

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

४५२५

क्रम संख्या

१५४.६१ स्टेन

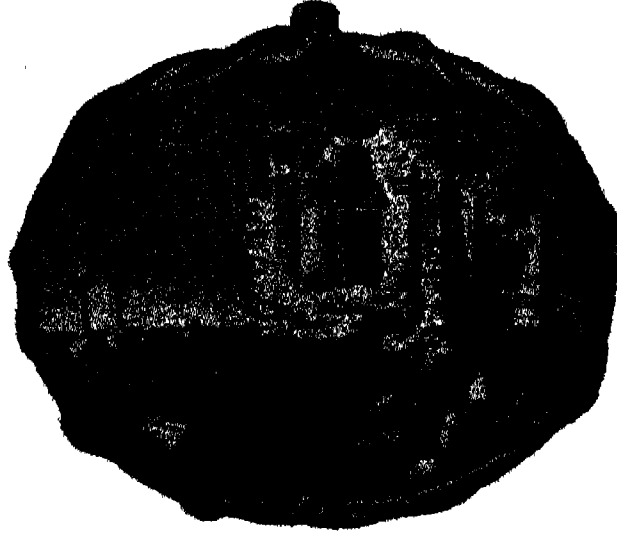
काल नं०

खण्ड

KALHANA'S RĀJATARANGINĪ OR CHRONICLE OF THE KINGS OF KASHMIR

EDITED BY
M. A. STEIN, PH. D.,
PRINCIPAL, ORIENTAL COLLEGE, LAHORE.

VOL. I,
SANSKRIT TEXT WITH CRITICAL NOTES.



सोऽखण्डिताश्मप्रकारं प्रासादान्तर्ध्वंसत च ।
मातङ्गस्याद्भुतं वाता ब्रह्मास्फोतं च पलनम् ॥

Rajatarangini, iv. 192.

MUNSHI RAM MANOHAR LAL
ORIENTAL BOOKSELLERS & PUBLISHERS
Naj Serak, DELHI-6.

First Edition 1892
Second Reprint Edition 1960

Price Rs. 75-00

**PAGES 1 TO 296 PRINTED AT JAYYED PRESS DELHI & PAGES i TO XX AT RAMA KRISHNA PRESS
DELHI & PUBLISHED BY SHRI MANOHARLAL JAIN PROP. M/S MUNSHIRAM MANOHARLAL,
PUBLISHERS, NAI SARAK, DELHI-6 (INDIA)**

TO

HIS HIGHNESS

MAHARAJA PARTAB SINGH, G. C. S. I.

MAHARAJA OF KASHMIR AND JAMMU,

THIS EDITION OF THE EARLIEST EXTANT NARRATIVE

OF THE HISTORY OF KASHMIR

IS RESPECTFULLY

DEDICATED

BY

M. A. STEIN.

भुजबलतहच्छायां येषां निषेध्य महौजसां जलधिरशना मेदिन्यासीवसावकुतोभया ।
स्मृतिमपि न ते यान्ति क्षमाया विना यवनुग्रहं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥

Kalhana's Rajatarangini, i. 46.

PREFACE

THE plan of the present Edition of *Kalhaṇa's Rājatarāṅgiṇī* first suggested itself to me in the summer of 1888 when a visit to Kashmir had directed my interest towards the antiquities and the history of the Valley.

The *Rājatarāṅgiṇī* is our oldest written authority for the history of the various dynasties which ruled Kashmir from the earliest period down to the time of the author who began to write his Chronicle in the Śaka year 1070 (A. D. 1148). Although it has for this reason been the object of much attention and research on the part of Sanskritists, an elaborate statement is scarcely needed to justify the present enterprise, to those who have had occasion to consult the *Rājatarāṅgiṇī* in its published Editions for the purposes of historical or philological research.

When Professor Wilson published in 1825 the first account of Kalhaṇa's work and an abstract of its first six cantos, he had to rely for his text on three incomplete *Devanāgarī* MSS. which were so deficient that "a close translation, even if desirable, would have been impracticable." The *editio princeps*, which appeared ten years later at Calcutta under the auspices of the Bengal Asiatic Society,¹ was based principally, as Mr. Troyer states, on a *Devanāgarī* transcript from a Kashmirian MS. which had been prepared for Mr. Moorcroft during that traveller's stay at Srīnagar in 1823. The fact that this copy, as we now can prove, was prepared from the *codex* which must be considered as the *archetypus* of all existing Kashmirian MSS., reflects no little credit on the care and judgment with which that energetic but ill-fated traveller endeavoured to serve on this occasion the cause of Sanskrit philology. But the numerous corruptions which have rendered the text of the Calcutta Edition unintelligible in many passages, and which can be shown to have originated mostly from mistakes in the transcription, prove that this copy shared all the defects which are inherent to *Devanāgarī* transcripts made in Kashmir from *Saradā* MSS. Frequently, too, the difficulties which the Calcutta Paṇḍits evidently encountered in interpreting the text in consequence of their want of familiarity with the details of Kashmir topography and traditions, seem to have induced them to alter the text in an unscrupulous manner.

Mr. Troyer's edition, which, together with a translation, was published by the *Société Asiatique* at Paris in 1840, was avowedly prepared from the same materials as the *editio princeps*,² and has not been carried beyond the first six cantos. Besides correcting numerous misprints of the Calcutta Edition, Mr. Troyer's text shows an improvement by taking more carefully into account, in a certain number of passages, the reading of Mr. Moorcroft's

1. "Essay on the Hindu History of Cashmir," Asiatic Researches, Vol. XV., p. 5.

2. Published in 1835, together with the *Rājatarāṅgiṇīs* of *Jonarāja* and *Srīvara* and the *Rājāvalīpatākhā* of *Prājyabhaṭṭa* which bring down the narrative to the time of Akbar, under the title: *The Rājatarāṅgiṇī; a History of Cashmir*".

3. The two Colebrooke MSS., which Mr. Troyer consulted at the East India House (see *Preface*, p. v.), are described by him as very inferior to Mr. Moorcroft's copy, and are apparently identical with those which Professor Wilson had at his disposal.

copy. Of Mr. Troyer's translation of the Rājatarāṅgiṇī which was completed in 1852, it may, perhaps, be said without injustice that it has proved useful chiefly by bringing conspicuously before the eyes of Sanskritists the great defects of the text upon which it was based, and the insufficiency of the materials then available to European scholars for the interpretation of the work.

These defects did not escape the notice of scholars like Professor Lassen and General Cunningham who endeavoured to use Kalhaṇa's work for the purposes of historical and chronological research; no effort, however, seems to have been made to obtain better materials till Professor Bühler's tour in search for Sanskrit MSS. in Kashmir in 1875. Amongst the many results which rewarded Professor Bühler's brilliant researches in Kashmir, not the least important was that he established the absolute superiority of the Kashmir MSS. of the Rājatarāṅgiṇī written in the Śāradā character, over those in Devanāgarī. The acquaintance gained with the genuine text of the Rājatarāṅgiṇī by the collation of a good, though modern, Śāradā copy, and the discovery of valuable fresh material for its explanation in other Kashmirian works like the *Nilamatapurāna*, and the various *Māhatmyas*, enabled Professor Bühler to trace out with admirable lucidity the work yet to be done for the Rājatarāṅgiṇī.¹ Professor Bühler had clearly recognized the fact that all Śāradā MSS. known to exist at present in Kashmir are derived from a single Manuscript called by him the *codex archetypus*. But he had not been able to obtain more than a glimpse of this ancient MS. from the owner, *Paṇḍit Keśavarām*, in whose family it had come down as an heirloom.

It had been my chief aim since my first visit to Kashmir to utilize the opportunities offered by a prolonged stay in the Valley for the acquisition of such materials as might enable me to undertake the task of preparing a critical Edition of the Rājatarāṅgiṇī, and to contribute towards the interpretation of the work. As regards the text of the Rājatarāṅgiṇī I had to content myself in 1888 with obtaining for collation a Śāradā paper MS. in possession of *Paṇḍit Rūzdān Balabhadra*, copied in the first quarter of this century, which had already served Professor Bühler for the same purpose, and another MS., copied about the same time from the *codex archetypus* and now the property of *Paṇḍit Govind Kaul*. The careful collation of the above-named two MSS., which was completed in the Cold Season of 1888-89, revealed, in numerous passages; considerable discrepancies between them, notwithstanding their evidently common origin. This convinced me still more of the necessity of securing the *codex archetypus* itself for the purpose of my Edition.

On *Paṇḍit Keśavarām*'s death which took place after Professor Bühler's visit, the *codex archetypus* had been divided among three of the *Paṇḍit*'s heirs, and this circumstance had made access to the MS. still more difficult than in 1875. It was, therefore, not till I had made repeated endeavours during my second visit to Śrīnagar in 1889 that the whole of the MS. was entrusted to me by the owners for the purposes of the present Edition. My success was chiefly due to the kind interest shown in the matter by *Paṇḍit Sūraj Kaul*, C.I.E., Member of the Kashmir State Council, and his son *Paṇḍit Hari Kriṣṇa Kaul*, M.A., then my pupil, and now a promising young officer in the Statutory Civil

1. *Detailed Report on a Tour in search of Sanskrit MSS. in Kashmir* (Extra Number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877), p, 52 seqq.

Service of the Punjab. Their timely aid has made it possible to secure the contents of this venerable codex against the risks to which its worn decaying leaves have so long been exposed. Both gentlemen have thus well deserved the thanks of all interested in the ancient history of Kashmir.

The *codex archetypus* contains all the eight cantos of Kalhaṇa's poem, and consisted originally of 328 folia of age-worn country paper. One leaf in the middle (fol. 167) and unfortunately also the leaf at the end (fol. 328) have been lost, probably when the above-mentioned partition between Pt. Keśavarām's heirs was made. The leaves, which vary in their dimensions, measure on the average about 9½" by 6½"; they are written, as is the case in most Kashmir MSS., whether of birch-bark or paper, in lines running parallel to the narrower side. The number of lines to the page varies from 15 to 20. The leaves, of which two always form one sheet, are placed in forms or "*sunichayas*" of different thickness, containing from 2 to 6 sheets. These forms are found in the first half of the work, up to fol. 166, bound up after the fashion of European books. The second part appears never to have been bound, and most of the sheets are now cut up into loose leaves.

No date is given in the colophons attached to the end of the several *taraṅgas*; but fortunately the writer of the codex, *Paṇḍit Rājānaka Ratnakaṇṭha*, has recorded his name in the colophons of *taraṅgas* iii., vi. and vii.,¹ and from this entry the age of the MS. can be ascertained with a fair degree of precision. A birch-bark MS. of the *Kāvya-prakāśa-samheta*, written by the same Rājānaka, Ratnakaṇṭha, is dated Saka 1570, corresponding to A.D. 1648.² Other MSS. from his hand, which I purchased in Kashmir, show later dates; a MS. of *Rāyamukuṭa's* Commentary on the *Amarakośa*³ and a MS. of *Trilochanadā's* *Kātantrapāñchikā*⁴ were written by Rājānaka Ratnakaṇṭha Saka 1577 (A. D. 1655) and Śaka 1595 (A. D. 1673), respectively. Rājānaka Ratnakaṇṭha has, however, taken care to let us know about his person and time not only in the MSS. he copied, but also in such works as he composed. In a commentary to the *Haraviṣayakāvya*, named the *Laghupañchikā*, of which a copy written by his own hand and extending to the end of the 1st Sarga is now in my possession, he calls himself the son of *Rājānaka Śāṅkarakaṇṭha*, of the *Dhāumyāyana gotra*, and states the year of composition as Saka 1603 (A. D. 1681).⁵

The details here given enable us to identify our Rājānaka Ratnakaṇṭha with the author of the well-known commentary on *Jagaddhara's* *Kusumāñjali*, called likewise *Laghupañchikā*, which has been printed in the *Kāvya-mālā*, and of the commentary, called *Śishyahita*, on the *Yudhiṣṭhiraviṣayakāvya* which has been noticed in Professor Bühler's

1. See colophon of *taraṅgas* iii. and vii. : लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन ; and colophon of *taraṅga* vi. : लिखितसर्वेषु राजानकरत्नकण्ठेन.
2. The MS. then in possession of *Paṇḍit Damodar*, Head Paṇḍit of H. H. the Mahārāja's School, Srinagar. The colophon of the 1st *ullāsa* runs : काव्यप्रकाशसंकेतो ग्रन्थाकारकुलो मया । प्रलेखितरत्नकण्ठेन शाके लागाहर्षभते (१५७०).
3. See colophon of *haṇḍa* ii. : लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं० ३१ (i. e. *Laukika Samvat* 4731) शाकः १५७७ आश्वति ५ कण्ठघाटविषये (*Kiṣtvār*) लिखितोयं ग्रन्थः.
4. See colophon to *Nāmaprakaraṇa*, Pada ii. : लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ४६ (*Laukika Samvat* 4749) शाके १५६५.
5. See the introduction to the *Laghupañchikā* : त्रिनभोष्टि १६०३ मिते शाके धौम्यायनकुलोद्भवः । काश्मीरदेशवास्तव्यो रत्नकण्ठाभिधः सुवीः ॥ विपश्चिन्मण्डलीरत्नरत्नाकरमहाकवेः । गभीरवितते काव्ये करोति लघुपञ्चिकाम् ॥; and the colophon at the end of the first *sarga* : इति श्रीमहाकवे राजानकरत्नकरस्य कुनी हरविजयाकवे महाकाव्ये धीशारदाशरत्नराजः पश्चिन्मण्डलास्तव्यराजानकधीशंकरकण्ठात्मजराजानकरत्नकण्ठकुतायां लघुपञ्चिकायां प्रथमः सर्गः । लिखितसर्वेषु मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५७ शाके १६०३.

Kashmir Report.¹ In the introduction to the first named commentary² which was composed in Saka 1602 (A. D. 1680), the same statements are made regarding the author's descent and residence as those given in the above note from the commentary to the *Haravijaya-havya*. The commentary to the *Yudhishthiravijayakāvya*, as will be seen from the extracts given below,³ can also be ascribed with certainty to our Rājānaka Ratnakaṇṭha. He wrote this work Saka 1593 (A. D. 1671), "when Aurangzeb (*Avaraṅgashāhi*) ruled the Earth." The dates recorded above of works composed on MSS. written by Rājānaka Ratnakaṇṭha, range from A. D. 1648 to A. D. 1681, and we are, therefore, justified in assuming that the codex of the Rājatarāṅgiṇī was also written by him some time about this period.

From the evidence of the numerous MSS. by his hand which are still extant in Kashmir and which are on account of the marked peculiarity of the writing well known to the Paṇḍits, it appears that Rājānaka Ratnakaṇṭha, although an accurate copyist, must have been a very fast writer. He evidently copied MSS. chiefly for his own use and took little care about the legibility of his copies. His hand-writing with its cursive and peculiar characters, therefore, presents unusual difficulties even to the practised reader of Śāradā MSS. A reference to the facsimile of two pages from Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex, prefixed to this Edition, will fully illustrate this remark. Taking into account the difficulties which even intelligent copyists must have frequently encountered in making out this puzzling hand-writing in passages where the meaning was obscured by the unfamiliar character of the subject or the redundant rhetoric of Kalhaṇa's style, we need not be astonished at the large number of corruptions and blunders evidently committed by the scribes who prepared Mr. Moorcroft's Devanāgarī copy, which also occur, though to a smaller extent, in all Śāradā transcripts of the *archetypus* I have examined.

The deficient form of the text presented by the previous editions must thus, to a considerable extent, be attributed to the peculiar hand-writing of Rājānaka Ratnakaṇṭha. But for this we are more than compensated by the fact that the writer of this codex was not a mere copyist, but a scholar of considerable attainments who, we have every reason to believe, has copied his original MS. with great care and accuracy. The text of Rājānaka Ratnakaṇṭha in the first six cantos and in the greater portion of the seventh is remarkably free from corruptions and mistakes. And a closer examination of the MS. itself proves that its immunity from defects of this kind is not the result of unscrupulous restoring on the part of its learned writer as might otherwise be suspected.⁵ Rājānaka Ratnakaṇṭha

1. My attention was first called to these two works by the entries in Professor Aufrecht's excellent *Catalogus Catalogorum*, s. v. रत्नकण्ठः.

2. See introductory verses to the *Stutikusumāñjaliṭīkā* in *Kāvya-mālā* Edition, p. 1.

3. See introduction to the *Yudhishthiravijayakāvyaṅkā*, in Dr. Rājendra-lālā Mitra's "Notices of Sanskrit MSS.," No. 2441 : रामाकेषु शशाकेः १५६३ प्रमिते वर्षे शकेन्द्राणां । अवरङ्गशाहिभूषे शासति सति मेदिनीचक्र ॥ घर्मात्मजविजयास्ये सुगभीरे निबन्धेऽस्मिन् । टीका शिष्यहितेषा विधीयते रत्नकण्ठेन ॥ In a MS. of the *Yudhishthiravijayakāvya* which I inspected in the Library once belonging to Paṇḍit Rādhākṛishṇa of Lahore, the *śika* of Rājānaka Ratnakaṇṭha closes as follows—सर्वज्ञः सविभूतिः सर्वव्ययः सर्वमङ्गलोपेतः । तस्याजनि तनुजन्मा शंकर इति भूतले ख्यातः ॥ अस्ति सद्गुरुकृपारसपानं रत्नकण्ठ इति तस्य तनुजः । सास्करस्तुनिरहस्यसमेतं येन रत्नकण्ठकं निरमायि ॥ गङ्गाधरस्य पाठार्थं स्वशिष्यस्योपयोगिनी । टीकीया विहिता सज्जनानन्ददायिनी ॥ The *Ratnakaṇṭha* which Ratnakaṇṭha in the above colophon claims to have written, is still known in Kashmir, and is a composition showing considerable skill, the MS. I possess of it, has lost the last leaf and does not, therefore, furnish any data regarding the author.

4. Compare the remark made by Professor Buhler on the notions still recently prevailing on this subject among Kashmirian Paṇḍit *Kashmir Report*, p. 33.

has indicated carefully in the above-named portion of the text, by dots and by leaving empty spaces, the lacunae which he must have found in his original. They vary in extent from one akshara to several verses, and can all easily be explained by the peeling or breaking off of the birchbark leaves on which the original MS. of Rājānaka Ratnakarṇṭha was, in all probability, written. These lacunae are now filled up by a later hand, evidently from collation of another MS. independent of Ratnakarṇṭha's original. The fact that Ratnakarṇṭha had allowed the lacunae to remain in his copy even where, from the nature of the context, it would have been easy to supplement the missing letters, is sufficient to set at rest any doubts as to the manner in which he has reproduced the text of his original.

Unfortunately, the text Ratnakarṇṭha copied, must have been in a far less satisfactory condition in the remaining part of the work, which comprises roughly the last third of canto vii. and the whole of canto viii. Not only do we meet here much more frequently with lacunae, now rarely supplemented by the later hand previously mentioned, but misspellings or wrong forms, and undoubtedly corrupt passages are found here in increasing numbers, as we proceed towards the conclusion of the work. As we have no MS. older than Rājānaka Ratnakarṇṭha's codex to refer to, it would be unsafe to make any assertions regarding this difference in the preservation of the several cantos. But it may be useful to point out that the diminished interest with which the last portions of the poem seem to have been read and which probably caused them to be copied less frequently, the greater obscurity of Kalhana's relation where it deals with events of contemporary history, and the greater risk of injury to which the leaves at the end of birch-bark volumes have always been exposed, are all circumstances which could well account for the deficiencies of the text in this part.

The MS from which Ratnakarṇṭha copied his text, and which for the sake of convenience may here be marked as O, appears to have been an old one. The numerous lacunae, which Ratnakarṇṭha was obliged to leave in his text, were, as stated above, in all probability due to portions of the birch-bark having peeled off in O. But a more conclusive proof is furnished by the following observation. Among the numerous various readings which, as will be shown below have been recorded in the *codex archetypus* (to be designated thereafter as A) there are only five in Ratnakarṇṭha's own handwriting (marked A₁ in the Edition) ; they are found Rājatar. iii. 122 ; viii. 777 ; viii. ; 794 ; viii. 3139 and viii. 1084. In the first four cases it is evident from the nature of the *variae lectiones*, that they are due only to the indistinctness with which the respective Śāradā letters and ligatures had been written in Ratnakarṇṭha's original, and which had induced him to record in each case the two possible readings. In the fifth case, however, Rājatar. viii. 1084, where A₁ has given the name of one of King Sussala's companions in arms as शुभे in the text and as शुभे in the margin, this explanation holds good only if we assume that the original MS. was written in an older form of Śāradā writing than we meet with in any existing MSS. ; in the latter the aksharas श and शु are quite different and not to be mistaken for each other. In that older form of Śāradā writing, however, which is known to me only from inscriptions,¹ vowel *e* is designated by a short vertical stroke before the consonant, not by a horizontal stroke above, and there श and शु show almost identical forms. This explanation would

1. The latest among the Śāradā inscriptions known to me which show the form of the vowel sign *e* described above, and which can be dated, belongs to the time of king Rājadeva (A. D. 1213—1236). It was found by me, in 1889, at Bijāpur (the ancient Vijayapura), in possession of Lakshman Bhojā, a Parahita of that place.

also account for the wrong form *पोषो* written by A₁ in viii. 2695 instead of *पोषो*.¹ It would of course, be possible to argue that Ratnakaṅṭha found the above *variae lectiones* already in O or copied them from another MS. But certain features of the codex archetypus, to be noticed thereafter, render both these suppositions improbable.

Through the whole of Ratnakaṅṭha's MS., but especially in taraṅgas i.—vi. and in the first half of the seventh, we find very numerous glosses, various readings and corrections marked by different hands which add, in no small degree, to the critical value of the codex. Leaving aside certain explanatory notes written in the margin by hands which are not met with elsewhere (i. 56 ; iv. 103), the bulk of these later additions and corrections in Ratnakaṅṭha's codex can be traced back to four different hands. Two of these designated in the Edition A₂ and A₃, respectively, are of particular importance for the criticism of the text.

To A₂ we owe, apart from a series of important corrections and various readings in the text, a considerable number of valuable glosses which have proved most useful in ascertaining the details of the historical topography of Kashmir and which also throw a welcome light on many other obscure points in Kalhaṇa's narrative. There is good reason to assume that A₂ is the oldest among the annotators of the codex archetypus and probably a contemporary of Rājānaka Ratnakaṅṭha himself. A gloss on the word *नीवि*, v. 145, which Ratnakaṅṭha had left unfinished in the middle of a word, has been completed by A₂. The conclusion to be drawn from this circumstance is made more certain by a reference to the readings recorded in iv. 503, which prove that A₂ must have made its revision of the codex before the other old annotator marked A₃. Here A₁ had written originally *अकुर्वन्निष्ठा-वाज्ञः*; this had been corrected into *अकुर्वन्निष्ठा* by A₂ who explained his own reading by a marginal gloss. A₃ who restores the original reading of A₁ and explains it by an interlinear note, must necessarily have had the correction of A₂ before his eyes. The same relation exists between the readings of A₁ and the two annotators in iv. 688. The faded appearance which the writing of A₂ shows in many places, tallies with the above conclusion as to the priority of this annotator.

Although A₂ refers in several notes expressly to separate MS. authority² it still appears to me very doubtful whether A₂ had actually used for his revision any MS. apart from Ratnakaṅṭha's original. The numerous lacunae throughout the whole work, which Ratnakaṅṭha had indicated by dots or empty space, have either been filled in by A₂ (not by A₃) or have remained as before. It seems scarcely possible that A₂, who had bestowed so much trouble on the correction of the text of the codex and on the explanation of its contents, should have been unable to supplement any Ratnakaṅṭha's lacunae in taraṅgas i.—vii. if he could have referred to another independent MS. We are thus led to assume, as the easiest explanation, that the above quoted reference to another MS., as well as the corrections made by A₂ in the text, resulted from a careful collation of Ratnakaṅṭha's copy with its original O. While Ratnakaṅṭha was copying the text of O A₂ appears to have revised what the former had written, and to have added from the original the marginal notes and various readings which Ratnakaṅṭha had omitted to copy.³ No direct evidence is available

1. Compare the note to viii. 2695 in the Edition.

2. See i. 287 इत्यपि पाठः; ii 103 इत्यपि पाठो रघुः; iv. 501 इत्यपि पाठो रघुः.

3. Notes by the hand of Ratnakaṅṭha are found only in very few places (see iii. 180, 198, 226 276; iv. 18; viii. 2628); they refer exclusively to points of grammar and construction, and their peculiar wording shows that they are Ratnakaṅṭha's own memoranda jotted down in the course of copying, not notes reproduced from O.

regarding the origin of the glosses and explanatory notes written by A_2 . But if we take into account that many of the glosses contain information on Kashmir antiquities which it would have been very difficult for any Paṇḍit of the 17th century to obtain directly,¹ we shall be inclined to look to O as the probable source of these notes and glosses.

Reference has already been made to the annotator A_2 who has filled up most of the lacunae, which A_1 had left in the text of cantos i.—vii., and who has, besides, recorded in the codex a considerable number of various readings and explanatory notes. In several instances his hand has also supplied words and whole verses which A_1 had omitted without indicating a lacuna. A careful examination of the text thus supplied by A_2 in lacunae and elsewhere will show that the additions of A_2 are derived from a genuine recension of Kalhaṇa's text, and cannot be due to conjecture. To exclude the latter assumption it is sufficient to point to passages like iii. 332; v. 153; vii. 125, 299, where the matter supplemented by A_2 contains historical data which were certainly beyond the reach of any modern emendator. We are thus fully justified in assuming that A_2 has used, for the purpose of revising Ratnakaṇṭha's text, a manuscript which was independent of O. To this MS. we must also trace back the very numerous *variae lectiones* which A_2 has indicated either by writing them in the margin or by correcting the text of A_1 .

Besides the various readings we find in several notes written by A_2 particular reference made to readings of another MS.² It is probable that in these instances A_2 had found the various readings marked as such in the MS. which he collated. The numerous notes written by A_2 between the lines or in the margin of Ratnakaṇṭha's text, are frequently very useful for the interpretation of Rājatarāṅgiṇī, and appear, for reasons similar to those adduced above regarding the glosses of A_2 , to have been obtained from an older source. Whereas the glosses of A_2 deal pre-eminently with topographical and historical points, those of A_3 relate more to the general explanation of the text. I have not been able to obtain any information as to the existence of the MS. which A_2 collated, or to discover any traces of its use in other Kashmirian copies, and I am afraid, it must, therefore, be considered as lost. Under these circumstances it is difficult to form a definite opinion as to the relative value of the text recension which this MS. represented, especially as we cannot test the accuracy and extent of the collation made by A_2 . Readings of A_2 , which set right evident defects of Ratnakaṇṭha's text, are frequent enough, but on the other hand, in numerous cases, they appear to be *lectiores leviores* of no consequence.

We derive much less help for the reconstruction of the text of the Rājatarāṅgiṇī from the annotations and additions of A_2 in the last two cantos than in the preceding part of the work. The corrections and various readings of A_2 are not as numerous in the seventh taraṅga, as before, and become of distinctly rare occurrence in the eight. On the other hand, lacunae of A_1 which A_2 has omitted to fill in, make their first appearance in the seventh canto and increase in an aggravating fashion towards the end of the work.

Why the revision of A_2 should have been so much less thorough in this part of the text than in the preceding one, cannot in the absence of the original MS. from which A_2 obtained its corrections, be stated with certainty. As we meet with occasional supplements

1. Compare, e. g., the glosses of a A_2 on topographical points : i. 96, 168, 302; v. 39, 144; on details of the ancient Hindu administration : iv. 691; v. 389, on obsolete customs : iv. 710.

2. See iv. 498, 646; vii. 248, 264, इलम्बापत्त; v. 478. इलम्बापत्तरे पदः.

by A_2 as far down as vii.3153, it cannot be assumed that in the original of A_2 the eighth canto was entirely missing.

Besides the two old annotators A_2 and A_3 who on account of the materials they used, possess independent critical value, we find in the codex archetypus additions from two other hands which cannot claim such importance. A_4 , who writes in a small and modern hand (see the note at the foot of fol. 103 reverse, reproduced in the facsimile) has added a number of notes and glosses which assist us but little in the interpretation. Glosses like the one to v. 150, in which *Takkadeśa*,¹ the country neighbouring on *Gūrjara* (*Gujrāt* in the Punjab) is identified with *Skardo*, or Little Thibet, cannot inspire with confidence in the judgement of the glossator or the reliability of his information. There is nothing to show that A_4 copied any of his glosses from an older MS., nor have any of them been reproduced in the *Sāradā* MS. R described below which was copied from the archetypus in *Laukika Sainvat* 99, i. e., A.D. 1823. As this MS. gives all the other notes and glosses to be found in *A* we may safely conclude that the additions of A_4 have been made subsequent to that date, probably by some member of *Paṇḍit Keśavarām's* family.

Another modern hand, marked A_5 in the Edition, has re-written certain portion of the last seven folia of the codex archetypus which had become difficult to read on account of the worn state of the original leaves. As these supplements of A_5 show in several instances mistakes which are not found in the *Sāradā* transcripts described below, it is evident that they are of a very recent date.

A diligent search has been made on my behalf by my Kashmirian friends since 1888 with a view of discovering if possible an old MS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which might prove independent of *A*; but these endeavours have produced no better result than Professor Bühler's efforts in 1875. The remaining critical materials referred to in the present Edition require, therefore, but a short notice.

All Kashmir MSS of the *Rājatarāṅgiṇī* which I have seen or of which I have been able to obtain information, are known to be recent transcripts from *Ratnakaṅṭha's* codex prepared either directly or with the help of another copy.

Among these copies of two MSS. mentioned above as belonging to *Paṇḍit Rāzdān Balabhadra* and *Paṇḍit Govind Kaul* of *Srīnagar*, may be considered the earliest as well as the most reliable; and accordingly only these two MSS. have been consulted wherever a reference to later copies was necessary on account of the present defective state of the archetypus.

The MS. of *Paṇḍit Rāzdān Balabhadra*, marked R in the Edition, forms a Volume of 353 folia, carefully written on modern paper. The colophon² states that it was written by one *Bhaṭṭa Govardhana*, of the *Yaksha* family, in the *Laukika* year 99, the figures for the century being omitted as usual in dates of that Era. Sons of a copyist of this name are still living in *Srīnagar*, and as the paper and writing is certainly not more than a 100 years old, there can be no doubt that the year meant is *Laukika Sainvat* 4899 or A. D. 1823. *Bhaṭṭa Govardhanas's* copy is well written but by no means free from misreadings and blunders. In copying the scribe has followed indifferently either the text of *Ratnakaṅṭha* or the

1. See Cunningham *Ancient Geography*, p. 149; *Siyuki* (transl. by Beal) i. 165 seqq.

2. लिखिता ईशा मया यज्ञजात्यभ्युत्पन्नगोवर्धनाभिषेन द्विजातिना काष्ठीलवासिना तातावदविषये *Kāthul* and *Tāshāvan* are names of parts of *Srinagar* सवत् १६ का कति ७ परे १ एवा सजास्मिन्नमत् ॥

various readings of Λ_1 and Λ_2 . This has been the case also in the other copies made from A, and hence the frequent discrepancies between these transcripts to which allusion has already been made. *Bhatta Govardhana* has copied also the glosses and notes of Λ_1 and Λ_2 . A later hand has revised the MS from A correcting mistakes and adding in many places the *variae lectiones* indicated in A. The lacunae of the last two cantos have been filled in by a different hand in accordance with the emendations of the Calcutta Edition.

The other MS, copied from the archetypus and now in possession of *Pandit Govind Kaul* (marked G) closely resembles in its appearance the copy R. The name of the copyist is not given nor the date when it was written. But the similarity of the writing makes it probable that it was copied by the same scribe early in the present century. None of the glosses and notes found in the archetypus are copied in G; but in many instances the various readings of Λ_1 or Λ_2 have been followed by the scribe or marked by him in the margin. The MS. has been revised by several later hands which have entered other *variae lectiones* from A and have marked besides numerous corrections in cantos vii. and viii. Most of the corrections are taken from the Calcutta Edition; others are of different origin and of greater value for conjectural criticism. Many of the happiest emendations marked *secundā manu* in G are from the hand of the present owner of the MS., *Pandit Govind Kaul*, to whose learning and critical acumen they amply testify.

We know from *Mr. Troyer's* statement¹ that the editio princeps of the *Rājatarāṅgiṇī* was printed with the help of a copy which *Mr. Moorcroft* had forwarded from Kashmir to the Asiatic Society of Bengal. Professor *Bühler* has already pointed out that according to the tradition of the Kashmir *Pandits* *Mr. Moorcroft's* copy was transcribed from the codex archetypus. This tradition is fully confirmed by the versified colophon found at the end of the Calcutta Edition after the *Rājatarāṅgiṇīsamgraha*²

Here we read that "*Śrīmurkaraphaka Śūhibha*" obtained the Annals of the Kings of Kashmir including *Kalhana's Rājatarāṅgiṇī*, from the learned *Śivarāma* who is praised for having preserved in his house the only copy of the work in Kashmir. *Pandit Śivarāma*, commonly called *Śivopadhyaya*, was the grandfather of *Pandit Keśavarāma* in whose possession our codex archetypus was found by Professor *Bühler*.

I have not had an opportunity of inspecting *Mr. Moorcroft's* copy, but an examination of the Calcutta Edition shows clearly that most of the corruptions in the first six cantos are caused by faulty transcriptions of the *Sāradā* characters in A, for which *Ratnakanṭha's* peculiar handwriting must be held largely responsible.

Other deviations from A are due to corrections which the editors have wrongly introduced in their text. This has been frequently the case in passages in which *Kalhaṇa*

1. *Troyer, Rajatarangini, Tom. I., iv.*

2. श्रीमत्कीर्त्तानिर्मुक्तस्य त्रियः श्रीमूर्कराफकः । साहित्यनामा मन्त्री यो जीयात्संबन्धुवत् कृतम् ॥ श्रीमूर्कराफको मन्त्री प्राप्तकवमी-
रमण्डले । राज्ये श्रीरणजित्निर्मुक्तस्य त्रियः प्रियदर्शनः ॥ श्रीमन्त्रिकेश्वरज्येष्ठा प्रपता राजतरङ्गिणी । मूर्कराफकोरेण बुहाव्ही-
शिवस्वामिनः ॥ श्रीमन्त्रिशिवराजस्य गृहे राजावती कुला । कश्मीरमण्डले तिस्रं वर्तेते मान्द सत्पति ॥ श्रीमद्भिन्नोन्मिशिवोपाध्याय
वज्रो मयः ॥ येनोपाध्यायेन पञ्चनहस्रवर्षिणा महाभक्तकलित्वा राजावती स्वगृहे कानिता प्रयत्नेन श्रीशिवोद्यया चेति मद्रम् ॥
वर्तेते न गृहे मन्त्र बुधा राजतरङ्गिणी । स जीवन्मुक्त एव स्मान्मुक्तः स्वर्गमवाप्नुवत् ॥ संवत् १७८० ॥ for श्रीमन्त्रिकेश्वर°
above read श्रीमन्त्रिकेश्वर° ; *Mr. Moorcroft* obtained his copy through the intercession of some member
of the *Trika* family to which *Śivarāma* and his descendants to the present day have been attached as
hereditary "gurus" and which has held for several generations past an influential position in
Kashmir.

refers to details of Kashmir topography and similar topics, which the Calcutta Pandita naturally found it difficult to explain.¹

For such corrections the last two cantos with their frequently defective text afforded a large scope. The editors have invariably filled up the lacunae of A even where they extended to several *pādas*, and have frequently altered the text near such lacunae in an unscrupulous manner so as to suit the supposed context. No critical value can, therefore, be attached to the readings of the editio princeps apart from that which they may claim as conjectural emendations.

It now remains for me to indicate shortly the lines which I have followed in preparing the text of the present Edition from the materials furnished by the codex archetypus. I have endeavoured to show above that besides the text which Ratnakaṅṭha copied from some now lost codex, only the readings of one other independent MS. (similarly lost) have been preserved for us in the corrections and additions of A₃. Under these circumstances Ratnakaṅṭha's copy, as revised by A₂ from the same original, was the only possible basis of the present Edition. From this I have departed in favor of A₃ only where the readings of the latter hand appeared to me distinctly preferable and to represent a closer approach to Kalhaṇa's original. In every such case the text of A₁ has been carefully indicated in the footnotes. This has also been done in every instance where the text of A₁ had been corrected by A₂. Whenever the readings of A₁ appeared to me superior or equal to the variations of A₃, and accordingly were retained in the text, the readings of A₂ have been recorded in the notes. All words or letters which A₃ has supplied either where A₁ had marked a lacuna, or elsewhere, have been distinctly noted. Wherever the relative value of the readings cannot be settled by reference to grammar or dictionary, I must reserve a statement of the reasons which guided me in the selection, for the exegetical notes of the second Volume. I am aware that in such case I may have frequently erred; but I trust that the care which has been taken to record in all cases both the readings of A₁ and of the later annotators, will render such errors of less consequence.

I have naturally felt much more serious doubts and apprehensions in dealing with passages where the text actually found in A left me only the choice of accepting readings which were undoubtedly corrupt, or of deviating from the authority of our only MS. Attention has already been called to the fact that blunders of copying and evident corruptions which are of very rare occurrence in the first six cantos, make their appearance more frequently in the seventh canto. These corruptions increase in number and extent in the eight taraṅga, especially towards its end, where they create serious obstacles to the interpretation of the work. The majority of the mistakes found in A is of such a nature that if we are allowed to take it for granted that Kalhaṇa was as careful to conform to the rules of grammar and prosody in the last two as in the preceding six cantos, we can indicate with perfect certainty the needed corrections. But in other passages the obscurity of the context and the defective state of whole verses make amendations much more hazardous.

I have considered it part of my duty as an editor to aid towards the interpretation of the work by indicating such emendations as appeared to me indispensable. Wherever this was done by placing the corrected reading in the text, attention has been called to the

1. See for local names thus metamorphosed in the Calcutta Edition, e.g., i. 102, 173; iii. 10; v. 232; vii. 1081.

emendation and a reference given to the reading of A which was carefully noted below. In other more doubtful cases where I was unable to find a satisfactory emendation, I had to content myself with marking the passage as corrupt in the notes and showing the corrections, if any, to be found in the Editions or later MSS. Wherever an emendation was based upon the evidence of parallel passages in Kalhana's Rājatarangīṇī, the latter have been quoted in the critical notes. Where the reasons for an emendation could not be given in this concise form, they will be set forth in the second Volume. It is scarcely necessary, perhaps, to mention that in all cases where corrupt passages had to be restored, close attention has been paid to the palaeographical features of the Sāradā characters, as the text of A must be traced back through MSS, which, including Kalhana's original copy, have all been written in these characters.

I have endeavoured to keep constantly before my eyes the dangers with which any attempt at emendation is beset in the case of so difficult a text as the Rājatarangīṇī and have accordingly tried to exercise the greatest caution. This may have led me sometimes to accept the text of A as correct where a closer examination may prove it to be defective; but I hope that those who are competent to judge will more readily pardon such shortcomings than errors in the opposite direction. For the same reasons I have obtained from suggesting emendations for passages in which the *lacunae* of A₁ have not been filled up by A₂, except where only a few *aksharas* are missing and can be restored from the nature of the context or by reference to related passages with a reasonable degree of certainty.

I am too well aware of the many and serious difficulties which the eight taraṅga presents, not to feel that its text, as printed in the present Edition, stands still in need of further searching revision. I should have willingly undertaken the labor involved in this, but for the delay in publication which, from the limited amount of leisure at my disposal, would have been in that case inevitable. As most of what is of interest in Kalhana's work is contained in the preceding cantos the text of which is on the whole in a fair state of preservation, I did not feel justified in postponing the issue of the present Edition.

The complete restoration of Kalhana's text in the eight taraṅga is an end which if at all attainable with our present materials, would require continued application for many years. I have spared no trouble in recording as carefully as I could, the readings actually found in our only MS., and I hope that the materials thus furnished will enable others, specially qualified for the task, to free the text from its present blemishes more thoroughly than I have been able to do.

While endeavouring to acquaint the reader with the exact state of the text as found in A, I have not considered it necessary to reproduce all purely orthographical peculiarities of that codex. The orthography of A agrees on the whole with that followed in the old Sāradā MSS., but Ratnakartha is by no means so consistent in certain particulars as the writers of many birch-bark MSS of an earlier date.

Thus the two spirants *Jihvāmūlīya* and *Upadhmanīya*¹ (*kh* and *ph*) are only occasionally used in place of the *visarga*, and instead of the final *s* being assimilated before an initial sibilant which is the rule in old Sāradā MSS., we find it in A often written as

1. See Professor Bühlers *Kashmir Report*, p. 32.

visarga. In view of such inconsistencies I have thought it best to follow in regard to details of *sanidhi* the uniform practice adopted in European Editions. But whenever a reading of A had to be shown for critical purposes in the notes I have printed there the form actually found in the MS. The sign of *avagraha* (§) is employed by Ratnakantha not in the manner of the printed texts, but in order to mark in doubtful cases the division of parts of compounds. I have for this reason, in accordance with the system followed, e. g., in the Bombay Sanskrit Series, refrained from using in the Edition the *avagraha* as a sign to mark the elision of an initial *a*. A uses the *anusvāra* sign to indicate assimilated final *m* in external combination, but does not employ it regularly. I have adhered also in this respect to the uniform rule followed in the Editions of the Bombay Sanskrit Series.

As regards the orthography of individual words I had occasion to depart from A only in a small number of cases. We find the letters *b* and *v* used in A as in other Kashmirian MSS., in words which are more correctly spelt with *v* and *b*, respectively. A list of such words is given below.¹ Several words show almost regularly a duplication of consonants which is not justified by their etymology.² I have followed in all the above cases the spelling adopted in the St. Petersburg Dictionaries. This I have done also with regard to a few other words in which the spelling of A differs from that adopted by European Editors³; in such isolated cases, however, the discrepancies of spelling have been marked in the footnotes.

It will be clear from the remarks made above that it would have served no useful critical purpose if I had burdened the footnotes with a list of all the variations and mistakes which occur in the printed Editions of the *Rājatarāṅgini*. Their readings have, therefore, been referred to only where the text of A is defective or doubtful. On the other hand I have thought it necessary to record in the notes on glosses and explanatory notes written by A₂ or A₃. Many of the glosses are of importance for the interpretation of the *Rājatarāṅgini* and careful reference to them will bear good results in the interesting work of indentifying the ancient sites mentioned in Kalhaṇa's narrative. They enable us to check and verify the present oral tradition of the Kashmirian Paṇḍits on this and kindred subjects, and their duplication in a complete form has, therefore, been considered essential. These glosses and notes go back evidently to different sources, and I have, therefore, not thought it advisable to correct the occasional mistakes of grammar and spelling which are found in them. Of the annotations by A₁ which have been shown to be of recent origin, I have reproduced only the few which appeared to me to contribute to the interpretation of the text.

The system of distinguishing the names of persons, tribes, localities, &c., by heavier type will, I hope, facilitate reference to the text and occasionally prove useful also for its interpretation. That it has not always been easy to carry out this plan will be readily understood by those who know the difficulties which arise in the explanation of the *Rājatarāṅgini* from Kalhaṇa's references to obscure details of the ancient topography and ethnography of Kashmir. In showing certain words like *Mahāsarit*, *Dhakka*, *Dāmara*,

1. A writes मरविन्द, तीव, वीडा, वीहि and again उखण, क्लीव, निवहृण, विवन्त, कलक, बालिश, बाण्य, शबल.

2. Thus we find in A क्षेत्र, पुठ, विज, बडमता, व्यावृत्त्य instead of क्षेत्र, पुष्ट, विज, बध्यता, व्यावृत्त्य of our Editions.

3. Thus A always writes जरठ, काल्गुण, क्य, बदन्त्य, विमर्ष, स्कन्द for जरठ काल्गुण, क्य, बदन्त्य, विमर्ष, स्कन्द—Here it may also be noted that in Ratnakantha's handwriting the ligatures ष and ढ which are very much alike all Sāradā MSS., cannot be distinguished.

Divira, as proper names, it was necessary to assume what has yet to be proved in the second Volume.¹

A visit which I paid to Europe during the Summer of 1890, enabled me to submit the materials I had collected, to Prof Bühler who granted me his valuable advice in all questions connected with the proposed Edition. It was chiefly due to the continued help and encouragement of this scholar who has done, perhaps, more than any living Sanskritist to lay open the true sources of ancient Indian History, that I was able on my return to India in the Autumn of 1890 to take up without further delay the preparation of the text for the present Edition.

Among those who have assisted me in carrying out this task, I must mention in the first place *Pandit Govind Kaul* of Srinagar, whose help in connection with the *Rājatarāṅgiṇī* I was fortunate enough to secure during my first visit to Kashmir. *Pandit Govind Kaul* accompanied me to Lahore in 1888, and has since rendered me very valuable assistance by communicating the oral traditions of the Kashmirian *Pandits* as well as the results of his own researches on many points connected with *Kalhana's* narrative and with the ancient topography of the country. *Pandit Govind Kaul's* spirit of scientific enquiry and his thorough acquaintance with the history and geography of his country which attracted already in 1875 the notice of Professor Bühler², have enabled him to find new explanations for many difficult passages of the *Rājatarāṅgiṇī*. These explanations which will be duly noticed in the second Volume, have frequently influenced me in the selection of readings for my text. I owe to *Pandit Govind Kaul* a careful collation of the MSS. R G, which was made before I obtained the use of the archetypus. *Pandit Govind Kaul's* aid has also facilitated my collating the archetypus for the first half of the text, and when his subsequent absence from Lahore prevented him from assisting me further in this task, he still continued to render valuable help in connection with the reading of proofs. I have received equally useful assistance for the second half of the text from a younger Kashmirian scholar, *Pandit Mukundarām*, who also prepared under my directions provisional indices to the *Rājatarāṅgiṇī* of which I have availed myself with advantage when revising the text of cantos vii. and viii. I am indebted to both scholars for much information on Kashmirian topics without which a correct comprehension of *Kalhana's* text is unattainable, and I gladly take this opportunity to thank them publicly for the unflinching zeal and industry which they have shown in collecting it. I trust that the services they have thus rendered to all students of the *Chronicle of Kashmir* will meet with due recognition in their own country.

If I have left it to the last to mention my friend *Pandit Dāmodar*, Head *Pandit* of His Highness the *Mahārāja's* *Pāthashālā* at Srinagar, it is merely because the distance at which we were placed from each other, did not allow me to appeal as frequently as I wished, to his wide learning in matters relating to the text of *Kalhana*. *Pandit Dāmodar* possesses a very intimate acquaintance with all that the Sanskrit poets of Kashmir have produced, and is thus, perhaps, better qualified than anybody else to expound the intricacies

1. Here I may mention that for convenience of reference the terms *art* and *gr* where they stand for *अर्थ* and *ग्रन्थ*, and a few other abbreviations of this kind have been treated as proper names.

2. See Professor Bühler's *Kashmir Report*, p. 27.

cies of Kalhana's style. He has always been most ready to help me in collecting MSS. of texts bearing on the Rājatarāṅgini.¹

Ever since I first visited the Vale of Kashmir and formed the plan of editing the Chronicle of its earliest rulers, I have enjoyed every facility and help for my work which its present Government could afford me. It has therefore, been a source of sincere satisfaction to me to be permitted to dedicate this Edition to His Highness MAHARAJA PARTAB SINGH, G.C.S.I., as a slight mark of my deep gratitude and respect.

I must record my sincere thanks to His Highness RAJA AMAR SINGH K.C.S.I., Prime Minister of the State, who has helped me on all occasions and who by encouraging every effort directed towards the preservation of the monuments of the ancient culture and literature of Kashmir, worthily continues the best traditions of the rule of His Highness the late Mahārāja Ranbir Singh. Under the presidency of His Highness Rāja Amar Singh, the Kashmir State Council sanctioned a liberal grant towards the publication of the Rājatarāṅgini. This has made it possible for me to bring out the present Edition in a form which, I hope, will not be found unworthy of the distinguished patronage it has received. By a further grant which the State Council was pleased to sanction at the proposal of His Highness Rāja Amar Singh, I was enabled to undertake during the Summer vacation of 1891 an archaeological tour in the Eastern part of the valley of the Kashmir and in the adjoining alpine districts, and to collect, partly by means of excavations, fresh materials for the study of the antiquities of the country. These I hope to utilize in the second Volume of the present work.

My thanks are due to Colonel W. F. Prideaux, B.O.S.C., Resident in Kashmir, for having recommended my work for the patronage of the State Council. Himself a scholar deeply interested in the History and Geography of the East, he has never failed to accord me his generous support and aid in all matters affecting the progress of my researches in Kashmir.

The late Lieutenant-Governor of the Punjab, Sir James Lyall, G.C.I.E., K.C.S.I., at the recommendation of the Director of Public Instruction, J. Sime, Esq., LL.D., was pleased to aid this publication by a liberal subscription for which I offer my grateful acknowledgment.

For the drawing reproduced in the *Vignette* of the title page, I am indebted to my friend Fred H. Andrews, Esq., Vice-Principal of the Lahore School of Arts, who gave me his valuable help during part of last year's archaeological tour in Kashmir. Mr. Andrews' drawing shows the temple of *Mārtand*, famous in the Annals of Kashmir, as we saw it in its present state of ruin.

I must lastly thank the Superintendent of the Education Society's Press for his ready assistance in all matters relating to the typography of the Volume. It will be due largely to his care if the number of misprints is not found so large as might have been anticipated from the difficulties under which the reading of the proofs had sometimes to be carried on.

1. At the time that these pages are passing through the press news reaches me that this most learned and amiable of all Kashmirian scholars has fallen a victim to the epidemic now raging in the Valley. By the death of Pandit Damodar who is scholarly acquirements and rustic gifts was facile princeps among the Pandits of Srinagar, Sanskrit learning in Kashmir has suffered a service loss. My lamented friend had set himself the task of continuing the Rajtarangini from the time of Akbar to the present date, and from what I had seen of the parts composed I may say that had he been spared to complete it, his work would have shown that Kalhana could have found for generations past no worthier successor.

I hope to give in the second Volume of this Edition exegetical notes on the text of the Rājatarāṅgiṇī with a running commentary on those points of Kalhaṇa's narrative which are of interest for the history, archaeology and topography of Kashmir. It will also contain an introduction to the work, complete indices and, if possible, a map showing the ancient geography of the country as ascertained from the Rājatarāṅgiṇī and other Kashmirian texts. The second Volume will be published as soon as the scanty leisure I can spare from teaching and office duties will permit me to complete the arrangement of the materials which I have collected during the last four year.

M. A. STEIN

SENATE HALL,
LAHORE :
June 7th, 1892.

LIST OF ABBREVIATIONS

A = *Rājānaka Ratnakaṅṭha's codex.*

A₁ = *Rājānaka Ratnakaṅṭha's own handwriting.*

A₂, A₃, A₄, A₅ = *Later annotators of Rājānaka Ratnakaṅṭha's codex (see Preface, pp. x.—xii.).*

R = *MS. of P. Razdān Balabhadra.*

G = *MS. of P. Govind Kaul.*

C = *Calcutta Edition, 1835.*

P = *Paris Edition, 1840.*

Edd. = *Calcutta and Paris Editions.*

corr. = *corrected.*

cf. = *compare.*

N.B.—The figures preceded by C., shown at the foot of the pages, refer to the verse numbers as marked on the margin of the Calcutta Edition.

राजतरङ्गिणी ।

॥ प्रथमस्तोत्रः ॥

ॐ स्वस्ति ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

भूतान्मोर्धनारण्यरोषिःसिचर्षधारणे । नमः श्लीनमुक्ताय हरकल्पमहीधरे ॥१॥
भारं वह्निद्विस्वादिभिर् रथर्षिभ्योर्ध्वं बरुन्सेमृतशीडरुणकृतिभूमिर्भक्तं जलधिर्भक्त्यापान्दकम्बन्धविः ।
वली विभ्रहर्षीनकञ्चुर्कचितं वडाङ्गनार्थस्य वी भावः पुनवत्तत्तमोस्तु वक्षते वामोष वा इतिग्नः ॥२॥
बन्धः कोपि ह्युधास्वन्दास्केन्दी स सुकवेर्गुणः । वेनाकंसि वडाःकायः स्वीये स्वस्य परस्य च ॥३॥
कोन्धः कातमतिक्रान्तं नेतुं प्रत्यक्षमां क्षमः । कविप्रभापतीस्वयञ्का रम्यनिर्माणशालिनः ॥४॥
न परवेत्सर्वसविद्याम्भावात्प्रतिभया बहिः । तदन्वविष्णुदृष्टिरे किमिष ज्ञापकं कवेः ॥५॥
कथादैर्घ्यानुदोषेन वैचिन्धेप्यप्रपञ्चिते । तदत्र किंचिदस्येव वस्तु वलीतये सताम् ॥६॥
ज्ञान्यः स एव गुणवाजागोशेषवहिष्कृता । भूतार्थकथने वस्य स्वैवस्वैव सरस्वती ॥७॥
पूर्वैर्बद्धं कथावस्तु मयि भूयो निवहति । प्रयोजनमनाकर्ण्य वैमुख्यं मोक्षितं सताम् ॥८॥
रुष्टं रुष्टं नृपैर्दन्तं बद्धा प्रमवमीशुषाम् । अर्थाकालमवैर्दोर्ता वस्यबन्धेषु पुर्यते ॥९॥
दाक्ष्यं किंचिद्विद तस्मादस्मिन्भूतार्थवर्णने । सर्वप्रकारं स्तलिते योजनाय मनोधमः ॥१०॥ नुपलकम् ॥ 10
विस्तीर्णाः प्रथमे बन्धाः स्मृत्वी उक्षिपतो वचः । सुबलस्य प्रबन्धेन विद्या शानकथाप्रवाः ॥११॥
या प्रथममममैति सापि वाच्यप्रकाशने । पाठ्यं बुद्धैर्दुष्यतीना सुव्रतभारती ॥१२॥
केनाप्यनवधानेन कविकर्माणे सरवपि । अशोपि नास्ति निर्दोषः क्षेमिन्द्रस्य नृपावली ॥१३॥
दृग्गोचरं पूर्वद्वारिग्रन्था राजकथाप्रवाः । मम स्वेकादृश यता मत् वीलमुषेरपि ॥१४॥
दृष्टैश्च पूर्वमूर्ध्निमतिष्ठावस्तुज्ञासतीः । प्रशस्तिपटैः शास्त्रैश्च शान्तोशेषभमङ्गनः ॥१५॥ 15
हाप्य्यासातवासावर्षशाखाजालमरुचृपान् । तेभ्यो वीर्यमतादृष्टं गोनन्दारिचतुष्टयम् ॥१६॥
वका शारदाभिर्धन्वतरुसैः पार्थिव्यावलिः । प्राङ्गुवाप्रतिमा जेन हेस्ताराज्जिजन्मना ॥१७॥

1. *) The *aksaras* विष्णु written at the end of the first line in A, have been destroyed in binding; G and Edd. read as above; H नृपावलीप्रवाः, afterwards corrected as above.—*) A, gloss वरु.—*) हर being effaced at the end of the second line, has been supplemented by A. 2. *) A, gloss अविष्णुत्तु कुतून व.—*) These three *aksaras* being faintly visible in the handwriting of A, have been repeated by A. —*) A, gloss सर्वः कुण्डलं व.—*) A, gloss विष्णु; A, gloss विष्णु वरुण.—*) A, कञ्चुकि; F smeared over. 3. *) Thus corrected by A, or later hand from वेन; G and H वेना. 4. *) The *aksaras* क्षम effaced in A. 5. *) A, gloss वृत्त. 6. *) A, gloss वरुण. 7. *) Thus corrected by A, from A, वेना सुव्रतः; वाच्यप्रकाशः also in G B.—*) To this word, marked by brackets in A, seems to refer a much effaced gloss or *aria lectis* written by A, or A, in the margin, looking like वरुण (1). 8. *) The *aksaras* वरु written at the beginning of a line has become unreadable; हेस्ताराज्जि repeated in margin by A.

- तन्मतं पूर्वमिहिरो वृद्धाशोकादिपूर्वगान् । अष्टौ लवादीवृपतीन्स्वस्मिन्मध्ये न्यदर्शयत् ॥१८॥ युगलकम् ॥
 येव्यशोकादयः पञ्च श्रीच्छविह्लाकरोब्रवीत् । तान्हापञ्चाशतो मध्याच्छोकस्तस्य तथा अयम् ॥१९॥
- 20 आशोकादेभिमन्थोर्वे प्रोक्ताः पञ्च महीभुजः । ते हापञ्चाशतौ मध्यादेव लब्धाः पुरातनैः ॥२०॥
 इयं नृपाणामुक्तासे श्लेसे वा देशकालयोः । भिषज्यभूतसंवादिकया युक्तोपयुज्यते ॥२१॥
 संक्रान्तप्राक्तनानन्तव्यवहारः सुचेतसः । कस्येदृशो न संदर्भो यदि वा हृदयंगमः ॥२२॥
 क्षणमग्निनि जन्तूनां स्फुरिते परिचिन्तिते । मूर्धाभिषेकः शान्तस्य रसस्यात्र विचार्यताम् ॥२३॥
 तदमन्दरसस्वन्दसुन्दरेयं निपीयताम् । भोज्यशुक्तिपुटैः स्पष्टमङ्ग राजतरङ्गिणी ॥२४॥
- 25 पुरा सतीसरः कल्पारम्भात्मभृति भूरभून् । कुक्षौ हिमाद्रेरणोभिः पूर्णा मन्वन्तराणि षट् ॥२५॥
 अथ त्रैत्रस्वतीयेस्मिन्प्राप्ते मन्वन्तरे चरान् । ब्रुहिणोपेन्द्ररुद्रादीनवतार्य प्रजासृजा ॥२६॥
 कश्यपेन तदन्तःस्थं धातयित्वा जलोद्भवम् । निर्भमे तत्सरो भूमौ कश्मीरा इति मण्डलम् ॥२७॥ युगलकम् ॥
 उद्यद्वैतस्तनिःप्यन्ददण्डकुण्डातपत्रिणा । यत्सर्वनागाधीशेन नीलेन परिपालकते ॥२८॥
 गुहोन्मुखी नागमुखापीतभूरिपया क्वचिम् । गौरी यत्र वितस्ताखं यातापुज्जति नोचिताम् ॥२९॥
- 30 शङ्खपद्ममुखिर्नैर्गैर्नारत्नाभभासिभिः । नगरं धनदस्येव निधिभिर्विधेयते ॥३०॥
 यत्तार्क्ष्यभीत्या प्राप्तानां नागानां गुप्तये ध्रुवम् । प्रसारितभुजं पृष्ठे शैलप्राकारलीलया ॥३१॥
 भुक्तिमुक्तिफलप्राप्तिः काष्ठरूपमुमापतिम् । पापसूदनतीर्थान्तर्त्यत्र संस्पृष्टतां भवेत् ॥३२॥
 संध्यादेवीं जलं यस्मिन्धसे तिःसलिले गिरौ । दर्शनं पुण्यपापानामन्वयव्यतिरेकयोः ॥३३॥
 स्वयंभूर्ध्रुवश्च हुतभुर्भुवो गर्भात्समुन्मिषन् । जुद्धतां प्रतिगृह्णाति ज्वालामुखवनेर्द्विः ॥३४॥
- 35 देवी भेडगिरिः शृङ्गे गङ्गोद्भेदशुचौ स्वयम् । सरोन्तर्हृदयते यत्र हंसरूपां सरस्वती ॥३५॥
 नन्दिक्षेत्रं हराबासप्रासादे शुचरार्पिताः । अद्यापि यत्र व्यव्यन्ते पूजाचन्दनचिन्दवः ॥३६॥
 आलोक्य शारदां देवीं यत्र संपाद्यते क्षणात् । तरङ्गिणी मधुमती वाणी च कविसेविता ॥३७॥

१८. ¹) पूर्व of A, has been struck out and पद्य written above by A₂; पद्य also in G R.—²) Thus A₁; some of the letters having become faint, A₁ (?) has written in margin पूर्वजाय्; A₄ adds the gloss अशोकादीनां पूर्वजाय्. १९. ¹) च्छ corrected by A₁; original reading, smeared over, perhaps छ. २०. ¹) A₂ marginal gloss जमिमन्थोः लकाशाव अशोकात् आ अशोकमभिमन्थये पञ्च राजानः उक्ताः.—²) Thus A; G R Edd. read 'सती'. २२. ¹) सु of A, corrected by a later hand into स; G R read सु. २८. ¹) A 'निष्यन्द'.—²) A₂ gloss in margin विरीधिरवस्थितेन नीलनागेन विरीनाग इति प्रसिद्धेन; A₄ interlinear gloss विरनागस्थितेन. २९. ¹) The following gloss has been written in margin by A₂ in red ink and partly retraced by the same hand in black ink. Words shown in brackets, having now become illegible in A, have been restored from copy in R: गुहोन्मुखी कु[म्भारसमुखी कन्दराणि]मुखी च नागमुखापीतभूरिपया: [नागमुखेन गजव-
 स्मेन आपातं भूरि]पयः पुण्यं अस्या सा । नागानां मुखेन आपातं भूरि पयो अस्याः यथा वा गौरी पार्वती वित[स्ताखं] यातापि उचितां
 क्वचिम् इच्छा मोञ्जति न स्वजाति स्वरु[धि से .]धिकां नारय[जधि]स्वर्यः गौरीस्वीचितां क्वचि गुहोन्मु[खीस्वा]धिकां वित[स्तान्धे पि
 न स्वजाति स[वा]पि तत्करण.... ३२. ¹) A₂ adds between the lines the gloss कपदेन्द्रे and in margin कौटिलिरमाने कौदवाका-
 यथाविषये. ३३. ¹) A₂ gloss भुङ्गनामविषये देवलपानसमीपस्थले.—²) Thus A₁; corrected by A₁ into वल्ले which has been
 copied in G and R.—³) A₄ gloss (smeared over) नीलगिर इति प्रसिद्धे. ३४. ¹) A₂ gloss कन्दरा[ज्ये] स्वयं दति प्रसिद्धः
 A₄ adds कन्दराज कन्दराज्यायमे विषये.—²) सु supplied between the lines by A₂. ३५. ¹) A₂ marginal gloss शैल आहू इति
 प्रसिद्धा.—²) A₄ gloss हंसवागीश्वरी. ३६. ¹) A₂ gloss नरनामपाने. ३७. ¹) A₂ marginal gloss श्रीशैले हरेत् इति प्रसिद्धे
 स्थाने हरेशान्धर्षवर्तिनि.

चक्रभृद्विजयेशादिकेशवेशानभूषिते । तिलांशोपि न यथास्ति वृध्यास्तीर्थैर्बहिष्कृतः ॥३८॥
 विजीव्यते पुण्यं बलैर्बलैर्यु न शस्त्रिणाम् । परलोकात्ततो भीतिर्बस्मिन्निवसतां परम् ॥३९॥
 सोम्यज्ञानगृहाः शीते स्वस्थतीरास्पदा रवे । यादोविरहिता यत्र निद्रया निरुपद्रवाः ॥४०॥ 40
 असन्तापार्हतां जानन्यत्र पित्रां विनिर्मिते । वीर्यादिव तिग्मांशुर्धत्ते पीध्मेप्यलीनताम् ॥४१॥
 विद्यावेदमानि नुङ्गानि कुङ्कुमं सहितं पयः । द्राक्षेति यत्र सामान्यमस्ति विदिवकुलमम् ॥४२॥
 विलोक्यां रत्नसूः श्याया तस्यां धनपतेर्हरित् । तत्र वीरीगुरुः शैलो यत्तस्मिन्नपि मण्डलम् ॥४३॥
 तत्र कौरवकौन्तेयसमकालमथान्कलौ । आ गोनन्दात्स्मरन्ति स्म न द्वापञ्चाशत् नृपान् ॥४४॥
 तस्मिन्काले ध्रुयं तेषां कुङ्कुमैः काश्यपीभुजाम् । कर्तारः कीर्तिकायस्य नाभूवन्कविषेधसः ॥४५॥ 45
 - भुजवनंतरुच्छायां तेषां निषेद्य महीजलां जलधिरशाना मेदिन्यासीदसावकुतोभया ।
 स्मृतिमपि न ते यान्ति क्षमाया विना यदनुपहं मकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः काविकर्मणे ॥४६॥
 वेष्वासाक्षेमकुम्भशायितपदां येपि भियं लेभिरे येवामप्यवस्त्रपुरा युवतयो गेहेष्वहबन्त्रिकाः ।
 तांल्लोकौयमवैति लोकतिलकास्वप्नेयजातानिव भातः सत्कविकृत्य किं स्मृतिशतैरन्धं जगत्त्वां विना ॥४७॥
 अष्टवष्टयधिकामष्टशतद्व्यविंशतिं नृपाः । अपीपलंस्ते कश्मीरान्गोनन्दाद्याः कलौ युगे ॥४८॥
 भारतं द्वापरान्तेभूशर्तयेति विमोहिताः । केचिदेतां मृषा तेषां कालसंख्यां प्रचक्रिरे ॥४९॥ कुम्भम् ॥
 लम्बाधिपत्यसंख्यानां वर्षासंख्याय भूभुजाम् । मुक्तात्कालात्कालेः शेषो नास्त्येवं तद्विचर्जितान् ॥५०॥ 50
 शतेषु षट्च सार्धं व्यधिकेषु च भूतले । कलेर्गतेषु वर्षाणामभूवन्कुरुपाण्डवाः ॥५१॥
 लौकिकेभ्ये चतुर्विंशे शककालस्य सांप्रतम् । समत्याभ्यधिकं यातं सहस्रं परिवस्तराः ॥५२॥
 प्रायस्तृतीयगोनन्दादारभ्य शरदां तदां । हे सहस्रे गते त्रिंशदधिकं च शतत्रयम् ॥५३॥
 वर्षाणां द्वादशशती षष्टिः षड्विध संयुता । भूभुजां कालसंख्यायां तद्द्वापञ्चाशतो मता ॥५४॥
 ऋक्षावृक्षं शतेनाथैर्यास्तु विप्रशिखण्डिषु । तद्यारे' संहिताकारैरेवं दशोच निर्णयः ॥५५॥ 55

३८. ¹) A, gloss चक्रभृद्विजयेशादिकेशवेशानभूषिते इति प्रसिद्धः विजयेशाः ईशानः विजयकाण्डो इति प्रसिद्धः. ३९. ¹) Thus corrected by A₂ from A, युद्धः; G and R read पुण्यं, the latter with the v. l. मोक्षं. ४०. ¹) Thus emended in G; A R सुस्थं. ४१. ¹) A, असन्तापहतां; corrected in-margin by A₂ as above.—²) A, gloss कश्यपेन. ४२. ¹) A₂ adds a gloss in margin which has partially become effaced; words in brackets supplemented from copy in R: [[विद्या]विकं द्वा[शापर्य]म्बं इत्येत[द्व्यजातं विदिवैपि] दुर्लभं [स]त् यत्र कश्मीरान्गोनन्दादि सामान्यं साधारणमस्ति सर्वज्ञपीपनोर्ग्यं सुलवमिति यावत् विद्याविकं भूभुजं अण्डकुर्यं यवैवास्ति विदिवैपि दुर्लभत्वा[व]म्बव साधारणं नास्तीति स्वाककाकरणेन । यथासायान्द-मिति पाठान्तरं यद्यपि सङ्गच्छत इव तथापि नैतस्मिन्वीनम् । उन्मोभुजापासात् भूभुजि हि सर्वेषु पञ्चमा[क्षरस्य] लघुतयैव सर्वेव दर्शनात् । यदुक्तं पञ्च[मं लघु सर्वेव इत्यादि]. ४३. ¹) G has the reading मूः in margin. ४४. ¹) A, had भागन्दात्; नो supplemented by A₂; A₂ adds a gloss in margin which has become partially effaced (words in brackets from R): आ गोनन्दात् तृतीयगोनन्दात् आ मूर्त्त[मो]नम्बं व[र्ज]विद्या आदिगोनन्दा[र]भ्य [अन्वे क]वतो न स्मर[न्ति स्म अस्माभि]]. ४५. ¹) Thus A₂; corrected by a later hand into कुङ्कुमैः which reading is found also into G and R.—²) A₂ gloss रादां. ४६. ¹) A has युजसहस्रं, with figures indicating transposition, written by an old hand; G and R read as above. ४७. ¹) A₂ writes शरा above पदा; शरा smeared over by later hand.—²) A₂ in margin सर्वोच्चं; B सर्वो by another hand. ४८. ¹) A₂ gloss अन्वयतं सुग्नेनाह.—²) A₂ gloss द्वापञ्चाशतिसंख्याः. ४९. ¹) A, gloss कुम्भम्.—²) A₂ wrote first °दां but altered thereafter as above. ५१. ¹) A, marginal gloss विपञ्चाशदधिकं वर्षाणामभूवन्कुरुपाण्डवस्य शते इत्यर्थः. ५२. ¹) A, marginal gloss अथ ऋक्षावृक्षस्ये. ५३. ¹) A, तथा. ५५. ¹) A₂ तद्यारे; corrected by A₂ into तद्यारे and explained by marginal gloss तेषां चरि. (The mistake of A₁ is due to the resemblance of Śāradā ṣ and ḍ).

- आसन्नपाद् मुनयः शासति वृथीं सुधिष्ठिरे नृपती । पद्दिकपम्भद्रिभुतः शककालस्वस्वरात्मस्व ॥६५॥
 कश्मीरिन्द्रः स गोनन्दो वैश्वक्रानुगुलया । विद्या कैलासहासिन्या प्रतापी पर्युकास्वत ॥६६॥
 विहाय देहं शेषाहेर्षिवाशेषमयादिब । भूर्गाहस्मतराज्ञे मेजे तस्य भुजे स्वितिम् ॥६७॥
 साहायकार्यमाहूतो जरासंधिन बन्धुना । न संदरोध कंसारेमपुरां वृषुभिर्बलैः ॥६८॥
 60 तेनोपकूलं कालिन्याः स्कन्दाकारं निबधता । यादवीहसितैः सार्धं योधानां मीलितं वहाः ॥६९॥
 एकदा सर्वतो भग्नाः स्वसेनास्त्रानुमुद्यतः । तं संदरोध योद्धारं संगरे लाङ्गलध्वजः ॥७०॥
 तपोस्तुल्यौजसोर्बुद्धे विराय करवर्तिनी । मल्लौ विजयसदेहे किं जयकञ्जयभिवः ॥७१॥
 अथ द्वास्त्रक्षतरङ्गैरालिलिङ्ग रणाङ्गने । मुखं काश्मीरिको राज्ञा यादवस्तु जयभिवम् ॥७२॥
 गतिं प्रवीरहृल्लभां तस्मिन्वृक्षभिवे जते । भीमान्दामोदरो नाम तस्त्वनुरभुत सितिम् ॥७३॥
 65 भोगयोगोर्जितं राज्यं प्राप्तवानपि भूपतिः । ध्यावन्पितृवधं मामी नोपतेमे स निर्वृतिम् ॥७४॥
 अधोपसिन्धु गान्धारैः सञ्जे कन्यास्वयंवरे । निमन्त्य शुभावांतीतान्वृष्णीन्दर्पोष्यदोर्बुमः ॥७५॥
 ततस्तस्मात्तिसंरम्भात्तानदूरस्थितान्प्रति । वावाभूदुजिनीवाजिरेणुपस्तनभस्तला ॥७६॥
 तदाहमे विवाहोक्ता निवृत्तिं स्म पतिवरा । आसीनु सुपुरन्धीणां गान्धारेषु स्वयंवराः ॥७७॥
 तदाक्रान्ताहृदयकः स चक्रांबुधसंगरे । चक्रपाराधना धीरधकवर्ती दिवं यवौ ॥७८॥
 70 अन्तर्बलीं तस्य पत्नीं तदा यदुफुलोद्भवः । राज्ये यशोवतीं नाम द्विजैः कृष्णोन्मयेचवत् ॥७९॥
 तस्मिन्काले स्वसचिवान्साह्याम्बिन्व्यनीचरत् । इमं पौराणिकं श्लोकमुदीचे मधुसूदकः ॥८०॥
 काश्मीराः पार्वतीं तत्र राजा ज्ञेयो इरांशजः । नावज्ञेयः स बुद्धोपि विदुषां भूतिनिष्ठता ॥८१॥
 पुंसां निर्गौरवा भोज्ये इव याः स्त्रीजने रुचः । प्रजायां मातर्ं तास्तामपश्यन्नेवतामिव ॥८२॥
 अथ वीजनने मासि सा देवीं दिव्यलक्षणम् । निर्दग्धत्वान्भवतरोरङ्कुरं वृषुवे क्षतम् ॥८३॥
 75 तस्य राज्याभिवेकादिविधिभिः सह संभृताः । द्विजेन्द्रैर्निरवत्यन्त जातकर्मादिकाः क्रियाः ॥८४॥
 स नरेन्द्रभिवा सार्धं लम्बवान्बालभूपतिः । नाम गोनन्द इत्येवं नत्ता पैतामहं क्रमात् ॥८५॥
 आस्तां बालस्य संनये द्वे धाम्नी तस्य वृद्धये । एकां पयःप्रसविणीं सर्वसंपत्प्रतः परां ॥८६॥

६५. ¹) See *Brihat Saṁhitā* XIII. 3.—A, marginal gloss रत्नकोशाकमे क्वचित्तिर्मन्थे एषा भावा । वस्तरामानीव रत्नमाला विहिता श्रीपतिना.—In A a later hand, not met with elsewhere, adds in margin a gloss which has faded in parts (words in brackets supplied from R): आसन्नपास्विति एकैकस्मिन्धिष्येण्ये सतं सार्धं चरन्ति वर्चानामिति वर्चानां तस्मिन्ने मयास्वव-स्थानात्स्ववर्चानां कश्मीरेष्वसिप्रसिद्धत्वोक्तिसंस्तरपरिहाणार्थमेतदुक्तमन्वयेपीहानीतम् । पद्दिकेति तस्य शक्यस्य सुधिष्ठिरी-वरात्मस्व वः शककालः पूर्वोक्तः एतेषु पद्दु सार्धेभिव्याधिकः भिवन्त्यापयधिकपदसत[रूपः स] पद्दिकपम्भद्रिभुतः २५२१ एता[व]सा पर्युक्त्वेन कुतः भोगैकगुण[सुखी भवति ३१७९ अथ शककालो वर्तमानशककालो भवति इत्यन्वयात्] गणितप्यवकारार्थं लौकिकः शककालः शालिवाहनीयः भवति इत्यर्थः ३१७९ एतावत्परिमिते कालेर्नात्पद्दुन्ने याते शालिवाहनीभूतिव्यर्थः तदुक्तं महाविद्यालये । कल्प-परार्थं मयः पद् तस्याव्याहृत[सुं वि]चनम् भीष्मि कृत्वादीनि पुनर्गोक्तयु[प]ाः शक]न्यान्वेव्या इति ३०. ²) A₁ writes in place of the last three aksharas व...; A₂ has filled up the lacuna with वसितैः, striking out व. ३२. ³) Thus A₁; A₂ reads वरचवत्; G and R follow A₁. ३३. ⁴) Thus corrected by A₁ from रकी. ३३. ⁵) Thus corrected by A₂ from A₁ पुष्टुवा. ३४. ⁶) Doubtful. Thus A₁; A₂ reads विवृते, also copied in R; G has विवृति. (३५. ⁷) Thus A₁; A₂ तथा.—⁸) Thus corrected by A₂; A₁ reads °वक सधका°. ३६. ⁹) Thus A₁; A₂ वकीवती. ३७. ¹⁰) Thus corrected by A₂ from A₁ स्वसिवा.—¹¹) A₂ gloss घनचामास. ३८. ¹²) Thus corrected by A₂ from A₁ एतं पर्वती.—¹³) A later hand (perhaps A₂) in margin शकविचाराङ्गः.—¹⁴) A₂ in margin स्वस्मनी. ३९. ¹⁵) A₂ gloss कपोवती. ३९. ¹⁶) A₂ gloss वपवाता.—¹⁷) A₂ reads वसविनी.—¹⁸) A₂ has the marginal gloss सुधिः below which कपोवती is written, perhaps, by the same hand.

तस्यामन्वयप्रसादस्य रक्षन्तः पितृमन्त्रिणः । पार्श्वेभ्यो वदुर्विन्तमन्त्रिणस्तस्मिन्नेष्वपि ॥७८॥

अनुद्धावनुतिष्ठन्तस्तस्याध्वक्तं शिशोर्वचः । कृतागसमिवात्मानममन्वन्ताधिकारिणः ॥७९॥

पितुः सिंहासनं तेन क्रामता बालभूमुजा । नोत्कण्ठा पादपीठस्य लब्धमानाङ्गिणा हता ॥८०॥

80

तं चामरमदलोलकाकपक्षं नृपासने । विधाय मन्त्रिणोद्गुण्यन्प्रजानां धर्मसंशयम् ॥८१॥

इति काश्मीरिको राजा वर्तमानः स शैशवे । साहायकाय समरे न निन्दे कुरुपाण्डवैः ॥८२॥

आघ्रायभङ्गाचिर्नटनामकृत्वास्ततः परम् । पञ्चविंशन्महीपाला ममा विस्मृतिसागरे ॥८३॥

अथाभवत्सर्वो नाम भूपालो भूमिभूषणम् । वेङ्कयशोदुगुलायाः प्रीतिपात्रं जयधियः ॥८४॥

यस्य सेनानिनादेन जगदीचिह्नदायिना । निन्द्यरे वैरिणधियं दीर्घनिद्राविधेयताम् ॥८५॥

85

तेन बोद्धशर्मिलैर्षिहीनामहमवेदमनाम् । कोटिं निष्पाद्य नगरं लोलेरिं निरसीयत ॥८६॥

रत्नाग्रहारं लेदर्यां लेखां द्विजपर्वदे । स चामनिन्द्यशौर्यभीरावरुह महाभुजः ॥८७॥

कुशेशयाक्षस्तपुत्रः प्रतापकुशलः कुशः । कुरुहारांमहारस्य दाताभूत्तदनन्तरम् ॥८८॥

ततस्तस्य हतः प्राप रिपुनागकुलान्तकः । पुर्बः शौर्याभयः श्रीमान्खगेन्द्रः पार्थिवेन्द्रताम् ॥८९॥

स खगिखेनमुषयोः कर्ता मुक्याग्रहारयोः । हरहाससितैः कृत्यैः क्रीतांलोकान्क्रमाद्यथै ॥९०॥

90

अनर्धमहिमा दीर्घमघवत्ताकद्विष्कृतः । अथ साधयेचर्योभूत्सुरेन्द्रस्तस्नुतो नृपः ॥९१॥

शतमन्युः शान्तमन्योर्गोत्रभिद्रोत्ररक्षिणः । लेभे यस्य सुरेन्द्रस्य सुरेन्द्रो नोपमानताम् ॥९२॥

दरंदेशान्तिके कृत्वा सौरकाख्यं स पत्तनम् । श्रीमान्विहारं विदधे नरेन्द्रभवनाभिधम् ॥९३॥

तेन स्वमण्डलेखण्डयशसा पुण्यकर्मणा । विहारः हकृतोदारो निर्मितः सौरसांभिधः ॥९४॥

तस्मिन्निःसंतनौ राज्ञि प्रशान्तेन्यकुलोद्भवः । बभार गोधरो नाम समृधरवरा धराम् ॥९५॥

95

गोधराहस्तिशालाख्यमग्रहारमुदारधीः । स प्रदाय द्विजन्मभ्यः पुण्यकर्मा दिवं बधौ ॥९६॥

तस्य सनुः हवर्णाख्यस्ततोभूत्स्वर्णदोधिनाम् । सुवर्णमणिकुल्यायाः करालं यः प्रवर्तकः ॥९७॥

तत्सुवर्जनीको नाम प्रजानां जनकोपमः । विहारमग्रहारं च जालोराख्यं च निर्मेमे ॥९८॥

शचीनरस्तस्य सनुः क्षिति क्षितिशचीपतिः । ततः श्रीमान्भमाशीलो ररक्षाक्षनशासनः ॥९९॥

राजाग्रहारयोः कर्ता शमाङ्गासाशनारयोः । सोभुदपुत्रः हवामविष्टरार्धसमाभयी ॥१००॥

100

७९. १) A₂ अनुद्धवपु. — २) A₂ gloss मन्त्रिण. ८३. १) A₂ adds the following notes in the margin: हापञ्चाशात्प्रमथान् अस्माकं पञ्चविंशन्नाम्ना विस्तृताः अन्वेषां तु हापञ्चाशात् नृपाः । अतएवपुत्रं आगोमन्दास्मरन्ति एव न हापञ्चाशात् नृपानिति ॥ and हापञ्चाशात् नृपास्तस्य नृपा अस्माभिर्निर्णिताः । पञ्चविंशन्नाम्नास्तु हस्तविषयं न प्राप्ताः । तत्र आगोमन्दास्यः बालयो- न्मन्वासाः स्वस्वारः पूर्वं वर्णिताः । लघुनृपास्वारश्च शचीनरान्ता अष्टौ वर्णिताः । ततः अधाकशुकोकाख्य इत्यादिना असोकास्वारश्च अभिमन्वुपर्यन्तं पञ्च नृपा वर्णयिष्यन्ते (sic) । एवं सहायक नृपा मन्वास्तारान्तीत्य वर्णिताः । अर्थात्हाः पञ्चविंशद्विस्तृता एव ॥ एवं सर्वे हापञ्चाशात् नृपाः ॥ ८६. १) A₂ marginal gloss चतुरशीतिसहस्रसुं नगरनिर्वाहः. — २) A gloss below this word has been smeared over with yellow paint; it appears to be लो-व (Lohā). ८८. १) Thus corrected by A₂ from A₁ from A₁ °शमाङ्गः; °दास° also in G and B. — २) An old gloss, apparently मङ्ग (l), has been smeared over with yellow paint; A₂ adds कुलर्. ९२. १) Thus corrected by A₂ from A₁ तस्य. — २) A₂ in margin न हरेन्द्रः समानताम्. ९५. १) A₂ reads सौर°. ९६. १) A₂ has the glosses गोधर and अस्वीहित. ९७. १) A₂ gloss in margin स्वमण्डलं नादी, smeared over and repeated between the lines by A₂. — २) A₂ gloss आर्धवने. १००. १) This word has been left out by A₂ and supplied by A₁. — २) A₂ writes the glosses चक्रस and चक्र over older glosses, apparently by A₁, which have been smeared over with yellow paint; the older glosses which can be traced only in single letters, seem to have been identical with those written above them by A₁. B has the glosses चक्रस and चक्र (sic). A₁ puts a small danda after चक्रस, indicating the division of words.

- प्रवैतः शुकुनेस्तस्व भूपतेः प्रपितृव्यजः । अघावहदशोकाव्यः सत्यसंधो वसुधराम् ॥१०१॥
 यः शान्तवृजिनो राजा प्रपन्नो जिनशासनम् । शुष्कलेखवितस्तात्री तस्तार स्तूपमण्डलैः ॥१०२॥
 धर्मारण्यविहारान्तर्वितस्तात्रपुरेभवत् । यत्कृतं वैत्यमुत्सेधावभिप्रायक्षनेक्षणम् ॥१०३॥
 स षण्णवत्सा गेहानां लक्षैर्लक्षमीसमुज्ज्वलैः । गरीयसीं पुरीं भीमांशक्रे श्रीनगरीं नृपः ॥१०४॥
 105 जीर्णं श्रीविजयेशस्य विनिवार्यं ह्यधाम्रयम् । निष्कल्मषेणात्ममयः प्राकारो' येन कारितः ॥१०५॥
 सभायां विजयेशस्य समीपे च विनिर्मेमे । शान्तावसादः प्रासादावशोकेश्वरसंज्ञितौ ॥१०६॥
 म्लेच्छैः संच्छादिते देशे स तदुच्छिस्तये नृपः । तपःसंतोषिताङ्गैर्भूतेशास्त्रकृती ह्यतम् ॥१०७॥
 सोय भूभुज्जलौकीभूभूलोकद्वरनायकः । यो यशःसुधयां शुद्धं व्यधाद्भ्रष्टाण्डमण्डलम् ॥१०८॥
 यस्य दिव्यप्रभावस्य कथाः भ्रुतिपथं गताः । आश्चर्याचार्यतां यान्ति नियतं शुषदासंपि ॥१०९॥
 110 'कोटिवेधिमि' सिद्धे हि स रसे हाटकार्पणैः । आसीत्सुविरतां' हर्तुं' हेमण्डस्यं ध्रुवं क्षमः ॥११०॥
 संस्तम्भाभ्यः प्रविष्टेन तेन नागसरोन्तरम् । तारुण्यं फणिकम्यानां निन्द्ये संभोगभव्यताम् ॥१११॥
 तत्कालमबलमेकबौद्धवादिसमूहजित् । अवधूतोभवत्सिद्धस्तस्य ज्ञानोपदेशकृत् ॥११२॥
 विजयेश्वरनन्दीशक्षेत्रज्येष्ठेशपूजने । तस्य सत्यगिरो राज्ञः प्रतिज्ञा सर्वदाभवत् ॥११३॥
 मामे मामे स्थितैरधैर्धवनं प्रतिबिद्धवान् । स्वेनावहत्तं सततं नागः कोपि ह्यहसया ॥११४॥
 115 स हृदयहृत्पान्म्लेच्छाजिर्वास्याखर्वविक्रमः । जिगाय जैत्रयात्राभिर्महीमर्णवमेखलाम् ॥११५॥
 ते यत्रोज्ज्वलितास्तेन म्लेच्छाश्लादितमण्डलाः । स्थानमुज्ज्वलितडिम्बं तज्जनैरद्यापि गद्यते ॥११६॥
 जित्सीर्षी कन्यकुञ्जायां तत्रस्थं संन्यवेशयत् । यातुर्वर्ष्यं निजे देशे धर्म्यीथ व्यवहारिणः ॥११७॥
 यथावद्वृद्धिमप्राप्ते' व्यवहारधनादिभिः । सामान्यदेशप्रदाज्यं तावदस्मिन्दि मण्डले ॥११८॥
 धर्माध्यक्षो धनाध्यक्षः कोशाध्यक्षश्चमूपतिः । दूतः पुरोधो दैवज्ञः सप्त प्रकृतयोभवन् ॥११९॥ युगलकम् ॥
 120 कर्मस्थानानि धर्म्याणि तेनाष्टादश कुर्वता । ततः प्रभृति भूपेन कृता यौधिष्ठिरी स्थितिः ॥१२०॥
 स विक्रमप्रभाषाभ्यां समुपार्जितया भिवा । विदधे वारवालादीनमहारानुदयधीः ॥१२१॥
 हारादिषु प्रदेशेषु प्रभावोपाण्युदयया । ईशानदेव्या तत्पठ्या मातृशक्राणि चक्रिरे ॥१२२॥

१०२. ¹) A₂ writes the gloss इत्यलेखो between the lines and adds in margin: शुष्कलेखवि[त]स्ता[त्र]च लो शुष्कलेखवित-
 स्ताचो । द्वितीया द्विपचनमेतत्. G adds to the gloss इत्यलेख another: इतरहितः.—²) A₂ gloss बौधिविदारः. १०३. ¹) A₂ gloss
 विद्यवचो : another gloss in margin smeared over with yellow paint and illegible. १०५. ¹) A₂ gloss सौधम्.—²) A₂ reads
 प्रासादो.—³) A₁ had first written निर्मितः (?) and then erased it. १०६. ¹) A₂ gloss आलस्यं. १०८. ²) G gloss इन्द्रः.—
³) Thus corrected by A₂ from A₁ अज्ञया. १०९. ¹) A₂ reads आश्चर्यचर्यतां.—²) Thus corrected by A₂ from A₁
 निश्चयः.—³) Emended; A R G सुस°. ११०. ¹) A₂ adds a marginal note, the last line of which has become faded; this
 has been copied by a different hand below and is shown in brackets: सिद्धे रसे कोटिवेधिमि सति । हाटकार्पणैः स्वर्णदानैः
 कृत्वा स राजा मण्डलस्य सुविरतां सुष्यतां हर्तुं दूरीकर्तुं अयं निश्चयेन क्षमः समर्थोभूत् । कोटिवेधिसिद्धरसमाविषयात्तादृशं सुष्यं राष्ट्रं
 [सन्तोभूयेन मण्डलस्यैवपि पूरणं संभवेदिति भावः].—²) A₂ reads 'वेधिमि.—³) A₂ reads सुविरतां.—⁴) Thus corrected by
 A₂ from A₁ कर्तुं; thus also in R and G.—⁵) A₂ reads in margin मण्डलस्य. ११६. ¹) The akshara ङ has been effaced
 in A at the beginning of a line and supplied by A₂ at the end of the preceding one; G and R also ङचो.—²) A₂
 gloss निकर्षिता. ११७. ¹) A₂ reads 'कुञ्जायो.—²) A₁ had सं; corrected into स which is found also G and R.
 ११८. ¹) Thus corrected by later hand from A₁ 'प्राप्तः; G and R read as above.—²) A₂ reads 'राज्ञः. १२१. ¹) A₂ reads
 वनवाला°. R has the gloss वारवालो. १२२. ¹) The faded gloss of A₂, [ए]विद्याकाण्डिषु has been repeated in margin by A₂.

भुवनन्दियुराणः स व्यासाम्नेवासिनो नृपः । सेवनं सोदरादीनां नन्दीशस्पर्धया व्यधात् ॥१२३॥
 यतिनां वृषिद्वन्द्वस्य श्रीनगरीं वितन्वता । तेन नन्दीशस्पर्धया न मेने सोदरं विना ॥१२४॥
 विस्मयितो नित्यकृत्यं कार्यव्ययतयैकदा । विदुरसोदरजलाशयनालाभकुर्मणाः ॥१२५॥ 125
 अपहृष्यन्निर्वालास्थानादकस्मादुत्थितं पयः । स सोदराविसर्वादिं वर्णास्वाहविभिर्गुणैः ॥१२६॥ युगलकम् ॥
 प्रादुर्भूते ततस्मिन्मस्तीर्थे कृतनिमज्जनः । स नन्दिरुद्रस्पर्धायां प्राप्नोति पर्याप्तमासदत् ॥१२७॥
 तेन जातुं परीक्षार्थं निश्चितः सोदरान्तरे । सपिधानावकः स्वर्णमृद्गारः क्षुषिरोदरः ॥१२८॥
 दिवसेनैव सार्धेन भीमगर्जुङ्गवान्भसः । उम्भसः स महीमर्तुस्तस्य विच्छेद संशयम् ॥१२९॥
 नूनं नन्दीश एवासौ भोक्तुं भोगानवातरत् । वृष्टावृष्टक्रियासिद्धिर्न भवेत्तावृषण्यया ॥१३०॥ 130
 राद्यस्तस्य कदाचित्तु व्रजतो विजयेश्वरम् । वयाचे काचिद्वला भोजनं मागमध्वजा ॥१३१॥
 यथेष्टमद्यं दानुं ततोनेन प्रतिभुते । व्यवृणोद्विकृता भूत्वा सा नृमांसाभयां स्पृहाम् ॥१३२॥
 स सत्पदिताविरतस्तस्यै मांसं स्वविद्यहात् । अनुशां प्रददौ भोक्तुं यदा सैत्रं तदावधीत् ॥१३३॥
 बोधिसत्त्वोसि भूपाल कोपि सत्त्वोर्जितव्रतः । कारुण्यं प्राणिषु वृढं वस्त्रेवृके महात्मनः ॥१३४॥
 बौद्धभाषामजानानो माहेश्वरतया नृपः । को बोधिसत्त्वो यं भद्रं मां वेत्सीति जगद ताम् ॥१३५॥ 135
 पुनर्वभाषे सा भूपं भोतव्यं मलयोजनम् । अहं सुस्थापिता बौद्धैः क्षोधादिमकृतैस्त्वया ॥१३६॥
 लोकालोकारिणार्थस्थास्तामस्यः कृत्तिका वयम् । बोधिसत्त्वैकशरणाः काङ्क्षन्त्यस्तमसः क्षयम् ॥१३७॥
 लोके भगवतो लोकनाथादारभ्य केचन । ये जन्तवो गतलेखा बोधिसत्त्वानयेहि ताम् ॥१३८॥
 सागक्षेपि न कुप्यन्ति क्षमया चोपकुर्वते । बोधिं स्वस्यैव नेष्यन्ति ते विप्रधरणोद्यताः ॥१३९॥
 विहारतूर्यनिर्वापैरुन्निरः प्रेरितः खलैः । पुरा भवान्बधाल्लोधादिहारोरुतमं यत् ॥१४०॥ 140
 महाशाक्यः स नृपतिर्न शक्यो माधितुं त्वया । तस्मिन्वृद्धे तु कल्याणि भविता ते तमःक्षयः ॥१४१॥
 अस्मन्निरा प्रेरणीयो विहारकरणाय संः । इत्था स्वहेमसंभारं त्वया मलिनितः खलैः ॥१४२॥
 तस्मिन्कृते न षायेत विहारच्छेदवैदासम् । तस्यं तल्लेकाणां च प्रायश्चित्तं कृतं भवेत् ॥१४३॥
 कुद्देवीं विरनुध्याता स्वहर्षार्थं प्रभाविता । अनुशिष्टा समाहूय बोधिसत्त्वैस्तदेत्यहम् ॥१४४॥ कुलकम् ॥
 तस्मात्सस्वातिरेकस्ते' मिषादेवं परीक्षितः । क्षीणपापाद्य संवृत्तां स्वस्ति ते साधयाम्यहम् ॥१४५॥ 145
 कृतप्रतिभवे राक्षि विहारकृतये पुनः । प्रहर्षोत्कुलनयना कृत्वादेवी तिरोदधे ॥१४६॥
 अथ कृत्वाभमे कृत्वा विहारं बह्वधाधिपः । तत्रैव क्षीणतमसं कृत्वादेवीमसंधयम् ॥१४७॥
 विधाय सोदरं प्रासादं नन्दिरुद्रेणैव क्षमापतिः । भूतिद्याय क्षमां कोशैः पूर्वां रत्नमयीं इदौ ॥१४८॥

१२६. ¹⁾ A₂ gloss सप्त. G has the marginal gloss सोदराद्यं नगरिषु. १२८. ¹⁾ A₂ reads सव. This various reading is not found in G and R.—²⁾ A₂ gloss रिक्त. १३२. ¹⁾ Thus A₁; also G and R. In A the various reading यथेष्टम् is indicated between the lines, perhaps by A₁. १३३¹⁾ Thus corrected by A₂ from A₁ दानुं. G and R read मांसं. १३७. ¹⁾ A₂ reads सपयः. १३९. ¹⁾ A₂ कृपया.—²⁾ A₂ हितं.—³⁾ A₂ नेच्छन्ति.—⁴⁾ A₂ विन्दोदरं. १४०. ¹⁾ A₂ marginal gloss तथा बोधिसत्त्वैरनुध्याता इत्यनेन बह्वधामिण संशयः. १४१. ¹⁾ Thus corr. by later hand from A₁ शक्यः; A₂ सवः. G and R have both शक्यः and सवः. १४२. ¹⁾ A₂ gloss राजा.—²⁾ A₂ gloss मलिनः कृतः. १४३. ¹⁾ A₂ gloss राजः. १४४. ¹⁾ A₂ बोधाद्य (†) in margin; struck out. १४५. ¹⁾ A₂ gloss बह्वधाधिपः.—²⁾ A₂ जासा. G reads पापीयसकृतः.—³⁾ A₂ gloss विदुं यस्यात्. १४६. ¹⁾ A₂ सतः. १४७. ¹⁾ A₂ बह्वधयः. G has both readings, R only that of A₂. १४८. ¹⁾ A₂ as above; A₁ सोप्यं.—²⁾ Thus A₁; A₂ सतं.

- धीरमोचनवीर्यान्तर्गणरात्रं तपस्यता । ब्रह्मसननिविष्टेन ध्याननिःस्पन्दमूर्तिना ॥१४९॥
- 150 राजा कनकवाहिन्याः सुचिरास्पृश्यकर्मणा । मन्वीशास्पर्शनोत्कण्ठा तेनकीचत कुण्डताम् ॥१५०॥
 द्वादशदयानृत्तगीतक्षणे नर्तितुमुत्थितम् । मन्दै उद्येष्टरुद्राय स्वांबरोधवधूशतम् ॥१५१॥
 भुक्स्वैश्वर्यं स पर्यन्ते प्रविष्टधीरमोचनम् । वस्त्वा समं यवौ राजा सायुज्यं गिरिजापतेः ॥१५२॥
 अथाशोककुलोत्पन्नो बहान्याभिर्जनेन्द्रवः । भूमिं दामोदरो नाम जुगोप जगतीपतिः ॥१५३॥
 ऋद्ध्या जाञ्जलितस्वोद्धैर्मोहेश्वरशिखामनेः । अग्न्यापि भूयते यस्य प्रभावो भुवनाद्भुतः ॥१५४॥
- 155 हरप्रसादशक्तेण सञ्चारिचानुरागिणा । बबन्ध सुक्तिना सख्यं येन वैभ्रवणः स्वयम् ॥१५५॥
 कुवेर इव यो राजामभ्यः स्वाज्ञाविधाविनः । आदिष्टव गुह्यकान्दीर्घं गुह्यसेतुमबन्धयत् ॥१५६॥
 सदे दामोदरीये वत्तस्यासीत्स्वकृतं पुरम् । सेतुना तेन तद्वैच्छत्कर्तुं सोम्भःप्रतारणम् ॥१५७॥
 हितं लोकोत्तरं किञ्चिच्छिकीर्षोरुब्रतात्मनः । रोदन्ति हा भिक्वत्पुहः मितपुण्यतवा नृणाम् ॥१५८॥
 स हि कारयितुं यक्षैर्वनते स्म स्वमण्डले । दीर्घानहममयास्तेतूस्तोयविव्रवशान्तये ॥१५९॥
- 160 तपोविभूतयोचिन्या हि जानामुपतेजसाम् । तादृशार्मपि ये कुर्युः प्रभावस्य विपर्ययम् ॥१६०॥
 दायारादिबलैर्नष्टा वृष्टा भूयः समुत्थिता । भीर्षिप्रावहय्या राज्ञामपुनःसंभवा पुनः ॥१६१॥
 भादार्थमुत्थितः स्नातुं हिजैः कैश्चिद्भुक्तिभिः । पाक्स्नानाङ्गोर्जनं राजा स कदाचिदयाच्यत ॥१६२॥
 यिवासुना व्रितस्तान्तर्यदा तेनाधीरितम् । तदा प्रभावान्ते तस्य तां धुनीर्ममतो व्यधुः ॥१६३॥
 सेयं व्रितस्ता वृष्टैर्ना भोजयास्मान्तं तैरिति । उक्तोपि मायाविहितामज्ञासीत्सरिदादतिम् ॥१६४॥
- 165 भोज्यं दद्यामि नाकातो विप्राः सर्पत सांप्रतम् । तेनेत्पुक्तास्तमशपस्मतः सर्पो भवेति ते ॥१६५॥
 अशेषमेकैवाहा भुक्त्वा रामायणं तथ । शापस्य शान्तिर्भवितेत्युचिरे ते प्रसादिताः ॥१६६॥
 स दामोदरसूदान्तर्धोवन्तूरमुदन्धवा । शापोष्णांश्चासधूमेन जनैरद्यापि लक्ष्यते ॥१६७॥
 अधामबन्धनानामाङ्गुपुरत्रयविधाविनः । हुष्कजुष्ककनिष्कांख्यास्त्रयस्तत्रैव पार्थिवाः ॥१६८॥
 स विहारस्य निर्माता जुष्को जुष्कपुरस्यं यः । जयस्वामिपुरस्यापि शुद्धधीः संविधायकः ॥१६९॥
- 170 ते तुष्कान्वयोद्भूता अपि पुण्याभया नृपाः । शुष्कलेत्रादिदेशेषु मठवैत्यादि चक्रिरे ॥१७०॥
 प्राज्ये राज्यक्षणे तेषां प्रायः कश्मीरमण्डलम् । भोज्यमास्ते स्म बौद्धानां प्रवर्ज्योर्जिततेजसाम् ॥१७१॥
 तदा भगवतः शाक्यसिंहस्य परनिर्वृतेः । अस्मिन्महीलोकधातौ साधं वर्षशतं द्यगात् ॥१७२॥
 बोधिसत्त्वश्च देशेस्मिन्नेको भूमिचरोभवत् । स च नागार्जुनः श्रीमान्बद्धहृद्द्वर्जसंभयी ॥१७३॥
 अथ निष्कण्टको राजा कण्टकोत्स्रावहारवः । अभीर्षभुवाभिमन्युः शतमन्युरिवापरः ॥१७४॥

१५० ¹⁾ G has the v. l. स्वर्धनो in margin.— ²⁾ Thus A₂; A₁ कुण्डताम्. १५१ ¹⁾ A₂ सोचरोध. १५३. ¹⁾ A₂ gloss कुलं १५४. ¹⁾ Thus A₂; A₁ अस्वापि. १५५. ¹⁾ Thus A₂; A₁ प्रासादनाथेन १५६. ¹⁾ A₂ gloss गुह्यसुयो इति नाथया. १५७. ¹⁾ A₂ gloss दामोदर भोदर. १६०. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ तद्विचिन्त्वा.— ²⁾ A₂ gloss दामोदरसूयसदृशानां. १६१. ¹⁾ A₂ बलाजटा. १६३. ¹⁾ ²⁾ A₂ glosses नाकातः, सर्पः, चक्रुः १६४. ¹⁾ A₂ दृष्टे.— ²⁾ A₂ gloss राजा — ³⁾ A₂ gloss नाथया. १६५. ¹⁾ A₂ gloss नाकातः. १६६. ¹⁾ Thus A₂; A₁ च in margin, G and B follow A₂. १६७. ¹⁾ A₂ gloss लक्ष्यते.— ²⁾ A₂ घोषोष्ण. १६८. ¹⁾ A₂ glosses above these names शुष्कोरो, जोकोरो, कानेस्पुह. १६९. ¹⁾ A₂ gloss जोकोरस्य.— ²⁾ A₂ gloss जिनासपुर १७०. ¹⁾ A₂ पुण्याभया.— ²⁾ A₂ gloss इत्येको.— ³⁾ A₂ वैत्यानि. १७१. ¹⁾ A₂ gloss अतं नाम. १७३. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ मूषेधरो.— ²⁾ A₂ वसन्. ³⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ वैष्णव; A₂ gloss हर्वन प्राय. १७४. ¹⁾ A₂ gloss कण्टको.

स्वनामाङ्कं शशाङ्काङ्कं चोत्तरं विरचय्य सः । परार्थविभक्तं भीमानभिमान्युपुरं स्वधात् ॥१७५॥ 175
 चन्द्राचार्यादिभिर्लब्धा देशार्तस्मान्नागमम् । प्रवर्तितं महाभाष्यं स्वं च व्याकरणं कृतम् ॥१७६॥
 तस्मिन्नवसरे बौद्धा देशे प्रबलतां ययुः । नागार्जुनेन ह्यधिवा बोधिसत्त्वेन पालिताः ॥१७७॥
 ते प्रादिनः पराजित्य वाहेन विखिलान्बुधान् । क्रिवां नीलपुराणोक्तान्छिन्दन्नागमार्गिनः ॥१७८॥
 मण्डले विद्युताचारे विच्छिन्नकालिकर्मभिः । नागैर्जनकनथके प्रभूतहिमवर्षिभिः ॥१७९॥
 हिमान्वां बौद्धवापाय पतन्त्यां प्रतिवस्सरम् । शीते दार्वाभिसारादौ^१ वण्मासान्पार्थिवोत्सवत् ॥१८०॥ 180
 तथा प्रभावः कोप्यासीद्वृत्तिहोमविधायिनः । नानरयन्यहशादिना बौद्धाश्च निधनं गताः ॥१८१॥
 नीलमुविह्व देवस्य रक्षितारमहीश्वरम् । काश्यपश्चन्द्रदेवाकवस्तपस्तेषु^२ ततो द्विजः ॥१८२॥
 तस्य प्रत्यक्षतां बालो नीलस्तुहिनिब्रजवम् । स्ववारपञ्जगाहापि स्वपुराणविधि पुनः ॥१८३॥
 आद्येन चन्द्रदेवेन शमितो यक्षविग्रहः । शिरीषेण तु देशेस्मिन्नुःसहो भिक्षुविग्रहः ॥१८४॥
 राजा सृतीयो गोनन्दः प्राप्तो राज्ये^३ तदन्तरे । यात्रायाणादि^४ भागानां प्रावर्तयत् पूर्ववत् ॥१८५॥ 185
 राज्ञा प्रवर्तिते तेन पुनर्नीलोदिते विधौ । भिक्षवो हिमदोषाश्च सर्वतः प्रशमं ययुः ॥१८६॥
 काले काले प्रजापुण्यैः संभवन्ति महीभुजः । यैर्मण्डलस्य क्रियते दूरोत्सवस्य योजनम् ॥१८७॥
 ये प्रजापीडनपरास्ते विनश्यन्ति सान्ध्याः । यद्यं तु ये योजयेयुस्तेषां वंशानुगाः श्रियः ॥१८८॥
 इत्येतस्मिन्वृत्तान्तं देशोऽस्मिन्धीरुष्य लक्षणम् । भाविनां भूमिपालानां प्राक्षैर्देवं शुभाशुभम् ॥१८९॥
 नवीकृतघतो देशं तस्य वंशैरियं मही । सिद्धैः प्रवरसेनाद्यैर्धिरं मुक्तं कर्मभिः ॥१९०॥ 190
 गोनन्दान्वाधिनामाद्यः स रघुणां रघुर्यथा । नपतिः काश्यपीं वर्षान्पञ्चविंशतिमन्वशात् ॥१९१॥
 वर्षवर्षे सवण्मासेः षड्विंशैर्विवाजिताम् । विभीषणाभिधोरक्षस्त्रिंशति गोनन्दनन्दनः ॥१९२॥
 इन्द्रजिह्वावजावास्तां पितापुत्री नृपौ क्रमात् । पञ्चत्रिंशत्सहार्धं वर्षोऽस्तिशद्योर्ययुः ॥१९३॥
 विन्दुरेखाश्चविर्यस्व दृष्ट्वा भाष्यर्षदासिनी । स रावणस्य पूजार्थं^५ लिङ्गं भाति वटेश्वरः ॥१९४॥
 ययुः शालामउस्यान्तःकृतायादाधि भृभुजा । वटेश्वराय निखिलं तेन कश्मीरमण्डलम् ॥१९५॥ 195
 पञ्चत्रिंशत्सहस्रानां श्मां बुभोज महाभुजः । रावणक्षोगिभृस्तनुः सार्धमन्यो विभीषणः ॥१९६॥
 किन्नरापरनामाद्य किन्नरैर्गीतत्रिक्रमः । विभीषणस्य पुत्रोभूज्जरनामा नराधिपः ॥१९७॥
 सदाचारोपि स नृपः प्रजाभान्बविपर्ययैः । व्यवधाद्विषयदोषेण महानर्थपरंपराम् ॥१९८॥
 विहारे निवसन्नैकः किन्नरग्रामवर्तिनि । तस्य योगबलात्कोपि भ्रमणोपाहरस्थियाम् ॥१९९॥
 विहारानां सहस्राणि तत्कोपात्सिद्धदाह सः । अजिपहृद्य तन्नामान्द्विजैर्मध्यमटाभयैः ॥२००॥ 200
 कदापणं राजपथैर्नीयानोज्ज्वलनिघ्नगम् । स्कीतपुष्पफलोद्यानं स्वर्गस्थेवाभिधान्तरम् ॥२०१॥

१७५. ^१) A, seems to have read °ङ्क; corr. as above by A₂.— ^२) A₂ reads शशाङ्काङ्कं. १७६. ^१) A, originally as above; A₁ or a later hand has altered this to °देशं तस्मान्, but A₂ has restored the first reading. G and B have °देशं in text and °देशात् in margin.— ^२) A, gloss चन्द्राङ्गाकरणं. १८०. ^१) A, gloss नेत्रेण दानगले देहे. १८१. ^१) A, °धाविनाम्. १८२. ^१) A, ततस्तेषु; corr. by A₂ as above. १८४. ^१) A, बौद्धवि°. १८५. ^१) A, as above; a later hand corr. सृतीवगोनन्द-प्राप्ताराज्यस्तद्.— ^२) A, gloss सीधैषु. १८८. ^१) A, नरयेभ्यः सहाय्यदाः. १८९. ^१) Thus A₂; A, देवे. १९०. ^१) A, gloss गोनन्दस्य. १९४. ^१) A, gloss वटः.— ^२) A, पूजार्थं. १९५. ^१) A, gloss कानीं पानः शिखः.— ^२) A, gloss बौद्धः.

- विजयोपाजितैर्विजैर्जितभिर्नेद्यवचनम् । वितस्तापुलिने तेन नगरं निरमीयत ॥२०२॥ युपलकम् ॥
 तत्रैकस्मिन्किलोद्याने स्वच्छस्वादुजलाश्रितम् । आसीत्सुश्रवणो नासो नागस्य वसतिः सरः ॥२०३॥
 कदाचित्सस्य दूराध्वक्लान्तो मध्वंदिने युवा । चापार्यां तस्सरःकथं विशाखाव्योविशद्विजः ॥२०४॥
 205 सच्छायपादपतले समीरेः क्षमितकृतमः । क्षमैर्जलमुपस्पृश्य मोक्षुं सफूयवक्रमे ॥२०५॥
 तान्पाणौ गृह्णतैवाय तेन तीरनिहारिभिः । पूर्वमाकर्णितो हंसैः द्युभुवे गूपुरध्वनिः ॥२०६॥
 निर्गते मञ्जरीकुञ्जारपश्यत्पुरतस्ततः । कन्धे नीलनिबोलिम्बी स केचिद्दालोचने ॥२०७॥
 कर्णिकापद्मरागाञ्जनाललीलायितस्तृशा । मनोज्ञपद्मलापङ्गे तनीयोस्त्वरेखया ॥२०८॥
 शरिरेकाम्बलैर्मन्महाहतान्दोलनाकुलैः । सनाथांसयुगे स्वपताकापल्लवैरिव ॥२०९॥ तिलकम् ॥
 210 ते दृष्ट्वाङ्गानने दृष्ट्वा क्षमैरभ्वर्णनामने । विररामाज्ञानरम्भान्मुहुर्धीडाजडीकृताः ॥२१०॥
 भुञ्जाने कच्छगुच्छानां शिम्बीरंस्त्रुजलोचने । ते पुनर्दृष्टवानने किञ्चिद्व्यापारितेक्षणः ॥२११॥
 भाङ्कतेर्हा भिनीदृश्या भोज्यमेतदिति द्विजः । ध्यावन्कृपार्द्रैः संगम्य स ते सफूयभोजयत् ॥२१२॥
 उपनिम्बे च संगृह्य पुटकैश्चटसीकृतैः । तयोः पानाय पानीयं सरसः स्वच्छशीतलम् ॥२१३॥
 आशान्ते द्युषितां शान्ते कृतासनपरिषदे । ततश्च बीजपत्पर्णतालवृन्दैरभाषत ॥२१४॥
 215 भवत्वौ पूर्वसुकृतैः कैचित्संयामदर्शनः । चापलाद्विपद्मलभास्त्रुमिच्छत्यथ जनः ॥२१५॥
 कल्याणिनीभ्यां कतमा पुण्या जातिः परिष्कृता । कुत्र वा ज्ञानमेतादृग्भिरसं येन भुञ्जते ॥२१६॥
 एका तन्मूढे विद्यायावामस्य सुश्रवसः सुते । स्वादुभोक्तव्यमंयात्र किमीरुभोपभुञ्जते ॥२१७॥
 पिशा विद्याधरेभ्यामपि मदातुं परिकल्पिता । इरावस्यहमेवा च चन्द्रलेखा यवीवसी ॥२१८॥
 पुनर्द्विजोभ्यधारेणं शैथिल्यमथ किमस्ति नः । ताभ्यामवादि तातोत्र हेतुं वेत्ति स वृच्छजगाम् ॥२१९॥
 220 ज्यैष्ठ्ये च कृष्णद्वारदद्यां यात्रायै तक्षकस्य तम् । आगतं चूडयां तोयस्वन्दिन्या शस्यसि ध्रुवम् ॥२२०॥
 इत्यस्वावामपि तदा तदभ्यर्णकृतस्थिति । इत्युक्त्वा फणिकन्धे ते क्षणादास्तां निरेक्षिते ॥२२१॥
 क्रमात्प्रवृत्ते मोघ नटचारणसंकुलः । प्रेक्षिलोकसमाकीर्णस्तत्र यात्रामहोत्सवः ॥२२२॥
 द्विजोपि कौतुकाकृष्टःपर्यटन्नङ्गमञ्जसा । कन्धोक्तविद्वज्ज्ञानस्य नागस्यान्तिकमायवौ ॥२२३॥
 पार्थस्थिताभ्यां कन्याभ्यां पूर्वमावेदितोर्थं सः । द्विजन्मने व्याजहार स्वागतं नागनायकः ॥२२४॥
 225 ततः कथान्तरे क्वापि पृष्ठः कारणमापदाम् । जगद् तं द्विजन्मानं निःशस्य शसनाशनः ॥२२५॥
 अभिमानघतां ब्रह्मयुक्तामुक्तविधेकिनाम् । युज्यतेवश्यभोग्यानां दुःखानामप्रकाशनम् ॥२२६॥
 परदुःखं समाकर्ण्य स्वभावसुजनो जनः । उपकारासमर्थत्वात्प्राप्नोति इदयव्ययाम् ॥२२७॥

२०२. १) A, gloss कुपेर. २०४. १) A, gloss मध्वंदिने. २०५. १) A, सरिजल. २०६. १) A, gloss द्विजधन. २०८. १) A, gloss कर्णिकायां कर्णावरणे. २०९. १) A, gloss संगृह्य. २११. १) A, glosses कच्छगुच्छान्ते, हिन इति भाषया. २१२. १) A, gloss विमः. २१३. १) Thus corr. from A, °क्षसीकृतैः by A, which adds the note चटसीकृतैः यत्ताहरणमापदतया विरचितैः पुटकैः पच-
 पुटैः सङ्गृह्य सम्भगुलीत्या पानीयं चोपनिम्बे । चटसं कुम्भाधारायै कृत्स्नमुपकोत्योपनमापदत् । इति विवरणकारः । चटसीकृतवल्गुपुटे-
 र्जाननकनवर्णनाऽम्बुपापि कृता । यथा कौत्सन्वां प्रति द्युभुवौ रागवपगमनवशां भाषयति । विहितध्वनौयेकन्धैरयोऽकहमद्वैः कथितक-
 लशीकार्यैः कुम्भीरैश्चटसीकृतैः । अथ विरचितः किञ्चिन्नाममनोहिं सुतेन ते परिसरपरिजम्बुल्ले निवेत्तपरिवह इति ॥.— २) Thus
 corr. by A, from A, °क्षीकृतम्. २१४. १) A, gloss चतु अपने. २१७. १) This verse is supplied in margin by a hand
 resembling A,; found in G B Edd.— ३) A, gloss किञ्चिद्व. २२०. १) Emended; A R G कच्छे.— ४) Thus corr. by A,
 from पूलया. २२२. १) A, gloss वेत्ति. २२५. १) A, °वेत्तिव. २२५. १) A, gloss नागः. २२७. १) A, वया.

मृति स्नां कष्टं मन्थते यदि शुभं वसेनुकम्बेतिभिर्निकं निन्दति योग्यतां वितर्कतिः सुर्वन्तुतीरत्वनः ।
 गळींशवधिवेणं कथयति स्वास्तु वदन्मापदं भुत्वा दुःखमदंशुदां वित्तुते पीडां नर्यः प्राकृतः ॥२२८॥
 अत एव विभेकृतां वाचदातुः स्वमानसे । श्रीर्नामि ह्यखदुःखानि वृष्ट्यन्ते वितानतः ॥२२९॥
 कः स्वभाषणमीरानां लक्षणेद्दहिरापदम् । बालापत्वेन मृत्वेन यदि सा न वकारयते ॥२३०॥ 230
 मरुस्त्रिभेवपीर्वाल्याहस्तुनि व्यक्तिसापये । तत्रापे गोपनं कावे न ममाप्युपपद्यते ॥२३१॥
 एवभाष्यस्त्रिभेवपीर्वां मिथर्नसरकात्मना । ईरत्यवातः कल्पानिन्निवृतां यदि ह्यप्यते ॥२३२॥
 योयं तदसते सुम्बधुकातो वृष्टयते नती । अमुका सस्वपालेन कान्दिशीकाः कृता वचम् ॥२३३॥
 अमुको माम्निर्कैरजे नये' नार्थे भुज्यते । अयं गापि च तसेन समयेन हत वचम् ॥२३४॥
 शेनापि रसस्त्रेकस्मिन्वृद्धाणि फलसंपरम् । भोक्तुं नैव समर्थाः स्मः प्रेता इव सरिक्कलम् ॥२३५॥ 235
 नवा कुह नवा अद्वेत्समवादेव नैष्ठिकः । योग्यां प्रतिक्रियां विद्यो वचमप्युपकर्तृषु ॥२३६॥
 स तथेति ततो नागमुक्त्वा वजपरो द्विजः । अविन्तवदिवारार्यं सस्वपालस्य वञ्चनाम् ॥२३७॥
 गूढं तस्य यदिःशेषकुटीवर्मेकृतस्वितेः । पञ्चमानाजम्भान्दान्तर्गम्यार्थं न्वंस्तिपत्ततः ॥२३८॥
 भुञ्जान एव तत्तस्मिन्प्रादेव अहार सः । अशीम्नः करकाहारवर्षी स्कीतां फलभिवम् ॥२३९॥
 तं च व्युत्क्रान्तदारिद्र्यः सरसोभर्णमागतम् । कृतोपकारमन्वेयुर्भिर्जोर्षीमवद्विजम् ॥२४०॥ 240
 स तत्र पिनुरादेशात्कन्वाभ्यां विहितार्णः । अमर्त्यल्लसमैर्भोवैरतोप्यत दिने दिने ॥२४१॥
 कालेन सर्वानामन्व्य स्वां भुवं गन्तुमुद्यतः । प्रतिभुतवरं नार्थं चन्द्रलेखामवाचत ॥२४२॥
 संवन्धायोग्यमपि तं कृतद्वस्त्रद्वन्द्वः । संविभेजे स भुजगः कन्ववा च धनेन च ॥२४३॥
 एषं नागवरावामभिषस्य द्विजन्मनः । महाभरपुरे कालसौस्तीर्णित्वोरसवैर्धवी ॥२४४॥
 भुजगेन्द्रतनूजापि तं पतिं पतिदेवता । अतोवयस्वराध्वभीः शीलाचारादिभिर्गुणैः ॥२४५॥ 245
 तस्वां कदाचित्सीधामस्थितायां प्राङ्गनाद्वहिः । आतपायोञ्जितं धान्वं वुमुजे निहरन्द्वयः ॥२४६॥
 नं वारयितुमाहूता भुत्वा नासन्गृहे यदा । शिञ्जामस्तुमञ्जीरा सा तदावातरस्त्वयम् ॥२४७॥
 एकदस्तधृतावेगस्तशीर्षीद्युक्तान्तया । तथा पाणिसरोजेन धावित्वा लोच ताडितः ॥२४८॥
 भोज्यमुत्सृज्य वातस्य फभिस्त्रीस्पर्शतस्ततः । लौबर्षी पाणिमुद्राङ्गे' नुरगस्वीदपद्यत ॥२४९॥
 तस्मिन्काले नरो राजा चारैस्तां चादलोचनाम् । भुत्वा शिजंबधूं तस्वी प्रागेवाकुरितस्मरः ॥२५०॥ 250
 तस्य धावन्तमुन्मथमन्तःकरणवारणम् । बलाक्रियामितुं नासीदपवादमवाकुष्ठाः ॥२५१॥
 तस्मिन्नुत्तरापाभिबिब्रवे भूपतेः पुनः । ववाह इवमृत्तान्तो ह्यमवातानुकारिताम् ॥२५२॥
 चक्रे पर्वस्तमर्वादः सरलाकुलिशोभिना । स काञ्चनकराङ्गेन लशाङ्गेनेव वारिधिः ॥२५३॥
 श्रीशान्तिगडनिर्मुक्तो दूतैराकृतर्षीभिः । तामुपचन्दयन्त्येव ह्यन्दरीमुदवेजवत् ॥२५४॥
 सर्वोपवैरसाभ्यां च विप्रस्तत्पतिरप्यसौ । तेनावाच्यत लुम्बेन रावाम्भामां कुतस्त्रया ॥२५५॥ 255

२२८. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'नये:—') Thus corr. by A₂ from A₁, लुत्वेण.—') A₂ पुनः; A₁ gloss
 नीचो वच. २३२. ') A₂ शिञ्जामने. २३४. ') A₂ अमुकं माम्निर्कैरजं नये. २३७. ') Thus A₂; A₁ 'एषो. २३८. ') Thus
 A₂; a later hand alters this into नवावाच्यवधिपद्, found also in G and R. २७१. ') Thus A₂; A₁ 'शुभाङ्गे.

- अथ निर्मर्त्सनां तस्मादपि प्राप्तवतासकृत् । इदं हर्तुं तां राशा समादिदन्त तैनिकाः ॥२६६॥
 तैर्गृहाते कृतास्कन्दो निर्गस्थान्येन वर्त्मना । वाणार्थी नागभवनं समाभिः प्राविशद्विजः ॥२६७॥
 ताभ्यामभ्येस्य वृत्तान्ते ततस्तास्मिन्निवेदिते । क्रोधान्धः सरसस्तस्मादुज्जयाम कणीश्वरः ॥२६८॥
 उद्गर्जन्निष्पत्नीमृतजनितध्वान्तसंततिः । स घोराशानिषर्षेण ददाह सपुरं नृपम् ॥२६९॥
 260 दग्धप्राण्यङ्गविगलहस्तासुक्तेहवाहिनी । मयूरचन्द्रकाङ्केष वितस्ता समपद्यत ॥२६०॥
 शरणाय प्रविष्टानां भयाच्चक्रधरान्तिकम् । मुहूर्ताभिरदद्यन्त सहस्राणि शरीरिणाम् ॥२६१॥
 मधुकैटभयोर्मैदः प्रागूर्बोरिव चाक्रिणम् । दग्धानां प्राणिनां तत्तत्तदा सर्वाङ्गमस्पृशत् ॥२६२॥
 स्वसां सुश्रवसो नागी रमण्याख्याद्रिगङ्गरात् । साहायकायाहमराशीन्समादाय तदाययौ ॥२६३॥
 सा योजनाधिके शेषे मार्गस्मारास्सहोदरम् । कृतकार्ये निशम्याहमवर्षे मामेषु तज्जहौ ॥२६४॥
 265 योजनानि ततः पञ्च जाता मामधरा खिला । सा रमण्याटवीन्वेषाप्यस्ति स्थूलशिलाखिला ॥२६५॥
 घोरे जनक्षयं कृत्वा प्रातः सानुशयोप्यहिः । लोकापवाहनिर्धिष्णः स्थानमुत्सृज्य तद्ययौ ॥२६६॥
 दुग्धाब्धिधवलं तेन सरो दूरगिरौ कृतम् । अमरेश्वरयात्रायां जनैरद्यापि दृश्यते ॥२६७॥
 अद्युरानुमहासागीभूतस्यापि द्विजग्मनः । जामातृसर इत्यन्यत्तत्र च प्रथितं सरः ॥२६८॥
 प्रजानां पालनव्याजाभिः शङ्कुक्षयकारिणः । अकस्मादन्तकाः केचित्संभवन्ति तथाविधाः ॥२६९॥
 270 अद्यापि तस्युरं इग्धं अभीभूतं च तत्सरः । उपचक्रधरं दृष्ट्वा कथेयं स्मर्यते जनैः ॥२७०॥
 राज्ञां रागः क्रियाक्षामं दोषः स्वल्पदृशां मते । तत्तस्य तेन संवृत्तं यन्नाभूत्कापि कस्यचित् ॥२७१॥
 सतीदैवतविप्राणामप्येकस्य प्रकोपत । भ्रुतो हि प्रतिवृत्तान्ते त्रैलोक्यस्यापि विप्रवः ॥२७२॥
 अस्वारिंशतमण्डान्स मासैधोनां विभिः समाम् । भुवं मुक्त्वा क्षितिवृषां दुर्नयेन क्षयं वयौ ॥२७३॥
 अप्यल्पकालसंघट्टप्राकाराङ्गालमण्डलम् । तत्किंनरपुरं लेभे गन्धर्वनगरोपमाम् ॥२७४॥
 275 एकस्तु तनयस्तस्य वैचित्र्यात्कर्मणां गतेः । स्वधाध्या विजयक्षेत्रं गीतः प्रागैर्न ह्यजे ॥२७५॥
 राजा सिद्धाभिधः सोम तथा निःशेषितं जनम् । नवीनकार जलदो दावदग्धमिवाचलम् ॥२७६॥
 इति वृत्तं महाधर्यं तस्य पिथ्यं महामतेः । संसारासारताज्ञाने प्राप पुण्योपदेशताम् ॥२७७॥
 भोगयोगेन मालिन्धं नेतुं मध्यगमोपि सः । न शक्यते स्म पङ्केन प्रतिमेन्दुरिवामलः ॥२७८॥
 दर्पज्वरोष्णभूपालमध्ये निर्ध्यायतोनिशम् । सुधास्रतिकलामौलिं तस्यैवोत्साद्यतोययौ ॥२७९॥
 280 गणितं गुणिना तेन मणींस्तृणमिबोज्जता । खण्डेन्दुमण्डनार्चायां मण्डनत्वमखण्डितम् ॥२८०॥
 राजस्तस्यैव राजश्रीः परलोकानुगाभवत् । यस्तामयोजयद्भूर्तो धर्मेणाव्यभिचारिणा ॥२८१॥
 षष्टिमन्वान्यशास्योर्वीमासज्ञानुचरान्वितः । आहरोह सदेशोसौ लोकाञ्छशिशिखामणेः ॥२८२॥

२६६. ¹) A₂ gloss तस्माः भर्तुः.—²) A₂ gloss चन्द्रलेखां. २६२. ¹) A₂ तं तु तदा. २६३. ¹) A₂ gloss रमण्या नागी. २६४. ¹) Thus A₂; A₁ °शान्तहोदरम्. २६५. ¹) A₂ gloss रमण्याटवी रनेभाय इति प्रसिद्धः.—²) A₁ originally °प्यस्ति, altered by later hand as above G and R °प्यस्ति. २६७. ¹) A₂ adds the note अमरेश्वरयात्रायां प्रागुद्दिष्टोऽर्थं नागः सुश्रवसा इत्याख्यः सुश्रवसा इति भाषया प्रसिद्धः तस्यैवोपरि [निक]इत्यले आना[ट]नाय इति भाषया प्रसिद्धः स विद्यालनामा ब्राह्मण एव निजश्रु-
 रानुग्रहेण नागीभूतो नाग इत्यर्थः. The aksharas in brackets are effaced in A and have been supplied here from K. २६९. ¹) A G R निघाङ्गः.—²) A₂ glosses राजानः, नरनामसदृशाः. २७१. ¹) A₂ राज्ञो.—²) Emended; A G, R क्रियाक्षाम-
 २७३. ¹) A₂ gloss इन्द्रः. २७४. ¹) A₂ अत्यल्पः. २८१. ¹) Thus A₁; A₂ धर्मेण इव.

भृत्वा नरं समाभित्त्वं प्रवयुः शोचनीयताम् । तस्मिन् तु समालम्ब्य प्रभुं भुवनवन्द्यताम् ॥२८३॥
 वात्स्याभितः किल समाभयणीयलभ्यां निष्ठां गतिं जगति सर्वजनादितां वा ।
 गच्छत्सुभृत्पुण्यः भित्कूपयन्त्रः पुष्पाभयी सुरशिरोभुवि क्वहिमेति ॥२८४॥
 सिद्धः सिद्धः सदेहोयमिति शब्धं सुरा दिवि । प्राचोषयंस्ताडयन्तः पटईं सप्त वासरात् ॥२८५॥ 885
 उत्पलाक्ष इति ख्यातिं पेशलाक्षतयां गतः । तस्सुनुस्त्रिशतं सार्धं वर्षाणामन्वशात्महीम् ॥२८६॥
 तस्य सुनुहिरण्याक्षः स्वनामाङ्कं पुरं व्यधात् । श्मं समर्पितं वर्षाणाम् मासांश्च भुक्तवान् ॥२८७॥
 हिरण्यकुल इत्यस्य हिरण्योत्सुकदात्मजः । षष्टिं षष्टिं वसुकुलस्तस्सुनुरभवत्समाः ॥२८८॥
 अथ म्लेच्छगणाकीर्णं मण्डले षण्डचेष्टितः । तस्यात्मजोभूमिहिरकुलः कालोपमो नृपः ॥२८९॥
 दक्षिणां सान्तकामाशां स्पर्धया जेतुमुद्यता । बन्निषादुत्तरहरिद्रभारान्वभिवान्तकम् ॥२९०॥ 890
 सानिधेयस्य सैन्यान्तर्हस्यमानाशनोत्सुकान् । अजानन्गृध्रकाकारीन्द्वामे भावतो जनाः ॥२९१॥
 दिवारात्रं हतप्राणिसहस्रपरिवारितः । योभून्नूपालचेतालो विलासभवनेष्वपि ॥२९२॥
 बालेषु कदम्बा लीषु षृणा वृद्धेषु गौरवम् । न बभूव नृशंसस्य यस्य चोराकृतेर्धतः ॥२९३॥
 स जातु देवीं संवीतसिंहलांभुक्तकम्बुकाम् । हैमपादाङ्कितकुचां वृष्ट्या जज्वाल मन्थुना ॥२९४॥
 सिंहलेषु नरेन्द्राङ्गिमुद्राङ्कः क्विचते पटः । इति कम्बुकिना वृष्टेनोक्तो यात्रामशस्ततः ॥२९५॥ 895
 तस्तेनाकुम्भदानाम्भोनिघ्नगाकृतसंगमः । यमुनालिङ्गनपीति प्रपेदे दक्षिणार्णवः ॥२९६॥
 स सिंहलेन्ध्रेण समं संरम्भादुदपाटयत् । चिरेण चरणस्पृष्टमियालोकनजां स्वम् ॥२९७॥
 दूरात्सैन्यमालोक्य लङ्कासौषैर्निशाधराः । भूयोपि राघवोद्योगमाशाङ्क्य प्रचक्रम्पिरे ॥२९८॥
 स तत्रान्यं नृपं दृष्ट्वा तीव्रशक्तिर्दंषाहरत् । पटं यमुषदेवाख्यं मार्ताण्डप्रतिमाङ्कितम् ॥२९९॥
 व्यावृत्त्य चोल्कर्णाटलाटार्दींश्च नरेन्द्रान् । सिन्धुरानिच गन्धेभो गन्धेभैश्च व्यहारयत् ॥३००॥ 800
 तस्मिन्प्रयाते प्राप्तेभ्यः शशंसुस्तत्परामवम् । नगर्षो नरनाथेभ्यस्तुष्टुददृङ्गलमेखलाः ॥३०१॥
 काश्मीरं शारमासाद्य श्वभ्रष्टस्य दन्तिनः । भुत्वा स प्रासजं बोधं तोषरोमाश्रितोभवत् ॥३०२॥
 तदाकर्णमसंरम्भे सवर्षोच्च विदग्धधीः । शतमन्वद्भजेन्द्राणां हठेन निरलोठयत् ॥३०३॥
 स्वर्शोङ्गानि यथा वाचं कीर्तनं पापिनां तथा । संदूषयेदती नोक्ता तस्यान्यापि नृशंसता ॥३०४॥
 को वेत्स्यदुर्तचेष्टानां कृत्यं प्राकृतचेतसाम् । धर्मं सुकृतसंप्रतिहेतोः सोपि यदाददे ॥३०५॥ 805
 श्रीनगर्यां हि दुर्बुद्धिर्विदधे मिहिरेश्वरम् । हीलाङ्गायां च मिहिरपुराख्यं प्रभुपत्तनम् ॥३०६॥
 अथशाराङ्गगृहिरे गान्धारां ब्राह्मणास्ततः । समानशीलास्तस्वैश्च ध्रुवं तेपि शिजाधयाः ॥३०७॥

२८३. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'वन्द्यताम्'. २८५. १) Thus A₂; A₁ प्रोद्घोषयन्ताड°. २८६. १) Thus corr. by later hand from A₁, पेशलाक्षितया. २८७. १) A₂, gloss एच्छेत्, with note स्वनामाङ्कपुरप्रपीरिस्वपि पाठः.— २) A₁ वसाभि°. २९१. १) A₂, gloss इन्द्रमानानां लोकानां अरसनं । अरनं । तयोस्त्वकारः. २९४. १) A₂, gloss सिङ्गालदीप. २९७. १) Thus corr. by A₁ from हजम्. २९९. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'शक्तिरपा'. ३०२. १) A₂, gloss तदारभ्य इति प्रसिद्धः प्रवेशवर्णं येन आकाशो मिहिरङ्गुलः. ३०५. १) A₂, वेत्स्युत्तम्. ३०६. १) Emended; A हीलाङ्गायां. Cf. vii. 1228. viii. 738. 1432 (C). 2909 (C). 3216 (C).

- मेधागमः फणिभुजं प्रथिवाम्भकारः प्रीणाति हंसममलो जलदास्ववध ।
 प्रीतेः समानरुचिरेव भवेन्नितान्नीं दानुः प्रतिपहकृतर्ध परस्परस्य ॥३०८॥
 स वर्षसप्रति भुक्त्वा भुवं भूलोकमैरवः । भूरिरोमाहितवपुः प्राविशज्जातवेदवम् ॥३०९॥
 810 सोयं त्रिकोटिहा मुक्तो यः स्वात्मन्यपि निर्वृणः । देहत्यागेस्य नगनादुष्पारेति भारती ॥३१०॥
 इत्युच्यते मते तेषां स एव परिहारदः । खण्डवन्धीतवृणतामपहारादिकर्मभिः ॥३११॥
 आक्रान्ते दारदैर्भीहैर्सेन्दैरभुविकर्मभिः । दिनदुर्धमे देशोस्मिन्पुण्याचारप्रवर्तनम् ॥३१२॥
 आर्यदेहत्याम्ब संस्थाप्य व्यतनोद्धारणं तपः । संकल्प्य स्ववपुर्दाहं प्रायश्चित्तक्रियां व्यधात् ॥३१३॥
 भत एवापहराणां सहस्रं पत्वपादवन् । गान्धारदेशजातेभ्यो द्विजेभ्यो विजयेभ्यरे ॥३१४॥
 815 क्षुरखत्रासिधेन्वादिपूर्णेयःफलके तदा । वङ्गिपदीमे सहसा पर्यन्ते स्वां तनुं जहौ ॥३१५॥
 इत्येतस्मिञ्जनाद्याये केचिदप्यभिचारिणि । प्राहुः पुरुषसिंहस्य क्रौर्यं तस्याविगर्हितम् ॥३१६॥ कुलकम् ॥
 ये नागेन रुषा मुष्टे नगरे प्राभवन्स्त्रशाः । तेषां नाशाय वृत्तान्तं पूर्वोक्तं जगदुः पुरे ॥३१७॥
 अवतारयतस्तस्य चन्द्रकुल्याभिधां नदीम् । अशक्त्योन्मूलना मध्ये शिलाभूहिन्नकारिणी ॥३१८॥
 ततः कृततपाः स्वप्ने देवैरुक्तः स भूपतिः । यक्षः शिलायां बलवान्ब्रह्मचार्यव तिष्ठति ॥३१९॥
 820 साध्वी स्पृशति धेदेनां निरोदुं न सं शक्नुयात् । ततोपरेषुः स्वप्नेक्तं शिलायां तेन कारितम् ॥३२०॥
 तासु तासु कुलस्त्रीषु व्यर्थयत्तास्वयाचलत् । चन्द्रवत्याख्यया स्पृष्टा कुलाख्या सा महाशिला ॥३२१॥
 कोटिचवं नरपतिः क्रुद्धस्तेनागसा ततः । सपतिभानुपुत्राणामवधिसकुलयोषिताम् ॥३२२॥
 इयं चान्यमते ख्यातिः प्रथते तथ्यतः पुनः । अभय्या समिमिन्नापि प्राणिर्हिता गरीयसी ॥३२३॥
 यत्र क्षुद्रोपि यद्वाजा संभूय न हतो जनैः । तत्कर्म कारयन्निस्तीह्यतैरेव रक्षितः ॥३२४॥
 825 प्रजापुण्योदयैस्तीक्ष्णैश्चिरान्तस्मिन्स्तयं गते । अकस्तत्प्रभ्रः पौरैः सदाचारोभ्यविष्यत ॥३२५॥
 तत्रापि पूर्वसंस्कारादुक्तंवासं दधे जनः । दमशान्धिहिते लीलावेदमनीष नृपास्पदे ॥३२६॥
 अतिसंतापदाज्जातः स जनाहादकोभवत् । जलौषो जलदद्यामात्पत्ययदिनादिन ॥३२७॥
 लोकान्तरादिवायातं मेने धर्मं तदा जनः । अभयं च परावृत्तं प्रयासाद्ब्रह्मनादिन ॥३२८॥
 स अकेदां अकश्चिन्ने अकवत्यापगां तथा । कृत्वा पुरं परार्धेभीर्लवणोत्साभिधं व्यधात् ॥३२९॥
 830 तत्र त्रिषष्टिर्बर्षाणां सत्रयोदशशस्ररा । अत्यवाद्यत भूपेन तेच पृथ्वीं प्रशासता ॥३३०॥
 अथ योगेश्वरी काचिद्ब्रह्माख्या रजनीमुखे । कृत्वा कान्ताकृतिं काम्यामुपतस्ये विद्यां पतिम् ॥३३१॥
 तथा मनोहरैस्सैस्सैर्चैर्नैर्गल्पितस्मृतिः । स यागोत्सवमाहात्म्यं ब्रह्मं दृष्टो न्यमन्त्यत ॥३३२॥
 पुत्रपौत्रशतोपेतः प्राप्तस्तत्र ततो गतः । अकवतीं तथा निम्बे देवीचकोपहारताम् ॥३३३॥
 कर्मणा तेन सिद्धाया व्योमाक्रमणसूत्रकम् । जानुमुब्राह्मं तस्या दृशयथापि दृश्यते ॥३३४॥

३०८. १) Edd. add before this verse the following verses, not found in A G R: अग्निमीचयेसम्भोगनिर्ज्जातोः ॥ ३०८ ॥
 जाः । स्तुपासङ्कतिसन्काथ क्षरताः सन्नि पापिनः ॥ वस्तुभावेत्यथा भाद्रा नाकाविक्रयकारिणः । परोपभोगितास्तेषां निर्ज्जातास्तर्हि
 योषितः ॥—२) A, 'निमित्तं.—' Thus A₂; A₁ 'मपृष्टतथ. ३२१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ न च. ३२५. २) Emended;
 A R G एकस्त^०. ३२६. ३) G अक्तावांसं. ३३२. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'हरैस्सैर्दे'.

देवः शतकपालेशो मानृचक्रं शिला च सा । खेरीमठेषु तदार्तास्मृतिमद्यापि वक्षति ॥३३६॥ 285
 देव्या कुलवरोः कन्धः क्षितिबन्दीवशेषितः । ततस्तस्य सुतस्त्रिशङ्खस्यरामन्वशान्महीम् ॥३३७॥
 हापञ्चाशतमन्वान्मां ही च मासी तदात्मजः । अपासीवसुनन्दाकथः प्रक्यातस्मरपतलकृत् ॥३३७॥
 वरः वष्टिं तस्य सुगुस्तावतोक्षश्च तस्तुतः । वर्षानभूदिभुर्मानं योक्षवालमकारवत् ॥३३८॥
 जुगोप गोपादिरयोष र्मां सहीषां तदात्मजः । वर्षाभमपत्यवेषांक्षितादियुगोदयः ॥३३९॥
 सखोलखागिकादाडिग्रामस्कन्दपुराभिधान् । शमाङ्गासंमुखांधापहारान्यः मत्यपादवत् ॥३४०॥ 290
 ज्येष्ठेश्वरं प्रतिषाप्य गोपाद्गार्वायदेहाजाः । गोपावहारान्कृतिना येन स्वीकारिता द्विजाः ॥३४१॥
 भूक्षीरवाटिकायां यो निर्वास्य लभुनाशिनः । खासटायां व्यधाहिमाञ्जिनाधारविर्जितान् ॥३४२॥
 अग्वांधानीय देशेष्वः पुण्येष्वो वधिकादिभु । पावनानमहारेषु ब्राह्मणान्स न्यरोपवत् ॥३४३॥
 उत्तमो लोकपालोयमिति लक्ष्म प्रशस्तिषु । यः प्रापचान्निना वशं चक्षमे न पशुक्षयम् ॥३४४॥
 सषड्विनां वर्षवष्टिं पालयित्वा स मेदिनीम् । भोक्तुं पुण्यपरीपाकं लोकान्सुकृतिनामगात् ॥३४५॥ 295
 गोकर्णस्तस्तुतः शोणीं गोकर्णेश्वरकृद्वधे । अष्टपञ्चाशतं वर्षास्त्रिशस्याङ्गां विर्जितान् ॥३४६॥
 सुनुर्नेत्रैरदित्योस्य खिद्रिलान्याभिधोभवत् । भूतेश्वरप्रतिष्ठानामक्षयिण्याश्च कारकः ॥३४७॥
 दिव्यानुपहमागुप्राभिधो यस्य गुरुवर्षधात् । उन्नेशां मानृचक्रं च प्रभावोदपविमहः ॥३४८॥
 भूत्वा षट्षिंशतं वर्षाञ्छतं चाङ्गां विभुर्भुवः । स दीर्घैरनपांलोकानासदस्तुकृतैः कृती ॥३४९॥
 युधिष्ठिराभिधानोभूदथ राजा तदात्मजः । यः स्रश्माक्षतयां लोकैः कथितोन्धयुधिष्ठिरः ॥३५०॥ 295
 तेन क्रमागतं राज्यं सावधानेन शासता । अनुजग्मे मितं कालं पूर्वभूपालपदतिः ॥३५१॥
 काले कियत्यपि ततो वात्यभाग्यवशादसौ । तिषेत्त्रे भीमदक्षीवो यत्किञ्चनविधायितान् ॥३५२॥
 मान्त्रयहीदनुवाद्यान्न संजयाह भीमतः । न प्रवृत्तोपचाराणां प्रागिवासीत्प्रियंकरः ॥३५३॥
 दुर्बिद्यपर्वदा साकं निर्विशेषं सभाजितैः । परिजह्रे स दुर्जातो जाततेजोवधैर्बुधैः ॥३५४॥
 सर्वत्र समवृष्टिष्वं गुणोयं खलु योगिनः । अकीर्तिहेतुः स महान्बोधस्तु पृथिवीपतेः ॥३५५॥ 295
 नयत्रिगुणतां शोषान्दोषतां च गुणान्विटैः । स तुमप्रतिभश्चक्रे शनकैः स्त्रीजितोपमः ॥३५६॥
 वाङ्मूर्च्छेदिनी दीर्घं नर्मं शश्वत्कथा विटैः । अनीश्वरोचिता तस्य क्रीडापि भयदाभवत् ॥३५७॥
 पुरो मिथ्या गुणमाही परोक्षं शेषदर्शकः । असुस्थिरादरो भूभूतोभूद्येनुजीविनाम् ॥३५८॥
 मनागमवधानेन स्वलतस्तस्य भूपतेः । इत्थं राज्यस्थितिरगादचिरेण विसृजताम् ॥३५९॥
 उपेक्षितस्य निर्दोहैर्यतन्ताजितात्मनः । अथ लब्धवलास्तस्य नाद्याच होहिमन्निजणः ॥३६०॥ 300

३३९. १) Thus corr. by A₂ from A, प्रत्यक्षीया°. ३४०. १) A₂ gloss आरेषान्.—²) A₂ gloss सन्दीर्.—³) A, सनाप्याया, with gloss विमन् आसत्. ३४१. १) A₂ gloss ग्रीपकार इति प्रसिद्धस्यले. ३४२. १) A₂ gloss भूखयेवात् इति नापया मसिद्धस्यले.—
 २) A₂ gloss लोचरवले.—³) Emended; A R स्वधाम्नि°; G स्वधाम्नि°. ३४३. १) A₂ gloss वधिविद्यामविभु. ३४५. १) A, सपण्मासं. ३४६. १) Thus corr. from A, °ण्माच by A₂, which adds the glosses अविच्छिन्नममसममममविधी धर्ममममिति च मसिद्धा, and अक्षयिण्या इति पार्वतीयवेषादी कान्दीरोपकण्ठवर्दिनि अष्टयीण्वा इति प्रसिद्धा: चाणु (A, चस्वां) सपतिर्चं पुरिजाक्षय-
 मोक्षं वितीर्षते. Of a third gloss by A₂, which has been smeared over with ink, only the following can be read: चयापनं यहामिच्छति.—²) Thus corr. by A₂ from A, कारका. ३५०. १) Thus A₂; A, स्रश्माक्षितया. ३५५. १) Thus A₂; A, °जिरे. ३५६. १) A₂ gloss वंविधिः.

- प्रभोः संकोचितासैश्वर्यमिदं ब्रह्म । राज्यं जिहीर्षवो भूपाधकिरे भूम्यनन्तराः ॥३६१॥
 तदनुमाणिताः सर्वे ते ते' नानादिगाभवाः । आसन्नाज्यामिषं प्राप्तुं ह्येना इव ससंभवाः ॥३६२॥
 अथोत्पन्नभयो राजा न शशाक निजस्थितिम् । व्यवस्थापयितुं यन्म्रंभ्युतां कारुः शिलाभिष ॥३६३॥
 धिरं क्षुण्णे क्षमाभर्तुस्तस्मिन्नाज्ये विभंस्युते । उपायोस्य स्थितेर्हेतुर्भिकः कथनं पपथे ॥३६४॥
 365 वृष्टदोषान्स्थितिं प्राप्ते' हन्यादस्मानसंशयम् । विचिन्त्येति न सामास्य जगृह्वर्निजमन्त्रिणः ॥३६५॥
 अथ निरुदधुस्ते संनद्धा बलैर्नृपमन्दिरं व्यवहितजनाकन्दं भेरीरघैरतिभिरवैः ।
 मन्त्रकरिषटाकेतुष्णानिदरविप्रभा भवनबलभीः संतन्वन्तो विद्यापि तमोवृताः ॥३६६॥
 तैर्गन्तुं स्वभुवो निवारितरणैर्दशैवकाशो' ततस्स्यक्तभीर्नगरान्तरास्व नृपतिस्तास्यर्थतो निर्ययौ ।
 आजानेयरजोङ्कराजललनाप्रस्थानसंदर्शनक्षुभ्यत्पौरजनाकुलाजकणिकाकीर्णेन राजाध्वना ॥३६७॥
 राज्याभ्युत्सव्य बहुशः परिवाररामांकोशादि तस्य रिपवो व्रजतोपजहुः ।
 उर्वीरुहो विगलितस्वर्षं नगेन्द्रभृङ्गाहृष्टीफलादि रभसादिषु गण्डशैलाः ॥३६८॥
 रम्यैः शैलपथैर्नजम्भमवशाच्छायां भितः शाखिनामासीनप्रचलाधितेनं सुमहदुःखं विसस्मार सः ।
 दूरात्पामरपूष्कृतैः भुतिपथप्रतिः प्रबुद्धस्वभूदृष्टो निर्झरवारिभिः सह मनःभ्रमे निमज्जासिष ॥३६९॥
 नानाधीरुत्तृणपरिमलैरुपगन्धा वनोर्वीरम्भःक्षोभप्रतिहताशिलाः पिच्छिलाधार्त्रिकुल्याः ।
 370 क्रान्त्वा भ्रान्तैर्विसक्तिसलयच्छायमुग्धाङ्गलेखैरभ्युत्सङ्गं' निहिततनुभिर्मूर्छित तस्य वारैः ॥३७०॥
 पर्यन्तार्द्रितटाहिलोक्य सुधिरं दूरीभवन्मण्डलं त्रागामन्त्रयितुं जहत्सु' नृपतेर्दारेषु पुष्पाञ्जलीन् ।
 क्षोणीवृषविकीर्णपक्षतिनमस्तुण्डं स्वनीडस्थितैः साधेगं गिरिकन्दरासु पततां वृन्दैरपि क्रन्दितम् ॥३७१॥
 स्तनयुगतलनद्वजस्तमूर्धाभुकानां त्रिकवलमविलोलं वीक्ष्य दूरास्वदेशम् ।
 अवहत रुदतीनां मौलिविन्यस्तहस्तं पथि नृपवनितानामंक्षुभिर्निर्झराम्भः ॥३७२॥
 मीनिस्यैर्वैरुचितवचनाक्षिप्रया शोकशास्त्रा निर्व्याजाज्ञानहणगुरुभिस्तैश्च तैषोपचारैः ।
 तस्य केहावुपगतवनो राज्ञविभंशदुःखं मन्दीचक्रुः स्वभुवि सुजना भूपतेर्भूमिपालाः ॥३७३॥
 इति काश्मीरिकयहामात्यश्रीचणकप्रभुसूनोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां प्रथमस्तरङ्गः ॥
 अतुर्दशाधिकं वर्षसहस्रं नव वासराः । मासाश्च विगता ह्यस्मिन्नेकविंशतिराजसु ॥

३६२. ^१) A₁ had written च after ते ते; struck out. A, तदनुमाणिता वैरिपुषा नामा^०. ३६३. ^१) A, gloss चन्द्रवत् इति
 सेनायां दुःखार्थे प्रसिद्धम्. ३६४. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ कस्य न. ३६५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रासाद^०.
 ३६६. ^१) A₂ gloss धर्मदारे. ३६८. ^१) Thus corr. by A₂; A₁ 'रामाङ्की'.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'विजहुः—
^३) A₂ विचलितस्य. ३६९. ^१) G has *eco. manu* the *v. l.* आसीनः प्रलयाधितेन.—^२) Thus A₂; A₁ gives the *v. l.* महत् for
 मनः between the lines and another *v. l.* पुनः in margin. ३७०. ^१) A₂ अभ्युत्सङ्गः. ३७१. ^१) Thus A₂; A₁ पर्यस्ता^०.—
^२) A₂ सिपस्यु. ३७२. ^१) A₂ बलमवलानां, with gloss अवलानां बलं कर्तुं.—^२) A₂ gloss कर्म. *Colophon*. ^१) A₂ adds before
 this the note ए ३८ ॥ अं ॥ ३७३ ॥.—^२) A₂ अतुर्दशा^०.—^३) Thus A₂; A₁ 'नवाविंशति ए'.

॥ द्वितीयस्तरः ॥

विहितमजगोशृङ्गाभाभ्यां धनुर्घटितं तथा मरकरटिनोर्देहाधीभ्यां गणं परिगृह्यतः ।
 विविधघटनावाह्यभ्यानां निधेरुचितां विभोर्जयति ललनापुभागाभ्यां शरीरविनिर्मितिः ॥१॥
 भूचौराज्यार्जनोद्योगस्तेनात्यज्यत भूभुजा । जरसा श्मिंवाण्या च कर्णमूलमवाप्तया ॥२॥
 अनयद्दिनयोदात्तः समं स्वविषयेण तान् । विषयान्वाशिनामप्यः स तान्पञ्चापि विस्मृतिम् ॥३॥
 पाषाणज्येष्ठया दुर्गागलिकायां स्वमन्त्रिभिः । कालेन स्थापितो बद्धेत्यभ्यधाति तु कैरपि ॥४॥
 अथ प्रतापादित्याख्यस्तैरानीय दिगन्तरान् । विक्रमादित्यभूर्भर्तुर्ज्ञातिरत्राभ्यविष्यत ॥५॥
 शकारिर्विक्रमादित्य इति स धममाभितैः । अन्यैरत्रान्धयालेखि विसंवादिं कर्तव्यम् ॥६॥
 इदं स्वभेदविधुरं हर्षादीनां धराभुजाम् । कंचित्कालमभुञ्जोर्ज्वं ततः प्रभृति मण्डलम् ॥७॥
 असपूर्वापि तेनोर्षी सपूर्वेव महीभुजा । लालिता हृदयज्ञेन पत्या नववपूरिव ॥८॥
 भुक्त्वा हाविंशतं वर्षान्भुवं तस्मिन्दिवं गते । जलौकास्तस्त्वतो भूमेर्भूषणं समपद्यत ॥९॥
 पितुरेव समं कालं वृद्धिहेतोः स दिद्युते । विषुवत्पूर्णशीतांशुरित्र शीतेतराधिषः ॥१०॥
 अथ वाक्पुष्टया सार्धं देव्या दिव्यप्रभाषया । भुवं तत्प्रभवो भुञ्जंस्तुञ्जीनोरश्नयत्प्रजाः ॥११॥
 वंपतिभ्यामियं ताभ्यामभूप्यत वक्षंधरा । गङ्गामृगाङ्गखण्डाभ्यां जटाभूरिव धूर्जटेः ॥१२॥
 मण्डलं साध्वधत्तां तौ नानावर्णमनोरमम् । शतद्विंशत्योवाही माहेन्द्रमिष कार्मुकम् ॥१३॥
 चक्राते च महाभागौ विभ्रमामरणं भुवः । तुङ्गेभ्रं हरावासं कतिकंख्यं च पत्तनम् ॥१४॥
 कविन्मडुवराज्यान्तःस्थाने चण्डातपोऽवले । तत्प्रभावेण फलितं वृक्षेस्तस्मिन्नरोपितैः ॥१५॥
 नाटयं सर्वजनप्रेक्ष्यं यश्चक्रे स महाकविः । द्वैपायनमुनेरंशस्तत्काले चन्द्रकोभवत् ॥१६॥
 तयोः प्रभावमाहात्म्यजिज्ञासार्थमिधोद्यता । प्रजासु दुःसहा जातु व्यापदौवी व्यजृम्भत ॥१७॥
 पाकोन्मुखशरच्छालिच्छकेशरमण्डले । मासि भाद्रपदेकस्मात्पपात मुहिनं महत् ॥१८॥
 तस्मिन्विभ्रक्षयोयुक्तकालाद्दृशसितोपमे । न्यमज्जञ्जालयः साकं प्रजानां जीविताद्याया ॥१९॥
 अधासीत्सुस्परिभ्रामजनप्रेतकुलाकुलः । प्राकारो निरयस्वेव घोरो दुर्मिक्षविप्रवः ॥२०॥
 पक्षीप्राति हृतकेहं पितृदाक्षिण्यमानुरः । कुक्षिभरिः क्षुद्रुक्तमो विसस्माराखिलो जनः ॥२१॥

१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'मोःभुञ्जन्'—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रतिगृह्यतः—') A₂ gloss अ-अस्ता.
 २. ') A₂ gloss विदितेन्द्रिकाणां. ५. ') A₂ gloss दुर्गाज्यम्. ६. ') A₂ स इति अवनं; R G follow this reading and write
 'विसृष्टः—') A₂ विसंवापकं. १४. ') A₁ gloss कैव. १५. ') A₂ 'तपोऽवले. १६. ') Thus A₂, also R G; A₁ 'कवेः.
 १७. ') A₂ gloss वेदेः कृतत्वादेवानां संवाञ्जनी देवी. २०. ') Thus A₁; altered by A₂ into प्राकारे.

- क्षुत्पापाद्यस्मरलज्जामभिमानं कुलोन्नतिम् । अशनाहंक्रियाप्रातो लोको लक्ष्मीकटाक्षितः ॥२२॥
 क्षामं कण्ठगतप्राणं याचमानं हृतं पिता । पुत्रो वा पितरं त्यक्त्वा चकार स्वस्य पोषणम् ॥२३॥
 ज्ञात्वास्थिशेषे बीभत्से स्वदेहेहंक्रियावताम् । अभूज्जोज्यार्थिनां युद्धं प्रेतानामिष देहिनाम् ॥२४॥
 25 कृष्णामिभाषी क्षुत्सामो घोरो दिश्वक्षिणी क्षिपन् । एक एको जगज्जीविरियेष स्वात्मपोषणम् ॥२५॥
 तस्मिन्महाभये घोरे प्राणिनामतिदुःखहे । इदृशे लोकनायस्य तस्यैव करुणार्द्रता ॥२६॥
 निवारितप्रतीहारः स रत्नौषधिशोभिना । दर्शनेनैव दीनानामलक्ष्मीरूपमच्छिन्नम् ॥२७॥
 सपत्नीको निजैः कोशैः संचयैर्मन्त्रिणामपि । क्रीतान्नः स दिवारान्नं प्राणिनः समजीवयन् ॥२८॥
 अटवीषु इमशानेषु रथ्यास्ववसयेषु च । क्षुत्सामः क्षमाभुजा तेन नहि कश्चिदुपैक्ष्यत ॥२९॥
 30 ततो निःशेषितधनः क्षीणाक्षां वीक्ष्य मेदिनीम् । क्षपायामेकदा देवीमेवमूचे सं दुःखितः ॥३०॥
 देव्यस्मदपचारेण धुवं केनापि दुस्तरा । जाता निरपराधानां जनानां व्यापदीदृशी ॥३१॥
 धिक्कामधन्यं यस्यापे लोकोयं शोकपीडितः । पश्यन्नशरणामुर्ध्वमनुप्राप्तो विपद्यते ॥३२॥
 प्रजा निःशरणा एता अन्योन्यं बान्धवोऽजिहताः । अरक्षतो भयेमुष्मिन्किं कार्यं जीवितेन मे ॥३३॥
 यथा कथंचिल्लोकोयं दिनान्येतामि यत्नतः । मयातिवाहितः सर्वो न च कोपि व्यपद्यत ॥३४॥
 35 अतिक्रान्तप्रभावेयं कालदौरात्म्यपीडिता । निर्दिकषनाथ संजाता पृथिवी गतगौरवा ॥३५॥
 नदिमाः सर्वतो भया हारुणे व्यसनार्णवे । उपायः कतमस्तावत्समुद्धर्तुं क्षमः प्रजाः ॥३६॥
 निरालोको हि लोकोयं दुर्दिनमस्तभास्करः । कालरात्रिकुलैर्विभ्रकपरीत इव वर्तते ॥३७॥
 हिमसंघातदुर्लङ्घं क्षितिभृद्बुद्धनिर्भमाः । बद्धहारकुण्डलस्यखगबन्धिवशा जनाः ॥३८॥
 भूराध मतिमन्तश्च विद्यावन्तश्च जन्मवः । कालदौरात्म्यतः पश्य जाता निहतयोग्यताः ॥३९॥
 भाशाः काञ्चनपुष्पकुट्टमलकुलच्छन्ना न काः क्षमाते सौजन्यापृतवर्षिभिस्तिलकितं सेव्यैर्न किं मण्डलम् ।
 40 पन्थावः सुचिरोपचाररुचिरैर्व्याप्रा न कैः संस्तुतैस्तेषामैव वसन्ति निहुतगुणाः कालेन ये मोहिताः ॥४०॥
 तदेष गलितोपायो जुहोमि ज्वलने तनुम् । ननु द्रष्टुं समर्थोऽस्मि प्रजानां नाशमीदृशम् ॥४१॥
 धन्यास्ते पृथिवीपालाः क्षत्रं ये निशि शेरते । पौरान्पुत्रानिव पुरः सर्वतो वीक्ष्य निर्वृतान् ॥४२॥
 इत्युक्त्वा करुणाविष्टो मुखमाच्छाद्य वाससा । निपत्य तल्पे निःशब्दं करोद पृथिवीपतिः ॥४३॥
 निवातस्तिमितैर्दीपैरुद्गीर्वाणैः कौमुकादिषु । वीक्षमाणाय तं देवी जगाद जगतीभुजम् ॥४४॥
 45 राजन्प्रजानां कुकृतैः क्रोयं मतिविपर्ययः । येनेन इव स्वैरमधीरोचितमीहसे ॥४५॥
 यद्यसाध्यानि दुःखानि छेतुं न प्रभविष्युता । तन्महीपाल महनां महस्वस्य किमङ्गनम् ॥४६॥
 कः शक्रः कतमः खटा चराकः कतमो यमः । सत्यप्रतानां भूपानां कर्तुं शासनलङ्घनम् ॥४७॥
 पत्यौ भक्तिर्वत स्त्रीणामश्रोशो मन्त्रिणां व्रतम् । प्रजानुपालनेनन्यकर्मता भूभृतां व्रतम् ॥४८॥

२२. ') A₁ लोकोऽलक्ष्मी^०. २९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ उपेक्ष्यते. ३०. ') Thus corr. by A₁ from A₁ सु^०.
 ३४. ') A₂ हिमसंघातदुर्लक्षित^०.—') A₂ gloss नीचं. ४०. ') A₂ प्रचुरी^०.—') A₂ संस्तुतैर्वा^०, with gloss एषां स्मृतमतिवशादीनाम
 निहुतगुणा ये भूराधा अथ अस्मिन्नेव देसे वसन्ति देष्टान्तरं न मण्डलिनः ते कालेन मोहिताः.—') A₂ ते. ४३. ') Thus corr. by
 A₁ from A₁ शङ्क.

उचिष्ठ प्रतिमास्य क विपर्येति महचः । प्रजापाल प्रजानां ते नास्त्येव क्षुत्कृतं भयम् ॥४९॥
 इति संरम्भतः मोक्षे तयानुध्याय देवताः । प्रतिगेहं गनप्राणः कपोतनिवहोपतन् ॥५०॥ 50
 प्रातस्तत्पतिर्वीर्यं व्यरंसीन्मरणोद्यमान् । प्रजाश्च प्रत्यहं पतिः कपोतैर्जीवितं दधुः ॥५१॥
 वस्त्वन्तरं किमपि तत्साध्वी नूनं ससर्ज सा । जमताजीविताद्याम्यै न कपोतास्तु तेभवन् ॥५२॥
 तादृशां नहि निर्व्याजप्राणिकारुण्यशालिनाम् । हिंसया धर्मचर्यायाः शक्यं ह्यपि कलङ्कनम् ॥५३॥
 अभवन्निर्मलं व्योम देवीकृत्यैः सह क्रमान् । साकं भूपालशोकेन दुर्भिक्षं च शमं ययौ ॥५४॥
 सा भूतिविभक्तोदपमपहारं द्विजन्मनाम् । सती कर्त्तीमुखं चक्रे रामुखं चापकल्मषा ॥५५॥ 55
 नैर्ष्यः षट्त्रिंशता शान्ते पत्यौ विरहजो ज्वरः । तस्यजे उबलनज्वालातलिनमच्छदे तथा ॥५६॥
 सा यत्र शुचिचारिणा विपन्नं पतिमन्वगात् । स्थानं ज्वैस्तद्वाक्पुष्टाटवीत्यद्यापि श्रुयते ॥५७॥
 चारुचारिण्या तत्र तथा सञ्जेवतारिते । नानापयागतानाथसाधैरद्यापि भुज्यते ॥५८॥
 आभ्यामभ्यधिकं कर्तुं शक्तिः कस्येति निश्चितम् । विचिन्त्यारोचकी धाता नापत्यं निर्ममे तयोः ॥५९॥
 वेधाः परां धुरमुपैति परीक्षकाणामिक्षोः फलप्रजननेन कृतभ्रमो यः ।
 विस्मरितोदुरहधारसयोग्यतां तन्नस्मादुरेस्यं किमिद्याभ्यधिकं विदध्यात् ॥६०॥ 60
 दीर्घदुर्दिनष्टाकं राष्ट्रमात्मापचारतः । श्रत्वा राज्यमिसाहेहं सा चकारेति केचन ॥६१॥
 ततोन्मकुलजो राजा त्रिजयौष्टावभृत्समाः । पत्तनेन परीतं बधकार विजयेभ्रमम् ॥६२॥
 सुतो महीमहेन्द्रस्य ज्येन्द्रस्तस्य भूपतेः । क्षमासाजानुभुजो राजा बुभोजाय पृथुप्रथः ॥६३॥
 अलोककीर्तिकलोलदुगुलबलनोज्ज्वलाम् । बभार यद्गुजस्तम्भो जयश्रीसालभञ्जिकाम् ॥६४॥
 तस्याभुद्वजुतोदन्तंभवभक्तिविभूषितः । राक्षः संधिमनिर्नाम मन्त्री मतिमतां वरः ॥६५॥ 65
 नास्त्युपायः स संसारे कोपि योपोहितुं क्षमः । भूपालमसकरिणामेपां चपलकर्णताम् ॥६६॥
 भत्यद्भुतमतिः शङ्क्यः सोयमुक्तेति यद्विद्वैः । तस्मिन्धीसचिवे श्रेपस्तेनापाद्यत भूभुजा ॥६७॥ बुग्मन ॥
 निवारितप्रवेशोय सकोपस्तमहेतुकम् । मिनाय हतसर्वस्त्रं यावदायुर्वरिद्रताम् ॥६८॥
 तस्य भूपतिविशेषपीप्सोष्मपरिशोषिणः । आप्यायं राजपुत्रया वार्तयापि न चक्रिरे ॥६९॥
 निरं गभीरो गृह्णाति क्षमाभृश्यावत्तदप्रगाः । उक्तानुवादिनस्तावद्दण्डं प्रतिरवा इव ॥७०॥ 70
 स तु राजविरुद्धवहारिद्याभ्यां न विज्यथे । गतप्रत्युहया पीतः प्राप्तया हरसेवया ॥७१॥
 अथ भाष्यर्थमाहात्म्यात्पमये प्रतिमन्दिरम् । राज्यं संधिमतेर्भावीत्यभुतापि सरस्वती ॥७२॥
 नाचादिता वाक्यरतीत्यामेभ्यः भुतवाङ्मूः । ततः संभूतसंवाहः कारावेहमनि तं न्यर्थात् ॥७३॥

५०. ') A, देवता. ५२. ') A, पतन. ५५. ') A, gloss कैतोह.—') A, gloss रामोह. ६०. ') Thus A₁; A, वीर्यतापन; G वीर्यतापन. explained by वीर्यकवासी वृत्तः and subsequently corrected into वीर्यता तु.—') A, gloss उत्पादविन्वा. ६४. ') G आलील.—') Thus corr. by A₂ from A₁, "जी".—') A, gloss पुस्तिकाय. ६६. ') A, "सती. ६८. ') A, कीर्तन. ७२. ') Thus corr. by A₂ from A₁, नवन"; A₂ had explained in margin the original reading by a note which has been struck out; एतत्तं सन्धिपते (sic) भावीत्यभुतापि सरस्वती एव नवनन्दिरं पमये सन्धिपतेर्भावीत्यस्य विषयपूर्वदृश्यपरिपोषककपरवाभयन-
 निरुक्तं तस्माद्भुतवाङ्मूः अथपमभुदिरत्यर्थः केन च तदुपरि राजातीव क्रूरचेहोभूषिति भावः. ७३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, सद्भुत.—') Thus corr. by A₂ from A₁, व्यथात्.

- तत्र तस्योपनिगडैः पीडिताङ्गैर्विशुष्यतः । पूर्णोभूद्यमो वर्षो भूपतेष्वयुवोवधिः ॥७४॥
- 75 निष्पुत्रः स महीपालो मुमुर्षुर्दाहमादधे । रोगोत्थया पीडया च चिन्तया च तदीयया ॥७५॥
 ऊष्मायमाणो विशेषबद्धिना ज्वलतानिष्ठम् । न विना तद्वधं मेमे भवितव्यमतिक्रियाम् ॥७६॥
 भाव्यर्थस्यानुधाः कुर्युर्नपायं स्थगनाय यम् । स एवापावृतं शरं श्रेयं दैवेन कल्पितम् ॥७७॥
 दग्धाङ्गारकवम्बके क्लिष्टतः स्तोकोन्मिषत्तेजसो वेधा बद्धिकणस्य शक्तिमतुलामाधानुकामो हठात् ।
 तर्हिर्वापणमिच्छतः प्रतनुते पुंसः समीपस्थिते^१ संतापद्रुतमूरिसर्पिषि घटे पानीयकुम्भभ्रमम् ॥७८॥
 अथ राजाज्ञया क्रूरैर्वधकर्माधिकारिभिः । निशि संधिमतिः भूले समारोप्य विपादितः ॥७९॥
- 80 प्रोतभूले भुते तस्मिन्शोकशङ्कुर्महीपतेः । निरगाद्रोगभ्रमस्य पूर्वं पथान्तु जीवितम् ॥८०॥
 समन्निशतिवर्षेषु यातेऽस्मिन्निरन्वये । प्रशान्तभूमिपालाभूस्कतिचिद्विषयानि भूः ॥८१॥
 अथ संधिमतिं बुद्ध्या तथा व्यापादितं गुरोः । ईशानाख्यस्य हृदयं विवशं वशिनोप्यभूत् ॥८२॥
 शिरीष इव संसारे ह्रस्वोच्छेद्ये मनीषिणाम् । हन्तानृशंस्यं तद्वन्तमिद्वैकमवाशिष्यते ॥८३॥
 स ह्यज्ञानभुयं प्रायादनायस्येव शुष्यतः । कर्तुं विमथिनस्तस्य स्वोचितामन्तसत्क्रियाम् ॥८४॥
- 85 तं चास्थिशेषमद्राक्षीत्कृष्यमाणं बलाहृकैः । भूलमूलावबद्धास्थिखण्डावष्टंभमिधलम् ॥८५॥
 समीरणसमाकीर्णमुण्डरन्ध्रापनिर्गतैः । ध्वमितैरनुशोचन्तमिवावस्थां तथाविधाम् ॥८६॥
 हा वत्स द्रष्टुमीदृक्ते जीवाम्यथेति वादिना । तस्याकृष्यत भूलान्तःप्रोतं तेनाथ कीकसम् ॥८७॥
 वेष्टिताङ्गिः शिरःशीर्षेणस्नत्कचैर्धूलिपूसरैः । अनैषीत्तं स कङ्कालं वारयन्भपतो वृकान् ॥८८॥
 उचितां सत्क्रियां कर्तुं ततस्तस्य समुद्यतः । भाले विधातृलिखितं श्लोकमेतमवाचयत् ॥८९॥
- 90 यावज्जीवं दरिद्रस्त्वं दश वर्षाणि बन्धनम् । भूलस्य पृष्ठे मरणं पुनां राज्यं भविष्यति ॥९०॥
 पादत्रयस्य दृष्टार्थः श्लोकस्यासीत्स योगवित् । द्रष्टव्ये तुर्यपार्श्वार्थमेत्यथे कौतुकान्वितः ॥९१॥
 अचिन्तयच्च संभ्रान्तः कथमेतद्भविष्यति । उवाच च विधेः शक्तिमन्विन्त्यां कलयन्धिरम् ॥९२॥
 तत्तत्कर्मव्यतिकरकृतः पारतन्त्र्यानुरोधात्सज्जाः सर्वे व्यवसितहटोन्मूलनाथ प्रयत्नात् ।
 विन्नं तत्राप्युदयति विधेः शक्तिरत्यङ्गुतेयं यन्माहात्म्याद्विविधघटनासिद्धयो निर्निरोधाः ॥९३॥
 मणिपूरपुरे पार्थ निहतं समजीवयत् । फणिकन्याप्रभावेण सर्वार्थयनिधिर्निधिः ॥९४॥
- 95 द्रोणपुत्रस्त्रनिर्दग्धं मानुर्गमे परीक्षितम् । जीवयन्कृष्णमाहात्म्याद्वाता भुयोधिकारिणाम् ॥९५॥
 कचं भस्मीकृतं दैत्यैर्नागांस्तारुर्धेण भक्षितान् । पुनर्जीवयितुं को वा दैवादन्धः प्रगल्भते ॥९६॥
 इत्युक्त्वा भाविनोर्यस्य द्रष्टुं सिद्धिं समुद्यतः । तत्रैव बद्धवसतिः कङ्कालं स ररक्ष तम् ॥९७॥
 अथाधरात्रे निर्निद्रस्तथैवाद्भुतचिन्तया । धूपाधिवासमीशानो ज्ञातवाग्दिव्यमेकरा ॥९८॥
 उद्यच्छलाडनादङ्गोद्वृष्टघण्टीघटाङ्कतैः । चण्डैर्दमरुनिर्घोषैर्वैरं भुतवाग्दनिम् ॥९९॥

७७. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, 'धेस्य बुधाः. ७८. ^१) Another hand alters this to 'स्वितः. ८६. ^१) A₂, 'समा-
 पुनेनु' with gloss चिरः over मुण्ड. ९०. ^१) Thus A₁; A₂, पुनराज्यं. ९१. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, 'दृष्टार्थे.—
^१) A₂, gloss चतुर्थं.—^१) Thus corr. by later hand from A₁, 'पार्श्वार्थे. ९२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, 'कार्त्तव्यं. ९९. ^१) A₂,
 gloss लाडना भन्तर्गता शलाका भाण्डु इति वाच्यम्.—^१) A₂, 'उमरुयोष्येध.

उद्घाटिततमोरिः स ततः पितृवनावनी । इदर्शं योगिनीस्तोत्रःपरिवेषान्तरस्थिताः ॥१००॥ 100
 तासां संभ्रममालम्ब्य कङ्कालं चापवाहितम् । ईशानस्तां दमयानोर्षीं भृतासिधकितो वदौ ॥१०१॥
 अधापश्यन्मरुच्छन्नः शशितं मण्डलान्तरे । संधीवमानसर्वाङ्गं कङ्कालं योगिनीगणैः ॥१०२॥
 बल्लसहरसंभोगवाञ्छा मथपदेवताः । वीरालामास्वन्नन्विष्य कङ्कालं तमपाहरन् ॥१०३॥
 एकमेकं स्वमङ्गलं च विविधाय क्षणादथ । कुतोऽप्यानीच पुलश्मं पूर्णोङ्गं तं प्रचक्रिरे ॥१०४॥
 अथ पुर्यष्टकं धाम्बद्नाक्रान्तान्यविप्रहम् । योगेनाकृष्य योगेश्वरस्तं च संधिमेतन्दर्षुः ॥१०५॥ 105
 ततः ह्यमोत्थितं इव प्रतदिव्यविलेपनः । समभुज्यत ताभिः स बभेच्छं चक्रनाटकः ॥१०६॥
 ईशानस्तंस्व देवीनां वितीर्णाङ्गादिति पुनः । क्षपायां क्षीचमाणायां चकितः पर्यस्रकृत ॥१०७॥
 नदंस्तद्रक्षया धीरः स च तस्यानमायवौ । तच्च योगेश्वरीचक्रं शिष्यमन्तरधीयत ॥१०८॥
 अधाभूयत चाक्कासां मामूरीशान भीस्तव । नास्वङ्गहाभिरस्माकं वृते चास्मिन्न बन्धना ॥१०९॥
 अस्महरादिव्यवपुःसंधितः संधिमानसी । आर्यत्वादार्यराजश्च ख्यातो भुवि भविष्यति ॥११०॥ 110
 ततो दिव्याम्बरः सग्वी दिव्यभूषणभूषितः । वदन्ने संधिमान्महः प्रमपूर्वस्मृतिर्गुहम् ॥१११॥
 ईशानोपि तमालिङ्गञ्च स्वप्रेष्यपि ह्यवुर्लभम् । भूमिकामाललम्बे कामिति को वक्तुमर्हति ॥११२॥
 अहारे च विचित्रं च संसारं ध्यायतोर्मिवः । विवेकविशदा तत्र नावर्तत तयोः कथा ॥११३॥
 अथ वार्तां विदित्वेमां कुनोपि नगरौकसः । खवालवृद्धाः क्षमात्वास्तमे त्रेशमायुः ॥११४॥
 पूर्वाकृतिविसंवादाद्भ्रमो नाथं स इत्थं । तेनाच्छिद्यत संवादिनिशिलाम्पृच्छता वचः ॥११५॥ 115
 अर्थनां शासितुं राष्ट्रं पौराणामपराजकम् । सोन्वमन्वत कृच्छ्रेण निःस्पृहः शासनानुरोः ॥११६॥
 प्रापन्व्योपपन्नोपान्तं तं दिव्याकृतिशोभिनम् । सतुर्यं चापयामासुरमिषेकाम्बुभिर्हिजाः ॥११७॥
 नवरजोचिताषारे न स शिक्षामपैक्षत । दृष्टकर्मा समस्तास्तु निस्तुवाः प्रक्रिया व्यधात् ॥११८॥
 स राजोचितनेपथ्यः पौराणीर्षोवशोभिनीम् । सौधोन्मिषद्भ्राजवर्षां ससैन्धवः प्राविशत्पुरीम् ॥११९॥
 तस्मिन्विरजति प्राज्यमाक्रामति नृपासनम् । आचक्राम प्रजा व्यापञ्च हेवी न च मानुषी ॥१२०॥ 120
 अहरन्ददधं तस्य घृङ्गारहितविधमां । नितम्बिन्धो वनमुवः शम्भिनो न नु वोषितः ॥१२१॥
 वनप्रसन्नसंपर्कपुण्यमन्धैस्तपस्विनाम् । कर्पूरधूपसुरभिः करैः स्पृष्टः स पिप्रिये ॥१२२॥
 भूतेश्वरधर्मावेशजिज्येशानपश्यतः । निवमो राजकार्येषु तस्याभूत्पतिवासरम् ॥१२३॥
 हरायतनसोपानक्षालनाम्भःकणाञ्जितैः । संस्पृष्टः पवनैः सोभूदामन्दास्पन्दविमहः ॥१२४॥
 पूर्ववृजापनवने निराडम्बरसुन्दरः । तेनैव ब्रह्ममन्त्राधि क्षापितो विजयेश्वरः ॥१२५॥ 125
 लिङ्गपीठतुडस्त्राणकुम्भाम्भःक्षोभमूर्ध्वनिः । शिवानस्वाप्सुसस्य बल्लभो बल्लकीद्विषः ॥१२६॥

१००. ^१) A₂ gloss तमोरिः ताव इति भाष्यः. १०१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, मन्धनरे°; A₂ in margin मन्धनरेन ताः इत्य-
 न्धनरे. —^२) Thus corr. by A₂ from A₁, मनुषाहरम्. १०४. ^१) Thus corr. by later hand from A₂, एतो.—^२) Thus corr.
 by A₂ from A₁, पुत्रिङ्ग°. १०५. ^१) Thus corr. by A₂ from धाम्बन्धना°. —^२) A₂ योगिन्धः. १०६. ^१) स supplied by A₂.
 १०७. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, ईशानस्तं. ११०. ^१) A₂ राजा. १११. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, ससैन्धवां.
 ११२. ^१) A₂ gloss कुनोपि अरहितः न त्यक्तः क्षीनां वलिनं जनः जन्यं वाभिः ताः.—^२) A₂ gloss क्षान्तस्व. ११५. ^१) Thus corr. by
 A₂ from A₁, विजय°.

- तापक्षैर्मस्मरद्राक्षजटाजूटाङ्कितैर्बभौ । तस्य मादेश्वरी पर्वदिग् भूमिपतेः सभा ॥१२७॥
 शिवलिङ्गसहस्रस्य प्रतिष्ठाकर्मणि प्रभोः । प्रतिष्ठा पत्वहं संस्य नाभूहिषटिता कश्चित् ॥१२८॥
 प्रमादात्तदनिष्पत्तौ शिलामुत्कीर्ण कल्पिता । सहकालिङ्गी तद्वस्वैः सर्वतोऽपि दृश्यते ॥१२९॥
 180 तादृ तादृ स धापीषु लिङ्गव्याजादरोपयत् । स्वपुण्यपुण्डरीकानां जन्मनेक्षपरंपराम् ॥१३०॥
 स्थाने स्थाने जलान्तथ बहुसंख्यैर्निवेशितैः । अनयन्नर्मदाभङ्गि शिवलिङ्गैस्तरङ्गिणीः ॥१३१॥
 षतिलिङ्ग महापामाः प्रत्यपाच्यन्त तेन ये । पर्वदामद्य तन्नोगः कालेनामर्षिमापतः ॥१३२॥
 भकरोत्स महाहर्म्यैर्महालिङ्गैर्महावृषैः । महात्रिगुलैर्महतीं महामादेश्वरो महीम् ॥१३३॥
 कृत्वा संधीश्वरं देहसंभानपितृकान्त्रे । हेज्ञानस्य गुरोर्नोत्ता स्वधाहीशेश्वरं हरम् ॥१३४॥
 185 येदां च भीमादेर्वी च देशांधान्काम्यदेपदे । स मद्रप्रतिमालिङ्गैर्हर्म्यैर्निन्वे महार्घताम् ॥१३५॥
 स्वयंभूमिश्च तीर्थं च पूतं मन्त्रिभिर्भूषितं । स एव भोक्तुमशासीत्प्रातः कश्मीरंमण्डलम् ॥१३६॥
 खातस्य निर्हराम्भोभिः पुष्पलिङ्गार्चनोत्सवैः । राहस्तस्य धनोर्षीषु मासः पष्पाक्रमे ययौ ॥१३७॥
 स चातिरम्यः काश्मीरो धीष्मस्त्रिदिवदुर्लभः । हिमलिङ्गार्चनैः प्रायाहानान्तषु कृतायताम् ॥१३८॥
 फुल्लाम्जपण्डरुद्राशाः प्राप्य पुष्करिणीतटीः । लक्ष्मीसखः स खण्डेन्दुचूडध्यानपरोभवत् ॥१३९॥
 140 नीलोत्पलवतीर्वापीरगस्त्योदयनिर्दिष्टाः । अवगाद्य हरार्चामिः शरदं निर्विघ्ना सः ॥१४०॥
 सार्धं तपोधनैस्तैस्तैर्भजतो जागरोत्सवान् । तस्याभुवन्भुवो मर्तुरमोघा माघरात्रयः ॥१४१॥
 अत्यद्भुतं राज्यलाभमित्थं सफलयन्कृमी । पञ्चाशत्त्रिंशत्तौनामस्यक्रामस्त वत्सरान् ॥१४२॥
 शमव्यसनिनस्तस्य राज्यकार्याण्यपश्यतः । तस्मिन्काले प्रकृतयो विरामं प्रतिपेदिरे ॥१४३॥
 अन्वैष्यन्त नृपस्ताभिः कश्चिद्राज्याय शुभुषे । राजपुत्रो जिगीषुश्च श्रीमाम्यौधिष्ठिरे कुले ॥१४४॥
 145 जुगोप गोपादित्याकथं कश्मीरेन्द्रजिगीषया । युधिष्ठिरप्रपौत्रं हि गान्धाराधिपतिस्तदा ॥१४५॥
 वसन्नप्राप्तंसांभ्राज्यः स तत्र तनयं क्रमात् । अवाप लक्ष्मीर्दिव्यैरमोघं मेघवाहनम् ॥१४६॥
 स तत्र पितुरादेशाद्वैष्णवान्बयजन्मनः । राष्ट्र प्राग्ज्योतिषेन्द्रस्व ययौ कन्धास्वबन्धरे ॥१४७॥
 तत्र तं वाहणं कथं छायाया राजसंनिधौ । भेजे वरस्रजा राजकन्यका चामृतप्रभा ॥१४८॥
 तेन तस्य त्रिभिस्तेन वृद्धिमागाभिर्नीं जनाः । अजानन्नम्बुवाहस्व पाश्चात्येनेव वायुना ॥१४९॥
 150 राज्ञा हि नरकेणैतद्गुणादुष्णवारणम् । आनीतमकरोच्छाकां न विना चक्रवर्तिनम् ॥१५०॥
 तमन्तिके पितुः प्राप्तं पत्न्या लक्ष्म्या च संभितम् । भुवा विमन्त्रयामासुर्मन्त्रिणो वंशयोग्यया ॥१५१॥
 अयार्यराजो विज्ञाय स्वराज्यं भेदजर्जरम् । प्रतिशक्ते न शक्तोपि तस्यै नु स्वक्तुमुत्सुकः ॥१५२॥
 अचिन्तयद्य सत्यं मे संप्रीतो भूतभावनः । सिद्धिविधानमून्नीर्धानपाकर्तुं समुद्यतः ॥१५३॥
 कृत्ये बहुनि निष्पाद्ये भ्रमात्कौसीद्यंमाभयन् । प्रावृषीवाध्वगो दिष्टघ्ना मोहितोऽस्मि न निद्रया ॥१५४॥
 155 स्वकाले त्यजता लक्ष्मीं विरक्तां बन्धकीमिव । इतर्निर्वासनप्रीडा दिष्टघ्ना नासाविता मया ॥१५५॥

१३०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पुण्डरीकाक्षज'. १३४. ^१) The *aksharas* चरं supplied by A₂ in space left by A₁.—
^२) A₂ gloss ईश्वराय इति प्रसिद्धस्यले. १३६. ^१) A₂ 'विशेषतः.—' Thus A₂; A₁ प्राञ्चल.—^२) Thus corr. by later hand
from A₁ काश्मीर'. १३९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ चूडाध्वर'. १४५. ^१) Thus corr. by A₁ from 'राज्यकाम'.
१४६. ^१) Thus A₂; A₁ वसन्नप्राप्तसा'. १४७. ^१) A₂ कुवा. १५४. ^१) A₂ glosses भास्वस्व and न कर्तुं कौसीद्य.—^२) Thus
corr. by A₂ from A, 'अवध'. १५५. ^१) Thus A₁; A₂ स्वकुले.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ सरन्ताय.

चैतुषस्त्वेष मे राज्यरङ्गस्मिन्वस्त्वतधिरम् । निर्धुहमपि वैरस्व इदृष्ट्या न प्रेक्षका गताः ॥१९६॥
 विदृष्ट्या सदैव चैतुष्यमुचैरद्वोपवञ्चिभयः । त्वावक्षणे न भीतोस्मि विकल्पन इवाहवे ॥१९७॥
 इति संक्षिप्तवचनतः सर्वस्यागोन्मुखो नृपः । मनोराज्यानि कुर्वाणो हरिश्च इव विमिये ॥१९८॥
 अन्येषुः प्रकृतीः सर्वाः संनिपत्य सभाम्बरे । ताभ्यः प्रत्यर्पयन्वासमिव राज्यं दुरक्षितम् ॥१९९॥
 चञ्चिन्नं स्वेच्छया तस्य प्रवक्षेनापि नाशकम् । तं स्वीकारयितुं कथित्कणीन्द्रमिव कञ्चुकम् ॥२००॥ 160
 अर्थात्किञ्चमुपादाय सोऽथ प्रावादुदुःखः । धैतवासा निरुष्णीयः पद्मामेव प्रजेधरः ॥२०१॥
 तस्य पदार्पितदृशो ब्रजतो मौनिनः प्रभोः । पन्थानं जगूदुः पौरा निःशब्दस्रवदस्रवः ॥२०२॥
 स विलङ्कितगन्धूतिरुपविश्य तरोरधः । जनमेकैकमुद्रात्पं न्यवर्तयत सान्त्वयन् ॥२०३॥
 यधि शिखरिणां मूले मूले विलम्ब्य जहज्जनाम्नितपरिकरो मच्छसूधै क्रमात्समदृश्यत ।
 बहनवसुधाः संपूर्णैश्चैत्रजन्स निजात्पदाद्द इव विनिर्यातः स्तोकैः कृतानुगमो जलैः ॥२०४॥
 निःशेषं विकटास्त लोकमटवीमध्ये निरुन्धन्पदं शोकावेशसबाष्पगद्गदपदं संमान्य चोत्सार्धं च ।
 मूर्जत्सर्वपरिरोधमर्मरंमहाक्षिराणसिद्धाध्वगभेणीमौलिमणिप्रभोज्ज्वलगुहागेहं जगाहे वनम् ॥२०५॥ 165
 अथ वनसरसीतटद्रुमाभः पुटकषटोदरसंभृताम्बुपुराम् ।
 वसतिमकृत वासरावसाने द्युधितरुपल्लवकल्पितोद्यतल्पाम् ॥२०६॥
 शृङ्गासक्तसितातपाः शबलितच्छायाभुवः शाहलैरुत्फुल्लामलमल्लिकातलमितम्बुप्रवजन्वीजनाः ।
 सध्वाना वनपालवेगुरिणितोन्मिधैः प्रपाताम्बुभिः भ्रान्तं दृक्पथमागतास्तमनयचिद्रामवुराद्रयः ॥२०७॥
 वनकरिरसितैः पदे पदे स प्रतिभटतां पटहध्वमेर्धधमैः ।
 अमनुत रटितैश्च कर्करेटोः परिगलितां गमनोन्मुखस्त्रियामाम् ॥२०८॥
 अन्येषुर्विधिवदुपास्य पूर्वसंध्यामाससे नलिनसरस्थपास्तनिद्रः ।
 म्मापालः परिचितसोदराम्बुतीर्थे नन्दीनाधुपितमयापं भृतभर्तुः ॥२०९॥
 नन्दिक्षेत्रे त्रिभुवनगुरोः सोपतस्तत्र यावत्तस्यौ तावत्स्त्रयमांभमतावप्रये जायते स्म ।
 भस्मस्मेरः क्षुधटितजटाजूटबन्धोक्षसूत्री रुद्राक्षाङ्को ऋडभुनिभिः सस्पृहं वीक्ष्यमाणः ॥२१०॥ 170
 धाम्यङ्ग्रीकण्ठदक्षप्रतजनितमहासन्क्रियो भिक्षहेनोभिक्षादामोद्यतास्तु प्रतिमुनिनिलयं संभ्रमात्पापसीषु ।
 वृक्षिभिक्षाकपाले द्युधिफलकुष्ठमन्त्रेणिभिः पूर्वमाणे मान्यो धैराग्ययोगेऽयनुपनतपरप्रार्थनालाघकोभूत् ॥२११॥
 ६ ॥ १७१ ॥ आदिनः ४३ ॥ प्र ५४३ ॥
 इति श्रीकाश्यमीरिकयहायान्यश्रीचण्डकप्रभुसूत्रोः कल्हणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्या द्वितीयस्तरः ॥
 शतद्वये वत्सरागामष्टभिः परिवर्जिते । अश्विनद्वितीये व्याख्याताः षट्प्रख्यातगुणा नृपाः ॥

१९६. ¹) Thus A₁; the v. l. of A₂ निर्धुहमपि has been struck out again; G R निर्धुहमपि. १९०. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ सं. १९५. ²) Thus corr. by A₂ from A₁ स्तोकागुगमो. १९५. ³) Thus A₁; A₂ निरुद्धवत्सं.—
⁴) Thus corr. by later hand from A₁ मूर्जत्सर्व.—⁵) Thus corr. by A₂ from A₁ मर्जर.—⁶) The *akshara* लि supplied by A₂ in space left by A₁.—⁷) The gloss भोजनीयो, written by A₂ at the foot of the page, probably refers to this word.
 १९७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ शाहलैरुत्फुल्लामल; the latter reading repeated in margin by A₂.—²) Thus G *see* *man* and P; A E C पालेणु.—³) A₂ gloss पर्यसा. १९८. ⁴) A₂ वनहरि.—⁵) Thus corr. by later hand from A₁ षट्पदे.—
 १९०. ¹) A₁ षट्पदे; supplemented as above by A₂. १९१. ¹) A₂ धाम्यङ्ग्री.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ कोम्बो.—
³) A₁ writes 'चण्डकप्रभु' with figures indicating transposition.

॥ तृतीयस्तरङ्गः ॥

- मुञ्चेभामिनमस्वं कुम्भकुहरे मुक्ताः कुषामोचिताः किं भालज्वलनेन कज्जलमतः स्त्रीकार्यमक्ष्णोः कृते ।
संधाने वपुरर्ध्वोः प्रतिवदनेन निवेधेऽप्यदेः कर्तव्ये प्रियवोचरानुसरणोद्युक्तो हरः पानु वः ॥१॥
अथोल्लसत्पुत्रावमानिन्युर्मेववाहनम् । गान्धारविषयं गत्वा सखिवाभिष्टिताः प्रजाः ॥२॥
रक्तप्रजस्य भूर्भर्तुः पद्मालोकानुरञ्जनम् । तस्याशाधि जनेर्षीतक्षीमक्षालनसंनिभम् ॥३॥
स पुनर्षीधिसत्त्वानामपि सत्त्वानुकम्पिनाम् । चर्यामुदात्तचरितैरस्वशेत महाशयः ॥४॥
5 तस्वाभिषेक एवाज्ञां धारयन्तोधिकारिणः । सर्वतोमारंमर्यादापटहानुदधोवप्रन् ॥५॥
कल्पाग्निना प्राणिवधे तेन राष्ट्रविचारिते । निष्पापां प्रापिता वृत्ति स्वकोशास्तौनिकादवः ॥६॥
तस्य राज्ये जिनस्येव मारविशेषिणः प्रभोः । क्रतौ घृतपद्युः पिष्टपद्युर्भूतबलाकभूत् ॥७॥
स मेघवननामानममहारं विनिर्ममे । मयुष्टग्रामकृत्पुण्यज्येष्ठं मेघमठं तदां ॥८॥
भोगाय देव्यभिभूणां बलभास्वामृतप्रभा । विहारमुच्चैरमृतभवनाख्यमकारयत् ॥९॥
10 देशैकदेशाङ्गोन्नतः प्राप्तस्तस्वाः पितुर्गुहः । स्तुन्यां तत्रापया प्रोक्तो लोस्तोन्पास्तूपकार्यकृत् ॥१०॥
चक्रे नडवने राज्ञो यूकदेव्यभिधा वधूः । विहारमनुताकारं सपत्नीस्वर्धयोद्यता ॥११॥
अर्धे यज्ञिक्षवः शिक्षाचारास्तत्रार्पितास्तया । अर्धे गार्हस्थ्यगर्वाध सस्त्रीपुत्रपशुस्त्रियः ॥१२॥
अथेन्द्रदेवीभवनामिन्द्रदेव्यभिधा व्यधात् । विहारं संवतुःशालं स्तूपं भूप्रियापरा ॥१३॥
अन्याभिः स्वादनासम्प्राप्तमुत्सामिर्निजाख्यया । देवीभिस्तस्य महिता विहारा बहवः कृताः ॥१४॥
15 अर्वाङ्गालोद्भवस्यापि राज्यकालोस्य भूपतेः । न्यकृतादिनृपोदन्तैर्वृत्तान्मैरञ्जुतोभवत् ॥१५॥
स बहिर्बिहरञ्जानु भूमृत्तीरुदीरितम् । चौरचौरोयमित्यारादृष्टोत्कन्दितध्वनिम् ॥१६॥
कः कोत्र बध्दतां चौर इत्युक्ते तेन सकुधा । शशायाकन्दितध्वानो नच चौरो व्यभाव्यत ॥१७॥
पुनर्हिर्निर्दिनैस्तस्य निर्गतस्यामतस्ततः । अभवन्नभयार्थिन्यो द्विवा दिव्यप्रभाः स्त्रियः ॥१८॥
ताः संभुतेप्सितास्तेन रुद्राधेन कृपालुना । अभ्यभाषन् सीमन्तपुञ्जिताञ्जलयो वधः ॥१९॥
20 देव दिव्यप्रभावेण भुवने भवता भूते । अपरस्माद्भयं जातु कस्य स्यात्करुणानिधे ॥२०॥
तदानीं मोददा भृत्वा छावयन्तो नभस्तलम् । अकाण्डकण्कापातशाक्तिभिः कार्ष्णकैर्मृवा ॥२१॥
पक्रशालिवनस्फीतिरक्षाक्षुभितमानसैः । नागास्त्वस्कापक्षरम्भभूमितां गमिताः प्रभो ॥२२॥

२. १) A₂ gloss इमस्व. ५. १) A₂ gloss अनारः अहिता. ८. १) A₂ °उवेष्टो. —) A₂ तथा. ९. १) Thus A₂; A₁ चैव्य°. १०. १) Thus A₁; corr. by later hand into हेर्येक°. —) A₁ इह्यन्वा. ११. १) A₂ वृत्त°. १४. १) A₂ gloss नृपजीवि. १२. १) A °स्वति. —) A₂ भूमि ते.

तेस्माकं पतनबोधैरथैव इत्यार्तभाषितम् । भुत्वा देवेन बध्नामिद्वयादि वदा कुधा ॥२३॥
 तदा त्वदाज्ञानाद्येण न्यपतन्पाशावेष्टिताः । प्रसाहः क्रियतां तेषामस्मत्कृत्वापुना ॥२४॥ चकलकम् ॥
 तदाकर्ण्यवदराणां प्रसादविज्ञानमः । सर्वे ते बन्धनाद्यानास्त्वज्जन्मानिति क्लिप्तः ॥२५॥ 25
 तदा तस्माद्गवा राशो नागा विभुतबन्धनाः । प्रणम्य चरणी तूजे प्रबभुः सपरिपहाः ॥२६॥
 अथ माहयितुं भूषानाज्ञां हिंसानिवृत्तये । स दिग्जयाव निर्व्याजधर्मचयो विनिर्बन्धी ॥२७॥
 अभूदभीतजनतावेक्षणह्याप्यविक्रमः । स्पृहणीयो जनस्यापि तदीयविजयोद्यमः ॥२८॥
 प्रभावविजितान्कृत्वा सोर्हिंसादीक्षिताभृषान् । भर्गसां पत्युरभर्गमवापावर्णवर्जितः ॥२९॥
 तत्र ताणीवनपञ्चायास्तुल्यविभ्रान्तसैनिकः । युक्तिं हीपान्तराक्रान्ती क्षणमन्तर्भवित्तयत् ॥३०॥ 30
 अथ वेलावनोपान्तातेनार्ताक्रन्दितध्वनिः । मेघवाहनराज्येपि हतोदमिति शुभुवे ॥३१॥
 तमायःशुक्रुनेवान्तर्भणितः स हुतं ततः । संचारिणातपत्रेण सत्ता तां बद्धधामगात् ॥३२॥
 अपहृद्यदथ केनापि षण्डिकायतनापतः । नरं शबरसेनाय्या हन्यमानमधोमुखम् ॥३३॥
 अनात्मज्ञ भिगेतसे कुकर्मति महीभुजा । तर्जितः स भवादेवं शबरस्तं व्यञ्जित्पत् ॥३४॥
 शिशुर्मुमुर्वुर्मे राजकथं रोगार्दितः हतः । कर्मितीवतीरुक्तमस्य भेद्योलवाचहम् ॥३५॥ 35
 उपहारनिरोधेन सद्य एवं विपद्यते । बन्धुवर्गमशेषं च विद्वेषेतस्मीवजीवितम् ॥३६॥
 अरण्यगहनाल्लभमनाथं देव रक्षसि । बहुलोकाभयं बालं कथमेतमुपेक्षसे ॥३७॥
 अधाभ्यपान्महात्मा स बधोभिः शबरस्व तैः । बध्नास्य दृष्टिपातैश्च विद्वेषैर्विबन्धीकृतः ॥३८॥
 किरात कातरो मा भूः स्वयं संरक्ष्यते मया । बहुबन्धुस्तत्र हतो बध्योप्यवमन्वान्धवः ॥३९॥
 उपहारीकरोम्येष षण्डिकायै स्वविद्यहम् । मयि प्रहर निःशङ्कं जीवत्वितज्जनहृदयम् ॥४०॥ 40
 तदभुतमहासख्यबिन्नोदात्तस्वविस्मितः । उन्मिषद्भोमहर्षस्तं ततः स शबररोभ्यधात् ॥४१॥
 भतिकादुप्यमिपतस्तवायं पृथिवीपते । कश्चिन्मतिविपर्वासप्रकारो यदि रोहति ॥४२॥
 मैलोक्यजीवितेनापि यो रक्ष्यो हेलयैव तम् । पृथिवीभोगस्तुभगं कथं कायमुपेक्षसे ॥४३॥
 न मानं न यशो नार्थान्न शारास्य च बान्धवान् । न धर्मं न सुतान्भूषा रक्षन्ति प्राणतृष्णया ॥४४॥
 तस्यसीद् प्रजानाथ मा बध्नेस्मिन्कृपां कृषाः । शिशुधैव प्रजाधैता जीवन्तु त्वयि जीवति ॥४५॥ 45
 उपाजिहीर्षुरास्मानं दन्तद्योतार्बुदम्बरैः । अर्बुदसिच चामुण्डानमधोवाच स पार्थिवः ॥४६॥
 सदाचारस्तुपास्वादे के भवन्तो वनौकसः । जाह्नवीमज्जनमीतिं न जानन्ति महस्विताः ॥४७॥
 धुवापायेन कायेन क्रीणतः कीर्तिमव्ययाम् । ममामीष्टं प्रमादुं ते मूढ उद्योयमाप्रहः ॥४८॥
 मा बोधः किंचिद्वपदं प्रहर्तुं चेद्गता तव । न किं निजः कृपाणी मे शक्तः प्रक्रान्तसिद्धये ॥४९॥
 इत्युक्त्वा स स्वयं देहमुपहर्तुं समुद्यतः । लण्डनाय स्वमुण्डस्य विकीर्षां सास्त्रमादधे ॥५०॥ 50
 ततः प्रहर्तुकामस्य तस्य शुक्रसुमैः शिरः । कारथ दिग्धवपुषा हतः केनात्वजायत ॥५१॥

३०. ') Thus corr. by later hand from A, 'कैः ३३. ') A R G here and elsewhere शबर'. ३६. ') A, एष. ४८. ') Thus corr. by later hand from A, 'शीर्षा'.

8422



- अथापदयत्तथाभूतः कंचिद्विद्याकृतिं पुरः । न चण्डिकां न तं बर्ध्मं न किरातं न हारकम् ॥६२॥
 स तं दिव्यस्तदावादीन्मां स्वं सस्ववशीकृतम् । विद्धि मध्यमलोकेन्दो वरुणं कशणामिधे ॥६३॥
 यदेतस्वामुपास्तेद्य छत्रं तन्मत्पुरात्पुरा । महाबलोहरङ्गीमः पुराणश्चमुरस्तव ॥६४॥
 65 रसातलैकतिलकं माहात्म्यवदिवं विना । उपद्रवाः पाणहराः पौराणां नः पदे पदे ॥६५॥
 तदिवं प्राप्नुकामेन स्वदौदार्यं परीक्षितुम् । कारुण्यमव मायेयं निरमायि मयेदृशी ॥६६॥
 स्वदादिर्यो व्यभाज्जन्तुन्वसुक्कुलात्मजः । प्रायश्चित्तमन्तरेण चरसीव तदेनसः ॥६७॥
 भयस्पृहाजनकयोर्धरणीभारणोचिते । शोभदेहे विषोद्धारफणारक्षीययोरिव ॥६८॥
 तमःप्रकाशावहयोस्तेजःक्रान्तदिगन्तरे । उच्येधे धूमजालज्वालापल्लवयोरिव ॥६९॥
 70 क्रमाप्यायक्रियाभाजो हृदतेजस्विमण्डले । प्रावृद्धयोदच्छेदं संतापासारयोरिव ॥६०॥
 इयोरालोकितं चित्रं जन्मैकस्मिन्महाकुले । तस्य त्रिकोटिहस्तुश्च तत्रार्हिसस्य च प्रभोः ॥६१॥ चकलकम् ॥
 नमः सन्नाड्यैवं स वदतो यादसां प्रभोः । अकार पूजां स्तोत्रेण छत्रेण च कृताञ्जलिः ॥६२॥
 तं च स प्रतिगृह्णन्तं प्रणयाहुष्णवारणम् । जगाद् गुणिनामभ्यो वरुणं धरणीधरः ॥६३॥
 कल्पद्रुमाश्च सन्तश्च नार्हन्ति समक्षीर्षिकाम् । अर्धिनां प्रार्थिताः पूर्वे फलम्बन्धे स्वयं यतः ॥६४॥
 65 अवालम्बिष्यत छत्रं कथं नः पुण्यपण्यताम् । तत्प्रार्थयिष्यतं न चेदातोपकृतये भवान् ॥६५॥
 वदान्यः संविभागेभ्यः पूर्णं कुयादनुग्रहम् । ज्ञाययाव्याययन्ध्यांस्फलान्यपि महीरुहः ॥६६॥
 तदेवं विहितोदात्तसंविभागाभिचोदितः । जनोयं भगवन्किञ्चिद्दरं प्रार्थयते परम् ॥६७॥
 वशीकृतयेयं पृथिवी कृत्स्ना भवदनुग्रहात् । जेतुं शीपान्कथ्यतां तु युक्तिः पायोधिलङ्घने ॥६८॥
 इत्यर्थमानोकथयद्भूमिपालं जलेश्वरः । तितीर्षी भवति स्तम्भं नीयतेभ्यो मयाम्बुधेः ॥६९॥
 70 ततो महान्प्रसादोयमित्युक्ते पृथिवीभुजा । तिरोबभूव भगवान्स्वरुणः सोष्णशरणः ॥७०॥
 अन्येषुार्धस्मयस्मैर्बलैः सीमन्तयञ्जलम् । प्रभावस्तस्मिन्मत्सोभं प्रोत्तार स वारिधिम् ॥७१॥
 गुणरत्नाकरः शैलं स रत्नाकरशेखरम् । नानारत्नाकरं सैन्यैरारुरोहाय रोहणम् ॥७२॥
 तत्र तातीतरुवनच्छायाध्यासितसैनिकम् । प्रीत्या लङ्काधिराजस्तमुपतस्थे विभीषणः ॥७३॥
 समागमः स भुशुमे नरराक्षसराजयोः । बन्दिनाहंभुतान्योर्म्यप्रथमालापसंभ्रमः ॥७४॥
 75 अथ रक्षःपतिर्लङ्कां नीत्वालंकरणं क्षितेः । अमर्त्यसुलभाभिस्तं विभूतिभिरुपाचरत् ॥७५॥
 यदासीत्पिशिताशा इत्यन्वये नाम रक्षसाम् । तदा तदाज्ञापहणे प्रापि तद्बुद्धिशब्दताम् ॥७६॥
 रक्षःशिरःपतिश्चन्द्रैः स्थिरप्रणतिस्तुषकैः । सनाथशिखरान्प्रादात्समै रक्षःपतिर्ध्वजान् ॥७७॥
 पाराहारिनिधेः प्राप्ताः कश्मीरेष्वभुनापि ये । राज्ञां यात्राह निर्यान्ति क्वाताः पारध्वजाः पुरः ॥७८॥
 इत्यमाराक्षसकुलं पाणिर्हिंसां निविध्य सः । स्वमण्डलं प्रति कृती न्यवर्तेत नराधिपः ॥७९॥

५०. १) The *aksharas* चक्षुष्यमुक्तं and मारेण चरसीव तदेनसः supplied by A₂ in spaces left by A₁. ५८. १) यन्मत्पुरा-
 हाजन supplied by A₂, as above. ६५. १) स supplied by A₂. ६६. १) Emended; A R G वरुणः.—) A₁ gloss अर्धिनाम्.—
 ७) Thus corr. by A₂ from A₁ इत्यन्वये. ७०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तदये. ७९. १) Thus A₁, A₂ अलं. ७४. १) स
 supplied by A₂.—) च्छाया supplied by A₂ in space left by A₁. ७७. १) A₁ gloss अतिनामि.

ततः प्रभृति तस्याश्वा सार्वभौमस्य भूपतेः । हिंसाधिरतिरूपा सा न कैश्चिदुदलङ्घ्यते ॥८०॥ 80
 भुवि रूपादिभिर्नाप्यु सिंहाद्यैर्वहने न च । न ह्येनप्रमुक्षिर्व्योसि तद्राज्ये जन्तवो हताः ॥८१॥
 अतिक्रामति कालेन कोपि शोकाकुलो द्विजः । पुत्रं गवार्तमावाय इति चक्रन्द भूपतेः ॥८२॥
 दुर्गया प्रार्थितं राजन्पश्चाद्दारे विमेष मे । अनन्यसंततेः सनुर्ज्वरेणाद्य विपद्यते ॥८३॥
 यद्यद्विसापदेहेमं क्षितिपाल न रक्षसि । एतद्विपत्तौ तस्कोन्यो निमित्तं प्रतिभाति मे ॥८४॥
 निर्णयो वर्णगुरुणा स्ववैष प्रदीयताम् । द्वाद्यणस्य पशोर्षा स्यात्पाणानां कियदन्तरम् ॥८५॥ 85
 तपःस्थानपि ये जमुर्त्राद्यणमाणलब्धये । इत् मातस्तेधुना भूमे प्रजापालास्तिरोहिताः ॥८६॥
 इति ब्रुवति साक्षेपं शोककशाक्षरं द्विजे । आपन्नार्तिहरो राजा चिरमेवं व्यवसिन्तयत् ॥८७॥
 न वध्याः प्राणिन इति प्राङ्गुया समयः कूर्तः । विप्रार्थमपि किं कुर्यो स प्रतिज्ञातविग्रहम् ॥८८॥
 निमितीकृत्य मामद्य विपद्येत द्विजो यदि । तत्राप्यत्यन्तपापीयानर्थः संकल्पविग्रहः ॥८९॥
 नैति मे संशयभ्रान्तमेकपक्षावलम्बनम् । संभेदावर्तपतितं प्रसूनमिष मानसम् ॥ ९०॥ 90
 तस्त्वदेहोपहारेण दुर्गां तोषयता मया । प्रतिज्ञया समं न्याय्यं रभितुं जीवितं हयोः ॥९१॥
 इति संविन्स्य द्रुचिरं देवदानोद्यतो नृपः । श्वः मियं तव कर्तास्मीत्युक्त्वा विप्रं व्यवसर्जयत् ॥९२॥
 क्षपायां क्षमापतिमद्य स्वमुपाहर्तुमुद्यतम् । निविध्य दुर्गां व्यधित प्रकृतिस्य द्विजन्मजम् ॥९३॥
 इत्याद्यद्यतनस्यापि चरितं तस्य भूपतेः । पृथग्जनेष्वसंभाव्यं वर्णयन्तस्त्रयामहे ॥९४॥
 अथवा रचनानिर्विशेषमार्षेण वर्त्मना । प्रस्थितां नानुदन्धन्ति भोतृचित्तानुवर्तनम् ॥९५॥ 95
 नस्मिन्नस्तंगते भुक्त्वा क्षमां चतुस्त्रिंशतं समाः । अनादिस्यमिवाशेषं निरालोकमभूज्जगत् ॥९६॥
 अथ क्षमाभृद्वरक्ष क्षमां श्रेष्ठसेनस्तदात्मजः । भाहुः प्रवरसेनं यं तुञ्जीनं चाञ्जसा जनाः ॥९७॥
 शोःस्तम्भसंभृतासन्नौ कृपाणमणिदर्षणे । संक्रान्तेबोन्मुखी यस्य भुवनश्रीर्व्यभाव्यत ॥९८॥
 समतुषक्रं निर्माय नः पूर्वं प्रवरेभ्यश्चरम् । पुण्याः पुराणाधिष्ठाने प्रतिष्ठा विविधा व्यधात् ॥९९॥
 गृहाङ्गनमिष क्षोणीं गणयन्वशवर्तिनीम् । त्रिगार्तोर्वी ग्राममध्ये प्रवरेज्ञाथ यो वदौ ॥१००॥ 100
 ईशो नृपाणां निःशेषक्षमाकेदारकुटुम्बिनाम् । स समास्त्रिंशतं भूभृदनिस्त्रिंशाशयोमवत् ॥१०१॥
 हिरण्यतोरमाणाक्यौ व्यधत्तामद्य तस्तुतौ । साम्राज्ययुवराजस्वभाजने रक्षन् क्षितेः ॥१०२॥
 बलाहतानां प्राचुर्यं विनिवार्यासमश्नुतम् । मोरमाणेन दीक्षाराः स्वाहताः संप्रवर्तिताः ॥१०३॥
 मामवज्ञाय राज्ञेव कस्मादेतेन बन्धितम् । इति तं पूर्वजो राजा कोपनो बन्धने व्यधात् ॥१०४॥
 चिरस्थितित्यक्तभुषस्तत्र तस्वाङ्गनाभिषा । ऐक्ष्वाकस्यात्मजा राक्षी वज्रेन्द्रस्यास्त सुविणी ॥१०५॥ 105
 आसन्नप्रसवा भर्त्रा सा वपार्तेन बोधिता । सुतं प्रविष्टा प्रासोष्ट कुलालनिलये क्वचित् ॥१०६॥
 स कुम्भकारगेहिन्वा काक्येव पिकशावकः । पुत्रीकृतो राजपुत्रः पर्याप्तं पर्यवर्षत ॥१०७॥

८०—८१. १) — १) These two verses have been supplied in margin by A₂. ८३. १) A₂, राजपुत्रद्वारं. ८८. १) A₂, प्राची-
 त्ति सनकम्पयम्. ९९. १) This verse is supplied by A₂ in margin. — १) A₂, gloss जनाः. १००. १) Thus A₂; A₁, "सक्ये
 १०३. १) Thus A₂; G R Edd. क्षमा. — १) A₂, gloss सुवर्षमया रक्षतसाधनया. — १) A₂, gloss स्वाहताः स्वनामाकारपुत्राङ्गनामेन
 भाहताः संप्रवर्तिताः व्यवहारविषयाः कृता. १०५. १) A₂, gloss मोरमाणिन. १०६. १) A₂, gloss वपार्तेन सलक्षणेन.

- जनविध्याः कुलाख्या रक्षिष्या विदितोभवत् । एतत्तेभुंजग्याथ प्रच्छन्न इव शेषधिः ॥१०८॥
 तौघः प्रवरसेनस्य गिरा मातुर्नृपात्मजः । पैतामहेन नाक्षैव कुलाख्या ख्यापितोभवत् ॥१०९॥
 110 वर्षमानः स संपर्के न खेदे सहासिनाम् । तेजस्विमैवीरसिकः शिशुः पद्य इवाम्भसाम् ॥११०॥
 तं कुलीशैथ भूरैथ विद्याविद्विथ दारकैः । अन्वीतमेव दृष्टुः क्रीडन्तं विस्मवाभ्यनाः ॥१११॥
 स्ववृन्वस्यास्युदारौजां राजा चक्रे स दारकैः । मृगेन्द्रशाथः क्रीडन्निर्वने बालमृगैरिव ॥११२॥
 संविभेजेनुजघाह वशीचक्रे च सोर्भकान् । अराजोचितमाचारं नैव क्वचिदंसेवत् ॥११३॥
 भाण्डादि कर्तुं मृत्पिण्डं कुम्भकारैः समर्पितम् । स्वीकृत्य चक्रिरे तेन शिबलिङ्गपरंपराः ॥११४॥
 115 तथा साधयैषधैः स क्रीडञ्जानु व्यलोकयत् । मातुलेन जयेन्नेण सारदं चाभ्यनन्धत् ॥११५॥
 आशेषमानं शिशुभिस्तं जयेन्नेष्टमित्यसौ । भूपालवस्तावहेलं पश्यन्नन्वपहीदिव ॥११६॥
 संभाष्य सत्स्वावष्टम्भासमसामान्यवंशजम् । सारदयाद्गिनीभर्तुर्भोगिनेषमक्षकृत ॥११७॥
 सत्वरस्तच्चजिज्ञासवारसेनानुसवारं तम् । प्राप्तस्तद्दृष्ट्वास्त्वयास्त्वसारं च व्यलोकयत् ॥११८॥
 सा स चान्योन्यमुन्मन्यू पश्यन्तौ भ्रातरौ चिरात् । निःश्वासिगुणोष्माणि मुहुरक्षुण्यमुञ्जताम् ॥११९॥
 120 कुलाख्या दारको मातः कावेताविति पृष्टवान् । अकथ्यतेत्यं वत्सञ्च मातायं मातुल्यते ॥१२०॥
 पितुर्बन्धेन सक्तोर्थं तं कालापेक्षयाक्षमम् । शिक्षयित्वा जयेन्नेष्ट्य कार्भशेषाय निर्वयौ ॥१२१॥
 वस्त्रिञ्जोत्पादनासञ्जे तस्मिन्भ्रात्रा यदृच्छया । बन्धास्यक्तो नृतरणिस्तोरमाणोस्तमाययौ ॥१२२॥
 निवार्य मरणोद्योगं मातुर्निर्वेदलेदितः । ययौ प्रवरसेनोय सीधींस्त्वयादिगन्तरम् ॥१२३॥
 रक्षित्वा दशमासोनाः क्षमामेकत्रिंशतिं समाः । तस्मिन्क्षणे हिरण्योपि शान्तिं निःसंततिर्ययौ ॥१२४॥
 125 तत्रानेहस्युज्जयिन्यां श्रीमान्दुर्घापरामिधः । एकच्छन्नश्चक्रवर्ती विक्रमादित्य इत्यभूत् ॥१२५॥
 भूपमद्भुतसौभाग्यं श्रीवन्दरमसाभजत् । विहाय हरिबाहुंश्च चतुरः सागरांश्च यम् ॥१२६॥
 लक्ष्मीं कृत्वोपकरणं गुणे येन प्रवर्धिते । श्रीमस्तु गुणिनोद्यापि तिस्रस्युदुरकन्धराः ॥१२७॥
 म्लच्छोच्छेदाय वसुधां हरेरेवतरिष्यतः । शुकान्धिनारदय वेनादौ कार्भभारो लघुकृतः ॥१२८॥
 नामादिगन्तराख्यातं गुणत्रस्तुलमं नृपम् । तं कविर्मातृगुणाख्यः सर्वास्थानस्थमासदत् ॥१२९॥
 30 स गम्भीरस्य भूभर्तुरनुभावं महाद्भुतम् । विविधास्थानसंबृद्धस्तस्याभूद्य स्वचिन्तयत् ॥१३०॥
 सोयमासादितः पुण्यैः क्षोणिपालो गुणिमियः । परभागोपलम्भाय पूर्वमुप्य महीभुजः ॥१३१॥
 यस्मिन्नाजनि तत्प्रभैः स्मरिभिः संभृतभुतैः । नास्त्रलिरीयते जातु मानाय च गुणाय च ॥१३२॥
 भङ्गशामुष्मिन्विषदधती स्वाभिप्रायप्रकाशनम् । वैदग्ध्यवन्धतां नैति बुद्धिः कुलवधूरिव ॥१३३॥
 खिलीकृतखलालापे युक्तायुक्तचिवेकारि । नायाति सेष्यमानेस्मिन्स्वगुणोमर्धकारिताम् ॥१३४॥
 35 अनामुवद्विः सावद्यदुर्विद्यसमशीर्षिकाम् । जीवनमरणमस्यापे गुणिभिर्नानुभूयते ॥१३५॥

१०८. ') A, gloss भूमेः ११२. ') A, gloss अतिशयेन वरारं शीघ्रः वस्त्र. ११३. ') Thus corr. by later hand from A किचिद'. १२६. ') A, gloss प्रवरसेनः. १२२. ') Thus A, ; A, has given a *varia lectio* in margin of which only वस्त्रिञ्जो-
 दास" is legible (उत्पिञ्जोदासनासञ्जे ?) A, वस्त्रिञ्जोत्पादने मञ्जे, with gloss इन्द्रबुद्धस्त कोनाहले सञ्जे सति. १२७. ') G Edd.
 गुणो येन प्रवर्धिते. १२८. ') A, gloss कार्भिकारः १३१. ') G sec. manu and Edd. समास्था. १३२. ') A, अस्मिन्.

संभाषनानुसारेण प्रवृत्तोऽस्माद्विवेकिनः । शोभ्यते नाञ्जितोऽप्युक्तं प्रीतिदायो महाशयैः ॥१३६॥
 गृह्णन्वयानुर्थं स्वान्तमुचितप्रतिपत्तिभिः । अन्तरङ्गः समस्तानामवमुत्साहवर्धनः ॥१३७॥
 सेवका वृष्टकण्डस्व दक्षिणोत्पादने भवः । अस्य यो न स भृत्वानां विमात्री विमविक्रयः ॥१३८॥
 मिथ्यास्वातपुण्यो नाप्तो नामास्यः कलहमिवः । असत्यसंधः स्थेयो वा नास्यानेस्व प्रहीपतेः ॥१३९॥
 अह्नीलात्तापिनोऽन्योन्यं नर्मोत्पत्त्या नर्मभेदिनः । अन्यप्रवेशासहताः संहता नास्य सेवकाः ॥१४०॥ 140
 इन्द्रानुवर्तिनामेव निजविज्ञानवन्दिनाम् । सर्वज्ञमन्वतान्धानां मुखपेक्षी न पार्थिवः ॥१४१॥
 अनेन सह संजातः संलापो विपुलोदयः । लभ्यते नान्तराष्ट्रेषु दुर्जितैर्जानु दुर्जनैः ॥१४२॥
 सर्वदोषोऽिह्यतं सेव्यं नृपमेवमिदं मम । समासादयतः पुणैरदूरे स्वार्थसिद्धयः ॥१४३॥
 गम्भीरश्च गुणज्ञश्च स्थिरबुद्धिश्च पार्थिवः । एव केशवस्य स्वस्त्वा निषेव्यः प्रतिभाति मे ॥१४४॥
 न चास्माद्धनमादाय रञ्जितादन्यराजवत् । भ्राम्यते' मिहिसुप्तिन्वेष्कोन्यः प्रतिभाति मे ॥१४५॥ 145
 इति संचिन्त्य वृद्धं स नवामिव तां समाम् । नारदः काले स्म गुणितोऽपि मन्वयः ॥१४६॥
 नृदुपूर्वं गुणानेवं दर्शयन्तं विशांपतिः । विशिष्टयोग्यताज्ञान्यै विवेदाराधनोऽनुत्तमम् ॥१४७॥
 अचिन्तयद्य नायं स्याद्गुणिसाकं महाशयः । वदन्तं सत्क्रियार्हत्वं वदत्यस्य गभीरता ॥१४८॥
 इति संचिन्त्य राजापि ज्ञातुं तस्वान्तरं मतेः । नाकिञ्चन परीक्षार्थं यथावसाभसत्क्रियाः ॥१४९॥
 स तेनानुपचारेण तमुदात्ताशयं नृपम् । स्वीकृतार्द्रं विदम्भीमान्तिषेवे प्रीतिमाभितः ॥१५०॥ 150
 क्रमोपचीयमानेन सेवाभ्यासेन भीमतः । तस्य मोहेगमगमस्वकाव इव पार्थिवः ॥१५१॥
 नातीव स्वल्पया स्थित्या नातीवाप्यय दीर्घया । शरविशासणेनेव राजां निन्द्यं प्रसन्नताम् ॥१५२॥
 नर्मभिर्गर्भेष्टानां हाःस्थानां विक्रियाक्रमैः । मिथ्यास्तर्षैर्विद्वानां च न स क्षोभममीकत ॥१५३॥
 प्रसन्नालापसंभाषी ज्ञायामह इवाचलः । प्रतिस्पर्धीव च क्रुध्यकावज्ञायामभूत्प्रभोः ॥१५४॥
 वीक्षणं राजशासीनां राजद्विष्टैः सहासनम् । राजामे च कथां नीचैः कालविक्षाचचार सः ॥१५५॥ 155
 स्वभावात्तानुपुह्यैः सजने राजनिन्दकैः । नास्मात्प्रभोरुपालम्भो लेभे वैशुन्वजीविभिः ॥१५६॥
 वदद्भिरादरास्त्वैर्षे वैफल्यवन्वहं प्रभोः । निन्द्ये नोत्साहशौचिल्यं सेवोत्साहासहिण्णुभिः ॥१५७॥
 अन्योत्कर्षामपि वदन्प्रसङ्गेन निरामहः । स्वविद्याद्योतकः सोभूत्सम्भानां वदयंगमः ॥१५८॥
 एतं स सेवमानस्तमुद्योगेन क्लीयसा । अभिर्षिणो' मातुगुप्तः वदन्मस्यवाहयन् ॥१५९॥
 अद्य तं कृशसर्वाङ्गं धूसरं जीर्णवासकम् । बहिर्जानु विनिर्घातो राजा वीक्ष्य अचिन्तयन् ॥१६०॥ 160
 वैदेशिको निःशरणो गुणवान्बान्धवोऽिह्यतः । दास्यं जिज्ञासुया कष्टं सोऽवमावाकितो मया ॥१६१॥
 कोऽस्माभयः किमज्ञानं कानि प्रावरणानि वा । इत्यैवार्थविभूतेन मया इन्त न चिन्तितम् ॥१६२॥
 वसन्तेनेव न मया क्षोभकाद्यापि क्षोजितः । क्षीयतातातपैः भुज्यन्तोऽर्थं पुरुषपादपः ॥१६३॥

१३६. ') संभाषनानुसा supplied by A₂ in space left by A₁. १३७. ') A₂ gloss प्रतिपत्तिः सत्कारः सत्क्रिया पूजनं ना-
 वनमित्ति वाच्यम्. १३९. ') Thus corr. by A₂ from A₁, भ्राम्यते. १४१. ') Thus corr. by A₂ from A₁, नारदः. १४२. ') A₂
 gloss राजा चन्द्रोपि.—') A₂ gloss नृदुपूर्वेण. १४६. ') A₂ gloss राजवृत्तिः. १५६. ') A₂ gloss मातुगुप्तः. १५९. ') Thus
 corr. by A₂ from A₁, अभिर्षिणो.

- अस्य ग्लानस्य मैत्रज्यं निर्विण्णस्य विनोदनम् । आन्नस्य वा ह्यमच्छेदं को विदध्यादसंपदः ॥१६४॥
 165 नास्मै चिन्वामणिं दध्यां नामृतं वा निषेवितः । मया बहयमेतावद्यामूढेन परीकृत्यते ॥१६५॥
 तदमुष्य गुणित्वस्य तीव्रसेवाभ्रमस्य च । प्रतिपत्त्यां कतमया तावदामृष्यमाप्नुयाम् ॥१६६॥
 इति चिन्तयतस्तस्य राज्ञस्तं सेवकं प्रति । स्वप्रसादोचिता काचित्पत्यभाषैव सत्क्रिया ॥१६७॥
 ततः प्राञ्चतेत स्फारनीहारलवणवाहिभिः । इहञ्चिवाङ्गं प्रालेपपथमानैर्हिमागमः ॥१६८॥
 संनतध्वान्तमिषतस्तीव्रशीतवशीकृताः । आशाश्रकाशिरे नीलनिचोलाच्छादिता इव ॥१६९॥
 170 शीतार्त्यां शुभणावीर्यदहनोष्माभिलाषतः । द्रुतं यातीव जलधिं विमानि लघुतां वपुः ॥१७०॥
 अथ दीपोज्ज्वले धास्त्रि लसद्दीपहसन्तिके । कदाचिच्चृपतिर्देवावर्धराधे व्यबुधत ॥१७१॥
 स हेमन्तानिलैर्भूरिभांकारपरुषैः पुरः । दीपान्प्रकम्पितानीचत्पविष्टैर्धास्त्रि वृष्टवान् ॥१७२॥
 तानुज्ज्वलयितुं भूम्यामन्विव्यन्नभ्यधास्ततः । १७३केषु बहिः सज्जः को वर्तत इति स्फुटम् ॥१७३॥
 इत्युच्यतेषु सर्वेषु बाह्यकक्ष्यान्तरास्ततः । राज्ञोऽप्यहं मानुगुप्त इत्यभृणोहचः ॥१७४॥
 176 प्रविशेति स्वयं राज्ञा दत्तानुज्ञस्ततो गृहम् । लक्ष्मीसांनिध्यरम्यं तदपृष्टोऽन्यैर्विदेश सः ॥१७५॥
 दीपानुज्ज्वलयत्युक्तो निष्पाद्य चतुरैः पदैः । बहिर्धियाहृत्क्षेयं क्षणं तिष्ठाने भूमुजा ॥१७६॥
 स भयहिगुणीभूतशीतकम्पः प्रभोः पुरः । किं स्विकृतीति विमृषन्नातिदूरेऽभुपाविशत् ॥१७७॥
 अथ पप्रच्छ भूपालः कियत्यस्ति निशेति तम् । सोभ्यधादेव वामिन्या यामः सार्धोऽवशिष्यते ॥१७८॥
 ततो भूभृदुवाचैनं कथं सम्यङ्निशाक्षणः । स्वयाश्रधारितो निद्रा कथं नाभूष्य ते निशि ॥१७९॥
 180 अथ कृत्वा क्षणाच्छ्लोकमेतं तं स व्यजिज्ञपत् । अवस्थावेदनादौशां दैन्यं वा त्यक्तमुद्यतः ॥१८०॥
 शीतेनोद्भूतस्य माषशिमिवश्चिन्तार्णवे मज्जतः शान्तार्णि स्फुटिताभरस्य धमतः क्षुत्सामकण्ठस्य मे ।
 निद्रा काप्यत्रमानितेव इयिता संत्यज्य दूरं गता सत्पात्रप्रतिपादितेव वस्तुधा न क्षीयते शर्वरी ॥१८१॥
 नदाकर्ण्य महीपालः साधुवादैः परिभ्रमत् । अभिनन्थ कवीन्द्रं तं पूर्वस्थानं व्यसर्जयत् ॥१८२॥
 अचिन्तयद्य धिज्जां यः सगुणाखिलचेतसः । दुःखोत्तरं वचः भृष्यसेवमेवाधुना स्थितः ॥१८३॥
 निरर्थकान्साधुवादानन्यस्येव विदन्मम । अयमज्ञानहृदयो दुःखमास्ते धुवं बहिः ॥१८४॥
 186 चिरं चिन्तयतो यत्नात्सदृशीमस्य सत्क्रियाम् । देवं महार्हमद्यापि न किञ्चित्पतिभानि मे ॥१८५॥
 अथ वास्यैव सूक्तेन स्मारितोऽस्यधुना यथा । वर्तेते राजरहितं काम्यं क्रूरमीरमण्डलम् ॥१८६॥
 पाषायास्मै मही तस्मात्सा मया प्रतिपाद्यते । अवधीर्यं महीपालात्महतोऽप्यर्थनापरान् ॥१८७॥
 इति निश्चित्य चतुरं क्षपायामेव पार्थिवः । गूढं व्यसर्जयत्तान्काशमीरीः प्रकृतीः प्रति ॥१८८॥
 आदिदेश च तान्दो वो दर्शयेच्छासनं मम । मानुगुप्ताभिधौ राज्ये निःशङ्कं सोभिषिष्यताम् ॥१८९॥
 190 अथ दूतेषु यातेषु लेखयित्वा स्वशासनम् । क्षमापितस्तं क्षपाशेषं कृतकृत्योऽप्यवाहयत् ॥१९०॥

१६५. ') A, gloss अनेन इत्यर्थः. १६६. ') A, gloss सत्क्रियाम्. १६७. ') A, gloss चित्तचित्तं न गता इत्यर्थः.
 १७१. ') A, gloss हसन्तिके मन्तिके. १७३. ') A, gloss रात्रिजागरेषु पुरुषेषु. १७५. ') A, तदपृष्टो. १७६. ') Thus
 corr. by A, from A, 'कथं च. १८०. ') A, gloss अवस्थायाः आविष्टं सत्पत्त. १८६. ') A, gloss सत्यानीश्वरिणा.
 १८८. ') A, gloss सत्क्रियाम् इति.

मातृगुणस्तु नृपतेः संलापमपि निष्फलम् । आद्यगृहीतवैराद्वयस्वकम्भार इवाभनत् ॥१९१॥
 अन्तर्द्वयौ च कर्तव्यं कृतं शान्मोक्ष संशयः । आशापिशाचिकात्यक्त्वरिष्याम्यधुना सुखम् ॥१९२॥
 गतानुगतिकत्वेन कोषमासीन्मम धनः । जनप्रवारास्तेष्वत्वं वेनास्य ज्ञातवानहम् ॥१९३॥
 भुञ्जामाः पन्नं सरीसृपगणाः प्रकवापिता भोगिनो गायत्रृङ्गविदारका निनदिता विस्तीर्णकर्णा गजाः ।
 बध्नाभ्यन्तरसंभृतोष्मबिहृतिः शोक्तः शमी च द्रुमो लोकेनेति निर्गलं प्रलपता सर्वं विपर्वाहितम् ॥१९४॥
 अथ वा विद्यतेमुष्य न काप्यनभिगम्यता । लक्ष्मीप्रणयिनो वेन कृताः प्रणयिनां गृहाः ॥१९५॥ 195
 त्यागिनो निष्कलङ्कस्य को दोषोस्य महीपते । ममापुण्यं तु तस्मिन् बन्धुवःपतिबन्धकम् ॥१९६॥
 रत्नोऽञ्जनाः प्रविकिरंलहरीः समीरैरग्निः क्रियेत यदि दहन्तमिमिमुक्चः ।
 दोषोर्धिनः स खलु भाग्यविपर्ययाणां दानुर्मेनामपि न तस्य तु दानुतायाः ॥१९७॥
 उत्तानकलमुग्धानां वरं राजोपजीविनः । न तु तस्त्वामिनस्तीवपरिल्लेशैः फलन्ति वे ॥१९८॥
 तिष्ठन्ति वे पशुपतेः किल पादमूले संपाप्यते ह्यटिति तैर्महि भस्मनोन्वत् ।
 ये तद्दृश्यन्तु तु समुज्ज्वलमानरूपप्राप्त्वा न कानि सुदिनानि सदैव तेषाम् ॥१९९॥
 जिन्तयन्नपि पश्यामि न कंचिशोषमारमनः । यातो विरक्तिं यं ज्ञात्वा सेव्यमानोप्ययं नृपः ॥२००॥ 200
 अथ वानादृतोन्वेन संप्राप्तोन्तिकमाप्नुयान् । कः फलेनाभिसंबन्धं गतानुगतिकात्प्रभोः ॥२०१॥
 अन्तर्ये सततं तुदम्यगणितास्मानेव पायोधरैरान्नापतनस्तदङ्गवलधैरालिङ्ग्य गृह्यसौ ।
 स्वकं मौक्तिकरत्नतां जलकणानसंप्रापयत्यम्बुधिः प्रायोन्धेन कृतादरो लघुरपि प्राप्नोष्वेते स्वामिभिः ॥२०२॥
 इदं संविन्तयन्सोभुरक्षेभ्ये तस्मिन्निरादरः । खिन्नस्य हि विपर्येति तस्वहस्यापि क्षेमुषी ॥२०३॥
 प्रभातायां विभावर्षामयास्थानस्थितो नृपः । आकार्यतां मातृगुप्त इति क्षत्तारमोदिशत् ॥२०४॥
 ततः प्रधावितानेकपतीहारप्रवेशितः । प्रविवेश महीभर्तुस्यस्ताश इव सोन्तिकम् ॥२०५॥ 205
 तस्मै कृतप्रणामाव मुहुर्तादेव पार्थिवः । भूसंज्ञितेन व्यतरलेखं लेखाधिकारिणा ॥२०६॥
 स्वयं च तमुवाचान् कश्मीरान्नेति किं भवान् । गत्वा तत्राधिकारिभ्य एतच्छासनमर्प्यताम् ॥२०७॥
 स शापितोस्महेदेन यो लेखं वाचयेत्पथि । संविदेषा प्रबन्धेन विस्मर्तव्या न जातु चित् ॥२०८॥
 अविज्ञाताशयो राजन्तामाज्ञां क्लेशशङ्कितः । सोबुद्ध दहनज्वालानं न तु रत्नाङ्कुरद्युतिम् ॥२०९॥
 यथादेशस्तथेस्युक्ता मातृगुप्ते विनिर्गते । निर्गर्बः पूर्ववद्भ्राजा तस्थावामिः सहालपन् ॥२१०॥ 210
 अथाक्लेशोचितं क्षाममपायेयमवाग्धवम् । दृष्ट्वा यान्तं मातृगुप्तं निनिन्देति नृपं जनः ॥२११॥
 अहो नरेश्वरस्येवं यत्किञ्चनविधायिता । पृथग्जनोचिते कर्मण्यर्हो निदधाति यः ॥२१२॥
 दुराशाया धृतक्लेशं सेवमानमर्हमिदम् । धुवं क्लेशार्हेनेवैव ज्ञातवाननुषो नृपः ॥२१३॥
 उपायं यं पुरस्कृत्य सेवते सेवकः प्रभुम् । अनन्तरज्ञस्तत्रैव बोधं तं किल मन्यते ॥२१४॥

१९० ') A, 'वर्षेण. १९८. ') A, glosses राजोपजीविनः पुरुषाः, तस्त्वामिनः तेषां स्वामिनः कर्तारः न वरं. २०२. ') Thus
 corr. by later hand from A, 'उत्पन्नं व'. — ') Thus A,; A, 'धर्मै. २०४. ') A, gloss दास्व. २०८. ') A, gloss विषय.
 २११. ') Thus corr. by later hand from A, अथ क्लेश. २१२. ') A, gloss पृथग्व. २१४. ') Doubtful emendation; on
 account of an ink blot only the following is legible in the handwriting of A, : उपायं— दृष्ट्वा. A, reads उपायं
 पुरस्कृत्य; this reading is found also in B. G and Edd. read उपायं व.

- 215 दृष्टार्थी नागारिप्रतिभयशमात्यस्तुत द्रव्यं जहौ शेषस्तन्दीकृततनु निषेधमाह्वरिपुम् ।
 यतस्तेनामुष्मिन्नाधिगतवता क्लेशसहतां भ्रमादायि न्यस्तं निरबाधि धराभारबहनम् ॥२१५॥
 अयमेतदृशितेषु गुणवत्त्वं गुणाधिकम् । आत्मानं गुणधान्परबन्नास्थयैनमशिभिर्वत् ॥२१६॥
 अनन्तरज्ञः कोन्योस्माहुणान्दर्शयतेपिकान् । अस्मै गुणवते पूजां यथकार किलेदृशीम् ॥२१७॥
 यो नानाद्युतिमस्पर्शरसिकोसारेपि शक्तायुधे समेता स विलोक्य बर्हमिह मे किं किं न कुर्यात्प्रियम् ।
 इत्याविष्कृतवर्हराजि मटते यो बर्हिणोम्भोलवात्मान्यन्मुञ्चति तं विहाय जलदं कोन्योस्ति भून्याशयः ॥२१८॥
 गच्छतो मातृगुप्तस्य निर्देन्यस्यैव बर्हम् । नाभून्नव्यर्थमाहास्यादिकल्पः कोपि जेतसि ॥२१९॥
 220 अहंपूर्विकयोश्चिन्मिभिसैः शुभशंसिभिः । स वितीर्णकरालम्भ इव न भ्रममाददे ॥२२०॥
 अपश्यत्स फणाकोटौ खञ्जरीटमहेः पथि । स्वप्ने मासादमारुह्य स्थं चोत्कृष्टसागरम् ॥२२१॥
 अचिन्तयद्य शास्त्रज्ञो निमित्तैः शुभशंसिभिः । एतैर्भूमर्तुरादेशो भुवं मे स्याच्छुभापहः ॥२२२॥
 फलं मम तनीयोपि कइमीरेषु भवेद्यदि । अनर्धदेशमाहास्यादिकं किं नातिशयेत तत् ॥२२३॥
 अकृच्छ्रलङ्कायाः पन्थानो बह्वभातिययो गृहाः । उपानमन्गच्छतोस्य सत्क्रियाथ पदे पदे ॥२२४॥
 225 इत्थं विलङ्किताभ्या स लोलानोकहंशाहलम् । मङ्गल्यवधिपात्राभं ददर्शापे हिमाचलम् ॥२२५॥
 सरलस्यन्दस्रभगा-गङ्गाशीकरबाहिनः । प्रत्युद्युस्तं मरुतः पाल्यायाः संस्तुता भुवः ॥२२६॥
 क्रमवर्ताभिधानि स प्रदेशे प्राप्रवास्ततः । ढक्कं काम्बुवनामानं योद्य भूरपुरे स्थितः ॥२२७॥
 नानाजनपदाकीर्णे स्थाने तत्राय भुभुवान् । काइमीरिकांन्महासात्यान्स्थिताम्केनापि हेतुना ॥२२८॥
 ततोपनीतप्राग्वेशः प्रावृत्तो धवलंभुक्तैः । स जगामान्तिकं तेषां दातुं नृपतिशासनम् ॥२२९॥
 230 तं प्रयान्तं समुद्यद्भिः शकुनैः संचितोदयम् । पान्थाः केव्यन्वयुर्दृष्टुं निमित्तानां फलोद्गमम् ॥२३०॥
 भुस्वाय विक्रमादित्यदूतः प्राप्त इति द्रुतम् । हाःस्थाः काइमीरमन्त्रिभ्यस्तमासथं न्यवेदयन् ॥२३१॥
 आगच्छत प्रविशतेत्युच्यमानोथ सर्वतः । स तान्समस्तसामन्तानाससाहानिवारितः ॥२३२॥
 यथाप्रधानं सचिधैर्विहितोचितसत्क्रियः । ततः परार्धमध्यास्न तन्निदर्शितभासनम् ॥२३३॥
 कृताह्नौरथामात्यैराज्ञां पृष्टो महीभुजः । शनैस्तच्छासनं तेभ्यो लज्जमान इवार्पित् ॥२३४॥
 235 तेभिवन्ध प्रभोर्लेखमुपांशुं मिलितास्ततः । उन्मुच्य वान्निवृत्तैतमत्रोच्चन्विनयाज्विताः ॥२३५॥
 मातृगुप्त इति स्नाप्यं भवतामेव नाम किम् । एवमेवैतदित्युधे सोपि तान्निहितस्मितः ॥२३६॥
 कः कोत्र संनिधातृणामित्यभूयत चाक्ततः । राज्याभिषेकसंभारो दृश्यते स्म च संभृतः ॥२३७॥
 ततः कलकलोत्तालभूरिलोकसमाकुलः । प्रदेशः क्षणमात्रेण सोभूत्सुभ्यसिचार्णवः ॥२३८॥
 अथ प्राङ्मुखसौवर्णभद्रपीठप्रतिष्ठितः । संनिपत्य प्रकृतिभिर्मातृगुप्तोभ्यविष्यत ॥२३९॥
 240 तस्य त्रिन्ध्यतटव्यूढबक्षसः परिनिर्लुडत् । सशब्दमभिषेकाम्बु रेवाजोत्तं इवावभौ ॥२४०॥
 अथ कातानुतिमाङ्गं सर्वाङ्गामुक्तभूषणम् । व्यजिज्ञपस्तं राजानं क्रान्तराजासनं प्रजाः ॥२४१॥

२१७. १) A, gloss मूलपुरुषः. २१८. १) A, विलोक्य जलदमित्यन्वाहर्षे. २२५. १) Thus A, ; corr. by A, into "नीकह", as also in G R. २२६. १) A, gloss पाल्याया इति प्रभुभ्यस्तमासता तेभ्येवेत्यर्थः. २३५. १) A, gloss परैर्भुभुवते असमुपांशुं परिकीर्तितम् A, adde मन्त्रकरणे. २४०. १) Thus A, ; A, "जेव, corr. by later hand into "जव.

अधितेन स्वयं वातु विक्रमादित्यभुजा । निर्दिष्टः स्वसमानस्त्वं ज्ञापि नः पृथिवीमिमाम् ॥२४२॥
 मण्डलानि विलभ्यन्ते येनानेन प्रतिक्षणम् । मा संस्था मण्डलं राजन्विलम्बं तदिदं परैः ॥२४३॥
 कर्मभिः स्वैरन्वयस्य जन्मनः पितरौ यथा । राज्ञां तथान्ये राज्यस्य प्रवृत्तावेव कारणम् ॥२४४॥
 इत्थं स्थितेपरं कविस्वदीयोस्मीति शंसता । न नेया भवता राजन्वंशमात्मा च लाघवम् ॥२४५॥ 245
 इति तैस्तथमुक्तोपि संस्मरन्स्वामिसत्किषाम् । मातृगुप्तो महीपालः क्षणमासीत्कृतस्मितः ॥२४६॥
 दानेन सुदिनं कुर्वन्महाराज्योर्जितेन सः । तत्रैव मङ्गलोदयं तदहो निरवर्तयत् ॥२४७॥
 पुरप्रवेशायान्नेपुरार्थमागच्छ मन्त्रिभिः । अद्भुतममृतं दूतं राज्यदातुर्व्यसर्जयत् ॥२४८॥
 देशीकल्याणुसारेण स्वर्धामिष च तां विदन् । स्वामिनो मनसि श्रितः सागसं स्वममन्वत ॥२४९॥
 अथाह्वापरान्भृत्यान्वक्तुं सेवास्मृतिं प्रभोः । भृत्यार्थोप्यपि सास्त्वानि प्राहिणोत्याभुतानि सः ॥२५०॥ 250
 अस्वाम्यान्गुणांस्तस्य स्मरन्पर्यकुलोचनः । स्वयं लिखित्वा श्लोकं च स्वकमेकं व्यसर्जयत् ॥२५१॥
 नाकारमुदहसि नैव विकल्पसे त्वं दिस्तां न ह्यवयसि मुञ्चसि सत्कलानि ।
 निःशब्दवर्षणमिवाभ्युधरस्य राजन्वंशक्षयते फलत एव तव प्रसादः ॥२५२॥
 ततः प्रविश्य नगरं सैन्यैः पिहितदिक्कटैः । क्रमागतामिव महीं यथावत्पर्यपालयत् ॥२५३॥
 रथागे वा पौरुषे वापि तस्वीचित्योन्नतात्मनः । क्षमाभुजस्तर्कुक्त्वेवं नाभूत्परिमितेऽहता ॥२५४॥
 बहुं यज्ञान्भूतोद्योगस्तथापी विततदक्षिणान् । पशुबन्धमनुधाव करुणाकूणितोभवत् ॥२५५॥ 255
 अमारमादिशेषाथ यावज्जायते स्वमण्डले । चूर्णीकृत्य ह्यवर्णादि प्रददौ च करम्भकम् ॥२५६॥
 करम्भके कीर्त्तमाने मातृगुप्तेन भुजा । वैतृण्यमुन्मिषसोपो न को नाम न्यवेद्यत ॥२५७॥
 गुणी च वृष्टकष्टश्च बहान्वयं स पार्थिवः । विक्रमादित्यतोप्यासीदभिगम्यः शुभार्थिनाम् ॥२५८॥
 विवेचकतया तस्य शान्त्या च ह्यरभीकृताः । लक्ष्मीविलासाः क्षमाभर्तुरशोमन्त मनीषिषु ॥२५९॥
 ह्ययप्रोच्यवर्धं मेण्डस्तदमे दर्शयन्नयम् । आसमाप्तिं ततो नापस्ताध्वसाध्विति वा वचः ॥२६०॥ 260
 अथ प्रयवितुं तस्मिन्पुस्तकं प्रस्तुते न्यधात् । लाघव्यनिर्घणभिया तदर्थः स्वर्णभाजनम् ॥२६१॥
 अन्तरङ्गतया तस्य तादृश्या कृतसत्कृतिः । भर्तुमेण्डः कथिर्मेने पुनरुक्तं भ्रियोर्षणम् ॥२६२॥
 स मातृगुप्तस्वाम्याख्यं निर्भमे मधुस्तदनम् । कालेनाहत् यज्ञामान्मम्मः स्वहृत्सङ्गमे ॥२६३॥
 इत्यासावितराज्यस्य ज्ञासतः क्षमाक्षमापतेः । त्रिमासोवा ययुस्तस्य सैकाहाः पञ्च वत्सराः ॥२६४॥
 कृतार्थतां तीर्थतोयैरास्त्रनेयोन्नयन्पितृन् । जानं तादृशमभीषीस्त्वस्वस्वमन्देक्षे पराक्रमम् ॥२६५॥ 265
 पितृघोकार्द्रता तस्य क्रोधेनान्तरधीयत । तरोरिबार्कतापेन नैशाब्जुलबलिकता ॥२६६॥
 श्रीपर्यते पाशुपतप्रतिवेद्यस्तनीगतम् । भावव्यावश्रयादाख्यः सिद्धः कन्दाशनं वदत् ॥२६७॥

२४३. १) A, indicates the *ov. //* विधीयन्ते and विदत्तं. २४५. १) Thus A₁; A, राजा. २४६. १) Thus corr. by later hand from A, "गुप्त"; G R as above. २५०. १) A, gloss अस्वसाधकम्. २५०. १) Thus A₁; A, स्वास्त्वानि, also G R: Edd. सास्त्वानि. २५२. १) सद्य supplied by A₁. २५४. १) Thus corr. by later hand from A, "विस्वीकृतं"—) A, gloss अस्वस्वस्व. २५५. १) Thus A; G R "कुम्भितो"; Edd. "कुम्भितो. २५६. १) Emended: A R G अस्वस्व. २६०. १) A, gloss काण्डः. २६१. १) A, राजाधः. २६३. १) A, gloss स्वस्वस्वस्व. २६५. १) A, gloss अस्वस्वस्व. २६७. १) A, gloss अस्वस्वस्व.

- जन्मान्तरे लम्बसिद्धिस्त्वामस्स्युपरि साधकम् । चारुकावपृच्छं राज्यार्थममिलापस्तु तमवत् ॥२६८॥
 सयत्नं तव कर्तुं तन्मनोरथमन्यथा । अथ मामित्यमादिशस्त्वनारमणक्षेत्रैः ॥२६९॥
- 270 गणोयं मामकः सिद्धो यस्तवोपरि साधकः । जन्मान्तरेस्व राज्येष्वां कुर्वामहमन्यथा ॥२७०॥
 भावं भवस्तद्भवतो भगवान्दत्तदर्शनः । साफल्यं मेव्यतीत्येवमभिधाव तिरोदधे ॥२७१॥
 सात्राज्येच्छोः समामेकां तत्र तस्वं तपस्यतः । लम्बस्मृतिः सिद्धगिरा प्रवदौ दर्शनं शिष्यः ॥२७२॥
 प्रतिवेधं तमादिष्टवाञ्छितार्थसमर्पणम् । स जगज्जिर्मोक्षिदं नरेन्द्रस्वमवाचत ॥२७३॥
 उपेक्ष्य मोक्षं किं श्मामृज्जोगानिच्छसि मङ्कुरान् । इति जिहासना भावं शंभुना सोऽभवीवत ॥२७४॥
- 275 स तं वभावे शंभुं त्वां बुद्ध्या व्याजतपोधनम् । अभ्यधादिदमदा त्वं न स देवो जगद्गुहः ॥२७५॥
 महान्तो ह्यर्थाः स्वल्पं फलस्त्वल्पेतरस्त्ववम् । उदम्यवां वदान्धोदाहुर्धाम्धि सं पयोर्धिने ॥२७६॥
 अस्य वैकल्पकीबलबलामनिधलचेतसः । नो वेस्त्वभिजनस्वामिभृतिं मर्मैव्यथावहाम् ॥२७७॥
 जगत्परिवृद्धः शौडपीतिस्तं सकलार्थनम् । कृत्वा प्रादुष्कृतवपुस्ततो भूयोभ्यभाषत ॥२७८॥
 मज्जतो राज्यसौख्येषु सायुज्यांवाप्रिदूतिकाम् । महाश्रवाश्रपादस्ते संज्ञां काले करिष्यति ॥२७९॥
- 280 इत्युक्तान्नाहंते देवे स कृतव्रतपारणः । आंगच्छदश्रपाद् तमापृच्छयाभिमतं भुवम् ॥२८०॥
 ततो विदितवृत्तान्तो मातृगुप्ताभिषेकनात् । निषिध्य सविधांवातानमास्यानन्नवीह्वयः ॥२८१॥
 विक्रमादित्यमुत्सिक्तमुष्णेनुं यतते मनः । मातृगुप्तं प्रति न नो रोषेणाकथितं मनः ॥२८२॥
 अपिचैरपि निष्पिष्टैः किं स्वात्केशासशिष्णुभिः । वे तदुन्मूलने शक्ता जिगीषा तेषु शोभते ॥२८३॥
 यान्यज्जान्मुदयं द्विपन्ति शशिनः कोन्वस्ततोसंमतस्तजिर्माधिकरीन्द्रदन्तदलनं वज्राम कोशं नयः ।
 सामर्थ्यप्रथनाय त्रिभ्रमसमैः स्पर्शां विपुबोजता ये तेषु प्रभवन्ति तत्र जहति व्यक्तं प्रकटा रुषः ॥२८४॥
- 285 त्रिगर्तावां भुवं जित्वा स वज्रवध भूवतिः । विक्रमादित्यमभृगोत्कालधर्ममुपागतम् ॥२८५॥
 तस्मिन्नहनि भूभर्त्रा शोकाग्निःशसंतानिद्यम् । नास्त्राणि नाशि नास्त्राणि स्थितेनावनताननम् ॥२८६॥
 अन्येषुर्भुवमुदृज्य कश्मीरेभ्यो विनिर्गतम् । सुभाव मातृगुप्तं स नातिवूरे कृतस्थितिम् ॥२८७॥
 कैथिन्निर्वासितो मा स्वित्मदीयैरिति शङ्कितः । यवौ प्रवरसेनोस्य पार्थे मितपरिच्छदः ॥२८८॥
 कृतार्थणं दुखासीनं ततः पपृच्छ तं शनैः । विनयावनतो राजा राज्यस्यागस्य कारणम् ॥२८९॥
- 290 वभावे तं क्षणं स्थित्वा सं निःशस्वं विदस्य च । गतः स सुकृती राज्येव भूमिभुजो वचम् ॥२९०॥
 यावन्मूर्ध्नि रवेः पादास्तावद्योतयते दिशः । द्योतते नाश्वथा किञ्चिद्वावैव तपनोपलं ॥२९१॥

२६८. १) वस्सु supplied by A₂ in space left by A₁. २६९. १) A₁ glosses आदिशेत् and क्षेत्रैः. २७१. १) A₁ gloss अश्रपाद्. २७२. १) A₁ gloss प्रवरसेनस्य.— १) Thus A₁; corr. by later hand into 'सुतेः', as found also in R. २७६. १) A₁ gloss स्वल्पमर्थांश्च बहु फलान्ति महान्तः.— २) A₁ gloss उदम्यवां विपासवा.— ३) Emended: A R G उदम्यो.— ४) A₁ gloss शिष्यः. २७७. १) A₁ gloss पराभव. २७८. १) A₁ gloss मङ्कुरान्.— २) Thus corr. by A₁ from A₁ स फलार्थवत्. २७९. १) Thus A₁; corr. by later hand into सायुज्यां. २८०. १) A₁ gloss अमच्छ. २८१. १) स supplied by A₂ in space left by A₁.— २) A₁ gloss निषिद्ध. २८४. १) A₁ gloss शशिनः.— २) A₁ gloss वीचैः. २८६. १) Emended; A₁ निष्यत्. २८९. १) A₁ gloss प्रवरसेनः. २९०. १) A₁ gloss मातृगुप्तः.— २) Thus corr. by later hand from A₁ निष्यत्.— ३) A₁ gloss विक्रमादित्यः. २९१. १) Thus A₁; corr. by A₂ into द्योतयेत्तान्वाया किं न which reading is found also in G R Edd.— ४) A₁ gloss सूर्यकान्तः.

अथ राजाभ्यधात्केन राजन्नपकृतं तव । यत्पत्यपविशीर्षीये तमीशमनुशोचति ॥२९२॥
 मातृगुप्तस्ततोवादीक्योपस्मितसिताधरः । अस्मानुत्सहते कश्चिन्नापकर्तुं बलाधिकः ॥२९३॥
 नयता गण्यतामस्मानन्तरज्ञेन तेन हि । न मस्मनि हुतं सर्पिर्नोमं वा सस्वमूपरे ॥२९४॥
 उपकारं स्मरन्तस्तु कृतज्ञत्ववशांश्चराः । पदवीमुपकर्तृणां यान्ति निश्चेतना अपि ॥२९५॥ 295
 निर्वाणमनुनिर्वाति तपनं तपनोपतः । इन्दुमिन्दुमणिः किं च भुष्यन्तमनुभुष्यति ॥२९६॥
 पुण्यां वाराणसीं गत्वा तस्माच्छबद्धलोन्मुखः । इच्छामि सर्वसंन्यासं कर्तुं हिजजनोचितम् ॥२९७॥
 मणिदीपनिवेशं तमन्तरेणान्धकारिताम् । विभेमि ब्रह्मप्युर्वी भोगयोगे कथैव का ॥२९८॥
 इत्यौचित्यनिधेस्तस्य वाणीमाकर्ण्य विस्मितः । धीरः प्रवरसेनोपि व्याजहारोचितं वचः ॥२९९॥
 सत्यं विश्वंभरा देवी भूपते रत्नसूरियम् । उत्पण्या द्योतते धर्मैः कृतशैर्या भवाद्दशैः ॥३००॥ 300
 अन्तरागतया श्लाघ्यः कोन्यस्तस्मान्महीभुजः । इत्थं जडे जगत्येकस्त्वां यथावद्विषेद यः ॥३०१॥
 चिरं खलु खिलीभृताः कृतज्ञत्वस्य वीथयः । धीर त्वयैव न त्वाद्यं संचारो यदि ददर्शते ॥३०२॥
 पाकधेनू भुमस्य मेघ तदसौ प्रागेव नादात्किमु स्वार्थधेनू मयास्य किं न भजते दीनान्त्वबन्धूनवम् ।
 मत्तो रन्ध्रदृशोस्य भीरुर्वि न तलुब्धः किमेव स्वजेदित्यन्तः पुरुषाधमः कलयति प्रायः कृतोपक्रियः ॥३०३॥
 अत्युदात्तभुजेष्वेषा कृतपुण्यैः प्ररोपिता । शतशालीभवत्येव यावन्माद्यापि सत्क्रिया ॥३०४॥
 तस्वं गुणवतामप्यस्तरक्षतैश्चाभिनन्दितः । परीक्षितो मणिरिव व्यक्तं बहुमतः सताम् ॥३०५॥ 305
 तस्माद्गुणगुहाणास्मान्मा स्म त्याक्षीर्नेरेन्द्रताम् । ममापि क्वातिमायातु गुणवत्पक्षपातिता ॥३०६॥
 पूर्वं तेनाथ चरमं मयापि प्रतिपादिताम् । भवान्प्रतिप्रणयिनीं विदधातु पुनर्भुवम् ॥३०७॥
 अथ्याजीदार्थ्यचर्यस्य भुष्येति नृपतेर्वचः । कृतस्मितो मातृगुप्तः शनैर्वचनमब्रवीत् ॥३०८॥
 यान्यभ्रतरण्यन्तरेण वाच्यं वक्तुं न पार्थते । का गतिस्तदुपादाने मर्यादोलङ्घनं विना ॥३०९॥
 अंतः पश्यमप्यद्य किंचिदेव मयोध्यते । अथ्याजार्जवमप्येतदार्थत्वमवधीर्यते ॥३१०॥ 310
 सर्वः स्मरति सर्वस्य प्रागवस्थां लाघवम् । आत्मैव वेत्ति माहात्म्यं वर्तमाने क्षणे पुनः ॥३११॥
 पूर्वावस्था मदीया ते त्वदीया वा य मे इति । ताभ्यां विमोहितावावां न विद्वोन्योग्यमाशयम् ॥३१२॥
 राजा भुष्या कथं मातृकपतिगृहातु संपदः । कथमेकपदे सर्वमौचित्यं परिमार्जतु ॥३१३॥
 असाधारणमौदार्यमाहात्म्यं तस्व भूपतेः । भोगमात्रकृते मातृकिं साधारणतां वचेत् ॥३१४॥
 अपि च स्पृहयालुः स्यां भोगेभ्यो यदि भूपते । धियमगणेभिमाने मे केन ते विनिवारिताः ॥३१५॥ 315
 यन्ममोपकृतं तेन तद्विना प्रत्युपक्रियाम् । जीर्णमेवाधुनाङ्गेषु प्रभवत्येव विधवः ॥३१६॥
 या गतिर्भुजोमुप्य मया तामनुगच्छता । पात्रापात्रविवेकृत्वव्यतिर्नेया प्रकाशयताम् ॥३१७॥
 एतावत्येव कर्षये यानिस्मिन्कीर्तिशेषताम् । भोगमात्रपरित्यागाद्दिग्धां सत्वसंभताम् ॥३१८॥

३१२. ') Thus corr. by later hand from A, अश्वत्थपु. २९४. ') A, gloss तेन हर्षदेवेन. २९५. ') A, 'वशीकृताः.
 २९६. ') A, gloss विक्रमादित्यं. ३०१. ') A, gloss हर्षदेवात्. ३०२. ') A, gloss वीथीषु.—') एष्यते supplied by A, in space
 left by A, ३०३. ') Thus A,; A, 'न्यापित'. ३०५. ') Thus corr. by A, from A, यान्यभ्रतरा. ३१०. ') This verse has
 been omitted by A, and supplied in margin by A,; found in B.G. ३१५. ') A, gloss ते जीया इत्यर्थः. ३१६. ') A,
 gloss विक्रमादित्ये.

- इत्युक्त्वा विरते तस्मिञ्जगद जगतीपतिः । स्वदीया न मया स्पृष्ट्यास्त्वयि जीवति संपदः ॥३१९॥
 320 अथ वाराणसीं गत्वा कृतकाषायसंपदः । सर्वै संवत्सव्यं कृती मातृगुप्तोभयवतिः ॥३२०॥
 राजा प्रवरसेनोपि काश्मीरोत्पत्तिमञ्जसा । निखिलां मातृगुप्ताय प्राणिगोवृद्धनिधयः ॥३२१॥
 स हठापतितां लक्ष्मीं भिक्षाभुक्प्रतिपादयन् । सर्वाधिभ्यः कृती वर्षान्दश प्राणानधारयत् ॥३२२॥
 अन्योन्यं साभिमानानामन्योन्यौचित्यशालिनाम् । त्रयाणामपि वृत्तान्त एष विपद्यगापयः ॥३२३॥
 राजा प्रवरसेनोय नमयन्नवनीधरान् । अकृच्छ्रलङ्घ्याः ककुभो वृद्धस्य यशसो व्यधात् ॥३२४॥
 325 पीताम्बिलङ्घितोर्ध्वभृत्कुम्भयोनिरिवानयत् । तस्य प्रतापः प्रभवन्भुवनानि प्रसन्नताम् ॥३२५॥
 भुव्यस्तमालपलाणि शीर्णताडनीदलानि च । तस्तेनार्णवतीराणि चक्रेरिस्त्रीमुखानि च ॥३२६॥
 स गङ्गालिङ्गिताङ्गस्य पूर्ववारिनिधेर्व्यधात् । सैन्धवमदनिष्पन्नैः कालिन्दीसंगमत्रियम् ॥३२७॥
 रोधस्यपरपायोधेः कटकैः स्पृष्टदिकटैः । चकारोत्पाट्य सौराष्ट्रानसौ राष्ट्रविपाटनम् ॥३२८॥
 यशोर्धिनः पार्थिवेषु द्वेषरागबहिष्कृतः । बबूधे धर्मविजयस्तस्य क्षितिशतक्रतोः ॥३२९॥
 330 वैरिनिर्वासितं पित्र्ये विक्रमादित्यजं न्यधात् । राज्ये प्रतापशीलं स शीलदित्यापराभिधम् ॥३३०॥
 सिंहासनं स्ववंश्यानां तेनाहितदत्तं ततः । विक्रमादित्यवसतेरानीतं स्वपुरं पुनः ॥३३१॥
 हेमनुदीर्यं विविधानमन्वानं पराजयम् । सप्त वारान्सं तत्याज जिस्वा मुमुक्षुर्भुजम् ॥३३२॥
 धाष्टर्थादयाष्टमे वारे हेतुमाख्यानमुद्यतम् । धिक्प्रभून्बध्यतां सोयमित्यूचे नृपतिः कुधा ॥३३३॥
 अवध्योहं पशुत्वेन वीरेत्युक्त्वाभयोत्सुकः । मध्येसमं ननर्तास्य सोनुकुर्वन्कलापिनम् ॥३३४॥
 335 नृत्तं केकां च शिखिनो वृद्धास्मै त्रविणं नृपः । अभयेन समं प्रादात्तालावचरणोचितम् ॥३३५॥
 वसतोस्य दिशो जित्वा नमुः पैतामहे पुरे । कर्तुं पुरं स्वनामाङ्कं प्रयते स्म मनोरथः ॥३३६॥
 राज्ञौ क्षेत्रं च लभं च दिव्यं ज्ञानुमथैकदा । स वीरो वीरचर्यायां निर्ययौ पार्थिवार्यमा ॥३३७॥
 गच्छतः क्षमापतेस्तस्य मौलिरत्नाप्रविम्बितः । बभार ताराप्रकरो रक्षासर्षपविभ्रमम् ॥३३८॥
 अध्यानन्तचितालोकस्पष्टभीमतद्रुमाम् । इमशानप्रान्ततटिनीं पर्यटन्नाससाद सः ॥३३९॥
 340 ततस्तस्य सरित्पारे भुक्तसंराजमप्रतः । ऊर्ध्वबाहु महकूर्तं प्रादुरासीन्महीजसः ॥३४०॥
 नृपतिस्तस्य वृक्षपातैर्ज्वलङ्गिः कपिशीकृतः । उल्काज्योतिःकृताश्लेषः कुलाद्रिरिव दिद्युते ॥३४१॥
 तमथ प्रतिशब्देन घोरेणापूरयन्दिशः । अत्रासं विहसन्नुक्षैरुवाच क्षणदाचरः ॥३४२॥
 सूर्यज्य विक्रमादित्यं सख्योद्विक्तं च भूद्रकम् । त्वां च भूपाल पर्याप्तं धैर्यमन्यत्र दुर्लभम् ॥३४३॥
 वसुधाधिपते वाञ्छासिद्धिस्तत्र विधीयते । सेतुमेतं समुत्तीर्य पार्श्वमागम्यतां मम ॥३४४॥
 345 इत्युदीर्य निजं जानुं रक्षः पारात्प्रसारयत् । तन्महासरितो वारि सेतुसीमन्तितं व्यधात् ॥३४५॥
 अङ्गेन रक्षःकायस्य ज्ञात्वा सेतुं प्रकल्पितम् । वीरः प्रवरसेनोप विकोशां क्षुरिकां दधे ॥३४६॥

३२३. ¹⁾ A₁ gloss त्रयाणां विक्रमादित्यमाहृत्प्रवरसेनानाम्. ३२५. ¹⁾ A₂ gloss अलाभ्ययि. ३३२. ¹⁾ A₂ gloss प्रवर-
 सेन.—²⁾ Doubtful emendation. मुमु has been supplied by A₂ in space left by A₁; A₂ has marked a different
 division of the words, जिस्वाऽमुं । मुनिभुजम्, which is also indicated by the interlinear gloss of A₂ प्रतापशीलं; C reads
 मुमुनि°. For the name मुमुनि see iv. 167; v. 516; viii. 2180 (C).—३३५. ¹⁾ A₂ gloss पिलिवृद्धा.—²⁾ Thus
 A₁; A₂ तालार्धचरणो°. ३३८. ¹⁾ Thus A₂; A₁ °जात्र°. ३४५. ¹⁾ Thus apparently A₁; A₂ °चन्.

स तयोक्त्वस्य तन्मांसं कृतसोपानपद्धतिः । अतरथात्र तत्स्थानं क्षुरिकाबलं उच्यते ॥३४७॥
 पार्श्वस्थं तं लममुक्त्वा प्रातर्मस्त्रपातनम् । दृष्ट्वा पुरं विधेहीति वदद्भूतं तिरोदधे ॥३४८॥
 देव्या शारिकयात्रेण यक्षेणाधिष्ठिते च सः । यामि शारीटकेपदयस्त्रयं वेतालपातितम् ॥३४९॥
 भस्त्रया प्रतिष्ठां प्राक्तस्मिन्निनीषी प्रवरेभ्रमम् । जयस्वामी स्वयं पीठे भिस्त्वा वन्त्रमुपाविशत् ॥३५०॥
 वेतालावेदितं लभं जानतो जगतीभुजा । स्थपतेः स जयाख्यस्य नादा प्रख्यापितोभवत् ॥३५१॥
 नगरप्रातिलोम्याय भस्त्रया तस्य विनायकः । प्रत्यकुलः प्राकुलतां भीमस्वामी स्वयं वधौ ॥३५२॥
 सद्गात्रभ्यादिका देव्यस्तेन श्रीशब्दलाडिष्ठताः । पञ्च पञ्चजनेन्द्रेण पुरे तस्मिन्निवेशिताः ॥३५३॥
 वितस्तायां स भूपालो बृहत्सेतुमकारयत् । ख्याता ततः प्रभृत्येष तादृशीसेतुकल्पना ॥३५४॥
 र्थाजयेन्द्रविहारस्य बृहद्बुद्धस्य च व्यभात् । मातुलः स नरेन्द्रस्य जयेन्द्रो विनिवेशनम् ॥३५५॥ 355
 बुभोज सिंहलादीन्यो हीपान्स सचिवोकरोत् । मोराकनामा मोराकभवनं भुवनाद्भुतम् ॥३५६॥
 षट्शिशुहृदक्षणि पुरं तस्यप्रथे पुरा । यस्यास्तां वर्धनस्वामी विश्वकर्मा च सीमयोः ॥३५७॥
 दक्षिणस्मिन्नेव पारे वितस्तायाः पुरा किल । निर्मितं तेन नगरं विभक्तैर्युक्तमापणैः ॥३५८॥
 ते तत्राभ्रलिहाः सौधा यानभ्यारुण्य वृश्यते । वृष्टिक्वर्ध निदाघान्ते कैत्रे चोत्कुलुनं जगत् ॥३५९॥
 तद्विना नगरं कुत्र पवित्राः सुलभा भुवि । ह्यभगाः सिन्धुसंभेदाः क्रीडावसथवीधिषु ॥३६०॥ 360
 दृष्टः क्रीडानगोन्यत्र न मध्येनगरं क्वचित् । यतः सर्वैकसां लक्ष्मीः संलक्ष्या शुपथादिषु ॥३६१॥
 वैतस्सं वारि वास्तव्यैर्वृहत्सुहिनशर्करम् । धीष्मोमेक्षि स्ववेदमापात्क ततोऽन्यत्र लभ्यते ॥३६२॥
 प्रतिदेवगृहं कोशास्ते तस्मिन्प्रपिता नृपैः । सहस्रशः शक्यते यैः क्रेतुं भूः सागराम्बरा ॥३६३॥
 पुरे निवसतस्तस्मिन्स्य राजप्रजासृजः । शनैः साम्राज्यलाभस्य षष्टिः संवत्सरा ययुः ॥३६४॥
 ललाटे भूलमुद्राङ्गे जराभुङ्गाः शिरोरुहाः । तस्य शंभुभ्रमासङ्गिगङ्गाभोविभ्रमं वधुः ॥३६५॥ 365
 अथाश्रपादेनेशाननिदेशात्सक्षणगतः । कार्श्मरिर्को जयन्ताख्यो द्विजन्माथोजि पार्श्वगः ॥३६६॥
 भ्रान्तोऽस्यध्वन्य नान्यस्मादेशात्सिन्धिममं भवेत् । रात्रे प्रवरसेनाय लेख एव प्रदर्शयताम् ॥३६७॥
 इत्युक्त्वापितलेखोसात्रसमर्थः पथः पृथुन् । गन्तुं प्रस्थानखिञ्जोस्मि सद्यस्तेनेत्यगद्यत् ॥३६८॥
 काद्यथ तावत्सं स्पृष्टो द्विजः कापालिना मया । उक्तेति तेन क्षिप्रोसात्रासत्रे दीर्घिकाजले ॥३६९॥
 उन्मीलितेक्ष्णोद्ग्राक्षीस्त्रं स्वदेशादथोद्यितम् । तस्युपधार्षणे रात्रो भृत्यान्वपाम्जलादतौ ॥३७०॥ 370
 स्वभावेदवितुं नया नीयमाने नृपान्तिकम् । अद्याक्षिप्रोक्षिपलेखं स ज्ञानकलशे ततः ॥३७१॥
 प्रवरेणो ज्ञापयता जस्तं तत्कलशात्पुनः । रात्रा लेखं वाचयित्वा जयन्तः प्रापितोन्तिकम् ॥३७२॥
 कृतं कुर्यं महद्वनं भोगा भुक्त्वा वधो गतम् । किमन्यत्करणीयं ते पदि गच्छ शिवालवम् ॥३७३॥
 तदस्तं वृत्तसंकेतः संतोष्याभिमनार्पणाम् । भिस्त्वा तमदमप्रासादं जगादे विमलं नमः ॥३७४॥
 जनैः स ददृशे गच्छन्कैलासतिलकां दिशम् । विश्वदे वदन्ववोक्षि द्वितीयतपनोदयम् ॥३७५॥ 375

३४७. १) Thus corr. by A, from A, आत्; G आत्. ३४९. १) Thus corr. by later hand from A, शिष. — १) A, gloss
 जगत्. ३५१. १) स्व supplied by A, ३५४. १) Thus corr. by A, from A, वत्. ३५५. १) A gloss स्वापयत्.
 ३६२. १) A, वैहृत्. ३६६. १) Thus corr. by A, from A, निर्वै.

- जयन्तेनाद्भुतोदन्तरेतुनावाप्य संपदः । स्वनामाङ्गप्रहारादिकर्मभिर्निर्मलाः कृताः ॥३७६॥
 एवं स भुवनैश्वर्यं भुक्त्वा भूमिभृतां वरः । अनेनैव शरीरेण भेजे भूतपतेः सभाम् ॥३७७॥
 प्रासादे प्रवरेशास्य सिद्धिक्षेत्रे क्षमापतेः । स्वर्गहारप्रतिभटं हारमंथापि लक्ष्यते ॥३७८॥
 तस्य रत्नप्रभादेव्यां जातो राजा युधिष्ठिरः । अपासीन्नवमासोनाः क्षमां चत्वारिंशतिं समाः ॥३७९॥
 380 सर्वरत्नजयस्कन्दगुप्तशब्दाङ्किताभिधाः । आसन्निवारवैस्यादिकृत्यैस्तत्सचिवा वराः ॥३८०॥
 भवच्छेदाभिधं प्रामं स्तुत्यं चैत्यादिसिद्धिभिः । यो व्यधास्तोस्य वज्रेन्द्रोप्यासीन्मन्वी जयेन्द्रजः ॥३८१॥
 दिक्कामिनीमुखोत्कीर्णकीर्तिचन्दनचित्रकाः । आसन्कुमारसेनायास्तस्यान्वेष्यमन्त्रिणः ॥३८२॥
 पद्मावस्थां सुतस्तस्य नरेन्द्रादित्य इत्यभूत् । लःखणापरनामा यो नरेन्द्रस्वामिनं व्यधात् ॥३८३॥
 वज्रेन्द्रतनयौ वज्रकनकौ यस्य मन्त्रिणौ । अभूतां ह्युक्तोदन्तौ राक्षी च विमलप्रभा ॥३८४॥
 385 स विधायाधिकरणं लिखितस्थितये निजम् । द्यां त्रयोदशभिर्धैरैरासुरोह महाभुजः ॥३८५॥
 तस्यानुजो धरणिभृद्गणादित्यस्ततोभवत् । तुष्ठीनापरनामानं यं जनाः प्राहुरञ्जसा ॥३८६॥
 जगद्विलक्षणं यस्य शङ्खमुद्राङ्कितं शिरः । अपूर्वशर्वरीशान्तर्लानभानुभिर्यं वधे ॥३८७॥
 रिपुकण्ठाटकीष्वासीयस्य धाराधरः पतन् । तद्दधूनेत्रकुण्डैस्तु जलाधिक्यमधार्यत ॥३८८॥
 अपूर्वो यत्प्रतापामिः प्रविहयोर्वी शिषां न्यधात् । नारीनेत्रेषु नीरोर्मीन्मन्दिरेषु तृणाङ्कुरान् ॥३८९॥
 390 यस्य पाणिप्रणयितां कृपाणे समुपागते । कबन्धेभ्यः परो नृत्तं न व्यधत् शिषद्वले ॥३९०॥
 तस्याव्यपोषमाहात्म्या देवी दिव्याकृतेः प्रिया । त्रिष्टुण्शक्तिः क्षितिं प्राप्ता रणारम्भाभिधाभवत् ॥३९१॥
 स हि जन्मान्तरे पूर्वं द्यूतकारोभवत्किल । कदापि प्राप निर्वेदं सर्वस्वं कितवैजितः ॥३९२॥
 देहत्यागोद्यतोप्यासीत्प्राप्यं किञ्चिद्विचिन्तयन् । न पर्यन्तेप्युपेक्षन्ते कितवाः स्वार्थसाधनम् ॥३९३॥
 अत्रन्यदर्शनां विन्ध्ये देवीं भ्रमरवासिनीम् । ब्रह्मैच्छहराकाङ्क्षी निर्व्यपेक्षः स्वजीविते ॥३९४॥
 395 भ्रमरैः शङ्खपुच्छाद्यैः खण्डमानस्य देहिनः । तदास्पदं हि विशतो तुर्लङ्घ्या पञ्चयोजनी ॥३९५॥
 स वज्रशङ्खपुच्छानां धीमांस्तेषां प्रतिक्रियाम् । देहेदृश्यपरित्याज्ये मन्वानोभूवतुष्कराम् ॥३९६॥
 प्रागयोवर्मेणा देहं ततो महिषचर्मणा । तेन छादयता दन्तो मूलेपोथ सगोमयः ॥३९७॥
 अथ भानुकरोच्छुष्कमूलेपात्रेडिताङ्गकः । स लोट इव संचारी प्रतस्ये क्रूरनिधयः ॥३९८॥
 सरलां सरणिं त्यक्त्वा जीवितस्पृहया समम् । गुहा तेन ततः सान्द्रतमोभीमा व्यगाह्यत ॥३९९॥
 400 अधोदतिप्रन्तर्भ्यो घोरा भ्रमरमण्डलाः । पक्षशब्दैः श्रुतिं घन्तो मृत्युतूर्यरवैरिव ॥४००॥
 ते तमुच्छुष्कमूलेपरेणुत्रणितलोचनाः । सहसा नाक्रमन्ते स्म प्रहरन्तोपि बाधितुम् ॥४०१॥
 रेणुभिर्येन्धितवृशस्ते न्यवर्तन्त षट्पदाः । तेखण्डयंस्तु मूलेपं न्यपतन्त्ये नवा नवाः ॥४०२॥
 तैः खण्डमानमुष्ण्डैर्ध्रजतो योजनत्रयीम् । क्रमान्मृत्कवचं तस्य पथि संक्षयमाययौ ॥४०३॥
 ततो मुहुः प्रहरतां तेषां महिषचर्मणि । घोरधटचटाघोषः प्रातुरासीद्भयंकरः ॥४०४॥

३७७. ^१) Thus A₂; A₁, त्यक्त्वा. ३७८. ^२) A₂, च्छिद्रं. ३७९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, चतुर्विंशति. ३८१. ^१) A₂, ग्लोस भौष्टो. ३८३. ^१) A₂, ल x खणा^०. ३९०. ^२) A₂ indicates a *varia lectio* in the marginal note अन्यत्र कबन्धेभ्यः परं नृत्तं न व्यधत् शिषद्वलम्; over the last word the gloss कर्त्तु by the same hand.

चतुर्थयोजनस्यार्धमतिक्रम्य विवेह सः । एणस्कारिर्हिरिकास्तानयोवर्जनिपातिवः ॥४०६॥ 405
 भावस्ततोतिथेनेन खण्डमानेन वटपदैः । स ह्यस्त्ववर्जणानोचि चित्तं धैर्येण नो पुनः ॥४०६॥
 गम्पूतिभाषमासत्रे देवीभामनि धैर्यवान् । धुम्बन्कराभ्यां मधुपान्धावति स्म स धीरधीः ॥४०७॥
 अत्र आश्वस्थिशेषाङ्गो लूनमांसः पञ्चकुम्भिः । कराभ्यामक्षिणी रक्षन्देश्यावतनमासदत् ॥४०८॥
 प्रशान्ते भृङ्गसंपावे प्रकाशमवलोकयन् । स देव्याः पादयोरमे पपातोऽज्ञान्तजीवितः ॥४०९॥
 स्तोकावशेषमाणं तं देव्याभ्यासयितुं ततः । अमिरामं वपुः कृत्वा पल्पशाङ्गेषु पाणिना ॥४१०॥ 410
 दिव्येन पाणिस्यर्शेन तेन धीयूषवर्षिणा । स क्षिपासादितस्वास्थो दिभु चिक्षेप वधुवी ॥४११॥
 प्रविष्टमात्रः प्रैक्षिष्ट सिंहविष्टरसीष्टि याम् । बोराकारां स तां देवीं तराव्राक्षीत् तां पुनः ॥४१२॥
 रवर्शं पुनरुद्यानलतावसे विलासिनीम् । स्थितां पुष्करिणीतीरे हयामां पुष्करलोचनाम् ॥४१३॥
 गृहीतहारमुक्ताणी बद्धां पीनस्तनाञ्जलिम् । महर्षिः कान्तिकुसुमैर्धीवनेनार्थिताङ्गकाम् ॥४१४॥
 यावत्काहारिणी पादौ दधतीं कृच्छ्रचारिणी । स्तनच्छत्रमुखं द्रष्टुं तपस्यन्ताविबान्धवम् ॥४१५॥ 415
 भास्वद्विम्बाधरां कृष्णकेशीं सितकराननाम् । हरिमध्यां शिवाकारां सर्वदेवमयीमिव ॥४१६॥
 तां विभाश्वानवशाङ्गीं निर्भेन ब्रौवनीजिताम् । निन्द्येवार्थितश्रामेन स कामेन विधेयताम् ॥४१७॥
 दधती रूपमाधुर्यपुरच्छामधृष्यताम् । अप्सराः प्रत्यभास्तस्य सा हि चित्ते न देवता ॥४१८॥
 कृपामदुरवादीक्षं व्यथितोसि चिरं पथि । मुहुः सोम्य समान्धस्य पार्थ्यतामुच्चितो वरः ॥४१९॥
 स तां बभाषे शान्तो मे भवत्या दर्शनाच्छमः । अदेवी किं तु भवती वरं दातुं कथं क्षमा ॥४२०॥ 420
 देवी जगाद तं भद्र कोयं ते मनसि भ्रमः । देवी वा स्यामदेवी वा वरीतुं त्वां तु शक्नुयाम् ॥४२१॥
 इति सोभीष्टसंप्राप्ती कारयित्वा प्रतिभ्रमम् । दूरमुक्त्वाऽन्तमर्यादः संगमं तामयाचत ॥ ४२२॥
 नमभ्यधास्ता दुर्बुद्धे कोयं तेनुचितो विधिः । प्रार्थयस्वैतरद्यस्मात्साहं भ्रमरवासिनी ॥४२३॥
 देवीं तां जानतोप्यस्य नाभूदवहितं मनः । निरुद्धा वासनाः केन जन्मान्तरनिबन्धनाः ॥४२४॥
 स तामुवाच सत्यां^१ चेदेवि स्वां गिरमिच्छसि । प्रमाणीकुच महाणीमहमन्यस्र कामये ॥४२५॥ 425
 पूर्वमेव हि जन्तूनां योधिवासो निलीयते । तिलानामिव तेषां स पर्यन्तेपि न शीर्षते ॥४२६॥
 देवी वा भव कान्ता वा भीमा वा शोभनापि वा । यादृशीं पूर्वमद्राक्षं तादृहयेवावभासि मे ॥४२७॥
 तमिस्थं कथयन्तं सा ज्ञात्वा निश्चलनिधयम् । एवं जन्मान्तरे भावीत्यभ्यधादनुरोधतः ॥४२८॥
 उत्सहन्ते हि संस्पृष्टुं न दिव्यां मर्त्यधर्मिणः । तद्रच्छ कूरसंकल्पेत्युक्त्वा सान्तर्दधे ततः ॥४२९॥
 अभून्व्यजन्मा भूवासं तथा देव्येति चिन्तयन् । प्रयारावटशाखाप्रादहासीस्त वपुस्ततः ॥४३०॥ 430
 सोजावत रणादित्यो रणारम्भा च सा भुवि । मर्त्यभावेपि या नैव जही जन्मान्तरस्मृतिम् ॥४३१॥
 रविसेनाभिधक्षोरराजः सञ्जोभिधपूजने । तां तरङ्गान्तराक्षेभे रत्नराजिमिषोऽज्ज्वलाम् ॥४३२॥

४०६. ^१) A, विच. ४२२. ^२) Thus A₁; A, G सुरः; R and Edd. read पुनः. ४१४. ^३) Thus A₁; altered by A, to 'दुक्तापान्धरा'. A, reads in margin गृहीतहारमुक्ताणी वटपीनस्तनाञ्जलिम्, with gloss मुक्ता एवार्थाः. G and R follow A₁. ४१७. ^४) A₁ writes & after निन्द्ये. ४१८. ^५) This division of the words is indicated by A₁. ४२५. ^६) Thus corr. by later hand from A, सत्यं; सत्यं also in G and R. ४२९. ^७) A, देव्यो.

- आ बाल्याद्यक्तदिव्योक्तिं तामलंकृतयौवनाम् । दिव्याही पृथिवीशोभ्यो नार्थोभ्योपि ददौ नृपः ॥४३३॥
 रणादित्यनृपामास्ये दूत्यायाते तथैव तम् । प्रत्याख्यानैच्छुभाचख्यौ सैव तद्वरणं वरम् ॥४३४॥
 435 तदर्थमेव कथितस्वोत्पत्तिं तां ततः पिता । हुतं कुसूतभूर्भर्तुः सुहृदः प्राणिगृह्यान् ॥४३५॥
 प्रहृष्टो विप्रकृष्टं तं देशं गत्वा व्यधत् ताम् । परिणीय रणादित्यः शुद्धान्तस्वाधिदेवताम् ॥४३६॥
 मर्त्यसंस्पर्शमीदृः सा महादेवी भवन्त्यपि । तं मायया मोहयन्ती न पस्पर्श कदाचन ॥४३७॥
 व्यधान्मायामयीं राजस्तल्पे स्वसदृशीं स्त्रियम् । स्वयं सा भमरीरूपा निर्जगाम बहिर्निशि ॥४३८॥
 स नाम्ना स्वस्य देव्याश्च कृत्वा सुरगृहद्वयम् । माहेश्वरः शैललिङ्गे कारयामास काशभिः ॥४३९॥
 440 श्वः प्रतिष्ठाप्रसङ्गैश्च सज्जे तल्लिङ्गयोर्द्वयम् । देशान्तरागतः कथिदूषयामास दैववित् ॥४४०॥
 स दृष्टप्रत्ययः शश्वत्तयोर्घटितलिङ्गयोः । अहमखण्डैः समण्डूकैर्बभावे गर्भमावृतम् ॥४४१॥
 किर्कतव्यतया मूर्धं प्रतिष्ठाधिप्रविह्वलम् । दिव्यदृष्टिः स्वयं देवी ततो राजानमब्रवीत् ॥४४२॥
 राजगिरिस्ततोद्वाहे पौरोहित्यं पुरा भजन् । स्वमर्चादेवमावत्तं पूजाभाण्डात्प्रजापतिः ॥४४३॥
 तां विष्णोः प्रतिमां वीक्ष्य पूजितां तेन धूर्जटिः । भूयामिव तदा मेने शक्तिरूपां विना शिवम् ॥४४४॥
 445 निमन्त्रितैर्दीकितानि रत्नान्यथ सुरासुरैः । पिण्डीकृत्य स्वयं चक्रे लिङ्गं भुवनवन्दितम् ॥४४५॥
 तां विष्णुप्रतिमां तद्य लिङ्गमीशानपूजितम् । स्वयं प्रजासृजः पूज्यं कालेनादत्त रात्रणः ॥४४६॥
 तेनाप्यभ्यर्च्यमानं तल्लङ्कायामभवद्विरम् । देवद्वयं रात्रणान्ते नीतमासीच्च धारैः ॥४४७॥
 तिर्यक्तया ते कपयो मुग्धा हिमनगौकसः । शान्तीस्तुक्त्याः शनैर्देवी न्यधुरुत्तरमानसे ॥४४८॥
 प्रागेव सरसस्तस्मात्कुशलैः शिल्पिभिर्मया । तावुदृत्तौ प्रातरत्र प्रातौ ब्रह्मस्वसंशयम् ॥४४९॥
 450 तयोः प्रतिष्ठा क्रियतामित्युक्त्वा पृथिवीभुजम् । देवी प्रयाता शुद्धान्तं सिद्धान्तस्मार खेचरान् ॥४५०॥
 ते' ध्यातमात्राः संप्राप्ता देव्यादेशेन पाथसः । उदृत्य नृपतेर्धोनि देवौ हरिहरौ न्यधुः ॥४५१॥
 दिव्यैः प्रद्वैः संवीतौ हरनारायणौ जनः । प्रातर्नृपगृहे दृष्ट्वा परं विस्मयमाययौ ॥४५२॥
 सज्जे प्रतिष्ठालभेयं माहेश्वरतया नृपः । रणेभ्ररप्रतिष्ठायां पूर्वं यावत्समुद्यतः ॥४५३॥
 रणारम्भानुभावेन तावदेवाद्भुतावहः । स्वयं पीठे रणस्वामी भिक्त्वा यन्त्रमुपाविशत् ॥४५४॥
 455 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां राज्यां दत्तधनस्ततः । स स्वयंभूः स्वयं भक्तास्तांस्तान्यामानवापयत् ॥४५५॥
 कुम्भदासतया ह्यत्रः सिद्धो ब्रह्माभिधो वसन् । परिहाय तयोर्देव्या प्रतिष्ठाकर्म कारितः ॥४५६॥
 स वृत्तप्रत्यभिज्ञः सन्प्रतिष्ठाप्य रणेभ्ररम् । व्योसा ब्रजन्नणस्वामिप्रतिष्ठां गूढमादधे ॥४५७॥
 जनास्त्बलस्यन्यत्स स्वयं पीठमवातरत् । इति केषामपि इति प्रवादो'द्यापि वर्तते ॥४५८॥
 सां ब्रह्मप्रतिमं सिद्धं देवी ब्रह्मविदां वरम् । अकारयत्समुद्दिश्य परार्थं' ब्रह्मण्डपम् ॥४५९॥
 460 रणारम्भास्वामिदेवौ दंपतिभ्यां व्यधीयत । मठः पानुपतानां च ताभ्यां प्रद्युम्नमूर्धनि' ॥४६०॥

४४०. १) A, gloss शिवलिङ्गद्वयम्. ४४३. १) Thus A₂; A₁ 'धत्त' ४५१. १) Thus corr. by later hand from A₁ 'स'.
 'मात्र, पाथस.—') Thus A₂; A₁ व्यधुः. ४५३. १) Thus A₂; A₁ 'विज्ञे'. ४५५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'रात्रा'.—
 १) Thus A₂; A₁ 'भक्तास्तां'. ४५६. १) A₂ gloss हरिहरयो. ४५८. १) Thus A₂; A₁ 'प्रवृत्तौ'. ४५९. १) Thus corr. by later
 hand from A₁ 'स'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पदावत्'.—') Thus A₂; A₁ 'सत्तनम्'. ४६०. १) A₂ gloss प्रद्युम्नमूर्धनि
 शारिकानिरो.

आरोग्यशाला निरवाप्युक्ताश्रया रोषिणाम् । तेन सेवामुत्सीदेवीमवशान्त्यै च कारिता ॥४६१॥
 उवाचि रणपुरस्वामिसंज्ञया सर्वतो गतम् । स सिंहरोत्सिकापाने मार्तण्डं पत्यपादयत् ॥४६२॥
 अमृतमभया तस्य रात्रः पठ्यान्वया कृतः । दक्षिणेस्मिन्नजेऽस्य पार्श्वे देवोमृतेश्वरः ॥४६३॥
 भेषजाह्वनभूर्भृपत्न्या भिन्नाकवया कृते । विशारेपि तथा बुद्धबिम्बं साधु निवेशितम् ॥४६४॥
 राशे देवमुरन्ताय सानुक्रोशाद्य सैकदा । पातालसिद्धिदं मन्त्रं प्रह्वौ हाटकेश्वरम् ॥४६५॥ 465
 मा भूमोपास्य मद्यागिरिति मत्वा तथार्पितम् । अस्त्राधयस्व तं प्राप्य वशान्तं वस्तरान्बहून् ॥४६६॥
 हृत्बेष्टिकापथे कष्टं तपो नन्दिशिलां गतः । भूरिभिर्वस्तरैर्मन्त्रसिद्धेः प्रणयितां यवौ ॥४६७॥
 स्वपैथ सिद्धिलिख्य जाताभङ्गुरनिधयः । चन्द्रभागाजलं भित्त्वा ममुषेः प्राविशद्विलम् ॥४६८॥
 बिलेपावृत्ततां याते दिवसान्येकविंशतिम् । प्रविश्य पौराण्यमिन्धे दैत्यलीभोगमोनिताम् ॥४६९॥
 एवं स भूपतिर्भुक्तां भुवं वर्षशतत्रयम् । निर्वाणज्ञान्वनिर्व्यूहि पातालैर्धर्ममासदत् ॥४७०॥ 470
 सानुगे नृपतौ याने दैतेयदक्षितान्तिकम् । देवी सा वैष्णवी शक्तिः श्वेतद्वीपमगाहत् ॥४७१॥
 राजवंशेश्वनेकेषु राजोर्वेशहये परम् । हयोरेवात्र निर्व्यूहि प्रजावात्सल्यमागतम् ॥४७२॥
 रणादित्यस्य गोमन्दवंशे रामस्य शर्षवे । लोकान्तरद्वारवस्त्रापि ययोरंशभुजः प्रजाः ॥४७३॥
 विक्रमाक्रान्तविश्वस्य विक्रमेश्वरकृत्स्नतः । तस्यासीद्विक्रमादित्यस्त्रिविक्रमपराक्रमः ॥४७४॥
 राजा ब्रह्मगलूनाभ्यां सचिवाभ्यां समं गरीम् । सोपानीहासवसमो हावत्वारिंशतिं समाः ॥४७५॥ 475
 चक्रे ब्रह्ममठं ब्रह्मा गलूनो लूमदुष्कृतः । रत्नावल्याख्यया वध्या विहारं निरमापयत् ॥४७६॥
 राजानन्तरजस्य राजाभूत्तदमन्तरम् । नापितारातिभृपालो बालादित्यो बलोर्जितः ॥४७७॥
 लक्ष्णार्णवपानेन तर्षोत्कर्षमिषोद्बहन् । यत्प्रतापो रिपुस्त्रीणां सनेत्राम्भोमजन्मुखम् ॥४७८॥
 आसन्धेरिमनोगाधधोधण्डा इवाहताः । यस्याद्यापि जयस्तम्भाः सन्ति ते पूर्ववारिणौ ॥४७९॥
 प्रभावाङ्गेन वज्रालाङ्घ्रिस्वा येन स्वधीयत । कार्मरीकनिवासाद्य कालम्ब्याख्यो जनाभवः ॥४८०॥ 480
 कश्मिरेषु धनोदयमदहारं द्विजन्मनाम् । राजा मडबराज्ये यो भेडराख्यमकारयत् ॥४८१॥
 विशां विपाटितारिष्टमरिष्टोत्सादने स्वपात् । बलमा यस्य बिम्बोटी बिम्बा बिम्बेश्वरं हरम् ॥४८२॥
 धातरो मन्त्रिणस्तस्य त्रयो मठसुरीकसोः । सेतोथ कारका आसन्धङ्कुशबुधमालवाः ॥४८३॥
 बभूव तस्य भूर्भृभुवनानुतविधमा । तनयानङ्गलेस्वाख्या शृङ्गारोदधिकौमुदी ॥४८४॥
 तां वीक्ष्य लक्ष्मणोपेतां मृगाक्षीं पितुरन्तिके । अमोघप्रत्ययो व्यक्तं व्याजहारेति दैववित् ॥४८५॥ 485
 भविता तत्र जायता जगतीभोगमाजनाम् । स्वदन्तमेव सास्त्राज्यं गीवन्दाम्बयजन्मनाम् ॥४८६॥
 सुतासंतानसास्त्राज्यमनिच्छन्नय पार्थिवः । दैवं पुरुषकारेण जेतुमासीत्कृतोद्यमः ॥४८७॥

४६१. ¹) Thus A; R G वंशान्तं; Edd. वसन्त. ४६०. ¹) Thus A₂; A₁ ततो. ४६८. ¹) Thus corr. by later hand from A, वाप्य. ४७०. ¹) Thus corr. by A₂ from A, भुक्ता.—²) Thus A₂; A₁ श्वेश्वर. ४७१. ¹) A, gloss वंशे.—²) A, gloss वधोः दक्षिणादिस्त्रयो. ४७६. ¹) Emended; A R G शङ्कर. ४८०. ¹) The words from कालम्ब्याख्यो to कारका in verse 483 have been supplied by A₁ at a later date and in a smaller handwriting, partly in space left for this purpose, partly in margin. ४८१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ निरवा. ४८२. ¹) A, gloss रीसाने. ४८३. ¹) See note to verse 480 above.

- अराजान्वायिने दत्ता मेवं साम्राज्यहारिणी । मत्वेति प्रददौ कन्यां न कस्मैचन भुभुजे ॥४८८॥
 हेतुं स रूपतामात्रं कृत्वा जामातरं नृपः । अथाश्वत्थकायस्त्र्यं चक्रौ दुर्लभवर्धनम् ॥४८९॥
 490 मातुः कार्कोटनगेन सुखातायाः समीकृषां । राज्याथैव हि संजातो राज्ञा वाञ्छाधि तेन सः ॥४९०॥
 निश्चिन्वते हि ज्ञंसन्धा यमेवायोग्यमामहात् । जिगीषयेव तत्रैव निदधाति विधिः भुभुम् ॥४९१॥
 मात्स्येण जहङ्गहान्विसवृशे भूमभ्रजे योग्यतां ज्ञात्वा स्वां निदधत्स्वियं दिनपतिर्हास्यः प्रज्ञान्स्त्रुन्मुखाः ।
 दैवं वेत्ति न यः शिखी नु परतो नामास्तु तत्संभवाः स्युर्दीपा अपि यद्दशेन जगतस्तिग्मांभुविस्मारकाः ॥४९२॥
 धिया भाग्यानुगामिन्या चेटमानो नचोचितम् । अभुस्तर्जस्य चक्षुष्यः स तु दुर्लभवर्धनः ॥४९३॥
 प्रज्ञया चोत्तमानं तं प्रज्ञादित्य इति प्रथाम् । कौवीरभाग्यस्वाम्यं च शनकैः अभुरोनयत् ॥४९४॥
 495 पित्रोः प्रेयस्तयोद्भृतां तारुण्यादिमदेन च । राजपुत्री यथावत्तु गणयामास नैव तम् ॥४९५॥
 स्वैरिणीसंगमो भोग्या युवानोपे पितुर्गृहम् । पत्युर्मदुस्वमित्त्वस्याः किं नाभूच्छीलविप्रकृत् ॥४९६॥
 सा नित्यदर्शनाभ्यासाच्छनकैर्विशता मनः । अनङ्गलेखा खड्गेन संभ्रायुज्यत मन्त्रिणा ॥४९७॥
 छन्नमेतसुखाभ्यासनट्टिभीतिसंभ्रमा । धार्ष्ट्यं दिनानिं वान्ती ततस्तन्मयतां ययौ ॥४९८॥
 स मन्त्री दानमानाभ्यां वशीकृतपरिच्छदः । अन्तःपुरे यथाकामं विजहार तथा सह ॥४९९॥
 500 उपलेभे च शनकैस्तस्यास्तं शीलविप्रवम् । विरागलिङ्गैरुद्यत्त्रिर्भामन्दुर्लभवर्धनः ॥५००॥
 सखीमध्ये रहः स्मेरा विवर्णा भर्तृदक्षिणे । अकाण्ड एव प्रोत्थाय पश्यन्ती सस्मितं पथः ॥५०१॥
 पत्युः कोपे कृतावज्ञा भूनेत्रचिबुकाच्छनैः । तदप्रियं भाषमाणे सस्मितं न्यस्तलोचना ॥५०२॥
 तत्सुख्यगुणनिर्विण्णा तद्विपक्षस्तुती रता । रिरस्तां तस्य संलक्ष्य सखीभिर्बद्धसंकथा ॥५०३॥
 तच्छुम्बने भुमकण्ठी तदाश्लेषेसहाङ्गका । तत्संभोगे त्यक्तहर्षा तत्तल्पे व्याजनिद्रितां ॥५०४॥
 505 भवेदि प्रायशो योषिष्मेविक्रीतचेतना । निवेदयन्ती दौःशील्यापिशान्वावेद्यविकृतम् ॥५०५॥ कुलकम् ॥
 निगूढदारदीरात्मवभिन्नाहृशयपुस्ततः । भुद्धान्तमविद्याज्जातु निशि दुर्लभवर्धनः ॥५०६॥
 सोपद्वयस्तारतङ्गान्तिस्त्रुलभस्वापनिःसहाम् । दुर्जारभर्तुरङ्गेषु प्रत्युपामिब बलभार्म् ॥५०७॥
 आसैरगलितानेनैः कम्पयन्निः कुशाङ्कुरी । निवेदयन्तीं तत्कालमेव निर्बहणं रतेः ॥५०८॥
 भग्नस्यापि कुधो हेतुं पुनरप्यक्षमावहाम् । तां तथावस्थितां वीक्ष्य स प्रजज्वाल मन्थुना ॥५०९॥
 510 यजिहीर्षुः स रोषेण विमर्शेन विचारितः । प्रदत्येव प्रदत्येव निवृत्तं स्वममन्वत ॥५१०॥
 ततस्तथाविधः क्षुभ्यस्प्रकोपावेशसागरः । विचारवेलया तस्य बलाच्छममनीयत ॥५११॥
 नमस्तस्मै ततः कोन्धो गण्यते वशिनां धुरि । जीर्यन्ते येन पर्वाया ईर्ष्याविषविषूचिकाः ॥५१२॥
 सोचिन्तयद्दहो कदाशेषोरागानुगा इमाः । विचारबन्धाः क्षिप्यन्ते क्षिप्रं यामिरधो मराः ॥५१३॥

४८८. १) A, gloss म्भुनकुलीरुवाच दत्ता. ४८९. १) कृत्वा जामा supplied by A, in space left by A, ४९०. १) Thus corr. by A, from A, सवेकृषा.—२) Thus corr. by A, from A, सा. ४९२. १) Emended; A B G जहङ्गहान्वि.—२) Thus A,; A, स.—३) A, gloss दूरे इत्यर्थः. ४९६. १) A, gloss बद्धचित्तमर्वावा. ४९७. १) Emended; A संभ्रु. ४९९. १) A, सन्व. ५००. १) The text from नाम्दुर्लभवर्धनः to the end of verse 507 below has been supplied by A, partly in space left by A, partly in margin. ५०४. १) Emended with Edd.; A विद्रता. ५०७. १) A, दुर्जाल, with v. L as above.—२) See note to verse 500 above. ५०८. १) Thus corr. by A, from A, वन्ती. ५१३. १) Thus corrected by A, from A, कदाः शेषो.

कीर्ति नामेन्द्रियार्थमिन्द्रियार्थं यथा परे । तथैव सर्वसामान्या वशिनामत्र काः क्रुधः ॥५१४॥
 निरर्गततरला नारीः कीर्ति निबन्धयितुं क्षमः । निबन्धनेन किं वा स्वाद्यस्ततां स्मरणोचितम् ॥५१५॥ 515
 यः भुनोतिव संघर्षं एकार्याभिनिविष्टयोः । रागिणोर्यदि मानः स कोवमानस्तवः परः ॥५१६॥
 ममकारो मृगाशीपु क इवायं सचेतसाम् । स्वदेहेतुपपन्नोपि यः सोम्यत्र कथं मतः ॥५१७॥
 उद्देहोत्पादनादेशा बभ्या चेत्यतिभाति मे । रागस्तद्विस्मृतः कस्मान्मूलमुद्देहशास्त्रिनः ॥५१८॥
 समपातालनिक्षिप्रमूत्रो रागमहीरुहः । भूमिभूतमनुत्पाद्य द्वेषमुन्मूल्यते कथम् ॥५१९॥
 द्वेषो नामैव दुर्धरो जितो येन विवेकिना । क्षणार्धेनैव रागस्थ तेन नामापि नाशितम् ॥५२०॥ 520
 वीक्ष्यैतद्विभवा वृष्ट्या रागिणां वाच्यमौषधम् । ईर्ष्या जेषा ततो रागः स्वयमाद्याः पलायते ॥५२१॥
 इति ध्यात्वालित्वाङ्गान्स्त्रुस्योभुक्पल्लवे । बभ्रवोपि न हतो यत्नं स्मर्तव्यं तत्तवेत्यसौ ॥५२२॥
 जनैरलक्ष्यमाणेषु याते दुर्लभवर्धने । त्यक्तनिद्रः स मन्त्री तद्दृष्ट्वा वर्णानवाचयत् ॥५२३॥
 वाक्षिण्यात्प्राणदस्यास्य खड्गः स मनसा तदा । विसस्मारानङ्गलेखां दध्यौ तु प्रत्युपक्रियाम् ॥५२४॥
 तस्योपकर्तुं दक्षितं प्रतिकारमिच्छोधिन्ताविशद्य तु मनः स्मरबाणपक्षिः ।
 वृगोचरे परिचयपणत्रं प्रपदे निर्निद्रता न तु कदाचन राजपुत्री ॥५२५॥ 525
 भूत्वा सप्तविंशतिमद्दानस्य चतुर्भिर्मसैर्वन्ध्यां मूर्धनि रत्नं नृपतीनाम् ।
 तस्मिन्काले लोकमन्त्रापोज्ज्वलकृत्यो बालादित्यो बालशशाङ्कान्कितमौलेः ॥५२६॥
 पूर्वं विपन्नतनयेभिजनस्य शेषे गोनन्दसंततिरजायत तत्र शान्ते ।
 मान्दन्तिभुमनलिनाथ इदमविष्टतोयौषपाटिनविद्या मलिनीष डीना ॥५२७॥
 अथ शिथिलितमुख्यामास्यवैमस्यविद्यः कनकघटमिमुक्षौः पावनं तीर्थतोयैः ।
 कथमपि सं कृतज्ञो राजजानातुत्तद्वैर्यथित विधिवद्विष्टं मूर्ध्नि राज्याभियेकम् ॥५२८॥
 काकोटप्रभवः प्रभुः स मुकुटप्रत्युत्तमुक्ताकणद्योतश्रेणिकृणाङ्कुराङ्कितवृहद्वाह्वर्महीमुद्गहन् ।
 ज्ञातिप्रीतिसतोषशेषफणभृत्संफुल्लदृक्पल्लव्यासावर्जकहाटकाम्जपटलखण्डधामशोभोभवत् ॥५२९॥
 अथ विगलिता गोनन्दोर्ध्वभुजोभिजनाच्छुचेरतिभुचिनि मूः काकोटोहः कुले व्यथित स्थितिम् ।
 विरपरिचितात्स्वर्गाभोवाध्वनः पतनं धिता विभुवनगुरोः शोभोर्मीलाविशामरनिष्ठा ॥५३०॥ 530
 १० ॥ ५३६ ॥ आहितः ५३ ॥ सं १०६९॥
 इति श्रीकाश्यपिरिकमहायाम्यश्रीखण्डकप्रमुद्गमोः कच्छणस्य कृतो राजतरङ्गिण्यां तृतीयस्तरङ्गः ॥

५१६. ¹) A, gloss विरोधः. ५२२. ¹) Thus corr. by A, from A, "स्वहस्ता". ५२३. ¹) मन्त्री व supplied by A, in space left by A, ५२५. ¹) तथा वि supplied by A, in space left by A, ५२६. ¹) Thus A, altered by A, to ज्ञाति. —
²) A, gloss कर्मान्तर्यः. ५२७. ¹) A, gloss तस्मिन्. ५२८. ¹) A, gloss खड्गः. ५२९. ¹) Thus corr. by A, from A, काकोट. Colophon. ¹) A, add here लिखितस्य नवा राजानकरणकन्देन.

॥ चतुर्थस्तरङ्गः ॥

- तद्गीतस्यतिरेकमद्रितनयादेहेन मिथीभवन्निष्पत्युहमिह व्यपोहतु वपुः स्थाणोरभद्राणि वः ।
 वेण्या भोगिवधुशरीरकुटिलदयामस्विषा वेष्टिता जूटाहेरपि यत्र भाति इयितामूर्त्येव पृक्ता तनुः ॥१॥
 स महीं राजकन्यां च प्राप्तवानेकतः कुलात् । रत्नानां च सुतानां च राजाभूद्भ्राजन् शनैः ॥२॥
 पतिगोपितदौःशील्या तुल्यसौभाग्यगौरवा । अनङ्गभवनं चक्रे विहारं नृपतिमिया ॥३॥
 शिशुरेवायुषोल्पत्वं देवशोक्तं विचिन्तयन् । राज्ञः द्युतो मल्हणाख्यो मल्हणस्वामिनं व्यधात् ॥४॥
 5 पारिविशोककोटादौ प्रदत्तप्रतिपत्तिना । अदीयत द्विजेन्द्रेभ्यश्चन्द्रग्रामः क्षमाभुजा ॥५॥
 श्रीनगयीं प्रतिष्ठाप्य दुर्लभस्वामिनं हरिम् । षट्त्रिंशता स वर्षाणां क्षमावृषास्तमुपाययौ ॥६॥
 अनङ्गदेव्यां संभूतस्तस्य दुर्लभकः द्युतः । शशास वासवसमस्ततो वद्यमतीं कृती ॥७॥
 मातामहस्य यो मात्रा दौहित्रस्तनयीकृतः । प्रतापादित्य इत्याख्यां तत्कुलानुगुणां हृषे ॥८॥
 औडेनैडविडात्थामभिया यन्मन्त्रिणा कृताः । अपहरा हनुमता पुण्यानुमतसंपदा ॥९॥
 10 प्रतापतापितारातिः प्रतापपुरंपत्तनम् । मधवजगरस्पर्धि दीर्घबाहुर्व्येधत् सः ॥१०॥
 नानादिगन्तरायाततत्तत्क्रविकसंकुले । नोणाभिधोवसत्तस्य देशे रौहीतको षणिक् ॥११॥
 रौहीतदेशे जातानां निवेशाय द्विजन्मनाम् । महागुणो नोणमटं पुण्यज्येष्ठं चकार सः ॥१२॥
 स जातु राजभवने राज्ञा प्रीत्या निमन्त्रितः । अर्चितोभवदेकाहमुपचारैर्नृपोचितैः ॥१३॥
 प्रातः सुस्नासिकां प्रेम्णा पृष्टोथ पृथिवीभुजा । शीर्षेण्यधामकथयत्प्रजातां दीपकज्जलैः ॥१४॥
 15 ततः क्रमेण नृपतिस्तेन जातु कृतार्थनः । वसंस्तदास्पदेद्राक्षीत्क्षपायां मणिदीपकान् ॥१५॥
 द्विलासित्वेन लक्ष्म्या च तावृद्ध्या तस्य विस्मितः । अथ द्विजाण्यहान्यासीत्तत्रैव स कृतार्हणः ॥१६॥
 एकदा तेन तत्कान्ता व्यलोकि ललिताकृतिः । श्रीनरेन्द्रप्रभा नाम हर्म्ये हिमकरानना ॥१७॥
 उरोजपूर्णकुम्भाङ्गा सदूर्वाहितविधर्मा । मूर्तिमन्मङ्गलमिव स्मरस्यं च गृहस्य च ॥१८॥
 हर्म्यस्य निर्जनतया स निःशङ्कुविहारिणीम् । तां विलोक्यानवद्याङ्गीमभिलाषेण पस्पृशे ॥१९॥
 20 सापि दर्शितमालीभिः किञ्चित्साञ्जीकृतानना । अपश्यत्काश्यपीकान्तं भोत्रविभ्रान्तया वृशा ॥२०॥
 प्राजन्मप्रेमबन्धाद्वा निवेशाद्वा मनोभुवः । सपक्षपातं सा तस्य दृष्ट्यैव विदधे मनः ॥२१॥
 क्षणादलम्बस्पर्शापि तां सौभाग्यद्वधामयीम् । मज्जानमपि संस्पृश्य स्थितामिव विषेद सः ॥२२॥

१०. ') A₂ gloss तापद्. १२. ') A₂ gloss स्थितये. १४. ') Thus corr. by A₂ from A₁ प्रजातां. १५. ') Thus corr. by A₂; A₁ seems to have read कृताननः. १८. ') A₂ gloss सन्ती च तावृक् सदृक् साञ्जां आहितो विधर्मो यथा.—') व स्वस्व supplied by A₂ in space left by A₁. २१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ निवेशाद्वा. २२. ') Thus corr. by later hand from A₁ मज्जानामपि.

हर्षस्तम्भच्छत्राणी क्षणं भूत्वा जगाम सा । व्यावर्त्य वक्त्रं पश्यन्ती पार्थिवं तं मुहुर्मुहुः ॥२३॥
 गृहीतहरवस्तन्व्यास्तावतीव महीपतिः । स चिन्ताजिह्वनवनी राजधर्मो ज्ञानैर्वीर्यो ॥२४॥
 तत्र तस्य तदाकारध्यानावहितचक्षुषः । सममन्तःपुरग्रीव्या प्रपेदे तामर्धं तनुः ॥२५॥ 25
 अचिन्तवस्तं धिक्कष्टं कठोरमनुभावहः । अस्मिन्ने मानसोद्याने रागनामा विषद्रुमः ॥२६॥
 अहो नु ह्यमत्र रागवृत्तिभित्तं विजित्य वा । विवेकादीन्यध्यातुरे ह्यहः परिपन्थकान् ॥२७॥
 भाव्यं कौलीनधीतेन येन भूमिभृता सता । तस्य मे दुःसहः क्रोधं सदाचारविपर्ययः ॥२८॥
 तत्र शरापहरणं राजैव कुरुते विशाम् । परः को नाम तत्रास्तु ह्यसिक्तं नीत्यतिक्रमे ॥२९॥
 विमृष्यन्निति भूपालो विस्मेर्तुमभवत्तमः । न पश्यति साधुसेव्यां न च तां दीर्घतोषनाम् ॥३०॥ 30
 तमत्र प्रथितास्वास्थं वेदीयोमरणं वणिक् । स जगज्जगतपुत्रान्तः ह्यजनो विजनेज्जयीत् ॥३१॥
 इमामवस्थां प्राप्नोति किं धर्मेण निरुध्यसे । न प्राणसंशये अन्तोःरक्त्यं नाम किंचन ॥३२॥
 यन्मतानि प्रतीक्ष्यन्ते चिबुधैर्धर्मसंशये । तेषामपीर्यो हृत्वे भूयते संयमध्वयः ॥३३॥
 यशोपुरोधावुचितं नापि देहमुपेक्षितुम् । स्वकीर्तिर्न परासूनां कीर्णां कर्णरसायना ॥३४॥
 माभून्मदनुरोधस्ते त्वत्प्रियार्थे हि-पार्थिव । प्राणा अपि न मे गण्या इन्द्रियार्थेषु का कथा ॥३५॥ 35
 एवमुक्तोपि नादस्ते तां चेतस्तां ह्यरास्पदात् । गृह्यतां नर्तकीभूत्वा नृसङ्गत्वान्मक्षार्पिता ॥३६॥
 तेनेति प्रथमाणः स बलिना च मनोभुवा । प्राणसंज्ञामथ जवाह कथयिन्तां सुतोषनाम् ॥३७॥
 कृत्वेरुदासैः सापास्तकादृक्चारित्रलाघवा । वरेन्द्रमहिषीं चक्रे श्रीवरेन्द्रेऽश्वरं हरम् ॥३८॥
 क्रमेण च प्रजापुण्यैश्चन्द्रापीडाभिधं ह्यतम् । प्रासोह पार्थिववधूर्निधानमिव मेदिनी ॥३९॥
 तस्याभिजनमालिन्यं स्वच्छैरच्छेदि तद्गुणैः । शशाङ्कमकषणैः कार्णव्यमाकरोस्थं मणेरिव ॥४०॥ 40
 धूम्राद्दमलीमसाञ्चचि पयः सृते धनस्योद्गमो लोहस्यातिशितस्य जातिरचलास्कुण्ठाश्ममालामयात् ।
 किंचात्यन्तजडाज्जलाद्युतिमनो ज्वालाध्वजस्योद्भवो जन्मावन्त्यनुकारिणो न महतां सत्त्वं स्वभावाः कश्चित् ॥४१॥
 तारापीडोपि तनयः क्रमात्तस्यामज्जयत् । अविमुक्तापीडनामा मुक्तापीडोपि भूपतेः ॥४२॥
 बज्रादित्योदयादित्यललितादित्यसंज्ञकाः । प्रतापादित्यजाः स्वताश्चन्द्रापीडाव्योपि ते ॥४३॥
 वर्धन्यम्बाशतं मुक्ता भुवः दुर्लभभूपतिः । पुण्यनिःश्रेणिभिः पुण्यामाहरोह दिवं ज्ञानैः ॥४४॥
 राजचूडामणिः श्रीमांश्चन्द्रापीडस्ततोभवत् । पीडितेन्दुस्त्रिषा कीर्त्या कलेः पीडां चकार वः ॥४५॥ 45
 एकपादाकृतिर्धर्मः समस्येवोद्भिन्नो नृपैः । भुङ्क्षोककृता येन पदैः संयोजितस्त्रिभिः ॥४६॥
 वं क्षमाविक्रममुखाः परस्परविरोधिनः । सिषेधिरं गुणास्तुल्यं दिव्योद्यानमिवर्तवः ॥४७॥
 स्थाने स्थाने यदीया भीस्तुल्यमाप्याद्यवन्त्यमूत् । हुमानुद्यानकुल्येव निखिलाननुजीविनः ॥४८॥
 दीर्घास्त्यक्तान्यभूषेषु वं मुक्ता भीरुशिभियत् । मार्गात्रिषोषकालुष्यं क्षिप्त्वा सिन्धुरियार्णवम् ॥४९॥

२३. ') चार supplied by A₂ in space left by A₁. २९. ') सित्त supplied by A₂ in space left by A₁. ३०. ') वान्नी
 supplied by A₂ in space left by A₁. ३४. ') Thus corr. by A₂ from A₁. "दुर्लभं.—') Thus corr. by A₂ from A₁. कीर्णक°.
 ३६. ') A₂ वसा.—') A₂ gloss देवमुहाम्. ४०. ') A₂ gloss कुल्येव.—') Thus corr. by A₂ from A₁. कक्षणे°. ४९. ') Thus
 corr. by A₂ from धूम्रात्.—') Thus corr. by A₂ from A₁. "वन्त्यमूत्"—') Thus A₂ with A₁ gloss भूमि. R. G. Edd.
 wrongly जन्मावन्त्यमूत्.

- 50 कार्यज्ञो यो न तद्यक्रे यत्फलेभूद्विप्रधीः । परं समाचरन्स्तुत्यं स्तूयमानस्त्वपां दधे ॥५०॥
 व्यनीयत न योमातैर्विनयं तान्स्वशिक्षयत् । वचं न भिद्यते कैश्चिन्निरयन्वान्मणीस्तु तत् ॥५१॥
 मर्याधर्मभयादासीत्सत्याज्यो धर्मसंशये । निजोपि पक्षः कुलिशवासादिव गदस्मृतः ॥५२॥
 न्याप्य दर्शयता यत्स तेन राज्ञा प्रवर्तिताः । स्थितयो वीतमन्देहां भास्वतेव दिनक्रियाः ॥५३॥
 नियन्त्रितां यद्गणितस्तद्गुणोदीरणदियम् । अतिप्रसङ्गमङ्गात्तत्रैवत्तावापितः पुनः ॥५४॥
- 58 तस्य त्रिभुवनस्वामिप्रासादारम्भकर्मणि । चर्मकृत्कोपि न प्रादान्कुटीं क्षेत्रोपयोगिनीम् ॥५५॥
 शश्वत्प्रभृतार्यानां नवकर्माधिकारिणाम् । नैसर्गिकापहयस्तः सूत्रापातं न चक्षमे ॥५६॥
 विज्ञापितोय तैरेत्य तमर्थं पृथिवीपतिः । तानेव सागसो मेने चर्मकारं न तं पुनः ॥५७॥
 सोभ्यधात्सान्धिगेतेषामपेक्षापूर्वकारिताम् । मागेव यैरपृष्टा तं प्रविष्टं नवकर्मणि ॥५८॥
 नियम्यतां विनिर्माणं यद्दान्यव विधीयताम् । परभूम्यपहारेण सुकृतं कः कलङ्कयेत् ॥५९॥
- 60 ये द्रष्टारः सदसतां ते धर्मविगुणाः क्रियाः । वयमेव विदध्मश्चेद्यानु न्याटवेन कोधना ॥६०॥
 इत्युक्तवति भूपाले प्रेषिता मन्त्रिपर्षदा । पार्थात्पादुकृतस्तस्य दूतः प्राप्नो व्वजिज्ञपत् ॥६१॥
 हृष्टवति स्वामिनं द्रष्टुं स च ब्रूते न चेन्मम । युक्तः प्रवेश भास्थाने वाद्याल्यवसरेस्तु तत् ॥६२॥
 अन्येषुरथ भूपेन स बहिर्दत्तदर्शनः । पुण्यकर्मणि नो विद्यः किं त्वमेवेत्यपृच्छद्यत ॥६३॥
 प्रतिभानि गृहं तद्येष्टम्यं तत्र ततोधिकम् । तदर्थ्यतां धनं वापि भूयैव चाभ्यधीयत ॥६४॥
- 65 तूर्णीं स्थितं ततो भूपं चर्मकारो व्यजिज्ञपत् । दन्नांयुस्त्रैस्तस्मत्त्वमानं ज्ञातुमिच्छद्यतः ॥६५॥
 राजन्विज्ञाप्यते किंचिद्यदस्माभिर्यथाशयं । न स्थेयमवलिमेन तत्र द्रष्टा सता त्वया ॥६६॥
 नाहभूनः शुनो नास्ति काकुस्थात्पार्थिवः पृथुः । क्षुभ्यन्तीवाद्य तत्सभ्याः संलापेस्मिन्किमावयोः ॥६७॥
 जातस्य जन्तोः संसारे भङ्गुरः कायकन्बुकः । अहंताममताख्याभ्यां शङ्कुभ्यामेव वध्यते ॥६८॥
 कङ्कुणाङ्गदहारादिशोभिनां भवतां यथा । निर्दिकचनानामस्माकं स्वदेहेर्हैक्रिया तथा ॥६९॥
- 70 शेषस्य राजधान्येषा यादृशी सौधहासिनी । कुटी घटमुखानुदतमोरिस्तादृशी मम ॥७०॥
 आ जन्मनः साक्षिणीयं मातेव सुखदुःखयोः । मटिका, लोटचमानाद्य नेक्षितुं क्षम्यते मया ॥७१॥
 नृणां यद्वेदमहरणे दुःखमाख्यातुमीभ्यः । तद्विमानञ्चुतोमत्यो राज्यभ्रष्टोय पार्थिवः ॥७२॥
 एवमप्येत्यं मद्देहम सा वेदेवेन वाच्यते । सदाचारानुरोधेन दातुं तदुचितं मम ॥७३॥
 इति तेनोत्तरे दत्ते भूभृत्स्वा तदास्पदम् । कुटीं जयाह वित्तेन नाभिमानः शुभार्थिनाम् ॥७४॥
- 75 जवाचचर्मकारस्तं तत्रं स व्यञ्जिताञ्जलिः । राजन्धर्मानुरोधेन परवत्ता तवोचिता ॥७५॥
 अत्रिप्रहेण धर्मेण पाण्डुसूनोः पुरा यथा । धार्मिकत्वं तथा तेषा मयास्पृहयेन वीक्षितम् ॥७६॥
 स्वस्ति तुभ्यं चिरं स्थेया धर्म्या वृत्तान्तपद्धतीः । दर्शयन्तीदृशीः शुद्धाः अज्ञेया धर्मचारिणाम् ॥७७॥

५०. ^१) Thus A₂, A₁, चरस्सुखं. ५१. ^१) Thus A₂, A₁, नाच्यैर्विं G R Edd. follow A₂.—^२) A₂ gloss रक्षी. ५२. ^१) Thus corr. by A₁ from A₂, वस्व ध^०.—^२) Thus A₂, A₁, स्मता. ५३. ^१) A₁ gloss मन्देहा नाम राजसविशेषाद्य. ५४. ^१) A₂ gloss अस्मानि. ५५. ^१) A₁ gloss चर्मकारव. ५६. ^१) A₂ विज्ञाप्यते.—^२) Thus corr. by A₁ from पृथिवीपति. ६०. ^१) A₂ नास्ति. ७३. ^१) A₂ उपेव.—^२) Thus corr. by later hand from A₂, देव व; A₂ gloss दृषेण. ७५. ^१) A₂ ततः. ७६. ^१) A₂ मयास्पृहयेन; A₂ gloss अथमेन.

एवं निष्कल्मषाकारः स चक्रे पावनीं भुवम् । राजा त्रिभुवनस्वामिकेशवस्य प्रतिष्ठया ॥७८॥
 कृत्स्नैः प्रकाशदेव्याख्या प्रकाशाकाशकान्तिभिः । प्रकाशिकाविहारस्य तत्पत्नी कारविष्यभृत् ॥७९॥
 गुर्वमिहिरदत्ताख्यस्तस्योदात्तगुणोभवत् । विश्वंभरस्य गम्भीरस्वामिनाम्नो विभावकः ॥८०॥ 80
 सर्वाधिकरणस्यैवोच्छेत्ता छलितकाभिधः । नगराधिकृतस्तस्य छलितस्वामिनं व्यधात् ॥८१॥
 कराधन सभासीनं पृष्ठा धर्माधिकारिभिः । पायोपविष्टा राजानं ब्राह्मणी काबिदत्तवीत् ॥८२॥
 त्वाधि प्रशासति महीमहो गर्हानिर्गणे । सुखसुप्रस्य मे पत्स्युर्हतं केनापि जीवितम् ॥८३॥
 एषैव महती लज्जा सदाधारस्व भूपतेः । यदकालभवो भृत्सुस्तस्य संपृच्छति प्रजाः ॥८४॥
 कलिकालवलाचकेस्वार्शौरपि दृश्यते । पापात्पापतरेमुष्मिन्दोषे कथमुदास्यते ॥८५॥ 85
 विन्तयन्त्यपि नावैमि मर्तुः कंबिद्विरोधिनम् । निर्दोषस्य हि तस्यासन्सर्वतः शीतला दिशः ॥८६॥
 अनस्यो निरुत्सेकः मिवबागुणवरक्षलः । पूर्वाभिभाषी निर्लोभो न त्रिदोषो हि कस्यचित् ॥८७॥
 तस्य तुस्यवया बाल्वात्ममृत्युध्ययनेधमः । माक्षिकस्वामिवास्तव्यो विपः साङ्गुचोभिचारिन् ॥८८॥
 गुणदारिद्र्यानिर्दिष्टैः क्षुद्रैः कौशलशालिनाम् । प्रसिद्धिस्पर्धया बन्धैर्बाध्यन्तेस्ययासवः ॥८९॥
 नापुंभ्रलेयो दुःशीलो नाद्रोहो निस्वशक्तिः । नावाचालो मृषाभाषी नाकावस्थः कृतघ्नीः ॥९०॥ 90
 नास्तृगृहजो लुब्धो नानीर्ष्यो नित्यदुःखितः । नास्त्रीजितः सर्वहास्यो नावृद्धः क्षिप्रभाषितः ॥९१॥
 नानन्यजः पितृहृषी नारागी निरपन्नपः । नाक्षुद्रविद्यः पापीवानिति भूतार्थसंमहः ॥९२॥ तिलकम् ॥
 इत्युक्तवत्यां ब्राह्मण्यां तच्छृङ्गावसति द्विजम् । आनीय परिभुध्यस्वेत्सभ्यधादुसुपाधिपः ॥९३॥
 भूयो ब्राह्मण्यवादीत्तं त्वातः स्थाखौदविद्यया । निःसंभ्रमः स्तम्भयितुं देव दिव्यक्रियामयम् ॥९४॥
 म्नायहृक्त्वा इवावादीत्तस्तां मेदिर्नापतिः । अदृष्टदोषे किं कुर्मो वयमत्राधिकारिणः ॥९५॥ 95
 नान्यस्मिन्नपि इण्डस्य प्रसङ्गोनिश्चितागसि । किं पुनर्ब्राह्मणो वण्डो यो दोषेपि वधं विना ॥९६॥
 उक्तेति विरते तस्मिन्निजजायात्तवीत्पुनः । घतघ्नः क्षणदः क्षीणा राजघ्ननशनस्य मे ॥९७॥
 नान्यथा परिणेतारं हन्तुः प्रतिचिकीर्षया । तत्राविहितवण्डेस्मिस्तस्यजाम्यनज्ञनैरतुम् ॥९८॥
 तथा स्थितायां ब्राह्मण्यां कृतपायोपवेशनः । स्वयं त्रिभुवनस्वामिपादानुद्दिश्य सोभवत् ॥९९॥
 विरात्रोपोषितं तत्र राजानं रजनीक्षये । स्वमेस्वमोत्तमोवोचत्सद्योकिं सत्यवाहनः । १००॥ 100
 ईदृक् युज्यते राजन्सत्यस्यान्वेषणं कलौ । निशीथे कस्य सामध्ये कर्तुं विवि विकर्तनम् ॥१०१॥
 भवच्छस्यनुरोधेन सकृदेतत्प्रवर्ष्यते । मत्प्रासादाङ्गनेमुष्मिन्शाक्तिचूर्णे विकीर्यताम् ॥१०२॥
 प्रदक्षिणं कुर्वतोस्य विरत्र यदि दृश्यते । ब्रह्महत्यापादमुद्रा पादमुद्रानुयायिनी ॥१०३॥

८०. ') A, gloss नारायणस्य.—') A, gloss गम्भीरस्वङ्गम्. ८३. ') A, varia lectio मन्वस्युः. ८५. ') A, gloss अकालवरणं.
 ८७. ') A, gloss निरहङ्कारः. ८९. ') A, gloss रहितैः. ९५. ') Thus corr. by later hand from A, तं ९६. ') A, gloss
 श्रुदावो.—') A, gloss सति. ९७. ') Thus A, A, राजनपि न शस्यते. ९८. ') A, gloss हन्ति. १००. ') A, glosses नारायणः
 and सत्यस्तु मण्डे पुत्रे. १०१. ') Thus corr. by A, from A, विषयि.—') A, gloss सूर्य. १०२. ') A, gloss मन्वस्युः.—') A,
 gloss विदम्. १०३. ') A later hand, not met with elsewhere, adds in margin of A the following note: ब्रह्महत्या इति । यः
 काश्चिद्ब्रह्महत्यां करोति तस्य ब्रह्महत्या पूर्तिवती अदृष्टा वा अनुगामिनी भवति । इतिविशेष्येण महादेववत् । इत्यपि पायधानाह ब्रह्म-
 हत्यादि विकीर्णं सामिचूर्णे प्रासादाङ्गने निः परिकल्प्य यदि ब्रह्महत्यायाः कृत्याविलोपस्य पादमुद्रा चरणस्वापनमुद्राद्युगलं अस्य वधकस्य
 पादमुद्रानुयायिनी दृश्यते । ब्रह्महत्यापरणमुद्रा वधकादिकपादमुद्रा च चरणमुभयविषयीभवति तर्हि एष एव दिवो वधकः नहि
 सामिचूर्णमुक्तेः पुनः पादमुद्रादीदृश्यं कारयितव्यः तेनानुमानं । अन्येनैव वधः कृतः कतः पादमुद्राद्वयं अधिकं जातं । एवं ब्रह्महत्याचरणमुद्रा
 युगल्यतीति स्वयं भगवता उवाचः सूचितः.—') A, gloss द्विजसंघम्

- तदेव बधको भूत्वा सदृशं दण्डमर्हति । रात्रावेव विधिः कार्यो दिने पापदहयैव ॥१०४॥
 105 अथ तत्कारयित्वा स दृष्टदोषे हिजन्मनि । दण्डं दण्डधरश्चक्रे हिजत्वाहपञ्चमितम् ॥१०५॥
 महीमघोभा भर्तृषु मस्मिन्विश्विषासने । ततो हिजन्मजाया सा कृताशीरभ्यधाविवम् ॥१०६॥
 इत्यवनिभृत्सर्गे गृहपापानुष्ठासनम् । कार्तवीर्यस्य वा दृष्टं तव वा धृथिवीपते ॥१०७॥
 दण्डधारे स्ववि क्त्वाप क्तित्तेतां प्रशासति । को वैरकेहवोः पारमनासाधावसीदति ॥१०८॥
 इत्थं कृतयुगध्येवैर्धर्म्यवृत्तान्तवस्तुभिः । स्वल्पेपि राज्यकालोस्व पर्यतिः पर्यपूर्यत ॥१०९॥
 110 अष्टुर्षिहरपाषोऽसंसर्गेण निर्मलः । निविडं जडिमा जानि व्यधत्त विधि संनिधिम् ॥११०॥
 विमक्तवर्णशोभस्य तस्यासावन्यथा कथम् । माहेन्द्रस्वेव धनुषो विदधे दृष्टनष्टताम् ॥१११॥
 कारयित्वाभिचारं तं निपहोप्रदधं हिजम् । तं वशःशेषत्तमीशं तारापीडोनुजोनकम् ॥११२॥
 दुष्कर्मदुर्मगान्मोयान्भोक्तु पापा गुणोन्नतम् । मृद्वन्ति कण्टकाग्रानुं करभा इव केतकम् ॥११३॥
 ततः प्रभृति भूवानां राज्येषूनां नुरुन्प्रति । दुष्टाः प्रकृता राज्येस्मिन्नभिचारादिकाः क्रियाः ॥११४॥
 115 श्रीचन्द्रापीडबेवस्य तस्मिन्त्वमपथिमम् । संसर्धमाणं कुरुते न कस्योत्पुलकं वपुः ॥११५॥
 मुमुर्षुर्यत्स लब्धापि तं कृत्वापायिनं हिजम् । वराकेन्यप्रयुक्तेस्मिन्को दोष इति नावधीत् ॥११६॥
 विस्मृतः स कृतकामभृत्पङ्क्तिमध्ये च वेधसा । इत्वा काकपदं नूनं न्यस्तः कलितृपावली ॥११७॥
 अष्टौ वर्षाभ्याहमासाननुगृहेति मेदिनीम् । प्रविशेश वशति स्वर्गमनिशो च सतां मनः ॥११८॥
 भानुशोहासद्वददां प्रतापेन मन्वावहः । उवाच तारापीडः स दण्डः क्वामण्डलं ततः ॥११९॥
 120 पूर्णपात्रप्रतिभटं द्विषां लुण्ठयता यशः । शिशोः प्रतापस्योत्पन्नौ कबन्धा येन मर्तिताः ॥१२०॥
 तस्यातिदुष्टवेष्टस्य लक्ष्मीर्दीप्तापि सर्वतः । अभूदुद्देगजननी इमशानाघेरिव युतिः ॥१२१॥
 मन्त्रैः प्रभावसांनिध्यं देवानां क्रियते द्विजैः । मत्वेति देवद्वेषी स द्विजानां दण्डमस्यजत् ॥१२२॥
 मासं पञ्चिद्विनेकं चतस्रश्च समा भुवि । स प्रभावदुष्टोहप्ररोहस्तद्वृत्तात्वर्यः ॥१२३॥
 अथ गूढाभिचारेण विहितायुःक्षयो द्विजैः । स भानुः सदृशीं शान्तिं प्रपेदे न पुनर्वर्तितम् ॥१२४॥
 योयं परापकरणाय सृजत्युपायं तेनैव तस्य नियमेन भवेद्दिनाशः ।
 125 भूमं प्रसौति नयनाग्भ्यकरं वर्मभिर्भूत्वाम्बुदः स शमयेत्सलिलैस्तमेव ॥१२५॥
 राजा श्रीललितादित्यः सार्वभौमस्ततोभवत् । प्रादेशिकेश्वरश्चतुर्षिधेर्बुद्धेरगोचरः ॥१२६॥
 प्रतापांभुच्छटाकूटैः पटवासस्रधर्मभिः । जम्बुद्वीपद्विपेन्द्रस्य येनातन्यत मण्डनम् ॥१२७॥
 नयाञ्जलिषु बडेषु राजभिर्बिजयोद्यमे । पार्थिवः पृथुविक्रान्तिर्युधि क्रोधं मुमोच यः ॥१२८॥
 विनिःसरज्जनतया भयाङ्गर्भानिवामुचम् । द्विषां वसतयो यस्य विशम्यास्कन्ददुन्दुभिम् ॥१२९॥

१११. ^१) A₂ gloss नसा जाड्यं विना.—^२) A₂ gloss भावो दृष्टः पञ्चासदः. ११३. ^१) A₂ gloss उवाचता. ११७. ^१) A₂ gloss चन्द्रापीडः कृतयुगपरापङ्क्तिमध्ये.—^२) A₂ gloss काकपदं कावच्छेदे । इति भावसा लियिर्वया +. ११८. ^१) A₂ स्वर्गं विषयं ("विषयं"). ११९. ^१) A₂ आद्वेषासद्वृषा.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ उवाच.—^३) Thus A₁; A₂ मण्डली. १२०. ^१) A₂ gloss सदां. १२२. ^१) A₂ gloss अक्षिपरिस्वर्थः. १२३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ नाली.—^२) A₂ gloss गुणवशात्. १२४. ^१) The text from here to नयनाग्भ्यकरं वम in following verse has been supplied by A₂ in space left by A₁. १२५. ^१) See note to preceding verse.

बिलोलतिलकाम्बुधः सनेवाभ्योभिराननैः । निवापाञ्जलिदानानि द्विषां नारीरकारयत् ॥१३०॥ 130
 भित्ति पदक्षिणयतो रवेरिष महीपतेः । जिगीषोः मावशास्तस्य बाधास्वेव वयो वयो ॥१३१॥
 करं पूर्वदिशो गृह्णन्तापालसंनिधौ । अन्तर्वेश्यां महाराजः स्वकीर्युष्णीषभृद्भौ ॥१३२॥
 धन्यानां यथ कुञ्जत्वं व्यधाद्वाधिपुरे मसत् । तथैव शंसनीयः स पुंसां चक्रे भयस्युशाम् ॥१३३॥
 यशोवर्मात्रिवाहिन्याः क्षणात्कुर्वन्विशोषणम् । नृपतिर्ललितादित्यः प्रतापादित्यतां ययौ ॥१३४॥
 मतिमान्कन्यकुञ्जेन्द्रः प्रत्यभात्कृत्यवेदिनाम् । शीमं यल्ललितादित्यं पृष्ठं दृष्ट्वा न्यपेवत ॥१३५॥ 135
 तस्तहायास्ततोप्यासन्निकाममभिमामिनः । कुतुभाकरतोप्युच्चैः सुरभिधन्वमानिलः ॥१३६॥
 श्रीयशोवर्मणः संपौ सांधिबिपहिको न यत् । नयं नियमनालेखे मित्रशर्मस्य चक्षमे ॥१३७॥
 सोभूत्संधिर्यशोवर्मललितादित्ययोरिति । लिखितनादिनिर्देशादमर्हत्त्वं विवम्भोः ॥१३८॥ युगलकम् ॥
 सुदीर्घविपहाशान्तैः सेनानीभिरस्त्यिताम् । औचित्यापेक्षतां तस्य क्षितिभृद्ब्रह्ममन्यत ॥१३९॥
 श्रितः पञ्चमहाशब्दभाजनं तं व्यधत् सः । यशोवर्मनृपं तं तु समूलमुदपाटयत् ॥१४०॥ 140
 अष्टादशानामुपरि प्राक्सिद्धानां तदुच्चैः । कर्मस्थानैः स्थितिः प्राप्ता नतः प्रभृति पञ्चभिः ॥१४१॥
 महाप्रतीहारपीठां स महासंधिविग्रहः । महाशशालापि महाभाण्डागारश्च पञ्चमः ॥१४२॥
 महासाधनभागधेत्येता यैरभिधाः भिताः । शाहिमुख्या मेष्मभवस्यध्यक्षाः पृथिवीभुजः ॥१४३॥
 कविर्वाक्पतिराजश्रीभवभूर्यादिसेषितः । जितो ययौ यशोवर्मा तद्गुणस्तुतिवन्विताम् ॥१४४॥
 किमन्यत्कन्यकुञ्जेर्वा यमुनापारतोस्य मां । अभूदाकालिकातीरं गृहप्राङ्गनप्रदेशे ॥१४५॥ 145
 यशोवर्माणमुल्लूख हिमाद्रिमित्र जाह्नवी । सुखेन प्राविशत्तस्य बाहिनी पूर्वसागरम् ॥१४६॥
 पश्यद्भिर्जन्मवृद्धां सेर्याशोरणमर्त्सितैः । तन्मातङ्गैः कलिकेभ्यः कर्यधिर्यस्थितं पथि ॥१४७॥
 आकृष्टलभ्यीपर्यङ्कदन्तिसख्यादिवागताः । अशिभयसं निःशेषा दन्तिनो गौडमण्डलात् ॥१४८॥
 कटकभयदाहस्तकृतवीचिकचग्रहः । अदृश्यतापमैस्तस्य गृहीतः पूर्ववारिधिः ॥१४९॥
 वनराजिदयामलेन दिशं वैवस्वताङ्गिताम् । स प्रतस्थेभित्तीरेण तत्कृपाणेन तु द्विषः ॥१५०॥ 150
 तस्योर्ध्वजूटाः कर्णाटाः कृतप्रणतयोन्नयन् । सुवर्णकेतकीस्त्यक्ता प्रतापमवतंसताम् ॥१५१॥
 तस्मिन्प्रसङ्गे रहाख्या कर्णाटी अटुलेक्षणा । अपासीधृपतिभूत्वा प्रथुभीर्दीक्षणापथम् ॥१५२॥
 त्रिन्ध्यात्रिमार्गाः पर्याप्ता निष्पर्यन्तप्रभाशया । दुर्गाद्येव तथा देव्या कृता निहतकण्टकाः ॥१५३॥
 ललितादित्यपादाञ्जनखदर्पणमण्डले । स्वमूर्तिं वीक्ष्य संक्रान्तां प्रणता सापि पिमिये ॥१५४॥

१३०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कारयत्. १३२. १) A₂ gloss प्रधागवैशो गङ्गायमुनयोर्वन्तराजभूमिरन्तर्वेशी. १३३. १) A₂ gloss कुञ्जत्वं. १३४. १) A₂ प्रलयादित्यतां. १३६. १) A₂ gloss सः मित्रशर्मो.—) युगलकम् added by A₂. १३९. १) Thus corr. by later hand from A₁ तम्.—) Thus A G R; Edd. लिखितां. १४०. १) A₁ has left before this verse a blank space for four lines, writing in the middle न विविपहिको न यत्. १४२. १) Thus A G R; perhaps to be emended to पीठं. Cf. महाप्रतीहारपीठ-विकारं iv. 485. १४५. १) Thus corr. by later hand from A₁ कान्य.—) तस्य सा and जानीरि supplied by A₂ in spaces left by A₁.—) Thus A₂; A₁ अभूदाकालि, altered by later hand to अभूदाकालि. १४९. १) These words have been written twice by A₂, at the end of fol. 62 (here struck out again) and at the head of fol. 63. १५०. १) A₂ gives the notes कर्णाटिकां कर्णाटिकां and तस्य राज्ञः कृपाणेन खड्गेन तु पुनर्दिशो विपको वैवस्वताङ्गं विषं प्रतस्थिरे इत्यर्थः. १५२. १) हा supplied by A₂ in space left by A₁.—) A₁ प्रथुभीरिति, corr. by later hand into श्री.

- 155 तासीतरुतलाचान्तनारिकेरुदोर्मयः । काबिरीतीरपवनैस्तद्योवाः क्लमस्यजम् ॥१८५॥
 चन्द्रमाद्वैस्ववास्कर्णवासभ्रयदद्विच्छलात् । श्रीखण्डहुमदोःपण्डान्मण्डलाभा इवापत् ॥१८६॥
 उत्तराहमस्त्रिष्व पदं क्षिप्त्वा हीपेष्वाविप्रतः । स कुल्याबा इवाभ्योधेः क्षिप्तं चक्रे गतागतम् ॥१८७॥
 ततोऽधिधीविभिर्वोषैरुहीतमवमङ्गलः । प्रतस्ये पश्चिमाभाशां जिगीषुणामपश्चिमः ॥१८८॥
 आक्रम्यं क्रमुकात्सप्तं कौकुणात्सप्त तापयन् । तुरगानिच तिम्रांशोः प्रतापस्तस्य पमथे ॥१८९॥
- 160 पश्चिमाभ्येर्महद्यस्तवीचेराविभ्रवन्व्यभूत् । द्वारका तस्य सैन्वानां प्रवेशौस्तुभ्यशायिनी ॥१९०॥
 विन्ध्याद्रिस्तद्वलभुण्णधातुरेष्वावृताम्बरः । प्रस्वभास्यक्तमर्यादः कोपताञ्ज इवोज्ज्वलम् ॥१९१॥
 विश्रुतां वशनभेष्यस्तस्यावन्तिषु इम्तिनाम् । महाकालकिरीटेन्दुज्योत्स्नया खण्डिताः परम् ॥१९२॥
 सर्वतादिक्रमात्कोय जितप्रायांस्ततो नृपान् । स प्राविशत्सुविस्तीर्णमपयेनोत्तरापथम् ॥१९३॥
 राजभिस्तस्य तत्रोद्यैः संपामोभूत्पदे पदे । कुलाद्रिभिरिवेन्द्रस्य पक्षच्छेदोद्यमस्पृष्टः ॥१९४॥
- 165 काञ्चोजानां वाजिशाला जायन्ते स्म हयोज्जिताः । ध्वान्तच्छलात्तद्विरुदैर्महदा महिवैरिव ॥१९५॥
 तुःखाराः शिखरश्रेणीर्योन्नतः संस्यन्य वाजिनः । कुण्डभाषं तदुत्कण्ठां निन्वुर्दुष्टा इयाननान् ॥१९६॥
 श्रीम्बारात्समरे जित्वा जितं मेने स मुम्मुनिम् । सकृज्जयमरेवीरा मग्न्यन्ते हि पुणाक्षरम् ॥१९७॥
 चिन्ता न वृष्टा भौष्टानां वक्त्रे प्रकृतिपाण्डुरे । वनौकसामिन्व क्रोधः स्वभावकपिले मुखे ॥१९८॥
 तस्य प्रतापो दग्दां न सेहेनारतं मधु । हरीणामोपधिज्योतिः प्रत्युर्वाकं इवोदितः ॥१९९॥
- 170 कस्तूरीमृगसंस्पर्शी धूतकुङ्कुमकेसरः । सैन्यसीमन्तिनीस्तस्य संवस्कारोत्तराविलः ॥२००॥
 भून्धे प्राग्ज्योतिषपुरं निर्जिहानं वदर्श सः । धूपधूमं वनमुष्टात्कालागुरुवनात्परम् ॥२०१॥
 मरीचिकावितीर्णार्णोविभ्रमे वातुकाम्बुधौ । तत्रजेन्द्रा महापाहसमूहसमतां वयुः ॥२०२॥
 तद्योधाव्निगतद्वैर्यान्स्त्रीराज्ये क्षीमनोकरोत् । तुङ्गी स्तनौ पुरस्कृत्य न तु कुम्भी कवाटिनाम् ॥२०३॥
 स्त्रीराज्यवेद्यस्तस्यापे वीक्ष्य कम्पादिविक्रियाम् । संज्ञासमभिलाषं वा निधिकाय न कथम् ॥२०४॥
- 175 उत्तराः कुरवोविक्षंस्तद्रयाज्जन्मपादपान् । उरगान्तकसंज्ञासाक्षितानीव महोरगाः ॥२०५॥
 जयाजितधनः सोध प्रविशेश स्वमपडलम् । भिवेभगौक्तिकापूर्णपाणिः सिंह इवाचलम् ॥२०६॥
 जालंधरं लोहरं च मण्डलानीतराणि च । प्रसादीकृत्य विदधे राजस्य सोनुजीविनाम् ॥२०७॥
 पराजयव्यञ्जनार्थं नाना लिङ्गानि पार्थिवाः । उद्रेण प्राग्निशस्तेन वहन्त्वद्यापि निर्मदाः ॥२०८॥
 बन्धमुष्टाभिधानाव पश्चाद्वाहू तदाशका । तुरुटका दधने व्यक्तं मूर्धानं चार्धमुण्डितम् ॥२०९॥
- 180 भित्तिभृदाक्षिणास्यानां तिर्यक्कज्ञापनाय सः । पुच्छं महीतलस्पर्शं चक्रे कौपीनवाससि ॥२१०॥
 न तत्पुरं न स प्रामो न सा सिन्धुर्न सोर्णवः । न स हीपोस्ति यत्रासौ पतिष्ठां न विनिर्ममे ॥२११॥

१८५. ^१) Thus A₁; A₁ 'रसीनेव'. १८६. ^१) A₂ gloss मलयात्. —^२) A₂ gloss प्रसभमवमईनवात्कर्णः. —^३) A₂ gloss श्री-
 खण्डहुमा वन्ववद्विषा एव सोऽखण्डा भुक्तसमूहा इत्यत्र सः तथाविधान्. —^४) A₂ gloss खण्डा. १८७. ^१) A₂ gloss उत्तरापथं अथवाः
 उत्तरापथानः ये कुल्याबां मध्ये भवन्ति, to this gloss A₂ has added उदवटपल इति भाषया. १८९. ^१) Thus A₁; A₂ क्रमुक-
 र्यानाञ्जो. —^२) Thus A₂; A₁ तिम्रांशु. १९१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सिन्धुता'. १९६. ^१) A₂ म × खाराः, A₁ G R
 तुष्टरागाः. —^२) Thus corr. by later hand from A₁ 'भावां'. —^३) Thus A₂; A₁ नाना. १९७. ^१) Thus A₂; misread सुकृति-
 in G R and Edd. A₂ gloss उद्येम् खान्. Cf. iii 332; v. 516; viii 2180 (C). १९८. ^१) Thus A₂; corr. by later hand
 into मोहाना. —^२) A₂ gloss वानराणां.

इतिषोडशमुनिर्न कश्चिन्नमवानुगम् । बाह्वेन प्रतिष्ठानां स मानी नाम संदधे ॥१८२॥
 सुविधितपुरं चक्रे दिग्भवे कृतनिधयः । सगर्वो दर्पितपुरं कृतबालकृतकेशवम् ॥१८३॥
 कर्म वृक्षमालपुरं पर्णोत्सवं पर्णमाददत् । क्रीडारामविहारं च क्रीडनाम्ना विनिर्ममे ॥१८४॥
 एकमुर्धे नवत्रयमथः कर्षतवापरम् । बद्धां व्यथाभिरात्मन् स्त्रीराज्ये नृहरिं च सः ॥१८५॥ 185
 दिग्मन्तरस्थे भूपाले तस्मिन्सात्कर्मकृत्किल । पुरं विधाय तन्नाद्या तत्कोपकलमन्त्रंभूत् ॥१८६॥
 लालिताख्ये पुरं तस्मिन्नादित्याय स भूषतिः । सपामां कन्यकुञ्जोर्ध्वमभिनामोर्जितो हरी ॥१८७॥
 तेन हुष्कपुरे भीमान्मुक्तस्वामी व्यधीयत । नृहरिहारो भूपेन सस्तूपथ महात्मना ॥१८८॥
 एकां कोटिं नृशीखा स दिग्जयाय विनिर्मितः । भूतेशाय हरी भुङ्क्षे कोटीरेकादशागतः ॥१८९॥
 स तत्र ज्येष्ठस्य शिलाप्रासादयोजनम् । भूमिपामप्रदानं च विदधे बद्धपाधिपः ॥१९०॥ 190
 चक्रे चक्रधरे तेन त्रितस्ताम्भःप्रतारणम् । विनिर्मावारचट्टालीस्तांस्तान्प्रामान्यबन्धता ॥१९१॥
 खोखण्डिताहमप्राकारं प्रासादान्तर्ध्वभक्त च । मार्तण्डस्याङ्गुनं दाता ब्राह्मस्कीलं च पत्तनम् ॥१९२॥
 लौकपुण्ये पुरं कृत्वा नानोपकरणबलीम् । प्रतिपादितवाङ्मिष्णुर्धर्मैः साकं स विष्णवे ॥१९३॥
 ततः परं परीहासशीलो भूलोकवासवः । विदधेहासवावासं परिहासपुरं व्यधात् ॥१९४॥
 विरेजे राजतो देवः श्रीपरीहासकेशवः । लिप्तो रत्नाकरस्वापे मुक्ताञ्जोतिर्मरैरिव ॥१९५॥ 195
 नाभीनलिनकिञ्चल्कपुञ्जेनेवानुरक्षितः । अचकांस्काञ्चनमयः श्रीमुक्ताकेशवो हरिः ॥१९६॥
 महाबराहः भुभुभे काञ्चनं कवचं दधत् । पाताले तिमिरं हन्तुं बहन्निव रविः प्रमाः ॥१९७॥
 गोवर्धनधरो देवो राजनस्तेन कारितः । यो गोकुलपवःपूरैरिव पाण्डुरतां दधे ॥१९८॥
 चतुष्पञ्चाशत् हस्ताभ्योपयित्वा महाशिलाम् । ध्वजापे दितिजारतेस्तार्ध्वस्तेन विधेक्षितः ॥१९९॥
 चक्रे नृहन्तुःशालानृहधैत्यनृहज्जिनैः । राजा राजविहारं स विदजाः सततोर्जितम् ॥२००॥ 200
 तोलकानां सहस्राणि चतुर्भिरधिकानि सः । अशीतिं निदधे देवो मुक्ताकेशवविषदे ॥२०१॥
 तावन्त्येव सहस्राणि पलानां रजतस्य च । संधाय भुङ्क्षेभीषके श्रीपरीहासकेशवम् ॥२०२॥
 रीतिमस्यसहस्रैस्तु तेन तावन्निरेव सः । व्योमव्यापिबपुः श्रीमान्बृहद्बुद्धो व्यधीयत ॥२०३॥
 चतुःशालां च धैर्यं च तावता तावता व्यधात् । धनेनैवेति तस्यासम्पन्नं निर्मितवः समाः ॥२०४॥
 राजताम्कापि सौवर्णांकापि देवान्निनिर्ममे । पार्श्वेषु मुख्यदेवानां पार्श्वेषु धनदोपमः ॥२०५॥ 205
 किपन्ति तत्र रत्नानि यामान्परिकरांस्तथा । स प्रादादिति कः शक्तः परिच्छेत्तुनिबलवा ॥२०६॥
 अवरोधिरमास्वैव सेवकैश्च नरेभ्यैः । तत्र प्रतिष्ठाः शतशो विहिता भुवनाङ्गताः ॥२०७॥

१८२. ') Thus corr. by A₂ from A₁, कुनी. १८३. ') A₁, सगर्वो.—') A₂, कुवर्धी. १८४. ') A₂, क्रीडारामवि. १८५. ') Thus
 corr. by A₂ from A₁, बुद्ध. १८६. ') A₁, पुरनिर्माणधिकारी.—') स्त्री and न्य supplied by A₂. १८७. ') A₂, gloss निवपुर.
 १९०. ') Thus corr. by later hand from A₁, भूमिपामे. १९१. ') Thus A₂; A₁, अरस्तेन. १९३. ') Thus corr. by A₂
 from A₁, पुरे.—') Thus A₂; A₁, जिष्णुनामे. १९४. ') Thus corr. by later hand from A₁, पार्.—') Over हुष्कपुरं A₂ has
 written सपुर (for परिष्कपुर). १९५. ') A₂, अकचन, with gloss कच दीक्षितकचनयोः. १९७. ') Thus corr. by A₂ from A₁,
 हर्ष.—') Thus G sec. mass; A रविमना. १९९. ') Thus corr. by later hand from A₁, हस्तात्रो. २०१. ') The words from
 चतुर्भिर to सहस्राणि in the following verse have been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. २०५. ') Thus A₂;
 A₁, पार्श्वेषु. २०६. ') Thus A₂; A₁, कर्ष तप.

- राज्ञी कमलवर्त्यस्य कमलाहङ्कारणी । राजतं त्रिपुलाकारं कमलाकिशवं व्यधात् ॥२०८॥
 अमात्यो मित्रशर्मापि चक्रे मित्रेश्वरं इत्थम् । श्रीकट्यस्वामिनं चक्रे लाटः कट्याभिधो नृपः ॥२०९॥
 210 भीमान्कट्यविहारोपि तेनैव विरधेद्भुतः । भिक्षुः सर्वज्ञमित्रोभूत्कमाद्यत्र जिनोपमः ॥२१०॥
 तुःखारंश्चङ्कुणश्चक्रे स चङ्कुणविहारकृत । भूपत्तिसौम्यं स्तूपं जिनान्हेममयास्तथा ॥२११॥
 ईशानदेव्या तत्पत्न्या खाताम्बु प्रतिपादितम् । सुधारसमिक् स्वच्छमारोग्याधाधि रोमिणाम् ॥२१२॥
 ललितादित्यभूर्भर्तुर्वल्लभा चक्रमर्दिका । सहस्राण्योकलां सम तत्र चक्रपुरं व्यधात् ॥२१३॥
 आद्यायो भप्यटो नाम विरधे भप्यटेश्वरम् । अन्येपि रकुटेश्या बहवो बहुभिः कृताः ॥२१४॥
 215 अधिष्ठानान्तरेष्वथ चङ्कुणिनाप्यमन्त्रिणा । सत्रैत्यः सुकृतोदारो विहारो निरमीयत ॥ २१५॥
 मिषगीशानचन्द्राख्यः स्यालश्चङ्कुणमन्त्रिणः । विहारमकरोल्लभ्या तक्षकानुबहाच्छ्रियम् ॥ २१६॥
 एवं हेममयीमुर्ध्वा स कुर्वन्सुर्वरापतिः । गुणैरीदार्यशौर्याद्यैर्मन्त्रानमलङ्कयत् ॥२१७॥
 हेलयापि-विमिर्यान्ती वक्राहसुमतीपतेः । न कदाचन तस्याज्ञा देवैरप्युदरङ्कयत ॥२१८॥
 तथाहि पूर्वपाथोपेस्तटे सकटको वसन् । आनीयन्तां कपित्यानीत्यादिदेश स जातु चित् ॥२१९॥
 220 किंकर्तव्यतयान्धेषु पुरोगेषु स्थितेष्वथ । उगानयत्कपित्यानि दिव्यः कौपि पुमान्पुरः ॥२२०॥
 अपादुपायनं गृह्णन्कृतसञ्ज्ञो भुवा प्रभोः । कस्य स्वमिति पप्रच्छ प्रतीहारः प्रसृत्य तम् ॥२२१॥
 सोभ्यधात्तं कपित्यानि इत्वा राज्ञः प्रियाण्यहम् । प्रहितोद्य महेन्द्रेण नन्दनोद्यानपालकः ॥२२२॥
 रहो महेन्द्रसंदिष्टं वक्तव्यं किञ्चिदस्ति मे । इति भुत्वा प्रतीहारः सभां चक्रे स निर्जनाम् ॥२२३॥
 नतो दिव्यः पुमानूचे शक्रस्त्वां वक्ति भूपते । क्षन्तव्यं पथ्यमप्येतस्तीजन्यास्त्रिशुरं वचः ॥२२४॥
 225 नुर्ये युगेपि भूपाल विष्णुपाला अपि ते वयम् । विभ्रमो यत्पणम्याज्ञां भूयतां तत्र कारणम् ॥२२५॥
 पुरा प्रामगृहस्यस्य कस्यचित्पुत्रसंपदः । जन्मान्तरे कर्मकरो हलिकोभूद्भ्रात्रिकल ॥२२६॥
 एकदा तस्य ते प्रीप्से ब्राह्मणित्वा महावृषान् । भ्रान्तस्य निर्जलेरण्ये क्षीणप्रायमभूदहः ॥२२७॥
 ततः स्वामिगृहात्क्षुत्सुदृष्टिस्तस्य भवतोन्तिकम् । वारिकुम्भीमपूपं च गृहीत्वा कथिदाययौ ॥२२८॥
 निर्धीतपाणिपादस्त्वं भोक्तुं संप्रस्तुतस्ततः । विप्रं कण्ठगतप्राणमपश्यः पुरतोतिथिम् ॥२२९॥
 230 स स्वामवोचन्मा भुङ्क्ष्वं दुर्भिक्षोपहतस्य मे । कण्ठे यियामवः प्राणा वर्तन्ते भोजनं विना ॥२३०॥
 वारितः पार्श्वेनापि तस्मै त्वं प्रीतिपूर्वकम् । पूषार्थं वारिकुम्भीं च प्रादाः पियमुदीरयन् ॥२३१॥
 पात्रे प्रसन्नचित्तस्य काले दामेन तेन ते । अखण्डितानामाज्ञानां शतमासीत्प्रियेष्टये ॥२३२॥
 तेन वारिप्रदानेन वाञ्छामात्रेपि दर्शिते । प्रादुर्भवन्ति सुस्वादा नद्यो मरुपथेष्वपि ॥२३३॥
 सत्केवप्रतिपादितः प्रियवचोबालबालावलिनिर्दोषेण मनःप्रसादपथसा निष्पन्नसेकक्रियः ।
 दातुस्तत्तदभीप्सितं किल फलन्कालेतिबालोप्यसौ राजन्दानमहीरहो विजयने कल्पद्गुमादीनपि ॥२३४॥

२०८. ^{१)} Thus A₁; A₂ कमलवर्त्यः. २११. ^{१)} A₁ तु × खारः. २१२. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ सुधास्तरमिष.
 २१३. ^{१)} Thus A₂; A₁ वक्रभाविणः. G B copy both readings, Edd. follow A₂. २१४. ^{१)} Emended with Edd.; A
 भपटी.—^{१)} Thus A₁; A₂ कर्कश्या. २१७. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ उर्वरी. २२०. ^{१)} A₁; A₂ 'यार्त्तु.—^{१)} Thus
 corr. by A₂ from A₁ 'नव-आपि'. २२१. ^{१)} A₂ gloss राज्ञीमे इत्यर्थः. २२६. ^{१)} Thus corr. by later hand from A₁ यत्ने.
 २३०. ^{१)} Thus A₂; A₁ भुङ्क्षा (for भुङ्क्षुपा?). २३४. ^{१)} A₂ 'प्रतिरोधितः.—^{१)} A₂ वचो मरुपथेष्वपि किल फलं काले इत्यन्वयार्थः.

अल्पावशेषास्तास्त्वद्य सन्त्याशास्तव भूपते । बचोलङ्घ्यं क्षपयतो यत्र तत्राधिपारतः ॥२३६॥ 235
 अपि चैतरभूपालञ्जलभं महतः सतः । कस्माद्विचारभूयस्त्वं तत्रापि इदि रोहति ॥२३६॥
 दिनानि कतिचिद्यानि कश्मीरिषु यनागमे । जायन्ते तानि पूर्वाब्धौ कलापि क्षिशिरे कुतः ॥२३७॥
 विगाहसे विशं वां वां तत्र तत्रैव तत्पतेः । स्वदाज्ञापहणे यत्रः पूर्वदानप्रभावतः ॥२३८॥
 आशां भित्तव्य माहेन्द्रीमाहा स्वल्पापि तेषुना । गृहीता कथमप्येषा शक्तेगाभमशक्तिना ॥२३९॥
 विना प्रयोजनं मुख्यं तस्मादाज्ञास्त्वया क्वचित् । नैवमेव पुनर्देया विरलाः सन्ति ता यतः ॥२४०॥ 240
 इत्युक्त्वास्तर्हि तस्मिन्भूपालो विपुलाशयः । चिन्तयन्दानमाहात्म्यं परं विस्मयमावयौ ॥२४१॥
 ततः प्रभृति तादृशयोग्यार्थप्राप्तिलालसः । परिहासपुरे चक्रे स्थिरां गुर्वीं च पार्श्विणीम् ॥२४२॥
 सहस्रभक्तमित्येवं प्रख्यातायां सदक्षिणम् । लक्ष्मेकोत्तरं भक्तपात्राणां यत्र दीयते ॥२४३॥
 अभिप्रायेण तेनैव पत्तनान्चूपरेषु सः । चक्रे येषु तृणार्तः कश्चिज्जातु पिवेदपः ॥२४४॥
 संजमाह स देशेभ्यस्तांस्तान्तरविहरान् । विकचान्धुमनःस्तोमान्पादपेभ्य इवानिलः ॥२४५॥ 245
 तेन कङ्कणवर्षस्य रससिद्धस्य सौवरः । चङ्कुणो नाम भुःखारदेशाप्तीतो गुणोन्नतः ॥२४६॥
 स रसेन समातन्वन्कोशे बहुद्वर्णताम् । पद्माकर इवाभजस्य भूभूतोमूच्छुभावहः ॥२४७॥
 ददः पञ्चनदे जातु दुस्तरैः सिन्धुसंगमैः । तटे स्तम्भितसैन्योभूद्वाजा चिन्तापरः क्षणम् ॥२४८॥
 ततोन्वतरणोपायं तस्मिन्पृच्छति मन्त्रिणः । भगधेम्भसि रोधःस्यश्चङ्कुणो मणिमक्षिपत् ॥२४९॥
 तत्प्रभाषाद्विधाभूतं सरित्रीरं ससैनिकः । उत्तीर्णो नृपतिस्तूर्णं परं पारं समासदत् ॥२५०॥ 250
 मणिमन्थेन मणिना चङ्कुणोप्याचकर्षे तम् । सलिलं प्रागवस्थं च क्षणेन मरितामभूत् ॥२५१॥
 परिभाष्याद्भुतं तस्स प्रशंसामुखराननः । प्रणयाच्चङ्कुणं राजा मणियुग्ममवाचत ॥२५२॥
 स तमाह स्म त्रिहसन्कर्मेणौ कुरुती मणी । योग्यौ मत्पाणिगात्रेव किं स्वास्वीकरणेन वः ॥२५३॥
 सामान्येष्वेव लभते सोत्कर्षं वस्तु संप्रथाम् । महस्तु तस्य का शोभा विविधोत्कृष्टवस्तुषु ॥२५४॥
 प्रस्यन्दनं शशिमणेर्येणयन्ति तावद्याषस्थितो जलनिधेः पुलिनैकदेशे ।
 स स्वीक्रियेत यदि तेन ततस्तदास्य स्यन्दः स्फुरन्नपि न तत्सलिले विभाष्यः ॥२५५॥ 255
 इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्वाजा सस्मितमब्रवीत् । संभावयसि किं रत्नमाभ्यामभ्यधिकं मम ॥२५६॥
 अतोधिकतरं ब्रह्म किञ्चिस्त्वं मम पश्यसि । तदादाय प्रयच्छेदं निष्कयेण मणिद्वयम् ॥२५७॥
 ततो महान्प्रसादोयमित्युक्त्वा चङ्कुणीब्रवीत् । स्वायत्ते स्वामिनो रत्ने महामिष्टं तु दीयताम् ॥२५८॥
 गणस्कन्धेधिरौषैतन्मागधेभ्यो यदाहृतम् । दृष्ट्वा सुगतंविम्बं तज्जनोयमनुगृह्यताम् ॥२५९॥
 सलिलोत्तरणीपायो मणीं देवेन गृह्यताम् । संसारोत्तरणोपायः सुगतो महामर्ष्यताम् ॥२६०॥ 260

२३६. ^{१)} Thus A₂; A₁ चैतसि भूपाल इ^०. २३८. ^{१)} A₂ gloss तत्रिकपालस्व. २४०. ^{१)} Thus A₂; A₁ वाक्ता स्ववा.
 २४१. ^{१)} A₂ × खार^०.—^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁ विशागीतो. २४८. ^{१)} Thus A₁; A₂ स्तम्भित^०. २५२. ^{१)} A₂ म-
 तिमाव्या^०. २५४. ^{१)} A₂ कुरुतीमिषु. २५६. ^{१)} A₂ gloss चन्द्रकान्तस्व.—^{२)} A₂ gloss शशिमणिः.—^{३)} A₂ gloss जलनिधिना.—
^{४)} Thus corr. by A₂ from A₁ स्वम्बं.—^{५)} Thus corr. by A₂ from A₁ यमाव्याः. २५९. ^{१)} Thus A₂; A₁ सतो.—^{२)} Thus
 A₂; A₁ in margin कीदृशे स्व. २५९. ^{१)} A₂ gloss दृष्ट्वा. २६०. ^{१)} A₂ gloss मणी एव संसारोत्तरणोपाय इत्यारोपः । अत एव गृह्यता-
 मित्येकवचनान्न किंभावयन् मणी एव संसारोत्तरणोपायस्त्वया गृह्यतामित्यन्वयः.

- इति तेनार्थितो बुक्त्या जिनबिम्बं ददौ नृपः । वाग्मिनां कस्य सामर्थ्यं परिपन्थयितुं वचः ॥२६१॥
 स्वविहारेण भगवान्स तेन विनिवेशितः । कपिशोभिः सकाशाय इव यो भाति कान्तिभिः ॥२६२॥
 दृश्यतेषामपि कटकैरायसैः परिवेष्टितः । गजस्कन्धनिबद्धस्य सूचको वस्य विष्टरः ॥२६३॥
 अभिप्रायानुसारेण प्रकटीकुरुते शिवम् । अहो महाप्रभावाणां भूपतीनां वल्लभरा ॥२६४॥
 २६५ अशिक्षितं कदाचित्स स्वयं दमयितुं हयम् । निनायारण्यमेकाकी हयविद्याविशारदः ॥२६५॥
 दूराभिर्मानुषे तत्र ललनां ललिताकृतिम् । एकां ददर्श गायन्तीं नृत्यन्तीमपरामपि ॥२६६॥
 क्षणाच्च ते समापद्य गीतनृत्ते मृगीवृक्षौ । प्रणम्य किञ्चिच्छब्दन्त्यावपद्यदमयन्हयम् ॥२६७॥
 तुरगं तं समारुह्य तत्रागच्छद्दिने दिने । दृष्ट्वा तथैव ते कान्ते गत्वापुच्छस्तचित्मयः ॥२६८॥
 तमूचनुस्ते नर्तक्यावावां देवगृहाभिते । यः भूरवर्धमानोयं मामस्तत्रावयोर्गृहम् ॥२६९॥
 २७० इहत्यजीवनभुजां मातृणामुपदेशतः । अस्मत्कुलेन निवर्ते नृत्तमत्रं विधीयते ॥२७०॥
 रुडिः परंपरायाता सेचमस्मद्गृहे स्थिता । आचामन्योपि वा नात्र निमित्तं ज्ञातुमीश्वरः ॥२७१॥
 पत्रं वचस्तयोः श्रुत्वा नृपोन्येषुः सविस्मयः । तदुत्तरां मेदिनीं कृत्वां कारुभिर्निरदारयत् ॥२७२॥
 दूरं निर्दलमृक्षैस्तीरयाद्वाक्षीभिवेदितम् । नृपतिः पिहितद्वारं जीर्णं देवगृहहयम् ॥२७३॥
 उद्घाटितारिर्वर्णैः पीठोत्कीर्णैर्निवेदितौ । अपद्यत्केशवौ तत्र रामलक्ष्मणनिर्मितौ ॥२७४॥
 २७५ परिहासहरेः पार्श्वे पृथक्कृत्वा शिलागृहम् । स रामस्वामिनः श्रीमान्प्रतिष्ठाकर्म निर्ममे ॥२७५॥
 देवोपि लक्ष्मणस्वामी तथैवाभ्यर्ष्य पार्थिवम् । चक्रमर्दिकया चक्रेश्वरपार्श्वे निवेशितः ॥२७६॥
 दिग्जये पुरुषः कश्चिद्वत्प्रत्यमनिपहः । अये न्यक्षिपदात्मानं गजाच्छस्य भुभुजः ॥२७७॥
 तं कृत्वापिप्राणादिव्रणैः शोणितवर्षिणम् । चाणार्थिनं कारुणिकः स्वोदन्तं पृष्ट्वाक्षुपः ॥२७८॥
 स तस्मै सिक्कलासिन्धुसविधस्यस्य भूपतेः । प्रख्यातमूत्रे सचित्रमात्मानं हितकारिणम् ॥२७९॥
 २८० प्रणतिर्ललितादिस्थनृपतेः क्रियतामिति । हितं कथयतः स्वस्व नियमं च तन्नो नृपात् ॥२८०॥ युग्मम् ॥
 प्रतिजज्ञे च भूपेन ततस्तस्त्रामिनिपहः । रुद्रणोर्गर्दकारैः स चाकार्यत सत्कृतैः ॥२८१॥
 ततो विहितयात्रं तं स मन्त्री कृतसत्क्रियः । कदाचिदेवमवदद्विजने जगतीभुजम् ॥२८२॥
 एवंविधस्य काकस्य राजम्यत्परिरक्षणम् । तत्र वैरविभुद्वयाशा विद्वम्बयति मामियम् ॥२८३॥
 वाग्यैर्जलाञ्जलिं दत्त्वा दुःखाय च सुखाय च । कृतकृत्यो धुर्व जघामवमानहतानसन् ॥२८४॥
 २८५ अपकृत्याधिकं शत्रोरपकारं जयेन्मितम् । गम्भीरं प्रतिनद्येव निनादं नदतो गिरिः ॥२८५॥
 इतो मासैस्त्रिभिर्गम्या भूः प्राप्या स्वरितं कथम् । यदा वा प्राप्यते वैरी तदा तत्रैव किं वसेत् ॥२८६॥
 मासार्धलङ्घ्यं पन्थानं तस्मादुपदिशामि ते । गृहीत्वा स जलं गम्यधमूनां किं तु निर्जलः ॥२८७॥
 तद्भूमिजा बन्धवो मे न बहन्ति त्वदागमम् । सामात्यान्तःपुरो राजा उद्यनानेन गृह्यते ॥२८८॥

२६१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ वस्य. २६३. ') Thus emended with Edd.; A₁ °स्कन्ध°.—') Thus A₁; A₂ सुचकोवस्य.
 २७०. ') A₂ glosses अस्मत्कुलेन and देवगृहे. २७२. ') Thus corr. by A₁ from तदुत्तौ; A₂ °कत°.—') Thus A₂; A₁
 कृत्वां. २७३. ') Thus A₁; altered by later hand to दूरि°. २७४. ') A₁ gloss अक्षरैः. २७९. ') Thus corr. by A₂ from
 A₁ वाक्कृतं. २८०. ') A₂ gloss कलिताविरथाय प्रणायं कुर्वति ननुक्तं हितमहितं श्रुत्वा तेन राजा मम कर्तव्यासावयोवयवः कृत्वा;
 २८२. ') Thus A₂; A₁ °रिजेन. २८४. ') Thus A₂; A₁ जघाम°. २८७. ') A₂ gloss पन्थाः.

इत्युक्त्वा सोऽकरोत्स्य प्रवेशं बालुकार्णवे । पक्षे क्षीणे च कटको निस्तोषः समपद्यत ॥२८९॥
 तथाप्यशभि द्विजाणि बह्वेषामभवन्मृपः । तृष्णार्ते वीक्ष्य सैन्यं च मन्त्रिणं तमभाषत ॥२९०॥ 300
 एककालाभिका यावद्दासरा गमिताः पथि । मुमुर्षु तृष्णया सैन्यं तदध्या शिष्यते कियान् ॥२९१॥
 ततो विहस्य सोऽवादीज्जिगीषो रोषमध्वनः । किं पृच्छस्यरिराष्टस्य दमराष्ट्रस्य वा भवान् ॥२९२॥
 त्वं हि स्वामिहितैवैव समुपेक्ष्य स्वजीवितम् । मृत्युवक्तं सकटको मया युक्त्या प्रवेशितः ॥२९३॥
 नेदं मरुमहीमानं भीमोयं बालुकार्णवः । आम्भोज लभ्यते कापि कस्माता तेद्य भूपते ॥२९४॥
 भुत्वेति वृत्तना कृत्वा समभूहीतसौष्ठवा । करकाभ्रक्षितफला स्तम्भशेषेव शालिभूः ॥२९५॥ 305
 संत्यक्तजीविताशानां भीक्षणां क्रन्धितधनिम् । भुजमुद्यम्य शमयंस्ततो नृपतिरन्नवीत् ॥२९६॥
 अमास्य तव कृत्येन प्रीताः स्वामिहितैविणः । मरावप्यत्र क्षीतार्ता इव रोमाञ्जिता वयम् ॥२९७॥
 अभेषसारे मयि तु व्यक्तमेवंविधोपि ते । प्रयासैः कुण्डतां यातो लोहं वचमणाविव ॥२९८॥
 मणिभ्रमाहङ्गिकणं गृह्णन्ग्वा इवाङ्गुलीः । त्वं मिथ्यावयवाङ्गुनानद्य शोचिष्यसि ध्रुवम् ॥२९९॥
 निवेशेनैव मे पश्य पयः सृतेष्य मेदिनी । रसितेनाम्बुवाहस्य रजं वैदूर्यभूरिव ॥३००॥ 300
 इत्युक्त्वा सोऽम्बु निष्क्रुष्टुं कुन्तेनोर्षीं व्यशरवत् । उज्जिरीर्षुर्वितस्ताम्भः भूलेनेव विलोचनः ॥३०१॥
 अथोज्जगाम पाताललक्ष्मीलीलास्मितच्छदिः । रत्नातलास्तरित्साकं सैन्यानां जीविताशया ॥३०२॥
 तस्य सेनाचराणां सा क्रमं चिच्छेद बाहिनी । मृषाञ्चकीकृताङ्गस्य मन्त्रिणस्तस्य वेत्सितम् ॥३०३॥
 लूनाङ्गोमङ्गलाशंसी स मन्त्री विकलभ्रमः । स्वस्य भर्तुर्विषेशादौ नगरीमन्तकस्ततः ॥३०४॥
 राजापि कुटिलाचारो निगृह्य स महीपतिः । निजस्य मन्त्रिणस्तस्य तुलयावस्यो स्वधीयत ॥३०५॥ 305
 यथोपयोगं तेनैव स्थाने स्थाने प्रवर्तिताः । अद्यापि कुन्तबाहिन्यः प्रवहन्त्युत्तरापथे ॥३०६॥
 सहस्रशः संभवन्तोऽप्यपरे भुवनाङ्गताः । अतिप्रसङ्गमङ्गेन तदृत्तान्ता न दर्शिताः ॥३०७॥
 यन्निःशब्दजला वनादमपसवे देशेनिघोरारवा यथाच्छाः समये पयोदमलिने कालुष्यसंबूषिताः ।
 दृश्यन्ते कुलनिष्पन्ना अपि परं दिग्देशकालाधिमौ तस्त्वस्थं महतामपि स्वसदृशाचारप्रवृत्तिप्रदौ ॥३०८॥
 कलेर्वायं प्रभावः स्याच्चरनाथासनस्य वा । यस्तोपि भीमकलुषाः प्रवृत्तीः समदर्शयत् ॥३०९॥ युग्मम् ॥
 अक्षरोऽसखो राजा परिहासपुरे स्थितः । स जानु मदिराक्षीवः सधिवानेवमन्वशात् ॥३१०॥ 310
 कृतं प्रवरसेनेन यदेतत्प्रवरं पुरम् । तन्निरवदथ मन्वञ्जे मत्पुरस्येवं वेच्छिष्यम् ॥३११॥
 घोरामेलङ्कितान्धस्य भुत्वेत्याशां महीपतेः । गत्वाभ्रवासकूटानि तेदहन्वातुलानके ॥३१२॥
 हर्ष्यापाहीक्षमाणस्तद्वह्निज्वालोज्ज्वलामनः । चल्कामुखे इनाभूस्त हर्षाहृहसितोत्कटः ॥३१३॥
 द्वेषादिवैकृतवतः प्रतिभासतेष्वो मिथैव त्रिभ्रमधिको विशवात्मनोपि ।
 चन्द्रादि पश्यति पुरो द्विगुणं प्रकृत्या तेजोमयं तिमिरदोषहतं हि चक्षुः ॥३१४॥

२९९. ¹) A, gloss पुहवर्षनं. २९६. ¹) Thus corr. by A₂; A₁ "मेवीविषोपि दु.—" Thus A₂; A₁ प्रयोगः. २९९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ वक्षकणं. ३००. ¹) Thus Edd. and G sec. manu; A R and G prima manu विनेशोनेव. ३०४. ¹) A, gloss कलिनाविस्व एव क्रमः. ३०६. ¹) Thus corr. by A₂ from A, दिग्देशः; A, gloss निशि देशः विन्देयः स च कालश्च लो. ३११. ¹) Thus A₂; A, मत्पुरस्यैव. ३१३. ¹) Thus corr. by A₂ from A, गत्वाभ्रवासः.

- 815 नैवं वेदेकमपि नत्पुं प्रवरभूपतेः । असंख्यपुरनिर्माता स विवेदाधिकं कुतः ॥३१५॥ सुगमम् ॥
 क्षीणक्षेत्र्योय मिर्धाय नगरद्वेषकिल्विषम् । उष्णानिःशासद्वदा पस्पर्शनुशयाग्निना ॥३१६॥
 तत्कुर्वतेन्तःसुविरां गूढं येनातनुक्षयम् । दृष्टान्ते जीर्णतरवः कोटरस्थानला इव ॥३१७॥
 प्रातस्तमय शोचन्तं सद्गुःखं वीक्ष्य मन्त्रिणः । चिन्तानिर्वर्तनायोषुः पुरप्रोषं मृषैव तन् ॥३१८॥
 भुतेष्वनष्टे नगरे निःशोकोभून्महीपतिः । स्वग्रान्तर्हारिते पुत्रे मनुजोप इव स्थिते ॥३१९॥
- 320 कार्यं न जातु तद्वाक्यं यत्क्षीवेन मयोप्यते । तान्मुक्त्वाकारिणोमन्वाग्प्रशांसिति सोऽत्रवीत् ॥३२०॥
 प्रियमनुचितं क्षमापण्यस्त्रीक्षणप्रभुरीश्वरो रमयति वतो धिक्ताम्भृत्स्वान्स्ववृत्तिद्विज्ज्वलार्धिनः ।
 नृपमपद्यमं पान्ति पाणानुपेक्ष्य निजानपि प्रसभमिह ये तैः पूतेयं महात्मभिरुर्वरी ॥३२१॥
 अतीन्द्रमपि माहास्यं राक्षस्तस्याधितिष्ठतः । अयमन्योपि द्रोवोभूदितरक्षितिपोचितः ॥३२२॥
 दक्ष्यापि यत्स सध्यस्थं श्रीपरीहासकेशवम् । जवान् तीक्ष्णपुरुषैस्त्रिग्राम्यां गौडपाधिबन् ॥३२३॥
 गौडोपजीविनामासीत्स्वस्वमत्यहुतं तदा । जहुर्ये जीवितं धीराः परोक्षस्य प्रभोः कृते ॥३२४॥
- 325 शारदादर्शनमिषात्कश्मीरान्संप्रविश्य ते । मध्यस्थदेवावसथं संहताः समवेष्टयन् ॥३२५॥
 दिगन्तरस्थे भूपाले प्रविषेक्षुनवेक्ष्य तान् । परिहासहरिं चक्रुः पूजकाः पिहितारिम् ॥३२६॥
 ते रामस्वामिनं प्राप्य राजतं विक्रमोर्जिताः । परिहासहरिभ्रान्त्या चक्रुस्त्पाद्य रेणुशः ॥३२७॥
 तिलं तिलं तं कृत्वा च चिक्षिपुर्दिक्षु सर्वतः । नगराधिगैः सैन्यैर्हन्यमानाः पदे पदे ॥३२८॥
 ह्यामला रक्तसंस्क्रास्तेपतञ्जिता भुवि । अञ्जनाद्रिपृषत्खण्डा धातुस्यन्दोज्ज्वला इव ॥३२९॥
- 330 तदीयरुधिरासारैः समभूदुज्ज्वलीकृता । स्वामिभक्तिरक्षामान्या धन्या ज्येथं वसुधरा ॥३३०॥
 वचाद्रुचकृतं भयं विरमति भीः पद्मरागाद्भवेक्षानाकारमपि मक्षान्यति विषं गारुत्मतादश्मनः ।
 एकैकं क्रियते प्रभावनियमात्कर्मैति रक्षैः परं पुरलैः पुनरप्रमेयमहिमोषदैर्न किं साध्यते ॥३३१॥
 क्व दीर्घकाललङ्घ्योन्वा शान्ते भक्तिः क्व च प्रभौ । विधातुरप्यसाध्यं तद्यद्गैर्दिविहितं तदा ॥३३२॥
 लोकोत्तरं स्वामिभक्तिप्रभावात्थि पदे पदे । तादृशानि तदाभूवन्भृत्स्वरत्नानि भूमताम् ॥३३३॥
 राक्षः प्रियो रक्षितोभूद्रीडराक्षसविभ्रवे । रामस्वाम्युपहारेण श्रीपरीहासकेशवः ॥३३४॥
- 335 अद्यापि दृश्यते भून्यं रामस्वामिपुरास्पदम् । ब्रह्माण्डं गौडवीराणां सनाथं यथासा पुनः ॥३३५॥
 एवं नानाविधोवन्तैर्वासराः क्षमापतेर्ययुः । विरलाः स्वपुरे तस्य भूयांसस्तु दिगन्तरे ॥३३६॥
 अनन्याक्रान्तपृथिवीसमालोकनकौतुकी । अपारं प्रविशेशाच्च पुनरेवोनरापथम् ॥३३७॥
 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां प्रहितैर्धनदादिभिः । कैर्कतैः सह वृत्तान्तास्तस्य ते ते तदामवन् ॥३३८॥
 नाद्यापि या भुवो वृष्टा जाने भानुकैरपि । राक्षस्तस्य बभूवाज्ञा तत्रं स्वैराविहारिणी ॥३३९॥
- 340 विरमज्ञातवृत्तान्तैर्मन्त्रिभिः प्रहितस्ततः । प्रत्यावृत्तस्तस्य पार्श्वद्वैतस्तानिवधमुक्तवान् ॥३४०॥

३१७. १) A, gloss अन्तःशिलाः.—२) A, gloss मध्ये एव.—३) A, gloss क्रियाविशेषणम्.—४) A, gloss कर्मकर्तृरि लकारः स्वयमेव दृष्टान्ते । अन्तःशिलाः पुरुषास्तस्कार्म कुर्वते । येन कार्येण असमुक्षयं यथा भवति सथा स्वयमेव दृष्टान्ते । यथा कोटरस्थानमस्तरवः स्वयमेव गूढं अन्तरेण दृष्टान्ते ॥ ३१९. १) Thus corr. by A, from A, कर्मोति.—२) Thus corr. by A, from A, परम् ३३१. १) ए supplied by A, ३३७. १) Thus corr. by A, from A, अनन्यका ३३९. १) A, तावु.

इत्यादिशक्तिः स्वामी कोयं मोहो भवादृशाम् । क्षमाभिमां मे प्रविष्टस्य प्रतीक्षन्ने यदागमम् ॥३४१॥
 नवं नवं प्रतिदिने संत्यज्य विजयार्जनम् । स्वराष्ट्रं संप्रविष्टस्य किं कार्यं मम परमम् ॥३४२॥
 विनिर्गतानां स्वभुवः सरितां सलिलाकरः । न निर्व्याजं जिगीषूणां वृक्षयते श्वभिः क्वचित् ॥३४३॥
 तस्मादाचारसारं वो वदये स्वविषयोचितम् । राज्यं तदनुसारेण निर्दिष्टं कुतस्तानघाः ॥३४४॥
 अत्रस्थैः सर्वदा रक्ष्यः स्वभेदः प्रभविष्णुभिः । पार्वाक्षाणामिवैषां हि भयं न परलोकतः ॥३४५॥ 345
 अपराधं विनाप्यन्न दण्ड्या गह्वरवासिनः । ते हि संभृतवित्ताः स्युर्दुर्भेद्यां दुर्गसंभयाः ॥३४६॥
 वधोपभोग्यान्वृत्तानि क्षेत्रभूसंमिता वृषाः । घाम्याणां नातिरिच्यन्ते यथा कार्यं तथासकृत् ॥३४७॥
 अधिकीभूतवित्ता हि वत्सरेणैव ते भृशम् । भवेयुर्दामराः कूरा नृपाश्चातिक्रमक्षमाः ॥३४८॥
 वस्त्रं स्त्रियः कुथा भोज्यमलंकारा इया गृहाः । आसाद्यन्ते यदा जातु पामीणैर्नगरोचिताः ॥३४९॥
 मशहूर्गाण्युपेक्ष्यन्ते संरक्ष्याणि यदा नृपैः । यदा चानन्तरज्ञत्वं तेषां भृत्येषु दृश्यते ॥३५०॥ 350
 प्रदेशादेकतो कृदा यदा वृत्तिश्च शस्त्रिणाम् । अन्योन्योद्वाहसंबन्धैः कायस्थाः संहता यदि ॥३५१॥
 कर्मस्थानानि धीक्षन्ते क्षमायाः कायस्थवददा । तदा निःसंशयं ज्ञेयः प्रजाभाग्यविपर्ययः ॥३५२॥ चक्रलकम् ॥
 चेष्टानुसारेणोष्णीय गूढमाशयसंविदम् । मयोक्तं हृदये कार्यमन्तरं राजकीजिनाम् ॥३५३॥
 प्रत्यासक्तिं मदकरटिनेर्न हानगन्धेन वायुर्गर्जोद्भूतिं प्रकटितरुचिश्चञ्चलैवाम्बुदस्य ।
 चेष्टा स्पष्टं वदति मतिमन्त्रैपुणोच्चैयतत्रा जन्तोर्जन्मान्तरपरिचितां निधलां चित्तवृत्तिम् ॥३५४॥
 पुत्रः कुबलयादित्यो वज्रादित्यश्च मे समी । भिन्नशीला तयोर्भ्रात्रोर्धीमानुरयोः पुनः ॥३५५॥ 355
 ज्यायाञ्ज्येभिषेक्तस्यैः स च स्याद्बलवान्यदा । तस्याश्चातिक्रमः कार्यो भवद्भिर्नियमात्तदा ॥३५६॥
 उत्सृजन्नीवितं वापि राज्यं वापि स पार्थिवः । शोचनीयो न केनापि स्मरतेदं वचो मम ॥३५७॥
 कार्यः कनीयाच्च नृपः प्रमादात्क्रियते यदि । नोत्सृजनीया तस्याशा रक्ष्यश्च विषमोपि सः ॥३५८॥
 पौत्रेषु मे कनीयान्यो जयापीडोस्ति दारकः । पितामहसमो भूया इति वाच्यः स सर्वदा ॥३५९॥
 भर्तुर्गृहीतनैराह्याः साभिप्रायां प्रणम्य ताम् । आनर्तुः पश्चिमामाज्ञां ते वाष्पार्शकगत्यजः ॥३६०॥ 360
 उवाच चक्रुणो जातु संनिपत्याखिलाः प्रजाः । बाष्पैः पतिवियोगाभितप्तं सिञ्चन्वृद्धं भ्राम् ॥३६१॥
 राज्ये कुबलयापीडो राजपुत्रोभिषिष्यताम् । ह्यगृहीताभिधो राजा गतः स ह्यहृती दिवम् ॥३६२॥
 ससृजे यस्य कृतिनो देवतैः कोशवृद्धये । रससिद्धिरकस्मान्मे यस्मात्सास्तमुपागता ॥३६३॥
 दूरस्थोपि हि भृभृस्त भाग्यशक्त्या कयाचन । कार्याणि घटयन्नासीर्हर्षटान्यपि हेलया ॥३६४॥
 अम्भोजानि घनाचनस्यबहितोप्युल्लाचयत्वंभुमान्दूरस्थोपि पयोधरोतिशिशिस्पर्शं करोत्स्वातपम् ।
 शक्तिः काप्यपरिक्षतास्ति महतां स्वैरं दविष्टान्यहो यन्माहात्म्यवशेन यान्ति घटनां कार्याणि निर्यन्त्रणाम् ॥३६५॥ 365
 सैकादशदिनान्तम मासान्द्विंशतं समाः । एवमाहूय स महीं प्रजाचन्द्रोस्तमाययौ ॥३६६॥

३५१. ') The words from प्रतीक्षन्ने to संप्रविष्टस्य in the following verse have been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३५१. ') Thus corr. by later hand from A, निर्व्याजं. ३५६. ') Thus A₁; altered by later hand to दुर्भेद्यां which is found in R G. ३५७. ') A₂ gloss करटी हस्ती. ३५९. ') A₂ gloss कुबलयापीडः.—') Emended; A विषमोपि. ३६५. ') Thus corr. by A₂ from A, चन्द्रणम.

- तुषारवर्षैर्बहलैस्तमकाण्डनिपातिभिः । आर्याणकाभिषे देशे विपन्नं केचिद्विचरे ॥३६७॥
 राजप्रष्टां प्रतिष्ठां स रक्षितुं चिरसेविताम् । संकटे कापि दहनं प्राविशदिति केचन ॥३६८॥
 केषांचित्तु मते भूभृद्वीयस्युत्तरापथे । सोमस्यैल्लभां भूमिं प्रविष्टः कटकान्वितः ॥३६९॥
 370 भृत्यद्रुतानि कृत्यानि भृतान्यस्य यथा किल । विपत्तिरपि भूमर्तुस्तथैवात्यद्रुता भुता ॥३७०॥
 यानोस्तं शुमणिः पयोधिसलिलं कैश्चित्प्रविष्टोपरैः संप्राप्तो दहनं गतः किल परैर्लोकान्तरं कीर्त्यते ।
 आयन्ते महतामहो निरुपमपस्थानहेवाकिनां निःसामान्यमहस्वयोगपिथुना वार्ता विपत्तावपि ॥३७१॥
 ततः कुवलयापीडो भेजे कुवलयेशताम् । जातः कमलदेव्या यः श्रीमाञ्जक इत्यादितेः ॥३७२॥
 त्यागेन चक्रे विशदां योनुरक्तां नृपभियम् । महोरगस्त्वचमिष स्वभावमलिनामपि ॥३७३॥
 आत्रा नुन्यप्रभावेण कंचित्कालं दत्तप्रभः । स हताशोऽमणाक्रान्तः प्रदीप इव नादचत् ॥३७४॥
 375 भृङ्गैरिवानुगैर्दानलोभास्पर्यायवृत्तिभिः । श्रीर्दुःस्थाभूक्तयोरन्तर्मन्त्रेभकटयोरिव ॥३७५॥
 अथोभयधनादायिभृत्यत्रकिकयां समम् । राजा कुवलयापीडो बभञ्जानुजमञ्जसा ॥३७६॥
 राज्यं निष्कण्ठकं कृत्वा ततः प्राप्तबलो नृपः । दिग्जयायोजिनक्रान्तिः सोभूत्संभृतसाधनः ॥३७७॥
 एकस्तस्मिन्क्षणे मन्त्री तस्याज्ञामुदलङ्घयत् । स्मरन्वा तत्पितुर्बाह्वं भजन्वा दर्पविक्रियाम् ॥३७८॥
 प्राप्ताग्रामथ यामिन्यां तल्पे कोपाकुलो नृपः । तमाज्ञातिक्रमं ध्यायन्न निद्रां क्षणमप्यगात् ॥३७९॥
 380 एषं कृतागसं हन्तुं सस्पृहस्य तदाभयात् । बहवः प्रत्यभासन्त बध्यास्तस्योद्यतक्रुधः ॥३८०॥
 विचारशैलमथिता तस्य चित्तमहोदधेः । प्रकोपकालकूटस्य पश्चाच्छमस्तुधोदगात् ॥३८१॥
 दधौ सोथ गतक्रोधः प्रवृद्धः प्राणिसंक्षयः । एतावान्कस्य नु कृते कर्तव्यः प्रत्यभान्मम ॥३८२॥
 अकार्याण्यपि पर्याय्य कृत्वापि वृजिनार्जनम् । विधीयते हितं यस्य सं देहः कस्य सुस्थिरः ॥३८३॥
 कृतप्रस्थास्य कायस्य हेमोरगलितस्मृतेः । हन्तव्याः कस्य पन्थानः प्रतिभान्त्यनपायिनः ॥३८४॥
 385 विदन्ति जन्तवो हन्त पश्यमानस्य नात्मनः । अवस्थां कालसूदेन कृतां तां तां क्षणे क्षणे ॥३८५॥
 ह्यः पश्यन्निरकारणस्मितसितं पाथोजकोशाकृति इमभूद्देदकडोरमद्य रभसादुत्तप्रताक्षप्रभम् ।
 प्रातर्जीर्णखलक्षकेशविकृतं वृद्धाजशीर्षोपमं वक्रं नः परिहस्यते भ्रुवमिदं भूतैश्चिरस्यायुभिः ॥३८६॥
 इत्याद्यनिव्यताचिन्तादत्तशान्तिस्तुखारदरः । राज्यं संत्यज्य स वनं प्रक्षमस्तवर्णं ययौ ॥३८७॥
 गच्छ भद्र वनायैव तपस्याधीयतां मनः । सापायाः क्षणभङ्गिन्य एवंप्राया विभूतयः ॥३८८॥
 तेन संत्यजता राज्यं लिखितेन मिजासने । वैराग्यवासनोऽसेकः श्लोकेनानेन सूचितः ॥३८९॥
 390 अभमशमसंवेगलम्बसिद्धिर्नराधिपः । श्रीपर्वतादावद्यापि भग्यानामेति वृकपथम् ॥३९०॥
 तथा यानि प्रभोः पुत्रे मित्रशर्मा भुवान्वितः । वितस्तासिन्धुसंभेदे सभार्यो जीवितं जहौ ॥३९१॥
 राज्यं समां समासाधी कृत्वा स बह्वपाधिपः । निःश्रेयसाग्निभिःश्रेणीं सुधीः सिद्धिं समासदत् ॥३९२॥

३६८. ') Thus A₁, A₂ °प्रष्टः. ३७१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ पणे°. ३७२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ भूव-
 लये°; A₂ adds the gloss को भूमे. बलयः कुवलयः. ३७६. ') A चक्रि°. ३८०. ') This and the following verse have been
 omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३८३. ') A₂ देहं तस्कन्य सविद्यरत्. ३८६. ') Thus A₂; A₁ वनभूरीव
 ३८७. ') A₂ gloss नैविद्यारण्य. ३९१. ') A₂ gloss मन्त्री.

वज्रादित्यो वपियको ललितादित्यं हत्वपि । क्यातोष भूभृदभवद्यन्माता चक्रमर्दिका ॥३९३॥
 स क्रूरचरितो भातुः प्रजाह्लादविधायिनः । दृष्टांशोरिव दुर्वासा नूनं विसदृशोभवत् ॥३९४॥
 परिहासपुरास्त्रिभ्यां नानोपकरणावलीम् । स जहार दुराचारो भूभृदोमवशंवदः ॥३९५॥ 395
 रागिणो भूमिपालस्य भूयस्योन्तःपुरस्त्रियः । कीजाभस्येव वडवास्तास्ताः समभवन्प्रियाः ॥३९६॥
 विक्रयेण प्रथच्छस्त म्लेच्छेभ्यः पुरुषान्बभूव । म्लेच्छोभितां व्यवहति प्रावर्तयत मण्डले ॥३९७॥
 सप्रान्दान्वद्वर्षा भुक्त्वा सौतिसंभोगजन्मना । जगाम संक्षयं ऋभामृत्परयोरेण किल्बिषी ॥३९८॥
 तस्मान्मञ्जरिकादेव्यां जातो राजा प्रजान्तकः । ततः पृथिव्यापीडोमूत्समासाधतुरः समाः ॥३९९॥
 जातो मन्माभिधानावां वपिय्यास्सम वासरान् । संप्रामापीडनमाथ तमुत्पाद्याभवचूपः ॥४००॥ 400
 भातरौ तौ समासाद्य राज्यं नैव व्यराजत । हेमन्तशिशिरावाप्य षण्डांशोरिव मण्डलम् ॥४०१॥
 शाप्तेय संप्रामापीडे कनीयान्बपिय्यात्मजः । राजा श्रीमाञ्जयापीडः प्राप राज्यं ततः क्रमान् ॥४०२॥
 पितामहस्यो भूयादित्यमात्यवधः स्मरन् । जिगीषुः संभृतबलो दिग्जयाय स निर्ययौ ॥४०३॥
 स्वदेशादेव नयविहशं नीतैः समं नृपैः । वृद्धान्पप्रच्छ निर्गच्छन्कडमीरहारगोचरान् ॥४०४॥
 पितामहस्व नः सैन्यं कियच्चिर्गच्छतोभवत् । इति वृताथ थाचाद्य यूयं संख्यातसैनिकाः ॥४०५॥ 405
 कृतस्मितास्तमुवुक्षे किं प्रभेनामुना प्रभो । वस्तु कथिदतिक्रान्तं नानुकर्तुं क्षमोभुना ॥४०६॥
 कर्णरथानां तस्यासीत्सपादं लक्षमीशितुः । भशीतिस्तु सहस्राणि देवस्याथ जयोद्यमे ॥४०७॥
 तदाकर्ण्य जयापीडो बहु भेने न निर्जयम् । क्षिप्रं क्षितेः संकुचन्त्याः कालस्य बलवत्तया ॥४०८॥
 जिगीषोः श्माभुजस्तस्य भावमालोक्य तादृशम् । दध्युर्भावकतां वृद्धा ललितादित्यभूपतेः ॥४०९॥
 तस्य दुरप्रयातस्य स्यालो अज्जाभिधो बलान् । ब्रोहेणाक्रम्य कडमीरान्स्वयं भेजे नृपासनम् ॥४१०॥ 410
 दिने दिने राजसैन्यास्त्वदेशस्मारिणस्ततः । सैनिकाः संन्ववर्तन्त स्वाभिभक्तिपराङ्मुखाः ॥४११॥
 प्रख्यापयिष्वन्स्वामेव शक्तिं परिकरं विना । निधिकाय जयापीडो युक्तां कांक्षितुं संविदम् ॥४१२॥
 भमङ्कुरास्तेभिमानास्तस्यैवासम्मनस्विनः । अत्यवर्तत कैरेव वैधावीरपि वामताः ॥४१३॥
 स विसृज्य भुवं स्वां स्वां भूपतीननुयात्रिकान् । प्रयागमगमस्सैन्यैः परिभैर्यैर्मजैः समम् ॥४१४॥
 तत्रावशिष्टानुशित्य वाजिनः स मनोजवान् । द्विजेभ्यो लक्षमेकोनं प्रददौ भूरिदक्षिणम् ॥४१५॥ 415
 संपूर्णमन्यो लक्ष वः प्रदद्यात्त्र वाजिनाम् । तन्मुद्रयेयं मन्मुद्रा विनिवार्येत्युदीर्य च ॥४१६॥
 श्रीजयापीडदेवस्येत्यक्षरैरुपलक्षिताम् । दिग्देशगामिनो मुद्रां गाङ्गस्य पयसो ददौ ॥४१७॥
 तन्मुद्राङ्कं पयः पीत्वा गाङ्गमद्यापि निर्मलम् । चित्ते प्रवर्धते तापो भूपानामभिमानिनाम् ॥४१८॥
 स्वदेशगमनानुज्ञां सैन्यस्वाप्रमुखेन सः । दत्त्वां निशायामेकाकी निर्ययौ कटकान्तरान् ॥४१९॥
 मण्डलेषु नरेन्द्राणां पयोदानामिवायमा । गौडराजाभयं गुप्तं जयन्ताख्येन भूभुजा ॥४२०॥ 420
 कथिवेश क्रमेणाथ मगरं पीण्डवर्धनम् । अस्मिन्सौराज्यरम्याभिः प्रीतः पौरविभूतिभिः ॥४२१॥

३९३. ^{१)} A, ललितापीड. ३९४. ^{१)} A, दूर. ४००. ^{१)} Thus A, E G; A, बलवान्. ४१२. ^{१)} Thus A₂; A, स्वा न्यवर्तन्त. ४१९. ^{१)} Thus corr. by A, from A, 'तसुलोथ सः. —' ^{१)} Thus corr. by A, from A, कृत्वा (?). ४२१. ^{१)} Thus corr. by A, from A, तस्वि' and श्रीर्ति.

- लास्यं स ब्रह्मविश्वकार्तिके यनिकेतनम् । भरतानुगमालक्ष्यनृत्तगीताविशास्रचित् ॥४२२॥
 ततो देवगृहद्वाराशिलामध्यास्त स क्षणम् । ॥४२३॥
 तेजोविशेषचकितैर्जनैः पारिषत्तान्तिकम् । गर्तकी क्रमला नाम कान्तिमन्तं ददर्श तम् ॥४२४॥
 435 असामान्याकृतेः पुंसः सा ददर्श सक्षिप्तया । अंसपृष्ठेन धावन्तं करं तस्वान्तरान्तरा ॥४२५॥
 अविन्तयन्ततो गृहं चरक्षेप भवेद्भुवम् । राजा वा राजपुत्रो वा लौकोत्तरकुलोद्भवः ॥४२६॥
 पर्वं यहीतुर्मभ्यासः पृष्ठस्थाः पर्णवीटिकाः । अंसपृष्ठेन येनायं लसत्पाणिः प्रतिक्षणम् ॥४२७॥
 लोलभोजपुटो मदोत्कमधुपापाताम्ययेपि द्विपः सिंहोसत्यपि पृष्ठतः करिकुले व्यावृष्य विप्रेक्षिता ।
 मेघौन्मुख्यशाम्येयश्चान्मवदनोद्गीर्णस्वरो बर्हिणश्चेष्टानां विरमेन्न हेतुविगमेप्यभ्यासदीर्घा स्थितिः ॥४२८॥
 इत्यन्तश्चिन्तयन्ती सा कृत्वा संक्रान्तसंविदम् । सखीमभिवदद्वां विससर्ज तदन्तिकम् ॥४२९॥
 430 प्राण्यत्पृष्ठं गते पाणौ पूगखण्डांस्तयार्पितान् । वक्त्रेक्षिपञ्ज्यापीडः परिवृत्तं ददर्श ताम् ॥४३०॥
 भूतंशयासि कस्य त्वं पृष्टाया इति सुभुवः । ददस्यां वीटिकास्तस्या वृत्तान्तमुपलब्धवान् ॥४३१॥
 तथा जनितदाक्षिण्यस्तैस्त्रैर्मधुरभाषितैः । सख्याः समाप्रनृत्ताया निन्द्ये सं वसतिं शनैः ॥४३२॥
 अमाभ्यपेशालापा तथा तं सा विलासिनी । उपाचरत्परार्थ्यभीः सोष्यभूद्विस्मितो यथा ॥४३३॥
 ततः दशशङ्खध्वले संजाते रजनीमुखे । पाणिनालस्य भूपालं शय्यावेदम धिवेश सा ॥४३४॥
 435 ततः काञ्चनपर्यङ्कशायी मरेयमस्तया । तयार्पितोपि शिथिलं विदधे नाभरांशुकम् ॥४३५॥
 पशेदायक्षिव बृहदक्षस्तां सत्रपां ततः । दीर्घबाहुः समाश्लिष्य स शनैरिदमब्रवीत् ॥४३६॥
 न त्वं पद्मपलाशाक्षि न मे इदयहारिणी । किं तु कालानुरोधेयं सापररथं करोति माम् ॥४३७॥
 हासस्तवायं कल्याणि गुणैः प्रीतोस्म्यहृत्त्रिमैः । अचिराज्ज्ञानवृत्तान्ता भुवं वाक्षिण्यमेप्यसि ॥४३८॥
 कार्यशेषमनिष्पाद्य सज्जं मानिनि कंचन । अभोगे कृतसंकल्पं सुखानां त्वमवेहि माम् ॥४३९॥
 440 तामेवमुक्त्वा पर्यङ्कं साङ्गुलीयेन पाणिना । वादयक्षिव निःश्वस्य श्लोकमेत पपाठ सः ॥४४०॥
 असमाप्रजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मेनस्त्विनः । अनाकस्य जगत्कृत्स्वं नो संभ्यां भजते रविः ॥४४१॥
 श्लोकेनात्मगतं तेन पठितेन महीभुजा । सा कलाकुशलापासीन्महान्तं कंचिदेव तम् ॥४४२॥
 गन्तुकामं च तं प्रातर्नृपं प्रणयिनी बलात् । अर्थयित्वा चिरं कालमप्रस्थानमयावत ॥४४३॥
 एकदा वन्दितुं संभ्यां प्रयातः सरितस्तटम् । चिरायतो गृहं तस्या ददर्श भृशविद्वलम् ॥४४४॥
 445 किमेतदिति पृष्ठाय तमूचे सा भुचिस्मिता । सिंहोव सुमहाज्जात्रौ निपत्याहन्ति देहिन्ः ॥४४५॥
 नरनागाश्रसंहारः कृतस्तेन दिने दिने । स्वययभुवं चिरायते तद्भयेन समाकुला ॥४४६॥
 राजानो राजपुत्रा वा तद्भयेन विसृष्टिताः । गृहेभ्यो नात्र निर्वाप्ति प्रवृत्ते क्षणदाक्षणे ॥४४७॥
 तामिति ब्रुवतीं मुग्धां निविध्य च विहस्य च । नवीड इव तां रात्रिं जयापीडोत्पवाहयत् ॥४४८॥

४२२. ^{१)} ब्रह्म supplied by A₂ in space left by A₁. —^{२)} A, gloss भरतानुगमालक्ष्यनृत्तगीताविशास्रचित् लास्या. ४२३. ^{१)} Here two padas seem to be wanting. ४२५. ^{१)} Thus A₁; A₂ पृष्ठेय. ४२७. ^{१)} A, मूल. —^{२)} Emended; A वृहीतु. —^{३)} A₂ धावन्त. ४२८. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A, सिंहः. ४३१. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A, ददस्या. ४३२. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A, स्व. ४४०. ^{१)} A₂ कथयक्षिव. ४४१. ^{१)} Thus A₂; A₁ जगत्त्रिमैः. ४४३. ^{१)} A₂ मितं. ४४४. ^{१)} A₂ स रत्नम्. —^{२)} Thus A₂; altered by later hand to इत्यम्. ४४८. ^{१)} Thus corr. by later hand from A, ब्रुवतीं.

अपरेद्युर्दिवापदे निर्गती नगरान्तरात् । सिंहागमवतीक्षेत्रेभुम्भहावटतरोरधः ॥४४९॥
 अदृश्यत ततो दुरादुत्कुलवकुलच्छविः । अहहासः कृतान्तस्य संवारीच मृगाभिपः ॥४५०॥ 450
 अध्वानान्धेन बान्तं तमथ मन्धरगामिनम् । रावसिंहो नदसिंहं समाह्वयत हेलया ॥४५१॥
 स्वधभ्रोक्षो ध्यास्तवक्ष्यः कर्मकर्षः प्रदीमदृक् । उदस्तपूर्वकायन्तं सगर्जः समुपाव्रवत् ॥४५२॥
 तस्य न्यस्याननचिते कफोर्णि पततः कुभा । शिपकारी जयापीडो वक्षः क्षुरिकर्षाभिनत् ॥४५३॥
 शोणितं अग्धगन्धेभसिन्दूराभं विमुञ्चता । एकप्रहारभिन्नेन तेनास्यज्वत जीवितम् ॥४५४॥
 धामुक्तत्रयपङ्कः स कफोभिमथ गोपवत् । प्रविह्व नर्तकीवेरम निशि हृष्याप पूर्ववत् ॥४५५॥ 455
 व्रमायायां विमानवी भुत्वा सिंहं हतं नृपः । प्रहृष्टः कौतुकाद्भृद् अयन्तो निर्वयौ स्वयम् ॥४५६॥
 स हृष्टा तं महाकायमेकप्रहसितसंस्तम् । साधयो निधयान्धेने प्रहर्तारममानुषम् ॥४५७॥
 तस्य हन्तान्तरालम्भं केचुरं पार्श्वमार्पितम् । श्रीजयापीडनामाङ्कं ददर्शाथ सविस्मयः ॥४५८॥
 स्वात्कुतोत्र स भूपाल इति ब्रुवति पार्श्वे । जयापीडागमाशङ्किः पुरमासीन्नयाकुलम् ॥४५९॥
 ततः पौरान्धिमृदयैवं अयन्तः क्षितिपोब्रवीत् । प्रहर्षावसरे मूढाः कस्माद्भो भवसंभवः ॥४६०॥ 460
 भूषते वि जयापीडो राजा भुजबलोर्णितः । केनापि हेतुना भ्राम्यचेकाफ्येव दिगन्तरे ॥४६१॥
 राजपुत्रः कल्लट इत्युक्त्वा कल्याणदेव्यसौ । तस्मै नियमिता दातुं निष्पुत्रेण सता मया ॥४६२॥
 सोन्वेप्यभेत्स्वर्नं प्रापस्तत्राहारणेच्छया । रत्नदीपं प्रतिष्ठासोर्निधानासादनं गृहात् ॥४६३॥
 अस्मिन्नेव पुरे तेन भाव्यं भुवनशासिना । ब्रूपादेनं समान्धेप्य योस्मै दद्यामभीप्सितम् ॥४६४॥
 याचि सप्रत्ययाः पौरा भूपतेः सत्यवादिनः । अन्विष्य कमलावासवार्तिनं तं न्यवेदयन् ॥४६५॥ 465
 सामात्यान्तःपुरोभ्येत्य प्रचलेन प्रसाद्य तम् । ततः स्ववेदम नृपतिर्निर्माय विहितोत्सवः ॥४६६॥
 कल्याणदेव्यास्तेनाथ कल्याणामिनिवेशिना । राजलक्ष्म्या ध्वपास्ताया इव सोजिमहत्करम् ॥४६७॥
 ध्वधादिनापि सामर्थी तत्र शक्तिं प्रकाशयन् । पञ्च गौडाधिपाञ्जित्वा श्वभुरं तदधीश्वरम् ॥४६८॥
 गतशोभं प्रभुत्वकं सैन्यं संवाहवन्स्थितः । मित्रशार्मात्मजो देवशार्मास्यस्तमाथयौ ॥४६९॥
 निजदेशं प्रति ततः स प्रतस्ये तदर्शितः । अमे जयभिरं कुर्वन्पथात्सेव हृलोचने ॥४७०॥ 470
 सिंहासनं जितादाजौ कन्यकुञ्जमहीभुजः । स राज्यककुर्ह राजा जहारोदारपौरुषः ॥४७१॥
 तस्मिन्प्रविष्टे स्वभुवं स्फूर्जदूर्जितविक्रमे । सैन्यैः समं सभित्सज्जेर्जज्जो योक्तुं विनिर्वयौ ॥४७२॥
 भुक्तलेत्राभिधे प्राप्ते तेन सार्धं ह्यवाहनः । जयापीडस्य संघामः ह्यबहूनि दिवान्यभूत् ॥४७३॥
 अनुरक्तमजो राजा जञ्जराज्यासहिष्णुभिः । बुधि सोन्धीवमानोभूद्भ्राम्याटविकमण्डलैः ॥४७४॥
 श्रीदेवो मामनण्डालः प्राप्ते माम्यैः समं बुधि । कोच जञ्ज इति भ्राम्यन्धोधान्यप्रच्छ सर्वतः ॥४७५॥ 475
 नृष्णार्ते स्वर्णभृङ्गारात्पिबन्तं वारि तस्य ते । रणमध्ये इवाक्यं तं दुरास्तमदर्शयन् ॥४७६॥

४५१. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'सिंह'. ४५२. १) Thus corr. by A₂ from A₁, कर्म°. ४५३. १) A₂ gloss स्वस्व.
 ४५४. १) A₂ gloss दुरास्तोचम्. ४५५. १) A₂ gloss सविश्वासा. ४५९. १) A₂ gloss प्रकृतं कथासम्बन्धं स्मारयति गतसेवमित्ति.
 ४६०. १) A₂ gloss कमलानन्दकी कल्याणवेर्षी च. ४६१. १) Thus A₂; A₁ °वाही. ४६४. १) Thus A₂; A₁ लोन्धीवमानो.

- भ्रमयन्नेषणीयं स क्षिप्वात्मानं तदानने । खोदं हतो मया जञ्ज इत्वमोचक्रियोनदम् ॥४७७॥
 साहायकाय रात्रोर्दं कामीस्युक्तायिताघर्नः । मगुर्दसन्त्वा जञ्जस्य प्रतिज्ञायायवौ वधम् ॥४७८॥
 अरुमसंरुग्णमीमास्व मुमुर्षु पतितं हवात् । विवेष्टमयं मेदिन्यां जञ्जं स्वका वसुभिजाः ॥४७९॥
 480 न समर्थाहितापातविन्तासततदुःस्थितः । द्रोहाभिनेनं राउयेन विभिर्बिर्विर्व्ययुज्यत ॥४८०॥
 न्यासापहाराश्रिजां वेदयानां कामिवञ्चनात् । द्रोहाशोपनतां राक्षामस्थिरा पत्र संपदः ॥४८१॥
 हने जउजे जयापीडः प्रत्यावृत्य निजां भिवम् । जमाह दोष्णा भूमारं कृत्येन च सतां मकः ॥४८२॥
 प्रपेदे वध कल्याणं स विरोधिषधामृषः । वेधे कल्याणपुरकृत्य कल्याणदेव्यभूत् ॥४८३॥
 राजा मल्हाणपुरकृषके विपुलकेशवम् । कमला सां स्वनासापि कमलाख्यं पुरं व्यधात् ॥४८४॥
 485 महामतीशारपीडाधिकारं प्रतिपद्य सः । कल्याणदेवीदाक्षिण्यादकरीदधिकोचतिम् ॥४८५॥
 उत्पत्तिभूमौ देवोस्मिन्बूरदूरतिरोहिता । कश्यपेन विनस्तेव तेन विद्यावतारिता ॥४८६॥
 वचोमूर्खोवमित्येव कस्मैचिद्वदने स्फुटम् । सर्वज्ञानान्दरुषके सर्वान्विद्याभिवोगिनः ॥४८७॥
 देशान्तरादागमद्यं व्याचक्षणांश्चमापतिः । प्रार्थयत विच्छिन्नं महाभाष्यं स्वमण्डले ॥४८८॥
 क्षीराभिधाच्छब्दविद्योपाध्यायात्संभृतभुतः । बुधैः सह ययौ वृद्धिं स जयापीडपण्डितः ॥४८९॥
 490 भूपतेरात्मना स्वर्षी चक्षमे न स कस्यचित् । आत्मनस्तु बुधैः स्वर्षी भुवधीर्ब्रह्ममन्यत ॥४९०॥
 नाथत्पण्डितशब्देभूराजशब्दादपि प्रथा । तैस्त्रैदोषैर्न तु ग्लानिं कालान्तरवदाययौ ॥४९१॥
 नृपतौ विद्वदायते राजसामुख्यकाङ्क्षिभिः । गृहा बभूवुर्बिदुषां व्याप्ताः सेवान्तैर्मृषैः ॥४९२॥
 समपहीतथा राजा सोमिन्व्य निखिलान्भुभान् । विद्वद्भिर्क्षमभवद्यथान्यनृपमण्डले ॥४९३॥
 अध्वक्षो भक्तशाखायां भुक्तदन्तस्य मन्त्रिणः । विद्वत्तया धर्कियाख्यस्तेन स्वीकृत्य वर्धितः ॥४९४॥
 495 विद्वान्दीनारलक्षेण प्रत्यहं कृतचेतनः । भद्रोभूदुद्धटस्तस्य भूमिभर्तुः सभापतिः ॥४९५॥
 स दामोदरगुमाख्यं कुहनीमतकारिणम् । कविं कविं बलिरिच भुष्यं धीसचित्रं व्यधात् ॥४९६॥
 मनोरथः शङ्कदन्तश्चटकः संधिमांस्तथा । बभूवुः कवयस्तस्य वामनाद्याध मन्त्रिणः ॥४९७॥
 स स्वप्ने पश्चिमाशायां लक्षयसुदयं रवेः । देशे धर्मोत्तराचार्यं प्रविष्टं साध्वमन्यत ॥४९८॥
 सचेताः संस्तवय्यकविचकृत्वो बभूव सः । भवानां भुज्यमानानामास्यादान्तरविकृषः ॥४९९॥
 500 अपश्यन्निर्महास्वादाग्भावांस्वातुषिवेकिभिः । किं ज्ञेयमशनादन्यत्कामपैरन्धैरिवोक्षभिः ॥५००॥

४७८. ') A₂ indicates by asterisks and the marginal note मण्डले: साहायकाय, a different reading, in which this verse followed after verse 474.—') Thus A₂; A₁ कित्तासतः. ४७९. ') Thus A₁; A₂ 'सर्वीष'. ४८०. ') Thus A₂; A₁ द्रोहाभिनेन. ४८१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सोपहता. ४८२. ') A₁ gloss मलरी इति भाषया.—') Doubtful: thus A₂; A₁ विरलके; A₂ मरुलकेसधम्.—') Thus corr. by A₂ from A₁ रवा.—') A₁ gloss कलमपुरं. ४८३. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पेडावि'. Cf. महामतीशारपीडा iv. 142.—') Thus A₁; A₂ 'देवी' and 'जताय'. ४८४. ') Thus G B Erid.; A 'हितौ. ४८५. ') यज्ञाना supplied by A₂ in space left by A₁. ४८६. ') A₂ gloss प्रापय्य.—') Thus A₂; A₁ 'वक्षायः. ४८७. ') A₂ gloss क्षीरस्वामिनः. ४९२. ') Thus corr. by A₁ from राउय. ४९४. ') Thus corr. by later hand from A₁ याकथा. ४९५. ') A₂ gloss महोद्धट आलङ्कारिकः. ४९६. ') A₂ 'कारणम्.—') A₂ gloss भुक्त. ४९८. ') Thus A₂; A₁ सुस्वप्न.—') Thus according to marginal note of A₂ देश धर्मोत्तराचार्यदेव्यव्याययौ; A₁ देशे धर्मोत्तराचार्य. ५००. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'रन्धैरि'.

आकटस्य चित्वा कृतानुमरणोद्योपधियालिङ्गनं पुण्ड्रेभुद्रवपानमुल्बणमहामोहप्रतुमस्मृतेः ।
 बीवासोरकर्तृमास्यवत्तयाद्योदथ यारुग्भवेद्वावासां ह्यभगः स्वभावमहिमा निधेतसस्वाहृशः ॥५०१॥
 मन्त्रविक्रमयोस्तस्य ह्योर्द्वेषयोरिव । एकैव विम्बिता मूर्तिः सहस्रगुणतां ववी ॥५०२॥
 आर्कुर्वन्विगुणामाहां लङ्केन्द्रात्पञ्च राक्षसान् । तेनागयेति जगदे दूतो ज्ञानु पुरः स्थितः ॥५०३॥
 सांधिप्रविकः सोष पञ्चपोताच्छुतोम्बुधौ । प्राप पारं तिमिप्राप्तं तिमिमुखाट्यं निर्गतः ॥५०४॥
 मियमत्स्यो रश्मभक्त्या नृपाहालेखदायिनम् । स्वदेशमनयवतै रक्षोभिस्तं विभीषणः ॥५०५॥ 505
 दूतं वितैः पूरयित्वा सरीगाथं च राक्षसैः । धके जयपुरं कोट्टे विविष्टपसमं नृपः ॥५०६॥
 बुद्धवधं महाकारं विहारं च विभाव सः । नगरान्तर्जयदेवीं पुण्यकर्मां च निर्ममे ॥५०७॥
 तस्युरे चतुरास्मा च शेषशापी च केशवः । विष्णुलोकस्थितिं त्यक्त्वा धुशं व्रजति संनिधिम् ॥५०८॥
 अन्वत्कर्मान्तरं किञ्चित्कारयित्वा स राक्षसान् । प्यधास्कादभिरैवाग्भ इति शंसन्ति केचन ॥५०९॥
 स हि स्वमे जलान्तर्मे कुव द्वारवतीमिति । वक्तुः कंसारिणां चक्रे विनिर्माणं तथाविधम् ॥५१०॥ 510
 श्रीद्वारत्रयधिष्ठानं बाह्यं कोट्टे तथा वसी । अभ्यन्तरं जयपुरं कृतेषाम्बुखिलो जनः ॥५११॥
 मन्त्री पञ्चमहाद्यभ्यभजनं जगतीभुजः । वस्मिञ्जयपुरे कोट्टे जयदत्तो व्यधान्मठम् ॥५१२॥
 राजसक्तुः प्रमोदस्य जामाका मथुरापतेः । आचाभिधो व्यरचयच्छुचिरांश्वश्वरं हरम् ॥५१३॥
 पुनः संभृतसामर्थ्यो दिग्जयाय विनिर्धेयौ । बलैर्जलधिविलाशीन्प्रापयन्नलपुत्रिणैः ॥५१४॥
 संप्रविष्टापि पूर्वाग्निर्बिभिक्षन्ना हिमाचले । भगीरथस्य गङ्गेय रेजे तस्यानुगा वमूः ॥५१५॥ 515
 सार्धं प्रवृत्तैश्चण्डालैरटन्तः कटकाद्गृहिः । तस्यासन्ध्यामिका रात्रौ मुम्मुनिप्रमुखा नृपाः ॥५१६॥
 नामान्यद्विनयादिस्य इति प्रख्यापयन्नृपः । पूर्वाशां विनयादिस्यपुरेणालंकृतां व्यधात् ॥५१७॥
 अत्युत्सेकेन महसां साहसाभ्यवसाविनाम् । भीरारोहति संदेहं महतामपि भूमताम् ॥५१८॥
 भीमसेनाभिधानस्य स दुर्गे पूर्वदिक्पतेः । निःशब्दो प्रतिभिः सार्धं प्रतिलिङ्गी विवेश यत् ॥५१९॥
 तं रन्ध्रान्द्वेषिणं तत्र परिश्राव्य विरस्थितः । धाता जङ्गस्य सिद्धाक्यो गत्वा राक्षे न्यचेदयत् ॥५२०॥ 520
 भूपतिं भीमसेनोप राजाकस्माद्बन्ध तम् । ननुवाजगरो भीमनिव भीमपराक्रमम् ॥५२१॥
 तस्मिन्वीरे तथा बद्धे धुशं पुहपकादिणाम् । पौरुषद्वेषिणा जाने दैवेनोत्तमितं शिरः ॥५२२॥
 जयापीडस्त्वसंमूढो व्यसनेव्यतिदाहणे । तांस्तान्संचिन्तयन्नासीदुपायानुवकोन्मुखः ॥५२३॥
 अचान्तरे वरपतेः पौराणामतिदुस्तरा । कृतामयकृता व्यापदुदपद्यत मण्डले ॥५२४॥

५०१. ¹) A₁ note in margin: आकटस्येव्यादिस्यनि पण्डस्वीन्मवालयत्तु अमुखीपीनस्तनालिङ्गनमित्यपि पाठो रम्भः. ५०३. ¹) The original reading of A₁, अर्कुर्वन्वि, has been corrected into आर्कुर्वन्वि by a later hand, probably A₂; A₂ explains the latter reading by the gloss विगुणानपि आर्कुर्वन्वि आर् अर्कुर्वन्वि. A₂ gives the interlinear note अर्कुर्वन्विगुणानपि एवम्यादौ, and explains this reading in margin: दूतः किं कुर्वन् आर्कुर्वन् सजसम्बन्धिनीं विगुणं विष्कलं अर्कुर्वन् न विरचयन् नामयजाता-
 निरुधः.—²) Thus corr. by A₂ from A₁, लङ्केन्द्रात्पञ्च. ५०४. ¹) Thus corr. by later hand from A₁, 'पहकः'.
 ५०६. ¹) बुद्ध supplied by A₂ in space left by A₁; found also in G B; C पुत्र. ५१२. ¹) Thus A B G; C रात्रं.—²) A gloss अन्वत्कोट्टे इति भाषया. ५१३. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, मथुरा. ५१५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, 'हि'.
 ५१६. ¹) Thus A₂; A₁, खड्गा.—²) Thus corr. by A₂ from A₁, साहसाभ्यवसाविनाम्; A₂ gloss साहसेन विताहितानपेक्षेण कर्म-
 या अभ्यवसावी वेदा. ५१९. ¹) Thus A₂; A₁, 'भूपतेः'. ५२२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, 'पतिर्भीम'. ५२४. ¹) A₂ gloss उच्छुतो रक्तवर्णः पिडकाकृतिविरक्तः अन्धाय च स्वधि तीर्थधियोः कृतामयः लीत् इति प्रसिद्धः.

- 625 आमयः स्पर्शसंचारी' तत्र व्यापादकथ सः । देशदोषादतो जन्तुर्लूताव्यातो विवर्धते ॥५२५॥
 तदाकर्ण्य जयापीडो जातोपायप्रयुक्तधीः । स्वभृत्वेनोपबुक्तानि इत्याप्याकीवबाजदः ॥५२६॥
 तैः पित्तोद्वेगैर्मुक्तैर्ज्वलत्पित्तोवहज्ज्वरम् । बभूवृक्षपयश्चाङ्गे क्षिप्रा सपिटकोभवत् ॥५२७॥
 तं लूताव्याप्तमाकर्ण्य विपक्षो रक्षिणां मुखात् । विपत्स्यते ध्रुवमिति ध्यात्वा देशाद्बहिर्विधात् ॥५२८॥
 एतं स्वमतिमाहास्यात्संतीर्णो विपदार्णवात् । व्याप्तयोमाघहीतुर्ध्वं यशश्च परिपन्थिनः ॥५२९॥
 यः सर्वकालमबुधैः परिहस्यमानो मूलाङ्कुराद्यापि न जातु पुरस्करोति ।
- 630 व्यापत्सु शाखविटपी स फलं प्रसूय पुंसः किलैकपद एव लुनात्बलक्ष्मीम् ॥५३०॥
 तमैच्छदभिसंधानुं विद्याविक्रमसंयुतः । मायाध्वरमुद्धिर्नाम राजा नेपालपालकः ॥५३१॥
 अकृतप्रणतिस्तस्यै प्रविष्टस्य स्वमण्डलम् । अपातैर्दूरमध्वानं ससैन्योपससार सः ॥५३२॥
 जिगीषोस्तस्य तु तथा तत्सत्पार्थिवनिर्जयः । वृषभयत्ननिर्वर्त्यो मामुत्तदनुसारिणः ॥५३३॥
 ममं क्वापि क्वचिद्बुद्ध्यं प्रतिदेशं स वैरिणम् । ह्येनैः कपोतं कक्ष्यान्तरिवान्निर्घ्न्यंश्चगाम सः ॥५३४॥
- 635 ततो निःशेषितापाये तस्मिन्कुर्वन्स दिग्जयम् । आसन्नाम्बेस्तटे सिन्धोः' समुपावेशयद्वलम् ॥५३५॥
 प्रतस्ये दिवसैर्द्वैरथ पूर्वार्णवोन्मुखः । कर्षन्वेलातिलस्पर्शोत्सृष्टध्वजपटाधमूः ॥५३६॥
 ततस्तस्मिन्सरित्पारे दक्षिणस्मिन्क्षमापतेः । तस्वावरमुद्धिः सैन्यं स्वच्छत्राङ्कं प्रकाशयन् ॥५३७॥
 भूरिभेरीरवोद्गारि प्रबलं वीक्ष्य तद्वलम् । प्रजञ्जाल जयापीडः पीतसर्पिरिवानलः ॥५३८॥
 स जानुदधं निर्विघ्नं पश्यन्ने सरिज्जलम् । अपूर्वत्वादभूमिद्वः क्रुद्धस्तर्तुं व्यगाहत ॥५३९॥
- 640 मध्यं प्राप्ते नृपे पूर्णा वेलया कर्षमानया । अकालेभूदगाधाम्नाः सार्णवाभ्यर्णगा सरित् ॥५४०॥
 नरनागाभ्रबहुलं त्रधा सैन्यं महीपतेः । प्रवृद्धया प्राव्यमानं क्षणात्संक्षयमाययौ ॥५४१॥
 नृपतिर्वीचिसंमर्देभंशिताभरणाभुक्तः । बाहूभ्यां लक्ष्मीभिर्द्वन्द्वलैर्वूरमनीयत ॥५४२॥
 एकस्य करुणाक्रन्दैः सैन्यस्यान्यस्य गर्जितैः । सरित्तरङ्गघोषैश्च बभूवुस्तुमुला दिवाः ॥५४३॥
 क्षिप्रकारी सदृतिभिः संनदैः सरितोन्मरात् । स चाकृष्य जयापीडं बबन्ध विहितोत्सवः ॥५४४॥
 दैवस्याम्बुमुचथ नास्ति नियमः कोप्यानुकूल्यं प्रति व्यञ्जन्यः प्रियमुक्कटं घटयते जन्तोः क्षणादपियम् ।
- 64 क्षिप्रं दीर्घनिदास्रवासरविपत्संतापनिर्वापणं प्रादुष्कृत्य वनस्पतेः प्रकुसते विद्युत्सिर्गं च यः ॥५४५॥
 स कालगण्डिकातीराभ्यास्युच्चाहमघैश्मनि । निचिक्षेप जयापीडमामानां' रक्षिणां करे ॥५४६॥
 तथा काश्मीरिको राजा निमयो व्यसने पुनः । स किंकर्तव्यतामूढः शुभा गूढमदक्षत ॥५४७॥
 कलावत्सु शशाङ्कोपि तेजस्विध्वर्यमापि तम् । न ददर्श यथा धीमान्स ररक्ष तथा नृपः ॥५४८॥
 अपहयभिर्गतः किञ्चिदालोकन्यस्तलोचनः । आसन्नां तटिनीमासीदुपाधांश्च स विन्तयन् ॥५४९॥

५३५. १) Thus corr. by A₁ from सर्वसं०. ५३२. १) A₂ gloss आरुद्धिः.— २) A₂ gloss जयापीडस्व.— ३) Thus A₁; A₂ अया-
 स्तु; G R have both readings. ५३३. १) A₂ gloss जयापीडस्व. ५३४. १) A₂ gloss ह्येनः कपोतं बभूवतीति प्रसिद्धिः.—
 २) Emended; A G R 'न्वेच्छ'. ५३५. १) A₂ gloss सरितः. ५३७. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तस्यापुनमुदः. ५३९. १) Thus
 corr. by A₂ from A₁ 'स्तत'. ५४२. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मने'. ५४४. १) A₂ gloss वृतिः जलोत्तरनार्थं आशा इति
 प्रसिद्धा. ५४५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पीडं समानां. ५४६. १) Thus corr. by later hand from A₁ निर्वातं.— २) A₂
 gloss आलोचयतेनेनेत्यालोका वातावनं । तस्मिन् व्यस्ते लोचने वेन सः.

अथस्यावेदकास्तत्रं यथिताः पृथिवीभुजा । आर्शान्तःकरणैः श्लोकाः स्वर्गन्तेषां च सुरिभिः ॥५५०॥ 550
 तथा तस्मिन्निधने मानी देवशर्मैश्च मन्त्रिषु । चिन्तयन्स्वामिसंमानमनिशं पर्यतप्यत ॥५५१॥
 भर्तुः स्वदेहत्वागेन स हितं कर्तुमुद्यतः । दूतैरमुड्डेभ्यो मियथाग्निः पत्नीमनम् ॥५५२॥
 जयापीडभिषा साकं राज्यं कश्मीरमण्डले । दास्यामि तुभ्यमित्यस्य दूतैः स आबितोभवत् ॥५५३॥
 प्राप्तेषु प्रतिदूतेषु पूर्णायामश्च संविदि । गृहीतकटकौ मन्त्री नेपालविषयं वयौ ॥५५४॥
 स कालगण्डिकासिन्धोरर्वाचि कटकं तटे । स्थापयित्वा परं पारं ययौ मितपरिच्छदः ॥५५५॥ 555
 सामन्तैरममायातैस्तां सभां संप्रोक्षितम् । सङ्कल्पारमुड्डिः पदं न्यवेशयत् विष्टरे ॥५५६॥
 अथभ्रान्त इति क्षिप्रं प्रतिमुक्तः क्षमाभुजा । तद्विष्टरोपचारस्तत्रिणायावसथे दिनम् ॥५५७॥
 स चारमुड्डिभूभृश्च पीतकौशौ परस्परम् । आसतां निर्जनेन्येषुः कर्तव्यकृतनिधौ ॥५५८॥
 नृपमूषेय सखिषो जयापीडाजितं धनम् । अस्ति सैन्ये तदामानां तस्य वा विदितं च तत् ॥५५९॥
 दानेन भविता मोक्षस्तपेद्युक्ता विमोहयन् । तस्मानं प्रष्टुमिच्छामि क्व बह्व न्यस्तमित्वहम् ॥५६०॥ 560
 अत एव मया सैन्यं संहृतं न प्रवेशितम् । वदेतन्मध्यगाः शक्या न बन्धुं न्यासधारिणः ॥५६१॥
 तस्मादेकैकमाहूय तेषु बडेषु सैनिकाः । कौपमज्ञातददवा न यास्यान्ति विषयवः ॥५६२॥
 एवं विमोहितास्तस्मात्प्राज्ञोनुज्ञां स लभवान् । बहस्य प्रययौ पार्श्वे जयापीडमहीभुजः ॥५६३॥
 तदालोकनञं शोकं गोपयन्धैर्वसागरः । गृहं तज्जिर्जनं कृत्वा क्षिप्रं पप्रच्छ तं नृपम् ॥५६४॥
 अपि त्वया निर्जं तेजो भित्तिभूतं न हारितम् । तस्मिन्निह सति सिद्धान्ति साहसालेख्यकल्पनाः ॥५६५॥ 565
 स तं बभूवे निःशस्त्रो मन्त्रिष्वेवं व्यवस्थितः । अद्भुतं कर्म किं कुर्यां धियमागेन तेजसा ॥५६६॥
 मन्त्री तमूचे तेमथेश्राजश्च निसृतं तव । जानीहि तत्क्षणेनैव लङ्कितं विषदर्शनम् ॥५६७॥
 अपि वानाथनादस्मात्पतित्वा मित्रगाम्पसि । पारं गन्तुं समर्थोसि सैन्यं स्रष्ट निजं तव ॥५६८॥
 राजा जगाद तं नास्मात्पतित्वोत्पीयतेम्भसः । बिना वृत्तिं दृतिथाश्च दूरपाताश्रिरीयते ॥५६९॥
 तस्मात्प्रायमुपायोश्च न च नाम विमानितः । बहु मन्ये तनुत्यागमनिर्मध्यापकारिणम् ॥५७०॥ 570
 ततो निधित्व सौमास्वस्तमवादीन्महीपते । बहिः केनाप्युपायेन वहेस्त्वं नालिकाश्वयम् ॥५७१॥
 पविदयैकाकिनैवाथ द्रष्टव्यः संभृतो मया । सरिदुत्तरणोपायः सोनुषेयोप्यशङ्कितम् ॥५७२॥
 भ्रुत्वेति निर्गतो गत्वा पायुश्चालनवेद्य सः । सविलम्बं बहिर्वेलीं तदुक्तामत्यवाहयत् ॥५७३॥
 एकाकी संप्रविष्टोय तं ददर्श द्युतं क्षिती । विषयं गलमुदुध्य वृडया चेलवीरया ॥५७४॥

५५०. १) A, gloss अथस्यावेदकास्तत्रं. ५५१. १) Thus corr. by later hand from A, 'मिन्त्रिषु'. ५५२. १) न supplied by A,.— २) Emended; A, 'रारमुड्डेभ्यो', changed by later hand to 'मुड्डेभ्यो'.— ३) Thus corr. by later hand from A, 'मिन्त्रिषु'. ५५३. १) Thus corr. by A, from A, 'देः'. ५५४. १) Thus A,; A, 'प्रविषिषः'. ५५५. १) A, gloss पीतकौशौ कृतव्रीहिकावित्थयः; to व्रीहिका A, adds the note स्रष्टव्यः. ५५६. १) Thus corr. by A, from A, 'वहि तम्भ'; A, gloss दानेन भविता: संहृतसैन्यमध्यगाः इत्यर्थः.— २) Thus corr. by A, from A, 'बन्धु'. ५५७. १) Thus A,; A, 'प्राज्ञोनुज्ञां'; R G follow A, ५५४. १) Thus corr. by A, from A, 'वर्षाव'. ५५९. १) Thus corr. by A, from A, 'इति'.— २) Thus corr. by later hand from A, 'वहस्यवः'; A, gloss बहिः गनयेत्यर्थः.— ३) A, gloss बहिरवेलीं तदुक्तामत्यवाहयत्. ५७१. १) Thus corr. by A, from A, 'पायु'.— २) A, gloss पविदयैकाकिनैवाथ.

- 575 सद्यो व्यापादिततनुः श्वासापूरितविपहः । अभेद्योऽहं तव दृतिर्मोमाकृत्तरापनाम् ॥५७५॥
 आरोहुर्कण्ठवन्धाय स्वोर्बोरुष्णीषपट्टिका । बद्धा मया तां प्रविश्य क्षिप्रमेव पताम्भसि ॥५७६॥
 नखनिर्मिन्नगात्रालिखितामिति संविदम् । दृष्ट्वा चावाचयत्कण्ठविषदांशुकपल्लवे ॥५७७॥ तिलकम् ॥
 विस्मयकोदयोः पथात्पूर्वं स सरितस्ततः । प्रवाहे पतितो राजा परे पारे समासदत् ॥५७८॥
 मातसैन्यः प्रविद्याय क्षणेनैव निनाय सः । तमशेषं समुपालं नेपालविषयं क्षयम् ॥५७९॥
- 580 रक्षिणोपि न यावत्समजानन्बन्धनाङ्गुतम् । तावदेव कथाशेषं विषयं तं चकार सः ॥५८०॥
 नृत्सकबन्धः स्वर्गस्त्रीमुक्तसकूर्यधोषवान् । भूपतेर्बन्धनान्मोक्षे बभूव स्मररोस्तवः ॥५८१॥
 बाबान्लोत्खणमुपो गिरयो निदाये यत्रैव दुरमितरे परिवर्जनीयाः ।
 तथैव संभवति सान्द्रहिमद्रवार्रक्षिन्नं तुषारशिखरी नितरां निषेव्यः ॥५८२॥
 जञ्जादीनां क्षणे यत्र जन्म स्वामिद्रुहामभूत् । द्रैव मन्त्रिणाभिन्नं कृतिनो देवशर्मणः ॥५८३॥
 नाभूद्दिसदृशाः सनुः स पितुर्मित्रशर्मणः । तमोमयो भास्वरस्यं भानोरिष शनैश्चरः ॥५८४॥
- 585 रक्षारक्षोपमे तस्मिन्सन्निवेस्तमुपागते । प्राप्तामपि भियं मेने नृपतिर्हारितामिव ॥५८५॥
 तस्य दिग्विजयस्यान्ते मानम्लानिर्धिनिर्ययो । मानसात्पृथिवीभर्तुर्नामात्योपक्रिया पुनः ॥५८६॥
 धिन्नं जितवत्सस्य स्त्रीराज्ये मण्डलं महत् । इन्द्रियपामविजयं बहमन्यन्त भुभुजः ॥५८७॥
 कर्णश्रीपटमावध्य स्त्रीराज्याङ्घ्रिजिताङ्गुतम् । धर्माधिकरणाक्यं च कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५८८॥
 द्वितीयं चलगञ्जाक्यं कर्मस्थानमपि व्यधात् । उपयुक्तं प्रयाणेषु गच्छे दूरस्थिते निजे ॥५८९॥
- 590 किमन्यत्तद्गुजावासनिवासिन्या जयभियः । चत्वारोऽम्बुधयोभूवन्बिलासमणिदर्पणाः ॥५९०॥
 पुनः प्रविश्य कश्मीरान्स भूपैः परिवारिनः । त्रिराय बुभुजे राजा विजयोपार्जितां भियम् ॥५९१॥
 तं कदाचिद्वृष स्वमे सर्वाशाविजयोर्जितम् । पुमान्दिव्याकृतिः कोपि अयाजहार कृताञ्जलिः ॥५९२॥
 द्रुत्वं स्वद्विषये राजन्वत्सस्मि सबाधवः । नागेन्द्रोऽहं महापद्मनामा त्वां शरणं भितः ॥५९३॥
 द्वाविडो मान्त्रिकः कश्चिन्मामितो नेतुमुद्यतः । जलाकाङ्क्षिणि वित्तेन विक्रेतुं महमण्डले ॥५९४॥
- 595 तस्माच्छेत्पासि मां तत्ते स्वर्णधातुसुबं गिरिम् । स्वदेशे दशोयिष्यामि स्फीतोपकृतिकारिणः ॥५९५॥
 राजा स्वमे निशम्येति दिक्षु संप्रितैश्चरैः । कुतोपि प्राप्तमानीय तं पप्रच्छ त्रिकीर्षितम् ॥५९६॥
 दत्ताभयः स नागोक्तं यथावत्सर्वमुक्तवान् । सविस्मयेन भूमर्त्वा स्वयं भूयोप्यष्टच्छत ॥५९७॥
 भूरियोजनविस्तीर्णात्सरसोभ्यन्तरात्त्रया । नागः प्रभावोत्कृष्टः स निष्कृष्टुं शक्यते कथम् ॥५९८॥
 स तं व्यजिज्ञपद्मामन्त्रिन्त्या मन्त्रशक्तयः । ताथेद्विदृक्षते क्षिप्रमेत्याथर्थं विलोक्यताम् ॥५९९॥
- 600 अयानुगम्यमानः स राशा प्राप्तः सरोन्तिकम् । अभिमन्व्योज्ज्वलैर्वाणैर्देव्याशोशोषयञ्जलम् ॥६००॥

५७५. १) A₁ gloss सद्यो व्यापादिततनुर्विद्यादि पताम्भसीग्यन्ता शिषा राज्ञः कृते नखनिर्मिन्नस्वगरीररक्तेन लिखिता मेन कृतसैन्य मन्त्रिणेण स्वकीयकण्ठनिबद्धे वस्त्रखण्डे.—²) A₂ gloss अत एव दृतिवदित्यर्थः.—³) A₁ originally दृतेर्मो²; to this reading refers the gloss of A₂. दृतेः सकाशात्पथमेच्छाहमित्यर्थः On altering the reading to दृतिर्मो², A₂ has struck out the first gloss and added a fresh one: अभमभेद्यो दृतिरस्मि.—⁴) A₂ gloss मां दृतिकर्षं. ५७६. १) Thus corr. by later hand from A₁ कृत्-बन्धाय.—²) A₂ gloss दृष्णीषपट्टिका वेदनाश्चलहृद्यपट्टिकेत्यर्थः. ५८३. १) Thus corr. by later hand from A₁ क्षणं. ५८४. १) Thus A R G; C नाभूद्दिसदृशाः.—²) Thus A₁; A₂ भास्वरस्य. ५९३. १) Thus A₁, A₂ 'प्रितैश्चरैः'.

राजापरमचतः पङ्के तुङ्गं मानुषाननम् । नितस्तिदेहचतुरणं भूरिहस्वोरणाश्वितम् ॥६०१॥
 मन्त्रसंकोचितं राजानृणांम्यमुमिति सुवन् । मा महीरिति भूपेन सोमिधायं म्बिध्वत ॥६०२॥
 मूर्धे राजाज्ञया तेन मन्त्रवीर्येण संदते । सरोभूत्पापवस्थं तत्पुनर्ध्यातदिमन्तरम् ॥६०३॥
 इतिविडं इविणं इत्वा विवृज्याचिन्तयचूपः । इत्याजाद्याव्यसौ नागः कर्षं स्वर्णोकरं गिरिम् ॥६०४॥
 ध्यावन्तमेव तं स्वप्ने ततः शोबाध पन्नगः । केनोपकारेण गिरिः स्वर्णसूक्ष्म इदर्यते ॥६०५॥ 605
 स्वदेशोयं विदेशोयमिति बुद्धेः प्रवर्तकः । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां स्थित्यभ्यासः शरीरिणाम् ॥६०६॥
 शरणं स्वामहमगामवमानमयात्पुनः । शरण्येन सता तपु मन्वतैव प्ररक्षितम् ॥६०७॥
 उद्वानिव योक्षोभ्यो शायते संभ्रितैः भ्रुः । का हीस्ततोन्वा सोन्वैर्येतेषामयेभ्युयते ॥६०८॥
 याभिरग्याभिभूताभिरीक्षितस्वानुमक्षमः । तासां केनाभिमानेन स्त्रीणां इक्षाम्यहं मुखम् ॥६०९॥
 येकारणसंधर्माणो ध्यानुडस्य मन्वाम ते । विद्वम्यमानाः क्रीडाधै ते वयं प्राकृता इव ॥६१०॥ 610
 अथ वा भीमदाग्धानामपेक्षापूर्वकारिणाम् । धर्त्तिकचनविधाचित्वं पार्थिवानां किमद्भुतम् ॥६११॥
 मन्वन्ते क्षमाभुजः क्रीडामुन्नतानां विमाननाम् । वावञ्जीवं तु सन्ध्यासं मरणं तां विदन्ति ते ॥६१२॥
 उपेक्ष्यपक्षे भूपानां मानः स्वार्थस्य सिद्धये । स तु प्राणानुपेक्ष्यापि प्राणपक्षे मनस्विनाम् ॥६१३॥
 महतो येवमन्यन्ते घटन्ते च विमानितैः । मनःस्वरूपाभिज्ञत्वं तेषां केनानुमीयते ॥६१४॥
 भवन्त इव तथापि न वयं ध्यैर्दर्शनाः । तावधातुरसस्यन्वी इदर्यते तन्निरिस्तव ॥६१५॥ 615
 इत्युक्त्वा संविदं तस्मै स्वप्न एव स तां ददौ । यथा प्रबुद्धः प्रबुद्धे प्राप तास्माकरं गिरिम् ॥६१६॥
 स तस्मात्क्रमराज्यस्थात्तावमाकृष्य निर्ममे । शतं हीनारंकोटीनामेकोनं स्वाभिधाङ्कितम् ॥६१७॥
 पूर्णं कोटिशतं कुर्याद्यः स मां निर्जयेदिति । र्धमङ्गाय भूपानां समवं स्थापयचूपः ॥६१८॥
 समस्या इव स क्षमाभृत्सावशेषैर्विचेष्टितैः । विशेष तुल्यानिर्माणकुण्डत्वावेति भूमृताम् ॥६१९॥
 अथाकस्मान्महीपालः प्रजाभाग्यविपर्ययैः । त्यक्त्वा पैतामहं मार्गं वयौ पित्र्येण सोध्वना ॥६२०॥ 620
 किं विजयादिभिः केशैः स्वदेशादुर्च्यतां धनम् । इत्यर्धमानः कायस्यैः स्वमण्डलमदण्डयत् ॥६२१॥
 शिवदासादिभिर्लुब्धैर्धनस्थानाधिकारिभिः । प्रविधितविकेच्छः सोभूलोभवधंवादः ॥६२२॥
 काश्मीरिकाणामुत्पन्नं निजाज्ञायवधायकम् । कायस्ववक्त्रमोक्षित्वं ततः प्रभृति भूमृताम् ॥६२३॥
 मन्त्रस्तस्व महीभर्तुर्योभूत्तत्तचूपमहे । वास्तव्यवन्धचिन्तायां स एव स्वैर्बमावयौ ॥६२४॥
 यत्सतां प्रशमाधाधि पापस्वोपदिदेश तत् । अद्यापीडस्य पाण्डित्यं प्रजापीडनशीण्डताम् ॥६२५॥ 625
 स सौदास इवानेकलोकप्राणापहारकृत् । अस्तुस्यकृत्वसौहित्वं स्वप्रेपि न समागयौ ॥६२६॥
 कुर्मः किल्बिषमेतदेव इदये कृत्वेति कौतूहलात्स्वैरिभ्यः क्षितिपाथ धिक्चपलतां प्रौर्यं च कुर्युः सकृत् ।
 पापाक्रान्तधियो भवन्त्यथ तथां नान्स्थानस्पृशन्त्योपि ता दूयन्ते न च ते यथा स्वपितरौ घ्नन्तोपि शान्तवपाः ॥६२७॥

६०२. ¹⁾ Emended; A सो-यथाव. ६०३. ¹⁾ Thus corr. by A, from A₁ कावे. ६०४. ¹⁾ Thus corr. by A, from A₁ म्बिध्वत. ६०५. ¹⁾ A, वेऽकारण. ६०६. ¹⁾ Thus corr. by later hand from A₁ विमानिनाम्. ६०७. ¹⁾ A, gloss स्वाव्य. ६०८. ¹⁾ Thus A₁; A, शोबाध. ६०९. ¹⁾ Thus corr. by A, from A₁ कायस्यैः. ६१०. ¹⁾ Thus corr. by A, from A₁ कायस्यैः. ६११. ¹⁾ Thus corr. by A, from A₁ म्बिध्वत. ६१२. ¹⁾ Thus A₁; A, वया.

- लोभाभ्यासात्तथा क्रौर्ये स वयौ वस्तरत्रयम् । सह कार्षकमागेन यथाहार्षीष्करस्कलम् ॥६२८॥
 लुग्धस्वध्वस्तधीर्भूमृत्स्वल्पविसलप्रदान् । सर्वस्वहारिणो मेने कायस्याभितकारिणः ॥६२९॥
 सामुद्रास्तिमयो नृपाश्च सदृशा एके इतार्दम्भतः स्वस्मादेव कणान्धनस्य जहतो जानन्ति ये हातृताम् ।
 630 सर्वस्मास्फुटलुण्डिताद्विर्तरतो लेशान्किलान्येपि ये दुष्कायस्यकुलस्य हन्त कलयन्त्यन्तर्हिताधाविताम् ॥६३०॥
 सर्वकालं ब्राह्मणानामहो धैर्यमकुण्ठितम् । निक्षिप्तस्य बभूवुर्धे तस्यापि परिपन्थिनः ॥ ६३१ ॥
 देशान्तरं प्रयातेभ्यो ये शोपास्ते व्यरंसिपुः । विक्रोशन्तो न मरणाद्धरणाच्चापि पार्थिवः ॥६३२॥
 विप्राणां शतमेकोनमेकाहेन विपद्यते । निवेद्यमेतदित्युचे क्रौर्याक्रान्तोप पार्थिवः ॥६३३॥
 विपर्यस्तचरित्रस्य तस्य क्रूरस्य भूपतेः । एषं स्तुतिविपर्ययः काव्येष्वपि दुषेः कृतः ॥६३४॥
 635 नितान्तं कृतकृत्यस्य गुणवृद्धिविधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३५॥
 भाष्यव्याख्याक्षणे श्लोकैर्वैचक्षण्यदत्तैः कृतः । सोऽयं तस्य विपर्ययोः दुषेरेव प्रवर्तितः ॥६३६॥
 कृतविप्रोपसर्गस्य भूतनिष्ठाविधायिनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३७॥
 तुलमूल्यांपहर्ता च चन्द्रभागातटे स्थितः । विप्राणां शतमेकोनमभृणोत्तज्जले मृतम् ॥६३८॥
 ततोमहारहरणादेव प्रविरतोमवत् । वास्तव्यानां इतां भूमिं न तु निःशेषतो जही ॥६३९॥
 640 अथ विद्वत्समये तुलमूल्यौकसो द्विजाः । सुकुमुर्जातु तस्यापे प्रतीहारकराहताः ॥६४०॥
 मनुमान्धातृरामाद्या बभूवुः प्रवरा नृपाः । अन्वभावि तद्यपेपि ब्राह्मणैर्न विमानना ॥६४१॥
 सेन्द्रं स्वर्गं सरीलां रमां सनागेन्द्रं रसातलम् । निर्दग्धुं हि क्षणेनैव विप्राः शक्ताः प्रकोपिताः ॥६४२॥
 तदाकर्णस्त सामन्तस्यक्तपृष्ठः क्षमापतिः । उल्लासितैकभूलेखो दर्पाह्वनमब्रवीत् ॥६४३॥
 भिक्षाकणभुजां क्रौञ्चं शठानां वो मदज्वरः । येनर्षय इव ब्रूध प्रभावख्यापकं वचः ॥६४४॥
 645 भीमभूभङ्गमीतेषु तेषु तूर्णीं स्थितेष्वथ । इद्विलाख्यस्तमाह स्म ब्रजतेजोनिधिर्द्विजः ॥६४५॥
 राजन्धुगानुरूप्येण भावाभावानुवर्तिनः । शासितुस्तेनुसारेण न कस्मादृषयो वयम् ॥६४६॥
 आह स्म विश्वामित्रो वा वसिष्ठो वा तपोनिधिः । त्वमगस्त्योऽथ वा किं स्या इति हर्षेण तं नृपः ॥६४७॥
 ज्वलन्निव ततः स्फूर्जन्तेजोतुष्प्रेक्ष्यविग्रहः । स फणीकोत्फगस्ताम्यन्कोपाधृपतिमब्रवीत् ॥६४८॥
 मंत्रान्यत्र हरिश्चन्द्रस्त्रिशङ्कुर्नहुषोपि वा । विश्वामित्रमुलेभ्योर्ह तत्रैको भवितुं क्षमः ॥६४९॥
 650 विदस्येऽथाव त राजा विश्वामित्रादिकोपतः । हरिश्चन्द्रादयो नष्टास्त्वयि कुडे तु किं भवेत् ॥६५०॥
 पाणिना ताडयन्नुर्वी ततः कुडोभ्यधाद्विजः । मयि कुडे क्षणादेव ब्रह्मदण्डः पतेन्न किम् ॥६५१॥
 तच्छ्रुत्वा विदसराजा कोपाद्ब्राह्मणमब्रवीत् । पततु ब्रह्मदण्डोऽसौ किमद्यापि विलम्बते ॥६५२॥
 नन्वयं पतितो जात्मेत्यथ विप्रेण भाषिते । राज्ञः कनकदण्डोऽत्रे भित्तानस्खलितोपतत् ॥६५३॥

६३०. १) Thus A₁; A₂ इतान्.— २) Thus A₁; A₂ तान्त्रि°. ६३३. १) Thus A₁; A₂ काले चेद्वि°. ६३६. १) Thus A₁; A₂ श्लोकैर्वै.— २) Thus corr. by A₂ from A₁ विपर्ययि.— ३) Thus corr. by A₂ from A₁ विवर्तितः. ६३७. १) A₂ gloss विद्वत्समये इह नासावाची. ६३८. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तुलमूल्य°. ६४०. १) Thus A₂; A₁ तुलमूल्य°. A₂ gloss तुलमूलाख्यो नामः ६४४. १) Thus corr. by A₂ from A₁ पञ्चापकं. ६४५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तूर्णी.— २) Thus corr. by A₂ from A₁ इद्विला°. ६४६. १) A₂ विप्रा नृपानुवर्तिनः इत्यन्वयार्थे. ६४८. १) Thus A₁; A₂ दुष्प्रेक्ष°. ६४९. १) A₂ gloss मंत्रान्यत्रेति विश्वामित्रापाद्हरिश्चन्द्रो धृष्टः स्वपदात् वसिष्ठस्यापाधिः शङ्कुर्नहुषोऽथः अगस्त्यस्यापि नहुषो धृष्टः इति तदुदाहृत्योऽथ वचः.

कृतमजः स तेवाङ्गे किमर्कित्तविपहः । कीर्यमाणकिमिकुलः ककथैथारितैरभूत् ॥६६४॥
 अनुभाव्य स्वर्षां भागिनिरयक्तेशार्णिकाम् । गणरात्रेण तं प्राणाः काङ्क्षितापगमा जङ्घः ॥६६५॥ 655
 ब्रह्मदण्डकृतं दण्डं भुक्त्वा दण्डधराधिपः । अकाण्डदण्डस्रष्टाय बभौ दण्डधरान्तिकम् ॥६६६॥
 तस्यावियतविसस्य त्रिंशत् परिवत्सरान् । एवं प्रतापिनः सैकान्भूमोगो भूपतेरभूत् ॥६६७॥
 तथा भूमन्मस्या द्रविणकलुषाम्भःकृततृषः स्थितिं स्त्रामुज्जन्तो विदधति कुमारानुसरणम् ।
 क्रियन्ते कार्तान्तानुगविकृतकैवर्तनिवर्हैर्यथा श्लेतेकस्मात्स्थिरनिरयमालप्रणविनः ॥६६८॥
 कृतपापं तमुद्दिश्य विपन्नममृतप्रभा । मृतोद्दाराय तन्माता व्यधत्तामृतकेशवम् ॥६६९॥
 ललितापीडनामाभूत्ततो बद्धमतीपतिः । देव्यां दुर्गाभिधायां यो जयापीडादजायत ॥६६०॥ 660
 बभूव रागिणो राज्ये राज्यकार्वाण्यपश्यतः । यस्य वाराङ्गनामोज्यं राज्यं दुर्नयदूषितम् ॥६६१॥
 दुष्कृतेनार्जितं वित्तं पित्रा निरयभाणिना । यथारणादिषु न्यस्यन्ननु रूपं व्ययं व्यधात् ॥६६२॥
 बन्धकीबन्धुभावेन मातराजगृहाभयाः । तं पैंथलीयविद्यानामन्तरङ्गं व्यधुर्विटाः ॥६६३॥
 केशान्स्त्रीवशान्च्छिन्नान्बलस्तस्रखलाञ्छितम् । वपुषो मण्डनां मेने किरीटकटकोञ्छितः ॥६६४॥
 यो यो वेद्याकथाभिज्ञो यो यो नर्मविचक्षणः । स स तत्प्रियतां लेभे न भूरो न च पण्डितः ॥६६५॥ 665
 भूतमः स्त्रीभिरल्पाभिरुपरागः स पार्थिवः । जडं मेने जयापीडं स्त्रीराज्याङ्गिर्गतं जितात् ॥६६६॥
 दिङ्गिर्जयस्यसनिनः पूर्वभूपाङ्गहास्य सः । गणिकाभोगसुखितः स्वसामयिकमध्यगः ॥६६७॥
 संकोचकारिणो वृद्धासमोत्सरोद्देज्य वारयन् । तस्माद्दिङ्गजो लेभे संग्रितात्पारितोषकम् ॥६६८॥
 अङ्घ्रिचेट इव स्पष्टपरिहासविचक्षणः । सोलज्जबन्मन्त्रिवृद्धानास्थाने गणिकासखः ॥६६९॥
 बन्धकीपावमुद्राङ्गुः चारु प्रावरणादि सः । गौरवार्हान्दुराकारः सचिवान्पर्यधापयत् ॥६७०॥ 670
 मानी मनोरथो मन्त्री परं परिजहार तम् । अशकुबन्धमचितुं मध्यपातपराकुलः ॥६७१॥
 कुकृत्यं योगराहित्यं वैधुर्यं शोहवृत्तित्ता । दुर्बुत्तस्य प्रभोरन्यत्परिहारात्त मेघजम् ॥६७२॥
 सुवर्णपाश्र्वं विप्रेभ्यो दपस्कलपुरं तथा । भूमस्त लोचनोत्सं च श्वाशब्दानभूहिभुः ॥६७३॥
 कल्याणदेव्यां संजातो जयापीडमहीभुजः । संग्रामापीडनामाथ बभूव भुवनेश्वरः ॥६७४॥
 पृथिव्यापीड इत्यन्यन्नाम विभस्त भूपतिः । समाप्तिं सप्तभिर्बर्षैः साक्षाज्वस्य समासदत् ॥६७५॥ 675
 श्रीचिष्यटजयापीडो बृहस्पत्यपराभिधः । ललितापीडजो राजा शिशुदेहवस्तनोभवत् ॥६७६॥
 रागपद्मगृहीतस्य ललितापीडभूपतेः । वेदवावां कल्पपास्वां यो जयादेव्यामजायत ॥६७७॥
 उप्पाख्यस्याखुबप्रामकल्पपालस्ये तां ह्यताम् । रूपतुम्भोबह्वत्तास्वमैवीस्त हि भूपतिः ॥६७८॥
 पद्मोत्पलककल्याणमम्मधर्मैः स मातुलैः । बालकैः पाल्यमानोभूत्सुखिनीमोगभागिभिः ॥६७९॥

६५४. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विसर्प. ६५८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ शिर्ष. ६६२. ¹) A₁ seems to have read बभूव; corrected by A₂. ६६५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ कथाविज्ञो. ६७१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ तम्. ६७२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ योगराहित्यं.—²) Here seems to be a lacuna in the text. ६७३. ¹) A₁ gloss सुमपाह.—²) A₂ gloss परिहासपुरसनीपे. ६७८. ¹) A₂ gloss कल्पं चरं पालयतीति कल्पपालः कल्पपाह इति यावत्.—²) Thus corr. by A₂; two nksharas of A₁, corresponding to रुद्गा, are illegible on account of an ink blot. A₂ gloss अवरुद्गा उरुद्गा इति यावत्. ६७९. ¹) Thus A₁; A₂ चन्ने.

- 680 तस्य पञ्च महाशब्दास्त्रयायानुत्पलकोपहीत् । अन्ये जगृह्णन्त्यानि कर्मस्थानानि मातुलाः ॥६८०॥
 आयत्नीकृतसास्त्राज्यैर्भ्रातृभिर्भन्दिताश्रया । भूभृज्जनन्या विदधे जयादेव्या अयेश्वरः ॥६८१॥
 राज्ञां कृपणविसैर्यत्पिष्टैर्दुष्यते धनम् । अचिरासीयते शान्तिमूर्धैः कैचिदेव तत् ॥६८२॥
 जयापीठस्य यत्किञ्चिच्छनुनां हि व्ययीकृतम् । सनुस्यासैरशेषं तसैः क्रमेण हतं वद ॥६८३॥
 भगिनीभगसौभाग्यसंभवैर्दिग्भैः कृताः । तेभङ्गराणां भोगानां भोक्तारो भाग्यमागिनः । ६८४॥
- 685 निरङ्कुशं चेष्टमानाः शनकैस्त्वक्तव्यैश्चान् । ते स्वकीयान्पुत्राणांशमकुलीनाः शशङ्किरे ॥६८५॥
 अथाभिचारक्रियया मिथः समन्वय पापिभिः । राज्येच्छया तैः स्वकीयः स्वामी च स नृपो हतः ॥६८६॥
 भुक्तक्षितौ हादशास्त्रास्तस्मिन्व्यापादिते तथा । वैष्णवेकस्व तैः राज्यं परस्परमहंकृताः ॥६८७॥
 तेषामाक्रान्तदेशानां नाममात्रमहीपतीन् । तांस्तान्कर्तुमनामान्वाङ्मिरोधोन्योन्यमुद्ययौ ॥६८८॥
 अथ मेघावलीदेव्यां जातो वपियमूपतेः । उभेडोप्यवाक्रिकतया योभूवाञ्चविवर्जितः ॥६८९॥
- 690 सोयं त्रिभुवनापीडो जयादेव्यामजीवनत् । राजानमजित्तापीडं तं बलाहुत्पलो व्यधात् ॥६९०॥ युग्मम् ॥
 श्रेडादिगणनास्थाननिष्यन्वोत्थाचृपाव ते । पञ्चमाङ्गणनास्थानादशानाच्छादने ददुः ॥६९१॥
 एकसंभाषणास्त्रेहं यास्वन्मेषु दिने दिने । पञ्च तुल्यमुखासैश्चतुःस्यो राजा तदाभितः ॥६९२॥
 ते राजन्यजित्तापीडे राज्ञोत्पत्त्यपहारिणः । पुरदेवगृहादीनां प्रतिष्ठाकर्म चक्रिरे ॥६९३॥
 सापरवास्ते बुभुषिरे राज्यं स्वामिदिवर्जितम् । निर्जने महिषं शान्तं मिथः तेषां वृक्षा इव ॥६९४॥
- 695 उत्पलेनोत्पलस्वामी तथोत्पलपुरं कृतम् । पद्मस्य पद्मस्वाम्यास्ते कृतिः पद्मपुरं तथा ॥६९५॥
 बभूर्ध्वधत्त पद्मस्य गुणादेवी गुणोज्ज्वला । मन्मेकमधिष्ठाने शिनीयं विजयेश्वरे ॥६९६॥
 धर्मो धर्मोद्यमी हेतुर्धर्मस्वामिभिर्निर्मितेः । कल्याणवर्मा सत्कर्मा कल्याणस्वामिकेशवे ॥६९७॥
 दीप्तराणां सहस्राणि पञ्चोपकरणं कृती । एकैकस्थाः स्रुधीर्धेनोः कृत्वा मम्मो महाधनः ॥६९८॥
 पञ्चाशीतिसहस्राणि गवां दत्त्वा प्रकल्पयन् । कुम्भप्रतिष्ठासंभारं यो मम्मस्वामिनं व्यधात् ॥६९९॥
- 700 तस्यैकस्यैव सामग्र्यां कः संख्यां कर्तुमर्हति । भ्रातृणां किं पुनस्तेषां सर्वेषां भूरिसंपदाम् ॥७००॥
 श्रेहार्जितास्तु वा लक्ष्मीः सुकृतोपाजिताथ वा । सर्वेषां स्पृहणीयैश्च तेषां दानतया तथा ॥७०१॥
 कृता देवगृहास्यैर्दे तत्पार्श्वेन्यसुरास्पदैः । दिङ्गतङ्गतमीपस्थकलभीपम्यमाभितम् ॥७०२॥
 एकोननवने वर्षे स्वकीये शान्तिमागते । निर्विघ्नभोगास्तेभृशन्वद्विशाब्दास्ययावधि ॥७०३॥
 अथ मम्मोत्पलकयोदवभूहारुणो रणः । दद्वपवाहा यत्रासीद्वितस्ता सुभटैर्हतेः ॥७०४॥
- 705 कविर्बुधममःसिन्धुशशाङ्कः शङ्कुकाभिधः । यमुदिश्याकरोत्काव्यं भुवनाभ्युदयाभिधम् ॥७०५॥

६८० ') A₂ gloss कर्मस्थानानि कारखान इति प्रसिद्धानि. ६८१. ') A₂ glosses ललितापीडेन and पचीत्पलकाविभिः. ६८४. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'देहानां.—') A₁ wrote 'मसामान्यादि°; A₂ altered this to 'मसामन्व्या°; A₂ has struck out the reading of A₁ and has written above 'मसामान्यान्वि°.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'नाचयो. ६९०. ') युग्मम् added by A₂. ६९१. ') Thus corr. by a later hand from A₁ 'देहा°; B Edd. 'श्रेडा°; G 'देहा°. Cf. viii. 578 (C).—') A₂ gives the marginal note शलत्पूलं नामिन्प्राणकं मिथान नवपामाणि एषां चतुर्णां सम्बन्धी एकीत्पत्तिप्रवेशः स पञ्चमगणनास्थान-मिति लोकास्त्राव. ६९२. ') Thus A₁; A₂ 'मुत्तान्यै° ६९९. ') To this verse seems to refer the gloss of A₂: 'मनुमायां. ७०५. ') A₂ gloss श्रीशङ्कुकाभिधः प्रसिद्ध आलङ्कारिक बसव मत्तं रसनिरूपणे काव्यप्रकाशे 'चतुर्थीस्त्रासे श्रीमम्मटाचार्येण निकृपितम्.

मम्मखनुर्यशोवर्मा संप्रामाये व्यपाहरत् । स वच तेजः भूराणां नक्षत्राणामिबार्धमा ॥७०६॥
 अथोत्पाट्याजितापीडं संप्रामापीडसंभवः । अत्रङ्गापीडनामाभूत्कृतो मम्मदिभिर्नृपः ॥७०७॥
 मम्मोत्साहासहिष्णुत्वात्संभृतामर्षैकृतः । तस्य राज्यं शिववासीसुखवर्मोत्पलात्मजः ॥७०८॥
 वर्षत्रयेणोत्पलके ततः प्रथमागते । सं चकारोत्पलापीडमजितापीडं नृपम् ॥७०९॥
 तेषामान्द्युजीराजसदृशानां महीभुजाम् । भूत्वापि भृत्याः कृतिर्नो विभूतिं केपि लेभिरे ॥७१०॥ 710
 सांभ्रिदिपिकस्तस्व रणो नाम विभूतिभाक् । तस्मिन्कालेपि यथके रस्मस्वामिसुरास्पदम् ॥७११॥
 भेजुर्दावीभिसारावीन्देशानुत्तम्य भूपताम् । विमलाश्वा पामभुजो नराणां व्यवहारिणः ॥७१२॥
 राज्ञां कार्कोटवद्वयानां क्षीणमावमभूत्कुलम् । वंशस्तूत्पलकुल्यानां भुवि त्रैपुल्यमावयौ ॥७१३॥
 सामर्थ्योपनतप्रथमार्धवत्सो व्यपद्यत । विद्वेषास्तुखवर्माथ भुङ्क्ताख्येन स्वधन्पुना ॥७१४॥
 ततः भूराभिधो मन्त्री सुखवर्मात्मजेकरोत् । राज्ययोग्योयमित्यास्थां सगुणैर्वन्तिवर्मणि ॥७१५॥ 715
 एकत्रिंशे स वर्षेद्य प्रजाविभ्रवशान्तये । विनिवार्योत्पलापीडं तमेव नृपतिं व्यधात् ॥७१६॥
 वस्कृते विफलकेशा आसन्पिपितामहाः । पौत्रेण हेलया मामा सा सिद्धिः पुण्यकर्मणा ॥७१७॥
 कुम्भाः पयोनिधिपयोहरणप्रवृत्ता नित्यं वहन्ति किल ये विफलभ्रमत्वम् ।
 चित्रं क्षणादिह तदेकसमुद्भवेन संदर्शिता निखिलवारिधिपानलीला ॥७१८॥
 अभूत तदनुं मूर्ध्नि राजलक्ष्मीघटितकटाक्षकृतादिपद्मवन्द्ये ।
 कनकघटमुल्लासवाभिषेकं स्मृति पतन्तमवन्तिवर्मदेवः ॥७१९॥
 संप्रामावुपदेष्टुमिन्दुतपनावुक्तं स्ववंशोद्भवैर्भूपालैर्नवराज्यतन्त्रमिव स भोजह्वये धारयन् ।
 राज्ञा मण्डनकुण्डलद्वयमिषास्वच्छातपत्रच्छलाल्लक्ष्मीविष्टरपुण्डरीकघटितच्छायोदयो दिष्टुते ॥७२०॥ 720
 इति श्रीकाश्यपिकमहाप्रणयकप्रणयसूनुः कलहणस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां चतुर्थस्तरङ्गः ॥
 समाप्तमद्वये षष्ठियुगे मासेषु षट्सु च । निर्दशाहेषु कार्कोटवंशे सप्तदशाभवन् ॥

७०९. ¹) A₂ gloss सुखवर्मा. ७१०. ²) Thus corr. by A₂ from 'सुखे मासत'; A₂ gloss आन्द्युजे मासि चधर्वर्षे वे
 निर्गच्छन्ति ते हेकारवा इति प्रसिद्धास्तत्संभृताणां.—³) Thus A₂; A₁ कठिना. ७११. ¹) A₂ gloss अवन्तिवर्मोत्पलम्. ७१२. ¹) Thus
 corr. by A₂ from A₁ तदुह. ७२०. ¹) Thus A₁; A₂ 'तपनो बुक्ते. Colophon. ¹) A₂ inserts before this the following
 note: रा १७ मे ७१६ आदितः राजानः ०० मे १७८९

॥ पञ्चमस्तरङ्गः ॥

- काप्येतेषु रुचिः कचेषु फणिनां पुंस्कोकिलस्येव ते गोभिः कण्ठतटस्य दृश्यति पुरो दृक्पश्य चक्षुःभूतेः ।
संधानेभिनवे मियो भगवतो जिह्वापृथक्स्पन्दिनी^१ भिन्नार्थी सदृशाक्षरामपि वदन्त्येवं गिरं पातु वः ॥१॥
अवन्तित्रर्मा साम्राज्यं प्राप्य पाटितकण्टकः । चकार चरितैश्चित्रं सतां कण्टकितं वपुः ॥२॥
आसतां क्षितिपामात्यौ तौ हाशपि परस्परम् । आज्ञादाने^२ परिवृद्धौ भृत्यावाज्ञापरिपहे ॥३॥
कृतज्ञः क्षान्तिमान्क्षमाभृन्मन्त्री भक्तः स्मयोज्ज्वलतः । अभङ्गुरोयं संयोगः सुकृतैर्जातु रक्षयते ॥४॥
- 5 विवेक्ता प्रामराज्यः स क्षमाभृद्दीक्ष्य नृपभियम् । अत्रिलुप्तमृतिर्धीमानन्तरेवमचिन्तयत् ॥५॥
गोभुजां वल्लभा लक्ष्मीर्मातङ्गोत्सङ्गलालिता । सेयं स्पृहां समुत्पाद्य दूषयत्युन्नतात्मनः ॥६॥
स नास्ति कश्चित्प्रथमं यः प्रदर्शयानुकूलताम् । संताप्यते न चरमं नीचप्रीत्येव नानया ॥७॥
त्रपलाभिः प्रवृद्धेयं स्वर्वेद्याभिः सहाभ्युधौ । तदेकचारिणीवृत्तमनया शिक्षितं कुतः ॥८॥
निःक्षेहा नान्वगात्कांक्षित्छचिरं संस्तुताप्यसौ । परलोकाध्वगान्भूमानपाधेयानवान्धवान् ॥९॥
- 10 हेमभोजनभाण्डादि भाण्डागारे यद्वर्जितम् । कस्मादस्य न नाशस्ते लोकान्तरगता नृपाः ॥१०॥
अन्योच्छिष्टेषु पात्रेषु भुञ्जतेषु महीभुजः । कस्मान्न लज्जामवहउशौचचिन्तां न वा दधुः ॥११॥
स्युलेषु राजतस्थालकपालेऽवलोकिताः । प्रेतभूपालनामाङ्कैः शङ्का कस्य न जायते ॥१२॥
कृष्टाः प्रविष्टे ये कालपाशे कण्ठान्मुमुर्षताम् । अशस्ता अपवित्राथ ते हाराः कस्य हारिणः ॥१३॥
सदूष्य वापैर्दुःखोष्णैस्त्यक्तान्पूर्वैर्मुमुर्षुभिः । स्पृशन्नेतानलंकाराच्च कः संकोचमाप्नुयात् ॥१४॥
या वारिराशिसलिलान्तरसंनिधानसंसेवयापि सततं मलिनैश्च लक्ष्मीः ।
15 पात्रेषु रोरंशिखिभागिषु सा विमुक्ता वैमन्यमेति हरिणीश्च हुताशशौचां ॥१५॥

१. ^१) A₂ gloss: काप्येतेषु इति । एतेषु प्रत्येकविषयेषु फणिनां सर्पाणां कचेषु बन्धनेषु ते कापि रुचिः कश्चिदप्यभिलाषीति । अज्ञादृ-
कादिबन्धनार्थमत्यन्तं सर्पान्मिलयतीति देवीवचनम् । बन्धनस्थानानां कण्ठमकोष्ठकक्ष्यादीनां बहुस्थाद्वन्धानामपि बहुवचनम् । एतेषु
कचेषु केषुषु फणिनां सम्बन्धिनी अर्पान्मोक्षकारिणी कापि रुचिरनिर्वचनीया क्षान्तिस्तवास्ति तत्र केशानाममगराणासिच वशाननामीव
मोहा जायते इति महादेववचनम् । पुंस्कोकिलस्येव तत्र कण्ठतटस्य गोभिर्वचनैः चक्षुःभूतेः सर्वस्य दृक् नेत्रं दृश्यति मोक्षे । कोकिलरुतमिव
तत्र कण्ठभ्रमि भुत्वा सर्वस्य दृग्दर्शः सर्पाणां चक्षुरव भ्रमणस्थानीयमित्यतो दृक् दृश्यतीत्युक्तम् । गीतमियो हि सर्पः । अत्रुक्तम् । शिभुर्वेत्ति
पशुर्वेत्ति वेत्ति गीतरसं फणी । साहित्यामृतसारस्य वाङ्मुरो वेत्ति वा न वेत्ति ॥ इति महादेववचनम् ॥ देवीवचनं तु । तत्र कण्ठतटस्य को-
किलसंबन्ध करेः पुगेमे नेत्रं दृश्यति । गोभिः किरणे । कोकिलनुस्यवर्नकण्ठतटनेत्यदर्शनेन सर्वस्य दृग्दर्शः दृष्टिवकासः कोकिलरुतं भुत्वा
सर्पाणां नेत्रविकासां जायते गीतसमये तु संकोच इति लौकिकाः ॥—^२) Thus A₁; A₁^o स्थिनी. २. ^१) Thus corr. by A₂ from
A₁^o धामे. ३. ^१) Thus corr. by later hand from A₁^o कृत्यवाम्. १०. ^१) न supplied by A₂. १५. ^१) A₂ gloss रोरः वारिद्यं.—
^२) A₁^o शौचे altered by later hand to शौचा; A₂ glosses: अभिशाचानां सुगाणां अभिना लोमभुक्तिः अभिशीचवसमवत्, and
हुताशौचमिना शौचं भुक्तिर्वस्वा सा हुताशशौचा । हरिणी सुगी इव यथा सा भद्रो प्रक्षिप्तदेहा सती भुङ्क्तेना भवति सङ्गः.

इति निर्धाय नृपतिर्नीत्वा स्वर्गादिं चूर्णताम् । निजैरप्लुतिभिः प्रादाद्विजम्भयः करम्भकम् ॥१६॥
 साधु भूपति वक्तव्ये हर्षाभिर्गौरवं दिजः । साध्वन्नस्तिचित्ति वदत्तेकः प्रापाञ्जलीन्बहून् ॥१७॥
 लक्ष्मीं कृत्वार्धिसात्कृत्वां कृतिनावन्तिवर्मणा । विभूतिधामरच्छत्रमात्रशेषा व्यधीयत ॥१८॥
 अनन्तसेपत्संपन्नभूरिगोत्रनविद्वजे । राजभीर्दुर्जरा तस्य नवत्वे भुभुजोभवत् ॥१९॥
 विद्वुताम्समरे भ्रातृन्भ्रातृव्यांश्च विजित्य सः । चकार भूरिभिर्बौरै राज्यं विगतकण्टकम् ॥२०॥ 20
 राज्यं निष्पाद्य निर्दिष्टमथ वात्सल्यपेशलः । विभज्य बन्धुभृत्येषु बुभुजे पार्थिवः भिवम् ॥२१॥
 भ्राता हेमानुरस्तेन शूरवर्माभिधः क्षुधीः । श्लातिप्रियेण चित्ते वैवराज्येभ्यविच्यत ॥२२॥
 खाधूयाहस्तिकर्णोऽख्यात्रपहारौ पदार्थं यः । शूरवर्मस्वामिनं च गोकुलं च विनिर्ममे ॥२३॥
 संपूर्णः पूर्णमहिमांमर्त्यमाहास्यमन्दिरम् । पञ्चहस्ताप्रदश्चक्रे मत्तं ह्यकृतकर्मठः ॥२४॥
 भ्राता व्यधत्त नृपतेरपरः समराभिधः । केशवं चतुरात्मानं समरस्वामिनं तथा ॥२५॥ 25
 द्वौ शूरावरजौ धीरविज्जपाख्यौ निजाख्यया । व्यधत्तौ विदुधावासौ शत्रुव्यौ गणनापती ॥२६॥
 भूत्वा वातुलताच्छत्रप्रभावानुभवौ भुवि । गतौ सविपहावेव हरावासांश्चसभ्यताम् ॥२७॥ युग्मम् ॥
 राजदौवारिकः श्रीमाञ्जुस्यार्सीन्महोदयः । महोदयस्वामिनो यः प्रतिष्ठां समपादयत् ॥२८॥
 रामटाख्यमुपाध्यायं ख्यातश्याकरणभ्रमम् । व्याख्यातृपदकं चक्रे स तस्मिन्मन्दिरम् ॥२९॥
 भ्रमात्थेन महीभर्तुः श्रीप्रभाकरवर्मणा । कृतं प्रभाकरस्वामिनाशौ विष्णोर्निकेतनम् ॥३०॥ 30
 आथानेन भुक्तैः सार्धं रत्ना गृहभुक्तेन यः । मुक्ताः प्राप्य प्रतिष्ठायां चक्रे ख्यातां शुक्रावलीम् ॥३१॥
 विच्छिन्नप्रसरा विद्या भूयः शूरेण मन्त्रिणा । तत्कृत्य विदुषः सभ्यान्देहेस्मिन्नवतारिता ॥३२॥
 युग्यैः क्षितिभुजां योग्यैरुद्यमाना महर्षयः । बुधाः प्रवृत्तत्कारा विविभुभूपतेः सभाम् ॥३३॥
 मुक्ताकणः शिवस्वामी कविरानन्दवर्धनः । प्रयां रत्नाकरश्चापात्साञ्जयेवन्तिवर्मणः ॥३४॥
 आस्थाने कृतमन्दारो बन्दी शूरस्य मन्त्रिणः । संकल्पस्मृतिमाधातुमिमामार्थी सदापठत् ॥३५॥ 35
 अथमवसर उपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति संपदियम् । विपदि सदाभ्युदयिन्यां पुनरुपकर्तुं कुतोवसरः ॥३६॥
 कृतः सुरेश्वरीक्षेत्रे बहुगेहविधायिना । शिवयोर्निभयोस्तेन प्रासादः सोऽव्ययस्थितिः ॥३७॥
 शूरेश्वरं प्रतिष्ठाप्य स्वत्रेहमेव समुन्नतम् । चक्रे शूरमत्तं धीमान्स भोगाय तपस्विनाम् ॥३८॥
 स्वकृते पत्तनवरे तेन शूरपुराभिधे । क्रमवर्तमदेशस्यो ह्यङ्गोभूद्विनिवेशितः ॥३९॥
 सुरेश्वरीप्राङ्गनतथके भूतेश्वरं हरम् । मत्तं शूरमठान्तथ शूरजो रत्नवर्धनः ॥४०॥ 40
 काव्यदेव्यभिधा शूरवधुः भुक्तान्वया व्यधात् । सदाशिवं सुरेश्वर्यां काव्यदेवीश्वराभिधम् ॥४१॥

१६. १) A, gloss आदिशब्देन वीरिकादिः परिग्रहः.— २) A, glosses इन्द्रं and करम्भं व्यामिश्रं लिखन् इति भाषया.
 २३. १) A, gloss बुधलोका.— २) A, gloss व्याप्राप्तये कामहासे.— ३) A, विधाव. २४. १) Thus A₁; A, सपूर्णदुष्कमहिमा.—
 २) Thus A₁; A, मन्त्रका.— ३) A, gloss वाञ्छय. २५. १) A, gloss साञ्जयमाने समरभोग. २६. १) तू written above the line
 by A₁; corresponding letter of A, smeared over. A, gloss इती वातुलात्पुनराविति स्वस्व सजापतिव विधाव लोकविषये गी-
 विसनिजप्रभावविस्वर्षः.— २) Thus corr. by A₁ from A, घृष्टै. २६. १) A, gloss नववाचने. २९. १) सार्धं supplied by A,
 in space left by A₁.— २) Thus corr. by later hand from A, कथाप्रशुक्त. ३५. १) A, gloss आनन्दवर्धनः काव्यान्कृता-
 र्थनिष्पन्नकारः.— ३) A, gloss रत्नाकरः हरविश्वकारः. ३६. १) Thus corr. by A₁ from A, सनाभु. ३८. १) A, gloss
 शूरपुरे. ३९. १) A, gloss कविलनकोदयः.— २) A, gloss ह्यङ्गः

- निर्मत्सरोवन्तिवर्मा सोदरेभ्योनपायिनीम् । भूराय च सपुत्राय नृपतिप्रक्रियां ददौ ॥४२॥
 छन्वानुवर्ती मृपालो दैवतस्येव मन्त्रिणः । आ बाल्याद्वैष्णवोऽप्यासीच्छैवतामुपदर्शयन् ॥४३॥
 क्षेत्रे त्रिभैकसाराख्ये मृतानामपवर्गदे । भूरिभोगास्पदं राक्षां तेनावन्तिपुरं कृतम् ॥४४॥
 45 अवन्तिस्वामिनं तत्र प्रायाज्याधिगमात्कृती । विधाय प्राप्तसाम्राज्यधकेवन्तीश्वरं तदा ॥४५॥
 त्रिपुरेश्वरभूतेशविजयेशेषु भूमृता । ज्ञानद्रोण्या रूप्यमय्या तेन पीडयथं कृतम् ॥४६॥
 भूरस्यापि नरेन्द्रं तं ध्यायतः स्वाधिदैवतम् । तत्प्रियार्थमुपेक्षोभूद्धर्मः प्राणाः स्रतोपि वा ॥४७॥
 तथा चार्चयितुं जातुं यातो भूतेश्वरं नृपः । विभवानुगुणे स्वस्मिन्पूजोपकरणोपिते ॥४८॥
 ददर्श पीठे देवस्य पूजकैरुपपादितम् । बन्धुमुत्पलशाकाख्यं तिस्रशाकमवस्थितम् ॥४९॥
 50 तत्रस्थाः क्षमाभुजा पृष्ठास्तस्मिन्वेदनकारणम् । व्यजिज्ञपन्क्षितिन्यस्तजानुप्राञ्जलयस्ततः ॥५०॥
 डामरो धन्वनामास्ति लहरे' विषये बली । भूरस्य मन्त्रिणो देव क्षेत्रको यः स्रतोपमः ॥५१॥
 इतेषु तेन प्राप्तेषु निरवमहशक्तिना । निवेद्यमेतदेवास्मै भूतेशाय निवेद्यते ॥५२॥
 अकाण्डभूलजनितां पार्थिवः कथयन्त्यथाम् । भुतमभुतवत्कृत्वा स्वस्तपूजोद्य निर्ययौ ॥५३॥
 पूजां संत्यज्य गमनं भूलं चाकस्मिकं प्रभोः । सहेतुकं विदुःभूरो वृत्तान्तान्धेषकोभवत् ॥५४॥
 55 ज्ञाततत्त्वस्ततस्पूर्णं भूतेशाभ्यर्णवर्तिनः । क्रुद्धः समानृचकस्यं भैरवस्याविशदृहम् ॥५५॥
 निषिद्धजनबाहुल्वाङ्गुत्वा विरलपार्श्वगः । प्राहिणोद्धन्वमानेतुं ततो दूतान्पुनः पुनः ॥५६॥
 स क्षितिं पत्तिपूतनासंमर्देन प्रकम्पयन् । अपकम्पतनुः प्राप क्रूरः भूरान्तिकं द्यौः ॥५७॥
 तस्य प्रविष्टमात्रस्य शक्तिणः भूरचोदिताः । मुण्डं सजीवितस्यैव विच्छिद्युर्भैरवापतः ॥५८॥
 आसद्ये सरसि क्षिप्त्वा रुधिरोत्तारि तद्वपुः । क्षमापतेः क्षालितामर्षो धीरः भूरो विनिर्ययौ ॥५९॥
 60 तस्य भुत्वा शिरमिच्छन्नं स्वपुत्रस्येव मन्त्रिणा । क्षीणमन्युः क्षितिपतिः सदैलक्ष्य इवामभवत् ॥६०॥
 भूरोय पृष्ठकुशलो निर्व्यथोस्मीति भाषिणम् । उत्थाप्य तल्पात्तं देवं पूजाशेषमकारयत् ॥६१॥
 इत्थं समस्तकृत्येषु भावज्ञः स महीपतेः । अनुक्लेशं हितं तत्तस्याणांस्त्यक्त्वाप्यसाधयत् ॥६२॥
 परस्परमनुत्पन्नमन्युकालुष्यदूषणौ । न दृष्टौ न भुतौ वाग्यौ तादृशौ राजमन्त्रिणौ ॥६३॥
 श्रीमेघवाहनस्येव साम्राज्येवन्तिवर्मणः । अशेषपाणिनामासीद्दमारो दश वत्सराम् ॥६४॥
 65 अलं जहङ्गिः शिशिरं तटानेत्याकुतोभयैः । तत्कालं सेवितः पृष्ठे पाठीनैः स्रदातपः ॥६५॥
 अनुपदाय लोकानां भद्रश्रीकञ्जटादयः । अवन्तिवर्मणः काले सिद्धा भुवमवातरन् ॥६६॥
 चरित्रे बहुवक्त्रये देवामेकस्व पावनः । अयं प्रासङ्गिकः कश्चिद्दृष्टान्तो वर्णयिष्यते ॥६७॥
 देशः प्रबलतोयोयं महापद्मसरोजतैः । कूलिनीभिश्च शबलः स्वल्पोत्पत्तिः सदामभवत् ॥६८॥
 ललितादित्यभूर्भर्तुरुद्योगेन बलीयसा । किञ्चिदाकृष्टसलिलः प्रापोरपति मनाक्ततः ॥६९॥

४४. ') A, gloss त्रिभैकसाराख्ये भारसो इति प्राये.—') Thus corr. by later hand from A, राज्ञः ४६. ') Thus corr. by later hand from A, ज्ञानो. ५१. ') A, gloss लार इति मन्त्रिणे रादे. ५५. ') A, separates स्र from the following and gives the gloss भूरः to स. ५६. ') Thus A,; A, बाहुल्वो मृत्वा. ५७. ') Thus A,; A, पुनः. ६०. ') Thus corr. by A, from A, क्षण".

जयापीडे क्रमाद्यते स्वल्पवीर्येण राजसु । सलिलोपग्रथैरासीत्पुनरेवावृता सितिः ॥७०॥ 70
 दीनाराणां दशशती पञ्चाशत्पथिकाभवत् । धान्यखारीक्रेवे हेतुर्देशे दुर्मिषविक्षने ॥७१॥
 अवन्तिवर्मणः पुण्यैर्जन्मस्त्रीवयितुं ततः । स्वयमन्नपतिः भीमान्मुद्यः सितिमनातरत् ॥७२॥
 यस्वाविज्ञातसंभूतेस्तुर्दे कालेपि निश्चितम् । अयोनिजत्वं कृत्स्निधरितैर्भुवनाद्भुतैः ॥७३॥
 पुरा रथ्यारजापुञ्जं संमार्जन्ती पिधानवत् । सुद्युर्भाभिधाना षण्डाली मृत्राण्डं प्राप नूतनम् ॥७४॥
 तस्मिन्पिधानमुद्दृष्ट्य सापद्यन्मध्यशाधिभम् । बालं कमलपत्राक्षं पश्यन्तं स्वकराङ्गुलीः ॥७५॥ 75
 मात्रा कयापि स्वक्तोसौ ह्यन्दरो मन्दभाग्यया । अयेति चिन्तयन्त्यासीत्सा स्नेहाद्यस्तुतस्तनी ॥७६॥
 अद्भुतवन्स्थां स्पर्शेन धाम्याः मूर्खस्त्रियो मृदे । तथा विहितवृत्तिः स शिमुर्नृदिमनीयत ॥७७॥
 स सुद्युनामा मतिमाग्मवृद्धः शिक्षिताक्षरः । कस्याप्यासीद्दृष्टपतेरर्मकाध्यापको मृदे ॥७८॥
 वनकानादिनिधमैस्तं सतां हृदयंगमम् । गोष्ठीषु विशदग्रहं विदग्धाः पर्यवारयन् ॥७९॥
 तेषां कथाभ्यवस्थाद्यु निन्दतां जलविप्रवम् । धीरस्ति मे निरर्थस्तु किं कुर्यामिति सोब्रवीत् ॥८०॥ 80
 उन्मत्तस्येव बदतस्तस्य तन्नियमाह्वयः । निशम्य भूमृष्टारेभ्यश्चिरमासीत्सविस्मयः ॥८१॥
 ततस्तमानीय नृपः किं ब्रूव इति पृष्ठवान् । धीरस्तीत्यादि राजामेष्वबोधस्सोप्यसंभ्रमः ॥८२॥
 वानूलोसाधिति निजैरुक्तोप्यथ महीपतिः । धियं दिदृक्षुर्विदधे तस्यायत्तं निजं धनम् ॥८३॥
 कोशादीनारभाण्डानि बहून्वाशय हेतुवा । ययौ मृद्वराज्यं स नावमाद्य रंहसा ॥८४॥
 यामि तत्र प्रवृद्धाम्भुनिमये नन्दकाभिधे । एकं निक्षिप्य दीनारभाण्डं व्यावर्तत हुतम् ॥८५॥ 85
 सत्त्वं वानूल एवासी सभेष्वपि वदस्वपि । वार्ता निशम्य तां राजा तच्छिष्टान्बेषकोभवत् ॥८६॥
 क्रमराज्यं स संप्राप्य देशे यक्षदरभिधे । अञ्जलिभ्यां निबिक्षेप दीनारान्साकितान्तरे ॥८७॥
 यत्र तीरद्वालम्बिशीलनिर्लुडिताः शिलाः । बकुर्वितस्तां निष्पीय पयः प्रतिपयोन्मुखम् ॥८८॥
 शुभिक्षोपहता धाम्या दीनारान्बेषिणस्तदा । शिलाः प्रवाहापुद्दृष्ट्य वितस्तां समशोधयन् ॥८९॥
 पथं दिनानि शिवाणि पयो युक्त्या विकृष्य तत् । वितस्तामेकतः स्थानात्कर्मकृत्रिरबन्धयत् ॥९०॥ 90
 पाषाणसेतुबन्धेन सुद्युनेनाहुतकर्मणा । सप्ताहमभवद्दशा निखिला नीलजा सरित् ॥९१॥
 अधः प्रवाहं संशोध्य लुडदहमपतिक्रियाम् । कृत्वा बन्धैः शिलाबन्धैः सेतुबन्धमपाठयत् ॥९२॥
 शिरकालनिरोधेन स्रोत्काण्डेवाम्बुधिं प्रति । ततः प्रावर्तत जवाहन्तुं सागरगाभिनी ॥९३॥
 जम्बालाङ्गा स्फुरन्मीना भूर्बभौ सलिलोज्जिता । ध्वक्तकाण्ड्यां सनक्षत्रा निर्मेषेव नभःस्थली ॥९४॥
 यत्र यत्र विवेदीयबेधं सलिलविप्रवे । तत्र तत्र वितस्तायाः प्रवाहाभूतनान्ध्रपात् ॥९५॥ 95
 मूलस्रोतोऽम्बुनिष्ठघूतभूरिस्रोता बभौ सरित् । एकभोवाभवादेकफजेवासितपत्रगी ॥९६॥
 यामेन सिन्धुस्त्रिप्राम्या वितस्ता दक्षिणेन तु । बान्धवी मे समसंसातां प्राग्वैन्यस्वामिनोन्तिके ॥९७॥
 वर्ततेषु महानयोः कल्पापाद्येव्यनस्वयः । संगमौ वनरोपान्ते स सुप्योपक्रमस्तयोः ॥९८॥

७१. १) Thus A₁; A₂ पञ्चाशत्पथि.— २) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कारे. ७३. १) A₂ gloss वतुर्दे हुने. ७५. १) Thus A₁; A₂ वृत्तिभिः. ७७. १) Thus corr. by later hand from A₁ 'वृत्तिभिः. ७९. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'समसंसातां. ९०. १) A₂ gloss सारणकावधे. ९०. १) समसं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अथाप्यास्ता कलपुरपरिहासपुरस्थितौ । विष्णुस्वामी संगमस्य वैन्यस्वामी च तीरयोः ॥११॥
- 100 सुन्दरीभवनाभ्यर्णमाप्तत्वाद्यतनस्य तु । योगशायी इषीकेशः सुट्यस्याभ्यर्क्षितस्तटे ॥१००॥
 दृश्यन्तेद्यापि सरितां पूर्वकोतस्तदोद्गताः । निपादाकुण्डनौरज्जुरेखाङ्गा जीर्णपादपाः ॥१०१॥
 स्फुरन्तरङ्गजिह्वाः स नदीमार्गमजिपहत् । तास्ताः स्वेच्छानुसारेण मान्त्रिकः पञ्चगीरिष ॥१०२॥
 बद्धा शैलमवान्सेतुन्वितस्तां सप्तयोजनीम् । महापद्मसरोवारि स चकार निवन्वितम् ॥१०३॥
 महापद्मसरःकुण्डाद्वितस्ता येन योजिता । जवाक्षिर्याति^१ कोण्डयन्त्रादिपुरिवाधना ॥१०४॥
- 105 उद्भूत्य सलिलादुर्वीमेवमादिवराहवत् । अनेकजनसंकीर्णान्प्रामात्रानाविधान्यधात् ॥१०५॥
 पालीभिरम्भः संरोध्य यान्कुण्डसदृशान्यधात् । कुण्डलानीति सर्वांसमृद्धान्भुवते जनाः ॥१०६॥
 उरुखातकीलनिवहाद्यद्योद्यापि शरत्कृशाः । व्यञ्जन्ति जलगन्धेभबन्धनस्तम्भसंनिभान् ॥१०७॥
 वीक्षारभाण्डानैज्जीत्स यदगाधजलान्तरे । नन्दके निर्गतजले स्थलान्तात्तदलभ्यत ॥१०८॥
 अदेवमानुकान्प्रामान्परीक्ष्य विविधाः क्षितीः । संविभजे विभक्तेन नादेयेन स प्रारिणा ॥१०९॥
- 110 अतिञ्चञ्च जलैर्मान्प्रामान्मृदमुपाहताम् । या यावता क्षणेनागाच्छोषं तां तावता इदि ॥११०॥
 कालेन मत्वा सेकाहीं प्रतिग्रामं जलक्षुतेः । परिमाणं विभागं च परिकल्प्य निरत्ययम् ॥१११॥
 चकार चानूलाद्याभिः सिन्धुभिः सर्वतो दिशः । सत्कलोदारकेदारसंपत्संपन्नविभ्रमाः ॥११२॥ तिलकम् ॥
 न कश्यपेनोपकृतं न यत्संकर्षणेन वा । हेलया मण्डलेमुष्मिस्तत्सुट्येन द्युकर्मणा ॥११३॥
 भूमेर्जलादुद्धरणं द्विजक्षेत्रे तयार्पणम् । सेतुबन्धोदमभिस्तोये यमनं कालियस्य च ॥११४॥
- 115 चतुर्भु सिद्धमिति यद्विष्णोः सत्कर्मजन्मद्वयम् । सुट्यस्य तत्पुण्यराशेरकस्मिन्नेव जन्मनि ॥११५॥ बुन्मम् ॥
 यस्मिन्महास्रभिक्षेपु दीक्षारणां शतद्वयी । धान्यखारेः प्राप्तिहेतुरा सर्गावभवत्पुरा ॥११६॥
 ततः प्रभृति तत्रैव चित्रं कश्मीरमण्डले । षट्त्रिंशतां धान्यखारेर्दीक्षारैरुदितः क्रयः ॥११७॥
 निर्गतायां महापद्मसलिलास्त्वर्गसंनिभम् । वितस्तायास्तटे षके स्वनामाङ्कं स पत्तनम् ॥११८॥
 स्वकृता स्थापिता तेन सरसि व्याप्तदिक्कटे । आसंसारं स्थितामारंमर्यादा ह्यवपत्तिणाम् ॥११९॥
- 120 सुट्याकुण्डलनामानं ग्रामं कृत्वा द्विजातिसात् । सुट्यामुर्विश्य तन्नाम्ना सुट्यांसितुं स निर्ममे ॥१२०॥
 तेनोद्भूताश्च सलिलाङ्गुषु ग्रामाः सहस्रशः । अवन्तिवर्मममुषैर्जयस्थलमुखाः कृताः ॥१२१॥
 ईदृशैर्धर्म्यवृत्तान्ते षवर्तितकृतोदयः । अवन्तिदेवः पातिस्म मान्धातेव वद्वंधराम् ॥१२२॥
 प्राणप्रयाणसोद्योगरोगप्रस्तस्ततो ययौ । क्षेत्रं स त्रिपुरेशान्निष्ठज्येष्ठेश्वराभितम् ॥१२३॥
 आत्मनस्तत्र निश्चित्य विपत्तिं चिरगोपिताम् । प्राणान्ते प्राञ्जलिः भूरो वैष्णवस्वमदर्शयत् ॥१२४॥
- 125 तेनान्ते भगवद्गीताः भृषता भावितारमना । ध्यायता वैष्णवं धाम निरमुष्यत जीवितम् ॥१२५॥

११. ^१) Emended; A₁ अञ्चञ्च^०, altered by later hand to अञ्चञ्च^०. १०१. ^१) Thus G and Edd.; A ^०इदः. १०४. ^१) Thus G and Edd.; A ^०क्षिती. १०६. ^१) Emended; A ^०मण्डलानी^०. ११२. ^१) Supplied by A₂. ११५. ^१) Thus corr. by A₁ from A₁ यस्मिन्—^१) बुन्मम् supplied by A₂. ११६. ^१) Thus corr. by A₁ from सारि. ११७. ^१) A₁ gloss दाक्षिणा-
 दीनारणां वाहगन्धे इति कश्मीरदेशभाषया परिसरणे परविवाहीभाराः विवाहगन्ध इति शेषः. ११८. ^१) Thus corr. by A₂ from
 A₁ निर्मता वा.—^१) A₂ gloss सुट्यपुराह्वयम्. ११९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ स्थिराकार^०. १२०. ^१) Thus corr. by
 later hand from A₁ सुट्यकु^०.—^१) Emended; A सट्य^०.—^१) Thus corr. by later hand from A₁ सट्य^०. १२१. ^१) A₁
 gloss जिपहत्.

आषाढशुक्लपक्षस्य तृतीयस्या क्षमापतिः । वर्षे एकोनषष्ठे स श्माभृषास्तमुपाययी ॥१२६॥
 तस्मिन्पश्यान्ने प्रत्येकं विभक्तिसिक्तचेतसान् । तुल्यमुत्पलवर्धवानां राज्येष्वा भूषणामभूत् ॥१२७॥
 ततश्चक्रे प्रतीहारः प्रयत्नाद्ब्रह्मवर्धनः । नृपं शंकरवर्मणामवन्तिनृपतेः हतम् ॥१२८॥
 कर्णयो विभ्रपामात्स्यस्तनूजं भूरवर्मणः । तद्वेषात्सुखवर्माख्यं यौवराज्येप्ययोजयत् ॥१२९॥
 अतस्तबोरभूद्वैरं क्षितीशयुवराजयोः । वस्मिन्क्षणे क्षणे राज्यमासीदोलामिवाभयत् ॥१३०॥ 130
 शिवशक्त्यादयो वीराः स्वामिकार्योऽजितासवः । यथाभूधन्वसत्त्वस्य परीक्षाक्षणलाभिनः ॥१३१॥
 कुर्वतां स्वामिशूणां हानमानप्रतिभवम् । सत्त्वैकाभ्याञ्च ते वस्मादानुकूल्यमशिभयन् ॥१३२॥
 पिण्डस्पृहां परित्वज्याहंकृताः शिक्षिताः कश्चित् । तावन्न वीततमसः श्वृत्तिमनुजीविनः ॥१३३॥
 कथंचिदथ निजित्य युवराजं महौजसम् । प्राज्यः स्वविजयोकारश्चक्रे शंकरवर्मणा ॥१३४॥
 सभाट्समरवर्मापौर्षितीर्णसमरोसकृत् । कीर्तिं भिया प्रणयिनीं लभयथाधिविभेद सः ॥१३५॥ 135
 अथ निजित्य दायदांलभ्या लक्ष्मीं क्षितीश्वरः । जिष्णुर्दिग्बिजयं कर्तुं भीमानासीन्महोद्यमः ॥१३६॥
 तस्य कालबलारेणो प्रक्षीणजनसंपदि । लक्षाणि नव पत्नीनां द्वाराभिष्कामतोभवन् ॥१३७॥
 स्वपुरस्योपकण्ठेपि योभूत्कुण्ठितशासनः । स एव रत्नोत्सवेषु राज्ञामाज्ञां न्यवेदयत् ॥१३८॥
 गच्छन्नाद्याविष्केदसंप्रदायः ककुब्जये । स्वप्रशया समुप्रीतो राज्ञा शंकरवर्मणा ॥१३९॥
 तस्सेना नरनाथानां धृतनाभिः पदे पदे । कुलापनेव कुल्याभिर्बिघ्नन्तीभिरवर्धत ॥१४०॥ 140
 दार्वाभिसारंराजेनं ब्रह्मतां समुपाभिताः । अद्रिद्रोण्यो न बाहिन्यस्तस्सेनानादमादधुः ॥१४१॥
 जनोल्बणैर्हरिगणैर्गृह्णन्हरिगणं क्षगात् । अनासादितदुर्गं स चक्रे दुर्गान्तरातिथिम् ॥१४२॥
 लक्षाणि नव पत्नीनां वारणानां शतवथी । लक्षं च बाजिनामासीद्यस्य सेनापुरःसरम् ॥१४३॥
 स गूर्जरजयव्यमः स्वपरामत्रशङ्किनम् । वैगर्तं पृथिवीचन्द्रं निन्ये तमसि हास्यताम् ॥१४४॥
 पुत्रं भुवनचन्द्राख्यं नीचिं प्रागेव दत्तवान् । स ह्यभूत्प्रणतिं कर्तुं तस्याभ्यर्णमुपागतः ॥१४५॥ 145
 अथ तत्कटकं भ्राम्यञ्जुरिमण्डलनायकम् । वीक्ष्य संमुद्रमायान्तं महार्णवमिवोल्बणम् ॥१४६॥
 समागमक्षणे वस्माच्छङ्कमानः स्रष्टवन्धनम् । पलाय्य प्रययौ दूरं निर्वाणौजोश्रिजृम्भितः ॥१४७॥ तिलकम्॥
 यमप्रतिमसौन्दर्यमवाप्यादुः पुराविदः । तमेवात्राक्षुवच्छस्ता नृपाः कालमिवोल्बणम् ॥१४८॥
 उषखानालक्षानस्य संकये गूर्जरमुभूजः । बद्धमूलां क्षगालक्ष्मीं भुवं दीर्घामरोपयत् ॥१४९॥
 तस्मै दृष्ट्वा टक्कदेशं विनयोदङ्गुलीमिव । स्वशरीरमिवापासीन्मण्डलं गूर्जराधिपः ॥१५०॥ 150
 हतं भोजाधिराजेन स साभ्राज्यमदापयत् । प्रतीहारतया भृश्याभूते धक्षियकान्वये ॥१५१॥

१२६. ¹⁾ Thus corr. by A₂ from A₁ 'वतेः. १२९. ¹⁾ Thus A₂; A₁ 'पापवत्'.—²⁾ A₂ gloss अर्धन्तवर्मणाः. १३४. ¹⁾ A₂ gloss सुखवर्मणम्. १३९. ¹⁾ Thus A₂; altered by later hand to 'विष्केद'. १४१. ¹⁾ A₂ gloss दार्वाभिसारः दान गत्वा इति भाषया.—²⁾ A₂ gloss नरवाहननाम्ना.—³⁾ A₂ भ्राम्यता.—⁴⁾ A₂ gloss दार्वाभिसारमृपस्य सेनाः. १४४. ¹⁾ A₂ gloss गूर्जरेति अथ गूर्जरः लघुगोत्रवराह इति प्रसिद्धो वेषः.—²⁾ A₂ gloss विजयतो नगरकोटः सशपीशः. १४५. ¹⁾ A₂ writes in margin the gloss: नीचिः । नेच इति वैशभायया प्र, which A₂ continues with सिद्धः चः स्वप्रतिमिधिः न्यूनवलेन माण्डलमिकेनाधिकबलस्य राज्ञः प्रतीत्यर्थं समर्पते ॥. १४७. ¹⁾ वि supplied by A₂ in space left by A₁. १५०. ¹⁾ A₂ gloss तद्गणैः अद्विगरीतटे वाकरदी नाम पुनर्विद्यार्द्रं वर्तमानो वीजनविद्यतिकेन.

- दरगुरुकाधिपयोर्धः केसरिवराहयोः । हिमवद्विन्ध्ययोरासीदासीवर्त इवान्तरे ॥१५९॥
 उदभाण्डपुरे तस्युर्बदीये निर्भवा नृपाः । पक्षच्छेदव्यवावस्ता महार्णव इवाग्रयः ॥१५३॥
 नक्षत्रेष्विव भूपेषु नमसीवोत्तरापथे । चत्सैव विपुला ख्यातिर्निर्ताण्डस्त्वेव मण्डलम् ॥१५४॥
 155 स श्रीमांछाद्विर्धः शाहिरलखानाभवः क्षुधा । निराकरिणोः^१ साञ्जाञ्जासस्य सेवां न लब्धवान् ॥१५५॥
 एवं दिग्विजयं कृत्वा प्राप्तः सं निजमण्डलम् । प्रदेशे पञ्चसत्राख्ये स्वनाम्नां विदधे पुरम् ॥१५६॥
 तस्वं श्रीस्वामिराजस्य तनयोर्देवप्रथमोः । पूर्णिमेव भगवन्धोः सुगन्धाख्यभक्तिका ॥१५७॥
 तथा समं पुरवरे चरराजोपमो नृपः । तस्मिञ्चांकरगौरीशासुगन्धेशौ विनिर्ममे ॥१५८॥
 द्विजस्तयोर्नायकाख्यो गौरीशाखरसप्तमोः । चातुर्विधः कृतस्तेन वाण्देवीकुलमन्दिरम् ॥१५९॥
 160 परकाव्येन कवयः परद्रव्येण चेश्वराः । निर्लोडितेन स्वकृतिं पुष्पन्यद्यत्ने क्षणे ॥१६०॥
 स्वल्पसत्त्वो नरपतिः स्वपुरख्यापनाय सः । सारापहारमकरोत्परिहासपुरस्य यत् ॥१६१॥
 ख्यातिहेतुः पञ्चानं पञ्चानं क्रयविक्रयौ । इत्यादि यत्पत्तनेस्ति तत्तस्मिन्निह पुरेभवत् ॥१६२॥
 राज्यप्रदेन नृपते रजयर्धनमन्त्रिणा । श्रीरजवर्धनेशाख्यो व्यधीयत सदाशिवः ॥१६३॥
 विश्वं नपहिषाः पूतमृतयः कीर्तिनिर्हरेः । भवन्ति व्यसनासक्तिपांडुजानमलीमसाः ॥१६४॥
 165 अथ क्रमेण नृपतिर्लोभाभ्यासेन भूयसा । आधीयमानं चित्तोमूत्रजापीडनपण्डितः ॥१६५॥
 आरम्भैर्धनैर्भूषा क्षीणकोशः क्षणे क्षणे । देवादीनां स सर्वस्वं जहारायासयुक्तिभिः ॥१६६॥
 कर्मस्थाने पुरगृहपामादिधनहारिणा । तेनाहुपतिभागाख्यगृहकृत्याभिधे कृते ॥१६७॥
 धूपसन्दनतैलादिक्रियोत्थं समाददे । इच्छिणं देवदेहमभ्यः क्रयमूल्यं कलाच्छलार्त् ॥१६८॥
 प्रत्यवेक्षां मुखे दृष्ट्वा विभक्तैरधिकारिभिः । चतुःषष्टिं चरगृहान्मुमोषेत्तरदञ्जसा ॥१६९॥
 170 पामान्देवगृहपामाद्याजाजा प्रतिकरेण सः । स्वयं स्वीकृत्य चोत्पत्तिं हमां कार्ष्णक इव व्यभत् ॥१७०॥
 तुलां कृत्वा विभागानां वर्षदेयां स पथेदे । मुक्तिकम्बलमूल्यादिवर्ष्मां वभ्यधिकं ददौ ॥१७१॥
 दिगन्तरस्यो ग्रामीणानूढभाराननागतान् । तद्देशार्थैर्भारमूल्यं वर्षमेकमदण्डयत् ॥१७२॥
 वर्षेपरस्मिन्निलान्भारमूल्यं निरागसः । तथैव संकथया पाम्यान्प्रतिपाममदण्डयत् ॥१७३॥
 इत्येषा रुढभारोडिः प्रथमं तेन पातिता । दारिद्र्यवृत्तिं प्रामाणां वा त्रयोदशधा स्थिता ॥१७४॥
 175 स्कन्दकपामकायस्थमासवृत्रादिसंधैः । अन्यैश्च विविधायासैर्व्यधाशामान्स निर्धनान् ॥१७५॥
 तुलापहारोपचयपामदण्डादिसंधैः । इत्येष तेन संवाहो गृहकृत्ये प्रवर्तितः ॥१७६॥
 व्यधत्त पञ्च दिविरान्स तस्मिन्भिन्नकर्मणि । पञ्च तथा गञ्जवरं शाकचं लवटाभिधम् ॥१७७॥

१५३. ^१) This verse is added in margin by A₂; found in G R. १५४. ^१) A₁ विपुलख्यातिना^०; A₂ has altered this to विपुला ख्यातिर्ना^०, but has subsequently restored the reading of A₁. G follows A₁, R reads as A₂. १५५. ^१) Thus corr. by A₂; A₁ नक्षत्रः.—^२) Thus corr. by A₁ from "रिणो"; R G रिणोः. १५६. ^१) A₂ gloss शकुनवर्णः.—^२) A₂ gloss शकुनवर्णः. १५७. ^१) A₂ gloss कृत्वा. १५८. ^१) Emended; A गीदिस^०. १५९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ अथेवनाम^०. १६०. ^१) Thus A₁; A₂ नक्षत्रः.—^२) Thus corr. by later hand from A₁ नक्षत्रः.—^३) A₂ gloss कलासामः. १६१. ^१) Thus A₂; A₁ मुमोषेत्. १६२. ^१) Thus A₁; A₂ मुक्त^०.—^२) इत्यन्तं supplied by A₂ in space left by A₁. १७०. ^१) Thus A₁. Cf. vi. 130; vii. 111, 119; misread शिविरान्स in R G Edd.

आत्मनो निरर्थं मूढः सोऽङ्गीकृत्येत्पुत्रियाम् । भाविनामकरोद्वाहां पापी चहां मिथोनिनाम् ॥१७८॥
 निमित्तं मण्डलेमुस्मिन्सविद्यानामवाहरे । राज्ञां प्रतापहानौ च नान्यः शंकरवर्मणः ॥१७९॥
 मुख्येन गुणिनां राज्ञा धनहान्या प्रयापहाः । मूर्खेण येन कावल्या हास्याः पुत्राः प्रवर्तिताः ॥१८०॥ 180
 तथा कावल्याभोज्या भूर्जाता तद्वत्प्रवेशया । यथा संजायतेवर्गी हरणादिव मुमुजाम् ॥१८१॥
 तस्मिन्बोरे प्रजादुःखे कृपार्हः पृथिवीपतिम् । पुत्रो गोपालवर्माख्यः कदाचिदिदमन्नवीत् ॥१८२॥
 प्रशानुस्तात भवतः पूर्वं न्यासीकृतः स्थितः । वरो यः सत्यसंधस्य सोधुना प्रार्थ्यते मया ॥१८३॥
 कावल्याप्रेरणाहेतैर्देवाद्य प्रवर्तितैः । आयासैः आसदेषिव प्राणवृत्तिः शरीरिणाम् ॥१८४॥
 न च मामास्ति तातस्य काचिल्लोकहयोचिता । जनांगपि हितप्रार्थितया जनपीडया ॥१८५॥ 185
 अरुष्टविषयां वार्तां गहनां विवृणोति कः । वृष्टेऽनिष्टादन्वय कर्मणानेन वृष्यते ॥१८६॥
 एकतो व्याधिदुर्भिक्षप्रमुखा विपदोखिलाः । प्रजानामेकतस्त्वेका लुब्धता वञ्चधापतेः ॥१८७॥
 भुभुजोभ्यस्तलोमस्य श्रीः कैश्चिन्नाभिनन्द्यते । अकालकुसुमस्यैव फलसंभावनोज्जिता ॥१८८॥
 दानं च स्तनृता सुक्लिर्भिक्षसंबननं प्रभोः । लोभः पूर्वं तयोरेव विनाशाय महोद्यमः ॥१८९॥
 प्रतापमायति शोभां हेमन्ताहस्य वारिदः । स्मृतिशेषां करोत्येव लोभश्च पृथिवीमुजाम् ॥१९०॥ 190
 हायादा व्यवभीरुतापरिहृतारब्धेर्भवन्सुभता भृत्वाः प्रत्युपकारकातरमतेः कुर्वुर्न केपि पियम् ।
 राशीभूतधमस्य जीवितवृत्तौ शश्वद्यतेरभिजा मूर्धर्तुः क्रियते द्विवेव रभसाहोमेन किं नाप्रियम् ॥१९१॥
 राजसंवाहनात्मार्यं नवायासो जनाङ्गदत् । तद्वेव लोभप्रभवः प्रजानाथ निवार्यताम् ॥१९२॥
 भुत्वेति राजपुत्रस्य सौजन्येनोज्ज्वलं वचः । स्मितधौताधरो राजा शनैर्बचनमब्रवीत् ॥१९३॥
 तत्राकृत्यविसंवादि वचः सौजन्यपेशलम् । स्मारयत्यथ मामेतच्चित्तवृत्तिं पुरातनीम् ॥१९४॥
 कुमारभावे पूर्वं मे तवेवार्द्रान्तरात्मनः । प्रजावत्सलता वस्त पर्याप्ता पर्यवर्धत ॥१९५॥ 195
 सोहं धर्मं महद्दर्मं शीते दस्त्राच्छर्मभुक्तम् । परान्तिरपपाद्वः पित्रा संचारितोभवम् ॥१९६॥
 मृगव्यादीं इयैः सार्धमटन्तं कण्ठकक्षतम् । अन्तर्बाष्पं मां विलोक्य तमस्तुविपुरमगाः ॥१९७॥
 स तानुवाच सामान्यो भूत्वाहं राज्यमाप्तवान् । काले काले सेवकानां जाने सेवापरिभ्रमम् ॥१९८॥
 ईदृशुःखमयं मुक्त्वा शास्यत्यन्वयथां ध्रुवम् । प्राप्तिश्रयो भवेन्मूढो गर्भेश्वरतयान्वया ॥१९९॥
 उपार्थरीदृशैर्योहं कृतः पित्रा वृत्तिसितः । तेनापि प्राप्रराज्येन मयैव वीजिताः प्रजाः ॥२००॥ 200
 गर्भवासव्यथां जातः शरीरी विस्मरेद्यथा । प्राप्रराज्यस्तथा राजा नियतं पूर्वचिन्तनम् ॥२०१॥
 त्वयैव तस्मादेकीय वरो महं प्रदीयताम् । प्राप्रराज्यः प्रजापीडां मा कार्षीस्त्वमतोधिकाम् ॥२०२॥
 सास्त्यमिति तेनोक्तः कृतान्योन्यस्मितैर्किष्टैः । राजाप्रैर्वीक्षितथासीत्कुमारो श्रान्ताननः ॥२०३॥
 त्यागभीरुतया तस्मिन्गुणिसङ्गपराङ्मुखे । आसेवन्तावरा वृत्तीः कवयो भङ्गटादयः ॥२०४॥
 निर्वैतनाः सुकवयो भारिकी लवटस्वभूत् । प्रसादात्तस्य वीक्षारसहस्राहयवेतनः ॥२०५॥ 205

१९८. १) Thus A; *varis lectio* in R G वापीवत्त्वा. — २) Thus corr. by A, from A, विधीयि. १८१. १) A, gloss
 अपवसाः. १९१. १) Thus A, A, पवकीधर्म. १९०. १) Thus corr. by A, from A, इत्तः. २००. १) Thus corr. by A,
 from A, विवाः. २०१. १) A, विवृणोति.

- कल्पपालकुले जन्म तत्तेनैव प्रमाणितम् । क्षीबोचितापभ्रंशोर्केर्द्वी वाग्धस्य नामवत् ॥२०६॥
 वेष्टितमभ्रुवृष्णीषो ब्राणस्यामे प्रवेशिनी । ध्यानैकाया वृगित्यासीत्सुखराजस्य मन्त्रिणः ॥२०७॥
 बोधमार्योचितो वेधो दुर्नयासेविनः प्रभोः । ङ्दानुवृत्त्या स प्राप नटस्त्रेव विडम्बनाम् ॥२०८॥ बुग्मम् ॥
 सोनुगैः सह निर्व्रीहं जघान ब्रह्मशङ्कया । भूरं दार्वाभिसारेण शर्वर्या नरवाहनम् ॥२०९॥
 210 प्रजाभिशापे पतिते नृपस्योन्मार्गवर्तिनः । विशिर्दिशाः सुतास्तस्य व्यपद्यन्तामयं विना ॥२१०॥
 वंशः श्रीर्जीवितं द्वारा नामापि पृथिवीभुजाम् । क्षणादेव क्षयं याति प्रजाविप्रियकारिणाम् ॥२११॥
 इत्युक्तं वक्ष्यते चापे व्यक्तमेतत्तु चिन्त्यताम् । प्रनष्टं तस्य नामापि यथा क्रूरेण कर्मणा ॥२१२॥
 नाम्ना पत्तनमित्येव प्रख्यातं स्वपुरं कृतम् । कस्यान्यस्याभिधाभ्वंसि यथा शंकरवर्मणः ॥२१३॥
 स्वकीयः सुखराजस्य तेन द्वाराधिपः कृतः । वीरानकाभिधे स्थाने प्रमादादासद्वन्द्वम् ॥२१४॥
 215 तत्कोपात्स स्वयं राजा दत्तबाधो मरुजितः । वीरानकं समुन्मूल्य प्रविशेशोत्तरापथम् ॥२१५॥
 सिन्धुकलाभयान्देशाञ्जित्वा भूरीन्भयातुरैः । कृतानतिर्महीपालैः प्रस्थावृत्तोभवत्ततः ॥२१६॥
 उरुशां विशतस्तस्य वास्तव्यैरौरुः समम् । निकेतहेतोः सैन्यानामकस्मादुवभूत्कलिः ॥२१७॥
 गिरिभृङ्गाधिकुण्डेन श्रपाकेन निपातितः । वेगवाही शरस्तस्य प्रमादादविशद्वलम् ॥२१८॥
 मुमूर्षुरामान्कटकं संरक्ष्य नयतेति सः । उक्त्वा कर्णोरथाकूटं स्थानात्समाहिनिर्ययौ ॥२१९॥
 220 हीनदर्शनसामर्थ्यः परिहाय शनैर्गिरा । कन्दन्त्या वपुरालिङ्ग्य स्थितायाः क्षामभाषितः ॥२२०॥
 पुत्रं गोपालवर्माख्यं न्यासीकृत्य च रक्षितुम् । शिशुदेह्यं महादेव्याः सुगन्धाया अबाण्डवम् ॥२२१॥
 काल्पुणे कृष्णसप्रम्यां वसन्ते मप्रमप्रती । उल्लासमानविशिखो मार्ग एव व्यपद्यत ॥२२२॥ तिलकम् ॥
 सुखराजादयः सैन्यं रक्षन्तः परभूमिषु । वृत्तान्तैर्गोपयन्तस्तं यान्त एवाभवन्पथि ॥२२३॥
 तं यन्त्रसूत्रेस्ते मूर्धो नम्रतोऽज्जतावहैः । प्रतिप्रणामं प्राप्तानां सामन्तानामकारयन् ॥२२४॥
 225 षड्भिर्दिनैरेजे स्थाने प्राप्ते त्रोन्यासकाभिधे । अकिरे गतसंवासास्ततस्तस्यान्तसत्क्रियाम् ॥२२५॥
 तिस्रः सुरेन्द्रवन्द्याद्या राश्यो राजानमन्वयुः । वेलावित्तः कृतश्च जयसिंहादयः कृती ॥२२६॥
 तौ लाडो वज्रसारश्च तं भृत्यावनुजग्मतुः । इति षड्भिर्दिनाकूटैः सहस्राक्रियताभिसात् ॥२२७॥
 ततो जुगोप गोपालवर्मा धार्मिकतोऽञ्जलः । सुगन्ध्या पाल्यमानः सत्यसंधो वसुंधराम् ॥२२८॥
 मध्ये लालितकासीनां दुर्वृत्तानां वसन्नपि । अनतिक्रान्तबाल्येपि दुःसंस्कारात्त सोमहीन् ॥२२९॥
 230 भूपालजननी भोगैर्विधयेधिकमुन्मदा । सा प्रभाकरदेवाख्यमनीकमत मन्त्रिणम् ॥२३०॥
 तथा निर्भरसंभोगप्रीतया स व्यधीयत । सौभाग्यपदभृङ्गारमौलिचक्रत्रयाङ्कितः ॥२३१॥
 कोशाध्यक्षेण रागिण्यास्तस्या लुण्ठितसंपदा । उदभाण्डपुरे तेन शाहिराज्यं व्यजीवत ॥२३२॥

२०७. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'रागस्व. २१०. १) न supplied by A₂.— २) A₁ writes below this word ५०.
 २११. १) A₂ gloss पदम्. २१४. १) A₂ gloss द्वारविद्यायां वीरानक.— २) A₂ gloss सुखराजस्यकीय. २१७. १) A₂ gloss
 उवृ. २१९. १) Thus A₂; A₁ 'कदास्तथा'. २२०. १) Thus corr. by later hand from A₁ 'लिङ्गया. २२३. १) A₂ gloss
 मन्त्रिणः.— २) Thus A₁; A₂ 'इत्तान्तं गो'. २२५. १) Thus A R G; A₂ gloss वराहमलसमीपे द्वारवस्त्रां. २२६. १) Emended:
 A R बालावित्तः; G बालाविभु. Cf. वेलावित्तः vi. 73, 106, 324. २२९. १) A₂ gloss लालितकाः पदानयः. २३२. १) Thus
 corr. from A₁ 'वृत्तान्तं' by A₂ which adds the gloss वैभक्तः; R G read as A₂. Cf. उदभाण्डपुरे v. 153.— २) Thus A₂; A₁
 उदधीवत्; G R follow A₁.

अज्ञातिकामिणः शाहेः कृत्वा कमलुकाभिषाम् । तोरमाणाय च प्रादाद्भ्रान्तं लालियत्तनवे ॥२३३॥
 मत्थावृत्तोद्य मगरं विवेश विजयोमितः । शौर्यभृङ्गारवली साभिमानः स्वविपदे ॥२३४॥
 स राजजननीजारः साहंकारो जयार्जनात् । मानक्षतिमधिर्षिर्वीराणां व्यधितान्वहम् ॥२३५॥ 285
 शुद्धेण कामिना वेद्यावेहमनीच नृपास्पदे । तेनावृते संपवेशो नाभूदन्यस्य कस्यचित् ॥२३६॥
 शानेर्विज्ञातवार्तस्य धनमानांषहारकृत् । सोमूदक्षिगतोत्थं राज्ञो गोपालवर्मणः ॥२३७॥
 त्रिषते यत्र गञ्जेस्मिस्तत्सर्वं शाहिर्विपदे । गतमित्यद्ग्रीडूपं स कोशगणनोद्यतम् ॥२३८॥
 अथ गञ्जाधिभे राजभीतः खार्वोद्वेदिनम् । रामदेवाङ्गं बन्धुमभिचारमकारयत् ॥२३९॥
 तथाभिचारक्रियया भुक्तभूर्धत्सरहयम् । गोपालवर्मनृपतिर्जातदारो व्यपद्यत ॥२४०॥ 240
 व्यक्तीभूतकुकर्मा स राजदण्डभवाकुलः । रामदेवोवधीत्पापः स्वयमेव स्वविपहम् ॥२४१॥
 रथ्यागृहीतो गोपालवर्मभ्राताय संकटः । बभूव प्राप्रराज्यः स दशभिर्विषैर्व्यस्रः ॥२४२॥
 अथ वंशक्षये वृत्ते राज्ञः शंकरवर्मणः । प्रजाप्रार्थनया राज्यं सुगन्धां विदधे स्वयम् ॥२४३॥
 गोपालपुरंगोपालमठगोपालकेशवान् । सा पुरं च स्वनामाङ्गं विदधे धर्मवृद्धये ॥२४४॥
 गोपालवर्मणो जाया नन्दामिन्ध्यान्वयोद्भवा । शिभुरप्यभवज्जन्दामठकेशवधारिणी ॥२४५॥ 245
 अन्तर्वन्ध्याः क्षणे तस्मिन्पत्न्या गोपालवर्मणः । जयलक्ष्म्यां वदन्धास्यां श्वभूः संतानकाङ्क्षिणी ॥२४६॥
 तस्यां विपत्तापत्यायां प्रसवान्तेतिदुःखिता । साभूदन्वयिने राज्यं कस्मैचिद्गतमुद्यता ॥२४७॥
 तस्मिन्काले महीपालनियहानुपहक्षमम् । तत्र तन्त्रिपदातीनां कृतसंहत्यभूत्कुलम् ॥२४८॥
 ततः समाभितैकाङ्गा स्वयं संवत्सरहयम् । सुगन्धा विदधे राज्यं सां मित्रत्वेन तन्त्रिणांम् ॥२४९॥
 योग्याय दातुं साम्राज्यं कस्मैचिस्ता किलैकदा । मन्त्राय मन्त्रिसामन्तांस्तन्व्यैकाङ्गामहीकयत् ॥२५०॥ 250
 अवन्तिवर्मवंशान्ते नप्रारं भूरवर्मणः । गग्गायाः स्वकुटुम्बिन्याः संजातं सुखवर्मणा ॥२५१॥
 अनुव्रतो मे संबन्धिक्वेहादेवं भवेदिति । राज्ये निर्जितवर्मालयं कर्तुं तस्या मनोभवत् ॥२५२॥ युग्मम् ॥
 तथा तदुक्तं विषयव्यसमित्वेन जागरात् । राक्षी दिवाशयतया योप्यनुत्थानदूषितः ॥२५३॥
 नाम पङ्कुरिति प्राप राज्ये का तस्य योग्यता । इत्युदीर्याभवन्प्रन्तो यावत्केचन मन्त्रिणः ॥२५४॥
 संहतैर्भेदनिर्यातैस्तावज्जिजितवर्मजः । दशवर्षः कृतो राजा पार्यस्तन्त्रिपदातिभिः ॥२५५॥ तिलकम् ॥ 255
 ते गञ्जाधिपवाक्यानां सुगन्धोत्पाटनात्कृतम् । प्रायश्चित्तमन्यन्त मानक्षतिविधायिनाम् ॥२५६॥
 सा राजभान्याः साम्राज्यपरिभ्रष्टा विनिर्ययी । कृताधिकारा हारस्य पतितैर्वाप्यबिन्दुभिः ॥२५७॥
 शरणं प्रत्यभाङ्गृत्यो यो यस्तस्याः क्रमागतः । तं तमैक्षिष्ट निर्यान्ती विपक्षैः सह संगतम् ॥२५८॥
 वर्षे एकाक्षनवते संभूयैकाङ्गसैनिकाः । गत्वा सुगन्धामानिन्युः पुनर्हुत्कपुरंस्थिताम् ॥२५९॥

२३३. १) Thus corr. by later hand from A₁, °धन्.— २) Thus A₂; A₁, तोरणाय. २३५. १) Thus A₂; A₁, °जननीसङ्गान्ता-
 निमानो.— २) Thus corr. by A₂ from A₁, मनः°. २३७. १) Thus corr. by A₂ from A₁, °नालाप°. २३९. १) A₂ gloss प्रभाकर-
 २४३. १) A₂ gloss गोपालवर्मसङ्कटवोर्माता सुगन्धा.— २) Thus corr. by A₂ from A₁, पुरम्. २४४. १) A₂ gloss सुरीपुरम्.
 २४५. १) A₂ gloss बन्धीनः. २४८. १) Thus corr. by A₂ from A₁, विषहा.— २) Thus A₂; A₁, तत्र. २४९. १) Thus emended;
 A G R तन्त्रिणः.— २) A₂, v. l. मन्त्रिणां; struck out. २५०. १) Thus A₂; A₁, °स्तासन्धै°. २५४. १) A₂ gloss निर्जितवर्मा.
 २५६. १) A₂ gloss कीदृशताः. २५७. १) Thus corr. by later hand from A₁, राजम्.— २) Thus A₂; A₁, हता°. २५९. १) Thus
 A₁; A₂, एकोन°. — २) A₂ gloss वराहवृत्ते.

- 260 तामापतन्तीमाकण्ठ पार्थानुग्रहका मदान् । वैशान्ते तन्निष्णः सर्वे निर्वयुः समरोम्मुखाः ॥२६०॥
 ते जित्वा नवते बर्षे वैशाखे भिन्नसंहतीन् । एकाङ्गा-भूडसंघाताम्बुधुस्तां पलायिताम् ॥२६१॥
 निष्पालकविहारान्नस्तैर्बन्दा सा व्यवधान । अविश्वपतनोष्णाया विचित्रा भागवद्वृत्तवः ॥२६२॥
 अस्मिन्धनजनसौम्यनिमित्तं मण्डलोत्तमे । सर्वतोदिक्मुत्तस्वावधानर्षपरंपरा ॥२६३॥
 जनकः पालको भूत्वा पञ्चुर्बालस्य भूपतेः । सामाव्योपीडयन्नोक्तमुत्कोचमहतत्परः ॥२६४॥
- 265 भूभुजो पामकायस्वा इवान्धोन्यविपाटनम् । इत्ताधिकाधिकोत्कोचा विदधुस्तन्निष्णसेवया ॥२६५॥
 वर्राजैः कन्यकुञ्जाद्या बिलम्धास्तत्र मण्डले । तन्निष्णां हुण्डिकादानाद्भुजां जीविकाभवत् ॥२६६॥
 विष्णुः पुराणाधिष्ठाने मेरुवर्धनमन्त्रिणां । श्रीमेरुवर्धनस्वामिनामा येन व्यधीयत ॥२६७॥
 तदात्मजाः क्षणे तस्मिन्गहनद्रोहचाक्रिकाः । चकुर्निगूढराज्येष्ठाः प्रजायासैर्धनार्जनम् ॥२६८॥ सुम्भम् ॥
 सार्धे सुगन्धादित्येन गूढं शंकरवर्धनः । तेषां ज्येष्ठो बद्धसख्यो सुमोष नृपमन्धिरम् ॥२६९॥
- 270 क्षीणप्रजे क्षणे तस्मिन्सारपात इव क्षते । उदीपः प्राविताशेषशरच्छालिरजृम्भत ॥२७०॥
 सार्धां सहस्रक्रोयायां दुर्लभे भोजनेभवत् । बर्षे त्रिनवते घोरे दुर्भिक्षेण जनक्षयः ॥२७१॥
 शुभैश्चिरमविष्टान्मुसलेकोष्णनविमर्हैः । वितस्ता सर्वतमञ्जरा दुर्लक्ष्यखलितामवत् ॥२७२॥
 विश्वतोस्थिमये जाते वैविद्यास्तिमितमण्डले । सर्वभूतभयादायि हनयानैक्यमजायत ॥२७३॥
 महार्धान्यसंभारविक्रयमाप्तसंपदः । मन्त्रिणः क्षमापतः प्रापुस्तन्निष्णथ धनाद्यताम् ॥२७४॥
- 275 आधेयः क्षमाभुजः सोभुमन्त्री यस्तादृशीः प्रजाः । विक्रीय बाहयन्नासीत्तन्निष्णां हुण्डिकाधनम् ॥२७५॥
 अटव्यां वृष्टिसंपाते वातवर्षैरुपद्रुतम् । बहिः सर्वे जने पश्यन्कविस्त्रामोष्णमन्धिरः ॥२७६॥
 यथा तथा जने दुःस्थं बीक्ष्य कापुद्वधिरम् । राजधानीस्थितः पङ्कः स्वदुःखं बहमन्यत ॥२७७॥ युग्मम् ॥
 तुम्हीनचन्द्रापीठादिप्रजापालप्रियाः प्रजाः । एषं तस्मिन्क्षणे नीताः संक्षयं राजराक्षसैः ॥२७८॥
 प्रापुश्चिरमवस्थानं पार्थिवा न तदा क्वचित् । धारासंपातसंभूता बुबुदा इव दुर्दिने ॥२७९॥
- 280 पार्थः पितरमुत्पाद्य कदाचित्प्राभन्नस्ययम् । कदाचित्स तमुत्पाद्य तन्निष्णक्रिकयाप्यभूत् ॥२८०॥
 अधीणवस्यङ्गुवधुवद्वामण्डलं बुवा । सुगन्धादित्यबीजाभो व्यवार्थविधिसेवया ॥२८१॥
 राक्ष्यां बप्पटदेव्याः स निर्दयैः झरतोत्सवैः । खण्डवामास कण्डूतिं साध्यन्यार्यवणां धनैः ॥२८२॥
 भगिनीभगसौभाग्यबद्धराज्याः स्वयं ददुः । यां पङ्कजे मनोशास्त्रीं मेरुवर्धनखनवः ॥२८३॥
 सुगन्धादित्यमौत्सव्यास्तापि देवी मृगावती । स्वयं संबुभुजेभ्यर्थ्य कान्ता कामितकामिनी ॥२८४॥
- 285 पर्यायेणामवद्वृत्तवः स तदोर्मोर्गवृद्धये । दरिद्रयोषितोरेकं भुक्तिपात्रमिवावहम् ॥२८५॥

२६४. १) A₂ gloss निजितवर्मा. २६६. १) Thus A₁; altered by later hand to वज्राडहे. २६७. १) A₂ gloss पांडवद्वय इति पत्तिरे वाहे.— २) A₂ gloss पञ्चुन्धुरेण. २६८. १) A₂ gloss निजितवर्माः तदालाजाः चक्रवर्ती मूरधरोः साम्भुवधर्मः शंकरवर्धनः मेरुवर्धनपुत्राः २६९. १) A₂ gloss मन्त्रिणा.— २) A₂ सुगन्धादित्येन सह. २७०. १) Thus corr. by later hand from A₁ उदीपः; A₂ gloss उदीपी (Kāśmīrī). २७१. १) A₂ gives the full date Saptarshi ३९९३. २७२. १) Thus A₁; altered by later hand to दुर्लभं. २७३. १) जाते supplied by A₂ in space left by A₁. २७४. १) A₂ महार्थ. २७५. १) Thus A₁; A₂ आदिः. २७६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ इष्टि. २८१. १) A₂ gloss मन्त्री.— २) A₂ gloss व्यवार्थः वैष्णवम्. २८२. १) A₂ gloss चक्रवर्मादुः. २८५. १) A₂ gloss तदोर्मोर्गवृद्धये मृगावतीः पङ्कपत्न्योः.

पुत्रयो राज्यताभाव स्पर्धयाभ्यां स्वमन्त्रिणे । दत्ता निधुवनभद्रा धनदानैः सरशिणा ॥२८६॥
 अथ पार्थ समुत्पाद्य तस्मिन् पञ्चराशितः । तन्त्रिभिः समनयते बर्षे पौत्रेभिषेवितः ॥२८७॥
 भावेष्टानयते बर्षे सौमिषिण्य शिशुं द्रुतम् । चक्रवर्माभिर्ध राज्ये क्षीणपुण्यो व्यपद्यत ॥२८८॥
 पैतृके वाञ्छते राज्यं पार्थस्यानुवरा व्यधुः । एकाङ्गैः सह संपानं तत्र तन्त्रिपदातवः ॥२८९॥
 मातुर्बन्धुदेव्याः स कविस्कार्ल शिशुर्नृपः । मातामघाः क्षिप्रिकायाः पाल्यस्वामीस्वमा ददा ॥२९०॥ २९०
 काल्यादव्यक्तदौःशील्ये तस्मिन्सत्यात्मनं तयोः । निर्दोषमासीदण्डस्वफणिलालनसंनिभम् ॥२९१॥
 जातः पञ्चोर्मृगावस्थां नयनेश्वेष तन्त्रिभिः । चक्रवर्माणमुत्पाद्य भूरवर्मा नृपः कृतः ॥२९२॥
 निःशेषा मातुलामात्वाः प्रबधुः स्वार्थतस्तराः । अदत्त्वा तन्त्रिणां देयं तस्योत्पादनहेतुताम् ॥२९३॥
 अतुर्नृपोपि स श्माभृदिना मूरिधनार्पणम् । गुणवानिव वेदवानां तन्त्रिणां नामकत्विवः ॥२९४॥
 बर्षे नते समुत्पाद्य दृष्टोत्पत्तितया नृपम् । बह्वर्षं पुनः पार्थ व्यधुतन्त्रिपदातवः ॥२९५॥ २९५
 अभुस्ताम्बवती वेदया साम्बेश्वरविधाविनी । पार्थप्रिया तन्त्रिपक्रसंयदे ज्ञातवक्रिका ॥२९६॥
 कालापेशी चक्रवर्मा ततोप्यैवद्वयं बहु । एकादशाब्दस्याबाहे कृतो भूयोपि तन्त्रिभिः ॥२९७॥
 पार्थादीन्यैः समुत्पाद्य भुक्तं चक्रिकया पुरा । तैलैः स्थानैश्च ये तेभ्यो जीवनाद्युपलेभिरे ॥२९८॥
 पितां धातां च वैरस्यं राज्यादुत्पादितोमवन् । संवन्धिभ्योपि पैतृग्भ कन्यां दस्वैतरेतरम् ॥२९९॥
 भक्तरोहृददोषाणां तेषामेव स नष्टधीः । मेदवर्धनपुत्राणामधिकारसमर्पणम् ॥३००॥ तिलकम् ॥ ३००
 कृतोक्षपटलाधीशस्तेन शंकरवर्धनः । गृहकल्पेवसकृतस्यो दाम्भिकः शंभुवर्धनः ॥३०१॥
 पौत्रे तस्यैव बर्षस्य धनाभावात्स तन्त्रिणाम् । अदत्तदृष्टिकादेयः पलायित मयाकुलः ॥३०२॥
 स्थिते महाराज्यान्तस्वस्मिन्शंकरवर्धनः । राज्यार्थं तन्त्रिणां दूतं प्राशिणोच्छ्रुभुवर्धनम् ॥३०३॥
 भावार्जितैः स निखिलैरधिकोत्कोचवर्षया । वञ्चयित्वाभजं राज्ये तैः स्वमेवाभ्यषेचयन् ॥३०४॥
 तीर्थस्थितः स्वकुलजांस्तिमिरसि भुङ्क्ते मौनी वक्रस्तिमिमुपेत्य वनान्तवासी ।
 व्याधो निहन्ति तु वक्रं प्रभवन्ति ते ते पात्राप्युपवर्षुपरि वञ्चनवञ्चुतायाः ॥३०५॥ ३०५
 भद्रश्रीश्चक्रवर्माथ निशि श्रीदृक्कवासिनः । एकदा डामराव्यस्य संप्रामस्याविशदृहम् ॥३०६॥
 ज्ञात्वा कान्तिविशेषेण राजानं स कृताञ्जलिः । पणम्य ग्राहयामास संभ्रमाक्षिजमासनम् ॥३०७॥
 राज्यभ्रंशादिवृत्तान्तमुक्त्वा साहायकार्थिनम् । तं विपत्येक्षलं महो विचिन्त्योवाच डामरः ॥३०८॥
 तन्त्रिणां वा नृणानां वा राजन्का गणना रणे । स्वस्तेवनाथं सामर्थ्यं कस्मिन्न मम कर्मणि ॥३०९॥
 प्राप्नोस्साहः पुनर्नूनमस्मानेव हनिष्यसि । विस्मरन्त्युपकारं हि कृतकार्या महीभुजः ॥३१०॥ ३१०
 कर्णारोहे च आलम्बहेतुर्भूमृच्छिजसि तम् । कुठारिकस्तस्यस्तम्भमिवाधोगमनोन्मुखः ॥३११॥
 भीषेर्वादिमकर्षेण केनोपक्रियते नृपः । मातोदयः स तेनैव शङ्कुं वेत्युपकारिणम् ॥३१२॥

२८६. १) A, reads धनदानैः. २९०. १) Thus corr. by later hand from A, सक्ति°. २९२. १) A, gloss वेदवर्धनपुत्रां —
 २) Thus A, A, कविभिः. २९९. १) A, gloss साम्बोरवमघि. २९८. १) A, gloss अथ सर्वथ वञ्चयित्वा मेदवर्धनपुत्रपरामर्शः —
 २) A, सायविभः. २९९. १) A, gloss वक्रुः. — २) A, gloss पार्थः भूरवर्मा व. — ३) A, gloss चक्रवर्मा. — ४) A, gloss वृगावर्मा. —
 ५) A, gloss वक्रुदे. ३०५. १) Emended; A वृत्तु°. ३१०. १) Thus corr. by A, from A, स्तम्भेव.

- अस्मिन्स्थिते विपद्मूदिति संविन्वय वर्ज्यते । मूढैः परिवृढैरापस्तेषको मङ्गलेच्छुभिः ॥३१३॥
 संपद्यापस्त्रहायस्य विस्मृतोपक्रिया नृपाः । मध्ये प्रमादस्त्रलितमुत्पन्नं हवि कुर्वते ॥३१४॥
 315 आमयार्तिरिपुत्रासक्षुदादौ वृष्टवैकृतान् । लब्धोदया ह्रीभवेन क्षमाया घ्नन्त्यनुयायिनः ॥३१५॥
 राज्ञः सतोपि नाश्यातो बस्येभस्वेव कर्णयोः । अविभुद्धप्रकृतयो ध्वनन्ति मधुपा इव ॥३१६॥
 विवसे संनिधानेन पिशुनमेरणा प्रभोः । ईर्ष्यालुना स्वैरिणीव रक्षितुं यवि पार्यते ॥३१७॥
 राजञ्जम्बुपाध्यायो देवी यच्छिक्षयेद्रहः । तत्र प्रजागरः कर्तुमसर्वज्ञैर्न शक्यते ॥३१८॥
 कथंचिदङ्घ्रि हृदये कुशलैर्धनिवेशिता । शिक्षा गौरंखरेणेव राज्ञा विस्मार्यते निशि ॥३१९॥
 320 न के लोभं समुत्पाद्य जिह्वया क्षिप्रदीर्घया । पिपीलिका इव यस्ताः क्षमापालैः शन्बकैरिव ॥३२०॥
 जानाति हन्तुं हन्तव्यमासन्नं न तु दूरगम् । एको बकः परं सत्यं ब्रह्मवृत्तिर्मेहीपतिः ॥३२१॥
 न नाम कण्टकाकीर्णः कौटिल्यं लक्ष्यतां नयेत् । कालापेक्षी क्षितिपतिः शरीरमिव जाह्नकः ॥३२२॥
 नमन्नपि हरिर्हस्यादास्त्रिष्यन्नपि पञ्चगः । विहसन्नपि वेतालः स्तुवन्नपि महीपतिः ॥३२३॥
 अद्रोहवृत्त्या तस्मात्त्वं द्रक्ष्यस्यस्मान्सदा यदि । ससैन्यस्ते तद्देशोहं प्रातरेव पुरःसरः ॥३२४॥
 325 तदाकर्णार्णवीद्राजा लज्जास्मितसिताधरः । स्वार्मेव यूयं संरक्ष्या मम पूर्वोपकारिणः ॥३२५॥
 ततो निक्षिप्य चरणं रक्ताक्ते मेघचर्मणि । कोशं चक्रतुरन्योन्यं सखद्भौ नृपङ्कामरौ ॥३२६॥
 अथ संघटितासंख्यचण्डहामरमण्डलः । अक्रवर्माकरोद्यात्रां प्रत्यूषे नगरोन्मुखः ॥३२७॥
 तस्मिन्क्षणे पुरस्कृत्य योद्धुं शंकरवर्धनम् । विनिर्ययुः सिताष्टम्यां चैत्रे तन्त्रिपदातवः ॥३२८॥
 कालानुवृत्तिप्रच्छन्नं तेषां संभाषनोज्ज्वलत् । स तस्वरे पुरस्कृतुं चक्रवर्मा स्वविक्रमम् ॥३२९॥
 330 अथ प्रवृत्ते संग्रामे घोरे पद्मपुराद्बुद्धिः । जघान प्रेरितहयः पूर्वं शंकरवर्धनम् ॥३३०॥
 हते सेनाधिपे तत्र शतधा तन्त्रिवाहिनी । प्रययौ पथनाघातपेरितां नैरिवार्णवे ॥३३१॥
 पृष्ठानुसरणोयुक्तो नृपस्तेषामपाहरत् । गतिं तुरगवेगेन शिरःश्रेणिं तथासिना ॥३३२॥
 भ्रमतः समरे बभ्रुर्वीरपद्मालच्छटाः । चक्रवर्ममृगेन्द्रस्य सटापटलविभ्रमम् ॥३३३॥
 किमन्यत्पञ्चबाण्यासन्सहस्राणि रणाङ्गने । पतितानि क्षणादेव हतानां तत्र तन्त्रिणाम् ॥३३४॥
 335 तन्त्रिणो रणसंरम्भपरिभ्रान्ताः क्षमातेले । गृध्रपक्षकृतच्छाये शायिताश्चक्रवर्मणा ॥३३५॥
 विशुद्धवर्धयैर्गुणिभिर्निहतैः संभितैः समम् । अभूषयद्दीरशय्यां शूरः शंकरवर्धनः ॥३३६॥
 उदयं संहता एव संहता एव च क्षयम् । प्रयान्तः स्पृहणीयत्वं तन्त्रिणः कस्य नागमन् ॥३३७॥
 माननीयानधृष्यांध महावंदयान्महीपतीन् । अहीनिव खिलीकृत्य भिक्षयन्तः क्षणे क्षणे ॥३३८॥

३१६. ^१) A₀ note न विशुद्धा प्रकृतियेषां ते । अविभुद्धप्रकृतयः सूचकाः यस्य राज्ञः कर्णयोर्विषये ध्वनन्ति । तस्य सतोपि साधोरपि स्वयं नाश्यासः । इमस्येव । यथा हस्तिनः कर्णयोर्मलिनाः मधुपा ध्वनन्ति ॥.—^२) A₂ gloss कुटिलः. ३१९. ^१) A₂ गोपस्त्रं. ३२०. ^१) A₀ भोगं. ३२१. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ परं. ३२२. ^१) Thus A₁ and B, misread in G and Edd. जायकः; A₂ gloss जायको धूमकार्णखटाकैरण्डकासु अति विश्वं. ३२६. ^१) A₀ gloss विन्वयमित्यर्थः । तत्रौ वैधीसम्बन्धार्थं रक्ताक्ते मेघचर्मणि (gloss भस्त्रायां) परस्परं पादप्रक्षेपं कुरुत इति शपथसंप्रदायः दिश्ये च कोशः पुष्पादिकुड्मलासिधिवानयो रिति मङ्गलः. ३३१. ^१) A₂ विहीर्णा. ३३२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ सारणी. ३३३. ^१) A₂ gloss अधारणम्.—^२) A₂ gloss शिरस्त्रबन्धनार्थं वृत्तां यो वीरपदः जोषह इति प्रसिद्धः तस्य अखलच्छटाः किते इति प्रसिद्धाः. ३३६. ^१) Thus A₁; altered by later hand to हतः.

भनवन्कीडया श्रीडां माचन्तो जीविकाकृते । प्रागादितुण्डिकाः कूरा इव ये गर्भवृत्तवः ॥३३९॥
 ते सन्निवृत्तः सजाह्वया मूढवैरविद्याभिना । विमाननाविविधेन चक्रवर्ममहाहिना ॥३४०॥ तिलकम् ॥ 340
 अथ द्वितीये दिवसे ममान्तमपि सन्निवृत्तम् । वीरः संघटनां यावदकरोच्छंभुवर्धनः ॥३४१॥
 तावन्मिलितसामन्तसन्निवृत्तकृतः । सेनैर्नापथायातैर्गदद्विर्व्याप्तदिकपयः ॥३४२॥
 बलान्मध्येभ्रमाराणां नृत्वतेवाम्यवाजिना । बलान्केनोद्दहलम्बं शिरसं वामपाणिना ॥३४३॥
 सस्वेदेतरहस्तामयेऽप्योद्गसगसृशः । अङ्गस्य विम्बितार्कस्व भाभिर्योतितकुण्डलः ॥३४४॥
 कवचोत्खेपसंरम्भकण्ठायामेन ताम्यता । बद्धधुंकुटिबन्धेन बहमेन मवावहः ॥३४५॥ 345
 तर्जयन्कृतकुंकाराङ्गुठकाङ्गुठितापणम् । शिरोक्षिसंज्ञया बलवास्तव्यकृतसाम्बलः ॥३४६॥
 भेरीरवैः मुक्तिं भिन्न्यौराशीर्षोपरोभिभिः । संपामनयशोभाङ्गुभ्रमवर्माविशाल्युरम् ॥३४७॥ कुलकम् ॥
 तस्मिन्निवृत्तसर्वं मान्यमाक्रामति जयोभिते । बद्धा कुतश्चिदानिन्ये भूमटः शंभुवर्धनम् ॥३४८॥
 राडः पुरस्तात् शस्त्रपातभीमीलितेक्षणम् । भक्तिं प्रदर्शयन्पापव्यण्डाल इव सोवधीत् ॥३४९॥
 उज्ज्वलां धर्ममर्वादां भूत्वानां जनकोपमान् । इन्तु नरेन्द्रान्दोहेण मारुतः शंभुवर्धनः ॥३५०॥ 350
 प्राप्य निष्कण्ठकं राज्यं चक्रवर्मनृपः क्रमात् । अजायत धृतोत्सेको नृशंसविद्यमक्रियः ॥३५१॥
 स्वविक्रमकथास्तोत्रोमन्थप्रियतादतः । सोभवद्विद्वन्द्यादिषाटुकारविधेयधीः ॥३५२॥
 आत्मानं देवतमिव स्तुतिमोहितचेतसः । जानतः प्रभिवंस्तस्व विवेकविगुणाः क्रियाः ॥३५३॥
 तस्मिन्प्रसङ्गे रंगाख्यः प्रख्यातो डोम्बगायनः । वैदेशिकोभवद्राजा वितीर्णवसरो वशिः ॥३५४॥
 प्राप्तान्सचिवसामन्तान्विन्यस्वन्तो यथाक्रमम् । प्रतीहारा नृपस्यापमनयन्त विविचक्रताम् ॥३५५॥ 355
 विद्यमौ धमलोष्णीषा सभा दीपप्रभोज्ज्वला । शेषशम्भेव मणिभिः कृतालोका फणोद्भवैः ॥३५६॥
 कुमावरोधधम्मिस्समालान्दोलनकेलिभिः । प्रदोषपवनैश्चक्रे शिशिरैर्प्राणतर्पणम् ॥३५७॥
 जातगीतदिवृक्षाणां गवाक्षाबलवो बभुः । आसन्नामोदिभिर्वकत्रैरवरोधमृगीवृक्षाम् ॥३५८॥
 हारकङ्कुण्ठकेयूरपारिहार्यादिशोभिना । स्ववृन्देनानुयातोय प्राविशडोम्बगायनः ॥३५९॥
 हंसी नागलता चास्य हृते ललितलोचने । चक्रतुः कौतुकोद्गीर्वां सभां विचार्यतामिव ॥३६०॥ 360
 तयोर्धिलासबलितैश्चलितपाङ्गविभ्रमैः । द्वितीयपुष्पप्रकरो व्यकीर्यत सभान्तरे ॥३६१॥
 गायनेर्जय जीवेति कृतकोलाहलैरभूत् । सद्यः सदाशब्दं कुर्वद्विस्तलचतुष्पुण्यमहम् ॥३६२॥
 मुक्तोत्तरोचितोद्भवत्प्रमथमस्थानधारिणः । बंदी रागविशेषस्य हते स्थाने ततः शनैः ॥३६३॥
 अधिक्रियशिरःकम्पधुनेत्रभ्रमशोभितः । अभिन्न इव गायन्योगीतधनिरजृम्भत ॥३६४॥
 अथ ताम्बूलरोमन्थत्यागनिधलमूर्तिना । जालं राजकुरङ्गेण प्रमोहास्पन्दरुतिना ॥३६५॥ 365
 गायन्वीं भावमालक्ष्य तस्व खिन्धमगायताम् । अधिकोद्भेचिताभिख्यं विलासस्मितविभ्रमैः ॥३६६॥

३४०. १) Thus A₁; A₂ स वायेतर. ३४५. १) A, संदङ्ग. — १) A, वक्रपु. ३४६. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'सुवधकां'.
 ३४८. १) Thus A₂; A₁, 'काम्यति. ३५०. १) A, 'वर्मनाक. ३६२. १) Thus G Edd.; A 'स्तस्तवृप'. ३६३. १) A, ताये.
 ३६४. १) Thus corr. by later hand from A₁, गायन्योगी. ३६६. १) Thus corr. by later hand from A₁, गायन्वी.—
 १) A₂ gloss भावमाल.

- राज्ञस्तयोश्च संसक्तचित्तयोरितरेतरम् । वृण्व्यापारैः स्वसंवेद्यैः संलाप इव पपये ॥३६७॥
 नृपं हारितचिन्तं तं विशायैकः प्रियो विटः । ततः प्रसङ्गे प्रोवाच प्रीतिकृदिकरं वचः ॥३६८॥
 देव गीतमिदं वातं संश्राप्यैते मगोरमे । कर्पूरपारीपतितं भैरेयमिव हारिताम् ॥३६९॥
 370 गायन्त्योर्भाजितामेतां रागादन्तचतुष्किकार्म् । अथयोः प्रतिमाव्याजापुम्बतीव विद्याकरः ॥३७०॥
 करन्त्यस्तकपोलान्तमुहायन्त्याविमे ध्रुवम् । कटाक्षैः कुसलो ज्योत्स्नि वैमानिकविमोहनम् ॥३७१॥
 जानत्या स्वाभ्रयां चर्चामनयोरेकधावयोः । अस्यास्मितगर्भोयं कटाक्षः पश्य पातितः ॥३७२॥
 गायन्त्येकानतमुखी कर्णव्यालोलकुण्डला । विपरीतरतोद्रेककृतारम्भेव शोभते ॥३७३॥
 सफलं तस्य तारुण्यमीदृश्यो निर्जने खियः । औस्तुभ्याहिरहे यस्य गायन्त्येवंधिषैः स्वरैः ॥३७४॥
 375 उपपत्तिपरित्यक्तशालानुष्ठानमोहितैः । एकसार्थमयातेभ्यः कथमेको विवर्ज्यते ॥३७५॥
 नेत्रस्य रूपं भोगस्व ध्वनिं संस्पृशतो न वेत् । तदङ्गस्यान्यकान्ताङ्गं स्पृशतो दुष्कृतं कुतः ॥३७६॥
 अभिलाषाङ्कुरः सिक्तं इव तैर्विडम्भापितैः । राज्ञः स्वभावलोलस्य शतशाखत्वमाययौ ॥३७७॥
 ये' विस्वारितवर्णसंकररुचः संदृश्यं गोत्रान्तकृद्दृढावस्थितिचापलकुनमलं पार्श्वे ध्वनन्त्युदताः ।
 नीयन्ते विपथांवापातपरतां लम्बोद्वेस्तैः क्षणास्तिहा चारिधरैरमी च रभसानूपालक्षिहा विटैः ॥३७८॥
 यस्तु क्षणादनुपपत्त्युपपत्तियुक्तं कृत्वा जडाण्वदि विमोहयितुं समर्थाः ।
 न स्युर्विटा अथ कुतर्कपथस्थिताश्च नित्योद्वेष्टेषु निरयेषु मृगाभरेषुः ॥३७९॥
 380 संतोष्य हारकेबुरकुण्डलैर्दोम्बमण्डलम् । अमार्गत्यागराधेयः भुजान्तमयममृपः ॥३८०॥
 क्लान्तोस्याः क्षितिबलभोयमभिधेस्युर्वीपतेरेकतो' नूतेसार्थतिघ्नण्डताण्डवयुतं डोम्बः स्वनामान्यतः ।
 मध्ये यत्किमपीति गीतरचना काव्यं यदेतद्द्विरो' बलधर्मी' क्षपयन्ति' तान्निधगबुधान्कीर्त्यर्धिनः पार्थिवान् ॥३८१॥
 वेद्यानुरागस्य महेश्चत्रापधासो हरिश्चरसरञ्जनस्य । उपाङ्गगीतस्य च हारिणोपि सौन्दर्यमस्यैर्यहतप्रकर्षम् ॥३८२॥
 दर्शनाभ्याससंवृद्धचक्षुरागः क्षमापतिः । विना श्रपाककन्वे ते न पुनः प्राप निर्बृत्तिम् ॥३८३॥
 गायन्त्यौ शयनोपान्ते शनैर्विहितमुम्बनम् । नृपं रतिस्त्रुत्तामिदं तं हठात्ते प्रचक्रतुः ॥३८४॥
 385 समागमेन नख्येन त्रयोर्विद्यास्यशोभिना । चक्रे क्षपितसामर्थ्यः स लज्जोद्वहनाक्षमः ॥३८५॥
 रत्यन्तद्वलभोद्वेर्निःसृतैः स्वेदबिन्दुभिः । भाग्योष्मसंक्षयजडं वपुस्तस्य व्यधीयत ॥३८६॥
 रागाग्नेन कृता हंसी महादेवी महीभुजा । भेजे राजवधूमध्ये बालव्यननवीजनम् ॥३८७॥

३६८. १) A, तत्र ३६९. १) A, gloss हरति मन इति हारी तस्य नावः तस्या सां जातमिति सम्बन्धः. ३७०. १) Thus corr. by A, from A, गायन्त्योः.—) Thus A, A, कमाव.—) A, gloss वस्तपत्तिचतुष्टयं. ३७६. १) A, gloss दुष्कृतं.—) A, gloss स्वगिन्द्रियस्यै. ३७८. १) A, gloss चारिधराः विद्याध.—) A, gloss वर्णाः नीलपीताद्याः प्राज्ञानाद्याध.—) A, gloss गोत्रान्तकृति इन्द्रे बद्धा अवस्थितिर्येन स चासौ चापः धनुः इन्द्रचापः तस्य लङ्घनं । गोत्रान्तकृतिः कुलस्यकारिभिः पापिभिः बद्धा स्थितिर्येस्य । तत्र चापलं प्रपद्ये ध्वनन्ति इति च घर्नं निविडं इति चापलविशेषणं.—) Thus corr. by later hand from गीयन्ते.—) A, कुपथाव.—) A, तरसा भू. ३७९. १) A, gloss निरवभुयेषु. ३८०. १) A, gloss अपावद्याये कर्णः. ३८१. १) A, gloss भयं क्षितिबलनः राणा अस्याः कस्याश्चिज्जान्तः अस्यां विषये अयं राजा लज्जः इत्यनिधा—कथितमेकतः.—) A, gloss डोम्बेनां चारिता उर्वीपतैः अमिथा नामधेयं एकतः इत्यस्ति इति कथयति क्लान्तोस्या इति.—) A, gloss उर्वीपतिः.—) A, उांम्बस्व नामा.—) A, नख्येन्बस्किन.—) A, gloss अतिक्रमपीति । अतिक्रमि शालजातमात्रं लौकिकं गीतं । तस्य रचना एव काव्यं.—) A, gloss एतद् गीतिरचनाकाव्यं विवन्ति एतद्विदः.—) A, gloss वेपां पार्थिवानां लम्बीः बलधर्मी. तां.—) A, gloss अपहरश्चि.

तस्या वैश्वानरमुच्यते ते यथा अक्रवर्मणः । नृपान्तराणामन्वेषामप्यभूवन्समासदः ॥३८८॥
 मन्त्रिणांमहापटलंमन्त्रमुक्त्वाधिकारदा । यदृद्धिहेतुतां याप डोम्बसेवयवक्रिका ॥३८९॥
 शौचार्थावधिकारं केचिच्छुपाका न श्वभुः स्वयम् । केचिस्वकुर्वन्वीविद्या राजकार्याणि मन्त्रियत् ॥३९०॥ 390
 मन्त्रिणस्तस्करा राज्ञी अपाकी अपचाः मिथाः । किं न लोकोत्तरमभूत्पतेश्चक्रवर्मणः ॥३९१॥
 यदुक्तातार्तावृत्तानि अपाकी स्वामुकान्यदात् । तदावकादवदुमेष्वा मन्त्रियः प्राविशान्सभाम् ॥३९२॥
 केचित्स्थितिभुजा वैरमङ्गीकृत्यानि तस्तनम् । वैनाशि अपयोधिष्ठं तेभूवन्सोमपैः समाः ॥३९३॥
 मण्डलेस्मिन्महाबोधा न देशे न्यवसन्भुवम् । तद्वेदमिति तदा नो वेच्छुपाकी प्राविशोत्कथम् ॥३९४॥
 तां रणस्वामिनं ब्रह्म विलशादयदे गताम् । सामन्तेभ्यः साभिमाना नान्बलुर्जामराः परम् ॥३९५॥ 395
 राजकौटुम्बवृत्तानां डोम्बानां निर्गता मुक्ताम् । राजानिवाद्या दुर्लङ्घ्या न केवाप्युदलङ्घयत् ॥३९६॥
 राजा यद्ये रङ्गय हेतुप्रामिषादत् । लिलेख पशोपाध्यावो न यदा दानपत्रकम् ॥३९७॥
 तदाक्षपटलं तस्या रङ्गः कोषात्तमत्रधीत् । रङ्गस्त हेलु दिण्णोति दासीद्यत न लिख्यते ॥३९८॥
 लिलेख सोष संवासाद्भ्रूभूमङ्गतरितः । की व राजनि दुर्वृत्ते भवेत्कीतिव्यतिक्रमः ॥३९९॥
 अन्त्यागमनरापस्य पापः पृच्छन्स निष्कृतिम् । विद्वेषास्वामान्नेष प्रायश्चित्तानि कारितः ॥४००॥ 400
 हिमेनैव शिमं श्याम्बेहृष्कलेनैव दुष्कृतम् । सोनुशिष्टो विद्वेषं दपत्यामरसारताम् ॥४०१॥
 पवित्रास्पर्शतोस्त्वहयास्पर्शोपाथं जिहीर्षुना । तेनारूप्यव विप्रस्य बोधिन्मासोपवासिनः ॥४०२॥
 ततोपि पापिनोभूवन्केपि तस्मिन्ममे दिजाः । तस्मादप्यप्रहारान्ये जगृहृर्गृहभोजिनः ॥४०३॥
 यके अक्रमठं शोपि पापः पायुपताभयम् । तस्मिन्महेतेर्धनिष्पन्नं तद्भूर्धर्मदोषयत् ॥४०४॥
 पूर्वोपकारान्विसृष्ट्य क्षामराण्य निरामयः । नृपतिः श्वयाक्रामी विश्वस्तांश्रयनायधीत् ॥४०५॥ 405
 इन्नुं न्याजेन विश्वस्ताः केचिद्भ्रामरतस्कराः । तस्युस्तस्यान्तिके होहच्छिन्नानेहःप्रतीक्षिणः ॥४०६॥
 अपाकीशयनावासात्तावस्करमन्दिरे । शौचस्थितं तं निःशस्त्रं ते राज्ञी प्रापुरेकरा ॥४०७॥
 यत्र तैः प्राप्रसमयैरकस्मात्तस्य सर्वतः । शिमं न्वपात्वाताशेषशावशस्त्रपरंपरा ॥४०८॥
 क्षमस्तदाद्भे भष्ट इव निहाललक्षणः । प्रमुञ्चः शस्त्रपातैः स श्वमुषडैरवाकवान् ॥४०९॥
 निःशस्त्रः शस्त्रमन्त्रिणांश्रयत्तजनिर्हरः । अनुगतोरिभिर्पावच्छय्यावेदम विवेश तत् ॥४१०॥ 410
 अशाप्रवेति क्रन्दन्त्या अपाकनातिङ्गिताङ्गकम् । तस्कुचोत्सङ्गलघाङ्गं जहस्तेनुपविश्य तम् ॥४११॥
 स्वैरेव मेरिता दारैस्ते तस्य नृपतेः किल । नुमूर्षोर्जानुवी स्वैरं शिलया समचूर्णयन् ॥४१२॥
 ययोदशान्ये श्यैष्ठस्य मुक्ताष्टम्यां अपाकण्ये । अपाकमोक्षः स श्वेवावस्करे तस्करैर्हतः ॥४१३॥
 उन्मत्तावन्तिनामाथ पार्थिवदुर्दराशयः । अन्वविश्वत वैभेवैः सचिवैः शर्वटादिभिः ॥४१४॥
 अपाकीकामुके पापे निहतो निश्चि तस्करैः । प्रजायां प्राप्नवा क्षोभूष्वापात्पापतरो नृपः ॥४१५॥ 415

३८९. १) A, gloss यवनार्थे गणनाधिपतिव्यामस्य अक्षपटलस्य भद्रे इति भाष्येण नाम शिष्टेषु इति केचित्. ३९२. १) A, gloss राज्ञः. ३९५. १) A, gloss केवलं. ३९०. १) Thus corr. by later hand here and in following verse from A, इत्. १) A, gloss रङ्गस्य हेतुः इत्या. ३९९. १) Thus corr. by A, from A, के—) Thus corr. by A, from A, यवकी. ४०१. १) A, यवार्थेपरपातनिष्पन्नार्थे. ४०४. १) Thus corr. by A, from A, "वैश्वो"; A, gloss मर्. ४१२. १) Thus A, G R Edd. पिनायां. ४१३. १) Thus G Edd.; A यवेदस्य.

- स्वगिता तत्कथापापस्पर्शीभ्यस्वा सरस्वती । कर्षयित्वाचुरशेष सेव प्रत्याप्यते मया ॥४१६॥
 आसीत्पिपृकुलं तस्य मर्त्यं दुर्नृपरक्षसः । जीर्वाभिषस्य ह्य्याशविशेषस्वेव जीवनम् ॥४१७॥
 तस्यासंष्टकरापातसटांकारकरोटिकाः । प्राणस्कन्दादिवाद्यज्ञाः सभायां मुख्यमन्त्रिणः ॥४१८॥
 तेमात्वाधारणत्वेन निर्लज्जास्तमरञ्जवम् । कालान्तरेण धैरेव भूमिपालैर्भविष्यते ॥४१९॥
 420 पर्वगुप्तोभवत्तस्य सर्वेभ्योप्यधिकं मियः । आस्थाने नर्तनं कुर्वन्नपाकृतकटीपटः ॥४२०॥
 आ तन्निविद्ववागुह्या कीटप्रायान्महापतीन् । पर्वगुप्तः सर्वदाभूद्राज्यावामिकृतोद्यमः ॥४२१॥
 तदा निगूढराज्येषुः सख्यं मुखैः स मन्त्रिभिः । पीतकोशैः प्रविद्धे पञ्चमिभूभटादिभिः ॥४२२॥
 भूभटः शर्वटश्छोजः कुमुदः सोमृताकरः । पर्वगुप्तेन संबन्धं चक्रिरे कोशपीथिनः ॥४२३॥
 गवाक्षासरसि प्राप्तश्रीजलोवागलद्विजः । संप्रामडामरगृहे यो रक्तः क्ल्यातपौरुषः ॥४२४॥
 425 पदातिमात्रो भूपेन दृष्टशीर्यः स संयुगे । महोदरो महाकायः प्रापितो मुख्यमन्त्रिताम् ॥४२५॥
 यादृशी तेन ददृशे देवी श्रीः सरसोन्तरे । तादृग्रक्तजयादेवीत्यभिधानेन निर्ममे ॥४२६॥
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा धूर्तेनापजिहीषुणा । प्रेरितः पर्वगुप्तेन भूभृच्छके कुलक्षयम् ॥४२७॥
 तेन लुण्ठितसर्वस्वः पार्थस्तस्यौ कलत्रवान् । श्रीजयेन्द्रविहारान्तः श्रमणैर्देवभोजनः ॥४२८॥
 शिशून्शंकरवर्मादीन्प्रातृन्हराजिरोध्य सः । तत्र स्थिताननघनैस्त्वास्ताखनकारयत् ॥४२९॥
 430 उद्यतः पितरं हन्तुं मन्त्रिणोनुमतप्रदान् । बद्धपद्मान्ध्यापान्द्वन्द्वनिगडानितरान्पुनः ॥४३०॥
 एकदा मन्त्रिसामन्ततन्त्रिकायस्थसैनिकाः । पार्थं तदाज्ञामासाद्य निशायां पर्ववेष्टवन् ॥४३१॥
 ग्लानक्षीणाम्बरां पत्नीं रुद्धहरां निपात्य ते । आलिङ्ग्यमानां क्रन्दन्निस्तर्णकैरिव दारकैः ॥४३२॥
 केशानालम्ब्य कर्षन्तः शार्करोत्पाटिताङ्गकम् । विपन्नं गोकुलाहन्तमिव निर्हस्य तं गृहात् ॥४३३॥
 क्षुत्क्षामरुक्षं क्रन्दन्तं निजघ्नन्मविषहम् । अण्डाला इव निःशस्त्रं कुमुदाया नृपमियाः ॥४३४॥
 435 पितरं निहतं भुत्वा राजा संजातकौतुकः । प्रातः स्वसचिवैः सार्धं गत्वा दृष्टोद्य दृष्टवान् ॥४३५॥
 क्षत्राङ्गस्य प्रहारोद्यं महत्त इति बाधिनः । तस्यापे राजपुरुषाः शशोर्निजविक्रमम् ॥४३६॥
 न्यङ्कृत्य स्त्रीकृतो राजा तदा तद्वज्रनोद्यतः । अचूचुदत्पर्वगुप्तो देवगुप्ताभिधं हतम् ॥४३७॥
 पार्थस्य निहतस्याङ्गे सोक्षिपत्सुरिकां ततः । रञ्जितो येन भूपालो जातहासोभवधिरम् ॥४३८॥
 डामरैर्लुण्ठितो वेशः प्रणाशो चक्रवर्मणः । उत्थाप्य पापान्कायस्यांस्तेन भूयोपि दण्डितः ॥४३९॥
 440 संप्रेरितः कुसन्धिवैः शस्त्राभ्यासं चकार सः । पाटयन्सुरिकाघातैः कोटवीस्तनकोटरम् ॥४४०॥
 गर्भिणीनां च जठरं गर्भान्द्रष्टुमपाटयत् । काठिन्यस्य परीक्षार्थमङ्गं कर्मकृतामपि ॥४४१॥
 प्रतियहामहाद्वेराद्यज्ञा वधमयाद्विजाः । प्रत्यगृह्णन्महारांस्तस्मादपि नृपाधमात् ॥४४२॥
 क्रूरपापानुरूपेण क्षयरोणेण पार्थिवः । ततोनुवाध्यमानोभूद्रपर्वन्तव्यधातुरः ॥४४३॥
 व्यथया तस्य तादृश्या प्रजा एव न केवलम् । तुतुषुर्निजशुद्धान्तमहिष्योपि चतुर्दश ॥४४४॥

४२६. ') Thus corr. by A, from A, वाचस्पत्य°. ४३२. ') Thus corr. by later hand from A, विपन्न. ४४०. ') Thus corr. by later hand from A, कोटवी°. ४४२. ') Thus corr. by later hand from A, विजः.

अथान्तःपुरवासीभिर्यः कृतधितुपादतः । स्थितिपालात्मजातोऽयमिति प्रख्यापितो मृषा ॥४४५॥ 445
 न शिशुं भूरुवर्माकर्म विनिवेद्य नृपासने । हस्ते निक्षिप्य सामन्तसचिवैकाङ्गतन्त्रिणाम् ॥४४६॥
 कल्पवाधितेर्बद्धैः कमलवर्धनात् । विभ्यन्महाराज्यस्याज्ञामरोत्पाटनसमात् ॥४४७॥
 भासन्नभिरयमितिः पितृहा पार्थिवाधनः । भुवी पञ्चदशान्वस्य गजापुण्यैः सनं वनौ ॥४४८॥ चक्रलकम् ॥
 पितृघातिव्रतो राज्ञ जयस्वामिविरोचनम् । भाषाहंभुक्तसमस्यां शिशुर्दुष्टं विनिर्धया ॥४४९॥
 नवा विरेजे राजश्रीर्वालस्य पृथिवीपतेः । कृपाणवैधिललिता उच्यमानरहासिनी ॥४५०॥ 450
 अथान्तरे जवावातैर्धारैरावेदितभुतः । सामन्तैर्नगरोपान्तं प्राप्तः कमलवर्धनः ॥४५१॥
 एकाङ्गतन्त्रिसामन्तस्यालङ्कारकसाधितिः । नगरं प्रविशन्प्रान्तः सनं सैन्यैरवध्यत ॥४५२॥
 विरुद्धामरानीकान्युद्धा मार्गेषु निर्गतः । भ्रान्तोऽप्यसौ वैरिसेनामजयद्विक्रमोर्जितः ॥४५३॥
 सहस्रमथकाराणां विद्राप्य नुरगेभितैः । राजधानीमसहस्रः प्रविवेश ततः क्षणम् ॥४५४॥
 तं लब्धव्यमाकर्ण्य सैन्यैस्स्यक्तं पलावितैः । एकाकिनं काप्यनयज्जननी शिशुभूपतिम् ॥४५५॥ 455
 प्राकर्मभिर्मोहितो वा मेरितो वा कुमन्त्रिभिः । नाभूत्सिंहासनाहो मूढः कमलवर्धनः ॥४५६॥
 तदानीं स्वगृहान्वातो राज्यकामोर्न्यवासरे । संघट्टयन्निह जन्तुसर्वान्बुधुददनीतिवित् ॥४५७॥
 ग्रीहं शक्तं च कुहत क्षमापं कंचित्स्वदेशमम् । माभेव कुर्युः सामर्थ्यादिति मूढः स चिन्तयन् ॥४५८॥
 एकाकिनीं रहः क्षीवां लब्ध्वा दुर्लभघोषितम् । भ्रम्रीडोनुपभुज्यान्वदिने हृत्पार्थिवेन यः ॥४५९॥
 विभूतिं रमसावाप्तं यथ संन्यज्य तत्क्षणम् । नीत्या कामवतैस्त्रैषुः शोष्यस्ताभ्यां परोस्ति कः ॥४६०॥ 460
 अर्धोत्पलकुले शिबे स्पूलकम्बलदाहिनः । अभृङ्गोक्षनिभा मित्राः समगत्तन गोकुले ॥४६१॥
 धूमनिर्दग्धकूर्चानां राशस्तास्ताधिकीर्षिताम् । राज्यव्यवस्थौपन्यासस्तेषां स्मिरमवर्धत ॥४६२॥
 द्वैमत्येन मिथस्तेषां नाम्न्यः कोऽप्यभविष्यत । कूर्वां भाषणनिष्ठशूरीः स्वकूर्बहीवर्तः परम् ॥४६३॥
 राज्यार्हान्घोषिभिर्किप्रैः प्राप्तः स्वस्मृतिक्लमये । अनायतेहकापातैर्मुग्धः कमलवर्धनः ॥४६४॥
 पञ्चवाणि विमान्वेव यावत्तस्थुर्ह्रिजानतः । काहलाकांस्वतालाविनायकोलाहलाकुलम् ॥४६५॥ 465
 उत्पताकभ्रजच्छब्दशोभि युग्वापितासनम् । अक्षेपं पारिषद्यानां तावत्प्रामिरुद्धलम् ॥४६६॥ युग्मम् ॥
 स्वपत्नीं बन्धकीभूतामिवाग्न्यवशवर्तिनीम् । वीक्ष्य राजभिर्यं शोचन्नासीत्कमलवर्धनः ॥४६७॥
 पितृघातिवपुःस्रपुत्रराज्यवार्धिनी ततः । प्राहिजोराजपुरुषाण्यार्थं प्रायोपवेशिनाम् ॥४६८॥
 पिशाचकपुरपाने वीरदेवाभिष्व वः । कुदुम्बिनः कामेदेवनामा सुनुरजायत ॥४६९॥
 स क्षिप्रसाक्षरो लम्बा मेरुवर्धनमन्दिरे । वाताभ्यापकतां खानशीलादिगुणभूषितः ॥४७०॥ 470
 क्रमात्क्रमाधिकार्यासीदथ तस्यास्मजः शनैः । तेने वञ्चाभिकारित्वं राहः शंकरवर्मणः ॥४७१॥

४४६. १) Thus corr. by A, from A, प्राप्ति. ४४९. १) Thus corr. by A, from A, अकष्ट. ४५१. १) शरैः supplied by A, ४५७. १) Thus A,; A, संघट्टय. ४५९. १) G sic. mona अनीडो नीपमुद्देन्वादिने हृत्पार्थिवेण यः. ४६१. १) A, अवी-
 त्यत. —) A, dross उत्पत्ती नाम कल्पवातः. वेन विप्यट्कयपीरं स्वकीयं निहत्यामिवायक्रियया स्वकीयभागुःपुत्रः अक्षितापीवः एवमे
 वयाभितः । ततः प्रवृत्ति कल्पवातकल्पवर्धनः । उन्मत्तवर्धनवर्धनं प्राप्य कल्पवातकल्पस्य पत्न्यैः । अथ एवैकं । उत्पलकुले शिबे इति ।
 ४६१. १) Thus A,; A, कल्पवा. ४६५. १) A, शनैः. ४६९. १) तालनम् supplied by A, in space left by A, .

- यः प्रभाकरदेवोपि सुगन्धाच्छक्रकामुकः । कश्चन्य सरस्वतीदेवादेशविप्रबतोष वां ॥४७२॥
 विद्वान्यज्ञास्करो नाम तस्युभोस्वन्तदुर्गतः । सक्या फल्गुणकाख्येन समं देशान्तरं गतः ॥४७३॥
 इत्स्वप्रदर्शनैः पीठदेव्याशीर्भिक्ष इर्गुलः । तस्मिन्मसङ्गे सोस्ताहः मत्वापृप्तो विजां भुवम् ॥४७४॥
 476 पितृषातिवधुदूतैर्वीर्यैर्धम्यितुं द्विजान् । मध्ये गृहीतो वाग्निस्वात्मविशेष तदन्तिकम् ॥४७५॥ कुलकम् ॥
 दृष्ट्वा तं वैश्वानरादेकमस्वस्मृशो द्विजाः । ध्वनिं राजावमेवास्तिवस्युषकैस्त्वयारवन् ॥४७६॥
 अयाभ्यविष्यत क्षिप्रं विप्रैरेत्य यज्ञास्करः । श्मापृतिमीढसामर्थ्यैः सानुमानिष तोषदैः ॥४७७॥
 इत्थं वेणुवनं परस्परमहासंघर्षजेनाभिना तन्मूलोद्भृतिरम्यसा क्षणपृतोदेकेण संपाविता ।
 वास्वावेगविपाटितं विटपिनं प्राप्तं कुतश्चिद्दृष्ट्वां क्विं नेतुमशो महाद्रिकुहरे धात्रा न किं सूचितम् ॥४७८॥
 मृत्स्वमेरणया वंशं पार्थजः स्वयं न वेदहेत् । तस्युभोत्पाटनं कुर्यात्त चेत्कमलवर्धनः ॥४७९॥
 480 अनुबहुलजातस्य हरिद्रस्पाटतः क्षितिम् । तद्यज्ञास्करदेवस्य राज्यप्राप्तिः कथं भवेत् ॥४८०॥
 पञ्चां ब्रजशिरमुगो इष्टो जनेन वस्तत्क्षणं निखिललोकसमानमूर्तिः ।
 साक्षात्परम्यममुमीक्षितुमास नारीदृष्ट्वात्तजस्तवकितो नरनाथमार्गः ॥४८१॥
 मृपतिवसति प्रत्यागच्छन्त्यज्ञास्करभूपतिः पुरमृगदृष्टामाशीर्मध्ये वचोपि विवक्षितम् ।
 स्तिमितवलितापाङ्गं मृष्वक्षिमीलदहं कृतिः कृतपरिकरस्मज्जैर्जज्ञे प्रजापरिपालने ॥४८२॥
 प्रतिमितरविरीपोद्भासिभुभ्रातपत्रप्रचयरजतपात्रास्त्रवितारात्रिकाश्रीः ।
 अथ मुखरितमाशीर्मङ्गलैरङ्गनानामवनिहरिणधामा राजधामं प्रपेदे ॥४८३॥
 इति श्रीकाशमीरिकयथायात्यव्ययकप्रमुखोः कर्णस्य कृतौ राजतरङ्गिण्यां पञ्चमस्तरङ्गः ।
 अथिकायां समाशीतौ मासेषु च अतुर्व्यंगत् । कन्यपालाष्टकं रथ्याहृतस्त्रीसचिवा अपि ॥

472. ¹ Thus A.; A, 'तो गतः. 480. ¹ A, gloss इमायाः मूलेः धृतिः धारणं तास्मिन् प्रीटं सानुदं वस्तु कः. 481. ¹ इ
 supplied by A,.—¹ A, वैश्वानरं किं सूचितमित्वावर्षान्तरे पाठः. 480. ¹ A, gloss नीचकुलोत्पन्नस्य. 481. ¹ Thus A,; A,
 'क्षीर्तिः. 481. ¹ A, glosses अवनी भूमौ हरिणधामा चन्द्रः and राजासनं.

॥ षष्ठस्तरः ॥

नेदं पर्णसमीरणाश्नतपोमाहास्वमुक्षोरगौ पश्यैतावत एव संपति कृतौ तन्माचवृत्ती^१ बहिः ।
 प्रेम्णैर्बार्धमिदं चराचरगुरोः प्रापेयमात्मस्तुतीदेवं देवधूमुखाच्छ्रुतिहृत्वाः शृण्वन्स्वर्णोदतात् ॥१॥
 इच्छन्नलङ्कनीयस्वमथ कस्यां विलङ्कयन् । प्रतीहारान्निजा दूरं वार्यन्नाभिति सोम्बद्यात् ॥२॥
 वेत्त्रिभिन्नास्वमानास्तु तान्कृताञ्जलिरज्जवीत् । राज्यप्रदाथ पूज्याथ वूर्यं नो देवतैः समाः ॥३॥
 राज्यदानाभिमानेन वर्तिष्यत महोदताः । यत्कार्यकालादव्यत्र नागन्तव्यं महन्तिकम् ॥४॥
 तदाकर्णोखिलो लोकस्तमधृष्यममन्थत । व्यस्मरस्सहसंवाससंभूतमपि लाघवम् ॥५॥ 5
 खिलीभूताः पूर्वैराज्यवस्थाः प्रतिभावतात् । उन्नीतवांस छकाविः प्राकृविप्रक्रिया इव ॥६॥
 भवौराभूतद्या भूमिर्वया रात्रौ वणिकपथाः । अतिष्ठन्निवृत्तद्वारा मार्गाधाविप्रिताधगाः ॥७॥
 प्रत्यवेक्षापटे तस्मिन्नासीत्सर्वापहारिणाम् । कृष्यध्वंसस्वमुस्तृष्य कृष्यं नान्यन्नियोगिनाम् ॥८॥
 प्राग्याः कृषिपराधीना नापश्यन्नाजमन्दिरम् । विप्राः स्वाध्यायसंस्तुता नाकुर्वन्प्रभारणम् ॥९॥
 न विप्रगुरवः साम गायन्तो मदिरां पपुः । न तापसाः पुत्रदारपशुधान्यान्यदौकयन् ॥१०॥ 10
 न मूर्खगुरवो मस्त्यापूपयागविधायिनः । चक्रिरे स्वकृतैर्धनैस्सर्कागमपरीक्षणम् ॥११॥
 मादृश्यन्त च गेहिभ्यो गुरुदीक्षोत्थदेवताः । कुर्वाणा भर्तृशीलभीनिषेधं मूर्धधूननैः ॥१२॥
 कार्तान्तिको भिषकसभ्यो गुरुर्मन्त्री पुरोहितः । दूतः स्थेयो^२ लेखको वा न तदाभूदपण्डितः ॥१३॥
 प्रायोपवेशाधिकृतैर्बोधितेन महीभृता । प्रायोपविष्टो निकटं प्रापितः कश्चिदन्नवीत् ॥१४॥
 अहमाहयोभवं पूर्वं वास्तव्येन महीपते । निष्कचनत्वं शनकैरगण्डं दैवयोगतः ॥१५॥ 15
 उत्तमर्षैः पीडितस्य प्रवृद्धर्गस्य तस्य मे । निश्चयोभूर्दुर्णं छिन्वा परिभ्रान्तुं दिगन्तरे ॥१६॥
 अथ विक्रीय सर्वस्वमृणं शोभयता मया । महाधनाय वणिजे विक्रीतं निजमन्दिरम् ॥१७॥
 भार्यामुद्दिश्य भर्तव्यामेक एव तु वर्जितः । सोपानकूपो विक्रीतान्महतो वेदमनस्ततः ॥१८॥
 निदाधे पुष्पताम्बूलीपर्णाद्यान्तिशीतले । न्यस्वन्निसौलिकैर्देवात्सा जीवेन्नाटकादिति^३ ॥१९॥
 ततो दिगन्तराद्भ्रान्त्वा विशस्या वस्वरैरहम् । लम्भाल्पवित्तः संप्राप्तो जन्मभूमिनिमां पुनः ॥२०॥ 20
 अन्विष्यता मया साध्वी स्ववपूर्द्वशेष सा । विवर्णदेहा जीवन्ती प्रेष्यात्वेनान्यवेदमसु ॥२१॥
 किं ह्यसजीविकापि त्वमीदृशीं वृत्तिमाभिता । मयेति सा सद्दुःखेन पृष्टा स्वोदन्तमन्नवीत् ॥२२॥

१. ^१) A, gloss पर्णवाकजीवनी.—^२) A, gloss एवौ चराचरगुरोः बहिः कृतौ इत्यन्वयः.—^३) Thus A₁, A₂ °द्वलाच्छ्रुत्वं.
 ११. ^१) Thus corr. by later hand from A, कृतौ गु°. ११. ^२) A, gloss विवावपरिनिर्गता स्थेयः. १४. ^३) A, gloss वृतायन
 कने पावो काहन्ने सद्दुःखे विपु इति कोश. १९. ^१) A, gloss पौष्पिकैः.—^२) A, gloss भाटी इति माध्या । प्रस्वहं वेतनं भाटी.

- सोपानकूपं संप्राप्ता स्वयि वाते दिग्गन्तरम् । लघुडैस्ताडयित्वाहं वणिजा तेन धारिता ॥२३॥
 तद्व्या कास्त मे वृत्तिरिच्छुक्ता विरराम सा । तदाकर्षे निमपोहमन्तरे शोककोपयोः ॥२४॥
 25 कृतपायोपदेशीय स्थेयैस्तैः पदे पदे । प्रत्यर्थिनो दत्तजयैः किमप्यस्मि पराजितः ॥२५॥
 जडवाहेभि न न्यार्यं न विक्रीतो मया पुनः । सोपानकूप इत्यस्मिन्नर्थे प्राणा इमे पणः ॥२६॥
 सोहं विपये क्षीणार्थो हारि शास्तुस्तव ध्रुवम् । वृजिनादस्ति चेद्रीतिर्नस्तु निर्णीयतां स्वयम् ॥२७॥
 राजेति तेन विज्ञप्तो हस्तां धर्मासनं स्वयम् । संबटप्याखिलान्स्थेयानासीत्स्वं विचारयन् ॥२८॥
 स्थेयास्तमूर्च्छुर्बहुशो विचार्यायं पराजितः । श्लाघादगणयज्यायं दण्डो लिखितदूषकः ॥२९॥
 30 सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमित्यथ । राजा विक्रयपत्रस्यान्स्वयं वर्णानवाचयत् ॥३०॥
 ततोधिगतमित्येव सभ्येषु निगवस्त्वपि । अन्तरात्मा जगादेव नृपतेरर्थिनो जयम् ॥३१॥
 मुहूर्तमिष संक्षिप्त्वा राजान्याभिरभूधिरम् । कथाभिरतिथिभ्रामिर्मोहयन्सभ्यमण्डलम् ॥३२॥
 कथान्तराले सर्वेभ्यो गृहजलानि वीक्षितुम् । हस्तप्रत्यर्थिनो हस्ताहुपादसाङ्गुलीयकम् ॥३३॥
 क्षणादेवाखिलैः स्थेयमित्यमेवेति सस्मितम् । बचो ब्रुवाणः प्रययौ पादक्षालनकैतवात् ॥३४॥
 35 अभिज्ञानाय तत्रस्थः स त्रितीर्याङ्गुलीयकम् । भृत्यमेकं वणिग्बेरम प्राहिणोत्सवाचिकम् ॥३५॥
 स वणिग्गणनाध्यक्षं यथाचे साङ्गुलीयकः । यत्राब्दे पत्रमुत्पन्नं गणनापत्रिकां ततः ॥३६॥
 निर्णयेद्य तथा कृत्यमस्ति भाण्डपतेरिति । भुत्वादाङ्गणनाध्यक्षस्तां गृहीताङ्गुलीयकः ॥३७॥
 दीक्षाराणां दशशतीं तस्यां भूभूदवाचयत् । ध्ययमध्येधिकरणलेखकार्यं समर्पित्वा ॥३८॥
 तस्मै मितधनार्हाय बहुमूल्यार्पणाञ्जपः । रेफे सकारं वणिजा कारितं निधिकाय सः ॥३९॥
 सभायां तत्पददर्शय पृष्ठा दृष्ट्वाभयं च तम् । आनीय लेखकं सभ्यान्संजातपत्ययान्बन्धुधात् ॥४०॥
 सभ्यैरभ्यर्च्यमानेन राज्ञा सार्धं वणिग्गृहम् । त्रितीर्यमर्थिनं देशात्प्रत्यर्थी च प्रवासितः ॥४१॥
 कृताङ्किकं भोक्तुकामं तं दिनान्ते च भूपतिम् । अकाठावेदनाद्भिभ्यस्तस्मा जातु व्यजिज्ञपत् ॥४२॥
 देवः समानकृत्योद्य विज्ञप्तौ श्रुत्वा क्षणः । इत्युक्तो दर्शने प्राणत्यागी विप्रो बहिः स्थितः ॥४३॥
 दत्तप्रवेशादेशोद्य रुद्धसूदेन भूभुजा । द्विजः प्रविष्टः पृष्ठं तीक्ष्णार्तिरिदमब्रवीत् ॥४४॥
 45 सुवर्णरूपकशतं भ्रान्त्या देशान्तरोर्जितम् । गृहीत्वा भुतसौराज्यः स्वदेशमहमागतः ॥४५॥
 स्वयि राजनि निधौरैरध्वभिर्विशतः सुखम् । शोभवद्भुवणोस्ते मे दिनान्ते भ्राम्यतः स्थितिः ॥४६॥
 दीर्घाध्वलङ्कनहस्तस्तत्राहमकुतोभयः । मार्गारामतरोर्मले त्रियामामत्यवाहयम् ॥४७॥
 वेतनं प्रन्थिबद्धं तदुद्याखोरपत्तन्मम । अरवद्वे समीपस्थे कक्षयोगादलक्षिते ॥४८॥

२६. १) Thus A G has *sec. manus* the conjectural reading गस्ता. ३४. १) Thus A₂, A 'दिव्य'. ३५. १) A₂ gloss गणतं वतु इति मापवा बही इति सभ्यवेदीया. ३६. १) A₂ gloss वीक्षाराः धार इति कश्मीरभाषणा.—२) A₂ gloss यस्तत्रिधौ अधिप्रत्यर्थिनाभुभौ भूभिः कर्त्तविक्रयं कुरुत । येन पादस्तपमानं क्रियते सोधिकरणलेखकः । अष्टादशपरिमाणलेखपत्रकारि सराफ इति भाषणा. ३९. १) A₂ gloss अधिकरणलेखनाय वीक्षारदशशतीदानात्.—२) A₂ gloss गृहविक्रयिणा वारिणा विक्रयपत्रे लिखित । सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमिति । तत्परतेन लुब्धेन वणिजा इत्यादिना रेफविपचे सकारः कारितं अधिकरणलेखकहस्तैः । उक्त्या च वीक्षारदशशतीयकं दृष्ट्वा कूपसहितं गृहं विक्रीतमित्येति लेखितं । ततोवन्तरे राजानुमितं लेखपत्रविक्रयार्थं किमर्थं वीक्षारदशशती । बहुमूल्यत्वाविति । रेफस्य सकार एव कृतीनेन इति ॥. ४१. १) A₂ gloss विज्ञप्तिकराय. ४२. १) A₂ gloss द्वास्त्यः. ४४. १) Thus corr. by later hand from A, पृष्ठा. ४६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'तत्रवि.

तस्मिन्पुरवरोहेतिनिर्बद्धत्वाज्जहद्वुः । सोऽं हारितसर्वस्वः शोषजुद्धाभिरं जैः ॥४९॥
 एकोऽभ्यवसितः कोपि साहसे' पुरुषोऽब्रवीत् । मयं दापितवित्तार्थं किं ददासीति मां ततः ॥५०॥ 80
 तमस्यवोचं विवशस्तस्वार्थस्वास्मि कः प्रभुः । तुभ्यं यद्रोषते मयं तत्ततो दीयतां त्वया ॥५१॥
 भवद्वशाधिकृद्योष रूपकेभ्यो इयं मम । स प्रादात्पट्टमेवाष्टानवति स्वीचकार तु ॥५२॥
 व्यवहारा वचोनिष्ठा एव राशि यज्ञास्करे । निन्दन्व्यवस्थां तां लोकैर्न्यकृतोऽस्मीति वादिभिः ॥५३॥
 उपचारोऽस्मिन्स्यारल्यं च लहारितवेतनः । सोऽं जहात्स्यसून्दारे दुर्भ्यवस्थापकस्य ते ॥५४॥
 पुंसस्तस्य स राज्ञाथ पट्टः प्रकृतिनामनी । वदनप्रत्यभिज्ञैव ममास्तीत्यभ्यभाषत ॥५५॥ 85
 पातस्तेष्वेष्टितावाप्तिं करिष्यामीति भूमजा । प्रतिज्ञाय कथंचित्स स्वपार्श्वे कारितोऽशनम् ॥५६॥
 लज्जणोऽस्तीकक्षां दूताहूतानां स विशां ततः । स्थितमन्तर्हिजोन्येषुस्तं राशेर्दृश्यन्नरम् ॥५७॥
 पट्टः स राज्ञा विप्रेण यथैवोक्तं तथैव तत् । सर्वमूचे वाक्प्रतिष्ठं व्यवहारमुदीरयन् ॥५८॥
 सत्यवाक्पारतन्व्यस्य वस्तुवृत्तस्य चान्तरम् । अलक्षयन्तः प्रैक्षन्त दोलाकुलधियो धराम् ॥५९॥
 धर्मात्तनस्थो राज्ञाय रूपकाणामभाषत । तमष्टानवतेः पार्श्वं विप्रमन्यं इयस्य तु ॥६०॥ 80
 धनुशोक्तं च गादापि दुःसंविन्त्या महात्मनः । धर्मस्याधर्ममुदुत्तं निहन्तुं धावतो गतिः ॥६१॥
 सायं हृताशं प्रविशन्नमयं' वेन्दुमण्डलम् । स्वतेजसा संविभजन्प्रदीपैर्ज्योत्स्नयाप्यसौ ॥६२॥
 तदुत्थाय यथा भानुर्निहन्ति ध्वान्तमुदतम् । अनन्यकर्मा धर्मोयं तथाधर्मं व्यपोहति ॥६३॥ युग्मम् ॥
 दुःसंलक्ष्यस्तु धर्मोसावधर्मं बाधतेऽञ्जसा । तिष्ठसित्यमधिष्ठाय दाशं काष्ठमिवानलः ॥६४॥
 ददाति यज्ञवान्दत्तां तदित्याद्युक्तमुज्जतः । तुभ्यं रोचत इत्यादि वचोस्य निवृत्तं तदा ॥६५॥ 85
 दक्षितास्य बभूवाष्टानवतिर्लोभिनीस्य ताम् । नादादस्माद्यद्वितं रूपकाणां इयं ददत् ॥६६॥
 इत्यादिदृशमेक्षिकया धर्माधर्मन्तरं विदन् । प्रत्यवेक्षापरः क्षमाभृद्यथास्कृतयुगोदयम् ॥६७॥
 इत्थं जनं स विनयन्हास्योभूषिजवुर्नयैः । परस्योपदिशान्त्वध्वमपध्याशीव रोगदत् ॥६८॥
 श्रोत्रियेणैव तेनापि मृदम्भः शौचशालिना । ह्योम्बोच्छिष्टभुजो भृत्याः पार्श्वान् परिजहिरे ॥६९॥
 यद्योत्तरं संभितार्थैरन्योन्यं पृष्ठपातिभिः । नगराधिकृतैश्चक्रे चतुर्भिः सोऽयं संपदम् ॥७०॥ 70
 लेभिरे निधनं तस्मात्सत्यंकारात्पदातयः । श्रीरणेऽश्वरपीठायन्यस्तखड्गादपि प्रभोः ॥७१॥
 स ज्येष्ठे भातरि मृते तथामुन्मुदितश्चिरम् । तदुपशं यथा प्राक्षिस्तत्रोत्प्रेक्षिं रत्नांपणम् ॥७२॥
 नीतस्य मण्डलेऽहत्वं वेलाचित्तस्वं भूमजा । देवीः कामयमानस्य चक्रे गजनिमीलिकां ॥७३॥
 रागाच्छुद्धान्तकान्तानां मूर्धानमधिरोपिता । लह्या नामाभवत्सत्यं वेदया वैवश्यकारिणी ॥७४॥

५०. १) Thus A₁; A₂ 'डी.—२) A₁ शपितलब्धवाच. ५१. १) A₁ gloss वचति वाक्च एव निष्ठा वेदां । न तु व्यावधिचारणे इति व्यवस्थां निन्दन्. ५२. १) Thus corr. by later hand from A₁ 'साहसे' ५५. १) A₁ gloss वचनेव केवलं तदीयं विवितं नन न तु नामप्रकृती इत्यर्थः. ५६. १) A₁ gloss आन्यं. ५७. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तिष्ठसित्यं. ५९. १) Thus A₁; A₂ 'वेन्दु'—२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'वृत्तान्ता'. ६०. १) A₁ gloss इष्टराशिभिः.—२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'शौचश' ६२. १) Thus A₁; A₂ 'भुवुदित'—२) Thus corr. by A₂ from A₁ तदुपशं; Edd. 'शौचश'—३) Emended; A B G 'योषि'—४) A₁ gloss पुष्टः. ६३. १) A₁ gloss एतज्जानकस्यचित्तस्य; एतज्जानक struck out again.—५) A₁ gloss उपेक्षा कृता इत्यर्थः.

- 76 भवकाशः सुवृत्तानां हृदयान्तर्गं योषिताम् । इतीष विहितौ धावा सुवृत्तौ तद्वदिः कुवी ॥७५॥
 उक्तमाधमसंसक्तौ जानन्सवृशवृत्तिताम् । नारीणां भुविवासानामङ्गनास्वं व्यधाद्विधिः ॥७६॥
 सा लालितापि राज्ञा बल्लह्या ललितलोचना । षण्डालयामिकेनागाद्यामिनीषु समागमम् ॥७७॥ सुग्मम् ॥
 हृदयंगकरणं किञ्चिच्छण्डालतरुणेभवत् । तं यत्प्रभावविषया भेजे राक्षसपूरपि ॥७८॥
 सा वा षण्डालकुलजा स वा कार्मणकर्मविद् । अन्यथा संगमः किं स्वादसंभाव्यस्तथाविधः ॥७९॥
- 80 सौभूत्केन प्रकारेण तथा सह समागतः । इत्येव लेभे वृत्तान्तः प्रतिभेदं न कुञ्चित् ॥८०॥
 केवलं प्रस्वभावात्तद्व्यापिनोः प्रेम तत्तयोः । वृन्दवापारेक्षणास्तिप्रं ह्याङ्घ्रिनालोधिकारिणः ॥८१॥
 तमर्थमथ तथेन वीक्ष्य प्रणिधिभिर्नृपः । प्रायश्चित्तानुचरणक्षमः कृष्णाजिनं दधौ ॥८२॥
 कुपितोपि स यच्चैनां न्यवधीप्रागमोहितः । तेनैवाणास्युरोमागिवितर्कात्तद्व्यापनाम् ॥८३॥
 डोम्बोच्छिष्टानुशासङ्गादभुचित्वं यशस्करे । संक्रान्तं कुष्ठिसंस्पर्शात्कुष्ठं दुःखमिवामवत् ॥८४॥
- 85 सामान्येन सता कैश्चित्सवृशैः शुभकर्मभिः । जन्मान्तरीयैः साक्षाज्यं मया प्रापीति चिन्तयन् ॥८५॥
 साम्राज्यकामो नृपतिर्माविष्वपि स जन्महृत् । युक्त्या प्रादाद्विरातङ्गां राज्यलक्ष्मीं द्विजन्मने ॥८६॥
 भृशुजा दानशौण्डेन पैतृके स्थण्डिले कृतः । ङावाणामार्थदेय्यानां तेन विद्यार्थिनां मठः ॥८७॥
 मठाधिपतये तत्र छत्रवामरहासिनीम् । स नरेन्द्रशिर्यं प्रादादङ्गान्तःपुरवर्जिताम् ॥८८॥
 वितस्तापुलिने राजा नानोपकरणाश्रितान् । बाह्येभ्यः सोपहारान्वञ्चपञ्चाशतं ददौ ॥८९॥
- 90 अथ जातोदरव्याधिर्मज्जातो नायमित्यसौ । जानन्संप्रामदेवाक्यं परिवर्ज्यं विजात्मजम् ॥९०॥
 समर्प्य सविद्वैकाङ्गसामन्तानभ्यवेचयत् । रामदेवात्मजं राज्ये वर्णटं प्रपितृव्यजम् ॥९१॥
 शक्ये राज्यादपाककुं शिशावनभिषेचिते । निराशाः समपद्यन्त तदा राज्यजिहीर्षवः ॥९२॥
 स पर्वगुप्तकौटिल्यमयुक्तेऽदयोन्मुखः । विपाककालस्तत्राङ्गि भङ्गोन्मुख इवामवत् ॥९३॥
 राजधानीस्थितस्वापि वर्णटो राज्यदायिनः । आरोग्यवार्तयाप्त्वासीन्मुमुर्षोरनिरिक्षकः ॥९४॥
- 95 ततः सानुशयो राजा नाम्यन्यैर्वत मन्त्रिभिः । राज्यं संप्रामदेवायं दातुमाश्रासकारिभिः ॥९५॥
 राजाहया निशामेकां बद्धोऽस्मन्ममण्डपात् । बहिर्दत्तार्गलात्पातवर्णटो निरवस्स्यत् ॥९६॥
 भयात्प्रजागराहापि तद्दृश्यानां विवेकिनाम् । आस्थानमण्डपे प्राप पायुक्षालनभूमिताम् ॥९७॥
 एकाहराजपुरुषस्तदासि विजयेश्वरे । श्रीदाहेवप्रसादाक्यो राजकीजी समर्पवत् ॥९८॥
 अथाभिषिष्व संप्रामदेवं तीव्रीभवद्यथः । स राजधान्या निर्गत्य मर्तुं निजमठं ययौ ॥९९॥
- 100 धीः केशरमभुवपने शिरःशाटकवर्जनम् । कापायमहणोद्वेगः शक्यत्वागमहथ यः ॥१००॥
 राजमृत्यैः प्रतिज्ञातः स तस्मिन्निधितस्तथे । जीवत्येव कृतद्वरम्वञ्चकैः परिवर्जितः ॥१०१॥ सुग्मम् ॥

७५. १) Thus corr. by A₂; reading of A₁ illegible; A₂ in margin °ङ्गनाकवा. ७६. १) A₂ gloss प्रहरजागककेन. ७९. १) A₂ gloss वशीकरण.— ८०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ सम्भवः. ८१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रादाद्व'. ८२. १) A₂ म्यपहीर. ८३. १) Thus A₂; A₁ °कामोपि नृपो वा°. ८४. १) Thus A₂; A₁ शिवत.— ८५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'द्विजानां. ८६. १) Thus A₂; A₁ नरेन्द्रशिर्या. ८९. १) A₂ gloss काष्ठेनतीर्थविषये षण्डालस्यापहारा अमवभिस्याङ्गः लोकाः. ९०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ नृपा°. ९३. १) Thus corr. by A₂ from A₁ विपाकपाकस्त°. ९५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ °द्वयस्व. ९६. १) Thus A₂; A₁ निरवास्वत; perhaps to be emended निरवस्स्यत्. ९८. १) A₂ gloss एकाहं राजमृत्युस्व वर्णटस्य पुरुषो वृत्तः.

हे सहजे ह्यवर्णस्य सार्धं बद्धां पटाञ्जले । यो निर्मेयाम राजासौ मुमुर्षुर्निजमग्निरात् ॥१०२॥
 पञ्चभिः पर्वगुप्तापैर्दीतकं तस्य मन्त्रिभिः । इत्तं सजीवितस्यैव विभक्तान्बोन्धममतः ॥१०३॥ युग्मम् ॥
 विवेकमानः शय्यायां व्याधिरध्वान्तरो नृपः । तिष्ठन्मठाङ्गनकुटीगर्भे ध्वान्त्वान्धकारिते ॥१०४॥
 अजातसन्धिद्वेषोमे पश्यन्द्रोहरराक्षिजान् । प्राणैरहानि द्वित्राणि न यदा निरमुच्यत ॥१०५॥ 105
 तदा ह्यद्वन्द्वभृत्यबेलावितैः कृतस्वरैः । जिहीर्षुभिश्च साम्राज्यं विषं दत्त्वा विपावितः ॥१०६॥
 अक्षरोधधूमध्वात्सती तं पतिमन्वगान् । एका त्रैलोक्यदेव्येषु स्वप्रभेषु विरोचनम् ॥१०७॥
 वर्णाश्रमपत्यवेषावन्दकक्ष्यः क्षितीश्वरः । अक्रभान्वभिषं अक्रमैलके द्विजतापसम् ॥१०८॥
 कृतास्वाचारमालोक्य राजा धर्मवशावदः । निजमाह श्रपादेन ललाटतटमङ्गयन् ॥१०९॥
 तन्मातुलेन तद्रोषाहीरनाथेन योगिना । सांघिविपदिकेणार्थं स स्वैव स्वकृतम् ॥११०॥ 110
 पूर्वाचार्यप्रभावेण स्वमाहात्म्याधिरोपणम् । पश्यापयस्त्रिगुरुभिः भद्रेति बहुच्यते ॥१११॥ .
 तस्य्यापितैव सप्ताश्वस्य विपक्ष इति श्रुतिः । दीर्घव्याधिहते तस्मिन्नुपपत्तिः कथं भवेत् ॥११२॥
 अध्यामयान्तरेवाभुस्ता वार्तेत्युच्यते यदि । वर्णटाद्याभिशापोपि तदायास्वय हेतुनाम् ॥११३॥
 मुक्तैश्चर्यो नयं समाश्रुतिश्चो स हायने । मासि भाद्रपदे कृष्णतृतीयस्यां स्वपद्यत ॥११४॥
 पितामहीं शिशोर्गोप्त्रीं विनिवेश्य नृपात्तने । भूभटाद्यैः समं प्राभूर्पर्वगुप्तोप पञ्चभिः ॥११५॥ 115
 क्रमात्समं पितामह्या तान्व्यापाद्येतरान्बली । एकः स एवमाक्रान्तः प्रबभूव नृपास्पदे ॥११६॥
 स पार्थिवत्वमन्त्रिस्त्रिमिश्रया चेष्टया स्फुरन् । राजा राजानकंवेति मिश्रामेवं धियं व्यधात् ॥११७॥
 सेवमानः स्वयं बालभृपं भोज्यार्पणादिभिः । कज्जूनां पश्यमास्पर्वगुप्तो द्रोहवादिष्कृतः ॥११८॥
 धान्द्रोहभीष्मसंभाव्य संविभेजे यज्ञास्करः । तस्य तत्तनयोच्छेदे त एवासन्प्रयोजकाः ॥११९॥
 करभाङ्गसहापिङ्गे इमभुणि क्षितिपालवत् । स ददौ कुङ्कुमालेपं वर्चः शाहलबिस्मृते ॥१२०॥ 120
 विभवेदेकाङ्गसंघातात्मकटोत्पाटनाक्षमः । प्रमापणाय प्रायुक्तुः शिशोः कर्माभिचारिकम् ॥१२१॥
 न्याय्यं ते सान्द्रयस्यास्ति राज्यं वैभ्रादिवासरे । अन्यथाचरतो नाशः क्षिप्रं वंशायुषोर्भवेत् ॥१२२॥
 इतीमामपि यामिन्वां श्रुतवाग्भूतभारतीम् । अभिचारस्य बन्धवत्वं निर्धायाधिकशक्तिः ॥१२३॥
 एकाङ्गेभ्यो विभिन्नेभ्यो विभ्यदुन्निकसंभ्रमः । सदताम्यसथा चिन्तालुप्तसंविद्विप्रानिहाम् ॥१२४॥
 यथा महाहिमापातनिःसंचारजने दिने । अकस्मात्संभृतबलो राजधानीं निरुद्धवान् ॥१२५॥ 125
 विरोधकारिणं बुद्ध्याभिधेन सह हनुना । निद्रोहमाहवे हत्वा मन्त्रिणं रामवर्धनम् ॥१२६॥

१०२. ¹⁾ Thus corr. by later hand from A, बद्धा. १०४. ¹⁾ A, gloss, partly effaced: अक्र...जने...करसा ..चकनेल
 ...के... १०९. ¹⁾ A, gloss अतिक्रान्ताचारम्. ११०. ¹⁾ A, gloss अक्रभानुद्विजमानुलेन.—¹⁾ A, gloss सांघिविपद्व्युत्पन्नमुच्यत
 कार्षिकारी सांघिविपदिकः कदकपालः. ११४. ¹⁾ नय supplied by A, in space left by A, . ११५. ¹⁾ A, gloss सङ्क्रान्तैवस्व.—
¹⁾ A, gloss प्रनुरयन्. ११६. ¹⁾ Emended with G Edd.; A, एव साङ्क्रान्तिः which A, alters to एवमाक्रान्तिः.
 ११७. ¹⁾ Thus A,; A, स्फुरन्.—¹⁾ A, gloss राजा पार्थिवः राजानकः कम्प्री । राज्ञः अतः प्राणनं । जीवनं धरिरीरक्षणलक्षणं । यस्यास्तः
 राजानः अतन्वतमानने । राजान एव राजानकः । स्वार्थे कः बद्धा अथ विङ्गात् । कः सादृश्ये देवदत्त इव देवदत्तक इतिवत् । यथा
 प्राणनं विना देहस्थितिर्नास्ति । तथा भीष्मिध्वं मन्त्रिणं विना पार्थिवानो स्वयं कार्याकार्यविधकौशलासिद्धयो न सम्भवति । राजा-
 नेकमपिहते राजा ॥ अथ राज्ञः अतः प्राण इव राजानक इत्यर्थः ॥

- पिश्येण वेलाविद्येन प्रामृतार्थमुपाहृतम् । मले पुष्पस्रजं बद्ध्वा पातितं पार्थिवासनात् ॥१२७॥
 स तं वक्राङ्गिसंग्रामं हतमन्यत्र मन्दिरे । पातयित्वा वितस्तान्तः कण्ठबद्धशिलं निशि ॥१२८॥
 चतुर्विंशस्य वर्षस्य दशम्यां कृष्णफाल्गुणे । पापः सस्रज्जकवचो न्यविक्षत नृपासने ॥१२९॥ षकलकम् ॥
 180 पारेविशोकं दिविराज्जातस्वाभिनवाभिधात् । स्रुतुः संग्रामगुप्तस्य स तदा पार्थिवोभवत् ॥१३०॥
 कोविन् प्रत्यवस्थानं ये पुरा प्रतिजज्ञिरे । ते सर्व एव तज्जीताः प्रातरेव प्रणेमिरे ॥१३१॥
 पार्थिवैकाङ्गसामन्तमन्त्रिकायस्थतन्त्रिणाम् । तज्जीत्या ब्रह्मवृत्तीनां ब्रह्मद्वैतमवृष्यत ॥१३२॥
 एकाङ्गस्य तदास्थाने सुय्याभिजनजन्मनः । प्रमादान्मदनादित्यनाम्नो ढका व्यदीर्यत ॥१३३॥
 इतान्भुकेन भूभर्त्रा कुपितेन खलीकृतः । स निष्कृतकचरमभुस्तपस्वी समपद्यत ॥१३४॥
 185 तावृशस्य पुनस्तस्य सखीपुत्रत्वमीयुषः । अद्याप्यभिजने जाता वसन्ति त्रिपुरेश्वरे ॥१३५॥
 कुर्वता पर्वगुप्तेन भूभृता ब्रविणार्जनम् । मापिताः पुनस्तसाहं प्रजारोगा नियोगिनः ॥१३६॥
 व्यधत्त स्कन्दभवनविहारबद्धभान्तिके । पर्वगुप्तेश्वरं सोपि वृजिनार्जितया श्रिया ॥१३७॥
 श्रीयशस्करभूर्भृशुद्धान्तस्य विभुदधीः । कौलीनमलुनादेका गौरीव नृपसुन्दरी ॥१३८॥
 छचिराङ्कुरितपीतेः पर्वगुप्तस्य याकरोत् । समागमार्थिनो युक्षया बश्चनानुचितां सती ॥१३९॥
 140 इदं यशस्करस्वामिद्वरवेहमार्थनिर्मितम् । त्यक्त्वा पत्युर्विपन्नस्य कृत्वा निर्माणपूरणम् ॥१४०॥
 अमोघमस्मिं नियमाद्विधास्यामि स्वदीप्सितम् । स ह्युपच्छन्दयज्ञेवं सुभ्रुवाभिहितस्तया ॥१४१॥
 अथ प्रवृद्धगर्वेण तस्वल्पैरेव वासरैः । संपूर्णतां दुरगृहं गमितं तेन भूभुजा ॥१४२॥
 सा यागज्वलने राजललना पीतसर्पिणि । पूर्णाहृत्या समं साध्वी जुहाव सहसा तनुम् ॥१४३॥
 उपर्यस्या निरस्तासोः पुष्टाः कुक्षमवृष्टयः । तस्काङ्गिणस्तु न्यपतन्नवर्णमुखरा गिरः ॥१४४॥
 145 इदीर्घसाहस्रारम्भचिन्तासंरम्भशोषितः । पर्वगुप्तो बभूवथ नृणामयपयातिथिः ॥१४५॥
 व्याध्याधिप्रशमायासैर्ज्ञात्वाप्यस्थायिनीं स्थितिम् । मूढाः प्रकृदि नोज्जन्ति ब्रह्मश्रीलोभमोहिताः ॥१४६॥
 आशङ्क्य तावृद्विष्टोपि सोकुण्ठैः प्राक्तनैः शुभैः । कैथिस्तुरेश्वरीक्षेत्रे पराश्रुः समपद्यत ॥१४७॥
 षड्विंशवत्सराषाडबह्वलेङ्गि त्रयोदशे । ब्रह्मार्जितेन नृपतिः स राज्येन व्ययुज्यत ॥१४८॥
 अतीन्द्रियायां परलोकवृत्ताविद्वैव तीव्राभुभपाकशीली ।
 वृष्येत नाशो यदि नाम नाशु न कः कुकृत्येन यतेत भूयै ॥१४९॥
 150 क्षेमगुप्ताभिधानोभूदथ राजा तदात्मजः । आसवासेधनोस्तिक्तवित्ततारुण्यसंज्वरः ॥१५०॥
 सोभूत्स्वभावदुर्बुधो नितरां बुर्जनाभयात् । कृष्णक्षपाक्षगो घोरमेघान्ध इव भीतिकृत् ॥१५१॥
 स्वतुल्यवेपालंकाराः शतं लालितकां नृपम् । तं फल्गुणमभृतयो दुराचाराः सिषेविरे ॥१५२॥
 धृतासवाङ्गनासेवाध्यसनेपि स पार्थिवः । विटनिर्लुण्ठमानोपि नाभूत्सखीबहिष्कृतः ॥१५३॥

१२७. १) Thus corr. by A₂ from A, °दत्तव. १२९. १) षकलकम् added by A₂. १३०. १) Thus corr. by A₂ from A, विद्याके.—२) Thus A₂; A₁ तथा. १३१. १) Thus A₁; A, कैथिस्तुरेश्वर. १३२. १) Thus A₂; A, ब्रह्मद्वै. १३८. १) A₂ gloss कौलीनं लोकभियां.—२) Thus corr. by A₂ from A₁, °मधुनाह. १४०. १) Thus corr. by A₂ from A, निर्माण. १४१. १) A₂ gloss अस्मीति विधानः अहमित्यर्थे. १४२. १) Thus A₁; A, °वेद्या.—२) A₂ gloss पयातवः.

रागी मधुमणयवाम्बिदिताक्षसक्तिर्यः सख्यमेति मधुपैर्दतकोशसारैः ।

पद्मे प्रयाति दिवमात्रमपि प्रसक्तिं भीस्तत्र वेत्किमिव तत्र कुतूहलाय ॥१९४॥

विटाः प्रविष्टा इदं जिष्णुजा वामनादयः । पिशाचस्येव रुचितामभुञ्चि तस्य कृतिरे ॥१९५॥

185

परोपहासकुशलः परनारीरतिमिवः । परावसाशयस्तस्यौ पार्थिवोन्मथतस्वरः ॥१९६॥

डीवनं इमंभुमालाह गालयः भोजपालिपुं । तेन क्षिप्ताः प्रतीक्ष्याणां करोटीषु च टकराः ॥१९७॥

कटिसंघटनैर्नोयो मृगव्यक्षां वनाटनैः । विटाद्योष्ठीलरटनैर्वाह्यं तस्य लेभिरे ॥१९८॥

पुधलीजाल्मवैधेयबालकद्रोघुनिर्भरा । समभूदप्रवेशार्हा राजपर्वन्मनस्विनाम् ॥१९९॥

जिष्णुपुत्रैः क्षेमगुप्तमामृशन्त्रपुत्रकः । चारणस्वगुणाकृष्टः किं न धूर्तिरनर्त्यत ॥२००॥

160

तस्य कङ्कणवर्षोसीत्यभिधानं त्रिधाव ते । तोषिताथासकृच्चकुदोष्णोः कङ्कणवर्षिताम् ॥२०१॥

निर्दोषदोषाविष्कारे नववस्तुमदर्शने । अघृष्यटकराधने प्रसादः प्रापि तैर्नृपात् ॥२०२॥

संलक्ष्यकुचकक्ष्यान्ताः कृत्वा निजवधूः पुरः । रागी राजा गृहाचीतो द्यूते तैर्निर्धनः कृतः ॥२०३॥

संभोगाभमसौभाग्यकृतस्पर्धेः परस्परम् । संभुज्यैता भवान्वक्तु विशेषमिति चोदितः ॥२०४॥

उपभोगं स्वभार्याणां निर्लज्जैस्तैः स कारितः । का इद्योति च रत्यन्ते पृष्टोभीष्टधनप्रदः ॥२०५॥ युग्मम् ॥ 165

तस्य लालितकेष्वास्तां मूढी संभोगडीकने । मात्रोत्थारिन्नरक्षित्वाजिक्षाकौ हरिधूर्जटी ॥२०६॥

नीत्वा नर्मकथाङ्गतां निजवपुर्मुञ्चन्ति मानोज्जितं संवृष्य स्वयमङ्गनाः भुञ्जितया त्यक्तं कुलं कुर्वते ।

सौख्यं प्रप्तिं हृदीर्षितेवनसमासत्तया यदर्थं भ्रमः प्रत्याख्याय तदेव वेद्ये न विटैः किं प्रार्थ्यते सेवया ॥२०७॥

यशस्करस्य भूत्वापि सचिवो भद्रफलगुणः । तस्याभूदनुजीव्यन्ते धिग्भोगाभ्यासवासनाम् ॥२०८॥

फलगुणस्वामिमुख्यानां प्रतिष्ठानां विधाविनः । तस्योपदेशो भूमर्चा पर्यहास्यसकृद्रहः ॥२०९॥

गृह्णन्विद्वेषितां हन्तुं टकरादि बलात्ततः । वृद्धो रक्तः क्रम्यनेशो दुर्गोष्ठीमध्यगोभवत् ॥२१०॥

170

नीक्ष्याक्षेपे संप्रविष्टं हन्तुं संप्रामडाभरम् । श्रीजयेन्द्रविहारं स निर्बृणो निरदाहयत् ॥२११॥

सुगतप्रतिमारीति इत्वा दग्धात्ततोखिलात् । जरद्वेवगृहेभ्यश्च संगृह्यं प्रायसंचयम् ॥२१२॥

हरप्रतिष्ठया बाधं मूढः स्वयदासो विदन् । नगरापणवीथ्यन्तः क्षेमगौरीश्वरं व्यधात् ॥२१३॥

एकः प्रयात्सुपरमं ब्रविणं तदीयं इत्वांपरः प्रसभमुहति प्रमोदम् ।

नो वेत्ति तस्त्वनिधने परकोशगामि धिग्वासनामसममोहकृतान्धकाराम् ॥२१४॥

त्यागिना क्षेमगुप्तेन मुक्तयर्थे खडाभुमुने । इत्वा विशारान्निर्दग्धाभ्यामाः वट्त्रिंशदरपिताः ॥२१५॥

175

दुर्गोष्ठां लोहरादीनां शास्ता शतमखोपमः । नृपतिः सिंहराजाख्यस्तस्मै स्वां तनयां ददौ ॥२१६॥

स तस्यां शाहिवीहिष्यां दिहायां सकमानसः । दिहाक्षेम इति ख्यातिं वयी लज्जावहां नृपः ॥२१७॥

मातामहेन भूमर्तृवधास्तस्या व्यधीयत । श्रीभीमशाहिवीदात्तमासादो भीमकेशवः ॥२१८॥

१९७. ') Corr. by A₂ from A₁, 'पालयः. १९८. ') Corr. by A₂ from A₁, 'वदनाम्.—') सुगण्यता supplied by A₂ in space left by A₁. १९९. ') Corr. by A₂ from A₁, 'मन्व्यत. २००. ') सुगण्यता supplied by A₂. २०१. ') Thus corr. by A₂; A₁, 'रक्षित्वा निष्ठा'. २०२. ') Thus A₂; A₁, 'विद्वेषितां. २०३. ') Thus A₂; A₁, इत्वा ततो.—') Thus A₂; A₁, सदाह्य. २०४. ') Thus corr. by A₂ from A₁, कृत्वा. २०५. ') A₂ gloss सिंहराजाख. २०६. ') Thus corr. by A₂ from A₁, शतमुखी' २०८. ') Thus A₂; A₁, श्रीमृमिस्वाविनो'. Cf. *Alberán's India* (trans. by Sachau), ii. 13.

- चन्द्रलेखाभिधां कन्यां राशे^१ दसवताभवत् । फल्गुणशरपतिना समं दिवा समस्तरा ॥१७९॥
 180 गुरुपदेशः शुभहान्कुन्तविधाभमस्तथा । तस्य निर्वहणाश्रमाङ्गुभुजो हास्यतां ययौ ॥१८०॥
 अमोघपतनान्मार्सान्योप्यान्संपामकर्मसु । खगलमृगयासप्तथा स हि ज्ञाप्यानमन्यत ॥१८१॥
 तं वृतं वागुरावाहिहोम्बाटविकपेटकैः । पर्यटन्त भूमिः सार्धमपर्यवसतत जनाः ॥१८२॥
 तस्य दामोदरारण्यलल्यानशिमिकाविषु । स्थानेषु क्रोष्टुमृगयारसिकस्य वयोगमत् ॥१८३॥
 अथ कृष्णचतुर्वर्द्यां स कुर्वन्मृगयां नृपः । ज्वालामपश्यत्कीशन्त्याः खगलैक निर्गतां मुखान् ॥१८४॥
 185 तदालोकनसंजातसन्नासाकम्पितस्ततः । लूतामयज्वरेणाभूत्परीतो मृत्युहेतुना ॥१८५॥
 मर्तुं ययौ च वाराहक्षेत्रं यत्र विधायकः । श्रीकण्ठक्षेममठयोरासीद्गुल्कपुरान्तिके ॥१८६॥
 मन्दरविदलाकारलूताङ्घ्रिकलेवरः । पीथे चान्दे चतुर्दिशे नवमेङ्गि^२ सिते मृतः ॥१८७॥
 क्षेमगुप्तात्मजः श्माभूवभिमन्युरभूततः । शिशुर्निक्षिपशर्मिण्या दिहादेव्यानुपालितः ॥१८८॥
 संधिचिपहभुङ्क्षान्तमुख्यकर्माधिकारिणः । निःसाध्वसं राजवधूमवन्ध्यशयनां ज्यधुः ॥१८९॥
 190 अभिमन्यौ क्षितिं रक्षत्यकस्मादेव दादणः । तुङ्गेश्वरापणोपान्तादुज्जगाम हुताशनः ॥१९०॥
 वर्धनस्वामिपार्थस्थभिक्षुकीपारकावधिः । वेतालसूत्रपातस्थास्त दहाह महागृहान् ॥१९१॥
 होम्बखण्डालसंसृष्टमूपसंपर्कदूषितान् । दग्धा महागृहान्वङ्किर्भुवः भुक्तिमिवाकरोत् ॥१९२॥
 रक्षिणी श्मापतेर्माता स्त्रीस्वभावाद्भिर्मूढधीः । सारासारविचारेण लोलकर्णी न पस्पृशे ॥१९३॥
 राज्ञः सुतापेणाद्भ्रष्टवैरा तस्थौ पुरा यतः । पतियत्येवं सा सार्धं फल्गुणेनाभ्यमन्त्रिणा ॥१९४॥
 195 पत्नी^३ मृते सपत्नीनां वृष्टानुमरणं^४ ततः । दम्भेनानुमूर्धन्तीमनुमेने स तां व्रुतम् ॥१९५॥
 निषिधेधानुबन्धानु सानुतापां चितान्तिके । कृपालुर्मरणादेताममात्यो नरवाहनः ॥१९६॥
 अतो निसर्गापिभुनो रक्तस्तां मन्युवूषिताम् । फल्गुणाद्राज्यहरणाशङ्कां रात्रीमजिमहत् ॥१९७॥
 विरागशंसिभिर्लिङ्गैस्तां शास्त्रा विषमाशयाम् । समन्युं साखितामात्यां फल्गुणोप्यास्त शङ्कितः ॥१९८॥
 स हि सर्वाधिकारस्यः सर्वस्यास्मिगतोभवत् । दीप्यमानोधिकं प्रन्वशौर्योत्साहादिभिर्गुणैः ॥१९९॥
 200 अस्थीनि क्षेमगुप्तस्य गृहीत्वा जाङ्गवीं गते । पुत्रे कर्दमराजाख्ये प्रबलैरन्वितो बलैः ॥२००॥
 तत्प्रत्यागमपर्यन्तं पर्णोत्से स्यातमुद्यतः । अविश्वसन्नृपगृहे फल्गुणो वैरिशङ्कितः ॥२०१॥
 निर्गम्य नगराद्यावत्सभाण्डागारिसैनिकः । काष्ठवाटान्तिकं प्रापं तावद्भक्ताविचोदिता ॥२०२॥
 आकलय्य व्रुतं दिहा संत्यज्य प्रार्थनादिकम् । पृष्ठे प्रत्युत याष्टीकांस्तस्य हन्तुं व्यसर्जयत् ॥२०३॥
 नवावमानखिन्नः स मिलितानन्तसैनिकः । प्रत्यावृष्य ततो मानी वाराहं क्षेत्रमाययौ ॥२०४॥
 205 भुत्वा समेतसैन्यं तं प्रत्यायातं प्रतापिनम् । आस्कन्दशङ्किनी दिहा सामास्या समकम्पत ॥२०५॥

१७९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ राशो. १८०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'श्रद्धाङ्गु'. १८१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रतिमान्या'.—^२) A₂ कुन्ताप. —^३) Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रत्यागम'. १८२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'दिविदये'. १८५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'तस्यिति'. १८७. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'नवमेङ्गे'. १८९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मन्त्रिणा'. १९४. ^१) A₂ gloss समेतैकैव सती. १९५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'परपत्नी'.—^२) A₂ 'नुसरण'. १९९. ^१) Thus A₂; A₁ तन्त्र. २०२. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'प्राण्य'; A₂ gloss प्राण इत्यर्थः.

तस्मिन्नेवे गतं शान्तं विलम्बं स्वामिन् विवम् । वराहपादसन्धिषु तेनं शस्त्रं समर्पितम् ॥२०६॥
 श्रोत्रसंवायवापापं ह्यवस्थायेन मन्त्रिणा । स्वस्य संमार्जितं तेन राजमातुषु साध्वसम् ॥२०७॥
 युक्तानुक्तविचारवाद्यमनसः सेवा महद्वैशसं कुन्देस्मिन्प्रतिकारकमे गहनद्रोहापवादावहम् ।
 येन म्भूतगुणेशोपकरणीभावोपि तस्मै परं कोपः कोपि विवेकिनः समुचितः शास्त्राय शस्त्राय वा ॥२०८॥
 पर्णोत्समेव शनकैः ससैन्ये फल्गुणे गते । विगताध्यापका बाला इवामोहन्त मन्त्रिणः ॥२०९॥
 बोगक्षेमौ चिन्तयन्ती क्षेमगुप्तवधूरपि । अनिशां प्रजजागार स्वयं कण्टकपाटने ॥२१०॥ 210
 राज्यमार्थं पर्वगुप्तो मन्त्रिणौ क्रोशपीथिनौ । अजिपहृत्करौ पूर्वं पुष्योर्थीं छोजभूमदौ ॥२११॥
 तयोः प्रजाती तनयौ ख्याती महिमपाटलौ । अवधिषातां यौ राजमन्दिरे राजपुत्रवत् ॥२१२॥
 तौ तत्रावस्थितावेव तत्कालं राज्यलालसौ । समन्वयं समगंसातामुषामैहिम्मेकादिभिः ॥२१३॥
 बलिनौ तावद्वलया रस्यापास्तौ नृपास्पदात् । समन्वु स्वगृहादास्तां बाधकृतगतगतौ ॥२१४॥
 एकतः वृष्टतः प्राशान्महिषो निर्गतस्य सा । निर्वासनाय याष्टीकांस्तावत्पकटवैकृता ॥२१५॥ 215
 शक्तिसेनाभिधानस्य अशुरस्य निवेशनम् । प्रविवेश स तज्ज्ञात्वा तं ते तत्रापि दुहुहुः ॥२१६॥
 शक्तिसेनेन याष्टीकाः सान्त्विता नाचमन्वया । तदा भीतस्य जामातुर्व्यक्तं प्रादात्स संभवम् ॥२१७॥
 तं लब्धसंभवं प्राप हिम्मकी मुकुलस्तथा । एरमन्तकनामा च परिहासपुराभवः ॥२१८॥
 श्रीमानुदयगुप्ताख्योऽप्यमृताकरनन्दनः । ललितादित्यपुरजा यशोधरमुखा अपि ॥२१९॥
 एकैके ते' मिथः सैन्यैर्भुवनक्षोभकारिणः । संभूय वक्रुर्द्वैराज्यं महिषः पक्षमाभिताः ॥२२०॥ 220
 तस्मिन्महाभवे दिहापक्षं मन्त्री सभान्धवः । एक एव तु तस्याज नाद्रोमो नरवाहनः ॥२२१॥
 प्रवर्धमानपुत्रना योर्नु बद्धोद्यमास्ततः । पद्मस्वाम्यन्तिकं प्रापुर्दीप्यमानानुधा द्विवः ॥२२२॥
 अथ भूरमटे दिहा विसृज्यात्मजमाकुला । आपच्छान्तिसमांस्तांस्तानुपायान्तमचिन्तयत् ॥२२३॥
 ललितादित्यपुरजान्निजान्स्वर्णेन भूरिणा । तूष्णीं स्वीकृत्य विदधे रिपूणां संघमेदनम् ॥२२४॥
 एकाक्षेपेखिलैः कोपो विधेय इति वादिभिः । महिषः पीतकोशैस्तैः संधिर्देव्या समं कृतः ॥२२५॥ 225
 गोष्पदोत्सुकुने यस्याः शक्तिर्नाशायि केनचित् । वायुपुत्रावितं पक्वा तथा संघाग्धिलकूने ॥२२६॥
 यत्संयदो रस्वमहीषधीनां करोति सर्वव्यसनावसानम् ।
 त्यागेन तद्यस्य भवेन्नमोस्तु चित्रप्रभावाय धनार्थं तस्मै ॥२२७॥
 वस्कोचकाञ्चनादानेऽप्युक्षां ध्यायन्त्युपक्रियाम् । दिहा यशोधरादिभ्यः कम्पनादि समर्पयत् ॥२२८॥
 अभिचारं महिषश्च कृतवत्या मितीर्दिनैः । मण्डलेखण्डितास्त्वं रण्डायाः समजृम्भत ॥२२९॥
 कदाचित्स्थकनाख्यस्य शाहीशस्योपरि क्रुधा । सदा स्वर्बंशजैर्बाणां कम्पनाधिपतिर्वदौ ॥२३०॥ 230
 तदेषां निम्नगादीलदुर्गं प्रविधाता जवात् । अखण्डशक्तिना तेन बलादमाहि यकनः ॥२३१॥

२०६. ^१) Corr. by later hand from A₁ तत्र. २११. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ को. २१६. ^१) Emended; A B G 'हिमका'. २१६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ शक्तिसेनाभि°. २१६. ^२) Thus corr. by A₂ from A₁ तैल्लब्ध°; A₂ gloss तं महिषानं. २२०. ^१) Thus A₂; A₁ एकैकं तं. २२०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ नमोस्तु. २२६. ^१) Emended; A B G सनर्पयत्. २२९. ^१) Thus A₂; A₁ विहायाः. Cf. vi. 260. २३०. ^१) Thus corr. by A₁ from 'पिपुक्कना'.

- स कृतमणतेस्तस्य करमादाव भूपतेः । अभिवेकान्मुभिभक्ते श्रीलताप्यायनं पुनः ॥२३२॥
 लम्पप्रवेशैः समये तस्मिन्नकादिभिः स्वतैः । कम्पनाधिपती राश्या विहेषोपाहि मूढया ॥२३३॥
 उर्वीपतेषु स्फटिकाहमनथ शीलोञ्जितलीददयस्य चान्तः ।
 असंनिधानास्ततस्तस्थितीनामन्वोपरार्गः कुरुते प्रवेशम् ॥२३४॥
 स्वचित्तसंवादि चचो वदन्तो धूर्ता वितन्वन्ति मनःप्रवेशम् ।
 २३५ वृषगजनानां गणिकावधूनां विटाः प्रभूणामपि गर्भवेटाः ॥२३५॥
 श्लोभाय थक्कनं रक्षन्धनादायीति वैभुनम् । तथ्यमेव तवीयं सा स्वयंवादाहमन्वत ॥२३६॥
 भय स्ववसतिं प्राप्ते कम्पनेशे जयोजिते । याष्टीकान्यसृजहिहा स्फुटं निर्वासनोद्यता ॥२३७॥
 तदाक्षेपं समाकर्ण्य स्मरन्तः कोशसंविदम् । ते हिम्मकैरमन्ताथाः पूर्ववदिक्रियां ययुः ॥२३८॥
 नरवाहनमुख्यास्तुं राक्षीपक्षं न तस्यजुः । विमेदं पूर्ववस्थापदेधं निजबलं पुनः ॥२३९॥
 २४० प्रविष्टेषु ततः कोपास्पुर्ं शुभधरादिषु । भट्टारकामटे दिहा भूयः पुत्रं व्यसर्जयत् ॥२४०॥
 वत्सार्गले नृपगृहे स्थितां तां दैवमोहिताः । ते तदैव विना पुत्रं विमूढा नोदपाटयन् ॥२४१॥
 राश्याः संजघटे लोकः परस्मिन्नेव वासरे । यद्वलेन तदा स्वैर्यं सा किञ्चिस्तमदर्शयत् ॥२४२॥
 ज्याभट्टारिकापार्थायावच्छूरमटान्तिकम् । व्याप्य स्थितैरिषस्तेनैरथ प्रववृते रणः ॥२४३॥
 राजधानीं राजसैन्ये प्रविष्टे प्रासविद्भुते । सिंहद्वारे घटावधमेकाङ्गाः समदर्शयन् ॥२४४॥
 २४५ शरीरनिरपेक्षास्ते मीनं संसम्भ्य तद्वल । अथावन्दिशिषां सैन्यं चेलुः केचिच्च शशवः ॥२४५॥
 तस्मिन्नवसरे राजकुलभद्रः समाचयौ । नूर्यवोपैरिषां सैन्यं भिन्दन्वानन्दयासिजम् ॥२४६॥
 तस्मिन्प्राप्ते द्विषां सैन्यं विननाश विनश्वरम् । न ब्रोहाविमयं जानु सन्ते शस्त्रदेवताः ॥२४७॥
 शोटयत्यायसान्बन्धान्स्फोटयत्युपलानिति । यः क्वातिमवहन्तथां हिम्मको भीमविक्रमः ॥२४८॥
 तस्यासिना राजकुलभद्रदेहार्धपातिना । चर्ममात्रं न तुत्रोट कङ्कटस्यातिसंकटे ॥२४९॥
 २५० विलोक्य तदसंभाव्यं सैन्ये सैन्यं समाभिते । अघानि हिम्मको योधैरवाहृभिर्ं यशोधरः ॥२५०॥
 तथाप्यासीत्स्फुरन्संख्ये य एरमन्तकः क्षणम् । स भमासिभ्युतो वाहाज्जीवमाहमगृह्यत ॥२५१॥
 नाजौ तैरेव्यताधानुं यः श्रीमात्राजबान्धवः । जगामोदयगुमः स कापि स्वक्ता महाहवम् ॥२५२॥
 इत्थं लम्पजया राक्षी तस्मिणावपरीडुषा । यशोधरं शुभधरं मुकुलं च सवान्धवम् ॥२५३॥
 काश्मीरिकाणां यः आहभुत्कोण्डेता गयान्तरे । सोप्येरमन्तकः भूरः परिहासपुराभवः ॥२५४॥
 २५५ बद्धा महाशिलां कण्ठे वितस्ताम्भसि पातितः । स्वहुर्मयकलं देव्याः प्रकोपेनानुभावितः ॥२५५॥

२३२. ^१) A, gloss श्रीः एव लता. २३३. ^१) Thus corr. by later hand from A, 'वेद्यः; R G as above. २३४. ^१) Thus corr. by A, from A, 'म्बोम्बराय. २३५. ^१) Thus A,; A, स्वसंवादा. २३६. ^१) A, gloss एकाक्षेपेणिलैः कोषो विवेक इत्येवंकपां. २३७. ^१) मुढया supplied by A, in space left by A, २३९. ^१) Thus corr. by A, from A, नोपपाट. २४०. ^१) Thus corr. by A, from A, अथावदि.—^२) The words from चेलुः to सैन्यं in the following verse are omitted by A, and supplied in margin by A, २४१. ^१) A, 'जिजाय. २४२. ^१) Thus A,; A, G R विनेश्वरम्. २४६. ^१) Thus corr. by later hand from A, सीट.—^२) विववहस supplied by A, in space left by A, २५०. ^१) Emended with C; A R G 'रवहसि. २५१. ^१) Thus A; R G हेर. २५३. ^१) Thus corr. by A, from A, काश्मीरका.—^२) Thus corr. by A, from A; 'मुत्कोण्डेता.—^३) Thus corr. by A, from A, गयान्तरे.—^४) Thus corr. by A, from A, 'हार.

वे समसमताद्वर्षास गोपालनृपास्पुरा । अभिमन्युं चावदासन्बोडशानां महीभुजात् ॥२५६॥
 वर्षवर्षे प्रतापानुःश्रीहरा दीर्घवृक्षयः । ते क्षिप्रं मन्त्रिणः सर्वे सान्धवायाः सप्तानुगाः ॥२५७॥
 भीमभूमङ्गमात्रेण दिवादेव्या सकोपया । आसन्निशेषतां नीता दुर्गयेव महाहराः ॥२५८॥ तिलकम् ॥
 अभवन्विहिता राश्या तानुत्पाद्य मदीदतान् । रक्षादयः कम्पनादिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥२५९॥
 इत्थं मन्त्रिमकाण्डः स रण्डामाखण्डलोपमात् । अखण्डमण्डलां चक्रे निर्दोहो नरवाहनः ॥२६०॥ 260
 राश्री कृतज्ञभावेन सापि मन्त्रिसमान्तरे । तमाजुहाव निर्दोहं स्वयं राजानकाक्यया ॥२६१॥
 छत्रे ह्यव्यय निष्पन्नमोमनेस्मिन्नभुङ्क्ते सा । इष्टे जहर्ष निर्दिष्टे निर्दिष्टेदानुकूल्यतः ॥२६२॥
 आरोग्यान्वेषणं शिक्षाप्रार्थनां गृहवर्तिनः । सात्मवस्तुविसर्गं च नाकृत्वा तस्य पिप्रिये ॥२६३॥
 अभूतां युगवाहस्य कुट्यनाम्नः इती पुरा । यौ सिन्धुभुट्यौ तन्ज्यावान्सिन्धुर्लोकितकः किल ॥२६४॥
 पर्वगुप्तगृहे भूत्वा गञ्जाध्यक्षे स्थिते क्रमात् । लब्धा गञ्जाधिकारित्वं तस्या राश्याः शमैरभूत् ॥२६५॥ 265
 क्त्वा तथैव गञ्जेशो नवाषासविधावकः । कर्मस्थानस्य निर्माता सिन्धुगञ्जाभिधस्य चः ॥२६६॥
 प्रायशो इतराज्यस्ते वर्तन्ते नरवाहनः । इति नेयधियं राश्रीं सोभ्यधत्त दुराशवः ॥२६७॥
 सा तथेत्सव्रवीद्यावत्तावत्सेम्णा स जातुञ्चित् । मन्त्री तां प्रार्थयामास भोक्तुं निजगृहागमम् ॥२६८॥
 सा सानुगां तत्र यानां धुवं स्वामेव भव्यस्यति । इत्युक्त्वा सिन्धुवापृच्छत्कर्तव्यं भवाकुला ॥२६९॥
 अनुत्कैव प्रचलिता राजधानीमलक्षिता । स्त्रीधर्मिण्यस्मि जातेति पश्चाद्गतां व्यसर्जयत् ॥२७०॥ 270
 संप्रवृत्तोपचारायां गतायां तत्पर्याप्तया । राश्यां नाशममात्यस्य प्रीतिः संविद्य सा ययौ ॥२७१॥
 तयोस्ततः प्रभृत्येव निष्कृष्टशेखरयोः कृतम् । चाक्रिकैरतिशयत्वं तिलपिण्याकयोरिव ॥२७२॥
 कुलिशं सर्वलोहानामम्भसां शैलसेतवः । अभेद्याः प्रतिभाष्यन्ते न किञ्चिदसतां पुनः ॥२७३॥
 वे बालादपि संभूढाः प्राज्ञाः क्षुरगुरोरपि । तेषां न विद्याः के तावन्निर्माणपरमाणवः ॥२७४॥
 विश्वासेोद्भिन्नधीः शिभून्कलयते काकोम्बरीयाञ्जिज्ञान्दंसः क्षीरपयोविभागकुशलस्त्रस्यस्यसारादुनात् ।
 लोकावेक्षणमीक्षणधीः खलगिरं जानाति सस्यां नृपो धिग्वैदग्ध्यविमुग्धताव्यतिकरस्पृष्टं विधानं विधेः ॥२७५॥ 275
 मूढा चरणहीना सा भुतिबाह्यतया तथा । वैधेयविप्रप्रकृतिरिव प्रायाद्भिगर्भताम् ॥२७६॥
 ब्रह्मेजितस्तथा शश्वत्तया स नरवाहनः । यथा विमाननोत्तमः स्वयं तस्याज जीवितम् ॥२७७॥
 प्रकुप्यत्यप्रतीकार्ये स्वनेजस्तप्रचेतसाम् । शरणं मरणं त्वक्का किमिबान्यद्यशोर्धिनाम् ॥२७८॥
 शाशिहीनेव रजनी सत्यत्यक्तैव भारती । विरराज न राजभीर्नरवाहनवर्जिता ॥२७९॥
 सा कौर्याभ्यासविषमा हन्तुं विततविक्रमान् । संप्रामडामरद्वताम्समीपस्थानचिन्तयत् ॥२८०॥ 280
 निजमुत्तरधोर्षं ते तद्भयेन विनिर्गताः । कट्यकहारपस्याहीन्कृतारभीन्व्यपावयन् ॥२८१॥
 उत्पिच्छमीतया राश्या स्वक्का परिभवन्नपाम् । ते यत्तास्त्रमचक्षन्त मानः स्वार्थाधिनां कुतः ॥२८२॥

२६९. १) A, gloss कनौ सुरागृहे यज्ञा गण्डागारे पुमानधेति कीचः.—२) Thus A R G; perhaps, to be emended with G *sec. manu* गञ्जाध्यक्षस्ततः क्वान्. २६९. १) Thus emended according to conjectural reading (*sec. manu*) in G; A B G (*prima manu*) नवाषासवि. २६९. १) Emended; A, इत्स्यति; G P इत्स्यति; R भव्यस्यति; C वत्स्यति. २७५. १) A, 'वृत्ताय'.—२) A, तन्ज्यावत्तया. २७५. १) Thus A, A, किन्ताय.

- स्थानेश्वरादिभिर्मुञ्चैर्हार्मैरितैः समम् । ते भीताः पुरतस्तस्याः पुनरेत्य जगृम्भिरे ॥२८३॥
 अथ तस्मिन् राश्या रक्ते प्रमयमागते । आनीतः फल्गुणो भूयो वीरार्थिन्वा निजान्तिकम् ॥२८४॥
 285 राजकार्याणि कुर्वाणः स भूवः शस्त्रममहीत् । न्यस्तशस्त्रोपि यस्तस्य दुस्वजा भोगवासना ॥२८५॥
 महिमा राजपुर्यादिजयिनस्तस्य पश्चिमः । अङ्गुतो वृद्धबन्धक्या भवद्वद् इवामवत् ॥२८६॥
 अमूदुदयराजस्य देवीभातुरतिभिः । यः सहाबोसपटले जयगुप्ताभिः कुधीः ॥२८७॥
 अन्येधिकारिणस्तेन सहिताः क्रूरवृत्तयः । कश्मीरेषु व्यधुर्लुण्ठिं दुष्कृतैस्तदुपार्जितैः ॥२८८॥
 दौःशील्यभाजो मातुष पाप्मभिर्विधुरीकृतः । अभिमन्युः क्षणे तस्मिन्क्षयरोगेण पत्न्युश्चे ॥२८९॥
 290 पण्डितः पुण्डरीकाक्षो विद्वत्पुत्रैरुपस्कृतः । कृतभुतः स वैदुष्यतादुष्याभ्यां विदिसुते ॥२९०॥
 तथा विमुञ्चप्रकृतेस्तस्य दुष्कृतसंगमः । शोषाधावी शिरीषस्य रविताप इवामवत् ॥२९१॥
 अर्धमानः प्रजाचन्द्रस्तृतीयस्यां स कार्तिके । भुक्तेष्टवत्वारिशाब्दे मस्तो निचनिराहुणा ॥२९२॥
 तत्पुत्रो नन्दिगुप्तस्तु बालधन्ने निजासने । वृद्धस्तनयशोकस्तु दिहाया इदमे पदम् ॥२९३॥
 सा शोकपिहितकौर्या तस्यै प्रशमशीतला । रविरजशलाकेष ध्वान्तच्छन्नोष्मवैकृता ॥२९४॥
 295 ततः प्रभृत्वद्भुताभिस्तस्या धर्मप्रवृत्तिभिः । क्रुकर्मेभिदपोडापि लक्ष्मीः प्राप्ता पवित्रताम् ॥२९५॥
 नगराधिपतिर्भुदयः सिन्धुभाता भुमाशयः । तदीयधर्मचर्यायां बभूव परिपोषकः ॥२९६॥
 सा तेनेत्स्पादितानर्धजनराया गतैरसा । ततः प्रभृत्वद्भुदेवी सर्वलोकस्य संमता ॥२९७॥
 राक्षः स सचिवः सस्यं दुष्प्रापो लुप्तचण्डिमा । कुर्याद्यः वृत्तसेव्यत्वं हेमन्त इव भास्वतः ॥२९८॥
 सा निर्मायी विपन्नस्य सूनेः सुकृतवृद्धये । अभिमन्युस्वामिनोभूदभिमन्युपुरस्य च ॥२९९॥
 300 अथ दिहापुरोपेतो दिहास्वामी तथा कृतः । मठश्च मध्यदेशीयलाटशौडोत्रसंभवः ॥३००॥
 भर्तुः कङ्कणवर्षस्य पुण्योत्कर्षाभिर्वृद्धये । चकार कङ्कणपुरं रमणी स्वर्णवर्षिणी ॥३०१॥
 श्वेतशैलमयं चान्यं सा दिहास्वामिनं व्यधात् । भवलं चरणोद्भूतगङ्गाम्भःप्रवनैरिव ॥३०२॥
 चक्रे काश्मीरिकाणां च दैशिकानां समाभयः । तयात्युच्चतुःशालो विहारआदसंपदा ॥३०३॥
 श्रीसिंहस्वामिनं नाम्ना सिंहराजस्य सा पितुः । मठं च विदधे स्थित्यै^१ दैशिकानां त्रिजम्भनाम् ॥३०४॥
 305 मठप्रतिष्ठावैकुण्ठनिर्माणाद्यैः स्वकर्मभिः । तयातिपावनधन्ने वितस्तासिन्धुसंगमः ॥३०५॥
 तेषु तेषु प्रवेशेषु किमुक्तैर्भूरिभिः शुभैः । सा प्रतिष्ठा व्यरचयच्चतुःषष्टिमिति भुतिः ॥ ३०६॥
 जीर्णोद्धारकृता देव्या पुष्टपाकारमण्डलाः । प्रायः छुरगुहाः सर्वे शिलावप्राकृताः कृताः ॥३०७॥
 क्रीडाचक्रमणे राश्याः पञ्चा विमहवाहिनी । वल्गाभिधा वैवधिकी वल्गामठमकारयत् ॥३०८॥
 तीर्थासेबनमौनभागपि तिमिः सक्तः स्वकुल्याशने वाताशान्प्रसते शिखी वनपयोमात्राशमोप्यन्वहम् ।
 विश्वस्ताञ्जलवारिणः प्रकटितध्यानोपि भुङ्क्ते बकः सत्कर्माचरणेपि दोषविकृतौ^१ न प्रत्ययः पापिनाम् ॥३०९॥
 310 वर्षणी^१ वर्षमात्रेण शान्तशोका बभूव सा । भोगोत्सुकार्मके तस्मिन्नपरि व्यभिचारकृत् ॥३१०॥

३०२. ^१) Thus A R G ; Edd. वर्षमानः, found also *sec. manu* in R G. A₂ gloss अर्धवत्तः लण्डविन्वत्. ३००. ^१) Thus A R G. ३०३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ जनाश्व°. ३०४. ^१) स्थित्यै omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३०६. ^१) Thus A₂; A₁ भुताः. ३०९. ^१) Thus A₁; A₂ विरती. ३१०. ^१) A₂ gloss वर्षणी अस्तसी इत्यर्थः.

वर्षे एकावपञ्चाशो नीतः पक्षे सिते क्षयम् । स मार्गशीर्षहादहयाममार्गश्वमया तथा ॥३११॥
 पौषस्त्रिभुवनो नाम मार्गशीर्षे सितेद्विनि । पञ्चमेप्येकपञ्चाशो वर्षे तद्वत्तया हतः ॥३१२॥
 अथ मृत्पुपक्षे राज्यनासि स्वैर मित्रेक्षितः । क्रूरया चरमः पौषो भीमगुप्ताभिधस्तथा ॥३१३॥
 तस्मिन्नक्षत्रे वृद्धः फल्गुणोपि व्यपद्यत । निगूढकौर्यदौःशील्या दिहा वरौरवाद्भूत् ॥३१४॥
 बभूव साधं वृत्पद्दुष्टचेष्टाशतोक्तदा । धृष्टकक्षपटा मत्तदन्तिमूर्तिरिबोक्तदा ॥३१५॥ 815
 महाभिजनजातानामपि हा भिक्षिसर्गतः । सरितामिव नारीणां बुन्निर्मिन्नानुसारिणी ॥३१६॥
 क्षोतोधिराज्यमधिगम्य विराजमानास्त्रिन्धोः प्रसूय कमलाल्पपद्मोमिकेते ।
 जाने सरस्यविरतं जलजे प्रसूया नावी महाभिजनजा अपि नीचभोग्याः ॥३१७॥
 स्वशास्य बहिवासांश्चपणोत्सवामजन्मनः । बाणस्य सनुस्तुङ्गाख्योविशान्मद्विषपालकः ॥३१८॥
 प्रविष्टो जातु कश्मीरांल्लिखहारकर्मणा । सुगन्धिशीहप्रकटनागाद्विकषण्मुत्सैः ॥३१९॥
 पञ्चभिर्भानुभिः सार्धं सार्धिविषहिकान्तिके । देव्या दृग्वोचरं यातो दद्यावर्जकोभवत् ॥३२०॥ तिलकम् ॥ 820
 रहःप्रवेशितो वृत्त्या स भाव्यर्षबलाद्युवा । संभुक्तभूरिजाराया अपि तस्याः प्रियोभवत् ॥३२१॥
 तुङ्गानुरागिणी राशी पापा लज्जोज्जिता ततः । रसदानेन वैमुख्यभाजं भुट्यमघातयत् ॥३२२॥
 भिक्षुश्चित्रारान्कुपतीन्येषां विषमचेतसाम् । फलभून्या स्तुतिस्तोषे होषे प्राणधनक्षयः ॥३२३॥
 रक्षो देवकलशो वेलाक्षितः कृतस्तया । भुट्याधिकारे कौहृन्मयाचरत्त्रिजपो विटः ॥३२४॥
 येपि कर्दमराजाद्या वीरा इरादिनायकाः । तेपि कौहृन्मयमभमन्न्येषां गणनैव का ॥३२५॥
 चतुष्पञ्चानि वर्षाणि तिष्ठन्पृथग्दे शिशुः । भीमगुप्तोभवद्यावत्किञ्चिलौढीभवन्मतिः ॥३२६॥
 राज्यत्रयवस्था यावच्च पितामहाथ वृत्तयः । दुःस्थिताः प्रत्यभासन्त संस्थाप्यास्तस्य चेतसि ॥३२७॥
 भङ्गशीलविहीनाया निर्धुणाया निसर्गतः । तावत्क्षेयधियस्तस्याः स चिन्त्येः समपद्यत ॥३२८॥
 अभिमन्युवधुस्तं हि चक्रे गूढप्रवेशितम् । महाभिजनजं पुत्रं तस्मात्सोभूतयाविधः ॥३२९॥
 सा देवकलशोनाथ दत्तमन्त्रा विशङ्किता । त्रयोज्जिता स्पष्टमेव भीमगुप्तमबन्धयत् ॥३३०॥ 830
 निगूढे नन्दिगुप्तादिद्रोहे लोकस्य योभवत् । संदेहः स तथा तेन व्यक्तकृत्येन वारितः ॥३३१॥
 ताभिस्तामिर्वातनाभिर्भीमगुप्तं निपात्य सा । षट्पञ्चाशोभवद्वर्षे स्वयं क्रान्तनृपासना ॥३३२॥
 प्रवृद्धरागया राश्या दत्तोद्रेको दिने दिने । सर्वाधिकारी तुङ्गोय बभूवाधरिताखिलः ॥३३३॥
 सभ्रातृकेन तुङ्गेन मीलिताः पूर्वमन्त्रिणः । राज्यविग्रवमाधानुमयतन्त विरागिणः ॥३३४॥
 तेथ संमन्थ्य कश्मीरानामिन्धुः क्रूरपौरुषम् । उषं विग्रहराजाख्यं दिहाभ्रातुः क्षतं नृपम् ॥३३५॥ 835
 मुख्यामहारान्क्ष प्राप्तो विधानु राज्यविग्रवम् । भीमान्प्राचोपवेशार्थं हुतं प्रावेशयद्भिजान् ॥३३६॥
 विहितैक्येषु विधेषु लोकः सर्वोपि विद्रुतः । अन्विषेवान्वहं तुङ्गं तत्र तत्र जिघांसया ॥३३७॥

३१२. १) Thus A₁; A, एकोनप०. ३१३. १) Thus corr. by later hand from A₁ मार्गशीर्षे. ३१५. १) बभूव साधं supplied by A₂ in space left by A₁. ३१८. १) A, gloss बोधोत्सु जातः. ३१९. १) स supplied by A₂ in space left by A₁. ३२०. १) Corr. by A₂ from A₁ सन्धि.— ३) Thus A₁; A, °कान्ति. ३२५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कौटिल्यं. ३२९. १) Thus corr. by A₂ from A₁ अभिमन्यव०. ३३३. १) परि supplied by A₂ in space left by A₁. ३३६. १) A, gloss प्राचः भीमान्प्राचोपवेशः.— ३) Thus A₁; A, प्राचोपवेशः.

- कर्त्तव्यविधिद्वारे तुङ्गं पञ्चाशद्वेदमणि । दिनानि कतिविदिहा तस्यावास्कन्दशक्तिनी ॥३३८॥
 तथा स्वर्णप्रदानेन सुमनोमन्तकादयः । ब्राह्मणाः समगृह्यन्त ततः प्राचो न्यवर्तत ॥३३९॥
 340 एव तस्मिन्महाक्षेपे तथा दानेन वारिते । ययौ विग्रहराजः स भद्रशक्तिर्विद्यागतम् ॥३४०॥
 अथ दार्ढ्यं समासाद्य तुङ्गाद्याः प्रभविष्णवः । शनैः कर्दमराजारीञ्जद्विहितविग्रवान् ॥३४१॥
 सुलङ्कनो रक्तसूनुस्तथान्ये मुख्यमन्त्रिणः । दृष्टैर्निर्वासिता देशानुष्टैः संप्रवेशिताः ॥३४२॥
 प्रवर्धमानवैरेण गूढवृत्तैर्विर्जितैः । प्रायं विग्रहराजेन ब्राह्मणाः कारिताः पुनः ॥३४३॥
 वस्कोवादिस्त्रया विद्या भूयः पायविधाविनः । लम्बस्थैर्येण तुङ्गेन संनिपत्यापहस्तिताः ॥३४४॥
 345 तेषां मध्ये वसन्गूढमादित्याख्यः अपलायितः । इतो विग्रहराजस्य प्रियः कटकवारिकः ॥३४५॥
 शस्त्रक्षतः प्रतीहारी वत्सराजाभिधः पुनः । न्यङ्कोलकादिभिर्भावस्त्रीवपाहमगृह्यत ॥३४६॥
 ते स्वर्णापाहिणो विद्याः सुमनोमन्तकादयः । सर्वेपि बद्धास्तुङ्गेन कारागारं प्रवेशिताः ॥३४७॥
 अथ फल्गुणनाशेन एते राजपुरीपतौ । तां प्रत्यारब्धिरभवत्कुध्यतां सर्वमन्त्रिणाम् ॥३४८॥
 निपस्थ संकटे धीरः पृथ्वीपालाभिधस्ततः । चक्रे राजपुरीराजः काश्मीरिकावलक्षयम् ॥३४९॥
 350 शिपाटको हंसराजो विपद्यौ तत्र मन्त्रिणौ । चन्द्रायैर्दुर्गतिर्दृष्टां मरणं यत्र भेषजम् ॥३५०॥
 अयान्येन पद्याकस्मात्तुङ्गः सार्धं सहोदरैः । कृत्वा राजपुरीं धीरः प्रविश्य सहसादहत् ॥३५१॥
 ननाश तेनोपायेन पृथ्वीपालः स पार्थिवः । शोषाणां मन्त्रिणां सैन्यं प्राप मुक्तिं च संकटात् ॥३५२॥
 अबलः सप्त भूपालस्तुङ्गाय प्रददौ करम् । एवं कृतं तदा तेन नष्टस्यार्थस्य योजनम् ॥३५३॥
 पविशन्नगरं तुङ्गस्ततः स्वीकृतकम्पनः । षकार डामरमामसंहारं सिंहविक्रमः ॥३५४॥
 355 दिहाप्युदयराजस्य भ्रातुः पुत्रं परीक्षितम् । चक्रे संग्रामराजाख्यं युवराजमशक्तिता ॥३५५॥
 सा हि सर्वाञ्छिशुभ्रायान्पुरो भ्रातृद्वयान्स्थितान् । परीक्षितुं मुमोचाप्रे पालेयतफलावलम् ॥३५६॥
 शक्तः कियन्ति कः प्राप्तुं फलान्यत्रेतिवादिनी । साभवद्राजपुत्राणां तेषां कलहकारणम् ॥३५७॥
 गृहीताल्पफलांशमपहारांस्तान्ददर्श च । संग्रामराजं स्वस्वल्पफलभाजमविक्षतम् ॥३५८॥
 अनन्तफलसंग्रामावक्षतत्वे च कारणम् । सविस्मयं तथा पृष्टः स तामेवं तदाब्रवीत् ॥३५९॥
 360 अन्योन्यकलहव्यपानेतान्कृत्वा पृथग्बसन् । समवापं फलान्यस्मिन्न चाभूवं परिक्षतः ॥३६०॥
 व्यसन्नं संप्रवेद्यान्यान्स्थितानामप्रमादिनाम् । न काः क्लेशविहीनानां घटन्ते स्वार्थसिद्धयः ॥३६१॥
 भुवेति तस्य सा वाधमप्रमत्तत्वदूतिकाम् । भीरुर्नारीस्वभावेन राज्ये मन्यत योग्यताम् ॥३६२॥
 भूरस्य लभ्यं शौर्येण भीरोर्भीरुतया यथा । कार्ये हि प्रतिभात्यन्तर्न भवेच्च तदन्वया ॥३६३॥
 काष्ठं बहुघुञ्जितमपि भवेच्छीतशान्त्यै कपीनां लोकां शुद्धयै सलिलमनलधाप्रिशौचैणकानाम् ।
 जन्तोर्भावा विदधति यथा भाविनः कार्यसिद्धिं तत्त्वं तेषां कृत्वन सहजं वस्तुतो नास्ति किञ्चित् ॥३६४॥

३५०. १) Thus A₂; A₁ 'दुर्गतिं दृष्टा'—') Thus corr. by later hand from A₁ 'नैव'. ३५३. १) नष्टस्वा supplied by A₂ in space left by A₁. ३५६. १) राज्ञं omitted by A₁ and supplied by A₂. ३५९. १) Thus corr. by A₂; A₁ व्यसने संप्रवेद्या'—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'विहीनां'. ३६४. १) A₂ gloss अभिषौचा युगा अभिषमन्ति विषमूषका विषं च न विषयन्ते क्षीयिता - - - - . १) A₂ यथाभावन.

तस्यामेकाग्रशील्यश्चक्रभ्राजामिदिने । देव्यां विचं प्रवातायां जुवराजोभवद्वृषः ॥३६५॥
 कीर्तयन्धेन मूपालवह्नीनां भुवनाजुतः । गृतीषः परिवर्तोयं वर्ततेमुत्र मण्डले ॥३६६॥
 निर्मलकण्टककुले वसुसंपदाद्ये श्रीसातवाहकुलमाप महीतलेस्मिन् ।
 हावाभिरग्धकुतरी जलदाप्नुतिस्त्रे चूतमरोह इव केलिवने प्रवृद्धिम् ॥३६७॥
 भय स मृदुतवान्तर्गृहधैर्यानुभावः सुखमवनिमयोषां शैष्णि सप्रामराजः ।
 बिसकुलनिभसोभानिहुतमाणसारः कणकुल उरगाणामीक्षितेव न्यधत् ॥३६८॥

368

इति श्रीकाश्यपिरिकमहाप्रात्यखण्डप्रभुसूतोः कण्डणस्य कृती राजतरङ्गिण्यां बह्वस्तरङ्गः ॥
 अत्र वर्षचतुःशष्टौ मासेष्वर्धे दिनेषु च । अष्टस्वभुवन्भूपाला दद्या भूयोगभोगिनः ॥

३६६. ¹) Thus corr. by later hand from A, °बंधा°. ३६७. ¹) Thus corr. by A, from A, निष्पन्नक°. —²) Thus corr. by A, from A, सातवा°; B G as above. —³) A, प्रकटिम्. ३६८. ¹) Thus corr. by A, from A, कणकुल. Colophon. ²) A, inserts here the note: एते १० व ३६९ ॥ अर्धिनः एते ११ पन्थः ३३३ ॥. —³) A, adds here: किञ्चित्पद्येव राजानकालकण्डेन. —
⁴) A, भगिनः.

॥ सममस्तरङ्गः ॥

- मातुस्तेजनि निर्मले' पितृकुले ज्ञाप्या तनुवैधसा त्वं संध्याहितसंनिधिर्मम जपारक्तेधरे खेलसि ।
संध्यावन्दनसाभ्यस्तयगिरिजास्तुत्येवशैर्वाक्यलैर्यः संध्यामपि बन्दते स्म स्र जगत्प्रीणानु गौरीश्वरः ॥ १॥
- क्षमां' क्षमापतिर्बिभ्रन्मनसा च मुजेन च । याम्भीर्येण च शक्त्या च सोजयद्वाहिनीपतीन् ॥ २॥
जशे राक्षीक्षये भङ्गो वैस्तुङ्गस्य तदाखिलैः । दिनश्रीत्रिगमे संध्याप्रसङ्गस्येव रागिणः ॥ ३॥
तत्तत्प्रतिभटाटोपत्रोटनात्प्रत्युतास्य तैः । उदयो रदृशे शश्वदति को वेत्ति वेधसः ॥ ४॥ युग्मम् ॥
- 5 नृपेण जातज्ञानेयः भूरः शक्तिसमन्वितः । सर्वाधिकारयोग्योऽसदा चन्द्राकरः क्षयम् ॥ ५॥
अन्ये भीमलिकाग्रामदिविरस्थोरुसंपदः । पुण्याकरस्य तनयाः भूराः क्षान्ति प्रपेदिरे ॥ ६॥
समर्थमन्त्रिधिरहादनिच्छन्नपि वेधसा । निन्ये गत्यन्तरत्यक्तस्तुङ्गपक्षं क्षमापतिः ॥ ७॥
संग्रामराजतुङ्गादीन्देधी कोशमपाययत् । मुमूर्षन्ती पुरा स्यातुमद्वेहेणेतरेतरम् ॥ ८॥
क्लेशसहो महीपाठस्ततः कार्यवशादपि । तुङ्गन्यस्तप्रजाकार्यो भोगाभ्यसालसोभयन् ॥ ९॥
- 10 पर्याप्तं तस्य भीरुत्वं कियदन्यत्प्रकाश्यताम् । असमैर्यैः नसंबन्धीक्षमे यशसः क्षतिम् ॥ १०॥
साहायकार्थी यत्प्रादाच्छ्रीशौर्यादिमते ह्यताम् । दिशामटाधिपतये प्रेमनासे स लोटिकाम् ॥ ११॥
क लोकोद्भवोऽद्भुभृद्योग्या नृपात्मजा । प्रतिप्रहजलक्लिन्नपाणिः काल्पमना द्विजः ॥ १२॥
अथ तुङ्गादिभङ्गाय प्रायं ब्राह्मणमन्त्रिणः । परिहासपुरे विपपारिषद्यानकारयन् ॥ १३॥
विपमन्त्रिमनैक्येन कृतो राज्ञः स विप्रवः । दुःसहः पवमानामिसमागमसमोभवत् ॥ १४॥
- 15 राज्ञोऽप्युत्पाटने सज्जैः कथंचित्प्रार्थितोऽर्ह्यैः । मतिः क्षान्तिचरुप्राये' तुङ्गनिःसारणे कृता ॥ १५॥
राज्ञां तुङ्गादिभिर्धैर्यावसेभ्यः प्रतिभुतम् । अन्यत्प्रार्थयितुं लप्रास्तावन्ते शत्रुबुद्धयः ॥ १६॥
तुङ्गास्कन्देन त्रिप्रोथं यो मृतस्तद्गृहे' वयम् । तं निर्दहाम इत्युक्त्वा शवः कोप्यरबद्धतः ॥ १७॥
तैरुद्धृत्य यदानीतः शठैस्तुङ्गगृहान्प्रति । केशहोमाद्य विहिताद्या कृत्योत्थापिताभवत् ॥ १८॥
तथा प्रतीपपातिन्या निःशौचानां द्विजन्मनाम् । अकस्मात्सिरंगाच्छस्त्रं विनाशायोत्थिते कलौ ॥ १९॥ तिलकम् ॥
- 20 ततः पलायिता विप्रा यस्तेषां मन्त्रदोभवत् । निगूढं राजकलशास्तद्वेषम प्राविशन्भयात् ॥ २०॥
स व्यक्तीभूतकौटिल्यः संमार्गं ह्युचिरं व्यधात् । अपहरिस्तु ते विप्राः पलाय्य स्वगृहान्ययुः ॥ २१॥

१. ') A₂ निर्मिते. २. ') A₂ gloss भुवं क्षान्ति च.—') A₂ gloss सेमापतीन् समुद्रांश्च. ५. ') ग्रा supplied by A₂.
६. ') A₂ gloss कौशां विस्वं । अपाचयत् भकारवत् । पीतकीशान् कृतवती इत्यर्थः. १५. ') Thus corr. by A₂ from A₁
प्रार्थितो.—') A₂ 'प्रविस्तु'. १६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ राजस्तु.—') A₂ gloss निःसारणं. १७. ') च supplied by
A₂.—') A₂ gloss तुङ्ग-गृहे.

विभिते राजकलशे समकार्वा द्विजातयः । मन्त्रिणः श्रीधरद्वयः समानत्वं व्यधुर्मृधम् ॥२२॥
 ते कृत्वा शुभहस्करं समाप्तिं सवरे गताः । निर्भिद्य मण्डलं सप्त सप्तवनेर्दुर्तं वधुः ॥२३॥
 जितः सुगन्धिसीहिनं तेषु शान्तेषु संयुगे । बभूव राजकलशस्तुङ्गेनानावितो गृहम् ॥२४॥
 भीषमानोधिरोप्याभु स्कन्दं मार्गेषु विक्षतः । तुङ्गस्य मुग्धबाहैः स नर्तितोपदतावुधः ॥२५॥ 25
 भय्योपि भूतिकलशो नाम मन्वी विनिर्जितः । द्युतेन राजकाख्येन सह भूरमठं वधौ ॥२६॥
 क्रमात्सुगन्धिसीहाद्यैर्मुक्तः करुणया ततः । सपुत्रः सोवमानाभितप्तो देशान्तरे वधौ ॥२७॥
 परिहासपुरादेवं जातेो यो देशविद्वजः । स दैवयोगानुङ्गस्य भुभाष प्रत्युताभवत् ॥२८॥
 ततः प्रसाहिते राशि गुणदेवेन मन्त्रिणा । आययौ भूतिकलशाः कृतगङ्गानिमज्जनः ॥२९॥
 पुनर्नृपगृहे तस्मिन्किञ्चिद्व्यपदे शनैः । तुङ्गं निहन्तुं राक्षसं गूढं दूताः प्रयोजिताः ॥३०॥ 30
 ज्ञातवार्तेन तुङ्गेन तस्मिन्नर्थे प्रकाशिते । सपुत्रो भूतिकलशो राजा निर्वासितः पुनः ॥३१॥
 अवष्टम्भं मनाग्लेभे चन्द्राकरद्वतः छनैः । यो मट्यामन्तकः सोपि तस्मिन्काले व्यपद्यत ॥३२॥
 भूत्वा किञ्चिद्विष्णुं भूमृत्कन्यासंभोगभाजनम् । राजोपकारकृच्छ्रीमान्प्रेमापि ममयं वधौ ॥३३॥
 विपेदिरेन्द्ये गङ्गायाः सर्वेपि नृपतिप्रियाः । अवाशिष्यत भोगाय तुङ्गः सभातृकः परम् ॥३४॥
 इति यो यो हि वृत्तान्तस्तस्य नाशाय शक्तिः । स स दैवानुकुल्येन प्रत्युतोत्रेचकोभवत् ॥३५॥ 35
 कालक्रमवृत्तिसंभयभूः स्वमूलमात्राभ्यो तटतटः सरितोऽम्बुपुरैः ।
 यैः शङ्क्यते निपततीनि वितीर्णमृद्धिस्त्रैरेव तस्य हि भवेत्स्थितिभूमिदार्ढ्यम् ॥३६॥
 नीत्युज्ज्वलं व्यवहरन्मजाराधनतत्परः । शकपुण्यसंक्षयानुङ्गः शनैस्त्वासीत्खलन्मतिः ॥३७॥
 यत्स्वभाग्यापहाराय हीनजन्मानमादरे । साहायकाय कायस्थं क्षुद्रं भद्रेश्वराभिधम् ॥३८॥
 विद्वान्गिज्यं सौमिकत्वं काष्ठविक्रयितादि च । आरामिकस्य तस्यासीत्कृत्यं वंशक्रमोक्षितम् ॥३९॥
 कम्बलोद्वृष्टपृथोय भोजनार्थमवालगतं । मस्त्रामवीभाण्डवाही यच्च पञ्चाक्षियोगिनाम् ॥४०॥ 40
 अनन्तराजकार्वादिविन्ताभ्रान्तो विधाय तम् । तुङ्गः सहायं नाबुद्ध संसर्गाङ्गावसंक्षयम् ॥४१॥
 धार्मिकं तेन धर्माकं विनिवार्यार्थचेतसम् । गृहकृत्वाधिकारे^{१)} स दुष्कृती विनिवेशितः ॥४२॥
 देवगोत्राक्षणानायातिथिराजोपजीविनाम् । अकालमृत्युविदधे वृत्तिच्छेदं स दुर्मतिः ॥४३॥
 शबाजीवोपि पुण्यमति क्रूरः कापालिको निजान् । भद्रेश्वरस्तु पापोभूषिजानामपि जीवहृत् ॥४४॥
 तुङ्गेन चैत्रे सर्वत्र कृते भद्रेश्वरे प्रभौ । सुगन्धिसीहः प्रययावावाडे मासि संक्षयम् ॥४५॥ 45
 परलोकं गते तस्मिन्सर्वभारसहेनुजे । तुङ्गच्छिन्नोत्तमाङ्गस्य सदैव्योमन्यतात्मनः ॥४६॥
 श्रीत्रिलोचनपालस्य ज्ञाहेः साहायकार्थिनः । देवां ततो मार्गदीर्घे मासि तं व्यसृजन्वृषः ॥४७॥
 राजपुत्रमहामास्यसामन्तादिनिरन्तरम् । सैन्यं तमम्बगाङ्गुरि भुवनक्षेमनक्षमम् ॥४८॥

२४. ^{१)} A, gloss सुगन्धिसेन. २५. ^{१)} A, gloss इन्द्रिकरः. ३०. ^{१)} Thus emended with C; A R G 'सीहिनम्'.
 ३१. ^{१)} A, gloss सौमिकविक्रयित्वं.—^{२)} Thus corr. by A, from A, 'कविकापि. ४०. ^{१)} The first half of this verse has
 been omitted by A, and supplied by A, in margin. ४२. ^{१)} Thus corr. by A, from A, 'कापी. ४३. ^{१)} A, gloss
 सुव्यसृजन्वृषः.—^{२)} A, gloss सुङ्गः.

- अपागतेन सद्यतः शाहिना कृतसक्तियः । पञ्चपाणि दिवान्वासीचदेशे स वदोन्मदः ॥४९॥
- 50 पजागरवरन्यासशास्त्राभासादिवासनाः । अभियोगोचिताः शाहिरपरवर्त्तं तदात्रयीम् ॥५०॥ युग्मम् ॥
 तुरुष्कसमरे वाचस्य वृत्तं कृतबुद्धयः । आलस्यविषयास्तावन्निष्ठतास्मिन्निरेस्तटे ॥५१॥
 एवं त्रिलोचनेनोक्तं सोपहीन दितं वचः । तस्थौ परं समं सैन्यैस्तेकादाहबोत्सुकः ॥५२॥
 हम्मिरिर्जं तदा सैन्यं जिज्ञासार्थं विसर्जितम् । तौषीपारे' मितप्रयैस्ततस्तीर्त्वावधीद्वलैः ॥५३॥
 ततस्तमाहितोस्तेकमपि शाहिः पुनः पुनः । जगादाहवतस्वज्ञः पूर्वोक्तमेव संविदम् ॥५४॥
- 55 स तस्य नामहीनाकर्म रणौत्सुक्यवशावदः । प्रत्यासन्नविनाशानामुपदेशो निरर्थकः ॥५५॥
 भातस्ततः स्वयं कोपातुरुष्कानीकनायकः । सर्वाभिसारेणार्णवच्छलाहवविशारदः ॥५६॥
 अथ तुङ्गस्य कटकः सरसा भङ्गमाययौ । शाहिसैन्यं परं संख्ये दृष्टो विचरत्क्षणम् ॥५७॥
 शाहिसैन्ये गतेप्यासीञ्जयसिंहः स्फुरन्वणे । श्रीवर्धनश्च सांप्रामिविभ्रमार्कश्च डामरः ॥५८॥
 कैरे तुरंगतुमुले प्रहरञ्जिस्त्रिभिर्भटैः । वीरक्षेत्रे निजे देशे रक्षितस्तैर्यशःक्षयः ॥५९॥
- 60 कस्त्रिलोचनपालस्य माहात्म्यं वक्तुमीधरः । निःसंख्या अपि यं संख्ये न जेतुमशकन्निवः ॥६०॥
 मुमुभे दधिरासारवर्षी युद्धे त्रिलोचनः । कल्पान्तदहनज्योतिर्विसारीव त्रिलोचनः ॥६१॥
 स बोधयित्वा संपामे कोटीः कङ्कटबाहिनाम् । एकाकी कार्कर्मज्ञो निर्ययौ रिपुसंकटात् ॥६२॥
 गते त्रिलोचने दूरमशेषं क्षितिमण्डलम् । प्रचण्डवण्डालचमूशालभच्छावमानशो ॥६३॥
 संप्राप्तविजयोप्यासीन्न हम्मिरः समुच्छ्वसन् । श्रीत्रिलोचनपालस्य स्मरञ्छीर्यममानुषम् ॥६४॥
- 65 त्रिलोचनोपि संभ्रित्य हास्तिकं स्वपवाङ्मुतः । सयजोभून्महोस्तादः प्रत्याहर्तुं जयत्रियम् ॥६५॥
 वया नामापि निर्नष्टं शीघ्रं शाहिभियस्तथा । इह प्रासङ्गिकत्वेन वर्णितं न सविस्तरम् ॥६६॥
 स्वमेपि बदसंभाष्यं यत्र भमा मनोरथाः । हेलया तद्विदधतो नासाध्यं विद्यते विधेः ॥६७॥
 ईष्यञ्जुमिषैपुल्यं' राज्ञः शंकरवर्मणः । वृत्तान्तवर्णने पूर्वममुत्र प्रकटीकृतम् ॥६८॥
 स शाहिदेशः सामात्यः समुत्सपरिच्छदः । किमभूत्किमु वा नामूदिति संविन्स्यतेधुना ॥६९॥
- 70 अथतारं तुरुष्काणां दक्षाशेषे महीतले । प्राप्रभङ्गस्ततस्तुङ्गः स्वदेशं प्राविशच्छनैः ॥७०॥
 तृगालायेव तुङ्गाय लम्बभङ्गाय भूपतिः । न तत्रागसि चुकोथ स धैर्वसरशाशयः ॥७१॥
 किं नु खेदाय समभुत्तुङ्गायसस्वमीशितुः । परावसतया चित्तं पशोरप्युपतप्यते ॥७२॥
 तुङ्गात्मजोपि कन्दर्पसिंहः श्रीशौर्यवर्धितः । राजोचितं व्यवहरंस्तस्योद्दिगप्रदोभवत् ॥७३॥
 गृहलेखैः क्षणे तस्मिन्निद्रान्वेषी स भूभुजम् । भाता विप्रहराजोपि धैर्यचतुङ्गमारणे ॥७४॥
- 75 कोशादिस्मरणां राजा चिरं दोलायमानधीः । अभीक्ष्णपेरणोद्दिमः प्रेरकानन्नवीसतः ॥७५॥

४९. ^१) Thus A₂; A₁ स तथा. ५०. ^१) ए supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁. ^३) वृत्तवर्ष. ५२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁. ^२) नोक्ताः. ५३. ^१) Thus A₁; altered by later hand to हल्ली; G as above.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁. ^३) याव; A₂ gloss तौषी नाम नदी. ५४. ^१) एव supplied by A₂. ५५. ^१) Thus A₂; A₁ 'रिपोरच्छ'. ५६. ^१) Thus A₂, with gloss सङ्गान्स्वापत्वं साहायिः; A₁ सहाने. ५९. ^१) Thus A₂; A₁ रिपुम्. ६०. ^१) A₂ gloss अस्व ईष्यस्व मुनेः वैपुल्यं. ७२. ^१) पशोर supplied by A₂ in space left by A₁. ७३. ^१) Emended; A राजयो. ७४. ^१) Thus A₂; altered by later hand to मुमुञ्चाम् which is found also in G R. ७५. ^१) A₂ gloss वयं देव्या पीतकोशाः कृता इति स्मरणात्.

पञ्चमेष सप्तमः स शेषतो यः कदाचन । पञ्चमिह शमे तस्मिन्पदस्यः किं विदुष्यते ॥७६॥
 अथवा भुवनाधिको इत्यादस्यानयो बलात् । इति कातापकारार्थमुक्ताभूदितो नृपः ॥७७॥
 सप्तम्यायै यो वीजभूत इति विधाय ते । विधानु तदवत्सर्वं तुङ्गस्यासक्तोद्यमाः ॥७८॥
 सप्तम्यास्यन्तरे तुङ्गो भूषेयाकारितो नृपान् । सक्तो निर्बन्धो इत्युःस्वयोपि विधेर्वशात् ॥७९॥
 स शक्तिरथ नृपास्वामिं स्थिरा राज्ञोपतः शनम् । पञ्चमैः सहितो भूयैः प्राविशन्मन्त्रशुद्धयम् ॥८०॥ 80
 पञ्चम्यादिशास्त्रैर्न पर्वशर्करकादवः । अमुक्तापि यदीपते तुङ्गं सत्त्वैरपातवन् ॥८१॥
 मन्त्री महारथो नाम श्रीभूषणकरवर्मणः । तद्वदस्तुङ्गमृत्पेयु क्वाणः सिंहस्थः परम् ॥८२॥
 निःशस्त्रो यः शमे तस्मिन्परिचापविधिधत्वा । इन्वमानस्व तुङ्गस्य वृत्ते स्वं यपुरक्षिपत् ॥८३॥
 तुङ्गस्य पञ्चमाशयो दक्षः आमोभवद्भवान् । राम तस्मिन्निदम्बुक्ते सोऽङ्कासः समपद्यत ॥८४॥
 आस्थानमास्यस्वासीर्हर्मनाथः सुतोम्निके । यः पापकारी तुङ्गस्य पार्थः कङ्कथ दुर्मतिः ॥८५॥ 85
 ताभ्यामाभुविरेकिभ्यां चापार्थे स्वाङ्गुलीर्मुक्ते । क्षिपद्गदां पशुपतश्च शस्त्रं चास्यवशात्कथे ॥८६॥
 अन्तरङ्गाय चङ्गाया वेभूर्बस्तुङ्गमन्त्रिणः । तैः स्त्रीयदासितं नृणीं बलैः सप्तम्यान्वितैरपि ॥८७॥
 अज्ञाततुङ्गमृत्कुम्भस्तुमुले तत्र भूपतिः । तद्वृत्तेभ्यः शङ्कमानो बह्निदायाहवाधिकम् ॥८८॥
 आश्वासाय स्वभूत्वानां क्षिप्वा खड्गेन सत्वरम् । पातवासाय तुङ्गस्य सक्तस्य क्षिरो बहिः ॥८९॥
 रघु स्वामिशिरश्चिह्नं शैव्ये शैव्यात्पलायिते । भुवनामुग्धलीचक्रुः कतिचित्तुङ्गसेवकाः ॥९०॥ 80
 भुजङ्गनामा सामन्वदिजापत्सो गृहागतः । संग्रामराजं विदधे गेहाग्रेऽपलायितम् ॥९१॥
 हारं कवकदण्डेन भङ्गजर्मलितं ततः । विश्वमि हतवान्चोधान्त्स राजास्थानमण्डपे ॥९२॥
 श्रीशायिकारी त्रैलोक्यराजनामा इतो रणे । कट्यामन्त्रकथनेषो क्षीरोन्वभिवशाभिधः ॥९३॥
 अङ्गने विश्वेकाङ्गा क्षीरास्तुङ्गोपजीविनः । श्रेणीं बभ्रुभूमिहता निःश्रेणीं स्वर्गपदतेः ॥९४॥
 संग्रामं पद्मराजाद्ययः कृत्वापि विश्वोक्षतः । स्वाभिप्रमयदुःखाभितार्पं तीर्थाभवाग्नयै ॥९५॥ 85
 अन्धे लोकहयनाभिनं शस्त्रं रणाङ्गने । संत्वमन्तो व्यजुज्जन्त वशासा जीवितेष च ॥९६॥
 चन्दावनः ह्रमटमन्थो देशिकभार्जुनाभिधः । हेलाचक्रो कामरथ स्वकृशस्त्राः परैर्हताः ॥९७॥
 लोडितावसथस्तुङ्गो सुगिहतभीर्मक्षीमुजा । आशङ्कभुङ्गहादरवां कथशेषो व्यधीवत ॥९८॥
 निर्दोहवृत्तौ भूभर्ता तुङ्गे संवने इति । लम्बैरथा व्यजुज्जन्त खलपाया नृपास्पदे ॥९९॥
 राज्ञो मतः कतुपयन्गुह्यैभुवकर्मणा । यो भ्रातृभ्रातृहृजयोर्विपत्तौ हेतुतां यतः ॥१००॥ 100
 स दुष्पवादनिर्वन्धो माग्रे निजकुलान्तकः । तुङ्गभागा ततो राज्ञा कम्पनाधिपतिः कृतः ॥१०१॥ युवककम् ॥
 अर्था कन्दर्पीसिंहस्य क्षेमा परवर्षणी । जामेज संवने चक्रे रक्षसेवावितक्षणां ॥१०२॥
 यद्यान्ते तुमुले चिन्वा यतुर्मिर्दिवसैः सती । तुङ्गकुवा इत श्राहैः प्रविवेसा हताशनम् ॥१०३॥

७६. ') Thus corr. by A, from A, हयना. ७९. ') Thus corr. by A, from A, वृत्तम्. ८४. ') Emended; A R G
 इत्युक्तम्. ८९. ') च supplied by A, in space left by A, ९२. ') Thus corr. by A, from A, रङ्गुलीर्मुक्ते इतः.
 ९५. ') Thus corr. by A, from A, 'कथ कृत्वा.—') A, निरक्षयः; A, निरक्षयः. १००. ') Thus corr. by A, from A,
 आशुपयन्गुह्यै. १०२. ') Emended; A 'वर्षणी.—') A, gloss रक्षी वि रक्षी चरति.

- मम्मायामवहत्यां कन्दर्पो वावजीजनत् । पुत्रं विचित्रसिंहं च मानुसिंहं च विभुती ॥१०४॥
 105 गृहीत्वा तौ स्तुवां तां च मङ्गना तुङ्गबलभा । देशादिनिर्गता हीना राजपुर्यां स्थितिं व्यधात् ॥१०५॥ सुम्भम् ॥
 तुङ्गस्थाने ततो राक्षा पापो भद्रेश्वरः कृतः । भूतेश्वरादिदेवानां चक्रे कोशादितुङ्गनम् ॥१०६॥
 कियद्विक्रमैककल्पमस्य राक्षः प्रकाशयताम् । तादृशानपि यच्चक्रे पार्थादीनधिकारिणः ॥१०७॥
 पार्थः परमदुर्मेधाः कथातो भ्रातृकलत्रगः । निर्दिष्टारेण यत्नेन नगराधिकृतः कृतः ॥१०८॥
 वधादिपापं पार्थेन ह्यकृतस्यक्तचेतसा । पवित्रे प्रवरेद्यास्य रङ्गपीठे प्रवर्तितम् ॥१०९॥
 110 चक्रे तुङ्गस्थ भूर्भर्तुर्मतङ्गः कृष्णामणीः । सिन्धोः सुतः कोशवृद्धिं मनापीडनपण्डितः ॥११०॥
 पुरा देवमुखाख्यस्य दिविरस्य किलाजनि । आपुषिकायां वेद्यायां पुत्रश्चन्द्रमुखाभिधः ॥१११॥
 वस्तुङ्गोपाभयालक्ष्म्या लालितत्वं महीपतेः । वराटकात्प्रभृत्प्रासीत्कोटीनां कृतसंचयः ॥११२॥
 विभूतिमध्ये तुङ्गस्थ प्राभृतायान्यदौकितैः । अपूर्वैर्निजभृत्येषु विक्रयोभूत्कुलोचितः ॥११३॥
 प्रभृताभिररोगथ भूत्वा लम्बोदवः पुनः । यो मन्शामिः सरोगथ तिष्ठंलोकैर्ध्वहस्यत ॥११४॥
 115 एकमेवाभवद्यस्य सुकृतं मरणक्षणे । कोटेश्चिभागं यददाच्छ्रीरणेभ्यश्चोजने ॥११५॥
 तदात्मजाः कृता नानभागनन्दिमुखास्त्रयः । अधीशाः पृथनाङ्गस्य राक्षा तुङ्गोपजीयिवः ॥११६॥
 हास्यं बभूव भूर्भर्तुस्तेषां तुङ्गपदार्पणम् । बन्धनं यत्रकाण्ठीनां हेमस्थाने शिशोरिव ॥११७॥
 ते तुरुष्काहवे राक्षा तुङ्गवत्प्रहिताः पुनः । प्रत्यावृत्त्व यदुर्देशं निजमेव पलायिताः ॥११८॥
 इत्थं मन्त्रिष्वयोर्येषु क्षान्तिशीले च भूपती । केचिदुद्रेकमभजन्दरदिविरडामराः ॥११९॥
 120 सा लोटिकामतं कृत्वा लोटिका नृपतेः सुता । तिलोत्तमाया विदधे मानुर्नाम्नापरं मठम् ॥१२०॥
 पापिनामपि हन्तेयं कापि सस्कर्मासना । भद्रेश्वरोपि यच्चक्रे विशारं ह्यकृतोऽञ्जलम् ॥१२१॥
 सत्यं विवेक्ता संप्रामराजो योऽव्याप्यतोर्जितम् । निजं नृवाणो ह्यधिगं प्रपामपि न निर्ममे ॥१२२॥
 श्रीलेखा पार्थिवधुः श्रीयशोमङ्गलात्मजा । पत्न्यौ शिथिलसामर्थ्ये स्वैरिणीस्वमसेवत ॥१२३॥
 सुतः सुगन्धिशीहस्य जयलक्ष्म्यां बभूव यः । बलभो निर्भरं देव्याः सोस्यास्त्रिभुवनोभवत् ॥१२४॥
 125 स जयाकरगङ्गादिगञ्जलटातितीक्ष्णधीः । कोशोपकारकृतस्या जारोऽप्रासीज्जयाकरः ॥१२५॥
 मयप्रामीर्णाङ्गादिकर्षी संचयतत्परा । साभूर्भर्तुः प्रसादेन ह्यमगा भूरिवैभवा ॥१२६॥
 स चतुर्थसमाषाढप्रारम्भाहे महीपतिः । हरिराजाभिधं पुत्रमभिविष्यास्तमाययौ ॥१२७॥
 ह्यमनःसेवितः कुर्वन्नशेषाशांपकाशनम् । ह्यारोवहः स सर्वस्य चैत्रोत्सव हवाभवत् ॥१२८॥
 भ्रमोवाज्ञेन तेनेमां निश्चौरां कुर्वता महीम् । पण्यवीथ्यां निशीथिन्धां निविदा हारसंवृतिः ॥१२९॥
 130 भविरस्थायिनी राक्षस्तस्याज्ञाचिन्तितोन्नतिः । वन्द्या नवेन्दुलेखेव पार्थिवानामजावत ॥१३०॥

१०४. ') A, gloss कन्दर्पोसिंहः. १०५. ') सुम्भम्. added by A. ११०. ') Emended with G C; A R भूर्भर्तुः सतङ्गः.
 १११. ') A, gloss कोशलिकार्य. ११७. ') Thus A₁; A₂ पदार्पणम्. १२४. ') Thus corr. by A₁ from A₂ 'मठमी.
 १२५-१२६. ') The words from यज्ञादिगञ्जलटा to मयप्रामीण in the following verse have been omitted by A₁ and
 supplied in margin by A₂; they are found in G R. १२८. ') A, gloss पण्डितैः पुण्येषु.—') A, gloss आकाङ्क्षा विषय.—
 ') A, gloss सैव्यं लोचन. १२९. ') ') Thus corr. by A₁ from A₂ पुण्यवेद्यां and निशीथिन्धां. १३०. ') Thus A₂; A.
 'ज्ञाचिन्तितोन्नतिः.

शार्ङ्गशक्तिमहान्बुद्धीं त रक्षित्वा क्षमापतिः । सर्वं बली भुविपशाः सुविमुक्ताहमीदिने ॥१३१॥
 प्राणिनां शोतमानानां नक्षत्राणामिव क्षमात् । लक्ष्मीर्षीष्मशपेवेवं संगता भङ्गदायिनी ॥१३२॥
 समन्धोः स्वैरिणीवृत्तिः सुतस्य जननी निजा । अभिचारं चकारास्वेत्स्वविनामां जनभुतिः ॥१३३॥
 राजबोधकरणे सज्जीकृते राज्वादिनी स्वयम् । सा राजमाता श्रीलेखा बावत्कात्वा समागता ॥१३४॥
 मिलितैस्तावदेकाङ्गैर्भावा धावेवकेन च । सागराख्येन तत्पुत्री बालोन्मत्तो नृपः कृतः ॥१३५॥ सुगमम् ॥ 135
 निधिं जिपृक्षोरन्धेन इते सत्र प्रमापणम् । तद्वशिणोर्हेर्लुम्भस्य यापयैव यथा किल ॥१३६॥
 राजमातुस्तथा राजवल्लभायाः पुत्रनाशनम् । अभुदम्यइते राज्ये वृजिवायैव केवलम् ॥१३७॥ सुगमम् ॥
 सा राज्यत्रिप्रलम्भेन साहसा व्यधिताशुचा । व्यस्मरत्तनवस्नेहं शिरोकाभ्यासवासनाम् ॥१३८॥
 भयाजगाम स्वधिरः पितृश्वो बालभूपतेः । राज्यं विप्रहराजाख्यो हर्तुं विततविक्रमः ॥१३९॥
 स लोहराख्यबलितो रग्धा हारजार्कितः । दिनहयेन सार्धेन नगरं सत्प्ररोविशत् ॥१४०॥ 140
 श्रीलेखाप्रेरिताः सेनाः प्रविष्टं लोटिकामठम् । वीरिपितामयस्तत्र निजघ्नुस्तं सहायुगम् ॥१४१॥
 मउहयं ततः कृत्वा स्वस्व भर्तुः हृतस्व च । तस्यै व्यववती राज्ञी राज्यहोहोयतानिशम् ॥१४२॥
 ततो नरपतिः किञ्चिच्छनैः शिथिलशैशवः । अतिव्ययादिव्यसनी यर्भेभरतयाभवत् ॥१४३॥
 तस्यासन्नुहपालायाः शाहिपुत्राः परं प्रियाः । अनल्पवेतनादापि राज्योत्पस्यपहारिणः ॥१४४॥
 कृतप्रत्यहनिर्वाहः सार्धलक्षेण भुभुजा । रुद्रपालो हरिद्रत्वं कदाचिदपि नात्वजत् ॥१४५॥ 145
 दिवापालः क्षमापालतन्धवा प्रतिवासरम् । सहस्राणामशीत्वापि शेते स्म न ह्यसं निशि ॥१४६॥
 अनङ्गपालवेतालधके क्षमापाललालितः । शश्वत्सुवर्णगीर्वाणप्रतिमापाटने मनः ॥१४७॥
 रुद्रपालः परिचाता धनप्राणादिहारिणाम् । बभूव वीरचण्डालप्रायाणं वचपञ्जरः ॥१४८॥
 कायस्था रुद्रपालायाः प्रजनं पीडनं स्वधुः । चकारान्धमठं भीमानुत्पलाख्यो बदमणीः ॥१४९॥
 कियद्गुपालबाल्भमन्वत्स्याभिधीयताम् । जालन्धराधिपस्येन्दुचन्द्रस्येन्दुमुलीं ह्यताम् ॥१५०॥ 150
 उपवेमे मनोज्ञस्वाज्ज्येष्ठामासंमतिं स्वयम् । यथा नडः स्वाभिधवा विदधे त्रिपुरेश्वरे ॥१५१॥
 तस्याः किञ्चिद्वोम्पुनां स्वसारं यो बन्नीवसीम् । अथ सूर्यमतीं देवीं भूभुजे परिणीतवान् ॥१५२॥
 रुद्रेण भूपतिः सख्या स कर्मशुखदायिना । पात्रीकृतो दुर्नवानां कर्णेनेव सुयोधनः ॥१५३॥
 कम्पनाभिपतिस्तत्र क्षणे त्रिभुवनो बली । आयवौ भूपतेर्हेतुं राज्यं संभृतडामरः ॥१५४॥
 आकृष्टाशेषकटके तस्मिन्धोदुमुपागते । एकाङ्गाः सहयारोहा राजपक्षं च तस्यजुः ॥१५५॥ 155
 असिना लङ्कयन्प्रासानमोषाङ्गसाध्यविक्रमः । प्रजहारानन्तदेवः स्वयं त्रिभुवनं रणे ॥१५६॥
 संवाहरसिताङ्गः स इदमहनिपीडितः । विदहीं बदनेनासृक्स्वप्रतापमिचोद्गमन् ॥१५७॥
 विनयच्छन्नशौटीर्षः शिभुप्रायः स भूपतिः । वृष्टा बलमसंभ्रायं तस्मिन्स्वयत्का रणं गते ॥१५८॥

१३१. १) स्वविनामा supplied by A₂ in space left by A₁. १३५. १) A₂ gloss तस्या अपरः पुत्रः. १३६. १) Thus A₂;
 A₁ एव १३९. १) Thus A R; G C इन्नु. १४१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रविष्टो. १४६. १) Thus corr. by A₂ from
 A₁ 'नापदत्ते. १५०. १) ए supplied by A₂. १५१. १) शश्वत् supplied by A₂ in space left by A₁. १५२. १) Thus A₁; A₂
 किञ्चिदिव. १५०. १) A₂ gloss चण्डाल. १५८. १) A₂ gloss शौटीर्षं अविनामः प्रागल्भ्यं वा.— १) A₂ gloss शिभुसदृशः.

- शालाशामरं मन्तं शक्तिरभिनवाभिधम् । शालास्थले व्यभाङ्गाव्यधिक्रमो मोक्षविक्रमम् ॥१९९॥
- 160 मांसाद्यन्नेष्टनाद्यभिभूतस्त्रयो भ्रमज्जये । भुवनक्षोभकृदभूरेरयोमस्तभूपतिः ॥१९०॥
 पद्मन्यहारतूनाङ्गानिकाङ्गान्ध पदे पदे । निवेद्यमानानमस्यैर्नाममहणपूर्वकम् ॥१९१॥
 क्षितिभृज्जातदाक्षिण्यो विलम्बिस्थावरे ततः । चाङ्गान्धमक्षपटलादेकाङ्गानां न्यवारनम् ॥१९२॥ पुण्ड्रम् ॥
 एवं तत्र कृतज्ञेन भृशेभ्यः प्रतिपादिता । विलम्बिस्तेन दीक्षारकोटिबण्यवतेः क्रमाम् ॥१९३॥
 राज्ञो रणाश्विपुत्रस्य दुग्धसेकैः करास्तरुः । स्थिरमहदृढः कृष्टभिरेणेति जनभुतिः ॥१९४॥
- 165 अशो महस्वं भूमर्तुर्दीनो देशान्तरागतः । तारुक्षिभुवनो जेव संविमेजे विमन्तुना ॥१९५॥
 बह्वाराजाभिधस्तेन बन्धुर्वज्राधिपः कृतः । रुद्रपालकृतहेषो विरक्तधलितो ययौ ॥१९६॥
 सप्तभिस्तेष्वभूपालैः समं मिलितह्यामरः । तेर्नामीतो दरद्राजो यत्नादचक्षमङ्गलः ॥१९७॥
 क्षीरपृष्ठाभिधं मामं पापस्य समरोत्सवः । तस्वापं विक्रमोदमो रुद्रपालो विनिर्घवी ॥१९८॥
 शो व्यवस्थापिते बुद्धे सैन्याभ्यां हरदीश्वरः । प्रीडन्मिण्डारकाक्यस्य नागस्य भवं ययौ ॥१९९॥
- 170 दुर्नेवाचरणान्तत्र पार्श्वस्थैर्वारितोपि सः । इवमानस्य प्रत्यस्य गात्रे कुन्तमपातयत् ॥१९०॥
 अथोज्जगाम गोमायुवपुः कुण्डाङ्गजगमः । स च न मृगयौस्तुक्यादधामहरदीश्वरः ॥१९१॥
 तमापतन्तमालोक्य व्यवस्थोन्मूलनं विवत् । आस्कन्वाशङ्कि गूमर्तुः सैन्यं बुद्धाय निर्वयौ ॥१९२॥
 अमृततोक्षसंघर्षसंजातानलसंहतिः । कृतस्वर्गाङ्गोद्ग्राहो वीराणां समरोत्सवः ॥१९३॥
 तस्मिन्महामठाटोपे शिरमिच्छन्नं दरुत्पतेः । रुद्रस्य रौद्रमहसः संस्रब्धं यथाः पुनः ॥१९४॥
- 175 समरे बधवन्धादि म्लेच्छराजाः प्रवेदिरे । संयाप हेमरत्नादि पुनः कश्मीरभूपतिः ॥१९५॥
 उन्समुक्ताद्योताम्भःक्षालिताक्षजलज्जलम् । रुद्रपालो दरद्राजशिरो भर्तुदपानयत् ॥१९६॥
 भावोदयनवस्तेन कृतमाद्यैस्तथा द्विजैः । बह्वैर्बन्धिधास्तस्य बभूवुरवदालिकाः ॥१९७॥
 रुद्रपाले ततो तूतामयेन प्रमथं गते । अन्येपि शाहितनथाः क्षिप्रमेव क्षयं ययुः ॥१९८॥
 पालक्षेहान्धविषमे बुद्धाशवजुषोभवत् । देवी सूर्यमती भर्तुर्दपणस्येव विधिना ॥१९९॥
- 180 सुभटापरनामा सा गौरीश्वरविधाविनी । पुण्यं विलस्तापुलिने निर्मेजे सुभटामठम् ॥१९०॥
 गोदेमहवरजाविप्रराजैः ह्यबहून्निजान् । सदाशिवप्रतिष्ठावामरिद्रांशकार सा ॥१९१॥
 आशाचन्द्रापरारुख्यस्य कङ्कनस्यानुजम्भनः । नासा व्यधापि वास्तव्यात्सापहारो मठस्यवा ॥१९२॥
 सिङ्गनाख्यस्य च भानुर्मेर्तुधाभिधवा सती । मठौ चाकारवस्वार्थे त्रिजयेशामरेशयोः ॥१९३॥
 अष्टोत्तरं चापहारशतं श्रीविजयेश्वरे । ब्राह्मणेभ्यो महापुण्यं निहृद्यः मन्मपादयत् ॥१९४॥
- 185 पत्युर्नासाप्यपहारान्ब्रह्महावमरेश्वरे । त्रिभूलनाणलिङ्गादिप्रतिष्ठाश्च विनिर्मये ॥१९५॥

१९९. १) Thus corr. by A₂ from A₁, मोक्षविक्रमम्. १९२. १) Supplied by A₂. १९३. १) Emended with G C; A कृतम्. १९४. १) A₂ gloss बह्वाराजेन.— २) इच्छलमङ्गलः supplied by A₂ in space left by A₁; A₂ gloss नाम. १९५. १) Thus A₂; A₁ करदृष्टा, with gloss अरोह इति भाग. कनराज्ये. १९६. १) Emended; A विदम्. १९६. १) A₂ gloss उन्समुक्ताः वा कुन्ताः पुक्ता-मनवः सार्त्ता यो योतः कीदृः स प्वाम्भः तेन क्षालिता अकस्य रुधिरस्य ह्यलज्जलाकाचकण्यं प्रकाशः स्फार इति वाच्यं कस्य तद् इति शिरोविधिषयं । ह्यलज्जला तु क्षीमावामिति कौशः पुक्ताफलदीपेरिति मुक्तावामरत्नं कपलम् । अकस्य वि मुक्तां कपलिति वैश्वे-चिन्ताः ॥.— २) Thus corr. by A₂ from A₁, ह्यलज्जलम्.— ३) Thus corr. by A₂ from A₁, कपलम्. १९७. १) Thus A₂; A₁, तथा शिवं

दंपती राजराजाक्षणे मृते पुत्रे प्रचक्रतुः । सदाशिवान्तिके रामवेदन संख्यस्य तौ स्थितिम् ॥१८६॥
 ततः प्रभृति सख्यस्य पूर्वराजकुलस्थितिम् । तथैव कथा भूपालास्तथैव वसतीर्व्यधुः ॥१८७॥
 पार्थिवस्याश्वशालीयाः प्रियवाजितया मिवाः । प्रसादैर्देवतुण्यां च सर्वतः समतां वयुः ॥१८८॥
 गर्भेश्वरतक मर्तुर्वल्लभो नर्मकोविदः । अतुष्टवत्प्रजा निर्यं डडको नाम देशिकः ॥१८९॥
 सास्रवाभिपतिर्भोजः प्रहितैः स्वर्णसंचयैः । अकारयणेन कुण्डवोजनं कपटेश्वरे ॥१९०॥ 180
 प्रणिजा भोजराजेन पापसुदनतीर्थजैः । सततं वदनजाने वा तोयैर्बिहिताभवत् ॥१९१॥
 अपूरवत्तस्य वस्तां दुस्तरां निवमादितः । प्रहितैः कार्चकलशीकुंतैस्तद्धारिपूरितैः ॥१९२॥
 स तस्य पद्मराजाख्यः पर्णप्राप्तिकैदेशिकः । प्रियताम्बूलशीलस्य स्वागिनो बल्लभोभवत् ॥१९३॥ चकलकम् ॥
 तेन नागरखण्डादिपर्णविक्रयिणा नृपः । देशोत्पत्तिधनं मायो निःशेषं दापितस्तदा ॥१९४॥
 पञ्चवन्द्यकशोभाङ्कमैलिसिंहासने नृपान् । बन्धायादस्य तन्मध्ये धने स धनिकोधिके ॥१९५॥ 185
 तद्वाजनिष्क्रमास्थानोपयुक्तं तस्य मन्दिरान् । आनीयमानं मासार्धवासरे मासि मास्यमूत् ॥१९६॥
 स्वकोशसंचयं दत्त्वा देवी सूर्यमती ततः । पद्मराजोद्भवां देशस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥१९७॥
 शक्तिं चाश्वशालीयडडकादिभ्ये तदा । प्रार्थयन्त पुनर्देहे व्यवस्था निरुपद्रवाः ॥१९८॥
 ततः प्रभृति राज्येव राजकार्योद्यताभवत् । तस्यौ शौर्यकथां त्यक्त्वा राजा कार्यकरः पुनः ॥१९९॥
 भर्तुर्नारीविधेयस्य तस्या भर्तृजयस्तथा । निष्कलङ्केन शीलैर्नान्योन्यं गर्भतामगात् ॥२००॥ 200
 भवभक्तिप्रतप्तान्त्यागशीलादिभिर्गुणैः । कृतिनामन्तदेवेन मुनयोपि विनिर्जिताः ॥२०१॥
 राज्ये तस्य महीभर्तुर्वीर्यं तांस्तानलङ्घयत् । पतिवरेव राजभीर्भृत्यान्नघनबोमुखी ॥२०२॥
 क्षेमाभिधो राजगच्छपूरणं बालभञ्जकः । व्यधाद्दशभागादिप्रकारैर्द्वीकयन्धनम् ॥२०३॥
 मन्त्री ततोभवत्साधुस्त्रैर्गर्तः केशवो द्विजः । सौधधन्वातपेनेव भूपालो येन भूषितः ॥२०४॥
 धाम्यन्गतश्रीरेकाकी स एव ददृशे जनैः । भाग्याम्बुवाहताडितो निविद्धाः कस्य संपदः ॥२०५॥ युग्मम् ॥ 205
 भाग्याधीनं धनं ध्यात्वा मुधा मुग्धधियामसौ । कुलविक्रमयोर्देषो मिथैव पृथुतां प्रति ॥२०६॥
 प्रासादपालवैश्यस्य गौरीशविदशालये । भूतेर्हलधरो वज्रो वराहश्चाभवन्सुताः ॥२०७॥
 तेभ्यो हलधरः सूर्यमत्या विहितसेवनः । वृद्धिं दिने दिने गच्छंश्चेत् सर्वाधिकारिताम् ॥२०८॥
 विधेयान्मुद्रियुक्तेन कुर्वतः क्षित्यनन्तरान् । सपत्नीकोभवत्तस्य मुखप्रेक्षी क्षमापतिः ॥२०९॥
 क्षेमेण सन्निवृत्तं पूर्वं सपादाभमुदमधीः । कर्मस्थानं स्फुटीचक्रे सर्वस्वानभुर्धरम् ॥२१०॥ 210
 अभूर्हणकमुन्वादिखनं कनकस्य यत् । राजायत्तं जनस्यार्थसंचयानां प्रकाशकम् ॥२११॥
 स तद्विदारयामास भाविनां भुभुजां विदन् । ज्ञानी संचितविचस्य दण्डाद्यावासकारिताम् ॥२१२॥

१८६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कथा. १८८. १) Thus corr. by A₂ from A₁ तुष्टव. १९०. १) Thus corr. by later hand from A₁ मृते. १९१. १) A₂ gloss वतिहा. — २) Thus corr. by later hand from A₁ प्रहितैः कारक. — ३) A₂ gloss शेष इति भावना. १९३. १) A₂ gloss धानविक्रयः. १९५. १) Thus corr. by later hand from A₁ सततं. १९६. १) र्भ supplied by A₂ in space left by A₁. २००. १) Thus corr. by later hand from A₁ शीलैर्ना. — २) Thus corr. by A₂ from A₁ युग्मम्. २०१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ न्यान. २०३. १) A₂ gloss मपित. २०४. १) Thus corr. by later hand from A₁ केशवो. २०७. १) Thus A₁; A₂ भूतिर्ह. २०९. १) Thus A₁; A₂ तुष्टव. — २) Thus corr. by A₂ from A₁ न्यारय. २१०. १) Thus A₁; A₂ सर्वकार्य. २१२. १) Thus A₁; A₂ ज्ञाने.

- भस्तिनानधशालीयान्धनदारापहारिणः । कांश्चिद्यापाय स शर्म निम्ने लोकस्य विप्रवम् ॥२१३॥
 तनावासवता नीतः कचस्वर्णैः दुरास्पदैः । शोभां मवापहारैश्च वितस्तासिन्धुसंगमः ॥२१४॥
 215 भातरथं वृताभास्य लक्ष्मीपरिचयोन्मदाः । शिरदा इव न कापि दानप्रणयितां जहुः ॥२१५॥
 तद्भातृपुत्रो विम्बाक्यः श्रीमान्वीरो बराहजः । शाराधिकारकार्यासीशानप्रलयवारिदः ॥२१६॥
 स डामरकुलाकालमृत्युः स्वल्पानुगोभवन् । खशाहवे जहौ प्राणान्पलायनपराङ्मुखः ॥२१७॥
 चम्पायां सालभूपालमुन्मुन्यानन्तभूपतिः । तत्तद्वृषजयी नश्यं धराधवमरोपयत् ॥२१८॥
 मन्त्रभून्वेन शौर्येण परदेशेषु भूपतिः । हठमवेशान्विदधस्तोभूत्कृच्छ्रगतोसकृत् ॥२१९॥
 220 तुक्कात्मजस्य कलशस्यारथी खिन्नसैनिकम् । भगोचयद्वलधरो युक्तया वृद्धापुत्रादमुम् ॥२२०॥
 उरशां च प्रविष्टस्य वैरिहृद्वाध्वनो व्यधात् । कम्पनाधिपतिस्तस्य मार्गान्संशोध्य निर्गमम् ॥२२१॥
 कालेनन्तमहीभर्तुर्वैरिविषहसंकटे । साहसान्युदजृम्भन्त तानि तानि क्षणे क्षणे ॥२२२॥
 राजेश्वरो हारपतिः श्रीमान्भद्रेश्वरात्मजः । डामरैः क्रमराज्यस्थैरन्येपि बहवो हताः ॥२२३॥
 वीक्ष्य नीतिज्ञा कार्यं भीत्या व्यवहरन्नपि । भृत्यानां निष्परिमयां को भुङ्क्ते नृपमन्दिरे ॥२२४॥
 225 तुष्पत्रादास्पदीभूतो देव्या निविडसेवनात् । आशाचन्द्रादिभिः कुर्वैर्वदो हलधरोप्यभूत् ॥२२५॥
 स राज्ञा इतसर्वस्वो बन्धनकेशमन्त्रभूत् । भाग्यप्रभावे निःसारे वृत्तमेकान्ततः कुतः ॥२२६॥
 नृपेण बन्धनस्यक्तं तं श्रीः प्रत्यागता पुनः । आलिलिङ्गं सितच्छत्रलज्जास्मितसितानना ॥२२७॥
 स राज्याः प्रावृष इव प्रणयेन क्षणे क्षणे । कोपप्रसादमेघार्कपर्यायापातमन्त्रभूत् ॥२२८॥
 ततः सरलचित्तस्य क्रमेण समपद्यत । भार्याजित्त्वं भूमर्तुर्वैरिपाकार्पणोन्मुखम् ॥२२९॥
 230 अधिकारपरित्यागारोषाननुशयावहान् । वदद्विर्वीर्यमाणोपि प्राश्नैर्हलधरादिभिः ॥२३०॥
 पठ्या संप्रेरितः शश्वत्तनयकोहभुदया । पुत्राय कलशायाभूद्राज्यं वातुं समुद्यतः ॥२३१॥
 यास्यस्यनुशयं राजश्रेत्रवाद्यपि कारितः । सज्जं तेन रणादित्यनामा क्षत्ताभिवेचनम् ॥२३२॥
 एकाध्वत्वारिंशस्य वर्षस्य तनयः सिते । पष्टेहि बाहुलस्यांभूदभिषिक्तो महीभुजा ॥२३३॥
 अध्यास्थाने रणादित्यो राजपुत्राच्चिदेशयन् । चिन्तयन्नाज्यमाहात्म्यं प्रतिपत्तिषु निष्ठुरः ॥२३४॥
 235 अनन्तां राजपुत्रोयं देवैति कथयन्वचः । कृकाटिकान्यस्तहस्तः क्षितिपालं न्यवेदयत् ॥२३५॥
 कुपिनेन स भुभर्ता परिवृत्वावलोकितः । एवं कृतस्मितो व्यक्तं तमुने नीतिनिष्ठुरः ॥२३६॥
 हृत्थं यत्र निवेद्यन्ने कान्यकुब्जादिभुभुजः । तत्रैव त्यक्तराज्यस्य कान्यास्तु प्रक्रिया तत्र ॥२३७॥
 दिने दिने सानुशयो नियतं भविता भवान् । नाभिमानपरित्यागः कर्तुं शक्यो मुनेरपि ॥२३८॥
 सुदूरदर्शिनां तत्र मन्त्रिणां हृदयंगमम् । राजा तस्य वचः श्रुत्वा प्रतिवाक्याक्षमोभवत् ॥२३९॥
 240 हृष्टान्वेषुर्नैवं भूपं राजचक्रेण सेवितम् । नचेतरं च सहितं परिभेयैः परिच्छदैः ॥२४०॥

२१४. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ कांश्चिस्त्व⁰; A₂ gloss कचत् इदीप्यमानं स्वर्णं वेषां तैः. २१७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ भवत्.—²) Thus A₂; A₁ अग्रत्. २२०. ¹) तुक्का supplied by A₂ in space left by A₁. २२१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ मार्गास्त्. २३२. ¹) सज्जं supplied by A₂ in space left by A₁.—²) A₂ gloss तेनापन्तवेवेन रणादित्य-नामा क्षत्ता प्रसीहारः अभिवेचनं सज्जं कारित इत्यन्यथः कथं भूत एवयथां अपि. २३३. ¹) A₂ gloss कलशा.—²) Thus corr. by later hand from A₁ बह⁰; A₂ gloss कातिकरय. २३४. ¹) प supplied by A₂.

धीमान्महलधरो युक्तया कृतकास्यया नृपम् । एवं निर्मलैर्बलैर्मी तं प्रत्याजीवरत्युः ॥२४१॥
 विधाय निःसुखं सुतुं राज्यभारार्पणाच्छिभुम् । कस्मात्स्वहृत्सापेक्षो न जिह्रेष्वत्र चार्द्धके ॥२४२॥
 तस्वयं राजकार्याणां कार्त्तमुद्गहनं स्वया । अभून्वो यौवनाभोगैरयमस्तु हृतस्तव ॥२४३॥
 इत्युक्त्वा स पुनर्भूपमधिकारमजिपहत् । चक्रे कलशदेवं च कलवा युक्तिवञ्चितम् ॥२४४॥
 पित्रोरेवान्तिके कुर्वन्नाहाराद्यपि संततम् । ततो बभूव कलशो नाममात्रमहीपतिः ॥२४५॥ 245
 सर्वास्थानास्त्रपुजाविधाने पार्थिवोचिते । पितुः सहायकल्पः स पौरौहित्यमिवाकरोत् ॥२४६॥
 भनिमित्तप्रदृष्टानामनिमित्तानुतापिनाम् । न क्वापि चलञ्चितानां तिरश्चामिव निधयः ॥२४७॥
 दापयित्वा पतिं राज्यं निर्धनेनापि तावता । सुतौ बभूव यद्राक्षी विप्रेमेशानुतापिनी ॥२४८॥
 सेर्ष्यां कुषाणामुत्कर्षं पार्थिवप्रमदोचितम् । वेवालंकरणादौ सा रूक्षञ्चिता न चक्षते ॥२४९॥
 दासीकुर्यं तथा पुत्रमहिभ्यः कारिताः सदा । गृहोपलेपने वाचन वैमुख्यमदर्शयन् ॥२५०॥ 250
 पुत्रो विप्रमराजस्य क्षितिराजाभिधस्ततः । राज्ञः पितृव्यजो धाता कदाचिस्पर्धमाययौ ॥२५१॥
 तस्मै न्यवेदयत्खेवं स चित्तस्वोपतापकम् । पुत्रे भुवनराजाख्ये राज्यलुम्भेतिविभुने ॥२५२॥
 स हि तस्यात्मजो नीलपुराराज्यं समाभितः । तद्वलैः पितुरारब्धं विधातुं सोद्यमोभवत् ॥२५३॥
 नाम भागवतानां च पूज्यानां स्वपितृव्यभात् । दत्तयज्ञोपवीतामां शुनामभुचिमानसः ॥२५४॥
 क्षितिराजः स्वबध्नां च विरुद्धायां विभुदधीः । मनस्तापापहे चक्रे सर्वत्यागामृते स्पृहाम् ॥२५५॥ 255
 राज्यं कलशपुत्राय ज्येष्ठानन्तरजन्मने । रामलेखाभिधानायां राज्यं जाताय सस्वरम् ॥२५६॥
 दत्त्वा स्तनधयायापि तदोत्कर्षाभिधाय सः । राजार्थिकिबुधैः सार्धं विदधे तीर्थसेवनम् ॥२५७॥
 भुक्त्वा क्षमन्मुखं भूरीन्वर्षान्परमवैष्णवः । स चक्रायुधसायुज्यं ययौ चक्रधरे सुधीः ॥२५८॥
 स च भोजनरेन्द्रं दानोत्कर्षेण विभुनौ । सरी तस्मिन्क्षणे तुल्यं द्वावास्तां कथिवान्धयौ ॥२५९॥
 पितुः पितृव्यजाह्नानुजातस्यानन्तभुजा । तन्वङ्गराजस्योत्सङ्गे नम्रां न्यासीकृतः शिशुः ॥२६०॥ 260
 तन्वङ्गापि विवृष्टिं तन्वीत्वा राष्ट्रं शिशुं च तम् । पुनः प्रविष्टः कश्मीरानस्तं चक्रधरं ययौ ॥२६१॥
 सर्वसाधारणीभूतभोगानां राजकीजिनाम् । तावज्ज्ञानेयमभवत्सेह ब्रह्मकलङ्कितम् ॥२६२॥
 इन्दुराजात्मजात्सिद्धराजो यो बुद्धराजतः । जातो मदनराजाख्यं वीरं पुत्रमजीजनत् ॥२६३॥
 अर्धुत्सिक्तः हृतस्तस्य दरंभूपतिमण्डलात् । विधुरे रात्रिं निर्यातः शौर्योद्रेकादखण्डितः ॥२६४॥
 तदानीं जिन्दुराजाख्यो डामरोद्रेकखिन्नया । राज्यं स्वयं गृहं नीत्वा साचिष्यं माहितोभवत् ॥२६५॥ 265
 काणः शोभाभिधस्तेन गाडोद्रेगाग्रहः प्रभोः । देघार्मस्थो डामरोध दस्वास्कन्दं निप्रतितः ॥२६६॥

२४८. ^१) A, gloss विप्रया निस्नेहा; A, क्षिप्रमेवापुतापिनी इत्यन्वयार्थः. २५१. ^१) हः supplied by A, in space left by A, २५१. ^१) Thus A,; A, नीलपुरराज.—^२) Thus corr. by A, from A, 'सालक्षि'; A, gloss आस्कन्द. २५५. ^१) एव supplied by A, in space left by A, २५६. ^१) A, gloss कलशदेवस्य हो पुत्री ज्येष्ठो इत्येव एकः कनिष्ठ उत्कर्षो द्वितीयः. २५९. ^१) A, gloss अनन्तवेध.—^२) A, gloss भोजनधय. २६०. ^१) A, gives in margin a genealogical list showing the descendants of the brothers उदयराज and कान्तिराजः उदयराज, संयागवेध, भगन्तवेध, कलश, and कान्तिराज, अस्तराज, तन्वङ्गरः.—A, gloss (to पितुः) संयागवेधस्य.—^३) A, gloss कान्तिराजपुत्रकस्तराजाह.—^४) A, gloss तन्वङ्गस्व.—^५) Thus corr. by A, from A, तन्वङ्गाग्र.—^६) A, gloss वीर उत्कर्षः. २६५. ^१) Thus corr. by A, from A, इत्यु.—^२) A, दूरं नृपती इत्यन्वयार्थः. २६६. ^१) Thus A,; A, दत्त्वा. २६६. ^१) A, gloss देघानी इति भाषया.

- कम्पनाधिपतां दृष्ट्वा ततस्तस्य प्रतापिनः । पार्थिवो राजपुर्यादीन्देष्टांशुके करप्रदान् ॥२६७॥
 अनन्तभुभुजो राज्ये तत्तत्स्खलितसंकटे । आलम्बयद्विप्रतिभो ययौ हलधरः क्षयम् ॥२६८॥
 मुमुर्षुणा चक्रधरे तेन पार्थस्थितो नृपः । सजानिरुपदेष्टार्थी स तदेत्यमक्रथत ॥२६९॥
 270 मा कार्थं परराष्ट्रेषु रभसारभिसाहसम् । युक्त्या बह्मपुरादौ वो ध्वपोऽं व्यसनं मया ॥२७०॥
 विशङ्क्यो जिन्दुराजोऽयं परार्थां वृद्धिमागतः । भेदं वः सह पुत्रेण जयानन्दो विधास्यति ॥२७१॥
 कथितं तेन तस्मृत्वा, जिन्दुराजं महीजसम् । विज्जेनावन्धयद्राजा युक्तिमांस्त्वाजितायुधम् ॥२७२॥
 अथ कालेन कलशाक्षमामृत्कलुषिताशयः । भृत्यैरसाधुसंसेव्ये प्रसक्तिं पाहितोऽध्वनि ॥२७३॥
 तस्याभवन्त्रिज्जपित्थराजपाजादयः प्रियाः । उत्सेकदा राजपुत्राध्वस्वारः शाहिवंशजाः ॥२७४॥
 275 पुत्रो गञ्जपतेर्नागनामो निकटसेवकः । सोऽपि तस्य जयानन्दः कौटिल्याध्यापकोभवत् ॥२७५॥
 द्विजेन्द्रेमरकण्ठे तु याते शिवसमानताम् । राजा प्रमदकण्ठस्य ययौ तज्जस्यं शिष्यताम् ॥२७६॥
 दुःशीलस्य प्रकृत्यैव तस्याकृत्योपदेशकृत् । गम्यागम्यविचारस्य परिहर्ताभवद्गुहः ॥२७७॥
 गुरोर्गतविकल्पत्वं तस्यान्यत्किमिवोच्यताम् । त्यक्तशङ्कः प्रवृत्ते स्वहृताद्वरतेपि यः ॥२७८॥
 महासमयसंनारचतुरैरैरभीतितः । गण्यते स्वप्रभावोऽैर्मैरवोपि न निर्भयैः ॥२७९॥
 280 ते भद्रपादास्त्रासेन पतिता भ्रमजानवः । विडालवणिजा स्वस्याः शिरोहस्तार्पणैः कृताः ॥२८०॥
 पुरा कृष्णविडालाङ्को वणिकभिदिहाभिधाम् । विडालवणिगित्यात्मनामविस्मारिकां रथे ॥२८१॥
 यो व्याजमुखो वैद्यत्वगुरुत्वाहंकृतः क्रमात् । पदकृद्रजकादीनां शिल्पिनां गुरुतामगात् ॥२८२॥
 स भद्रपादानुष्ठापांश्चक्रे मूर्ध्निधरोपयन् । श्रेष्ठी विडालविष्टौघद्विगुणधोल्कटं करम् ॥२८३॥
 एवं प्रकृतिनिःसारैरपि गर्जन्निरन्वहम् । आन्ध्रं स गुरुभिर्नन्ये द्विसोम्बुधरैरिव ॥२८४॥
 285 ये दीर्घजागरा राज्ञी भूरिभोजनसेविनः । अजीर्णपिशितोद्गारनित्यदुर्गन्धकन्धराः ॥२८५॥
 भवस्करप्रणालाभाः पृष्ठे क्षिप्रमधःपथैः । शौचपाथ इव क्षिप्रमुज्जन्ति मधुनिर्हरम् ॥२८६॥
 नक्तमातोद्यवाद्यज्ञैस्तैः सार्धं कृतसेवनः । चारणो वेणुवाद्यज्ञो योषितां धर्षयन्हडात् ॥२८७॥
 कनकाख्ये मदोक्षामे क्रुद्धे हलधरात्मजे । सन्धे निबद्धा तद्दृष्ट्यैश्चिह्ननासो व्यधीयत ॥२८८॥
 यो विटश्चमको नाम लूनाङ्गोमङ्गलावहः । शनैर्लभे स वाह्मर्थ्यं कौहृन्त्यासवभूपतेः ॥२८९॥
 290 प्रसादविचो भूर्भर्तुरन्तरे मन्त्रिणामपि । लब्धप्रतिष्ठः स प्राप ठकुराख्यां नृकुसुरः ॥२९०॥
 प्रथां प्राप्तस्त्वपाहेतुं स भञ्जन्वंशमञ्जसा । प्रागेव नासावंशस्य भञ्जनं बह्ममन्यत ॥२९१॥
 तेनेदीपितदौःशील्यः स यश्चक्रे त्रपोऽजितः । अत्राच्यमपि वृत्तान्तं मध्यपातास्तदुच्यते ॥२९२॥
 कृष्णनाख्या स्वसा राज्ञो नगनाख्या च तदात्मजा । परदारप्रसक्तन संभोक्तुं नावशेषिता ॥२९३॥

२६५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, सपर्या and 'न्देष्टांशुके —' A₂ gloss राजविर. २७१. ^१) A₂ gloss कालसेन.—^२) A₂ gloss अनन्तभुभुजगञ्जपतेर्नागनामो मृत्स्य पुत्रः. २७२. ^१) A₂ gloss हलधरेण. २७५. ^१) Emended; A R G 'मविद्विज'. २७६. ^१) A₂ gloss कुञ्जभातः. २७६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, तज्जस्यं. २७६. ^१) R supplied by A₂; A₂ gloss स्वा आत्मीयां चादौ पुत्री तस्याः सुरते सस्मोगे. २७९. ^१) Thus A₂; A₂ निर्भवः. २८०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, विडाव. २८१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, विडालनाम इत्या. २८२. ^१) This verse has been omitted by A₂ and added in margin by A₂; found in R G. २८६. ^१) Thus A₂; A₁ 'जागराद्रापो. २८६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, क्षिप्रम. २८९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, कौह. २९१. ^१) Thus A₂; A₁ कथामतो-पाहेतुं. २९२. ^१) Thus R G; A चक्षके.

तनुवन्तं सपत्नीको सुखान्पुत्रभूपतिः । न प्रत्यनेच्छीकपत्रा तस्वी तु विभूतव्ययः ॥२९४॥
 निभको भान्मनुडीवामोवर्णोपामजो द्विजः । शोष्यभूजान्मरिचको वैधेको स्रोष्टकामिधः ॥२९५॥ 305
 च वागशेषपालस्य प्रकाशात्पटकिचि । वस्तूनां मुष्टिमन्त्रानां विज्ञानाम्मुष्टिलोचकः ॥२९६॥
 परां शक्तिं संगमो नवभवापस्य रागिणः । आसीद्दुस्वकीहृन्वदेवकत्वे रतिविधः ॥२९७॥ तिलकम् ॥
 भङ्गाकमठोपीयः चापुर्व्योमक्षिको वडी । सुखुंटाव्ययधिकरणे वृषीतनियतमतः ॥२९८॥
 अन्धगान्धर्विकाम्मन्मन्त्रः स्वार्थनसेवकात् । अवन्तिपुरजे हस्तपाहकहिजवेलकम् ॥२९९॥
 परिभ्रममुपाहस्य लालितव्येन वं पुरा । च तेन कारिताशस्तभङ्गाव्ययमव्ययः ॥३००॥ 300
 विद्युज्वलमानः पुष्पाणि पाहयित्वा नृपान्त्रिकम् । ॥३०१॥
 मदनो नाम चाचालः प्रपेदेत्यन्तरङ्गनाम् । शनैः कौटुम्बदुर्गोडीमन्धपातं समाभयम् ॥३०२॥ चक्रकम् ॥
 तैश्चान्यैश्च विद्विधादुकारैः क्षिप्रविमोहितः । दोषानपि गुणान्मेने कलशाः ककुचीकृतः ॥३०३॥
 नर्मं हेपणकारि वाक्यमुचितं कृत्वा प्रजापीडनं तेजस्वित्त्वमलज्जता सरसतागम्माङ्गनासंयमः ।
 सारत्वं जलवालिहावसहनं वेदां न तस्मिन्निधौ किंचित्कर्म कुकर्म दोष इति वदित्वा न संत्यज्यते ॥३०४॥
 राजा पीरैरतौत्स्वस्वात्यतिनेहं परिभ्रमम् । स्वदारालिङ्गनैः प्रीतिं क्षणदाद्य न लब्धवान् ॥३०५॥ 305
 पारतन्त्र्यकृताशरणीतिः परवधुरमिः । अभिलाषानलोत्सेके रागभाजां वृताहृतिः ॥३०६॥
 तान्कुट्टनान्पुरस्कृत्य पन्ध्रधानेकदा नृपः । जिन्दुराजपृष्टं प्रायास्त रात्रौ वीर्यकामुकः ॥३०७॥
 तत्रासीजिन्दुराजस्य स्तुषा परमपुंजली । स्वगृहे दत्तसंकेता नक्तं कलशभूभुजः ॥३०८॥
 प्रविशन्तमथावस्तं मयत्रिः सचिवं चमिः । धृतासद्यो गृहद्वारं अण्डालाधौरयाङ्किताः ॥३०९॥
 तान्दस्सुमुद्यत्तान्दृष्ट्वा तं क्षिती पतितं भवान् । पृष्ठन्वस्तस्ववपुषो ररक्षुर्नुयायिनः ॥३१०॥ 310
 तेभ्यः स मुष्टिवातादि ददन्नद्यः कथमप्यभूर्त् । मैवं कलशदेवोयमित्युक्त्वा त्याजितो निजैः ॥३११॥
 प्राणक्षीमं पुरस्कृत्य नारीमभिषसार चत् । तदेव कामिनस्तस्व नूनमासीदमङ्गलम् ॥३१२॥
 स निर्यातो वृषात्कान्काकटाक्षविषक्षीकृतः । पथि कालीकटाक्षार्थं देवाय प्रलयं वयौ ॥३१३॥
 विजयितापराधिनं कुर्वन्नीतिव्यतिक्रमम् । अस्पृश्येभ्यः परिभवं भूपालोप्युपलब्धवान् ॥३१४॥
 इन्द्रिचैरिन्द्रचन्द्रायां श्रेयिता वैः हृदा अपि । अपरिस्त्रायमामसं तैर्मर्त्यस्याय वा कथम् ॥३१५॥ 315
 प्रागुन्मीलति दुर्बलाः सचिवमं गच्छोभिलाषस्ततो धर्मः पूर्वमुपैति संक्षयमथो ज्ञाप्योमिमानक्रमः ।
 तदेवं प्रथमं प्रयास्यमिजगं पथास्पुनर्जीवितं किं वाभ्येति विषयवचं विगलने क्षीलस्य चिन्तामणेः ॥३१६॥
 राजधानीमवामस्य दुःशीलस्य महीपतेः । क्षपायामेव तां वार्तां पितराधधिजन्मतुः ॥३१७॥
 तौ शक्तिवा सुतवेदलज्जाशोकान्वितौ चिरम् । निभवं कन्धने तस्य सद्योपस्य मचक्रतुः ॥३१८॥
 सर्वविद्याभिधि ज्येष्ठं नन्दुणां वृष्णिकात्मजम् । हर्षं राज्ये चिकीर्षु च निन्द्यतुस्तां निशीथिनीम् ॥३१९॥

२९५. १) Thus A B G, C विद्युक्तः.— २) A₂ gloss उच्यन् नाम मानः. २९८. १) A₂ gloss जरीमह. २९९. १) The second half of this verse has been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. ३००. १) A₂ gloss नपनं वदन्वामं.— २) A gloss शोष्यविधेय. ३०१. १) A₁ indicates here a lacuna of two pādas. ३००. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कुट्टनान्पु. ३११. १) Thus A₂ originally; मृत्यु has been subsequently erased by A₁ and replaced by two dots. ३१२. १) A₂ gloss ननक्तं विदं. ३१३. १) Thus emended with C and G *pro. manu*; A "क्षपाया". ३१५. १) व supplied by A₂.

- 320 आकारितस्ततस्ताभ्यां प्रातः कालदाभूपतिः । कचे विज्जज्जवान्दी साक्षुणे जनकाज्जवन् ॥३२०॥
 तन्मतेन जयानन्दरत्नहस्तः कपंचन । अन्वीयमानो विज्जेन स पिरोः प्राविशदुहन् ॥३२१॥
 पिता प्रविष्टमात्रं तं बक्रे दत्तचपेटकः । अभाग्यभागिच्छदिरि भुरिकाभित्थयाज्जवीत् ॥३२२॥
 एतं प्रासविस्तवाङ्गसंधिमालम्ब्य पाणिना । सावहृन्मं स्पृशन्म्यस्यं विज्जे राजानमज्जवीत् ॥३२३॥
 राजन्मानवतां पुर्वो भवन्नपि भवान्कथम् । नात्थ्यंज्यं मानिनां वेपि मानमदमहागतम् ॥३२४॥
- 325 गृहीतवेत्तनैनाथं राजपुत्रेण शस्त्रिणा । संकटेस्मिन्मया स्वामी जीवता स्वज्ज्वते कथम् ॥३२५॥
 पिता भवानथ पुत्रः क्षणेन्यस्मिन्महीपते । मय्यसंनिहितेमुप्य वद्योग्यं तद्विधीयताम् ॥३२६॥
 मुग्धं त्रिमोक्षं नृपतिं वचोभिः क्षिण्यकर्कशैः । विज्जः स्वामिनमाराध निराक्रामत्तद्विष्णिकात् ॥३२७॥
 विज्जस्यापूजयन्धीरास्तद्वैर्मतिमानुषम् । अनन्तदेवस्याप्यथे वरेथं स ध्वजुम्भत ॥३२८॥
 षण्डी नरपतेः पत्नी मात्थ्यवैवल्यवत्तया । अत्थाज्यजपमौनस्या तस्मिन्नवसरेभवत् ॥३२९॥
- 330 सा वेदासिष्यतोऽशुक्ता नाभविष्यत्तदेतरत् । निवमात्सर्वेनाशाहा बन्धनात्कलशास्य वा ॥३३०॥
 ततो विज्जेन कलशाः सत्त्वरेण प्रवेशितः । त्रस्यन्दिह्मामिधानाया बलभावा निवेशनम् ॥३३१॥
 शिरोर्निरत्य संजातेस्युक्ता भीतं पतिं व्यधात् । सा प्राशा ज्ञातवृत्तान्ता तैलेनाभ्यक्तमस्तकम् ॥३३२॥
 व्याजेन तेन सर्वस्य संप्रवेशं निषिध्य सा । पतिं जुगोष विन्वस्य विज्जं हारस्य रक्षणे ॥३३३॥
 ततः समार्थेविरता राज्ञी निर्भस्त्र्यं भूपतिम् । कुशलान्वेषणमिवात्तनयस्यान्तिकं ययौ ॥३३४॥
- 335 षड् बन्धोद्यमो राजा तथैव प्रययौ यदा । दत्तप्रवेशो विज्जेन तदैकाप्येव सोमवत् ॥३३५॥
 निषेधादनुगन्तृणां ततः कुडो धराधवः । रुषित्वा विजयक्षेत्रं गन्तुं प्रार्थितोद्धतः ॥३३६॥
 तं प्रयान्तं सपत्नीकं प्राप्तं पद्मपुरान्तिकम् । अबोधस्येत्य तत्रस्या विदशावहादयो द्विजाः ॥३३७॥
 अधिकारं स्वयं त्यक्त्वा राजन्किमनुत्प्यसे । कृतस्यानुशयो युक्तो न सतो नासतोपि वा ॥३३८॥
 न च ते दुर्मतौ त्यक्ताः प्रजा पता मयेत्यपि । ध्यात्वा सूनोः समुचिता कर्तुं दुष्टस्य वाप्यर्ता ॥३३९॥
- 340 न यन्त्रपुत्रकस्येव शक्तिः कापि हि भूमुजः । भवेत्साधुरसाधुर्वा स प्रजानां भुमानुभिः ॥३४०॥
 वज्रान्ति यत्पयोबाहा जलानि तडितोय वा । वनस्पतीनां सदसत्कर्मपाकस्य तत्कलम् ॥३४१॥
 यथापथस्थितं पुत्रं त्यक्तेऽस्वांसितुं सुखम् । कोशं त्यक्त्वा प्रस्थितस्व घटते तत्कथं तव ॥३४२॥
 धाराधिरुद्धसामर्थ्यः सहशः भुविमानपि । संस्पृश्यते क्षीणकोशः कृपाण इव कैः पुमान् ॥३४३॥
 भुत्वेत्यैः चक्षुषो वावत्प्रत्यावृत्तिं विचारवान् । तावत्स पुत्रेणाभ्येत्य सभार्वेण प्रसादितः ॥३४४॥
- 345 अथ प्रविश्य नगरं स प्रासादापवर्जिताम् । अज्ञान्तमन्युरादाव लक्ष्मीं भूयो विनिर्वयी ॥३४५॥

३२०. ¹) A₁ gloss कचामन्थः मागपुत्रः दुर्जभादपुत्रः. ३२४. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ न त्याज्यं. ३२९. ¹) षण्डी नरपतेः and सवत्सरेभवत् supplied by A₂ in space left by A₁. ३३०. ¹) विष्णुतो supplied by A₂ in space left by A₁.—
²) वेनाशाहा मन्थ supplied by A₂ in space left by A₁. ३३५. ¹) Emended: A₁ वन्तु; A₂ वन्तु. ३३६. ¹) अथ supplied by A₂ in space left by A₁. ३३७. ¹) Emended: A विष्णु. ३३८. ¹) कृतस्या supplied by A₂. ३३९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ त्याक्त्वा.—
²) A₂ gloss, partly effaced, दुर्मतौ दुष्टदुष्टिपिष्टे पुत्रे मया एताः प्रजाः त्यक्त्वा [r:]पुत्र एव राप्य[त्या]पना-
 वित्यपि [ध्या]त्वा दुष्टस्य पुत्रस्य वाप्यता निन्दा कर्तुं न समुचिता ते [र]वन्वयः. ३४२. ¹) A₂ gloss मागपुत्रः. ३४५. ¹) Emended: A प्रसादा; C प्रसादा.

हमाधुभतनुकारि स्वयं स्वीकृत्य निर्गतः । देवीं प्रवीक्षमाणोऽथास्त्ररित्वादे ततः क्षणम् ॥३४६॥
 भाषामकारान्तारोप्य कोशाक्षौषु नृपञ्जनः । भावःशङ्कनपि पुरे निर्घोम्यः पर्वक्षोपयन् ॥३४७॥
 अज्ञातभारतः शक्युर्गो तस्यस्थानेभमञ्जनः । ज्ञातभारतस्तरा स्वासीदाकन्दमुखरवनः ॥३४८॥
 प्रतिशोक्तुं पुरे ताभ्यां शक्युणाञ्जली जनः । बाण्यविन्दुमिषादींश्रीश्रीर्षानर्धकण्ठमिव ॥३४९॥
 हा मानर्षी विभः केत्यं वचनतः परिदेवितान् । इत्यस्मादपरः शक्यो मार्गेषु न तदा भ्रुतः ॥३५०॥ 850
 मार्गैरान्तराक्रान्धविरवी निर्हरभनिः । शैलानां शोकनिःश्वसन्स्कार इव मुमुक्षे ॥३५१॥
 तयोराक्रान्धितैः शक्यस्य संज्ञातसंज्ञवी । कर्मी भूयेत्यभुमुतामाक्रान्धितामिवाशकृत् ॥३५२॥
 पुत्रायसा तारुणी तौ इहा मार्गं हुमीकृत्याम् । खगानां शक्यभरणमपि लोको व्यवहृत ॥३५३॥
 तयोः पुत्रायचोचमचेतसोर्विजयेश्वरः । मयःप्रसादे संरुष्टः किंशक्यपुरिवाकरोत् ॥३५४॥
 तत्तत्र भाण्डागाराभृत्पाशावसवर्षिणः । संविधावक्रियाभिध व्यपयोरगमविभम् ॥३५५॥ 855
 देशे कोक्षोपकरणपूर्णगोपीगणावृते । आसन्नियन्धनगण्डालीपञ्चरथा इवापणाः ॥३५६॥
 तन्वज्जराजतुङ्गादिज्ञानिपुत्रा नृपात्मजाः । तं सूर्यवर्मचन्द्राया डामराधानुभवजुः ॥३५७॥
 डामरान्क्षीरभूपारीकाजा नौनगरादिषु । स्थानेषु त्वेषु निक्षिप्य रक्षित्वे गुणिमानभूत् ॥३५८॥
 विभान्तसर्वविशस्य श्रीमतीवन्तभूपतेः । प्रवर्तन्तोऽस्त्रवैर्गन्तुं दिनानि विजयेश्वरे ॥३५९॥
 राजपुत्रहवारोहशशिडामरमण्डलैः । कृस्तीरेव स्थितिर्बद्धा सविधे वृद्धभुजः ॥३६०॥ 860
 बत्सरे पञ्चपञ्चाशो ज्यैष्ठे मासि विनिर्यतः । आसाद्य विजयक्षेत्रं स स्वर्गद्वलमन्वभूत् ॥३६१॥
 कलशस्तु यते राक्षि माप भीतवद्धं महीम् । रक्षाही चलिते यातराजां निधिमहीमिव ॥३६२॥
 स्वराज्यमुज्ज्वनीकर्तुं रिक्तोपि विदितोद्यमः । चक्रे संमन्त्र्य विज्जापैः समतानधिकारिणः ॥३६३॥
 तेन सर्वाधिकारेषु जयानन्दो नियोजितः । शरैः वराहदेवस्य वितस्तात्रपुरोद्भवः ॥३६४॥
 यो शक्यराधिकार्यासीज्जिन्दुराजस्य कम्पने । राज्ञां विजयमित्रः स कम्पनाधिपतिः कृतः ॥३६५॥ 865
 यथाधिकारमन्थांश्च विनिधायाधिकारिणः । राजार्थविन्तामारेभे संरम्भः पितृविषहे ॥३६६॥
 जयानन्दः परासीनां विकीर्षुत्स्य संपदम् । यत्नारवुचितेभ्योपि धनिकेभ्योमहीरणम् ॥३६७॥
 स्वीकृत्य पत्नीन्विज्जादिराजपुत्रगणान्वितः । अथावन्तिपुरं माप योद्धुं वृद्धनराधिपम् ॥३६८॥
 अन्वर्थ्य कारितो वेलां राज्ञा काराविनिर्यतः । शिमिकावर्त्मना योद्धुं जिन्दुराजो विनिर्यया ॥३६९॥
 तेभामुद्योगमाकर्ष्य कुन्दा वृद्धमहीभुजम् । त्वे डामराध्वाराधाः संरम्भादुपतस्त्रिरे ॥३७०॥ 870
 अजायत न्यस्तगुडकीडपुरगण्डला । शस्त्रैः सचाटवी कृत्वा संकटा विजयेश्वरे ॥३७१॥
 ततः सूर्यमती वजास्पर्शि परमकोपनम् । वयात्रे पुत्रवास्तव्यावयुद्धं दिवसद्वयम् ॥३७२॥

३४६. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'स्या सति'. ३४७. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'स्तपान्वासी'. ३४८. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'क'. ३४९. १) A, gloss चावाः पोताः सेनां अरणं वीषणं. ३५०. १) A, 'गण्डाली' गण्ड इति भाष्यम्. ३५१. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'तुङ्गा'. ३५२. १) A, gloss अनन्तरेण.—) A, gloss स्वर्गद्वलं परवानम् न तु नृ [सिध]. ३५३. १) A, gloss वनरक्षितम्. ३५४. १) न supplied by A₂ in space left by A₁.—) A, gloss वितस्तात्रं नाम वपुर्. तस्यापुत्रवी वस्य स वितस्तात्रपुरोद्भवः. ३५५. १) Thus corr. by A₂ from A₁, 'वी हाव्याधि'.—) A, gloss कलशोप. ३५६. १) न supplied by A₂ in space left by A₁. ३५७. १) संरम्भ supplied by A₂ in space left by A₁.

- अव्याप्तानय मट्यादीन्निजाभिधि विसृज्य सा । तन्मुखेनातिवास्तव्यादिदमूचे रवः वृत्तम् ॥३७३॥
 विनाशशांस्वयं पुत्र कस्ते नतिविपर्वयः । तीव्रशौर्वेण पित्राद्य यदेवं योजुमिच्छसि ॥३७४॥
 375 यस्य भूमङ्गमात्रेण दरद्राजादयो हताः । तत्प्रकोपनले कस्मादीदृते शलभावितुम् ॥३७५॥
 अस्मिन्सु वीतिर्माकडे वीतिशेषसमे नृपे । कस्त्राता स्वास्वदीवानां नृणानाभिष शस्त्रिणाम् ॥३७६॥
 सेनाङ्गैः कतमैः केन शौर्वेण कतमैर्धमैः । भवाकृशक्तिमतां धुर्वं योजुमेन प्रधावति ॥३७७॥
 देवात्संत्यक्तमेतेन भुङ्क्ते राज्यमखण्डितम् । पित्रा तीर्थोपविष्टेन किमिवापकृतं तव ॥३७८॥
 द्वैधेषुभिः पात्यमानो ध्यसनेस्मिन्नुदासणे । प्रयास्यसि विनैरेण रिक्तोप्यस्यन्तरिक्तताम् ॥३७९॥
 380 नय सेनाः पितुर्भीतिर्जीवन्त्यां ममि नास्ति ते । ऋजुमेन नयस्वार्द्रं प्रत्युतानुनयोक्तिभिः ॥३८०॥
 इति दूतमुखैर्गूढं पुत्रो मात्रा कृतार्थनः । सर्वाशाभ्योनयस्सैन्वं रात्रावेन निजान्तिकम् ॥३८१॥
 भुतापसारं सैन्यानां दूतैश्चैव प्रसादितम् । उपालेभे पतिं प्रातर्धृष्टा प्रस्युत बलमा ॥३८२॥
 रात्र्या मिषस्तबोरेवं शमितक्षेपबोरपि । पिभुनभेरेणास्वाप कालुष्वं धीः क्षणे क्षणे ॥३८३॥
 वैरस्य रूपमेतदि भेदं याति मुहुर्मुहुः । संधीयमानमपि अक्लिस्त्राम्बरमिवाशयम् ॥३८४॥
 385 बाह्याल्यादौ ह्युतोदन्तं भ्रुत्वा तमाशयो नृपः । गृहं प्रविष्टो पृष्टलीमाचितैर्जडतां ववी ॥३८५॥
 एवं प्रतिदिनं तप्रस्यक्ततापः प्रतिक्षपम् । स्वच्छाशयः शरत्कुञ्जतडाकौपम्यमावयौ ॥३८६॥
 चकार विनुपक्षणां पुत्रो वेदमादिनाशनम् । पिता तु पुत्रपक्ष्याणां न किञ्चित्स्त्रीवशीकृतः ॥३८७॥
 पुत्रस्नेहान्धवा पश्या बाधितैश्चानुयायिभिः । रूक्षोक्तिभिस्ताप्यमानस्तस्यौ दुःस्थः सदां नृपः ॥३८८॥
 राज्यं जिहीर्षुः पुत्रस्य निःभूरं तद्रत्नं विदन् । ईषत्स जिन्दुराजस्य गणनां पौरुषेकरोत् ॥३८९॥
 390 पुत्राज्जिहीर्षुणा राज्यं तेन सन्वङ्गमन्वनाः । प्रार्थन्ते स्म तदा राज्यकृतये तत्पराङ्मुखाः ॥३९०॥
 सम्येयं तं तदा रात्रौ स्वान्ध्याशर्मशङ्किनी । हर्षं देवी नृपं कर्तुं दूतैराहतवत्यभूत् ॥३९१॥
 स पितामहयोर्दूतैराहतः साहसोन्मुखः । बाह्याल्यां निर्गतः सञ्जै रक्ष्यमाणोपि रक्षिभिः ॥३९२॥
 दक्षपार्थिणकषाघातः क्षणार्धेनोदलङ्घयत् । मनोजवेनाभमौजा वाजिना पञ्चयोजनीम् ॥३९३॥
 वाजिनं विजिताभ्यासमनुगन्तुं समुद्यताः । अगच्छन्वहत्रो मार्गं वीनाः सेनाहयाः भ्रमम् ॥३९४॥
 395 प्राप्तस्य पादयोस्तस्य पतितस्य पितामहौ । आनन्द्राजुजलस्यन्दैरभिषेकं प्रचक्रतुः ॥३९५॥
 पुत्रे तन्निकटं प्राप्ते कलशाः कम्पिताशयः । अपिधानरणात्पित्रोः संधित्तुः स व्यवर्तत ॥३९६॥
 स तस्य नगराल्पनीः पार्थे प्राज्ञो व्यसर्जयत् । अकरोद्दिभुते राष्ट्रे स्वभेदस्याप्रकाशनम् ॥३९७॥
 एवं प्रथममानेपि वैरे कलशाभूपतिः । कञ्चित्कालं मते मातुरवर्तिष्ठ मनागिष ॥३९८॥
 ह्यशास्ताः कलशादेशाधिवासाः कम्पनापतेः । तथा प्रावर्तितनतेर्मार्गं संत्याजितः पतिः ॥३९९॥
 400 अत्रान्तरे क्षामवितुं वैरं देशोपघातकृत् । ताद्युद्दिश्य पितापुत्री द्विजाः प्रायं प्रचक्रिरे ॥४००॥

३७५. १) Thus corr. by A₂ from A₁, परिचिते. ३७६. १) A₂ gloss अन्ध. ३७८. १) Thus corr. by A₂ from A₁, उक्ते. ३८३. १) A₂ gloss अमलकलासोः. ३८४. १) रूप supplied by A₂ in space left by A₁. ३८५. १) Thus corr. by A₂ from A₁, बाह्याल्या. ३८६. १) कुञ्ज supplied by A₂ in space left by A₁. ३८८. १) Thus A₂; A₁ तथा. ३९१. १) Thus corr. by A₂ from A₁, स्वम्. ३९२. १) A₂ gloss पितामहयोः पितामहपितामहयोः.

संधिबन्धे समुत्पन्ने ततस्तदनुरोधतः । दंपती संपदिष्टौ तौ तार्धे भावद्वयं पुरम् ॥४०१॥
 जयानन्दादिबुद्ध्याथ बुद्ध्या बन्धोद्यत् सुतम् । भूयोपि यवतुः खेदाभिर्गत्व विजयेश्वरम् ॥४०२॥
 तस्वाश्रवासकूटानि पुत्रो रात्रावदाहयत् । व्यापादयत्पदार्थीथ विषशस्त्राभियुक्तिभिः ॥४०३॥
 तथा प्रवर्धमानेपि विरोधि सत्त्वरोधयत् । वात्सल्यविषया राक्षी भर्तुः प्रतिधिकीर्षितम् ॥४०४॥
 लुब्धाभिधाभृत्कैवर्तबन्धकी तद्विधेयधीः । थक्कडामरनामा च तज्जारः खलतिस्तरा ॥४०५॥ 405
 स तत्राश्रयं दुष्टात्मा कथ्यमानो समीपगैः । शुभाव पितरौ निस्वं लीलास्मितसिताननः ॥४०६॥ बुग्मम् ॥
 तौ दंपती पुनर्हेमनुलापुरुषयुग्मदौ । विद्याभिर्धर्मवर्थाभिर्मेनस्तापममुञ्चताम् ॥४०७॥
 बहो पुनस्तयोर्दार्ढ्यमाद्यत्वाच्च व्यहीयत । तदा सेष्यैः स दुष्पुत्रो रात्रौ बह्निमदापयत् ॥४०८॥
 तेनाभिर्नोर्धरीशस्य सर्वोपकरणैः समम् । भस्मावशेषमभवद्विजयेश्वरपत्ननम् ॥४०९॥
 सर्वनाशभुत्रा दीना राक्षी मर्तुं समुद्यता । तन्त्रङ्गपुत्रैश्चक्रे कथंचिज्ज्वलतो गृहात् ॥४१०॥ 410
 स्वक्कांभुकानि शय्याभ्यो निशायां सुप्रमुत्थितम् । निःशेषं राजसैन्यं तदजायत दिग्म्बरम् ॥४११॥
 तत्राजधानीसौधायास्पदयन्कलशभूपतिः । तोषावनृत्यज्ज्वालौघैर्गनालिङ्गिभिः समम् ॥४१२॥
 अतरङ्गसर्वस्वः स पारं सरितो नृपः । निमज्ज सजानिस्तु दुस्तरे शोकसागरे ॥४१३॥
 संप्राप्य प्रातरद्भुटं रत्नलिङ्गं नृपाङ्गनां । व्यंक्राणाक्षसप्तस्था टाकानां पार्श्वमीशुषाम् ॥४१४॥
 क्रीत्या चं प्रददौ पूर्वं भृत्वाणां भोजनांभुक्ते । धनेन तेन निर्देग्धान्यपि धामान्यशोधयत् ॥४१५॥ 415
 भस्मकूलतलावाहृत्स्वर्णदि भूभुजा । कथापि यावतो हन्त मथयत्यथ कौतुकम् ॥४१६॥
 राजा भून्याटवीभूते पत्नने तत्र सानुगः । नडत्वग्मंथितच्छत्रपटलाञ्छादितेवसत् ॥४१७॥
 तावत्स्यप्यर्थसामर्थ्ये विकीर्षोस्तत्पुरं नमम् । विना राजोचितामाज्ञां न सिद्धं वृद्धभूपतेः ॥४१८॥
 भर्तृष्ठाभिभवो मातुरानुकूल्याज्जो नृपः । परितापं पितुस्तेस्मैर्दुःसंदेहैः सदाकरोत् ॥४१९॥
 निर्बन्धाद्य पुत्रेण पर्णोत्सगमनं पिता । निर्वासनोच्छ्वेकेनोक्तः शश्वद्वनमुखैर्यदा ॥४२०॥ 420
 प्रभवन्त्या यदा चासीत्पत्न्या तस्यैव बस्तुनः । निष्पत्तये प्रेर्यमाणः साधिल्लेपं क्षणे क्षणे ॥४२१॥
 तदा जातु रहः कुप्यंस्तन्त्रङ्गे थक्कने स्थिते । उवाचानुक्तपूर्वं तामेवं स पदं बधः ॥४२२॥ तिलकम् ॥
 अभिमानो यद्यः शौर्यं राज्यभोजो मतिर्धनम् । मया जायाविधेयेन हन्त किं किं न हारितम् ॥४२३॥
 मिथ्योपकरणं नारीर्गणवन्ति नृणां जनाः । परिणामे तु नारीणां क्रीडोपकरणं मराः ॥ ४२४ ॥
 हेचोन्मेवात्प्रसक्ताभिर्विरक्ताभिरस्यया । के नाम नात्र कान्ताभिः कृतान्तस्यातिथीकृताः ॥४२५॥ 425
 क्वं काश्चिद्दलं काश्चित्प्रज्ञां काश्चिन्न कर्मणैः । पुंस्त्वं काश्चिदसन्काश्चिन्नर्तृणां जहुरङ्गनाः ॥४२६॥
 हरन्ति पावभिरिव क्षमां पुत्रैरन्यगोत्रजैः । मत्ताः पयोधरौजस्यात्तरङ्गिण्य हवाङ्गनाः ॥४२७॥
 पर्यन्ते वेतनमिमे किं जीर्णरीरुशिरिति । पोषयन्ति ह्यतान्भर्तृशोषयन्ति तु योषितः ॥४२८॥
 सर्वकालं विदित्वापि दोषान्योषितकृतानमून् । प्रतिपश्यन्तुरोधेन मयेवं नावधीरिता ॥४२९॥

४०१. ^१) A, gloss पितरपिपति पितरौ राजा राक्षी च राजा थक्कडामरनामा समीपगैः कथ्यमानः राक्षी च लुब्धाभिधा कैवर्तनामा कथ्यमाना उपपत्तासार्थमित्यर्थः. ४१४. ^१) Thus corr. by A, from A, नृपाङ्गना.—^१) Thus corr. by A, from A, विकीर्ष. ^२) Thus A,; A, पूर्वमीशु. ४१५. ^१) Thus A,; A, तस्य. ४१७. ^१) नडत्वक्. विद् इति भाष्यम्. ४२१. ^१) एतन्काश्चि supplied by A, in space left by A, .

- 430 प्रभविष्णुर्मिहत्वेवमैदिकीः ह्रस्वसंपदः । परलोकह्रस्वस्याशामपि इन्नुं ममोचता ॥४३०॥
 बलीपलितमुक्तस्व नेदीदीमरणावधेः । विहाय विजयक्षेत्रं कुत्र गन्तुं ममोचितम् ॥४३१॥
 क्षपाकरकलामीलेः किल्विबक्षपणक्षमा । हारोपकण्डसंसेवोत्कण्ठा कुण्ठीभवेत्कथम् ॥४३२॥
 पुत्रो लोकहयत्राता कस्यान्यस्येष्टो भवेत् । तीर्थात्यस्यापवन्मां यत्कुपये मृतमिच्छति ॥४३३॥
 मतिभास्ववगीतोयं प्रबाहो मेघ येनसि । अनयान्यकुलोद्भूतो यदयं संप्रवेशितः ॥४३४॥
- 435 विसंवादिममाकाराकारैर्बन्धुविरोधिनम् । पुत्रं पितुरसंकिण्ठं जानीयादन्धरेतसम् ॥४३५॥
 ह्यविराविकृताकूतां त्यक्त्वा प्राणाय यन्त्रणाम् । एवं बद्धपतिस्तस्याधक्रे मर्मह्य ताडनम् ॥४३६॥
 गोत्रजस्य पुरः पुत्रोत्पत्तिगुह्ये प्रकाशिते । आमृष्टत्रिविद्यालापा साभूदधिकलज्जिता ॥४३७॥
 महत्तमस्य पुत्रो हि प्रज्ञास्ताख्यस्य लोभवत् । विपक्षापत्ययोपात्तस्तयेत्यासीञ्जनश्रुतिः ॥४३८॥
 उत्सिक्तभाषितं भर्तुर्योषितो जितभर्तृकाः । जानन्त्यन्त्याङ्घ्रिसंवृत्तधिरस्ताडनसंनिभम् ॥४३९॥
- 440 अतः सा ह्यृष्टं प्रीढिसंस्कारपरुषं वनः । प्राकृतप्रमदेनोच्चैरित्युवाच हया पतिम् ॥४४०॥
 गतभीस्तापसो मन्दो जातभाग्यविपर्ययः । वृथा वृद्धः क किं वाच्यमिति मूढो न वेत्स्यवम् ॥४४१॥
 क्षात्त्रोत्थिनस्य यस्यास्य नाभूत्पावरणं पुरा । लोको जानात्ययं किं न तेन मां प्राप्य हारितम् ॥४४२॥
 स्वकुलस्त्रीसमुचितं यत्किञ्चिन्मामभाषथाः । क्रियते किं न कालोयं यस्यायश्चित्तसेवने ॥४४३॥
 अकर्मण्यो गतवथा देशात्पुत्रेण वारितः । पत्न्यापि त्यक्त इत्यस्मात्परिवारादि मे भयम् ॥४४४॥
- 445 कुलदोषादिवृत्तान्तगर्भोपालम्भभिर्भैः । बन्धोभिर्व्यथितस्तस्मास्तस्यौ तूष्णीं वदा नृपः ॥४४५॥
 तदा तस्यासनपान्तकिसृतः प्रसरन्बहिः । निर्भिकाराकृतेर्धक्त्वा हृदो रक्तनिर्हरः ॥४४६॥
 संभ्रान्तायां ततो राक्ष्यामपद्यस्थकनो हवन् । असिधेनुं गुदे तेन कुपा राज्ञा प्रवेशिताम् ॥४४७॥
 ततोतिथीरो राजैव सं लज्जाधकितोन्वशात् । राज्ञो रक्तातिसरणं जातमित्युच्यतां बहिः ॥४४८॥
 विधेया नारीणां तनयनिहिताशेषविभवाः कृतम्लानौ भृत्ये पुनरुदितविश्वम्बरभसाः ।
 नयन्तो गण्यत्वं प्रसभमभियोगैर्लेषुमर्दि नयस्यक्ताः क्षमायाः प्रलयमुपगच्छन्ति न विरात् ॥४४९॥
- 450 नृपतिर्बाहितद्वयः शरदातपखेदितः । नृप्यक्षिपीय धान्याम्बुं द्युताख्यजात इत्यभूत् ॥ ४५०॥
 गम्भीरै राजपुङ्गवैस्तथा वार्ता प्रवर्तिता । यथा नाबुद्ध वृत्तान्तमेतं कोपि बहिर्जनः ॥४५१॥ युग्मम् ॥
 वस्तरे सप्तपञ्चाशो पौर्णमास्यां स कार्तिके । विजयेज्ञापतो राजा जीवितेन व्ययुज्यत ॥४५२॥
 पत्न्याः पुत्रस्य चौहृगैस्त्वक्तो राजा ह्यखोचितः । प्रसार्य पादौ निद्रानुं प्राप सोवसरं विरात् ॥४५३॥
 चुकोपासौ न कस्मैश्चिपुकोपासौ न कथन । चक्रे ह्यली विमन्युध मरणेन महामनाः ॥४५४॥
- 455 संग्रामराजरायादो न कस्यचिदिव पियः । अंभुकाच्छादितो भूमावनाथ इव सोस्वपत् ॥४५५॥
 न मियाक्रन्दितैः क्षिप्रञ्च कुप्यन्नप्रिवोक्तिभिः । सर्वत्यागी बधौ राजा दीर्घनिद्रारसज्ञताम् ॥४५६॥
 वाक्षिण्योल्लङ्घनप्रायश्चित्तायेव स्वजन्मम् । कृतवया पतिः पत्न्या ततो निन्द्ये सनाथताम् ॥४५७॥

४४९. ') Thus A₁; A₂ "वीरं लघु". ४५०. ') A₂ gloss धान्यं धनिका धान्यवत् इति पापदा । तदन्व. ४५२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ क्षपात्तकै. ४५५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ लोभवत्.

आराजपुत्रवण्डालं देवं प्रत्यहयेतनम् । इदौ स्वस्येव भृत्येभ्यः सा कर्तुमनृणं पतिम् ॥४५८॥
 गृहीतयेतना भृत्याः कोशं सर्वं तथा स्वयम् । पुरस्ताद्विजयेशस्य तनुः क्षेमाय पाविताः ॥४५९॥
 पाद्वन्धस्नाशिराः पौत्रो ददकर्मितकोशया । मूर्धन्याभाय कथितो मा पितुर्विचसीरिति ॥४६०॥ 460
 उल्लिख्यैव ततो भूत्वा स्वयमात्सलतां सती । प्रातिहार्यं व्यधात्तुः कारवन्धन्तमण्डनाम् ॥४६१॥
 साविनां शानमादिश्य नमुस्तवैव रक्षणे । सा पुनः शिविकास्त्रमथ प्रास्थापयस्पतिम् ॥४६२॥
 क्षपामेकां दिनार्थं च स्थित्वैवं पतिदेवता । प्रणम्य विजयेशानं युग्माकृता विनिर्ययी ॥४६३॥
 निर्यान्तां वीक्ष्य तौ प्रेनतूर्यकलोलमिभितैः । लोकस्याक्रन्दतुमुलैर्भमा इव दिशोभवन् ॥४६४॥
 विमानस्थोत्पनाकस्य परिष्कारेषु विम्बिताः । प्रजा राशोन्तिके रेजुरनुगन्तुमिषोद्यताः ॥४६५॥ 465
 राक्षां त्रितीर्णस्कन्दानां महल्लोलाः शिरोरुहाः । विमानस्थस्य नृपतेरवहंथामरभियम् ॥४६६॥
 पश्यन्तीं पश्चिमां सेवां सैन्यानां नृपतिपिया । अस्ताभिलाषिणि दिने प्रपेदे पितृकामनम् ॥४६७॥
 तुस्त्यजाम्बुतवात्सल्याद्यहा केनापि हेतुना । सा बभूव क्षणे तस्मिन्स्तनयालोकनोत्सुका ॥४६८॥
 जानन्ती पवनोद्भूतं दजः सेनासमुत्थितम् । अकितोत्कण्ठिता साभूत्कलशागमनांशया ॥४६९॥
 तस्मिन्क्षणे जनाः केचिदायाता नगराध्वना । अङ्ग किं कलशः प्राप्त इति पृच्छास्तथा स्वयम् ॥४७०॥ 470
 स तु पुत्रः क्षणे तस्मिन्धियाद्युत्तमानुरन्तिकम् । दस्या विभीषिकास्तास्ता निरुद्धो द्वैपकारिमिः ॥४७१॥
 ततो गृहीतवैराद्या राक्षी पुत्रावलोकने । सा पार्थवित्वा वैतस्तं वारि श्लोकमथापठन् ॥४७२॥
 वैतस्तेन तु तोयेन जठरस्थेन ये मृताः । मोक्षं गच्छन्त्यसंहं ने वया ब्रह्मवादिनः ॥४७३॥
 उपनीतं वितस्ताम्बु पीत्रोपस्पृश्य प्राथ सा । एवं शशाप पिभुनास्मेदसंक्षयकारिणः ॥४७४॥
 जनितं प्राणद्वैरं वैः पुत्रेण सहावयोः । सान्द्रयानां क्षयस्तेषां भूयास्पतिमितैर्दिनेः ॥४७५॥ 475
 तस्यास्तेनोपतप्रायाः शापेनाव्यभिचारिणा । क्षिप्रमेव जयानन्दजिन्दुराजादयो मृताः ॥४७६॥
 अके इलधरामस्यजातकौलीनशान्तये । परलोकं पणीकृत्य युक्त्या च शपथं सती ॥४७७॥
 एवं त्रिभुवुशीलस्यं संप्रकाश्य भुविस्मिता । कर्णीरथाददाज्जम्पां ज्वलिते जातवेदसि ॥४७८॥
 अजायत नभो बह्निज्वालावलयमालितम् । तदागमोत्सवे इत्तसिन्दूरमिष निर्जरैः ॥४७९॥
 साक्रन्दैर्न घटन्कारी दुःखोत्प्रेरैर्न चोष्मलः । परमालेख्यलिखित इव जप्ते शिखी जमैः ॥४८०॥ 480
 गङ्गाधरच्छक्तिबुद्धौ युग्यवाह्य दण्डकः । ताबुहा नोनिका बल्गा भेति दास्यस्तदान्बधुः ॥४८१॥
 बप्पटोद्भटयोः कुन्वी सेनटक्षेमटाबुधौ । भूपालवक्रभावास्तां वैराग्याद्विजयेश्वरे ॥४८२॥
 भावा यन्त्रानिसर्गभङ्गुरतरास्तिष्ठन्ति मैत्रे त्रिं चेतःकाचघटस्यं तस्य घटते दीर्घोयमेको गुणः ।
 यत्तस्मिन्निहितप्रकृष्टि न गलत्यायाति न म्लानतां धत्ते नापचयं समत्कृतिवचो गीर्वाणगङ्गापवः ॥४८३॥
 एकवष्टिमतिक्रम्य वर्षान्भूपतिरायुषः । सपत्नीकः पुरारातिगौरीसायुज्यमासदत् ॥४८४॥

४५९. ') A₂ gloss विष्यं. ४६१. ') उरिय supplied by A₂ in space left by A₁.—') A₂ gloss आत्ता गृहीता लता चवा.—
 ') A₂ gloss दास्यस्य. ४६३. ') A₂ gloss वितीर्णाः इत्ता स्वन्त्याः पुत्रादिसंसि विषिकापादनाथं वैः तेषां. ४६०. ') Thus corr.
 by A₂ from A₁ पश्यन्ध्वपथि'. ४६९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'गनाशजा. ४६३. ') A₂ gloss चेतोके काचघटे
 वीस इति प्रसिद्धे.

- 485 अथास्वीनि समाहाव चतुर्थे दिवसे तयोः । पुत्रास्तन्वज्रराजस्य सर्वे गङ्गां प्रतस्थिरे ॥४८५॥
 पैतामहेन कोशेन परिवारेण चान्वितः । पित्रा विरोधं जमाह हर्षस्तु विजयेश्वरे ॥४८६॥
 आधे पिता पुरवरे' पिता श्रीविजयेश्वरे । तस्मिन्पुत्रस्तु तत्रासीत्पिता तु नगरान्तिके ॥४८७॥
 ततोतिव्यथिनं पुत्रं दरिद्रो नीतिमान्पिता । अभ्यर्थ्यानर्थभीतश्च संधिं दूतैरवाचत ॥४८८॥
 स तैरसकृदायातैरुत्सिक्तो युक्तवादिभिः । राजपुत्रः समं पित्रा संधिं निन्ये कथंचन ॥४८९॥
- 490 रक्षां पैतामहे कोशे शरीरे चात्मजन्मने । प्रतिभुभाव जनकः कृतप्रत्यहवेतनः ॥४९०॥
 नृपतेः पुत्रमानेनं विशतो विजयेश्वरम् । दृष्टिः सुष्टैर्गृहेर्दग्धा भुतिश्च जनगर्हया ॥४९१॥
 स पीतकोशः संगृह्य तत्रयं प्राविशत्पुरम् । कोशं चास्थापयन्सुभ्रां दत्त्वा तदभिधाङ्गिताम् ॥४९२॥
 अत्रान्तरे तस्य राज्ञो धार्मिकी धीरजायत । दारिद्र्यच्छेदिनी धर्म्या धनकुद्धिश्च सर्वतः ॥४९३॥
 तनयो नयनाख्यस्य कल्पः सेल्यपुरौकसः । कुटुम्बिनो जट्यकाख्यः क्रमाङ्गामरतामगात् ॥४९४॥
- 495 स्थलोत्पत्तिः स दिग्देशविक्रीताक्षो वणिज्यया । संभृतार्थः शनैर्लुब्धो धनेशसर्पधितां दधे ॥४९५॥
 सार्धं कोशं खनित्रा स नित्यं दीक्षारराशिभिः । पूरितायाः क्षितेः पृष्ठे बहून्प्रीहीनवापयत् ॥४९६॥
 दीक्षारन्यसनं भृत्यैः कारयित्वा प्रतिक्षपम् । बहवो मेदभीतेन तेन गूढं निपातिताः ॥४९७॥
 स भाङ्गिलं लम्भुमिच्छन्बलेकस्मात्पलायिते । द्राक्षालतानिदृष्ट्वाधो हतः केनापि पक्षिना ॥४९८॥
 तदीयेनोपलब्धेन धनेन बहुधातलान् । पर्याप्तेनात्यजराजा यावदायुर्वरिद्रताम् ॥४९९॥
- 500 समृद्धं क्षाल्यमानेषु तद्दीक्षारैश्चर्हर्षिताम् । कलुषाम्भा बहून्मासान्वितस्ता समपद्यत ॥५००॥
 दानोपभोगरहिताः काले क्लेशेन भूयसा । अन्वयार्थमर्थान्नक्षन्ति त्रिभं लुब्धा महाशयाः ॥५०१॥
 प्राणान्धारयते निपीय महतः शोते तमोन्धे बिले संभोगे परदत्तमिच्छति पटं नमस्त्वपाशान्तये ।
 विस्तार्येति कदर्यतामहिरवत्यभ्यस्य हेतोर्निधीक्षान्यः कोपि परं परोपकृतिषु प्रीढोस्ति लुब्धं विना ॥५०२॥
 अन्धैश्च बहुभिर्मीर्नेयः सिन्धुमिवाविशन् । नानार्थसंपदस्तास्तां भाग्यभाजं महीभुजम् ॥५०३॥
 अर्था भाग्योदये जन्तुं विशन्ति शतशः स्वयम् । दिग्भ्योभ्युपेत्य सर्वाभ्यः सायं तदभिवाण्डजाः ॥५०४॥
 स्रोतांसि प्रबलत्वमेव बद्धधां मूलेषु पुण्यन्त्यधो व्योम्नोम्भः पतति त्यजन्ति हरितो वारि प्रणालीमुखैः ।
- 505 इत्थं भुष्कसरः पयोवसमये संपूर्यते सर्वतो भाग्यानामुदये विशन्ति शतशो शरैर्न कैः संपदः ॥५०५॥
 जनरक्षणदाक्षिण्ये तर्तः पितुरिवान्वहम् । कुशला कलदास्यासीत्प्रजापुण्योदयैर्मतिः ॥५०६॥
 स्वयं वणिगिवार्यानां गणनाकुशलोपि सः । विवेका सत्पथत्यागे मुक्तहस्तः सदाभवत् ॥५०७॥
 उपस्थितौ भाविनौ च पश्यन्नायम्ययौ स्वयम् । अन्तिकाजात्यजङ्गुर्जखटिकादि नियोगिवत् ॥५०८॥
 तस्य स्वरूपमूल्येन रत्नादि क्रीणतः स्वयम् । नाशकन्वच्छनां कर्तुं केपि विक्रयकारिणः ॥५०९॥
- 510 त्रिचर्गं सेवमानः स विभज्य समयं सुखी । मध्याह्नादूर्ध्वमभवदहयः सर्वकार्यिणाम् ॥५१०॥
 तस्य स्वेषां परेषां च कृत्यमन्विष्यतर्धरेः । अज्ञातः स्वप्रवृत्तान्तः प्रजानामभवद्यदि ॥५११॥

४८०. १) Thus emended with G; A पुत्रवरे. ४९५ १) दत्तस्य supplied by A₂ in space left by A₁.— २) Thus corr. by A₂ from A₁ पैतामगात्. ५००. १) Emended; A तर्हीना. ५०३. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्तास्त. ५०६. १) तस्य supplied by A₂ in space left by A₁.— २) Thus corr. by A₂ from A₁ 'वाञ्छिकात्.

स्ववेदमेव गृहस्वस्व ध्यायतथास्व मण्डलम् । जनो जनपदे जातु न कथिदैन्यमस्पृशत् ॥५१९॥
 कौलीनचकितो राजा कुर्वन्कण्टकशोधनम् । प्रकटं नास्यजहण्डं वीरेभ्योपि स जातु चित् ॥५२३॥
 न तस्यार्थः कोपि नष्टो मन्त्रिणो ब्रह्मयोजयन् । मन्त्रिणां च पुनश्चक्रे महत्स्यार्थस्य योजनम् ॥५२४॥
 विवाहयज्ञवाचादिमहोत्सवशताकुलः । नित्यमदष्टो निर्देन्यस्तत्राज्ये दृष्टो जनः ॥५२५॥ 515
 तेन नीतिविदाक्रान्ताः श्माभुजः क्षित्यनन्तराः । आहाराचरणेष्व्यासंस्तद्व्यस्तान्विनाक्षमाः ॥५२६॥
 तन्त्रङ्गस्थस्थङ्गनादींस्त्रीनायातान्दिगन्तरात् । व्यथितैकानुजान्मह्यप्रमुखाङ्गुजावपि ॥५२७॥
 अपीणयद्गन्धुभृत्यान्स भव्याभिर्बिभृतिभिः । कलाभिरमृताश्रौभिः सोमः ह्यरपितृनिव ॥५२८॥ युग्मम् ॥
 अश्वामपरिपाकोपि दौःशील्येन न भूपतिः । कुदैशिकोपदिष्टेन दुष्टाचारेण चोज्जितः ॥५२९॥
 टक्केन बुद्धियाख्येन कन्यकाः समुपाहताः । क्रीतास्तस्य तुष्टक्रेभ्यो नानादिग्वेशसंभवाः ॥५३०॥ 520
 स ताभिः परदारैश्च रूपलोभादुपाहृतैः । अवरोधपुरंधीणां हासप्रतिमढीकयत् ॥५३१॥
 बहीः कामयमानस्य बोधितः प्रतिवासरम् । मत्स्ययूपादिभिर्वृष्यैर्नास्य पुष्टिरहीयत ॥५३२॥
 महासमयपूजाद्य व्ययः स गुरुभिः समम् । महाचङ्गणामहारं नीतिमुत्सृज्य चाकरोत् ॥५३३॥
 एवं शत्रुलक्ष्येन पुरं तेन नवीकृतम् । निर्देग्धे विजयक्षेत्रे शिलावेशम न भूलिनः ॥५३४॥
 विजयेशशिलावेशमौलावातपवारणम् । नृपोम्बरशिरभुम्बि जाम्बूनदमयं व्यधात् ॥५३५॥ 525
 व्ययस्थितिं चानपायां व्यधत् त्रिपुरेश्वरे । पिनाकिनश्च प्रासादं स स्वर्णमलसारकम् ॥५३६॥
 ततः सत्कर्मकुशलधकार कलशेश्वरम् । निःसंख्यहाटकघटीपटलङ्कुशिलागृहम् ॥५३७॥
 कलशेशोपरि च्छं चिकीर्षोः काञ्चनाम्बितम् । तुष्टक्रेदेशजः शिल्पी राशोभ्यर्णमुपाययौ ॥५३८॥
 सहस्रैर्भूरिभिर्देवैश्चञ्चलसिद्धिं वदन्कलाम् । स छादयन्निरां तात्रे काञ्चनारोपणं विदन् ॥५३९॥
 कानिचिद्विसान्यासीत्प्राप्तुवच्चूपसत्क्रियाम् । तनोतितीक्ष्णप्रज्ञेन जैनकाख्येन मन्त्रिणा ॥५४०॥ 530
 अभ्यूष्य शिक्षितकलो विलक्षोणाद्यथागतम् । तद्य च्छं ययौ सिद्धिमत्यल्पैरेव काञ्चनैः ॥५४१॥
 अनन्तेशाभिधं बाणलिङ्गमन्याथ भूपतिः । प्रतिष्ठा विविधाधके स शक्राधिकवैभवः ॥५४२॥
 नृपे सहजपालाख्ये शान्तिं यातेभ्यविष्यत । ततः संग्रामपालाख्यो राजपुर्यां तदात्मजः ॥५४३॥
 राज्यं जिहीर्षुर्बालस्य पितृभ्यस्तस्य भूपतेः । भेजे मदनपालाख्यो बलीयानुद्यमं मदान् ॥५४४॥
 तद्गयाच्छरणं प्रायाच्चूर्पं साहायकारिणी । स्वसा संग्रामपालस्य जस्तराजश्च ठक्कुरः ॥५४५॥ 535
 कृतेप्रसादो नृपतिः साहायककृते हदौ । तयोः पथाज्जयानन्दं भूरिर्बिज्जादिभिः समम् ॥५४६॥
 तत्र विद्राघितामित्रः स स्फूर्जन्क्रान्तमण्डलः । संग्रामपालामास्थानां कार्कान्ते शङ्कुपां ययौ ॥५४७॥
 काङ्कुन्तो गमनं तस्य दत्त्वा तास्ता विभीषिकाः । ते त्रासमैच्छन्नाधानुं स वीरो न त्वकम्पत ॥५४८॥
 मतिं राजपुरीयाणामसावेतामदादिति । शङ्कुमानेन तेनाथ विज्जे मन्युरुपाहतः ॥५४९॥

५१९. ¹) Thus corr. by A₁ from अने. ५१९. ²) Doubtful; thus A. ५१८. ³) न. supplied by A₁ in space left by A₁. ५२०. ⁴) Thus A₁; A₁ तुष्टक्रेण. ५२२. ⁵) A₁ gloss वृन्दैः काञ्चीकरयै. A₁ quotes: इत्येकस्मिन्परी पारिभरसेनैव हिङ्गुलं वागवाचकम् । नर्षेचित्वा पारदवस्पातयेत्पूर्वमुक्तितः । योजयेत्सर्वयोनेषु सप्तकस्तुकरजितम् ॥. ५२४. ⁶) न supplied by A₁ in space left by A₁. ५३३. ⁷) A₁ gloss रात्रविद् इति भाषया. ५३५. ⁸) Thus corr. by A₁ from A₁ संग्रामराजस्य. ५३६. ⁹) A₁ gloss जवानम्. — Thus emended with G sec. manu; A सङ्घर्षां.

- 540 तेस्तत्र इत्तद्विगैः प्रार्थितोय महामतिः । रक्षापदेशास्त्वं सैव्यं स्यापयित्वा व्यवर्तत ॥५४०॥
 एवं राजपुरीं तस्मिन्स्त्रीकृत्यान्तिकमागते । तुतोष कार्यमर्मज्ञः प्राज्ञः कलशभूपतिः ॥५४१॥
 क्रमाद्राजायमानेषु विज्ञादिष्वथ पस्पृशे । आमयेन जयानन्दो देवात्प्रमथहेतुना ॥५४२॥
 स्वास्थवार्तोपलम्भाय भूपतिं गृहमागतम् । वाच्यमस्ति रहः किञ्चिदित्युक्ते स कथान्तरे ॥५४३॥
 निर्योतेष्वथ सर्वेषु किञ्चिद्वैवात्रवीषदा । तदा ताम्बूलनित्यक्षाव्याजाद्विज्ञो विनिर्ययौ ॥५४४॥
- 545 आग्नेनोक्तोपि निर्गच्छन्किं प्रयासीति भूभुजा । मन्त्रिणा चैत्यं स प्राज्ञो बहिरेव व्यलम्बत ॥५४५॥
 जयानन्दोभ्यधाद्रूपमुक्त्वा राजपुरीकथाम् । व्यक्तं नास्त्येव ते राज्यं विज्ञे वृद्धिमुपागते ॥५४६॥
 आदीयमानाद्विज्ञेन कार्येभ्यो वेतनादपि । दर्शयामास गणनां बहुमूल्यां महीभुजे ॥५४७॥
 प्राप्तः कलुषतां राजा प्रयातः स्वगृहांस्ततः । याचितो गमनानुज्ञां विज्ञेनेज्जितवेदिना ॥५४८॥
 निषेधस्त्रिव शाक्षिण्यलेशास्त्रिर्बन्धकारिणः । तस्यानुज्ञां ददौ गन्तुं सान्तस्तोषो महीपतिः ॥५४९॥
- 550 लब्धदेशो गृहान्गत्वा सर्वोपकरणैः समम् । प्रस्थाप्य सोमतो भ्रातृनाप्रष्टुं नृपतिं ययौ ॥५५०॥
 राजधर्मगभीरस्वक्रूरयोः स्वामिभृत्ययोः । काञ्चिदेष क्षणे तस्मिन्क्षेत्रभूरद्रुतावहा ॥५५१॥
 न यत्प्रभुः प्रियं मृत्यं गमनास्त व्यवर्तयत् । उपालेभे समन्युध न यद्भृत्यः प्रियं प्रभुम् ॥५५२॥
 सहोत्थितेन कतिचित्पदानि सह भूभुजा । चिरं कृत्वा कथां नीचैर्हसन्विज्ञो विनिर्ययौ ॥५५३॥
 जिन्दुराजं हलधरो मुमुर्षुर्वृषयन्वथा । तथा विज्ञं जयानन्दः स व्यवारोपयत्पदात् ॥५५४॥
- 555 तद्गङ्गीमात्रशेषां क्षमां कृत्वा गच्छन्निषीयताम् । इतार्थो विज्ञ इत्युक्तिं नामहीममन्त्रिणां नृपः ॥५५५॥
 निवर्तयिष्यति क्षमाभूचियतं गमनावमुम् । इत्याशयान्त्रगाद्विज्ञं राजवज्रं जनोखिलः ॥५५६॥
 आत्कन्द्य शङ्कमानोस्याद्विज्ञाद्राजा बलोजिनात् । तृणस्पन्देपि चकितो निर्भिद्रः पञ्च यामिनीः ॥५५७॥
 तस्मिन्भूरपुराद्यांते निवृत्तेष्वनुगन्तृषु । निवृत्तशङ्कस्तां शङ्कां प्राबुधक्रे स मन्त्रिणाम् ॥५५८॥
 ते तदाकर्ण्य यं मन्त्रं विज्ञार्थहरणेब्रुवन् । तस्याविधाने भूभर्तुरमन्यन्त नयज्ञताम् ॥५५९॥
- 560 विज्ञादयस्तु निर्दोहा यं यं देशमशिभथन् । तत्र तत्रैव पूज्यत्वं रत्नानीच प्रपेशिरे ॥५६०॥
 विज्ञोधिकं प्रबृद्धोपि वैवतस्येव भक्तिमान् । पद्मां कलशदेवस्य सत्यंकारः सदाभवत् ॥५६१॥
 एवं निर्वास्य विज्ञादीन्चिरावाप्तवैभवः । क्षिप्रं सूर्यमतीशापाञ्जयानन्दः क्षयं ययौ ॥५६२॥
 राज्ञो विरोधकृद्भक्तं शापस्याव्यभिचारिताम् । प्रमथं जिन्दुराजोपि तस्मिन्नेत्र क्षणे ययौ ॥५६३॥
 तेपि विज्ञादयः क्षिप्रमचिरावाप्तसंपदः । प्रापुः शापोचितं सर्वं प्रमथं गौडमण्डले ॥५६४॥
- 565 आकस्मिकेय प्रमथे^१ विज्ञः प्रमथमाययौ । सुदीर्घबन्धनकेशं प्रापुस्तदनुजा अपि ॥५६५॥
 पलायितेषु कारायास्तेषु व्याप्रेण पाजकः । हतस्तदनुजाः शेषा भुक्तकेशाः क्षयं ययुः ॥५६६॥
 द्वित्रास्तद्वैधकाराणां नानदयन्मदनादयः । अदीर्घैश्च कालेन दुरन्तैर्वैभैर्विष्यते ॥५६७॥
 जयानन्दसहायोय तत्पुत्रान्परिपालयन् । सर्वाधिकारी भूयेन वामनाख्यो व्यधीयत ॥५६८॥

५५१. ^१) Thus corr. by later hand from A, राजव^०. ५५८. ^१) A, gloss दूरपु^०. ५६५. ^१) A, gloss आकस्मिके प्रमथे नारी-
 शेष इत्यर्थः. ५६६. ^१) Thus A₁; A₂, B G पाजकाः.—^२) Thus A₁; A₂, ततस्त^०. ५६७. ^१) Thus A₁; A₂, द्वित्रास्त
 द्वैप^०.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ --सैस्त्वैर्वि^०.

यस्व तास्ता व्यवहतीर्नीतिस्वाम्हातावहाः । वर्णवन्ति बधोवृद्धा गोष्ठीव्ययापि^१ भीमताम् ॥५६९॥
 शूमानवन्तिस्वाम्यादिभोग्यानाहृत्स्व लुब्धधीः । राजा कलशागञ्जाख्यं कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५७०॥ 570
 मन्त्रिणे भोनकायासौ धनोत्पादविदेव्यदात् । कौर्यवस्तो न पादामं जनरक्षणदक्षिणः ॥५७१॥
 मन्त्रिणो राजकलशापत्यान्यत्यन्तरङ्गताम् । लेभिरे स्माभुजः पार्श्वे प्रशस्तकलशाखः ॥५७२॥
 सुताः स्वाच्छन्धविबशाचौराः संवाहिसंभयाः । युक्तया निदधिरे राजा निबद्धस्वाधिकारिणः ॥५७३॥
 पुनर्मदनपालेन क्रान्ते राजपुरीपतौ । साहायकाय व्यहजत्सेनान्यं वप्पटं नृपः ॥५७४॥
 प्रतापैर्भूपतेस्तेन भृत्यांशेनापि^२ निर्जितः । बद्धा मदनपालोपि कश्मीरान्तं प्रवेशितः ॥५७५॥ 575
 भ्राता वराहदेवस्य कन्दर्पाख्यो महीभुजा । कृतो हाराधिपो वीरौ विदधे ह्यामरक्षयम् ॥५७६॥
 बभूव जिन्दुराजास्व शिक्षितो नयविक्रमौ । भूम्यनन्तरसामन्तमुकुटस्पृष्टशासनः ॥५७७॥
 स राजपुर्यादिजयी हारं परमकोपनः । क्षणे क्षणेन्यजराज्ञा प्रसाध पाहितः स्वयम् ॥५७८॥
 मदनः क्षितिपालेन प्रापितः कम्पनेज्ञताम् । लब्धप्रकर्षान्बोपादीन्हामरान्बहुशोबधीत् ॥५७९॥
 सेवावशीकृतः इवेनपालं स नगराधिपम् । अक्रे विजयसिंहाख्यं हताशेषमलिम्लुबम् ॥५८०॥ 580
 कन्दर्पोर्दयसिंहाद्यैः प्रहिते लोहरे सहृत् । राजा भुवनराजस्य दूरं निःसारणं व्यधात् ॥५८१॥
 कीर्तिराजस्य तनयां स च नीलपुरप्रभोः । लब्ध्वा भुवनमत्याख्यां रिपोऽभिज्ञामधोभवत् ॥५८२॥
 कार्यप्रतिषेधे कर्तुं प्रवृत्तिं माहितोभवत् । इत्या विजयसिंहाद्यो नृपेण नगरेज्ञताम् ॥५८३॥
 गुह्यात्मजः स महोद्य तेन हारपतिः कृतः । राज्ञां मौलिमणिस्याने स्वप्रतापमरोपयत् ॥५८४॥ युग्मम् ॥
 शौर्यं निष्परिवारस्य पार्थस्योत्तरंगोधे । उरशासंप्रवेशे वा भुक्तं मल्लस्य मानिनः ॥५८५॥ 585
 पञ्चाशैस्पुरमैर्यस्व कृत्वा तीर्त्वा व्यपाहरत् । राज्ञं वाजिप्रजैः सार्धमभयाख्यस्य भुभुजः ॥५८६॥
 एवं वशीकृतभुवो भूपतेर्नयवेदिमः । सममेवाष्टभूपालास्त्रिपष्टेष्टेविशान्पुरम् ॥५८७॥
 कीर्तिन्यम्बपुराधीशश्चाप्येयो भुभुरासटः । तुक्कात्मजस्तु कलशो बल्लापुरनरेधरः ॥५८८॥
 राजा संप्रामपालाख्यः स च राजपुरीपतिः । उत्कर्षो लोहरोर्वाभृवौर्वशो मुद्गजो नृपः ॥५८९॥
 गाम्भीरसीहः कान्देशः काष्ठवाटधराधिपः । भीमानुशुमराजोपि राजानमुपतस्थिरे ॥५९०॥ तिलकम् ॥ 590
 राजलोकः प्रवृद्धोपि घने जनपदेभवत् । दुर्लभ्यो वार्धिकसरित्पुरो वारिनिधाविष ॥५९१॥
 तस्मिन्क्षणे शिलीभूतव्रितस्तासलिते नृपैः । शीतक्षणेप्यसक्षीणं सुखं तैरन्वभूयत ॥५९२॥
 मनसापि हि भूपाला यत्ने किञ्चिदचिन्तयन् । प्राप्तमेव पुरेपश्यन्वामनेन तदाहतम् ॥५९३॥
 कौशलं मन्त्रिणस्तस्य रराजेतरदुर्लभम् । निमित्तं तदसंभ्रान्तो नित्यवद्योस्ववाहयत् ॥५९४॥
 पार्थिवेष्वथ यानेषु मल्ले कार्यपराकुले । क्षितिपालेन कन्दर्पो हारं स्वीकारितः पुनः ॥५९५॥ 595
 अभिमानधनो मन्त्री कृतारविधिर्निजैः । दुर्गं स स्वापिकं नाम युक्तया तुर्षहमप्रहीत् ॥५९६॥
 स प्रविष्टोपि नगरं खिन्नः केनापि हेतुना । पार्थिवाभ्यर्थ्यमानोपि कार्यं नैवापशीयदा ॥५९७॥

५६९. ^१) वि supplied by A₂. ५७५. ^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'वेनाति'. ५७९. ^३) A₂ gloss मदनपालः. ५८०. ^४) स supplied by A₂. ५८९. ^५) Thus corr. by A₂ from A₁ कम्पनेन. ५९२. ^६) Thus corr. by A₂ from A₁ 'द्विज्ञानप्रयो'. ५९५. ^७) A₂ gloss अर्जुनरथ.—^८) A₂ gloss इतरौ विराट्पुत्रः.—^९) Thus A₂; A₁ इतं.

- तदा प्रज्ञास्तकलशो^१ नित्यं दूष्यं समाचरन् । तदुत्थितोक्तिसंतप्रः संस्पृशन्नभिमानिताम् ॥६१८॥
 निज्जन्मिवातिभूयस्या भूरीन्संगृह्य क्षत्रियः । तत्पदे रजकलशं स्वभातरमकारयत् ॥६१९॥
 ००० सोर्धैः क्रीतप्रथोप्यासीन्न कन्दर्पसंनः क्वचित् । किं चिन्नोत्थितः सिंहः सत्यसिंहक्रियां स्पृशेत् ॥६०६॥
 ततः क्रमेण भूभर्त्रा भृत्वरत्नं कथं चन । राजस्थानाधिकारं स नगरे यादितः पुनः ॥६०१॥
 अतिताडनतथैरे विपक्षेय कृपाकुलः । स्यक्त्वा तमप्यधीकारं विषण्णो जाङ्गवीमगात् ॥६०२॥
 पटान्तकृतसंरोधस्ताडयित्वा करं प्रभोः । कोपाहेशान्तरं यातस्तं प्रत्यास्ते^२ स्म मन्द्युमान् ॥६०३॥
 अत्यन्तखेदितोप्यासीदानीतस्यान्तिकं पुनः । रथे हर्तुं नृपस्तस्य संनद्धो न तु जीवितम् ॥६०४॥
 ००५ इत्थं पुरुषसिंहानां प्रौढदार्यो विसोढवान् । आरोहन्बरोहं च सोन्तरङ्गः क्षमापतिः ॥६०५॥
 उपाङ्गगीतव्यसनं गर्तकीसंपहाहरः । देशान्तरोजितं राज्ञा वेनैवेह प्रथितम् ॥६०६॥
 ततो जयवनोपान्ते निरन्तरमहागृहम् । स्वनामाङ्कं पुरं कर्तुं प्रावर्तत विशांपतिः ॥६०७॥
 मठापहारप्रासादमहागृहपरंपराः । सत्तोयोपबनास्तत्र ययुः सिद्धिं सहस्रधा ॥६०८॥
 भवान्तरे राजसुनुर्हर्षः सोत्कर्षपौरुषः । गुणैर्लेभे प्रकाशास्वमन्यभूपालदुर्लभैः ॥६०९॥
 ०१० सोशेषदेशभाषाज्ञः सर्वभाषासु सत्कविः । कृत्वाविधानिधिः प्राप क्वचित् देशान्तरेष्वपि ॥६१०॥
 तुभ्येन पित्रा संस्यक्त्वा जना नानादिगागताः । गुणशौर्योञ्ज्वलास्तेन गृहीताः कृतवेतनाः ॥६११॥
 अपर्द्यामे पितृकृते वेतने व्ययशालिनः । एकाहान्तरितं तस्य भोजनं त्यागिनोभवत् ॥६१२॥
 पितरं गायन इव व्यक्तं गीतैः स रञ्जयन् । भर्तव्यभरणं चक्रे तद्वत्सैः पारितोषिकैः ॥६१३॥
 उद्रायति पुरस्तस्मिन्कदाचिदथ पार्थिवः । सभ्येषु प्रीयमाणेषु शौचायोत्थाय निर्ययौ ॥६१४॥
 ०१५ तेन प्रसङ्गभङ्गेन जाततेजोवधः सुधीः । क्षुभ्यन्वैलक्ष्यकोपाभ्यां कुमारंः क्षितिमैक्षत ॥६१५॥
 प्रभुर्धनक्षान्तिः सुहृदतिशयः स्त्री पुरुषावस्तुतो गर्वोन्नतः परिजन उदात्तप्रतिवचाः ।
 इयान्सोढुं शक्यो ननु हृदयदाही परिकरो न तु भ्रोतावज्ञालुलितनयनान्तं परिभवन् ॥६१६॥
 पितुरेव तदा भृत्यो विश्वावाहाभिधो विटः । शाधि राज्यं निहत्येवं नर्मणेचेत्युवाच तम् ॥६१७॥
 अधिक्षिपन्स तं रोषाच्चानेनोक्तमसांप्रतम् । इत्यासन्नेन हसता धम्मटेनाप्यकथ्यत ॥६१८॥
 अथे भोगेच्छन्नश्चक्षुः कुमाराननुगान्पितुः । केहं प्रवरर्यं स्वीकुरुर्वैदया कामिसंखीरिव ॥६१९॥
 ०२० पुनः सभां संप्रविष्टस्तं पिता पर्यतोषयत् । प्रीतिदायैस्ततस्तैः साधुवादैश्च मानिनाम् ॥६२०॥
 अन्येषुस्तु पितुः पार्थीवस्य भुक्त्वा स्वगृहान्गतः । अभ्येत्य विश्वावहेन तदेव जगदे रहः ॥६२१॥
 उपपन्नं तत्तदुक्त्वा तेनाभीक्ष्णं निषेधता । निर्बन्धस्यपि हस्तेन सोध कोपावतायत ॥६२२॥
 लप्रामिषातं रुधिरं यमन्तं प्राणवर्त्मना । तं वीक्ष्य सोभिजातोभूस्तदाक्षिण्यो नृपात्मजः ॥६२३॥
 भृत्यैः प्रक्षालयन्नस्यं तस्येवृक्पाप्मनो भवेत् । उक्तेनापीति कथयन्स्मिन्त्वा वासांस्यदापयत् ॥६२४॥

६१८. ^१) Emended; A R G °कलशं. ६००. ^२) Thus A₁; A₂ नील^२.—^३) Thus corr. by later hand from A₁ कन्दर्पः सनः.
 ६०२. ^४) वाङ्ग supplied by A₂ in space left by A₁. ६०३. ^५) Thus corr. by A₁ from A₂ प्रत्यास्ते. ६०४. ^६) Thus A₁; A₂ °खेदितस्यासीत्. ६१३. ^७) Emended; A °तोषके. ६१५. ^८) Thus A₁; A₂ क्षुभ्यन्वै.—^९) Thus corr. by A₁ from A₂ कुमारः.
 ६१८. ^{१०}) Emended; A धर्मटेना. ६१९. ^{११}) Thus A₁; A₂ कामी स°.

अग्निष्णोरपि तस्येच्छा दानात्तेनान्वमीयत । दुःशीलेनाप्यकामिन्याः स्मितमात्रादिषु स्पृहा ॥६२५॥ 635
 अतकृत्कृतयत्नः स ततः कालेन भूयसा । तं प्रैरयत्तत्र कृत्ये मध्ये स्वीकृत्य धम्मटम् ॥६२६॥
 स रोहोद्दोषसंकल्पजन्मना पाप्मना भितः । संमन्वय पितरं हन्तुं तीक्ष्णान्प्रायुङ्क्त सर्वतः ॥६२७॥
 शश्वस्स गोचरीभूतस्तेषां खेहलवस्पृशाम् । न घानितः सूनूना च वर्जिता न च तत्कथा ॥६२८॥
 आपत्त्वं तीक्ष्णवर्गेय प्रतिभेदभयाद्गते । तां विद्वाशावह एवाभु वार्ता राज्ञे न्यवेदयत् ॥६२९॥
 बुद्धवाञ्छाजपुत्रस्तत्तस्मिन्नहनि जातमीः । भोक्तुं नागात्पितुः पार्श्वमापि दूतैः कृतार्थनः ॥६३०॥ 630
 सोपि तस्मिन्ननायाते तत्रार्थे शान्तसंशयः । दिने तत्र मनस्तापासाभुङ्क्त सपरिच्छदः ॥६३१॥
 सभ्रानृकस्य प्राप्तस्य प्राणदुःखं न्यवेदयत् । सुखिरं थक्कनस्याङ्के शिरो विन्वस्य सोरुदत् ॥६३२॥
 उक्त्वा च धम्मटोदन्नं वज्जुं तस्य समर्पणम् । विधेहीत्यभ्यभाषापि तं भङ्गीभणितिकमैः ॥६३३॥
 न कृताधिगमावावां कृत्यस्यास्येन्युदीर्ये तम् । अभापितां भ्रातुरर्थे पुनस्तन्वङ्गनन्दनी ॥६३४॥
 त्वत्प्रसादबलाद्वाजपत्तत्राणदीक्षितौ । यात्रावां तत्प्रवेशार्थे व्यक्तहारं निशास्वपि ॥६३५॥ 635
 कथं नु पृथिवीपाल प्राप्ते प्राणात्ययक्षणे । निर्दोषो वा सद्योपो वा ताभ्यां संत्यज्यतेनुजः ॥६३६॥ युगलकम् ॥
 स्वामिश्रोदापवादश्च भवेत्तद्रक्षणानुव्रम् । देशत्यागं तदुत्सृज्य शरणं नान्यदात्रयोः ॥६३७॥
 इत्यादि संभाष्य तयोः पादन्यस्तोत्तमाङ्गयोः । रुदिस्वा गमनानुशां कथंचित्पार्थिवो ददौ ॥६३८॥
 पाथि कश्चिदमुं हन्याम्मधीकृत्वेति धम्मटम् । तौ विनिर्जग्मतुर्देशान्ततः सबलत्राहनौ ॥६३९॥
 नन्वङ्गजेषु यातेषु त्रिविक्तीकृतमन्दिरः । सुतमासीथ नृपतिः सान्त्वयन्नदमन्नमीत् ॥६४०॥ 640
 आसंसारं जगस्यस्मिन्सर्वतः ख्यातकीर्तिना । जनकैश्चैत्र अन्यस्यं कृमिरुत्पाद्यते जनैः ॥६४१॥
 पुत्रं क्षीतांशुनेवात्रिं विग्हीपख्यातकीर्तिना । भवता तु सुपुत्रेण मां जानास्यखिलो जनः ॥६४२॥
 स त्वं गुणवतामध्यो निरर्गलयशा भवन् । असाधुसेत्र्यमन्वानं वद कस्माद्विवेचसे ॥६४३॥
 पैतामहं निजं चार्थं यत्र तुभ्यं समार्पयम् । तत्र हेतुमनाकर्ण्य नासूयां कर्तुमर्हसि ॥६४४॥
 रिक्तः स्त्रेभ्यः परेभ्यश्च प्राप्तोत्यभिभवं नृपः । इति निर्व्याय हि मया क्रियते कोशरक्षणम् ॥६४५॥ 645
 पुरप्रतिष्ठां निष्पाद्य क्षिप्रं राज्यपुरं त्वयि । वाराणस्यां गमिष्यामि नन्दिक्षेत्रं वा पुनः ॥६४६॥
 तद्वाज्यकोशयोः स्वामी बुभुषुर्न विराड्भवान् । अतितात्पर्यतः कस्मादनार्योचितमीहसे ॥६४७॥
 संभाष्यते त्वयि न तद्यन्ममात्रेदितं खलैः । यथार्थं कथनात्तस्मात्कौलीनं विनिवार्यताम् ॥६४८॥
 त्रिभुङ्गये करोत्त्रेष स्वकृतस्यापतिभवम् । केहादित्तीर्ष्यस्तद्वाजा साभिप्रायं वचोभ्यधात् ॥६४९॥
 अपलापवचोमात्रं निनीपुस्तस्य हेतुताम् । जनप्रत्यायने सोभूषस्मात्स्थान्तिसमुत्सुकः ॥६५०॥ 650
 हर्षस्तु साधुप्रादैस्तत्पितुः संपूज्य भाषितम् । वक्ष्याम्याममुल्ले तत्त्वमित्युक्त्वा निर्ययौ बहिः ॥६५१॥
 सामान्यपेरणादेशा विकीर्षाभूदिति ब्रुवन् । स पितृपहितं वृत्तं श्रितः स्वावसथं ययौ ॥६५२॥

६२५. ¹⁾ Thus corr. by A, from A, दुःशीलान्व. ६२६. ¹⁾ र supplied by A, ६३०. ¹⁾ Thus corr. by A, from A, "पुत्रस्तत्". ६३१. ¹⁾ A, तत्रार्थेऽशान्त. ६३३. ¹⁾ Emended; A धम्मटम्.—²⁾ Emended; A बुद्धा. ६३४. ¹⁾ A, gloss धम्म-टम्. ६३५. ¹⁾ वावावां तत्प्रवेश supplied by A, in space left by A, ६३९. ¹⁾ Emended; धम्मटम् supplied by A, in space left by A, ६४१. ¹⁾ A, gloss पुत्रस्व. ६४४. ¹⁾ A, gloss जनस्तदेवसम्बन्धिन.—²⁾ Emended with C; A समर्पणम्. ६४६. ¹⁾ Thus R G C; A पुत्रः. ६५२. ¹⁾ Emended; A सावसथं.

- दुतं म्लानाननं श्रीक्ष्य पाणिभ्यां ताडयञ्छिरः । हा पुत्रेति वदन्नाजा तस्यास्कन्दमदापयत् ॥६५३॥
 हनेस्मिन्स्वशिरश्छिन्द्यामिति प्रोक्तवतः प्रभोः । विदेशाद्वेष्टयित्वैव तस्युस्तद्देशम शक्तिः ॥६५४॥
- 655 तीक्ष्णास्तु पिहितद्वाराः परिवार्ये नृपात्मजम् । ऊचुः सुपुत्रां वाचमेवं निधितमृत्ववः ॥६५५॥
 अस्मान्पुत्रीं प्रमादी च विरुद्धं कथं कारयन् । घातयित्वा दुराचार क जीवन्स्थातुमिच्छसि ॥६५६॥
 रक्षिष्यति क्षुतं स त्वां स पिता रक्षितस्त्वया । ज्ञातेयं युवयोरस्ति वयमेव हताः पुनः ॥६५७॥
 युध्यस्व मध्यगोस्माकं त्वां निहन्वोम्यथा वयम् । एवं सर्वप्रकारं ते व्यक्तं नास्त्येव जीवितम् ॥६५८॥
 तां धार्मी भूपतेः भ्रुत्वा व्याकुलस्यापतः स्थितः । हर्षान्तिकं दण्डकाख्यः प्रायान्निजमहत्तरः ॥६५९॥
- 660 तीक्ष्णैर्निजतया दत्तप्रवेशः स नृपात्मजम् । प्रहृत्योवाच मतिमानेवं सर्वान्निमोहयन् ॥६६०॥
 क्षत्रियापुत्रं जीवित्वा कल्पानल्पेतरानपि । कारणैरपि गन्तव्यं नियमादियतेर्वशम् ॥६६१॥
 तदेतस्मिन्समासत्रे मरणेव्यभिचारिणि । यदर्थं गृह्यते शस्त्रं स मानः पाल्यतां त्वया ॥६६२॥
 कृतभुतः ख्यातयशा युवा क्षत्रियो भवान् । तदाहवाविलम्बेन कार्यं किमिदं पश्यसि ॥६६३॥
 पतेषु क्षुसहायेषु मयि चापेसरेधुना । विपत्तिर्निजयो चापि प्रतापिस्तत्र शोभते ॥६६४॥
- 665 अलिप्तं नखकेदादियोजनं कारय द्रुतम् । वीरपदं बभानापि स्वःस्त्रीपरिणयसंजम् ॥६६५॥
 इत्युक्त्वा क्षुरकर्मार्यं राजपुत्रं सनापितम् । पावेहायत्पुज्यमानस्तीक्ष्णैराभ्यन्तरं गृहम् ॥६६६॥
 न्यस्तासिधेनुर्हर्षेण दत्तसम्पः क्षणात्स्वयम् । पश्चात्प्रविश्य तद्देशम चक्रे सुनिहिनार्गलम् ॥६६७॥
 ततः स राजस्थानीयं तमारादत्रवीह्वलः । रक्षितो राजपुत्रोयं क्रियतां स्त्रोचितं स्वया ॥६६८॥
 भूतमहादिभवमोषधिभिर्धरोधिजातं बलैः प्रहरणप्रभवं तनुषैः ।
 निर्वाप्यते प्रतिभयं पृथिवीपतीनां सार्वत्रिकं तु रभसाङ्गुलि बुद्धिवृद्धैः ॥६६९॥
- 670 नदन्तस्तुमुलं योधास्तनो राजसुतास्पदे । आरोहुमाययुर्वप्रहर्म्यादि प्रविशेक्षत्रः ॥६७०॥
 तीक्ष्णा इवद्वारगृहस्थितं त्यक्त्वा नृपात्मजम् । यावन्निर्गन्तुमिच्छन्ति हन्यमाना युयुत्सवः ॥६७१॥
 द्वित्राः प्रसङ्गसांनिध्यान्मध्यपातं समाभिताः । तावद्द्विनिर्ययुर्वीरा निद्रोहा अभिमानिनः ॥६७२॥
 ते निर्पाताः सूर्यमतीगौरीशाभयिणो गृहान् । सदाशिवान्तिकं प्रापुर्मन्तो युधि विरोधिनः ॥६७३॥
 रक्ष्यमाणोपि भूमर्तुर्गिरा ज्ञातेयशालिनः । राजज्ञानिर्हृतस्तेषु प्रथमं सहजाभिधः ॥६७४॥
- 675 द्विजस्मिन्न्याभिधो वीरः पण्डितः सौर्यमण्डितः । रामदेवश्च केशी च कर्णाटोरिभटैर्हतः ॥६७५॥
 केचिन्व्यजन्तः शस्त्राणि स्वं प्रन्तः केपि च स्वयम् । लेभिरे वधबन्धादि पापाः कापुत्रोचितम् ॥६७६॥
 सितषष्ठ्यां सहस्यस्य चतुःषष्ठे स वस्त्रे । वैरं नीत्वा पितापुत्रौ विप्रवः कारितो वितैः ॥६७७॥
 हृत्पद्मागासक्तिः प्रिययुवतिसंपेरणवचः खलासङ्गः पूर्वप्रणयपरिहारो जनयितुः ।
 अमात्येन भ्रात्रा सममपरमाश्रय कलहः कुमारानां बुद्धिं पितरि विपरीतां प्रलभुने ॥६७८॥
 एवं स खलसंगत्या कुमारो लब्धलाघवः । बन्धं कारागृहे प्रापदसुखानि क्षुलोचितः ॥६७९॥

६५९. ') A. gloss स्वकीया एव पूर्वं राजबन्धं प्रति प्रोक्ताहिताः. ६६१. ') A. gloss कारणानि ब्रह्मार्थानि पश्य. ६६७. ') Fol. 166 of A ends with पश्चात् ; fol. 167 which ended with versae 688, is now lost. ६७५. ') Thus B; G केदाव.

राक्षी भुवनमस्यस्मिन्बद्धे माध्यस्थ्यसंविदि । स्थापिता मानिनी कण्ठच्छेदं कृत्वा जहावसन् ॥६८०॥ 680
 रक्षिणो मन्त्रिणामाप्तास्तस्य विन्यस्य भूपतिः । प्राहिणोदुनिताभोगाम्बुतस्नेहाहिने दिने ॥६८१॥
 चक्रिकायामशक्तोद्यमिति संनिस्त्य भुभुजा । भृत्यः प्रयागनामास्य निजः पार्श्वं वारितः ॥६८२॥
 नोनको हर्षमुद्दिश्य स्वेनान्यैश्च महीभुजम् । जीवितं लोचने वास्य कृष्येतामित्यभाषत ॥६८३॥
 नृपः स णीलवैकल्ये पशुतुल्ये द्वियं त्यजन् । रिपोरिच तनूजस्य चकमे कतिचित्पिषाः ॥६८४॥
 तावु श्चभुरवाह्यमवाप्य सुगलाभिधा । बभूव तुक्कभूर्भृन्वृत्नी भर्तृवर्धार्थिनी ॥६८५॥ 685
 संमन्थ्य नोनकः सा च ह्रीं सूदावशान्तरे । रसं प्रदानुं हर्षस्य पापं प्रैरयतां ततः ॥६८६॥
 अन्यसूदमुखाहार्तां प्रयागस्तामवाप्रवान् । प्रभुं तहाप्यमानात्रपरिहारमकारयत् ॥६८७॥
 तेनाज्ञेन परीक्षार्थं दापितेनापजीवितौ । हर्षः शानौ निशम्बाभूस्त्रिराशो निजजीविते ॥६८८॥
 प्रयुक्तिं गूढवण्डस्य पितुरेव स तां विदन् । ततः सर्वाणि भोज्यानि स्पृष्ट्वैवौज्जीविने दिने ॥६८९॥
 प्रयागोपहतेनासीत्परं बाह्येन सर्वदा । भोज्येन येन केनापि कुर्वन्जीवितधारणम् ॥६९०॥ 690
 अन्नस्याभोजनं भुत्वा राजा सूदैर्निवेदितम् । ततः प्रयागमानीय तत्र वप्रच्छ कारणम् ॥६९१॥
 प्रयोजकौ च सूदौ च सोपलभ्य न्यवेदयत् । रसार्पणकथां कृत्वा तज्ज्ञानं च स्वयं प्रभोः ॥६९२॥
 अथान्येष्वपि सूदेषु पित्रा हस्तेषु शङ्कितः । राजसूनुर्न बुभुजे प्रयागोपहतं विना ॥६९३॥
 स सर्वेषु बिरुद्धेषु यद्यत्तत्रात्यवाहयत् । मेने तत्तस्मिन् लब्धं शेषेष्वास्थापराङ्मुखः ॥६९४॥
 अत्रान्तरे समुद्रभृत्कस्मात्प्राज्ञसूचकः । अदृष्टपूर्वो भूर्भुतुः सदानारविपर्ययः ॥६९५॥ 695
 उत्पाद्य ताम्रस्वाम्याख्यं पूर्वं ताम्रमयं रविम् । स रीतिप्रतिमाः स्वैरं विहारेभ्योप्यपाहरत् ॥६९६॥
 धनानि निरपस्यानामाहर्तुं श्यवसायिना । न्यवार्यतार्यमर्यादां क्रीर्याक्रान्तेन भुभुजा ॥६९७॥
 ततोतिशापसंतापश्रुत्केनाञ्जसाभवत् । अतिसंभोगजातेन धातुज्ञेन्येन सोदितः ॥६९८॥
 कुम्भप्रतिष्ठासंभारं चिकीर्षोर्हरमन्दिरे । तस्यापतन्महाकालकुम्भे नासापुटादसृक् ॥६९९॥
 आकस्मिकं दुर्निमित्तं तत्प्रतीकारसंविदा । न मनागप्यगाच्छान्तिं प्रवृद्धिं प्रत्युतासयौ ॥७००॥ 700
 अन्नशुभ्यनुबन्धेन तेन रक्तपित्तसौष्ठवः । शनैः शय्याप्रणयितामन्तः स प्रत्यपद्यत ॥७०१॥
 बलमांसकृतसैण्यमभिमान्घाशुपद्रवैः । कलाशेषेण शशिना तद्वपुः साम्बमाययौ ॥७०२॥
 राज्यं स दिश्वर्हर्षार्थं वृद्धामात्यान्पराङ्मुखान् । ततोभिषेकमौत्कर्षमानिन्ये लोहराचलात् ॥७०३॥
 उद्यावचास्तेन सर्वे संविभक्ता मुमुर्षुणा । परमीर्ष्याविधेयेन न भुद्धान्तवधुजनः ॥७०४॥
 कृत्वा धनार्पणं कुर्यां देशादस्य प्रवासनम् । इत्युक्त्वा हर्षमानेतुं तेनाप्रार्थयन्त मन्त्रिणः ॥७०५॥ 705
 ते तु गोमृन्निवार्याणांष्टकुराञ्जोहराभितान् । विन्यस्य रक्षिभावे तमुत्कर्षाय न्यवेदयन् ॥७०६॥
 स नाद्यमण्डपात्तेन निष्कृष्टः क्षामविपद्ः । निवेशितश्चतुःस्तम्भे बद्ध्वा बान्धववर्जितः ॥७०७॥
 अथोज्जिगमिषून्माणाभिःसामर्थ्यो विदसृपः । मुमुर्षुरभवत्पीर्यप्रस्थानाय कृतस्वरः ॥७०८॥

६८०. ^१) Thus R G *so. manu*; C G *prima manu* माध्यस्थ्यं. ६८५. ^१) Emended; G R "भुमवेनसुनर्भुवधार्थिनी; C "भुमवेनसुनर्भुवधार्थिनी". ६८६. ^१) Thus G C; R रसे. ६८८. ^१) Thus emended with C; A B G तेनाज्ञेन. ७०१. ^१) Emended; A अद्य. ७०६. ^१) Emended with C; A गोमृन्नि. ७०८. ^१) Emended with C; A अथोज्जग.

- स जानन्दैवतक्रोधं ताम्रस्वामिभिर्षाटनात् । इथेप शरणं कर्तुं मार्ताण्डं प्राणलम्बये ॥७०९॥
 710 संत्यज्य विजयक्षेत्रमत एवापवर्गदम् । महीभरोपि प्रथयौ तत्र प्रासवशंवदः ॥७१०॥
 अधीकारप्राप्त्वा तृणमिव विद्वन्विश्वमखिलं नियोगी जातार्तिर्नमति गृहदासीरपि रुदन् ।
 नदन्मूर्खो ज्ञानी बहुबुद्धपदेशाधिगमतः करोति प्राणान्तो शिभुरिव च किं किं न विगुणम् ॥७११॥
 तादृश्या कृपणप्रायसेव्यया क्लैव्यसंविदा । गुरुपदेशार्हकारस्तस्य हास्यत्वमाययौ ॥७१२॥
 भुक्त्वायां मार्गशीर्षस्य तृतीयस्यां निशामुखे । तलादेवाभितो युरयं भूभृन्मर्तु विभिर्ययौ ॥७१३॥
 स भेरीतूर्यनिर्वैर्जनाक्रन्दं तिरोदधत् । सामास्यान्तःपुरो नौभिः प्रतस्ये जलवर्त्मना ॥७१४॥
 715 यामशेषे दिनेन्यस्मिन्प्राप्तस्य चरणान्तिके । मार्ताण्डस्य स्वजीवान्यै सौवर्णीं प्रतिमां व्यधात् ॥७१५॥
 भृत्यैरगणिताज्ञस्य दिवक्षोज्येष्ठमात्मजम् । औत्सुक्येनारतिस्तस्य व्यथितस्याधिकाभवत् ॥७१६॥
 बहिर्हर्षकृतं गीतं गायनानां स गायताम् । त्रिवृतद्वारविचरः भृणोति स्म विनिःश्वसन् ॥७१७॥
 प्राणावसानसमये परिसंकुचन्ती स्वप्रपसङ्ग इव धायनशक्तिराज्ञा ।
 प्राचुर्यदा खलु रुजो मरणोद्भवाया ममंयथां प्रथयते पृथिवीपतीनाम् ॥७१८॥
 प्रजाज्येष्ठं तनूजं च संविभक्तुं कृतार्थनः । उत्क्रवं पाहयञ्जिशाक्षां बद्धजिह्वोभवत्ततः ॥७१९॥
 720 अव्यक्तं वदतो हर्ष इति वाचं पुनः पुनः । निह्नोतुं नोनको भावं तस्यादर्शमंडौकयत् ॥७२०॥
 स तस्त्रिवार्यं विहसन्दष्टौष्ठः कम्पयञ्जिहारः । अपन्क्तिमपि सार्धे द्वे बद्धवागभवद्विने ॥७२१॥
 आसन्नप्राणनिर्योगः संज्ञयाह्य मन्त्रिणः । ततः स्वं तैरसंमूढैर्मार्ताण्डाद्यमनाययत् ॥७२२॥
 वर्षानेकावपञ्चाशदुक्तवान्स सितेहनि । मार्गस्य पञ्चषष्टेव्हे षष्ठ्यां निष्ठामयासदत् ॥७२३॥
 सप्त मम्मनिकामुख्या देव्यः परिणयाहताः । अवहृडापि जयमत्यभिधाना तमन्वगुः ॥७२४॥
 725 प्रसादविस्तया तस्य पुनः कट्याभिधानया । अवहृदिकया कृत्वा स्त्रीजातिरपवित्रिता ॥७२५॥
 सर्वावरोधमाधान्यप्रदानं नास्मरद्यदि । मा स्मार्थीसाम भर्तुस्तदनुशाभिजनोद्भवा ॥७२६॥
 संभित्त्वं विजयक्षेत्रं क्रमाज्ञामनियोगिनः । भेजे यस्त्ववहृडात्वमतो दुःखाकरोति नः ॥७२७॥
 भूपालभोग्यं स्ववपुः सा भोगाभ्यासभासुरम् । निनाय माम्यभोग्यत्वं धिक्जारीर्नीचचेतसः ॥७२८॥
 उत्कर्षस्याभिषेकाद्य व्यपेष्वाखिलमन्त्रिणु । अन्त्येष्टिमकरोद्राज्ञः कृतज्ञो वामनः परम् ॥७२९॥
 730 दोषोभिषेकतूर्याणामेकतो गीतमङ्गलः । साक्रन्दः प्रेततूर्याणां नादोन्यत्र समुद्ययौ ॥७३०॥
 जातः पद्याश्रियो देव्याः पुत्रः कलशभुभुजा । ततो विजयमह्नाख्यो भ्रातुर्वैमत्यमावधे ॥७३१॥
 यददाहर्षदेवस्य पिता प्रत्यहवेतनम् । प्रतिभुभाव तस्मै स तदेवोत्कर्षभूपतिः ॥७३२॥
 आभासाय च मध्यस्थान्बदौ सामन्तमन्त्रिणः । कट्यान्मजस्य चक्रे च जयराजस्य वेतनम् ॥७३३॥
 अन्विष्यन्ति रुदस्य एव तरला गत्यन्तरं योपिनो योगक्षेमकथां वितान्तिकगता एवात्मजाः कुर्वते ।
 अन्येषां ह्यतशोवसानसमये चर्चा विचार्येदृशीं स्त्रीपुत्रादिकृते कुकर्मभिरहो संश्लिष्यतेर्षं जडाः ॥७३४॥

७११. १) Emended with C; A °देवोधि°. ७२०. १) A, gloss इषं आनीकतामिति राज्ञो भावमभिप्रायं निह्नोतुं भावार्थो नोनकेना-
 नीत इत्यर्थः इषं भावार्थ इति पाठमात्रसाक्षादित्यर्थः. ७२४. १) A, gloss उरुज्ञा इति रेखाभाषया. ७२९. १) Emended with C;
 A अन्त्येष्टि°. ७३१. १) अ supplied by A. ७३२. १) Emended; A तदेवो°.

प्रविशेद्य ततः भीसान्नगरं नृपतिर्नवः । न तु हर्षोदथाकाङ्क्षिः इदं नगरीकसाम् ॥७३६॥ 735
 तद्वाज्यलाभदिचसो जनस्याभोगदूषितः । सन्नपि प्रत्यभाषैव स रोगार्तेरिबोत्सवः ॥७३६॥
 हर्षदेवस्तु पितरि प्रयाने मर्तुमातुरे । नववदधनुःस्तम्भे न तस्मिन्नङ्घ्रिं भुक्तवान् ॥७३७॥
 सार्थभट्टमिवाध्वन्यमन्यस्मिन्नङ्घ्रिं टक्कुराः । ते शोकमूकं संपार्थं कथं विलसमभोजयन् ॥७३८॥
 राज्यं दातुं शिजे देशे चक्रुश्चास्य पनिभयम् । राज्यद्वयं नायमर्हस्येक एवेति वादिनः ॥७३९॥
 एवं मिलितभित्तसैर्विपत्तिं ध्रुतवान्पितुः । कृतोपवासः सोन्वेषुः शुभावोत्कर्षमागतम् ॥७४०॥ 740
 कापैः पिबे प्रयच्छन्तं निर्वापसलिलाच्छलीन् । तं दूतैरनुजो राजा ज्ञातुं प्रार्थयताथ सः ॥७४१॥
 तस्य ज्ञानक्षणे राज्ञि सज्जे राज्याभिषेचने । वीषोभिरेकतूर्याणामुदभूस्तजवध्वनिः ॥७४२॥
 स तेन ह्यनिमित्तेन प्राप्तां मेने निमित्तवित् । विशुद्धोतेन जीमूतगर्जामिव नृपभियम् ॥७४३॥
 ततः प्रभृत्पुत्रमुखता ह्यनिमित्तैरगृह्यत । तस्यात्यासन्नराज्यस्य भृत्यैरिष दिने दिने ॥७४४॥
 स भोजनं कारयितुं दूतान्भ्रात्रा विसर्जितान् । देशाज्जिर्वासयतु मां राजा संत्यज्य बन्धनात् ॥७४५॥ 745
 स्थातुमप्रत्यवस्थित्यां विदध्यां कोशसंनिदम् । विद्येयथा निरशनैः संदिश्येति व्यसर्जयत् ॥७४६॥
 स तन्मिथ्या प्रतिभुस्य तं दूतैः प्रहिमैस्ततः । कृतकोशं सान्त्वयित्वा राजा भोज्यमभोजयत् ॥७४७॥
 नित्यं च भो विधास्ये तदर्थ्यमान इति ब्रुवन् । कालापहारं कुर्वाणः शङ्कं तस्योदपादयत् ॥७४८॥
 विश्वासाय स्वताडङ्कपाणिं कृत्वा प्रयागकम् । पार्थं विजयमल्लस्य सोष गूढं व्यसर्जयत् ॥७४९॥
 तदेवोक्त्वा तमूचे स त्वां व्रूते दुःस्थितोपजः । कुमारे स्ववि राज्येस्मिन्भुव्यामी बन्धने वयम् ॥७५०॥ 750
 संक्रान्तदुःखः संखिन्त्य चिरेणापि तमब्रवीत् । कार्यं कुर्यात्कथमिदं मन्त्रिरा नीतिमावृपः ॥७५१॥
 तथाप्यस्मिन्यथाशक्तिं यत्किञ्चिद्विद्वि मोक्षणे । त्वया तु सावधानेन रक्षणीयं स्वजीवितम् ॥७५२॥
 न पार्थं हर्षदेवस्य संदिश्येति व्यसर्जयत् । उपायांश्चिन्तयन्नासीत्तस्य कार्यस्य सिद्धये ॥७५३॥
 उत्कर्षः प्राप्रराज्यस्तु वैवैरिष मोहितः । नादधे किञ्चिदारम्भं व्यवस्थापयनक्षमम् ॥७५४॥
 समर्पिताधिकारोपि कन्दर्पादीन्स मन्त्रिणः । राज्यकुर्यं न पप्रच्छ विदधे स च न स्वयम् ॥७५५॥ 755
 परिमाणं परीमाणं कोशसंघयवीक्षणे । परं क्षमापतेस्तस्य दिनकृत्वमजावत् ॥७५६॥
 कर्मणा निर्व्ययेनास्य चिन्त्यमानस्य येन वा । सुदीर्घदर्शां लोकोभूत्तेन लुब्धत्वनिधवी ॥७५७॥
 सा तस्य लुब्धताखयातिः समुद्गात्रप्रदायिनः । भूभर्तुः पितृपत्नीभिः स्वैरिणीभिः पर्वारिता ॥७५८॥
 स भोत्रिय इवोत्कम्पी व्यवहारमिताशयः । महाद्वयभोग्यानां प्रजाणां नाभवत्प्रियः ॥७५९॥
 ततो निधमितां वृत्तिं तस्मात्सुभारनामुवन् । कुप्यन्विजयमल्लोभूरेद्यान्वन्तुं कृतोद्यमः ॥७६०॥ 760
 स्वं रक्षितुं स मध्यस्थाननुग्रज्याकृतेखिलान् । प्रार्थयामास तेनापि सज्जास्तमनुवन्नजुः ॥७६१॥
 लज्जगोस्ते निशामेकां पुराजिर्गत्स्व तस्थुषः । मध्यस्थसैन्धास्तस्यैव योधाः पक्षमशिभवन् ॥७६२॥

७३७. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'अस्मि'. ७४५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'राज्यास्तम्भ'°. ७४६. १) रवा supplied by A₂ in space left by A₁. ७४८. १) Emended; A 'वर्धमान'. ७४९. १) तद्व supplied by A₂ in space left by A₁. ७५०. १) येन वा supplied by A₂ in space left by A₁. ७५१. १) A₂ gloss इत्कम्पी राजसन्धे सक्तम् इत्यर्थः. ७५१. १) A₂ gloss हेतुना. ७५२. १) मध्यस्थ supplied by A₂ in space left by A₁. — १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्तस्या'.

- हर्षे बद्धे त्ववि गते कृतकृत्यो भवेत्तुपः । तत्तं निष्कृत्य काराया गमनं तव सांप्रतम् ॥७६३॥
 इति तैः प्रेर्यमाणः स राजसुनुद्वययुधिः । विनिवृत्त्याकरोद्यात्रां प्रत्युषे नगरोन्मुखः ॥७६४॥
 765 भुत्वा चिकीर्षितं तस्य व्यावृत्तस्य तथाविधम् । सहायाः समपद्यन्त कतिचिज्जामरा अपि ॥७६५॥
 भकरोन्मधुरावहो हयसेनापतिः सुतम् । राजसुनुर्थियाद्यर्थं मध्यस्थाननुयात्रिकम् ॥७६६॥
 नागाद्वयो श्रोहहीनो राजपक्षमसंत्यजन् । कैश्चित्सह हयारोहैः स पद्मपुरवर्त्मना ॥७६७॥
 भागच्छन्नन्तिकं राज्ञो दुर्मिच्छदतस्वरः । न यावज्जगर्गं प्राप क्षिप्रकारी नृपात्मजः ॥७६८॥
 शकुनैराहितोत्साहः शालाभोषीपिताभिभिः । सैन्यैर्गृहान्दहंस्त्वावराजधानीमवेष्टयत् ॥७६९॥ चक्रलकम् ॥
 770 समयाप विनिर्यातं त्यक्तोत्कर्षं महीभुजम् । तत्पक्षं जयराजोपि राजसुनुशिश्रयत् ॥७७०॥
 हस्तस्थितौ राजपुत्रौ तस्याचिन्तयतां गतिम् । नवौ कवी व्यवहति सिद्धवानः कवेरिव ॥७७१॥
 हर्षदेवे परित्यक्ते यास्याम इति वादिनः । स हस्तिमहिषादीनां शालाः सैन्यैरदाहयत् ॥७७२॥
 त्यागप्रलयजीमूतो हर्षदेवोभिषिच्यताम् । लुब्धः खशो वणिक्प्रयागे राज्यादेशं निवार्यताम् ॥७७३॥
 एवं बद्धन्तः सन्तोपि हर्षमेत्य पुरौकसः । पुण्यैः प्राच्छादयन्बद्धं तमोरिविवरार्पितः ॥७७४॥
 775 उत्पिञ्चे तत्र संजाते भद्रसैन्यस्य भूपतेः । संपेष्य ठक्कुरान्हर्षस्तटस्थं तद्वलं व्यधात् ॥७७५॥
 इत्थं बद्धोपि तत्कृत्वा वैरिकार्याविरोधिनः । संदेहधेपमानाङ्गस्ततस्तानेवमव्रवीत् ॥७७६॥
 वर्तेद्य संकटे हुष्टे तन्मां मुञ्चत बन्धनात् । न चेदाशु महीपालादनिष्टं नियमाद्भवेत् ॥ ७७७॥
 इत्युच्यमानास्ते यावद्विमृशन्ति स्म तन्मुहुः । पादप्रहारा न्यपतंस्तावद्धारगृहाद्बहिः ॥७७८॥
 उच्चचार स किं ब्रूहः प्रक्रान्तोयं दुराशयैः । रे ठक्कुरा विवृणुत हारमित्युच्चकैर्वचः ॥७७९॥
 780 ठक्कुरेष्वथ भीतेषु धैर्यादगणयन्भयम् । अकारयद्धर्षदेवं एव हारमपावृतम् ॥७८०॥
 नेत्रमात्रस्थितप्राणो ददर्श त्रिशतस्ततः । लौहराच्छस्त्रिणो हन्तुं प्राप्तान्बोडश वारिकान् ॥७८१॥
 ते हि ठिक्कुरोच्चिन्ते हर्षशीर्षे सर्वमिदं क्षणात् । शाम्येद्विह भयं मन्त्रं नोनकस्येति जल्पतः ॥७८२॥
 उत्कर्षेणासकृच्छ्रुत्वा तं निहन्तुं विसर्जिताः । विमृश्य चोक्त्वा गच्छन्तः कार्यशेषं विमुञ्चता ॥७८३॥
 कदाचित्तेन कृत्यं स्यादहतेनेति तत्क्षणम् । निवार्य ठक्कुराजस्यो हन्तव्यश्च यदोर्मिकाम् ॥७८४॥
 785 इमां ह्यधामभिज्ञानं यदा चैयं विद्वज्यते । तदा तु बन्धनाप्याज्य इत्युदीर्याङ्गुलीयकम् ॥७८५॥
 पाणौ दर्शयता चोक्त्वा विलम्बालम्बनं यतः । निवार्य ठक्कुरांस्तस्मिन्क्षिप्रं न प्राहरस्ततः ॥७८६॥ कुलकम् ॥
 स तु प्रत्येकमाहूय नामग्रहणपूर्वकम् । अजिमहत्तांस्ताम्बूलमप्युपावेशयत्पुरः ॥७८७॥
 जहुस्ते कृतसत्कारास्ताम्बूलग्रहणक्षणे । हीताः करामाच्छस्त्राणि प्रजिहीर्षी च मानसात् ॥७८८॥
 धत्ते भियं सृजति कीर्तिमघं लुनीते मित्रत्वमानयति हन्त विरोधिनीपि ।
 यात्यध्वभिः प्रतिपदं ह्यमनोनुकूलैर्गीः कामधुकमिव नापहरत्यनर्थम् ॥७८९॥
 790 राजपुत्रः स तानूचे किं हीता इव तिष्ठथ । निर्दोषाः सर्वया प्रेष्याः स्वाम्यादेशानुपालने ॥७९०॥

७७०. १) Thus corr. by A, from A, त्यक्तोत्कर्ष. ७७६. १) Emended; A वैरि-वि; C वैरिकाववि. ७८१. १) Thus A; R वारिकाम्.

विलम्बतां तथाप्यत्र द्रष्टव्यं महदनुत्तम् । वयोदेवत्ववस्थानामन्वयात्वं क्षणे क्षणे ॥७९१॥
 द्विपदीपिक्रम्यादुरगतुरगादिभ्रमकृतो यथात्वां भिद्यन्ते दिवि किल त एवाम्बुदलवाः ।
 तथा सौम्यकुरकमविकृतिभाजस्तनुभृतां क्षणाणां नानात्वाच्चनु इदि विकारोर्मय इमाः ॥७९२॥
 क्षणानुवृत्तिं कुर्वाणास्तथाप्यत्र स्थिता वयम् । तथा सन्तु भवन्तोपि कार्यान्तरविरक्षकः ॥७९३॥
 अपि चैवंविधा एव वितन्वन्तो रसान्तरम् । आसन्नराज्यप्राप्तिनां राज्ञां स्वुः प्राणसंशयाः ॥७९४॥
 श्रीभ्रमस्योष्मा व्रजति वनतां नूनमासन्नवृद्धेर्नैशं गाढीभवति तिमिरं संनिकृष्टप्रभातम् ।
 जन्तोरेवं प्रसभविभयस्फारसंपल्लवाराधिष्णामन्ती विपदुचचितोपद्रवोद्रेकमेति ॥७९५॥ 795
 प्राणचारेण शकुनं निश्चित्येति वदन्सताम् । आनचक्षे भुभोर्कर्ताः स्वोदन्तसदृशीः कथाः ॥७९६॥
 कालं क्षेममुपन्यस्तभुद्विव्यक्तीभवद्रसाम् । तेभ्यश्च कथयामास हरिश्चन्द्राभवां कथाम् ॥७९७॥
 तद्रञ्जने स्वरक्षायां बाह्यवार्तागवेधने । व्यापृतत्वं गभीरस्य न तस्य समलक्ष्यत ॥७९८॥
 अत्रान्तरे तमुद्दिश्य मते जाते नवे नवे । राजभियश्च काल्याथं शतशोभूतागतम् ॥७९९॥
 उत्कर्षो भूमिपस्तस्य परित्यागं व्रामन्यत । आदिदेशानुगांस्तांस्तान्भूरिशश्च प्रमापणे ॥८००॥ 800
 अभिज्ञानोर्मिकादानं वधादेशे तु नास्मरत् । ते नोक्तिं तस्य दूतानामन्वतिष्ठन्त रक्षिणः ॥८०१॥
 स तान्त्रन्व्यभ्रमान्त्रीक्ष्य स्मृत्वाभिज्ञानसंविदम् । सत्त्वात्मजं राजपुत्रं शूराख्यं व्यसृजत्ततः ॥८०२॥
 अभिज्ञानं वितरतस्तत्करे तस्य मुद्यतः । दैवयोगाक्षणे तस्मिन्मूर्धिकाव्यत्ययोभवत् ॥८०३॥
 यः पातार्थमुपार्जितोन्यशिरसस्तेनैव सिन्धुप्रभुर्वृद्धक्षेत्रधराभवः स्वशिरसः पातं वरेणान्वभूत् ।
 दिव्या स्त्रैश्च गदा श्रुतायुधनृपं हन्तावधीदाहत्रे यन्नायाय विगण्यते विधिवशात्तेनैव नाशो भवेत् ॥८०४॥
 तथा चैकस्य त्रिस्मृत्या व्यवत्येनापरस्य च । अभिज्ञानस्य स नृपो नाशं प्रत्युत लब्धवान् ॥८०५॥ 805
 आभिजन्येन हर्षस्य ते क्षणादेव रक्षिणः । प्रपेदिरे द्वितैषित्वमुत्कर्षाज्ञाविरोधिनः ॥८०६॥
 शारमाक्रान्तमुत्क्रोधो वधायायमुपागतः । इति निर्धाय ते शूरं हन्तुमैच्छुदायुधाः ॥८०७॥
 षट्पाटिताररिपुटा दृष्ट्वा तस्योर्मिकां करे । तेनैव साकं तृत्वन्तो हर्षं समुपतस्थिरे ॥८०८॥
 पादन्वस्तोत्तमाङ्गैःस्तैर्निर्गच्छेत्यर्थितस्ततः । अविश्वसन्नाजस्रनुः क्षणमासीत्स चिन्तयन् ॥८०९॥
 तस्मिन्क्षणे हर्षदेवं हतं ज्ञात्वा रणे स्थितः । कुम्भन्त्रिजयमल्लोभूवधिकोत्रिस्तपौरुषः ॥८१०॥ 810
 तं दग्धुमुद्यतं राजधर्मी जीवति तेमजः । अभिधायेति हृदधुः कथंचित्पार्थिवानुगाः ॥८११॥
 प्रत्ययार्थं ततस्तस्य राज्ञा हर्षवधूर्तम् । गृहीतमर्तुताडकू सुगला प्रैष्यतान्तिकम् ॥८१२॥
 तां विलोक्यैव विरते वद्विदाहावृपात्मजे । राजा भयप्रतीकारं हर्षत्यागादमन्यत ॥८१३॥
 गत्वामात्वाः स्वयं नोवप्रशास्तकलशादयः । हर्षं निर्भिगडं कृत्वा कारागारात्ततोत्थयन् ॥८१४॥

७९१. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ कुत्ताम्.—²) देवत्व supplied by A₂ in space left by A₁. ७९५. ¹) Thus corr. by A₁ from प्रसापश्च; A₂ प्रभाते. ७९६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ शुचीव°. ७९९. ¹) A₂ gloss काली वनस्ती. ८०२. ¹) Doubtful; thus A R G. ८०४. ¹) A₂ gloss यः पातार्थमिति एतद्वृत्तद्वयोपाख्यानं महाभारते शीघ्रपर्वणि ज्ञेयम्. ८०६. ¹) A₂ gloss क्षत्रीयश्च इति वेषनायया. ८०८. ¹) कं वृत्त्वन्तो supplied by A₂ in space left by A₁. ८११. ¹) Emended; A R G तेनुजः.

- 815 मन्त्रः स तेषां शोकेन वक्राकृतगतगतः । अन्त्यक्षणे आस इव प्रससार बहिर्धरन् ॥८१५॥
 हर्षः प्रच्छाद्यमानस्तु पौराणां पुष्पवृष्टिभिः । हयमारुह्य सामास्यो रणस्थं नृपमासदत् ॥८१६॥
 अभिनन्द्यानुजो राजा तमूचे भ्रातरं रणान् । निवार्यागम्यतां कुर्मः प्रातकालं ततो वचम् ॥८१७॥
 तथेति प्रस्थिते तस्मिन्त्यक्त्वा तत्स रणाजिरम् । प्राविशन्मन्त्रिभिः सार्धं कोशं हेमादिसंभयम् ॥८१८॥
 उन्नीणं महतः कृच्छ्राद्धर्षदेवमुपस्थितम् । दृष्ट्वा विजयमल्लोभूस्पर्षान्निष्क्रियः क्षणम् ॥८१९॥
- 820 ततो वचन्दे तस्पादौ स षोक्त्राम्बालिलिङ्गं तम् । तास्ताः कथास्तयोरासनुपकर्तुं पकार्थयोः ॥८२०॥
 व्यापावयैनमेवादी हर्षोत्कर्षं ततो नृपः । निष्कण्ठकोसि भवितिस्यामस्वोपांशु जल्पतः ॥८२१॥
 ततो विजयमल्लेन नात्रोहेणादृतं वचः । ज्ञात्वेङ्गिततो हर्षस्तत्तस्तु चकितः क्षणम् ॥८२२॥ युगम् ॥
 स्वदेहमाभिधीभूतं स भ्रात्रोः ह्येनघोरिव । निष्पन्नपक्षप्रतिमो ररक्षार्थगतधरन् ॥८२३॥
 आसन्नाभजलस्य हावविगमे विद्युद्भयं शाखिनो मक्रास्याहलतथ मज्जनमयी शङ्का भवेद्विधी ॥
 भोक्तव्यस्य विधिः शुभस्य रभसात्स्वादुत्वनिष्पत्तये जन्तोः संतनुते निराकृतभियो भीत्यन्तरोत्पादनम् ॥८२४॥
- 825 तं ह्यप्रभयगव्याजान्प्रक्षितुं निजजीवितम् । ज्ञातवार्ता निजाः केचित्पत्तयः पर्यवारयन् ॥८२५॥
 साकं विजयमल्लेन ततः ममन्व्य स क्षणात् । चञ्चाल विग्रहापायमाख्यातुं तं महीभुजे ॥८२६॥
 अयं तद्देहमनः प्राप्तं विनिर्यान्तं नृपात्मजात् । ततो विजयसिंहस्तं संपवेशाक्यवारयत् ॥८२७॥
 ऊचे च मरणात्पीणो मर्तुं विशसि किं पुनः । निष्प्रज्ञ गत्वोपविश त्यक्तशङ्कं नृपासने ॥८२८॥
 एवमुक्तवतस्तस्य भृत्यैः कोशादुपासते । सिंहासने हर्षदेवस्ततस्तूर्णमुपाविशत् ॥८२९॥
- 830 वैशात्यच्छादितानन्तप्रातिकूल्या तदन्तिके । उपाविशच्च सुगला महादेवीत्वसिद्धये ॥८३०॥
 तस्याभिषेकशब्देन समघद्यन्त सर्षतः । रसितेनाम्बुबाहस्य चातका इव मन्त्रिणः ॥८३१॥
 तद्द्वार्ताभरणेनार्तमुत्कर्षं मन्दिरान्ततः । धूर्तो विजयसिंहोपि कृष्टान्यमनयद्दृहम् ॥८३२॥
 आस्थानस्थस्य भूभर्तुरमेण स मितानुगः । नष्टधीर्दृशे गच्छन्स्थिराः कस्य विभूतयः ॥८३३॥
 तस्य वेदमप्रविष्टस्य बहिर्धिन्यस्य रक्षिणः । राशो विजयसिंहस्तकृतं कार्यं न्ववेदयत् ॥८३४॥
- 835 कारायां संस्तुताज्जाजपार्थमानीय ठक्कुरान् । तत्सैन्येपस्थितेत्याक्षीर्ष्य विजयमल्लतः ॥८३५॥
 सोप्यमजं प्राप्तराज्यं भुत्वा तत्सविधं व्रजन् । निन्द्ये संमान्य तदृतैः स्वामेव वसतिं क्षणात् ॥८३६॥
 तत्सैन्यं स्वान्तिकं प्राप्तमद्य वीक्ष्य क्षमापतिः । आनिनाय तमभ्वर्णं क्षणमात्रेण नीतिवित् ॥८३७॥
 मद्यं प्राणाद्यं राज्यं च स्वया दत्तमिति श्रुत्वा । स प्राञ्जलिस्तमकरोत्केशसाफल्यदायिनम् ॥८३८॥
 तस्य दैवानुकूल्येन नीत्येव श्रमयुक्तया । तत्कालमेव तत्राज्यशय्यायां समुपाविशत् ॥८३९॥
- 840 कारानृहान्तःसंधीतान्येष वासांसि धारयन् । सिंहासनेन शुभुभे भीसांनिध्यान्नवो नृपः ॥८४०॥
 तादृक्साहससंरम्भपरिभ्रान्तो दिनात्यये । कृतारोहोय शय्यायां त्यक्तभार इवापतत् ॥८४१॥

८२०. ²) एकांशः supplied by A, in space left by A, — ³) Emended with C; A 'शुपकर्तुं' ८२३. Thus A; perhaps, 'पक्षि' ८२४. ⁴) The same hand which has supplanted the marginal note of A, in i. 110, writes here: मक्रास्याहलतथ मज्जनमयी शङ्का प्लवस्याम्बुधौ हत्यन्वार्थं, with the gloss मक्रः जलप्राणिविद्येयः यो अलहस्तिनां पीरयति तन्मुखास्तकाकारैकव्या-
 चालितस्यापि श्रुतमयी शङ्का उजुपत्त्य स्वादिशेत्पर्यः.

पदयन्निवसतामेव सर्वतो विशरादताम् । न च निद्राद्वलं तत्र नीलित्वाकौपि लम्भवान् ॥८४२॥
 उत्कृष्टो युधि बहसु मन्त्रं पृथक्स्वमन्त्रिणः । आशिष्यान्वहयो वृक्षं नोनकेवेत्सकथ्यत ॥८४३॥
 मातः मौक्तोषि वस्मन्त्रं तत्राकार्यमिदीपते । पत्न्यायनयाइस्मात्तामिर्वी मृणु संघिरम् ॥८४४॥
 अथाशिषो बन्धकस्थं वृक्षं तमुच्छिद्यमोजिनाम् । अः त्रमांसार्पिणां हस्ते च तुल्यस्मर्पिष्यति ॥८४५॥ 845
 शरणं मरणादन्वत्तस्मात्स्मिन्क्षणेति किम् । त्यक्त्वाहवानामस्माकं तदप्यप्यव्यतां गतम् ॥८४६॥
 कवसावफलास्वाहकालेत्यन्तमस्तुदम् । बहोभालम्भपाण्डित्यं न विपक्षेण क्षीयते ॥८४७॥
 स्वभाषावमनालोच्य च उपायः प्रवर्तितः । सर्वमेकपदे तेन मुहूर्तेनैव हारितम् ॥८४८॥
 संस्थाप्यसानो दुर्भिक्षा हृष्येव जरटः पटः । प्रत्युतोपद्रवोल्पोपि ह्यतहारः प्रजायते ॥८४९॥
 एवं भुक्त्वा च तन्मध्याभिर्गत्वाभ्यन्तरं गृहम् । अवलम्बिकया सार्धं विवेश सहजाष्यया ॥८५०॥ 850
 तत्र संभाषमाधिस्यस्तिष्ठामीत्यभिधाय ताम् । क्षणं तिरस्करिष्यन्तरेकाप्येवाकरोत्स्थितिम् ॥८५१॥
 निःशस्त्रेण गते क्षिप्रा पटच्छेदनकर्तरीम् । नाशः प्राणहरास्तेन क्षिप्राः स्त्रिजात्मना वतः ॥८५२॥
 कणस्कारेण कर्तव्यंभूताया भुवि शङ्किता । अपहयत्सहजा रक्षं श्वेतज्जवनिकान्तराद् ॥८५३॥
 लोच लम्बशिरोनिर्धस्तान्नासृग्दृशे तथा । बसावममृङ्गान्तश्चोतद्वातुरिवाचलः ॥८५४॥
 तस्यास्तदानीमीचित्यं निर्व्यूढं येन योषिताम् । भर्तृपसादपात्राणामद्याप्युच्चैस्तरां शिरः ॥८५५॥ 855
 व्रजति रजनी त्यक्त्वा कापि क्षये क्षणवाकरं पदमुपगतस्यास्तं संध्या रवेरनुगच्छति ।
 इति परिणती प्रेमण्युद्यावने परिचिन्तिते क्वचन नियमाग्निव्या वन्द्या न वा हृषिषां स्त्रियः ॥८५६॥
 कुलाचारपतिप्रेमसावृक्षेप्यभवत्तदा । कट्यासहजयोर्गस्माग्निव्या वन्द्या च पद्धतिः ॥८५७॥ युग्मम् ॥
 सापि हि युसदो वेदमनर्तकी नाद्यमण्डपे । रट्टा तेनावशुदात्वं भिन्ये राजवधूः पुरा ॥८५८॥
 कान्तास्रगौरिकास्यन्वकृतसान्द्राङ्गरागया । प्रेम्णो हेम इवीज्ज्वल्यं प्रविश्यामि तयार्पितम् ॥८५९॥
 हर्षदेवस्यापि पूर्वं वेद्यात्वे साभवत्प्रिया । अतस्तेनार्थ्यमानापि मरणाच्च न्यवर्तत ॥८६०॥ 860
 चतुर्दिशाभ्रदेशीयो दिनहाविंशती नृपः । मृतस्तिष्ठन्निशामेकां प्रातः स्तोत्रिचतामिसात् ॥८६१॥
 तस्यावरोधलोकास्यो लोहशस्त्रिस्थिता अपि । कृशानुवर्त्मना काञ्चित्पदवीं द्रुतमन्त्रवुः ॥८६२॥
 शास्त्रं संस्थाप्यमानेषु तन्मन्त्रिषु नृपानुगैः । मुमुर्षुर्जोनकः शस्त्रं न तस्याज क्षणं यदा ॥८६३॥
 विनास्मान्मन्त्रदो राहः कोन्धः स्याद्यद्विनैरसी । मोक्ष्यत्यस्मांस्ततः प्राणाजोपेक्षिष्ठा विचारयन् ॥८६४॥
 स्वयुध्य एवेति वचः प्रशस्तकलशो बवन् । तदा संस्थाप्यमास स्वर्वं तच्च समर्पितम् ॥८६५॥तिलकम् ॥ 865
 नोपसिन्हारभहारप्रशस्तकलशादयः । बद्धाय हर्षदेवेन कारागारं प्रवेशिताः ॥८६६॥
 इत्येवमेकेषां तादृमाजविपर्ययः । कृत्य हर्षदेवेन दैवेवैव महानुतः ॥८६७॥
 यथाकर्षिष्युत्क्रान्ता बहवः पृथिवीभूतः । प्रतीतिविषमो मार्गः कष्टमावतितोभुत ॥८६८॥
 सर्वोत्साहोवकक्षेत्रं सर्वानुष्ठासदुतिका । सर्वव्यवस्थाजननी सर्वमीतिव्यपोहकान् ॥८६९॥
 अत्रिक्तशासनस्फूर्तिरत्रिक्ताशाक्षयमितिः । अत्रिक्तात्यागवर्षपत्रिक्ताकरणमहा ॥८७०॥ 870

290. *) अवस्था supplied by A, in space left by A.

- काश्योस्तेकद्वभगा हिंसोस्तेकभर्बकरी । सत्कर्मोस्तेकललिता पापोस्तेककलकुिता ॥८७१॥
 स्पृहणीया च वज्या च वन्धा निस्था च सर्वतः । निधोद्या चोपहास्या च कम्प्या शोष्या च धीमताम् ॥८७२॥
 भाशास्या चापकीर्त्या च स्मार्या स्वाज्या च मानसात् । हर्षराजाभवा चर्वाक्या स्वावर्गविष्यते ॥८७३॥ कुलकम् ॥
 नूनं स तेजसैरेव सद्यज्ञे परमाणुभिः । कुतोन्वयाभूत्वसवे दुष्पेक्ष्यो महतामपि ॥८७४॥
 875 न मर्त्येषु न देवेषु तद्वेषो रक्षते क्वचित् । दानवेन्द्रेषु स प्राज्ञैः परमुख्येक्ष्यते यदि ॥८७५॥
 प्रतिमार्केपरीमाणज्वलत्कुण्डलमण्डितः । उज्ज्वलमुकुटानङ्घ्रिकटोष्णीवमण्डलः ॥८७६॥
 पसवसिंहविभेक्षी नीचदमभुष्टमञ्जितः । वृषस्कन्धो महाबाहुः दयामलोहितविषहः ॥८७७॥
 व्यूहवक्षाः क्षाममधो मेघवोषगभीरकाक् । सोमानुषाणामपि यत्प्रतिभामङ्गकार्यभूत् ॥८७८॥ तिलकम् ॥
 सिंहहारे महाघटाधनुर्दिक्रमबन्धवत् । जालुं विक्रमिकामान्स् प्राप्नोस्तहाद्यसंज्ञया ॥८७९॥
 880 भार्ता च वाचमाकर्ण्य तेषां तृष्णाभिवारणम् । प्रावृषेण्यः पयोवाहधानकानामिवाकरोत् ॥८८०॥
 भावत्रयजो निर्हेमभूषणोत्पपरिच्छदः । दृशे विगतो न कश्चिद्राजमन्दिरे ॥८८१॥
 सिंहहारे नरपतेर्नाजानसमभिते । सर्वदेशभियोभान्तमासंज्ञाशीकृता इव ॥८८२॥
 कपेतसंख्याः सौषर्णमृदुलाकटकान्विताः । भेमुर्मन्त्रिप्रतीहारमुख्याः क्षमापतिमन्दिरे ॥८८३॥
 एवं स्फूर्जन्स नृपतिर्नवसाकान्वहन्धरः । अभुञ्जियमल्लस्य गुरोरिव मते स्थितः ॥८८४॥
 885 आशीयमानवचसः कृतज्ञेन महीभुजा । तस्याभूत्पार्थिवस्येव सेवकैः संकटा सभा ॥८८५॥
 स्वसैवकाननादृत् रक्षन्संस्थाप्यतिक्रमम् । पिश्वेभ्य एव अन्विभ्यः सोधिकारात्समर्पयत् ॥८८६॥
 हारे चकार कन्दर्पं मदनं चापि कम्पने । अग्वान्विजयसिंहादीन्कर्तव्ये च निजे निजे ॥८८७॥
 केन प्रज्ञास्तकलक्ष्मणमुखाः क्षान्तमन्भुजा । बन्धस्तस्यज्य कार्थेषु निजेभ्यश्च नियोजिताः ॥८८८॥
 स्मृत्वार्यकारान्धुवहूनमात्यो नोनकः परम् । धात्रेयेण सनं धात्रा कोपाच्छूले विपादितः ॥८८९॥
 890 काले काले तु कार्थेषु संकटेषु महामतिम् । संस्मरन्त्वामिभक्तं तं पश्चात्तापेन पश्यथे ॥८९०॥
 योग्यः कृतापकारोपि कदाचिदुपयुज्यते । विहितागारदाहोभिः शरणं भोज्यसिद्धये ॥८९१॥
 संवर्षाभे स्वभार्वाभाः कर्णनासावकर्तनम् । विश्वाभद्रो राजभृत्यैः मूलेनैव विपादितः ॥८९२॥
 उदये संविभेजे स मृत्वाङ्काराविनिर्गतान् । मधौ प्रफुल्लः शास्त्रीव भृङ्गान्भुविक्वरोत्थितान् ॥८९३॥
 राक्षेः क्षेमस्य यः पीबो वज्रजः स महीभुजा । सर्वांमात्यप्रधानत्वं निन्द्ये सुभ्रः सहानुजः ॥८९४॥
 895 राक्षो यात्रादिसमये प्रेक्षकाणां पदे पदे । एक एकोभवन्मन्त्री महीपालधमप्रदः ॥८९५॥
 सर्वप्रतीहारचटामूर्धानमधिरोपितः । अथराजोनुजस्तस्य जीवितावधिकोभवत् ॥८९६॥
 आज्ञवीयात्रया भानोरानृक्षत्वा - - - । धम्मटः सोपि तान्वद्वैर्भानृपुत्रैः सहायवौ ॥८९७॥

८७१. १) Thus corr. by A₂ from A₁ ववा°. ८८०. १) कर्णं and कृष्णं supplied by A₂ in space left by A₁. ८८१. १) A₁ indicates here a lacuna of two aksharas; O विगतोत्तपे; perhaps, विगतोद्देगे (?). ८८२. १) Emended; A °नालीयापी°. ८८८. १) Thus corr. by A₂; A₁ - - - -सम्पन्नकार्थेषु नियोजिताः. ८८९. १) Thus corr. by later hand from A₁ स्मृत्वीव°. ८९२. १) Thus A₁; perhaps, to be read विद्वसावहो; cf. vii. 617, 621, 630, ८९३. १) A₁ gloss मधौ वसन्ते भुविकरोत्थिता वृङ्गा नीचवज्रज इति वाचसा प्रसिद्धाः वे अस्तावन्निनि सुखे सुभेभ्यः भुविकरोभ्यः वसन्तसमये उन्निदन्ति सादृशीपरि सञ्चारार्थे ॥ ८९०. १) Here A₁ indicates a lacuna; C °नृषास्वादिचक्षण.

संमान्यं तं नरपतिः स्वकृते हारितामजम् । सभ्रातृपुत्रमप्राप्तीस्त्वाविज्ञेयेण सर्वदा ॥८९८॥
 विमज्ज भुञ्जते राज्यं तस्यैव मेरितः कलिः । क्रमाद्विजयमहोप दुमुसुर्विकृतिं वधे ॥८९९॥
 राज्यं प्रायाः किमन्वस्ये जित्वेत्सुक्तः स दुर्भेदेः । तल्लिच्छर्मन्मयागत वधं प्रथमजन्मनः ॥९००॥ ०००
 विजये मन्दिरे इत्यामिति संमन्व्य भूपतिः । चागं विधाय व्याजेन तेनायन्तु निमन्त्रितः ॥९०१॥
 मन्त्रे भुक्तिं मते राज्ञः सोषास्काण्डविद्युक्ताः । आदिदेश स्वसैन्यानां हुतं संनहनेष्वमम् ॥९०२॥
 संनहरे राजसैन्येव हुतं निर्पत्य भूपतेः । इता विजयमहोप मन्पुराभ्यस्तुरंगमाः ॥९०३॥
 संहरस्तुरग्यान्वीक्ष्य प्रहरवृषतेर्वलम् । कुर्वन्महाहवं वीरो निर्मानु तत्परे पुरात् ॥९०४॥
 आश्लिष्य वृष्टं तिष्ठन्त्या जायया सहितो मज्जन् । स नकार तुर्गस्यः संघाममतिमानुषम् ॥९०५॥ ००५
 धरासारैः क्षणे तस्मिन्नकालजलदोज्झितैः । विपर्यस्तोव पृथिवी सर्वतः समलक्ष्यत ॥९०६॥
 आकारमाहतारम्भभूरिभेरीरवे रणे । आसारेण शरिषासीषाघमानो नृपात्मजः ॥९०७॥
 तं क्षीयमाणपुत्रं व्रजन्तं इन्तु समुद्यताः । कर्माणि प्राकृतानीव न चण्डकच्छता जहः ॥९०८॥
 ममसेतुं पदोपेगैर्वितस्तासिन्धुसंगमम् । सजानिरंतरदोर्भयमवतीर्थं स वाजिनः ॥९०९॥
 अस्वभारं करोत्यर्घ्यां मज्जनं रिपुसंकटे । सिन्धुं प्रवृत्तामुत्तीर्थं तुरंगोपि तमन्ववान् ॥९१०॥ ०१०
 द्विषां वृणोषराथातः स तमारुह्य वाजिनम् । दरदशोन्मुखो वीरः प्रायालहरवर्त्मना ॥९११॥
 कन्दर्पहारपतिना सर्वतो दक्षपटतिः । गिरीशुल्लङ्घ्य चाविश्रितिरिगुप्तं दरपुरीम् ॥९१२॥
 दरदाभ्यर्चितं तत्र श्रीविद्याधरहिना । केचिन्निजाः परिजनाः शानकैस्तं प्रवेदिरे ॥९१३॥
 भुत्वा स्वीकार्यमाणं च संरम्भं डामरादिभिः । प्रायुक्तं हर्षपृष्ठीमृदुपावांशकितोन्वहम् ॥९१४॥
 तेषु बन्धेषु शीतर्तुं सोतिबाह्य दरपुरे । डामरैः प्रहितालापधैवे यात्रामवाग्महात् ॥९१५॥ ०१५
 उत्तीर्थं संकटांस्तिष्ठन्मार्गान्तः पटमण्डपे । अकस्मादभवन्मानी हिमानीहतजीवितः ॥९१६॥
 यदुल्लासाय संरम्भो धीरीर्षस्तावते महान् । कृत्वं हिनस्ति तैवमत्यल्पेनैव वस्तुना ॥९१७॥
 उन्मीलनं तिग्मरुचिः प्रयत्नयोषां सहयोग करैः करोति ।
 उन्मूलयत्येककरेण तानि पद्यानि धाता कुपितो द्विपेन ॥९१८॥
 द्वैराज्यशङ्कया कंचित्कालं संकुचितं ततः । भूयः प्रथमतो लभं राज्यं हर्षमहीभुजः ॥९१९॥
 राजशम्भस्तदा सेहे न कुचाप्यधिरोपणम् । अस्तुहप्रतया तस्मिन्नसुखेनाम्यराजञ्च ॥९२०॥ ०२०
 ह्यशोभादाविनीर्मज्जीः प्रावर्तयत मण्डले । निर्मत्सरो नरपतिः पुण्यर्तुरिव कामने ॥९२१॥
 मुक्तकेशा निरुष्णीषा निष्कलाभरणाः पुरा । संख्यज्यैकं नदीपालममवजिह देहिनः ॥९२२॥
 धम्मिल्लप्रथमाद्यत्र मदनः कम्पनापतिः । जयानन्दोप्यनास्यान्वधिबार्धोरुकारणात् ॥९२३॥

९०२. १) चास्काण्ड supplied by A₂ in space left by A₁.—²) Emended; A °मोघतम्. ९०४. १) संहरं supplied by A₂ in space left by A₁. ९०६. १) Thus A₁ perhaps, to be read प्राकृतानीव. ९०९. १) सजानिर supplied by A₂ in space left by A₁.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ °नरम्भो.—³) Thus corr. by A₂ from A₁ °तार्क. ९१०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ °जायया.—²) एषया and नं supplied by A₂ in space left by A₁. ९११. १) Thus corr. by A₂ from A₁ °रराया.—²) A₁ indicates a lacuna; C °दरदशिता. ९१५. १) अमयात् supplied by A₂ in space left by A₁. ९१६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ °पुरा. ९१९. १) प्रथमतो लभं राज्यं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अन्वभूत्याधिपक्रोधमविशेषेण मण्डले । तेन राज्योदितो वेपस्तत्र राजा प्रवर्तिष्यः ॥१२४॥युग्मम् ॥
 925 स केषांचिदमास्थानामाकल्पोल्लासघोभिनाम् । निर्मत्सरः स्वदासीभिरारात्रिकमकारयत् ॥१२५॥
 दक्षिणात्याभवन्नङ्गिः मित्रा तस्म विलासिनः । कर्णाटानुगुणद्वकुस्ततस्तेन प्रवर्तितः ॥१२६॥
 लङ्कालीदलाः स्थूलचन्दनस्यास्रष्टम्भराः । रेजुर्जनास्तदास्थाने स्नाप्यदीर्घांसिधेनवः ॥१२७॥
 स्वर्णकेतकपञ्जाङ्गुलम्बोर्जितक्षयः । चतुस्तिलकाभिष्टविलोलतिलकाङ्गुराः ॥१२८॥
 भयाङ्गभोत्रयोर्बद्धसंधयोञ्जनरेखया । निर्मीरङ्गिककेशान्मबद्धहेमोपवीतकाः ॥१२९॥
 930 अथराम्बरपुच्छान्तैर्लम्बैश्चुम्बितभूतलाः । प्रच्छादितार्धदोर्लैलकम्बुकाङ्गुपयोधराः ॥१३०॥
 कर्पूरोद्भूलनस्मेरा भ्रमन्त्यस्तरलभुवः । बधुराभितपुत्रेषां श्वाङ्कुच्छलदङ्कताम् ॥१३१॥ चक्रलकम् ॥
 अन्योपजीव्यतां प्रापुस्तस्याधिस्वेन मार्गणाः । विश्वाप्यायकतां मेघाः प्रणवेनेष वारिधेः ॥१३२॥
 प्रसादैस्त्यागिनस्तस्य राज्ञः कनकवर्षिणः । समस्ता गायकगणाः पार्थिवस्पर्धितां ययुः ॥१३३॥
 त्रिदशूढामणिभूमृत्पण्डिताञ्जलमण्डितान् । चकार युग्यतुरगच्छन्नादिप्रक्रियाभूतः ॥१३४॥
 935 कश्मीरेभ्यो विनिर्यान्तं राज्ये कलशभूपतेः । विद्यापतिं च कर्णाटस्थके पर्मोडिभूपतिः ॥१३५॥
 प्रसर्पतः करटिभिः कर्णाटककान्तरे । राज्ञेभ्ये दृश्ये तुङ्गं यस्यैवातपवारणम् ॥१३६॥
 स्वागिनं हर्षदेवं स भुत्वा शुकविबान्धवम् । विन्हणो वञ्चनां मेने विभूतिं तावतीमपि ॥१३७॥
 सौवर्णामलंसारार्यां राजधान्यो धरापतेः । श्वबहोभलिहृगृहा भेजिरे भुवनाङ्गुताः ॥१३८॥
 तदीये मन्दनवने द्रुमेभ्यो नो व्यधुः स्थितिम् । त्यागिना निर्जितास्तेन केवलं कल्पपादपाः ॥१३९॥
 940 विविधाभिरभून्व्याम्बु विहंगमृगजातिभिः । तेन व्याप्तदिगाभोगं चक्रे पम्पाभिर्ध सरः ॥१४०॥
 सोझासीद्यावतीर्विद्यास्तासां नामापि निधितम् । वक्तुं नास्त्येव सामर्थ्यं व्यक्तं वाचस्पतेरपि ॥१४१॥
 गीतमाकर्ण्यतेद्यापि तस्य वाग्नेयकारिणः । विपक्षैरपि पश्चात्पुटद्वास्पोदविन्दुभिः ॥१४२॥
 स्वपतो दिनयामौ द्वौ सर्वकालं विलासिनः । हस्तस्यामस्य तस्यासीद्यामिनीषु प्रजागरः ॥१४३॥
 तस्य दीपसहस्राङ्गैः स्थितस्यास्थानमण्डपे । त्रिदशोष्ठीगीतनृत्तप्रस्तावेन क्षपा ययुः ॥१४४॥
 945 कथान्ते शुभुत्रे तत्र पर्णचर्वणजः परम् । कान्ताधम्मिल्लशोकालीबुटिजन्मा च मर्मरः ॥१४५॥
 वितानैः सपयोदेव साधिष्येव दीपकैः । तस्मदण्डैः सशस्त्रेव सधूमेवासिमण्डलैः ॥१४६॥
 साप्सरा इव कान्ताभिः सनक्षत्रेव मन्त्रिभिः । सर्षिसंघेव विदुषैः सगन्धर्वेव गायकैः ॥१४७॥
 निर्यसंकेतवसतिर्धनदस्य यमस्य च । एकं विहरणार्ण्यं दानस्य च भयस्य च ॥१४८॥
 क्षपास्थानस्थितिस्तस्य राज्ञः शकाधिकभियः । कस्य वाचस्पतेर्वाचा वक्तुं कात्स्न्येन शक्यते ॥१४९॥ चक्रलकम् ॥
 950 रै क्मैध राजतैश्चासीद्यवहारस्तदा वनः । मण्डले विरलामुष्मिन्दीक्षारैस्ताम्रजैः पुनः ॥१५०॥
 शण्डनायकतां प्राप्य सुज्जः सर्वोन्नतिं भजन् । तस्मिन्काले त्वभूत्सोमाप्तीचो मुष्टिपचः परम् ॥१५१॥
 निजा जयवने सूर्यामूलके विजयेश्वरे । भाख्यान्ति यस्य लुब्धस्त्वं निर्व्ययस्थितयो मठाः ॥१५२॥

१२८. ^१) A, gloss ललाटलम्बलपुत्रचतुस्तिलको मतः. १३१. ^१) Emended; A° सुवेवा. १३५. ^१) Thus corr. by A, from A, 'दृश्ये. १३८. ^१) Thus corr. by later hand from A, सौवर्णामलं.—^२) राज्ञा supplied by A, in space left by A, [C. VII. 925

शुभित्वाधितानावदीनाधार्मिनिवारणम् । इस्पष्टं माप पदस्य राज्वलक्ष्मीः कृताज्जाम् ॥९६३॥
 नन्दिक्षेत्रे ध्वषीकृत्य प्रत्यब्दं सप्तवासरान् । चण्डकः सफलां चके सर्वकालार्थितां भिषम् ॥९६४॥
 कृष्णाजिनोमद्यमुष्नीमुख्यैर्दानैः क्षमाभुजा । अदरित्रीकृता विद्या निःशेषार्थिच्छिष्याधिनाम् ॥९६५॥ 955
 राज्ञो वसन्तलेखाख्या शाहिवंशप्रियाकरोत् । मठामहाराजगरे पूज्ये च त्रिपुरेश्वरे ॥९६६॥
 माहेधर्वमयी काविरित्थं ज्वालेव सोषवी । उदारप्यबहारं तु न तत्राज्यं प्रचक्षते ॥९६७॥
 भय प्रवृत्तिं संप्राप्ताः शनकैर्मद्यमन्त्रिणः । पूर्वामास्वहिषो राज्ञो मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥९६८॥
 कुठार्ताङ्गियुगः क्षिपी बहूपरं गृह्णाति धावजहिं भानुः । पवसहस्रभाष्यतिपदं संचार्यतेनूरुणा ।
 वक्ष्यन्ते बलिनोपि यल्लघुबलैः सामर्थ्यहीनैश्च यद्वाभ्यन्ते परिपूर्णवृत्तय इह दैवस्य लीलाधितम् ॥९६९॥
 स सर्वशास्त्राधिगमपीडः परिवृद्धो विशाम् । बन्मोहितमतिधके वैधैरपि मन्त्रिभिः ॥९७०॥ 960
 विपक्षस्य पितुर्वैरप्रतिकारविधिस्तथा । स राजधानीनामाङ्गमठादि निरलोठयत् ॥९७१॥
 स्थायी तत्कोशसंभारं ध्वषीकुर्वन्निस्ततः । लुब्धस्य चाभिधां तस्य पापसेन इति व्यधात् ॥९७२॥
 मुद्धान्ते मुद्दशीलानां षोडशं मूढचेतसा । स्पष्टं पद्यधिकं राज्ञा स्त्रीणां तेन शतत्रयम् ॥९७३॥
 वादशीस्तादृशीस्तत्र नारीर्धन्यस्यतानिशाम् । नागृह्यन्त परं डोम्बजंगमकुलाङ्गनाः ॥९७४॥
 भ्रान्तरे पूर्वमाणो गूढं कोटपदातिभिः । पुनर्भुवनराजोभूद्दहरालम्बिलुब्धधीः ॥९७५॥ 965
 स दर्पितपुरं प्रापः कन्दर्पेश्वरनायकम् । भुत्वा योर्तुं विनिर्घातं ययौ भूयोप्यदृश्यताम् ॥९७६॥
 तस्मिन्प्रसङ्गेपि नृपो दध्यजाजपुरीपतिः । संप्रामपालः केनापि हेतुना विक्रिषां ययौ ॥९७७॥
 कन्दर्पे कोटभृत्यानां भिन्नानां संपशोद्यते । कुध्यजाजपुरीं राजा व्यस्रजण्डनायकम् ॥९७८॥
 स महद्भिः समं सैन्यैर्गच्छंल्लोहरवर्मना । अधीरः कोटकच्छेषु सार्धं मासं व्यलम्बत ॥९७९॥
 प्रत्यासन्नाच्छुवेर्मासात्प्रतापाथ विरोधिनाम् । अस्यतस्तस्य यात्रायां न संकल्पोप्यराजत ॥९८०॥ 970
 अविशेषज्ञभावेन भर्तुस्तिष्ठन्निरुद्यमः । ततो जगाम कन्दर्पे एवोपालम्भमावताम् ॥९८१॥
 कृतप्रतिज्ञोनाहारतया राजपुरीजये । उपालम्भार्हितः सोष निःसामप्योप्यवाचलत् ॥९८२॥
 निराहारस्य वसतः कन्दर्पस्याग्निगह्वरे । पद्येड्यभूद्वाजपुरी योजनेभ्यधिके स्थिता ॥९८३॥
 अश्याहतः सोरिबलादिपच्छस्त्राणि पातयन् । कदलीपल्लवान्मृद्गन्धनं सिंह इवाविशात् ॥९८४॥
 इण्डनायकसैन्येभ्यः परमेकस्तमन्वगात् । सेनानीः कुलराज्याख्यो बुद्धराजकुलोद्भवः ॥९८५॥ 975
 तं बाष्पाख्यां राजपुर्यां हतासंख्यादितं द्विषः । निहत्य मुद्गच्छन्नाङ्गं कन्दर्पे मेनिरे हतम् ॥९८६॥
 मध्याह्ने स तु कन्दर्पः स्वयं संप्राविशाद्वली । राजधानीं राजपुर्यां विश्विष्यौः समं भटैः ॥९८७॥
 द्विषां विश्वस्तद्विषाणि योधानामनिवर्तिनाम् । दरोधं राजपुर्यथे तत्प्रदातिशतत्रयम् ॥९८८॥
 कादमीरिकाणां निहतं रणे तत्र शतत्रयम् । अत्वारि तु शतान्युर्वी खशानामप्यशेरत् ॥९८९॥
 भग्ने रिपुबले दूरमसंख्येयैधिताभिभिः । संस्कुर्वन्निर्हताञ्जाशीघ्रणो मृत्योर्महानसः ॥९९०॥ 980
 तेनैव स्वाम्युपालम्भवेतालो रभसार्पितः । रणदमशाने वीरेण क्षमितो मांसशोणितैः ॥९९१॥

९६४. ') Emended; A डौम्भ. ९७९. ') Emended; A कादमीरका.

- वाममात्रावशेषेऽङ्गि पुनरेवाय संहताः । द्विषः परिभक्तानां कन्दर्पं योजुमाययुः ॥९८२॥
 ततस्तानय नाराचाक्षिषेप स संयुगे । लिप्तानौषधितैलेन विद्धा यैः प्राञ्जलम्बिदाः ॥९८३॥
 आमेयं वेद्यसावस्त्रमिति मूढा विशङ्किताः । ते दूरं प्रययुर्भीता निन्दन्तः पुनरागमम् ॥९८४॥
 ९८५ प्रगल्भभावः प्रतिभानमोजः प्रयोषचातुर्व्यमसंभ्रमश्च । महाशयानामतिसंकटेषु धैर्योपनदानं धियं जहाति ॥९८५॥
 राजधानीं प्रविष्टः स भानावस्तामिलाधिनि । भूयोप्यपश्यत्स उच्चं वाष्पालीं बहलैर्बलैः ॥९८६॥
 योजुं यियाह्वः शुभाव प्राप्तं तं दण्डनायकम् । घोरं रणाटवीं दृष्ट्वा भयात्स्थगितसैनिकम् ॥९८७॥
 स्वीयैर्दृष्टैः क्षतैः कैश्चिद्व्यन्वयधिकमाहवे । पारकीथैस्त्रसन्त्यन्ये कोन्तरं वेत्ति देहिनाम् ॥९८८॥
 आनीतोद्य विनिर्गस्य तेनैव स भये ब्रुवन् । स्पर्धमानो यथाभ्योधौ मज्जन्हसिन वायसः ॥९८९॥
 ९९० रक्तप्रजं वीतसैन्यमभिधं बहूकोशवत् । परराष्ट्रं विशोदेवं स्ववीर्येणैव कोपरः ॥९९०॥
 पणतास्करमावाय ततो राजपुरीपतेः । मासमात्रेण कन्दर्पः पुनः सं भुवमाययौ ॥९९१॥
 प्रस्युर्गमादिसत्कारैः कृतपूजो महीभुजा । स दण्डनायकादीनां शिरःभूलावहोभवत् ॥९९२॥
 परिहासपुरे पारिपाल्यं कुर्वन्कटोरधीः । वातगण्डाख्यया ख्यातिं निन्द्ये यस्तत्र पर्वदा ॥९९३॥
 प्रभूतोत्कोचसंघीतसखिभ्ररणस्पृशा । अपास्य वामनं राज्ञा पादापादौ नियोजितः ॥९९४॥
 ९९५ आनन्दः स क्षणे तस्मिन्निष्कन्द्वाराधिकारिताम् । कन्दर्पहेषिणामासीन्मन्त्रिणामतिसंमतः ॥९९५॥
 तत्पेरितस्ततः पातुं लोहरं विद्रुताहितम् । मण्डलेश्वरतां दत्त्वा कन्दर्पं प्राहिणोक्षुपः ॥९९६॥
 मन्त्रविक्रमसंपन्नः कुभृत्यैः स्वोदयेच्छुभिः । युक्त्या तथा राजपशोः समीपास्तोपवाहितः ॥९९७॥
 वृथादर्शयामिति प्रहाय निकटदेशान्तरं वाग्मिनं स्ररिं बन्धुवियोगकृद्भ्रनु श्चोमुप्येति संत्यज्य च ।
 भूरो राज्यमसौ हरेदिति तथा हिस्वा विचारोज्जितो धूर्तभरणयाकुभो नृपपशुर्नायाति नाशं चिरात् ॥९९८॥
 अदर्शनात्सुबद्धापि कन्दर्पमीतिराशयात् । राशेः जगत् कालेन सा मुष्टेरिषं बालुका ॥९९९॥
 १००० उत्कर्षपुत्रावावाय चिकीर्षुर्लोहरेशताम् । कन्दर्पो वर्तत इति क्षितिपं मन्त्रिणोवदन् ॥१०००॥
 तद्येति नृपतिर्गृह्णन्बन्धुं हन्तुमथाभु तम् । ससैन्यं व्यसृजत्यहं टर्कं चासिधराभिधम् ॥१००१॥
 तयोः संग्रामयोर्वातीं तां लेखव्यत्ययाद्विदन् । विमुखधकितारमा च कन्दर्पोभूषया मुहुः ॥१००२॥
 केलिधूतक्षणे हस्तं मृगसेवकवत्पुरः । आसीदसिधरस्तस्य बन्धुमभ्युद्यतस्तदा ॥१००३॥
 ततः पाणिं विनिष्कृत्य सोऽङ्गुष्ठायेण तत्करम् । अमृग्रायेण निस्त्वक्कं क्लिप्तः पक्षीव सोमम् ॥१००४॥
 १००५ अनन्तरशो भूभूष तेनात्मा च नृपाभितः । विगर्हते स्म खिन्नेन पट्टश्चैवमकथ्यत ॥१००५॥
 नेवाशयो नरपतिः कुटुम्बं प्राहिणोतु मे । अर्पयित्वा ततः कोटं प्रयास्यामि दिगन्तरम् ॥१००६॥
 आनीय दत्तांस्तैर्ज्ञानीनादाय शोहवर्जितः । स विमुक्ताधिकारोथ मन्त्री वाराणसीं ययौ ॥१००७॥
 हत्वा गयायां सामन्तमेकमन्धं निवेद्य च । कादमीरिकाणां चक्रे स भाद्रभुक्तनिवारणम् ॥१००८॥

९८२. १) Emended; A 'यवो तन्ना. १९९. १) Thus A; perhaps, to be read स्वयुर्व. १९४. १) Thus A₁; A₂ वासव. १९९. १) Thus corr. by A₂ from A₁ मुष्टेरिष. १००१. १) A₂ gloss कन्ध्व. — १) Thus A₂; A₁ रक्ति. १००२. १) तां supplied by A₂ in space left by A₁. १००३. १) Emended with C; A 'स्तेवकपुर. — १) Emended; A बन्धु. १००४. १) Doubtful emendation; A apparently निस्त्वक्कं; R G निस्त्वक्कं. १००५. १) Emended; A कादमीरिकाणां.

स हत्वा वीरसेनान्धं ससैन्ये दुर्गनेध्वनि । पूर्वाशामध्वनीनां च व्यधासिर्धृतकण्टकाम् ॥१००९॥
 व्याप्तं निहत्योमसत्त्वं वाराणस्यां निरस्वता । पूर्वा दिग्भूविता तेन मठैः हकृतकर्मठैः ॥१०१०॥ 1010
 ते तच्चिरासनदेव लम्बलक्षाः कुमन्त्रिणः । अन्वोन्त्रात्प्रथया जघुरथ कार्याणि भूमजः ॥१०११॥
 स्वैराहारोदितगुरुमदाः शृङ्गकण्डूतिष्ठान्त्यै दुर्वारेर्ष्याकलुषमतयो यत्र दुर्मन्त्रिनेषां ।
 प्रन्त्यन्वोन्धं भवति गणितैर्वासरेरेव कैश्चिन्मध्यस्थाणोरिव नरपतेस्तत्र सर्वाङ्गभङ्गः ॥१०१२॥
 अतिक्रामति कालेय पार्थिवं हन्तुमुद्यमम् । दुद्रुक्षुर्जातराज्येच्छस्तान्बङ्गिर्धम्मटोभजत् ॥१०१३॥
 द्रोहापवादभागेव भवेद्राज्यमिदं पुनः । मामेव वैश्यापुत्रत्वादनर्हेस्मिन्नुपेप्यति ॥१०१४॥
 इति संमन्थ्य ह्यचिरं निहन्तुं पृथिवीभुजम् । प्रेरितो जयराजोभूत्तेनासरलचेतसा ॥१०१५॥ युग्मम् ॥ 1015
 त्रिलावप्रामंजाक्षिन्वा तीक्ष्णान्द्रोहाय भूपतेः । सौवरोधवधूर्हित्रा विदधे मध्यपातिनीः ॥१०१६॥
 क्रमास्तिदधुन्मुखे तस्मिन्कार्ये राजपुरीं नृपः । दूत्याय व्यसृजज्जातु बहुमानेन धम्मटम् ॥१०१७॥
 सहस्रमङ्गलगृहे ऋदिनापेक्षया स्थितम् । तं सिद्धिभङ्गचकितो जयराजः समाययौ ॥१०१८॥
 तमर्थं मण्डपे गूढं तथोर्मन्त्रायमाणयोः । प्रयागानुचरः कश्चिन्निसिष्यवहितोशृणोत् ॥१०१९॥
 तदात्रेदिततद्दार्ताप्रयागात्तत्कर्यां ततः । बुद्ध्वा निवर्तयामास धम्मटं गमनादृपः ॥१०२०॥ 1020
 कुलक्षयभयात्सिद्धंस्तत्प्रतीकारमन्धरः । स्वमेव केवलं रक्षन्नासीत्स चकितोन्वहम् ॥१०२१॥
 असिद्धिं जयराजस्तु दृष्ट्वा दूतैः स्वसंमुखौ । क्षमालडामरौ वीरौ वागपाजाभिधौ व्यधात् ॥१०२२॥
 स्वभृत्यैर्मदनिर्यातैरिष्यामुं तं निवेदितम् । श्रुत्वा क्षपायां क्षितिभृदिषु चिक्षेप रक्षिणः ॥१०२३॥
 व्याजाद्यात्रां वदन्सज्जः प्रातस्तान्बङ्गिरेव तम् । चतुष्कं पूजने धूर्तो जयराजमुपानयत् ॥१०२४॥
 राज्ञो दत्तार्गले धात्रिं स्थितस्य स्थानमण्डपम् । सत्रा स भ्रातृपुत्रेण धम्मटेन ततोविशत् ॥१०२५॥ 1025
 रक्षिणोद्य बहिर्न्यस्य प्रयागं पार्थिवाज्ञया । जयराजं बधानेति नीचैर्धम्मटमभ्यधात् ॥१०२६॥
 धम्मटे विश्वसज्जशस्त्रं जयराजस्त्यजेद्भुवम् । निवेशेनामुना वेत्ति स्वमज्ञातं च धम्मटः ॥१०२७॥
 इत्येरेकस्य वा युद्धे तयोर्मृत्यौ द्वितं च नः । व्यक्तीकृतैक्ययोर्वापि वधो लोकेप्यगर्हितः ॥१०२८॥
 इति निर्धायतः शश्वदविरोधेन वेधसः । प्रज्ञास्य पत्यभाद्राशो मन्त्रो युक्ततमस्तथा ॥१०२९॥ तिलकम् ॥
 नाबुद्ध मां धुवं राजा तान्बङ्गिरिति विश्वसन् । जयराजमुपागत्य ततो धाट्यार्थाश्चोन्नवीत् ॥१०३०॥ 1030
 अपसन्नस्त्वापि नृपो यद्यद्द्रोहोसि निभयात् । तत्त्वयाभु विशुद्धचर्यमसिधेनुः समर्प्यताम् ॥१०३१॥
 द्वैवेन वा मोहितः स तद्दिभासेन वात्यजत् । आक्षिप्यमाणः शास्त्रास्त्रकोविदः शस्त्रमन्थवत् ॥१०३२॥
 वैह्वयदर्शनास्तेर्ष्यस्ततः स पदेषां गिरम् । तन्वज्रपौत्रदुष्काण्यस्तं जगाराज्जकार्मजः ॥१०३३॥
 न त्वं निःसत्त्व कट्याया जातः कलशभूमुजा । आसीज्जगयिता नूनं क्लीबो यः कश्चिदेव ते ॥१०३४॥
 निष्ठायां धैर्यचर्याणां परिणाममजानता । तेनेत्सुक्तः स ह्रीताम्बुलिक्कह्यमोपमोभवत् ॥१०३५॥ युगलकम् ॥ 1035
 द्रोहोदन्तं पृच्छयमानो धीरस्तन्मध्यपातिनम् । यातनाक्लेशितोप्युचे स्वमेव न तु धम्मटम् ॥१०३६॥

१००९. ¹) च has been erased by A₁. १०१२. ¹) Thus A₁; corr. by later hand पुर्नन्त्रिनेषां. १०१४. ¹) Thus corr. by later hand from A, वैश्यापुत्र. १०१८. ¹) Thus corr. by later hand from A, स्थितिम्. १०२४. ¹) Thus corr. by A₂ from A, पूर्वै; A₁ in margin भोजने. १०२६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ प्राचन-

- विषममन्त्रवीर्येण मोषीकृतविषादानः । रज्ज्वा निषीद्य वीषार्थं ततो भिक्षि विपादितः ॥१०३७॥
 जट्यकेन प्रतीहर्त्रा शिरच्छिन्नोऽभिहतं यवौ । भङ्गारनङ्गुलातोये तद्वपुर्मन्त्रमोऽज्यताम् ॥१०३८॥
 तमेकसप्तमे वर्षे हत्वा भाद्रपदे नृपः । बर्षं वभीरददवो भम्मटस्याप्यचिन्तयत् ॥१०३९॥
 1040 आदिदेशाय तस्मिन्नेवै रवः शस्त्रभृतां वरम् । भूरं कलशाराजाख्यं ठकुरं लीहराभवम् ॥१०४०॥
 प्रहिणोति यदा दूतं प्रयागस्ते तदा स्वया । संपाद्यमेतदित्यूचे तं चोपचितसत्क्रियम् ॥१०४१॥
 भसिद्धिभीत्या स्वं दूतं स प्रहिण्वन्प्रयागकः । संमन्त्र्य क्रियतामेतदित्यूचे कुपितो नृपम् ॥१०४२॥
 राञ्जि मन्त्रं यमाणेय पञ्चानीवाप्यमन्त्रिणः । क्षामनः सार्गले हारे स्थन्कदेहोन्नवीह्रवः ॥१०४३॥
 मन्त्रश्च मन्त्रिणधैते न यावक्षिः घृता बहिः । तावत्क्रियेत चेदेतन्न भद्राणि दरिद्रति ॥१०४४॥
 1045 राजाज्ञया प्रयागेन ततो दूते विसर्जिते । तीक्ष्णः कलशाराजाख्यस्तनयाभ्यां सहायवौ ॥१०४५॥
 तस्मिन्प्रसङ्गे तान्वाञ्जिः ह्येनस्य दददातपम् । राजधान्यन्तरेवासीद्विचैरनुचरैः समम् ॥१०४६॥
 पुरः कलशाराजं तं दृष्ट्वा पश्चाच्च तत्सूतौ । यावत्साशङ्कमाचख्यौ तावद्दृष्ट्यैर्निजैर्जिहे ॥१०४७॥
 शक्तोपि धम्मटः क्रष्टुं कृपाणीमिति वादिनम् । हन्तुं कलशाराजं तु यावच्छब्दे व्यधात्करम् ॥१०४८॥
 तावत्तेनापतः पश्चात्स्युत्राभ्यां कृताहतिः । आसनादुच्छलक्षेव क्षिप्रं प्राणैरमुच्छत ॥१०४९॥
 1050 मुमूर्षुणा क्षतस्तेन ज्यायान्कलशाराजजः । चित्रमायुधवैगुण्णाञ्जामीक्षणाग्नितोभवत् ॥१०५०॥
 तस्य क्षमाद्ययोगेन तेवैवाहः ह्य शस्त्रिणः । निजा कृपाणी तुभोट तेनाभद्रायुधोभवत् ॥१०५१॥
 निहत्य पातितः पृष्ठास्त तैर्व्याधैरिवाण्डजः । भुनां पासाय संत्यक्तः अपाकैः पार्थिवाङ्गवा ॥१०५२॥
 राज्ञा तन्वङ्गनमारी स्वयं रत्नहणमन्हणौ । आगत्य प्राङ्गने त्यक्तकृपाणी परिदक्षितौ ॥१०५३॥
 रत्नास्कन्दास्तु दुह्लाषाः संरम्भेण युयुत्सवः । माययोदयसिंहेन दाम्भिकेनैत्य वञ्चिताः ॥१०५४॥
 1055 यूयं पुत्रा ममेत्युक्तवतस्ते धार्मिकस्य यत् । प्रत्ययात्तस्य शस्त्राणि तस्यजुर्जावितेच्छवः ॥१०५५॥
 राज्ञो विभुद्धिः क्रियतां पार्श्वमेत्येति तद्वचः । तैः समागत्य जगृहे मार्गो राजगृहान्प्रति ॥१०५६॥
 तन्वङ्गजगृहोच्छिष्टैर्बाल एव विवर्धितः । दुह्लं ततो विहस्यैत्रं स्वच्छजपाहकोवदत् ॥१०५७॥
 तन्वङ्गनप्रवर्त्यपूर्वं जयराजमभाषथाः । न त्वं निःसत्त्व कट्याया इति तद्विस्मृतं तव ॥१०५८॥
 स ते तादृशं पवार्यं वर्तते संकटः क्षणः । किं धैर्यावसरे मूढ वैक्लव्यमवलम्बसे ॥१०५९॥
 1060 तस्माज्जातोसि नियतं मत्पित्रोच्छिष्टमुष्टिना । अहं तु तेन वीरेण त्वत्पित्रा कीर्तिभागिना ॥१०६०॥
 इत्युक्त्वा स रणे गृह्णन्वङ्गधाराजलज्जलम् । पपात जन्ममालिन्धं मानी प्रक्षालयन्निव ॥ १०६१ ॥
 नृपान्तिकं प्रयास्याम इति निश्चयतस्ततः । दुह्लादीनाजपुरुषाः कारागारे निचिक्षिपुः ॥ १०६२ ॥
 ते यौवनभरोन्मत्ता हुमा वासन्तिका इव । प्रत्यभासन्त कारुण्याद्रक्षणीयाः क्षमाभुजः ॥ १०६३ ॥
 टक्कस्तु विम्बिथो नाम पापः संप्रेक्ष्य भूभुजम् । न्यजिपहन्तान्भीषाङ्ग निशि पाशाक्षिवेशयन् ॥१०६४॥
 1065 दुह्लो विजयराजश्च बुह्लो गुह्लश्च तेलुवन् । तन्वङ्गपौत्राधत्वारो हता ध्वजमहीतले ॥ १०६५ ॥

१०४१. ^१) Emended; A मन्त्रिणः. १०४५. ^१) A here and elsewhere प्रयागेन. १०४७. ^१) Emended; A ° त्वदाङ्गना°
 १०४८. ^१) Thus A; perhaps, to be emended कृपाणीमितिवादिनीम्. १०५१. ^१) युधो supplied by A, in space left by A.
 १०५४. ^१) Emended; A °स्कन्दायास्तु. १०५८. ^१) Emended; A °नसो वत्पूर्व.

- हतानामपि सौम्वर्षे तेषामद्यापि वर्णयते । कथान्तरे वयोवृद्धैर्ब्रह्मस्यन्वदुर्दिनेः ॥१०६६॥
 सतताभ्यस्तनाम्बुलैः कस्तैस्तद्विशनादुरैः । कीर्तिशोणादममालेव सुचिदं बध्यभूरभूत् ॥१०६७॥
 वृद्धिमातीतयो रात्राप्युत्कर्षापत्ययोस्ततः । ज्यायान्ममिमेयं डोम्बाक्यो गूढदण्डैः कुलच्छिदा ॥१०६८॥
 स्फुलिङ्गमिष संभाव्य तेजोविस्फूर्जितं शिशुम् । जघान जयमह्यं च तद्विजयमह्यजम् ॥१०६९॥
 गोमृन्मृगोत्रमाहत्वा भोक्तुमेकस्य कस्यचित् । कुर्वन्ति द्वेषोपहता राज्यं निष्कण्ठकं नृपाः ॥१०७०॥ 1070
 संरुद्धं मधुगोलमुखापिटपशुहावलीगह्वरे मूढः कर्तुमहृष्टहार्थममितः कस्यापि भव्वात्मनः ।
 द्वेषप्रेरणया प्रकम्पयिष्यतिः पञ्चमहारैर्वृद्धं तद्गोमृन्मधुपासिहस्य शमयत्यथत्पृथ्वीरुहः ॥१०७१॥
 ज्ञानिद्रोहमहापाप्मनश्चीरथ पार्थिवः । डिम्बानामप्यसंभाव्याममज्जितभोज्यताम् ॥१०७२॥
 वामनस्यात्मजः क्षेमस्तं जानन्ननकादिपम् । प्रैरयत्कलशेशस्थश्चक्षहेमनिर्बणे ॥१०७३॥
 तामिच्छामश्चिन्नतस्य भक्तो युक्त्या प्रयागकः । धावतः भ्रमपातेष्ठां धीरो यन्तेव इन्तितः ॥१०७४॥
 अनिशं नष्टवेष्टानां शवानामिष भूभुजाम् । अन्तःप्रवेशकुशलो यो वेताल इवाभवत् ॥१०७५॥ 1075
 नमा हलधरस्याय विटो लोष्टधरामिधः । जगाद निर्जने जातु राजानं रञ्जनेष्वा ॥१०७६॥ युगम् ॥
 द्वियतां पामहेमादि कलशेश्वरसंभयम् । तत्पासादाहमभिः सेतुं वितस्तायां करोमि ते ॥१०७७॥
 आलेख्यं गगने लिखामि विसिनीस्रत्रैर्वयाम्यम्बरं स्वमातोकितामयापि कनकं पश्चामि वषट्पैः ।
 इत्याशुक्तमपि स्फुटं जडमतिर्जानाति सत्त्वं नृपो यस्तार्क्ष्यपया न वक्ति स गतप्रीडिः परं ब्रह्मव्यते ॥१०७८॥
 विधिषेध विकीर्षां तु प्रयागस्तामपि प्रभोः । सतुपस्थाधिकोपध्याभ्यर्चनामिष रोगिणः ॥१०७९॥
 अथ लोष्टधरो हास्यावसरे जातु भूपतिम् । बद्धस्य मोक्षो देवस्य क्रियतामित्यभाषत ॥१०८०॥ 1080
 स्मिन्वा-किमेतदित्युक्तवन्तं तं स व्यजिज्ञपत् । उदभाण्डपुरे - १ भीमशांङ्गिरभूत्पुरा ॥१०८१॥
 विरोधात्पारिषद्यानां तत्कृतो भीमकेशवः । राज्ये कलशदेवस्य बद्धहारोभवच्चिरम् ॥१०८२॥
 तैः शान्तवैरैर्विदधे यदाप्य विवृताररिः । चौरापहनदुर्वर्णकवचो इदशे तदा ॥१०८३॥
 भूयोपि चक्रे तंज्ञीत्या कोशसाम्यभागिति । ततः प्रभृत्यथ यावद्बद्धहाराररिः स्फुटम् ॥१०८४॥
 आहीयतां तदीयस्तत्कोशांश्चौरभयावहः । सोपि बन्धाहिमुक्तोऽस्तु पुष्पदीपादिभोगभाक् ॥१०८५॥ 1085
 इति संमेरितस्तेन तथा चक्रे स भूपतिः । कोशां ततः प्रपेदे च मणिस्वर्णादिनिर्भरम् ॥१०८६॥
 आविन्तयश्च यवेद्वृत्तस्तु भून्वहारास्पदे । कीदृक्कत्रांपरेषु स्वादाद्येषु ह्यरवेदमह्य ॥१०८७॥
 कृतप्रायः स तत्रस्थैः पारिषदीस्ततो नृपः । निष्कर्य कृष्णभारोडिचारणेन प्रदापितः ॥१०८८॥
 क्रमेण सेनानानाङ्गव्ययसमशालिनः । ह्यरार्थहरणे रुद्धा धीः संभावनया तथा ॥१०८९॥
 पूर्वराजार्पितान्कोशांस्ततः स भुवनानुतान् । सर्वगीर्वाणवेदमभ्यो लुब्धबुद्धिरपाहरत् ॥१०९०॥ 1090

१०६७. १) Thus A₁, altered by later hand into "गोनादुर". १०६८. १) Emended; A प्रसिद्धे. १०७०. १) Emended; A गोमृन्. १०७१. १) Emended; A तद्गोमृन्. १०७२. १) Emended; A जान जनक.—) च supplied by A₂. १०८१. १) Two aksharas are wanting; A does not indicate the lacuna.—) Emended; A नीनहृत्पादिर. Cf. vi. 178. १०८२. १) Doubtful emendation; A स्परिपरवानां. Cf. vii. 1088. १०८५. १) Emended; A लोष्टधोर. १०८६. १) Emended; A बवेद्वृत्तस्तु.—) Emended with C; A कीदृक्कत्रां. १०८९. १) Thus A; G C ह्यरार्थहरणे.

- इनेषु कोशेष्वानेतु देवानां प्रतिमा अपि । चकारोदयराजाख्यं देवोत्पाटननायकम् ॥१०९१॥
 वदनेषु स नभाटैः शीर्षाणाङ्गिपाणिभिः । मूर्तिनाशाय देवानां शकृन्मूषाद्यपातयन् ॥१०९२॥
 स्वर्णकंप्यादिचटिता गीर्वाणाकृतयोलुटन् । अध्वस्त्रिन्धनगण्डाल्य इव सावस्करेष्वपि ॥१०९३॥
 विबुधप्रतिमाश्चकुराकृष्टा गुल्फदामभिः । शृङ्कारकुसुमच्छत्रा भ्रमनघाटकादयः ॥१०९४॥
 1095 यामे पुरेथ नगरे प्रासादो न स कश्चन । हर्षराजतुरुष्केण न यो निष्प्रतिमीकृतः ॥१०९५॥
 तस्य देवावधृष्यौ द्वौ परमास्तां प्रभाविनौ । नगरे श्रीरणस्वामी मार्ताण्डः पत्नमेष्विव ॥१०९६॥
 द्वौ महाप्रतिमामध्यादुद्भविम्बावरक्षताम् । दानमसङ्गे तं जातु वाञ्छित्वा त्यागिनं नृपम् ॥१०९७॥
 परिहासपुरं जन्ममेदिन्यां कनकाभिधः । गायनः कुशालधीश्च भ्रमणो नगरान्तरे ॥१०९८॥
 अधिगतव्रतां लोके विश्वाद्भुतामपि संपदं न खलु विरतिर्दुष्कर्मभ्यो धनार्जनकाङ्क्षिणाम् ।
 किमपि कमलावाप्त्यै पद्माकरोदृतिपातकं भजति कमलालीलावासो भयन्नपि हि द्विपः ॥१०९९॥
 1100 पैतामहेन पित्र्येण तथा राज्यविकीर्षया । लोहरादाहताथेस्य कोशेनोत्कर्षभूपतेः ॥११००॥
 युक्तोपि पूर्वराजार्थं देवैकोभ्यो जहार यः । ऐच्छद्भनार्जनं हा धिक्सोपि वास्तव्यपीडया ॥११०१॥ युग्मम् ॥
 तदाज्ञामात्रमादाय सचिवैरथ पापिभिः । ते ते नवनवायासनामाङ्गा नायकाः कृताः ॥११०२॥
 कालानुवृत्तिप्ररतां धिग्धम्राजोष्णीविनाम् । यत्र मन्त्री वयःस्थः सन्सदाचारोपि गौरकः ॥११०३॥
 सर्वदेवगृहमामसर्वस्वापहतिव्रतम् । स्वीचकाराज्ञया भर्तुरर्थेनायकतामपि ॥११०४॥ युग्मम् ॥
 1105 पार्षदः समरस्त्रामिदेवागारे सहेलकः । आमो विजयमल्लस्य यो राजो ज्ञेयतां ययौ ॥११०५॥
 द्विगुणोत्पत्तिदानेन सोर्धेनायकतां गतः । लब्धायकाशो राजापे क्रमेणासीन्महत्तमः ॥११०६॥
 किमन्यद्भरता तेन सर्वार्थान्सर्वनायकैः । व्यधीयत धनावाप्त्यै पुरीशस्यापि नायकः ॥११०७॥
 भीगर्भपदपर्यायच्छत्रजाद्यप्रभावतः । तथाजितस्य कोशस्य सोनुरूपव्ययोभवत् ॥११०८॥
 मृगीदृशां बुर्लभतां हयानां आसान्विष्टानां कुवन्नःसहस्रम् ।
 वैतालिकानां च विकल्पनत्वं क्रेतुं क्षितीशाः क्षपयन्ति लक्ष्मीम् ॥११०९॥
 कोपमसादैर्दयिताजनस्य हयादिवृत्तान्तगवेपणेन ।
 1110 भृत्यानुवृत्त्या मृगयाकथाभी राक्षां शिशुनामिव याति कालः ॥१११०॥
 विलासहासासनयानदानपानाशनाद्या असतीः सतीर्षा ।
 छात्रेव चेष्टाः क्षितिपालवर्गः परानुकारेण करोति सर्वाः ॥११११॥
 भ्रमानुषत्वं पुरुषाधिराजा विटस्तवैः स्वस्य विधिन्य सत्यम् ।
 तृतीयमध्यम्यधिकं भुजौ वा ममेति मत्वा न विदन्ति मृत्युम् ॥१११२॥
 निशास्य येषां प्रभवन्ति दारा दिनेष्वमात्या नियताधिकाराः ।
 अहो भ्रमः स्वस्य यदत्र तेषु विदन्ति भूपा प्रभविष्णुभावम् ॥१११३॥

१०९१. ') Emended with R C; A °स्पाटनायकम्. १०९३. ') Emended; A °रुप्या°. १०९४. ') Thus corr. by later hand from A, इत्तम्. ११००. ') Emended; A °भूपतिः. ११०५. ') Emended; A च हेलकः. Cf. vii. 1170, 1319, 1358, 1359. [C. VII. 1098 146 C. VII. 1116]

स्वाङ्घ्रिर्न स्वाङ्घ्रितयैव भुङ्क्ते युक्तस्य मुञ्चत्यपि युक्ततामि ।
 विद्यासितस्त्रासमुपैत्यकस्माद्भुञ्ज बालश्च समावभावः ॥१११४॥
 जायामित्यादि यदिकचिद्विहितिपानां कटाक्षितम् । तस्त्वं हर्षदेवस्य जायेन लघुतां वयौ ॥१११५॥ 1115
 तुष्टः पटववायेन इत्यातोद्यत्रिदे इदी । भीमनायकनाम्ने स करिणं करिणीसखम् ॥१११६॥
 स्वशिष्यस्तेन तस्यासीद्वायनः कनकोय सः । चण्डिकावरजः खेदाशीताभ्यासकृतोद्यमः ॥१११७॥
 प्रसादीकृतमस्मै च खेदच्छेदनमिच्छता । तेन काञ्चनदीक्षारलक्षमक्षतचेतसा ॥१११८॥
 कर्णाटभर्तुः पर्माण्डेः सुन्दरीं चन्दलाभिधाम् । आलेख्यलिखितां वीक्ष्य सोभुत्पुण्यायुधधतः ॥१११९॥
 उत्तेजयन्ति संघर्षे हास्ये जडमतीन्विटाः । सारमेयानिवाजर्षे प्रोत्साह्य प्राकृताशयाः ॥११२०॥ 1120
 स विदोद्देशिनो वीतत्रपथक्रे सभान्तरे । प्रतिज्ञां चन्दलाबाधै पर्माण्डेश्च विलोडने ॥११२१॥
 कृतापक्वित्तमकर्पूरपरित्सागं प्रतिशया । तं च स्तुतिभिषादेवं जहसुः कविचारणाः ॥११२२॥
 भाषावेषविशेषनः परिगतस्त्वं दाक्षिणात्येध्रमो गन्धादप्यत्रधारितं यदुत ते कर्पूरकोलं करे ।
 पकं वेदिदमद्ग हर्षनृपनेस्तत्कल्पयोपायनं नो वेत्तिष्ठतु नालिकेरकुहरे संप्रत्यमुष्मन्धतः ॥११२३॥
 आ कर्णाटवसुंधराधमवधादा चन्दलालिङ्गनादा कल्याणपुरप्रवेशनविधेरा पिम्मलादर्शनात् ।
 आ राजाभयकाननान्तवद्वधापारङ्गिकौतूहलाद्देवेन प्रतिविद्धमिद्धमहसा पोताससंघर्षणम् ॥११२४॥
 विटः प्रसाद्य नृपतिं मदनः कम्पनापतिः । महत्तरत्वं जग्राह तस्याधिर्नार्पिताकृतेः ॥११२५॥ 1125
 वस्त्रालंकारनिर्वाहकृतेमुप्याध वेतनम् । नित्यमादस भूपालाहायमीर्ष्याशमाय च ॥११२६॥
 विटत्वे निस्त्रपत्वे च मदनस्य कथाक्रमः । मौग्धे पारिप्लवत्वे च नृपस्य निकषोमवत् ॥११२७॥
 मातेयं वप्यिकां नाकासवानीतेति वादिभिः । संदह्यं जरतीं नारीं मुषितः सोपदौर्ध्वैः ॥११२८॥
 दासीश्च देवता एता इत्युक्तान्यैः प्रवेशिताः । उन्नतिं च भियं वीम्हत्प्रणमच्छहसे जनैः ॥११२९॥
 दास्यो मदनसंलापमन्त्राद्युद्देशकारिभिः । अध्यापिता विटैस्तस्य मतिमोहं प्रचक्रिरे ॥११३०॥ 1130
 ताभ्यः काभिरपि क्षमाभृत्पुरतं समयोचितम् । वाङ्मन्तीभिः कृतः स्वाङ्गस्पर्शाङ्गाद्योदयोज्जितः ॥११३१॥
 आयुष्कामाय भूयांसं कालं जीवितकाङ्क्षिणे । आयुर्बर्षशतान्यस्मै ता मूढमतये ददुः ॥११३२॥
 डोम्बेन पिण्डसिद्धार्थं केनाप्येतद्रसायनम् । पिण्डसिद्धिद्वित्युक्ता पेयं किमपि पायितः ॥११३३॥
 किं तस्य कथितरन्ध्रैर्मौग्धैर्यो याचितो विटैः । विद्यमानादिव धनादायुषोपि ऽयं व्यधात् ॥११३४॥
 बलरूपेष्टुरपरानुपायान्यानसेवत । कथयेत्कः सदाचारस्तानतोपि प्रणवहान् ॥११३५॥ 1135
 स एवमन्धतामिक्षे निक्षिप्तः शाश्वतीः समाः । मुग्धबुद्धिः स्वजायेन दुर्जातैश्च कुमन्त्रिभिः ॥११३६॥
 मेघवाहनमुख्यानां कृत्ये लोकोत्तरे यथा । सन्वद्याल्पभिवः केचित्सदिहान्दोलिताशयाः ॥११३७॥
 तथास्मिन्नपि दुष्करये वर्ण्यमानेऽनुतावहे । भविष्यतीव कालेन नूनमप्रत्ययो जनः ॥ ११३८ ॥
 राज्ये बहुच्छले ताद्गदुर्मीत्योपहतोऽप्यभूत् । आयुःशेषेण न वशे स रन्धान्बेदिणां शिवाम् ॥११३९॥

११३८. १) Emended; A कश्चिका. Cf. vii. 319. ११३९. १) Emended; A "तामने.—") Emended; A स्वजायेन;
 C स्वजान्नेन.

- 1140 नर्तकीः शिक्षयन्नाशानुत्थायामिनयं स्वयम् । तिष्ठन्हीपोज्ज्वले धाम्नि दूरात्कोनां पशुणा ॥११४०॥
 क्षिप्रैरुरपि नाभूद्यद्विहतो व्रणितोष वा । फलं तस्यावुःशेषस्व प्रजानां कुकृतस्य वा ॥११४१॥
 कश्चिदेवाथ भुञ्जान्ते पातवृत्तो महीपतेः । सर्वाभुक्तिनिधेः प्रामुक्षारीचारिचक्रवः ॥११४२॥
 ते युवानो महोन्मत्तास्ताः क्षिप्रो वीचनोन्मदाः । नाशाय हृषिकेशस्य तस्मिन्नेवाभवन्क्षणे ॥११४३॥
 निगृहीतास्तेन रोषास्तजाराः काश्चन क्षियः । काश्चिस्वाकृष्य भुञ्जान्ताज्जारीर्नीता विगन्तरम् ॥११४४॥
- 1145 स्वेन दौःशील्यदोषेण सर्व एव विशाङ्किताः । भृत्यास्तस्याभुमान्यैश्चक्षयतन्त च शान्तये ॥११४५॥
 तस्यापि शीलवैकल्यं तावत्सर्वत्र पश्ये । यावत्कलशभूपातात्संजातस्योपपद्यते ॥११४६॥
 दौशद्ये वर्धितो याभिरङ्गमादद्य मातृभिः । सोङ्गमारोप्य ता एव चुम्बन्संबुभुजेनिशम् ॥११४७॥
 संभोगं भविनीवर्गे कुर्वता दुर्वचोरुषा । निगृहीता च भुक्ता च नागा पुत्री पितृस्वद्यः ॥११४८॥
 स तुरुष्कशताधीशाननिशं पोषयन्धनैः । निधनावधि दुर्बुद्धिर्बुभुजे याम्यत्करान् ॥११४९॥
- 1150 अथ सेवामिसारेण कदापि कुपितो नृपः । स मन्दबुद्धिरास्कन्धमदाद्राजपुरीं प्रति ॥११५०॥
 विलोक्य सैन्यसामग्रीमनन्यसदृशीं पथि । त्रैलोक्याक्रान्तिसामर्थ्यं पार्थिवैस्तस्य शङ्कितम् ॥११५१॥
 स तु पृथ्वीगिरिं दुर्गं दृष्ट्वा तद्गणोद्यतः । अग्रविष्टो राजपुरीं तन्मुले समुपाविशत् ॥११५२॥
 मासमभधिकं तेन तस्युषा परिपीडिताः । प्रक्षीणास्त्रादिसंधारा बभूवुर्दुर्गरक्षिणः ॥११५३॥
 शत्रुं संग्रामपालस्तानूरीचक्रे धरापतिः । कियन्तं न करं भीतः कियतीर्न च संविधाः ॥११५४॥
- 1155 उपोद्बर्धे नृपतौ स तदप्रतिगृह्णाति । लुब्धमुत्कोचदानेन स्वीचक्रे दण्डनायकम् ॥११५५॥
 अमन्यमाने नृपतौ व्यावृत्तिं प्रेरिता रहः । प्रवासवेतनं भूरि मार्गितुं तेन शालिणः ॥११५६॥
 नैः प्राये प्राकृतप्रायैः कृते सोऽप्युपभाषितैः । राशो दूरस्थकोशस्य कटकः क्षोभमाययौ ॥११५७॥
 स तत्समर्धनां यावच्चक्रे तावद्विभीषिकाम् । तुरुष्कास्कन्धजामन्यां प्रददौ दण्डनायकः ॥११५८॥
 अथाल्पधैर्यो नृपतिरुत्थाप्य कटकं ययौ । कृत्वा च कोशसामर्थीं तत्याजाध्वस्त साध्वसात् ॥११५९॥
- 1160 अपरीक्ष्यादृते भृत्यः स्वामिनामनिसंकटे । करोति व्यसनपातमजात्योसिरिवाहवे ॥११६०॥
 तेन स्वयमयोग्येन योग्यानन्याननिच्छता । कलाङ्किता नरेन्द्रभीः क्षुत्राधेनेव मन्वुरा ॥११६१॥
 ततः प्रभृति निर्वाणप्रतापस्य महीपतेः । प्रतापचक्रवर्त्याख्या सर्वतो म्लानिमाययौ ॥११६२॥
 म्लानाननो न यस्तिडं स्वेन भृत्यैस्तयाखिलैः । तत्कर्म कृतवन्तं स कन्दर्पं बह्वमन्यत ॥११६३॥
 आनिनीबोधं तं तस्य जडस्याकृत भूपतेः । दण्डनायक एवेच्छाच्छेदं पैभुनकर्मणा ॥११६४॥
- 1165 ज्ञातब्रह्मोप नृपतिरबभ्राण्डनायकम् । प्रातिपस्यानुरोधेन न क्रुधा न्यमहीत्पुनः ॥११६५॥
 दुर्गे संदिग्धजीशोपि निवसन्संधिकाय सः । लुब्धस्ताम्बूलवस्त्रादि प्रहितं भृत्यबान्धवैः ॥११६६॥
 आत्मनः सर्वनाशाय संजातं वैवमोहितः । बधार्हं प्रत्युत पुनर्मिन्ये तं स्वपदं नृपः ॥११६७॥
 तं विडाभाटुभिर्भूयो राजानमुदतेजयन् । घोषयात्राजितं स्तोत्रैः कूर्णाद्या इव कौरवम् ॥११६८॥

११५२. ^१) Emended, A सर्वभुक्तिनिधेः. ११५६. ^१) Emended, A प्रमन्वदाने. ११६५. ^१) Emended; A स्वगृही°.
 ११६६. ^१) Conjectural reading; A दुग्धे.

वारी वाइपराजितः प्रतिभटं गालीभिरत्वाक्षिपन्थोपिषष्टसतीप्रता कुकलहैरुद्वेजवन्ती पतिम् ।
 कायस्थश्च इत्याखिलार्थमहिमा कृच्छ्रे नृपं पातयन्स्वस्यासन्नपराभवस्व कुर्वते भूयः समुत्तम्भनम् ॥११६९॥
 भुक्तदेवधनो विभ्यत्तं सहेलमहतमः । सर्वापतिं दुर्धसने प्रेरयन्स्वार्यपण्डितः ॥११७०॥ 1170
 बन्धुमन्विष्य दरदां लवन्थैः सह लाहैः । दुर्गघाताभिधं दुर्गं महीतुं तमचूचुवत् ॥११७१॥
 तत्रि लक्ष्मणश्चाख्ये पुरा गोमरि डामरे । जनकद्वारपतिना हतेनन्सन्तृपाज्ञया ॥११७२॥
 मायोपविष्टया द्वारे तत्पत्न्यापि समर्पितम् । कलशश्चामुजा क्लृप्तोपेक्षं प्राप दरद्वयः ॥११७३॥
 तद्वलाहारद्वैः क्रान्तानन्तमामेव मण्डले । राजा च मन्त्रिणा चाथ बभूव स्वीकृतोद्यमः ॥११७४॥
 निर्विदे' तत्र गोमृणां वृत्तये संभृतं हिमम् । अवपहेण तत्तस्मिन्क्षणे निःशेषतां ययौ ॥११७५॥ 1175
 चारैस्तद्वन्धुमालश्च तद्वहाय महत्तमः । अमीक्ष्यं प्रेरयन्स्वामं स च तन्नोद्यमं व्यधात् ॥११७६॥
 वातगण्डं तदुद्योगे प्रतिघातुं नृपाज्ञया । चण्णको द्वारकार्यस्थमभिसंधातुमैहत ॥११७७॥
 द्वारं निवार्य भूषेन प्रापितो मण्डलेऽज्ञताम् । सर्वैः सहाभजद्वारं स हि द्वाराधिकारिभिः ॥११७८॥
 विसृजितोपि' कटकके तेन द्वारपतिस्ततः । तीर्था मधुमतीं सिन्धुं सैन्यैर्दुर्गमवेष्टयत् ॥११७९॥
 समस्तानपि सामन्तान्प्रादिष्वन्सर्वतः स्वयम् । एकप्रयाणान्तरितः कोटेपि न्यवसन्नपः ॥११८०॥ 1180
 त्यजन्निर्गण्डशैलादि दुर्गसंभयदुर्जयैः । काद्विभीरिकाः सह दरसैनिकैः समरं व्यधुः ॥११८१॥
 विदधे प्राजिमडिकानामन्याघातपदे वसन् । सपुत्रो गुङ्गजो मल्लः संभ्रमानतिदुःसहान् ॥११८२॥
 तत्पुत्रौ दैवविश्वोक्तराज्यप्राप्ती तद्विच्छया । मानं व्यवाधिघातां यौ वीराबुधलसुस्तलौ ॥११८३॥
 अत्युदामस्तयोर्ज्यायान्निष्पन्नपि नृपासनम् । भासीज्ञाध्यर्धमाहात्म्याद्यात्रायां तत्र निर्गतः ॥११८४॥
 अवपहेण भूपालप्रतापेन च शोषिताः । यथाकथञ्चित्तदुर्गं ररक्षुर्दारदा भटाः ॥११८५॥ 1185
 अथाज्ञेव विधेर्हर्षप्रतापपरिपन्थिनी । वपात महती वृष्टिरेकीकृतजलस्थला ॥११८६॥
 दुर्गमृङ्गं हिमैः कृत्वां दुर्भेद्यैः पर्ववार्यत । अनुकूलेन विधिना संनादैर्मिदितैरिष ॥११८७॥
 उद्वाने पातयन्कांश्चित्पतने कांश्चिदुत्क्षिपन् । वेधाः कन्दलयत्येव कन्दुकक्रीडितध्रमम् ॥११८८॥
 ततः स्मृत्वा गृहान्बृष्टिदुःस्थास्ते दुष्टमन्त्रिणः । चक्रिरे पूर्ववद्राज्ञः स्कन्दावारे विसृजणम् ॥११८९॥
 ऊर्ध्वकोतोनुसारीष्व तिभिः शैलहताननः । ततोपि चक्रे ध्यावृत्तिं राजा जयपराङ्मुखः ॥११९०॥ 1190
 मुक्तापणः शीर्षकोशः त्यक्तभीकञ्चुतायुधः । कटकः सर्व एवाभूत्पलायनपरायणः ॥११९१॥
 भावतः पथिभिस्तैस्तैः साक्रन्दराजसैनिकान् । वृष्टलप्ररिपुन्दीर्घा मार्गेषसिष्यतापणा ॥११९२॥
 क्षौमैः सहसमालेख साग्जषण्डेव खेटकैः । सशेषलेख खट्टीषैः सशिलेख तुरंगमैः ॥११९३॥
 सौवर्णैः सरयाङ्गेव राजनैर्भाजनैरपि । सफेनेव अनस्थकैरासीन्मधुमती सरित् ॥११९४॥
 नीतानां च हतानां च दरद्वैः प्रसृतोदधैः । अभून्नदीहतानां च संख्या काञ्चिद् देहिनाम् ॥११९५॥ 1195
 अनायवत्तया भूतं सैन्यं प्राप्तुं कृतोद्यमः । एकस्तु वानुजो मानी नाबलन्माहिरुच्छलः ॥११९६॥

११७६. ^१) Emended; A निहारे. ११७७. ^१) Emended; A वातगण्डस्तदु. ११७९. ^१) Thus or, perhaps, विसृजितोपि to be read for A विसृजितापि. ११८९. ^१) Emended; A काद्विभीरिकाः. ११८९. ^१) Emended, A तत्पुत्रौ.

- दरद्वलाम्बुधिर्धोवन्स विश्वाक्रमणोद्यतः । ताभ्यो वेलागिरीन्द्राभ्यामिव संस्तम्भितोखिलः ॥११९७॥
 तौ रक्षित्वा बलं प्राप्नोति प्रसिद्धिमनुलां गतौ । पतिवरेण राजभ्राभेजे लक्ष्येण तेजसा ॥११९८॥
 ततः प्रभृति लोकस्य सर्वस्यासीदसौ मतिः । राज्यार्द्धे मानिनाचेतौ ह्रीबोयं न तु भूपतिः ॥११९९॥
 1200 तथा कृत्वापि यद्राज्ञे दर्शनं परिजहनुः । तौ प्रीतिदायविमुखौ बबन्धास्थां ततो जनः ॥१२००॥
 अथ शान्तरिपुत्रासो नगरं प्राविशन्नुपः । प्रतापस्तु दिशः प्रायान्महाराजतनूजयोः ॥१२०१॥
 तौ रामलक्ष्मणावित्ताविति सर्वस्तदाब्रवीत् । रावणप्रतिमे रात्रि भाष्यर्थानुगुणं वचः ॥१२०२॥
 राजा तु गतलज्जः स नित्यकृत्योपमं जडः । कर्तुं प्रारभताखिन्नः पुनर्मण्डलपीडनम् ॥१२०३॥
 अल्पापकारमपि पाशंगतं निहन्ति नीचो न दूरमसमागसमप्यरातिम् ।
 आ निर्दशत्युपलमन्तिकमापतन्तं तस्यागिनं न तु विदूरगमुषरोपः ॥१२०४॥
 1205 ततः प्रविष्टः संपीतः सेवया दत्तकम्पनम् । मदनं सोऽगृणोस्त्वैरे शंसन्तं तत्पराभवम् ॥१२०५॥
 तत्रोषेण जिघांसुस्तमागो जग्राह सोपरम् । तस्य देवीविषुष्टाशालेखोल्लङ्घनलक्षणम् ॥१२०६॥
 प्राप्नो मङ्गवराज्यात्स क्षमाभुजादत्तदर्शनः । भीतो लक्ष्मीधरस्यागान्मन्दिरं टक्कमन्त्रिणः ॥१२०७॥
 राजा प्रसाधमानोपि तत्कृत्येन मन्त्रिणा । सस्मितं वीक्षितं सैन्यैस्तं सपुत्रमघातयत् ॥१२०८॥
 कोपस्मितं नरपतेरकालकुसुमं तरोः । वेतालस्याहहसितं नैवमेव प्रशास्यति ॥१२०९॥
 ये संपरुद्धविपुलप्रणयाभिमाना निःशङ्कमीश्वरनिवेशणमाचरन्ति ।
 1210 मन्त्रानुपङ्गरभसाद्भुजगेन्द्रसख्यं प्रख्यापयन्त इव ते प्रलयं प्रयान्ति ॥१२१०॥
 कर्णेजपकुले तावन्मदनप्रलयावधिः । शापः सूर्यमतीदेव्याः प्रसारितभुजोभवत् ॥१२११॥
 विक्रमालोकनोत्कम्पी निचिक्षेप क्षमापतिः । बद्धा कलशाराजं तं लक्ष्मीधरनिवेशने ॥१२१२॥
 विरुद्धं तस्य बद्धस्य शिक्षापेक्षामिवावृणुः । तेजोवधाय सविधमुदयार्थं व्यसर्जयत् ॥१२१३॥
 लक्ष्म्या जाज्वल्यमानं तं वीक्ष्य प्रज्वलितः क्रुधा । लब्धासिधिनुः कस्माच्चिन्मनस्वी सहसावधीत् ॥१२१४॥
 1215 तन्नृत्तैरथ संकुर्वन्निपत्य स विपादितः । दुर्बुद्धेस्तस्य भूर्भुवैरेवं भृत्या विपेदिरे ॥१२१५॥
 मण्डले राजदण्डेन क्षतेनेव परिक्षते । क्षारपातोपमान्यापि प्राभूदुःखपरंपरा ॥१२१६॥
 अहरि काञ्चनस्थाली शैः पार्थिवगृहादपि । सत्यप्यहस्करे अघ्नस्तस्करास्तारुशा विश्वः ॥१२१७॥
 प्रवर्धमाने मरुके क्रन्दितध्वनिनिर्भरः । निर्दोषः प्रेतवाद्यानां न व्यरंसीद्विवादिशम् ॥१२१८॥
 उदीपन्नद्धितयामे वत्सरे पञ्चसप्तते । अखण्डं सर्वभाण्डानां दुर्मिक्षमुदजृम्भत ॥१२१९॥
 1220 वीक्षारणां धान्यखारिः प्राप्याभूत्पञ्चभिः शतैः । वीक्षारेणामवलम्ब्य मार्दीकस्य पलद्वयम् ॥१२२०॥
 ऊर्णापलस्य वीक्षारैः क्रयः पद्भिरजायत । लवणोषणहिङ्गादेरभिधाप्यास्त तुर्लभा ॥१२२१॥
 श्वैर्नद्योभवत्सम्भः संसेकोऽप्युचिपहैः । उषतोया गिरिस्तैश्चिञ्चदाखनैरिव ॥१२२२॥
 एतद्व्यवहितं राजधानी दूरात् दृश्यते । ध्यायेति सर्वतो राजा बुमाणां छेदमादिशन् ॥१२२३॥

१२००. १) Emended; A डक्क. १२२३. १) Emended; A च्चवहता.

समद्वन्द्वकला वृक्षा गृहस्था इव पातितः । कुटुम्बैरिव रोलम्बैरशोच्यन्त पदे पदे ॥१२२४॥
 प्राणापहं महादण्डं सपार्तेपि जने नृपः । हलावरुणे वृद्धोक्षे गण्डशैलमिवाक्षिपत् ॥ १२२५॥ 1225
 विभीषा लोकां कायस्थैर्महारण्डव्यवस्था । पुरमाभाविषु कापि न मृदप्यवशेषिता ॥१२२६॥
 भयोल्बणत्वं संप्राप्तान्निहन्तु सर्वद्वामरान् । स दण्डभृदिव क्रुध्यन्नाक्षिण्मण्डलेश्वरम् ॥१२२७॥
 पूर्वं मडवराज्योर्व्यो होलडान्तः स डामरान् । दत्तास्कन्दोवधीसांस्ताम्कुलाये विहगानिव ॥१२२८॥
 प्रता लवन्न्यानुब्रह्मकुन्तलोविकटाकृतिः । जीवन्मडवराज्यान्तस्तेन विप्रोपि क्रोडितः ॥१२२९॥
 लावन्न्यबुद्ध्या भूतानि पान्धैरप्यथ रोपितैः । भीमरूपाभवद्भूमिर्भैरवस्य महानसः ॥१२३०॥ 1230
 भूले लवन्न्यस्यैकस्य क्रूरां विन्यस्यतो वधुम् । ययुः सर्वे दिशो भीता लवन्न्या मण्डलेश्वरान् ॥१२३१॥
 केचिदुभुजिरे तेषां गोमांसं म्लेच्छभूमिषु । अरवद्वपरद्वादिकृष्टाः केचिदवालगन् ॥१२३२॥
 पाहिणोल्याभृतं भूरि भैरवाय महीभुजे । लवन्न्यमुण्डमालालीरखण्डा मण्डलेश्वरः ॥१२३३॥
 तोरणवलयो राजद्वारेदृश्यन्त सर्वतः । डामराणां करोटीभिर्षटीभिरिव निर्भराः ॥१२३४॥
 द्वारे कङ्कणवस्त्रादि लम्बमानं नृपैकसः । नेता डामरमुण्डस्य यः कोपि स किलासदत् ॥१२३५॥ 1235
 भोक्तुं डामरमुण्डानि व्यामविस्तीर्णतोर्णाः । विदधुर्गृध्रकङ्कणया राजद्वारोपसेवनम् ॥१२३६॥
 यत्र यत्रासन् भूपालस्तत्र तत्र व्यधुर्जनाः । लवन्न्यमुण्डैरुष्यैर्विस्तीर्णास्तोरणस्रजः ॥१२३७॥
 गन्धेनाभुविना प्राणं कर्णो भीमैः शिवास्तैः । अखिद्यन्त शपाकीर्णे इमंशान इव मण्डले ॥१२३८॥
 बलेरक्रप्रपामान्ताह्लोकपुण्यावधि व्यधात् । एकत्रेणीं मण्डलेशो डामरैः भूलकीलितैः ॥१२३९॥
 एवं मडवराज्यं स कृत्वा निर्नष्टडामरम् । अथावत्क्रमराज्योर्वी कर्तुं तामेव पञ्चतिम् ॥१२४०॥ 1240
 अथदृश्यं न भविष्याम इति निश्चित्य डामराः । चक्रिरे क्रमराज्यस्था लौलाहे सैन्यसंमहम् ॥१२४१॥
 तैः सर्वैर्दत्तसंपातैः कुर्वजिः कदन्नं मन्त् । आस्ते स्म तत्र ह्यचिदं निरुद्धो मण्डलेश्वरः ॥१२४२॥
 किमन्यद्राक्षसः कश्चित्स्वरतीर्थैर्षिपूजितम् । निहन्तुं मण्डलमिदं हर्षय्याजादवातरत् ॥१२४३॥
 उल्लासो रात्रिषु दिने स्वापः क्रौर्यमुदपता । अवाङ्मयत्वं कर्तव्ये दक्षिणेशोचिते रतिः ॥१२४४॥
 इत्यादयस्तस्य केचिदमां तक्तन्नरोचिताः । तथा हि तत्कालभयैः प्रियाः प्राज्ञैः प्रकीर्तिताः ॥१२४५॥ 1245
 आत्रान्तरे मल्लद्वन्दुः कमीयान्यौघनोन्मदः । लक्ष्मीधरस्य गेहिन्या इदयाद्वादकोभवत् ॥१२४६॥
 सा हि राजसुते तस्मिन्संसक्ता पातिधेदिमके । नारज्यत निजे पत्यौ धानरप्रतिमाकृतौ ॥१२४७॥
 ज्ञातीमगण्यान्हत्वान्यान्कस्मात्प्राज्यार्शलक्षणी । नावधीरुद्धतावेतौ राजसुखलसुस्तलौ ॥१२४८॥
 इति लक्ष्मीधरेण्योरोषादुक्तोपि भूपतिः । न चुकोषामुतापार्ति पूर्वज्ञातिवधारतः ॥१२४९॥
 स्वयमन्यमुखेनापि स तेनोक्तस्ततोसकृत् । चाने तदौद्धत्यं ध्यात्वा साध्वसमादधे ॥१२५०॥ 1250
 ज्ञातिमीत्यनुवृत्स्वादि तेन विस्मरता ततः । संमन्य मन्त्रिभिः सार्धं दधे तद्वधनिश्चयः ॥१२५१॥
 आसन्नधारवनिता धक्कनाव्याध तं व्यधात् । भूर्भुर्बुरभिमायं तयोः कर्णपयातिथिम् ॥१२५२॥

१२२४. ¹) Emended; A रोलम्बैर°. १२३२. ¹) Thus A₁, A₁, वाक्कम्; G वागकम्. १२३६. ¹) Emended; A व्यास
 विस्तीर्णतोर्णा. १२३९. ¹) A, gloss वृत्तन---वावङ्गीकनवम् (thruo aksharas illegible). १२४९. ¹) Emended; A चकोषा°.
 १२५०. ¹) A, indicates a lacuna of two aksharas.

- सख्या दर्शनपालेन तत्रार्थे छिन्नसंशयौ । निरगातां निशीथिन्यां द्वित्रैस्तावनुगैः समम् ॥१२५३॥
 षट्सप्ततन्धे नगरान्मार्गशीर्षेथ निर्गतौ । उन्नासंबसतेः प्रातौ डामरस्योपवेशनम् ॥१२५४॥
- 1255 प्रशस्तराजो दुधुक्षुः सिद्धराजं निजानुजम् । सोभिसंधाय तौ निन्ये लवन्व्यो मण्डलान्तरम् ॥१२५५॥
 ततो राजपुरीं ज्यायान्प्रायात्कल्हस्य भूपतेः । कनीयान्प्रययौ पार्श्वे कलिञ्जरधरोशितुः ॥१२५६॥
 तयोर्निर्गतयो राज्यं न कैश्चिद्भ्रूयधीयत । निमित्तज्ञेन राक्षेव दुर्निमित्तैस्त्वशङ्कयत ॥१२५७॥
 लक्ष्मीधरमुखेनैव पार्थनां हस्तुमुच्चलम् । चक्रे संग्रामपालस्य सोङ्गीकृत्य धमं ततः ॥१२५८॥
 स त्वन्तिकगतस्येषग्नमल्लसूनोः दृतादरः । तथा विशङ्कया शबोरासीदधिकगौरवः ॥१२५९॥
- 1260 आसन्नाभ्युदयं शत्रुं द्वैष्टैव विधिचोदितः । शङ्काविष्करणाहोके नवेत्संभावनाभुवम् ॥१२६०॥
 राजपुर्याः प्रकृत्यैव काश्मीरानर्थकाङ्क्षिताः । प्रभविष्णौ रिपौ प्राप्ते चक्रिकार्यां किमुष्यताम् ॥१२६१॥
 कांश्चिन्निकृत्तिकप्रयाण्पार्थयातानयोच्चलः । गन्गामानकृतोद्योगो डामराणामकारयत् ॥१२६२॥
 डामरास्तु महोस्वाहास्तमानेनुं व्यसर्जयन् । राज्ञा विप्रकृतां दूतान्वितीर्णोपायनान्बहून् ॥१२६३॥
 तं सूर्यवर्मचन्द्रस्य तनयो जनकाभिधः । चकारोपचितोत्साहं मायादूतैर्धिसर्जितैः ॥१२६४॥
- 1265 वीक्ष्य डामरदूतांस्ताञ्जहता राजतो भयम् । व्यक्तं संग्रामपालेन निन्ये माहात्म्यमुच्चलः ॥१२६५॥
 स कार्यगौरवात्प्रहो मूर्ध्नि कर्पूरचूर्णनम् । कृत्वा तमविनाशाय यावद्विजुष्टुमैहत ॥१२६६॥
 तावत्कलशाराजाख्यस्तदेशे मुखवदङ्कुरः । हर्षदेवार्पितोस्कोचस्तमेत्य विजनेब्रवीत् ॥१२६७॥
 राज्ञः प्रसादनं त्यक्त्वा तवोच्चलद्वितैषिणः । कामधेनुं विनिर्धूय छागकण्ठमहे महः ॥१२६८॥
 कोयं काश्मीरभूपानां कास्य शक्तिस्तपस्विनः । आराधनेन तत्राज्ञो विधेहि स्वमसाध्वसम् ॥१२६९॥
- 1270 अयं राजागिरौ बुने स्थाप्यतां पार्थिवस्ततः । स्यान्मनीषितवर्षा वज्रासान्मिधं च सर्वदा ॥१२७०॥
 तेनेति प्रभुराख्यातः खज्ञानां स मिताशयः । तज्ञीतः स्वार्थेलुण्धश्च तयेति प्रत्यपद्यत ॥१२७१॥
 तमभ्यधाद्य नो बन्तुं शक्तोहममुद्यतम् । त्वयैव बध्यतामेव मिधतः प्रेषितोन्तिकम् ॥१२७२॥
 इत्युक्त्वा तं स्ववसतिं विशृज्यावदुच्चलम् । प्रातः कलशाराजस्य त्वया गन्तव्यमन्तिकम् ॥१२७३॥
 इह प्रधानामास्योसी तेन ते स्वावमस्वयः । ततो विपक्षोच्छिद्यथै स्वां प्रतिमोक्षयामि सानुगम् ॥१२७४॥
- 1275 अथ तद्वसतिं गन्तुं चलितोन्त्येषुदुच्चलः । प्राग्दुर्निमित्तैस्तत्कृत्यमातैरथ विबोधितः ॥१२७५॥
 मन्त्रे भिन्ने निवृत्तं तं भुत्वा खज्ञानृपान्तिकम् । कुप्यन्कलशाराजोय सज्जसैन्यः समाययौ ॥१२७६॥
 तमास्कन्दाय संप्राप्तं जानक्यशस्त्रमृतां वरः । ऐच्छद्रणाय निर्गन्तुं निजभृत्यैः सहोच्चलः ॥१२७७॥
 क्षोभे संपस्तुते तं स सान्त्वयित्वा खज्ञाधिपः । तिष्ठन्कलशाराजेन सहानिन्ये जिजां सभाम् ॥१२७८॥
 निषेधाधायिनो भृत्यान्स विधूयौजसां निधिः । सज्जः खज्ञसमाजं तं कोपकम्पाधरोविशत् ॥१२७९॥
- 1280 ब्रह्मं तं नाशकत्कथित्कल्पान्तार्कमिषोल्बणम् । कुबं कलशाराजो वा राजा वा तेजसां मिधिम् ॥१२८०॥
 स विविक्तीकृते भासि खज्ञाधीशं समन्त्रिणम् । सान्त्वयन्तं महातेजाः कोपकसाक्षरोब्रवीत् ॥१२८१॥

१२५४. ^१) Thus A₁; A₂ gloss उचसो, corr. by later hand into उवास; A₃ reads उवास. १२५६. ^२) Thus corr. by A₁ from कामि°. १२५७. ^३) Emended; A कश्चि°. १२६१. ^४) Thus A₁; a later hand corrects डामरास्तु महोस्वाहास्त° and विप्रकृतान्°. १२८०. ^५) Emended; A तत्राश°. १२८१. ^६) Emended; A कृती.—^७) Emended; A कथावीचां.

पूर्वं दावीभिस्सारेभृद्धारदाजो नरो नृपः । नरबाहवनामास्य सूनुः फुल्लमजीजनत् ॥१२८२॥
 स सातवाहनं तस्माच्चन्दोभूतस्त्वतः हृती । गोपालसिंहराजाख्यौ चन्द्रराजोप्यवाप्तवान् ॥१२८३॥
 बद्धात्मजः सिंहराजो दिहाख्यां तनयां ददौ । श्मामुजे क्षेमगुप्ताय सावीरा भ्रातृनन्दनम् ॥१२८४॥
 राज्ये संप्रामराजाख्यं व्यधादुदयराजजम् । आतापि कान्तिराजोस्या जस्संराजमजीजनत् ॥१२८५॥ 1285
 पितानन्तस्य संप्रामो जस्सस्तन्वङ्गगुङ्गयोः । अनन्तात्कलशाश्माभृदुङ्गान्मल्लोप्यजायत ॥१२८६॥
 कलशाश्चर्षदेवाथा जाता मल्लान्तथा वयम् । कोषमित्यादि तन्मन्दैः क्रमेस्मिन्कथ्यते कथम् ॥१२८७॥
 पृथिव्यां वीरभोज्यायां क्रमो वा कोपवुज्यते । वीरस्य च सहायोस्तु कः स्वबाह्वयात्परः ॥१२८८॥
 दिष्ट्या तदनुकम्प्यानां मूर्ध्नि हस्तनिवास्वृशान् । काश्मीरिकाणां भूपानां नाभूषं कुलपांसनः ॥१२८९॥
 तस्माद्दृश्यते शक्तिमित्युक्ता निर्गतस्ततः । विजयाय स पत्नीनां द्यतेनानुगतोचलत् ॥१२९०॥ 1290
 निहतं द्युत्तमादाय तस्याये कथिदाययौ । स तेन ह्यनिमित्तेन मातां मेने रिपुभियम् ॥१२९१॥
 अरषट्परद्वादिकृष्टिमुत्सृज्य निर्गताः । डामरा द्वाहृदेवाथास्तं यान्तमुपतस्थिरे ॥१२९२॥
 कटकस्थस्य संप्रामपालस्यायातमन्तिकत् । तवेभ्यो राजपुर्यन्तः खिन्नं निन्युः प्रसन्नताम् ॥१२९३॥
 भुक्त्वा तद्दत्ततेर्गच्छन्स्वावासं स दिनाख्ये । सैन्यैः कलशाराजस्य दत्तास्कन्दोभवद्वहिः ॥१२९४॥
 राज्ञीभिर्निर्गमात्तस्मिन्द्वारं संरोध्य वारिते । तदीयाः सैनिका युद्धे लोष्टां वहादयो हताः ॥१२९५॥ 1295
 मध्यं प्रविश्य द्यमिते प्रथमैस्तत्र संयुगे । सोल्पसैन्योपि संवृत्तः ह्यतरामल्पसैनिकः ॥१२९६॥
 वैजस्य पौर्णमास्यन्तः कृष्णमप्यनुभूतवान् । वैशाखासितपञ्चम्यां यात्रामत्रस्तधीर्भूपात् ॥१२९७॥
 विद्वज्य द्वाहृदेवादीन्विज्जवाय स्ववर्त्मभिः । आलम्ब्ये प्रवेशेच्छां क्रमराज्याध्वना स्वयम् ॥१२९८॥
 यं राजोदयसीहान्ते कपिलं क्षेमजात्स्यजम् । अस्थापयह्योहरोर्यौ स विशन्तं मुमोच तम् ॥१२९९॥
 स्वयमये समप्राणां खड्गधर्मधरो व्रजन् । पलायने पूर्वदिश्यान्पणोत्से तद्गटान्वयधात् ॥१३००॥ 1300
 बद्धा निःशङ्कमासीनं दारेण सुज्जकाभिपम् । कश्मीरानामिषाकाङ्गी क्षिप्रं ह्येन ह्वापतत् ॥१३०१॥
 तं डामराश्च कतिचित्खाशिकाश्चात्रिसंभयाः । राजद्विषः प्राप्तमात्रं सर्वतः पर्यधारयन् ॥१३०२॥
 तमाकाशादिव त्वस्तं भुवो गर्भोदिवोत्थितम् । निशम्बातर्कितं प्राप्तं चकम्पे हर्षभूपतिः ॥१३०३॥
 मा भूदसौ बद्धमूलः क्रमराज्यान्तरस्थितम् । मा वधीन्मण्डलेशं च ध्यायन्नित्याकुलोद्य सः ॥१३०४॥
 विलम्बमाने संनद्धसैनिके दण्डनायके । स्वरितं प्राहिणोत्सृष्टं वितीर्णसंख्यनायकम् ॥१३०५॥ 1305
 द्वेषोपहतवीर्यो वा क्रान्तो वा द्रोहचिन्तया । अभ्यभिनीणतां त्यक्त्वा स तु मार्गे व्यलम्बत ॥१३०६॥
 अन्यांश्च यान्यांस्त्रिलकराज्जादीन्बद्धजङ्गुपः । ते ते पदं समासाद्य नाकुर्वन्नपनिर्गमम् ॥१३०७॥
 दण्डनायकमुख्येपि लोके राज्ञा विसर्जिते । वाते विमूढतां प्राप बद्धमूलस्वमुखलः ॥१३०८॥
 वराहमूलं प्रविशन्नागतां द्विषतां बलात् । अर्थां ह्यलक्षणेपेतां राजलक्ष्मीमिवासदत् ॥१३०९॥
 महाबराहमौलिकस्तस्व मूर्ध्नि पपात च । तदसस्थितया पृथ्व्या वरणार्थमिवापिता ॥१३१०॥ 1310

१२८१. १) Emended; A सार्यवाहनं. Cf. vi. 367. १२८९. १) Thus corr. by A, from A, 'स्यास्सञ्जरा'. १२८९. १) Emended; A काश्मीरिकाणां. १२९९. १) Thus A₁; corr. by later hand into लोष्टवरा. १२९८. १) Emended; A, बह. — २) निज्जवा and र्वं supplied by A, in space left by A₁. — ३) Emended; A आलम्ब्य. १२९९. १) Thus A; perhaps, to be emended क्षेत्र. Cf. vii. 432. १३०४. १) Emended; A स्थितम्. १३०८. १) Thus A₁; A, 'तावकसप्ये'.

- काकाद्यवैद्यकुलजैर्बोधैः संरुद्धपद्धतिः । स हृष्कपुरमुख्यक्रमराज्योमुखो यथौ ॥१३११॥
 भवान्तरे तमाधान्तमाकर्ण्योत्सेकमागतैः । विद्रवोन्मुखतां निन्द्ये डामरैर्मण्डलेभरः ॥१३१२॥
 तैर्हि प्रागेव भङ्गं स मीतो हृत्वा महाभटान् । यशोराजमुखान्भूरीन्ययौ मन्दप्रतापताम् ॥१३१३॥
 1316 शनैरपसरन्सोय तारमूलकमासदत् । उच्चलाधिष्ठितास्तोपि विद्विषन्तस्तमन्वयुः ॥१३१४॥
 समेतानन्तसैन्येन तेन तत्र चिरं धृतः । उच्चलप्रलयाभ्रस्य पौरस्थानिलविभ्रमः ॥१३१५॥
 सैन्ययोद्धभयोस्तत्र जयभीकरिणीकृते । बभूव तुल्यसंपर्षः सेर्ष्ययोरिष रन्तिनोः ॥१३१६॥
 आनन्दनामाप्युत्पिच्छोत्थानमुच्चलमातुलः । वक्त्रे महवराज्येय निविडीकृतडामरः ॥१३१७॥
 तद्विभ्रवे डामरौषा दिग्देशेभ्यः सहस्रशः । उन्ममज्जुर्हिमापावे रन्ध्रेभ्य इष वट्पदाः ॥१३१८॥
 तत्क्षणं क्षीणभाग्यस्य यथा द्वारपतिस्तथा । कावस्वः कम्पने राङ्गः सहेलोभून्महतमः ॥१३१९॥
 1320 आनन्देन कृतास्कन्दो बहुशो विहिताहवः । औज्ज्वलीन्महवराज्यं स न वत्तद्वभूतदा ॥१३२०॥
 अथाद्भुतप्रतपिन वेष्टयित्वा महावभूम् । उच्चलेनाहवे वज्रः ससैन्यो मण्डलेभरः ॥१३२१॥
 न विद्यः किं तदा वृषं योधानां यस्किलाविदन् । ते सखज्जाश्रसनाहा वज्रा वयमिति स्फुटम् ॥१३२२॥
 तथा यदोपि निर्ध्वै स भव्यः प्रभवे हितम् । स्वामिभक्तिर्धिपर्येति पर्यन्तेपि न मानिनाम् ॥१३२३॥
 तूर्णं पुरप्रवेशाय सोष प्रैरयदुच्चलम् । विधास्य नेद्गन्धोस्ति क्षण इत्थसकृद्भुवन् ॥१३२४॥
 1325 विशतस्तस्य आनेकैः पुरयामाद्यलुण्ठयत् । कर्मणानेन कौलीनमस्यास्त्विति विचिन्तयन् ॥१३२५॥
 परिहासपुरे तेन स ततः संप्रवेशितः । श्वाभ्युक्षिपमाद्यस्माच्चिर्गमोत्थन्तदुर्गमः ॥१३२६॥
 तत्रोच्चलं चतुःशाले स्वं च दग्धुमशुभुदत् । निगान्स निशि ते तनु न चक्रुस्ताडितैषिणः ॥१३२७॥
 यथा चिरं तथास्य स्यात्कायधेस्साहसक्षमः । तदात्मनिरपेक्षस्य किं न सिध्येन्मनीषितम् ॥१३२८॥
 क्लीबच्छत्रवपुस्त्वचा सह वसत्यच्छेद्यया कच्छपो निर्वर्मा रणकर्मसाहसमहोत्साहथ सिंहः सदा ।
 धिक्प्रातुष्कृतपक्षपातरभसो नीत्रेषु मुग्धो विधिर्वीराणां कुहते शरीरमभितो वैकल्यशल्याहतम् ॥१३२९॥
 1330 संदिदेशाय स क्षमापमाकृष्यार्यं मयागतः । खगाल इव ते क्षिप्तः क्षिप्रं निर्गत्य बध्यताम् ॥१३३०॥
 ततः समस्तसामन्तसैन्यसंततिसंयुतः । अद्य मृत्युर्जयो वेति निश्चित्य निरगासृपः ॥१३३१॥
 स प्राणसंशये सर्वायासप्रशममादिशत् । पटहोद्दोषणेनासीत्परैरनुगतोखिलैः ॥१३३२॥
 प्राप्तं भरतसेत्स्वयं घ्नन्तः सैन्यं विरोधिनम् । आजावेवै राजभृत्याः क्षणान्मार्गमलङ्कयन् ॥१३३३॥
 क्षुभितेभ्वाविवायाते राजसैन्ये द्विषद्वलम् । मण्डलेभर एवान्तःप्रविष्टो निरनाशयत् ॥१३३४॥
 1335 अयोच्चलबले भमे विदुदुः केपि आङ्घ्रिकाः । भ्रान्ता राजविहारं च प्राविशन्केपि डामराः ॥१३३५॥
 त्रिल्लसेनाभिर्भं दृष्ट्वा प्रविष्टं डामरं परे । उच्चलोसाविति भ्रान्त्या विहारं तमदाहयन् ॥१३३६॥
 सोमपालाभिधेनारिहयारोहान्तरे त्रिरम् । कुर्वन्दर्शनपालस्य पितृव्येण सहाहवम् ॥१३३७॥
 यत्नाञ्जनकचन्द्राद्यैर्मानि व्यावर्तितो रणात् । परिहासपुरास्थायान्मृत्युवक्त्रादिवोच्चलः ॥१३३८॥

१३११. ¹) Thus A₁; corr. by later hand into काकाद्यवैद्य^०. १३१९. ¹) Emended; A सहलो.—²) Emended; A °मूल-
 क्षमः. १३३९. ¹) Doubtful; thus emended with C; A °सीत्परैर^०. १३३६. ¹) Thus A₁; corr. by later hand into प्रविष्टा.

वितस्तां गौरिकाबालपामासीर्षा हयान्वितः । स डामरैः सह पुनः प्रययौ तारमूलकम् ॥१३३९॥
 जयेन तावन्मात्रेण कितवोल्प इवोन्मदः । राजा प्रशंसन्मानन्दं राजधानीं न्यवर्तत ॥१३४०॥ 1340
 जीवन्तमप्यरिं भुक्त्वा न पथादलगतस्य यत् । भाससुच्छसितास्तेन भङ्गभाजोपि डामराः ॥१३४१॥
 यातान्पलाय्य ताञ्ज्येष्ठामूलीये भासि सर्वतः । भूयोपि संघटयितुं स्थिरधीरैश्चदुच्छलः ॥१३४२॥
 स्वदोर्मात्रसहायस्य परावसस्य मानिनः । दुर्मिक्षान्तर्गद्दोषोगः स तस्य विषमोभवत् ॥१३४३॥
 तन्मथ्येतिद्विद्रेपि संप्राप्तं स ररक्ष यत् । तमुत्पाद्यानयद्राजा श्रीपरीहासकेशवम् ॥१३४४॥
 तस्मिन्विषटिते पांडुः कपोतश्चदधूसरः । रोदसीच्छादनं हर्षशीर्षच्छेदावधि व्यधात् ॥१३४५॥ 1345
 प्रागन्धकारो देशेस्मिन्निवसेपि व्यजृम्भत । रूपिकादिवसालोक इति बल्पप्रये जने ॥१३४६॥
 निवेशिते परीहासकेशवे प्रशशाम तत् । तस्मिन्सुन्मूलिते भूयः सार्धं मासमजृम्भत ॥१३४७॥
 किंचिदुच्छसिते राशि मन्दोद्रेकतया रिपोः । दिशा शूरपुरस्याथ सुस्सलः प्रत्यदृश्यत ॥१३४८॥
 अवनान्हे स हि वसन्नुपालम्भपरैः पितुः । संदेशैः शंसतो ज्येष्ठमौदासीन्यादपाहतः ॥१३४९॥
 ब्रह्मण्यकल्हक्षितीशेन कांभिदादाय वाजिनः । शिरेण राजदाक्षिण्यमौज्जीसेन व्यलम्बत ॥१३५०॥ 1350
 भारम्भाबुदयान्तं च तिष्ठन्वैरेपि निष्ठुरे । साम प्रयुयुजे मोहांवहं मायानिधी रिपोः ॥१३५१॥
 जित्वा माणिक्यनामानं तेन सेनापतिं रणे । प्रापि शूरपुरद्रङ्गाज्जयन्धीः श्रीध भूयसी ॥१३५२॥
 तस्याभ्युदयपात्रस्य तथा संप्राप्तया भिया । भारब्धिसमयः कृत्स्नः स विभूत्यद्भुतोभवत् ॥१३५३॥
 मण्डलेश्वरपट्टादीनविचिन्त्योच्छलं ततः । प्राहिणोऽपृपतिर्योऽं सुस्सलं क्षिप्रकारिणम् ॥१३५४॥
 तेन शूरपुरे भ्रास्तयोधाः शौर्यशालिना । भूयांसः प्रलयं प्रापुर्ममा वैतरणीजले ॥१३५५॥ 1355
 तत्र दर्शनपालस्य स्वामिद्रोहकृतो वपुः । विक्रामतो न संस्पृष्टं खिन्नयेव जयभिया ॥१३५६॥
 राजसैन्यं तदन्येर्घुहृतशेषं पलायितम् । लोकपुण्ये निवसतः सहेलस्यान्तिकं ययौ ॥१३५७॥
 सुस्सलापातकल्पान्तं विशङ्क्यापि सहेलकः । तैस्तेर्भ्रैर्वैतैः साकं नगरं प्राविशत्ततः ॥१३५८॥
 एवमभ्येत्य नृपतौ सुस्सलेन विद्वन्निने । अघाप तारमूलस्यः प्रतिष्ठां पुनरुच्छलः ॥१३५९॥
 विभ्यद्रिस्तुरगानीकात्पत्तिप्रायैः स डामरैः । भानिन्ये शैलवुर्गेण भूयो लहरवर्त्मना ॥१३६०॥ 1360
 राजाप्युदयराजाख्यं कृत्वा हारपतिं पुनः । प्राहिणोदुच्छलं जेतुं लहरं मण्डलेश्वरम् ॥१३६१॥
 ततः पद्मपुरं प्राप्ते मानुले मल्लजन्मनोः । न कोपि कम्पनं भूपान्मन्त्री त्रासातुरोपहीत् ॥१३६२॥
 को मेस्तीति विनिश्चस्य वदतोऽथ महीपतेः । अधिकारव्रजं हस्ताच्चन्द्रराजः समावहे ॥१३६३॥
 अनाशीः शयने मृत्युयैषां तेषां स वंशजः । श्रीजिन्दुराजमुख्यानामौचित्यं प्रत्यपाद्यत ॥१३६४॥
 स द्वौणिरिव विनष्टे काले सेनापतिः कृतः । निर्गन्ध तस्मिन्पुरादरिसैन्यं न्यवारयन् ॥१३६५॥ 1365
 विपक्षः कम्पनेशः स तेन क्षमां क्रामतां क्षनिः । नवम्यां भुङ्गनभसो हतोवन्तिपुरान्तरे ॥१३६६॥
 स हि गोवर्धनधरोपान्ते कुर्वन्निराहवम् । स्वसैन्यैर्विजितो गीतं भृष्वन्परिमितानुगः ॥१३६७॥

१३३९. ^१) A₂ gloss परिहासपुरसमीपे शूरिकाबलमस्ति. १३४६. ^१) Emended, A 'कारकं'. १३४९. ^१) Thus A₁; A₂ (?)
 अवनान्हे; A₂ gloss पीडुपावधाने. १३५९. ^१) Emended; A मोहीवहं. १३६०. ^१) Emended; A 'नीकान्पति'.
 १३६६. ^१) Emended, A कनता.

- प्रविद्यारिहयारोदैर्विलस्तानीरवर्मना । प्राप्नोक्तस्माह्वं लेभे प्रमत्तानां भुमं कुतः ॥ १३६८ ॥
 प्रहितं चन्द्रराजेन क्षमापतिर्विद्य तच्छिरः । भूयो जयाशामकरोदानुकूल्यं विदन्विधेः ॥ १३६९ ॥
 1870 वैमुख्येन व्रजन्कुर्यात्सामुख्यैरन्तरा विधिः । प्रत्यागमभ्रमं सिंह इव व्यावृत्य वीक्षितैः ॥ १३७० ॥
 अथ लम्बबलध्वन्त्रराजोमन्दोद्यमोविशत् । विजयक्षेत्रमाकर्षन्कटकं दशधाष्टधा ॥ १३७१ ॥
 तुलाभर इव क्षुद्रा साम्यभङ्गं न चक्षमे । तदा हयोः कटकयोस्तुलायाः पुटयोरिव ॥ १३७२ ॥
 प्राप्ते यत्तस्तृतीयस्मिन्दिवसे मण्डलेशितुः । भक्रालवृष्टिविवशां लहरे व्यव्रवद्वलम् ॥ १३७३ ॥
 शीतवातहता योधा ममाः केदारकर्दमे । तुरगासितनुवादि ब्राह्मिर्ध्व इवामुचन् ॥ १३७४ ॥
 1375 उच्चलेन ततो रक्ष्यमाणमप्यार्द्रचेतसा । प्रापं जनकचन्द्राया निजहर्मण्डलेश्वरम् ॥ १३७५ ॥
 हर्षभूमृदृत्यवर्गे द्रोहशङ्काङ्किते परम् । कलेवरव्ययात्कीर्तिः क्रीता तेनैव मन्त्रिणा ॥ १३७६ ॥
 धुत्रं संस्पर्धतो वन्था देवदामादयोस्य ते । न चेत्कोपि विपर्यासे दोषमुद्घोषयेज्जनः ॥ १३७७ ॥
 लब्धन्योर्मूलनारातिव्यूहव्यामोहनादयः । विध्यधीने फले ध्याते स्तुत्याः कस्य न तत्क्रियाः ॥ १३७८ ॥
 किं पातालतमो न हन्ति हिमगुः किं नो विषं भीतये पानीयं गिलतः । किमान्तरशिखिध्वस्त्यै न धन्वन्तरिः ।
 सर्वैकपदे प्रयास्यफलतां वाच्यो जडो नाम्बुधिः सिद्धेर्देवविधेयतां विमृषतां स्तुत्यैव वस्तुज्ञता ॥ १३७९ ॥
 1380 स्वामिकृत्योद्यमस्तुत्यस्रतिषु स्त्रीषु पूज्यताम् । गज्जा तज्जननी स्वस्य नमस्यन्त्यविश्रयिताम् ॥ १३८० ॥
 साहसे सा हि तनये यत्र तत्र महीभुजा । प्रहीयमाणे तं खेहमोहिताह स्म भूभुजम् ॥ १३८१ ॥
 अनन्यसंततरेकं क्षुण्णमेतं प्रभो मम । मा नियुङ्क्त्यां यत्र तत्र कार्ये संदेहितास्रनि ॥ १३८२ ॥
 स तामकथयन्मातर्यथा तेनन्यसंततेः । तथा मेनन्यभृत्यस्य सोयमेकोवलम्बनम् ॥ १३८३ ॥
 स्वसंभवस्व तां भर्तुर्भक्तिसंभावनामसौ । प्राप्रपतिष्ठानिष्ठायां मेने मानवती सती ॥ १३८४ ॥
 1885 उच्चलस्य क्षणे तस्मिन्निर्हरण्यपुरमीयुषः । राज्याभिषेकं संभूय तत्रत्या ब्राह्मणा ददुः ॥ १३८५ ॥
 नृपमत्यन्तविवशं प्रसङ्गे तत्र मन्त्रिणः । भूयांसः सन्ति तैः सार्धं व्रज तल्लोहराचलम् ॥ १३८६ ॥
 प्रजा एव ततः शान्तोत्कण्ठा नननृपं प्रति । त्वामानेष्यन्ति न त्रिरादिनैर्वा स्वयमेप्यसि ॥ १३८७ ॥
 सोऽश्वधादवरोधस्त्रीकोशसिंहासनाद्यहम् । असामान्यं परित्यज्य गन्तुं सपदि नोत्तरे ॥ १३८८ ॥
 पुनस्तेकथयन्नाप्रा यान्तोऽध्यारुष्य वाजिनः । पृष्ठे विन्यस्य नेष्यन्ति कोशान्तःपुरयोषितः ॥ १३८९ ॥
 1390 अपाकीकामुकोप्यासीद्यस्मिन्सदपरोपि चेत् । सिंहासनं समारोहेत्काभिमानक्षतिस्ततः ॥ १३९० ॥
 भास्तामेतत्परं ब्रूय मन्त्रमित्यथ चोदिताः । ते पार्थिवेन भूयोपि ससंरम्भं वभाविरे ॥ १३९१ ॥
 क्षत्रधर्मं पुरस्कृत्य शासतां क्षमां क्षमाभुजाम् । को दैर्म्यस्यावकाशः स्यादाशीर्येषां मृधे वधः ॥ १३९२ ॥
 अनुयोगश्च लज्जा च भयं द्वैधं च मन्त्रिणा । भूभुजां स्वसनोक्षासे शत्रवो न तु गोत्रिणः ॥ १३९३ ॥
 कार्यं न पश्येदलसः स्वयं चो भृत्येषु विन्यस्तसमस्तकृत्यः ।
 बह्व्राभयस्त्वेष विनष्टदृष्टेः पदे पदे तस्य किलोपघातः ॥ १३९४ ॥

१३७९. ^१) Emended; A धाम्. १३८२. ^१) Emended; A निवृत्त्या. १३८४. ^१) Emended; A सा भर्तु. १३९२. ^१) Thus A₁; corr. by later hand into सैन्य.

लज्जेहमस्य स्ववमात्तशस्त्रः स्वल्पस्य शयोः कल्पवृक्षशाम् ।

एवं किलादीर्घमतिर्हदाति स्वयं प्रवृद्धिं वपया विमुग्धः ॥१३९५॥

1395

कालेन याति क्रिमितां महेन्द्रो महेन्द्रमाद्य क्रिमिरप्सुपेति ।

अथ प्रधीवानयनप्रनिष्ठ इत्येष निष्ठाभूषितोभिमानः ॥१३९६॥

पराभवाधायि भयं जिगीषोः सर्वाङ्गैकल्यवताहितेन ।

वेनाभियुक्तः स समस्तसंपत्पूर्णापि वैकल्यहतत्वमेति ॥१३९७॥

लभ्यस्थितिः स्कीतविभूतिपात्रं दीनोभियोक्ता परपिण्डवृत्तिः ।

आद्ये कथं नाम परामयः स्याज्जयं भवेद्येह न तत्र भावः ॥१३९८॥

अमास्यत्रैमत्यवशेन निष्ठा वृष्टा न कार्यस्य तनीयसोपि ।

वैशाखरज्जोरिव कर्षकाभ्यां पर्याययोगेन कृते विकर्षे ॥१३९९॥

समयशक्तेरेकेनाप्याशाक्रान्तस्य भूपतेः । वैरी सर्वाङ्गहीनोपि राज्यमायुध कर्षति ॥१४००॥

1400

यत्र द्विषस्यत्र वाहि क्रान्तां क्रान्तां च मेहिनीम् । पातार्थी न चिरादेवं पुनर्जयमवाप्स्यसि ॥१४०१॥

विधुरेपि शिषौ भूरसहस्रपरिवारितैः । पतञ्जिराहने भूषैः खयात्वाभिर्योपलभ्यते ॥१४०२॥

नृत्यच्छिद्यशिरोधरोऽरुनटे' ज्यालाबु' कीणामुणप्रकाशिन्युदयच्छिवा' मुखशिखिज्वालापदीपाङ्कुरे ।

धन्याः केप्युर्पलभ्य बीरशयने शान्ताभिमानज्वरोल्लाघशाप्यशरीरतासफलितस्त्रिधाशिषः शेरते ॥१४०३॥

उदात्तमित्यन्तकृत्यं संचित्यं कितवा इव । राज्ये भजन्ते दीव्यन्तः क्षत्रियास्त्रासहीनताम् ॥१४०४॥

मन्त्रान्तरानुयोक्तारं तदप्युत्सृज्य मन्त्रितम् । पदवं प्राप्रकाले च तं निःशस्य तमनुवन् ॥१४०५॥

1405

उत्कर्षवद्वंस्वस्तुमपि शक्नोषि संकटे । अन्वयानुचितं किञ्चित्प्राप्त्यस्यहितचिन्तितम् ॥१४०६॥

स तानुवाच स्वं हन्तुं न शक्नोहं ननो मयि । भवञ्जिरेत्र त्रिपमे प्रहर्तव्यमुपस्थिते ॥१४०७॥

गिरं कापुरुषस्येय क्लेश्ययस्तस्य तां प्रभोः । सवाप्यास्तेनुशोचन्तः पुनरेवं वभाषिरे ॥१४०८॥

प्रतीकाराय नः शक्तिर्न चेद्वैवहतौजसाम् । प्रत्युत्तरेषु कृत्ये प्रसरेयुः कराः कथम् ॥१४०९॥

पभूत्पुरुषरूपान्त नूनं भूत्पुपोष तान् । दुःखेनोदत्तमंस्तस्य ये ताहृदैन्यमीयुषः ॥१४१०॥

1410

युगान्तानपि जीविष्या कायः सापाय एव यः । तत्रागमात्रसाध्येर्धे धिर्दैन्यमनुजीविनाम् ॥१४११॥

योचितोपि त्रिशन्त्यर्धे ये ध्यात्वा विस्मृतिं प्रजेन् । भर्तुस्नेहः स पुंसोपि यस्य कोन्यस्ततोऽधमः ॥१४१२॥

दैन्यस्यैव ये शोकमयदैन्याद्यविक्रियाः । भर्तुः पश्यन्ति तैरेवा भूः सतीर्थाप्यपावनी ॥१४१३॥

शुक्लामस्तनयो बभूवुः परगृहमेप्यावसज्जः सुदुग्धा गौरशनाद्यभात्रविध्या हम्बारवोद्गारिणी ।

विषय्यौ पितराश्चदूरमरणी स्वामी द्विषन्निजितो वृष्टो येन परं न तस्य निरये भोक्तव्यमस्त्वपियम् ॥१४१४॥

भयोपि मानुषपभून्स तावृपतिरत्ररीत् । उदात्तकृत्योप्याविह्वल भूतैरिव विमोहितः ॥१४१५॥

1415

एतस्मिन्पक्षिमे काले भुक्तं राज्यं यथा मया । जानेविशालेच्छतया तथान्यो नोपभोक्ष्यते ॥१४१६॥

१३९५-^१) इ supplied by A₂ in space left by A₁. १३९६-^१) Thus corr. by later hand from A₁. तस्यमात्रः. १४०३-^१) Emended; A₁ has written first 'रुनटे' and corrected this into 'रुनटे'.—^२) Thus cor. by A₁ from 'ज्यालाय'.—^३) Thus corr. by A₁ from 'च्छिद्यो'.—^४) य omitted in A. १४०४-^१) Thus A₁; perhaps, to be emended संचित्य. १४०५-^१) Emended; A पुरुष. १४११-^१) Emended; A वः.

- यमः कुबेरश्चीषाये राक्षां तिष्ठत इत्यसौ । मरेकशरणीवाभूस्त्वस्मिन्कली बुधे ॥१४१७॥
 कर्णोपेन्द्रमहेन्द्रायाः प्रयातारो बद्धवना । उपस्थितायां नियतौ तत्र मर्त्यस्य काः भुवः ॥१४१८॥
 किं तु दृये यदेवा भूर्भूत्वा कुलवधूरिष । नरोवाङ्मृतेटीव प्राप्ता प्रसम्भोग्यताम् ॥१४१९॥
 1420 इतः प्रभृति यः कश्चिद्राज्यस्यास्य गतौजसः । चक्रिकामात्रसाध्यत्वं जानसाशां करिष्यति ॥१४२०॥
 अलौकिके कृते यद्यत्तदीक्ष्य फलवन्धयताम् । प्राप्नोदयैरल्पसप्तैर्दोषान् हसिष्यते ॥१४२१॥
 कार्यारम्भः फलोहासमालोक्य प्रायशो जनैः । अनानुगुण्यगणनां कुर्वाणैर्न विगर्हते ॥१४२२॥
 पक्षान्तकोरिवलम्बनभूः स नेत्रं दुग्धेन यस्य मरणं धियि कैरिवेद्यम् ।
 परं गते मयनकर्मणि मन्दरात्रेर्दोषोप्यते विगुणहेतुपरीक्षणेन ॥१४२३॥
 शास्त्रसंर्भश्चेपि भीगर्भस्वमर्दशयम् । जनेपजीवनार्थं यत्तज्जातं जाद्यविद्यये ॥१४२४॥
 1425 उच्चलेनापि सत्कृत्ये हस्तामोक्षेयवेतसा । दक्षितहयामदधानं करिष्यन्ते विजम्बनाः ॥१४२५॥
 ततोवमानाच्च वासास्संमामोद्य विहस्तताम् । समर्धनेच्छुर्वाञ्छामि मृत्युमीदृशमप्यहम् ॥१४२६॥
 स्वैरेव स हतो नो चेत्कस्तस्माद्बुधां हरेत् । लब्धां रक्षितुमिच्छामि ख्यातिमेतेन हेतुना ॥१४२७॥
 मुक्तापीडः पुरा राजा ज्वलित्वा मूर्ध्नि भूभुजाम् । कार्पण्यप्रणयं प्राप लम्बरन्ध्रौ विरोधिभिः ॥१४२८॥
 स क्षुत्तरापथे नानापयस्थगितसैनिकः । मितानुगोहितै हङ्गमार्गोभूद्गुणैश्चनि ॥१४२९॥
 1430 तं शल्यो नाम सामय्यवैरल्यत्रिबशं नृपः । बन्धुं प्रतिशामकरोद्वाजिलसैर्युवोद्यभिः ॥१४३०॥
 स सामपमुखोपायापायध्यानात्रसन्नधीः । भवस्वाम्यामिधं कृत्यमपृच्छन्मुख्यमन्त्रिणम् ॥१४३१॥
 असाध्यां सोपि निर्याय विनिपातप्रतिक्रियाम् । न्याये निधित्य नैयत्यं कर्तव्ये मस्युवाच तम् ॥१४३२॥
 उपाययुक्तिप्रत्युक्ते कृत्ये कीर्त्यमिमानीनाम् । निःसंभ्रमेव प्रतिभा लोभेनाक्षोभिते इदि ॥१४३३॥
 कृत्यं कृत्यविदो लम्बपसिद्धिपरिरक्षणम् । साक्षाज्योपार्जनमुखो व्यापारस्त्वानुपक्रिकः ॥१४३४॥
 1435 गच्छच्छरीरत्रिष्टेदादपि मस्मात्क्षेपताम् । कर्पूरः सौरभेजेव जन्तुः ख्यात्यानुमीयते ॥१४३५॥
 शान्तयोर्जीवितस्थानं हयमत्वद्भुतं हयोः । अनङ्गस्याङ्गनापाङ्गः स्तोत्रजिह्वा यथास्त्रिनः ॥१४३६॥
 ख्यातसंरक्षणं नाम जन्तोः कल्पान्तरस्थितिः । वर्तते कीर्तिकायस्य संपूर्णाः परमाणवः ॥१४३७॥
 धीरैर्विधिषु मिर्धेयो विरोधिष्वध्वानवन् । यस्तेषामुन्नतिधनध्वसाव यततेन्वहम् ॥१४३८॥
 मुक्तावपातनहृदयसनी विधाता स्वोत्पत्तिपद्मकुलजेपि सरोजवण्डे ।
 संकोचिनि द्विजपतात्रवि भुजिवन्ध्वे मातङ्गहस्तपतनैः कुरुतेवमानम् ॥१४३९॥
 1440 ये हठापातिनो धातुर्धियं ख्यातिनिपातने । रक्षितुं समुपेक्षन्ते तैः किं नाम रक्षितम् ॥१४४०॥
 जातिः श्माभृति वंशाश्रयतया ख्यातिप्रतिष्ठामिमा मुहीप्यानलमुज्जितस्ववपुषः केप्यत्र वेनाङ्कुराः ।
 त्रानुं हन्त विवन्ति ये न विधिना कुडेन पृथ्वीमृता द्वारि हाःस्यकरैर्गतागमजलीकाराणि संप्रापिताः ॥१४४१॥
 भोगाधिर्वाणभूयिष्ठानिष्ठान्प्राप्तानधेत्य तत् । पतिष्ठासौष्ठववाणे संरभुं देव सांप्रतम् ॥१४४२॥

१४३०. ^१) Thus A₁; A, वैवन्ध्वं. १४४०. ^१) Thus corr. by A₁ or a later hand from 'अक्षुत्तितं.—') The lacuna not indicated in A; न supplied in B C.

दण्डकालसकायस्य तत्रोगस्थाशुकारिणः । पार्थिवाकस्मिकोस्थानं मिथश्च प्रकाशयताम् ॥१४४३॥
 शो वक्तास्यथ कर्तव्यं व्यापत्प्रक्षयणक्षमम् । उक्तेति स महामास्यो निर्गत्य स्वगृहानगात् ॥१४४४॥
 दण्डकालसकं दण्डधरो ब्यञ्जिमपात्तः । अधीर इव चक्रन्द तुलकिस्पन्दलोचनः ॥१४४५॥ 1445
 स्वेदसंवाहनकोदयमनाशैरुपक्रमैः । निःशैथिल्यव्यथं तेन मुमुर्षु तं जनोवदत् ॥१४४६॥
 ततो निधितमृत्सुस्थं पर्युः कथंभता कृतः । वक्रिप्रवेशोमात्येन कृतज्ञस्वनिवेदकः ॥१४४७॥
 कर्तव्यशेषं दाक्षिण्यादनात्रक्षणमप्रतः । युक्तयोक्तनिष्ठुराचारमन्तस्तुष्टाव तं नृपः ॥१४४८॥
 भद्रौढः सोढुमुशामां व्यधामस्मीति वादिना । राज्ञाप्यनलसादेहं ततश्चक्रेभिमानीना ॥१४४९॥
 तेन पाणानुपेक्षैश्चमन्यक्यातेर्मनस्विना । ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतं न निजकीर्तनान् ॥१४५०॥ 1450
 एवं दैवोपनीतानामक्यातीनां विकिस्त्रितम् । स्वधियामास्यबुद्ध्या वा पारमेति मनस्विनाम् ॥१४५१॥
 इत्युक्त्वा विरतो वंशधीजरक्षार्थमात्मजः । भोजो विरुज्यतां कोटभेवमूलेष मन्त्रिभिः ॥१४५२॥
 तं राजपुत्रं प्रस्थानमङ्गलान्ते विनिर्गतम् । पुनर्ध्यावर्तयामास दण्डनायकमोहितः ॥१४५३॥
 सा धीः स साहसारम्भस्तदवैहल्यमापदि । मष्टमेकपदे तस्य नाशकाले द्युपस्थिते ॥१४५४॥
 लक्ष्मीनाडिहता कीर्तिबलाका शौर्यगर्जितम् । प्रसापशक्राशयं च भागधेयाम्बुदानुगम् ॥१४५५॥ 1455
 धीशौर्यादिगुणेन भाग्यसमये प्रागेव पको नृपः शक्रस्याक्रमणं क्रियेत न कुतोनेनेति संभाव्यते ।
 मौग्यं पङ्कजडानधवद्य स ततो गच्छन्नभानयोदये दसोनेन पदक्रमो भुवि कथं नभिति संचिन्त्यते ॥१४५६॥
 विरोधिप्रतिरोधाय तन्त्रितैर्न्यं त्रिसर्जितम् । नगरस्थमपि क्षमापात्यवासधनमादधे ॥१४५७॥
 दायदाभयणं राजभृत्याः सर्वेपि चक्रिरे । ये केचिद्वचसन्धेदे ते देरेदेव केवलम् ॥१४५८॥
 पराभयपरं द्विधा न संकल्पमपि व्यधुः । किं वा स्तुतैस्त्रैस्त्रीवदमुम्बसंचिरावसन् ॥१४५९॥
 यां क्राणध्रावतीनर्तक्यन्वये कापि नर्तकी । पुत्रीचक्रे कापि जातां जयमत्यभिधाष सा ॥१४६०॥ 1460
 भृत्या गृहीतकौमारा तरुण्युच्चलरागिणी । धनलुब्धावरुदात्त्रमभजन्मण्डलेशितुः ॥१४६१॥
 तस्मिन्हते तद्वैशास्तापत्रपोच्छलमाययौ । तथैव दैवयोगेन पद्मेदेव्या भविष्यते ॥१४६२॥ तिलकम् ॥
 भावदपङ्कयधर्चामुच्छलाभविणीं व्यधुः । भूपालदर्शनेप्यस्तभीतयो राजसेवकाः ॥१४६३॥
 वेतनस्वीकृतैः सर्वैः शिक्षाधायी पुरस्कृतः । लोभावमानानुहोप्य योधभद्रां हरन्त्युधि ॥१४६४॥
 मन्दप्रतापताप्राप्तो नर्मोच्चया नर्मोदकृत् । आहारादिक्षणे कर्ता प्रक्रियार्थनया कलेः ॥१४६५॥ 1465
 अनीव प्रभुदानादिमाहास्याख्यानकोविदः । एक एकोकरोद्योधः वृत्तानानां विद्वज्जपम् ॥१४६६॥ बुग्मम् ॥
 श्रीलेखाभानुद्वनोर्यस्तनयो व्यधुमङ्गलः । मह्यज्ञातीयकोपेन स राज्ञास्कन्ध्या चातितः ॥१४६७॥
 मातुलस्यात्मजा मह्यापत्ययोस्तस्य गेहिनी । श्रद्धा समं स्ववसतीरादीप्य दहने मृता ॥१४६८॥
 मौनप्रतादिनियमच्छक्रीयोन्तकोपमः । करोत्यभ्यन्तरान्भिजान्मल्लः परमदाम्भिकः ॥१४६९॥
 तदेव पुत्रराज्येषुर्ध्वयतां निर्भयं रिपुः । शाहिपुत्रीभिरित्युचे तस्मिन्नवसरे नृपः ॥१४७०॥ 1470

१४५५. १) Emended; A लक्ष्मीस्तवि. १४५९. १) Emended; A पुच्छयधि. १४६२. १) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १४६६. १) A, writes here २ instead of बुग्मम् (युगलकम्). १४७०. १) Emended; A वैश्वतां.

- स्वर्गं प्रादात्समास्कन्दं द्वारि स्थितवतः पुरः । तस्य प्राणार्थिनो वाक्छापूर्त्वं मल्लश्च निर्ययी ॥१४७१॥
 स हि द्वैराज्यसज्जाभ्यां पुत्राभ्यां प्रार्थितोपि सन् । मुनिव्रतः सदाचारानुरोधात्प्रात्यजकृपम् ॥१४७२॥
 विश्वासाय परं राज्ञो भ्रातृभ्राज्जोर्भविष्यतोः । द्वैमानुरात्सल्लणादीर्षीर्वि दस्त्रावसहृरे ॥१४७३॥
 भासेदुषे मुनिदशामाजम्भमीणितामये । तथा स तस्मै शुकोप प्रत्यासन्नवधो नृपः ॥१४७४॥
 1475 स द्रुगभ्यर्चनं कुर्वन्नाहूत्ः परिपन्थिभिः । रेजे तेनैव वेपेण समराय विनिर्गतः ॥१४७५॥
 वृषीत्यक्षत्वाङ्गुपाणिर्दभोऽज्ज्वलाङ्गुलिः । भस्मस्मेरललाटाङ्गो जामदग्न्य इवापरः ॥१४७६॥
 जानार्द्धवत्तद्व्यामलोलधम्मिल्लंलीलया । देहत्वागे प्रयागास्तु धारयन्निव मूर्धनि ॥१४७७॥
 वृष्णीषी वीरपद्मेन खेटकेनेष्णवारणी । सोसिधारतीर्थपान्धो इण्डी खड्गेन विद्युते ॥१४७८॥
 भोगे पुरस्कृताः केचिन्नृत्प्याः पूर्वनिर्गताः । अमर्त्यनारीभोगेपि तस्यासन्नप्रभागिनः ॥१४७९॥
 1480 इी रय्यावद्विजयौ द्विजौ पौरोगवस्यथा । कोष्ठकः सज्जकाख्यश्च योद्धा युद्धे हता बभुः ॥१४८०॥
 क्षतोप्युदयराजाख्यः क्षत्तायुःशेषसत्तया । प्राणैर्नियोगभागजौ नाञ्जकोपि व्ययुज्यत ॥१४८१॥
 क्षिरोधियोधैर्नारम्भं हारमालोक्य सर्वतः । त्यक्तकम्पो दशौ शम्पां स तेषामेव मूर्धनि ॥१४८२॥
 शोभनेष्विव खड्गेषु खेटकेष्वुजेष्विव । जरसा धवलो भ्राभ्यन्नाजहंस इवावर्भी ॥१४८३॥
 क्षणाद्य दशो शातशरशङ्कुशताचितः । प्रकीरो वीरशब्दे ह्यनो भीष्म इवापरः ॥१४८४॥
 1485 शोष्यं गतायुषो राज्ञः किं नाभुक्तस्य तारुण्यः । विष्केद यः शिरः पृष्ठे हयं च भ्रमयन्स्मयात् ॥१४८५॥
 राज्ञी कुमुदलेखाख्या मल्लस्थाला च वल्लभा । गृहेष्वनुहृतां वीमिहोत्रे गात्राणि संभृते ॥१४८६॥
 राजावकन्त्ययोः पत्न्यौ बाले सल्लणरन्हयोः । स्तुषे मल्लस्यासमती सहजा चाभिसाहने ॥१४८७॥
 सर्वोपभोगभागिन्यस्तदन्तःपुरयोषिताम् । परिवाराङ्गना बह्वौ षट्पञ्च विपेक्षिते ॥१४८८॥
 महागृहाभितानेन शोकोप्यैश्च जलाक्षुभिः । तन्प्राभसो वितस्तायास्तीरे वामे बभूव तन् ॥१४८९॥
 1490 प्रवर्धितायाः स्तन्येन ब्रह्मक्षमया पयः । शस्यमानं नित्रापेपु पुत्र्याश्चान्द्राख्यया समम् ॥१४९०॥
 धात्र्या परस्मिन्वै तस्मिन्स्तीरे स्वान्तःपुरे स्थिता । माता भविष्यती राज्ञोर्नन्दानिन्धकुलोद्भवा ॥१४९१॥
 महानसामिधुमेन संलक्ष्यावीक्ष्य पुत्रयोः । सोत्कण्ठं कटकौ सौधावुदग्दक्षिणदिक्स्थयोः ॥१४९२॥
 क्रियतां दिवसैरेव पुत्री शत्रोः पितृद्विषः । जामदग्न्यायिनं वंशे शम्भ्वेति नृपतिं सती ॥१४९३॥
 अनिषण्णेव वीप्रामौ गृहे स्त्रं निरदाहयत् । प्रमृत्यन्तीभिरालीभिरिव ज्वालाभिरावृता ॥१४९४॥
 1495 वधे दर्शनपालस्तु नृपे प्रमि प्रतिक्षणम् । अन्यद्भुतैरन्तराथैरायुःशेषेण रक्षितः ॥१४९५॥
 वर्धमाबावशेषायुर्यज्ञा ब्रह्मेण रक्षितः । सोवमानस्य पृथस्य रोगजस्य च भुक्तये ॥१४९६॥
 कृष्णभावनवभ्यां तं वधं श्रुतवतोः पितुः । महान्मज्जनमनोः शोकः कोपेन निरपीयत ॥१४९७॥
 भावद्विपुरकपामान्प्रज्वलन्क्रोधवह्निना । अथावद्विजयक्षेत्रं सोन्येषुरथ सुस्तलः ॥१४९८॥
 योद्धुमभ्यापतन्तं तं चन्द्रराजोऽथ निर्गतः । पट्टदर्शनपालाद्यैः ससैन्यैः पर्यवर्ज्यत ॥१४९९॥
 1500 निजैरुपेक्षितश्चक्रे स चिरं तत्र दुष्करम् । स्वल्पसैन्योपि संयामं भूरिसैन्येन शत्रुणा ॥१५००॥

१४७०. १) Emended; A 'पम्मिल'. १४८०. १) Emended; A बोधा. १४८१. १) Emended; A क्षतायुः. १४९१. १) Emended; A राज्ञो नन्वा. १४९९. १) Emended; A योद्धुमस्याप.

अक्षोटमङ्गः समरे तत्र मङ्गल्य च्चापरिः । अगातां राजगृषीं हौ स्वर्गस्त्रीभोगभागनाम् ॥१५०१॥
 रजोन्धकारे क्केन्दुयोनिन्वालिङ्गितो हतः । चन्द्रराजः इरस्त्रीभिरिन्दुराजोस्व चानुणः ॥१५०२॥
 तस्मिन्नपि हते कीरे चके हर्षमहीभुजः । आशारविन्द्रीमूलकन्दनिर्दलन विधिः ॥१५०३॥
 पद्मादयः प्रविष्टाय विजयेशाङ्गनं भवात् । प्रविष्टे सुस्सले देशं हारं दत्तागलं व्यधुः ॥१५०४॥
 भास्वानीयः परं पद्मनामा युष्मा इतो बहिः । लक्ष्मीधरो मर्तुभिश्चुर्बद्धा नीतः स डामरैः ॥१५०५॥ 1508
 विजयेश्वरगङ्गापत्नीधारुण्य सुस्सलः । अथो ददर्श तान्सर्वान्पशुनिष भयाकुलान् ॥१५०६॥
 धूर्तः स दत्तमध्यस्थो हसन्तानीतवापुनः । पद्मदर्शनपालौ हौ तेषां पूर्वं निजान्तिकम् ॥१५०७॥
 निःश्रेण्यभावादारोहुमक्ष्मी सुस्सलानुगैः । तौ मृताविष निर्बद्धपाणी रज्ज्वाधिरोपितौ ॥१५०८॥
 तयोर्निदृशगमनं क्रीडादर्शयमानयोः । प्रतिभुत्याकरोद्धीमान्सुस्सलो प्लानिमाज्जनम् ॥१५०९॥
 किञ्चोक्त्या मृष्टमांसादिभोगैस्त्वयाप्रतस्तयोः । तस्मिन्नेवाङ्कि मन्दस्वं विदेशौत्सुक्यमाययौ ॥१५१०॥ 1510
 केनाप्यधिष्ठितधके परेषुर्थस्त सुस्सलः । जान विश्वज्ञोप्यङ्गरोमाश्रयति तस्मृतिः ॥१५११॥
 जासटो नृपतिर्हर्षभूर्तुर्मातुलात्मजः । उमाधरमुखाधान्ये राजानो यत्र च त्रयः ॥१५१२॥
 राजपुत्रहयारोहत्तन्त्रिसामन्तसंततेः । न यत्र गणना काचित्स्त्वन्येष्वष्टादशस्वभूत् ॥१५१३॥
 विजयेशाङ्गनस्थानां हारमुत्पाटय सोविशत् । एकाक्येवान्तरं तेषां सासिराक्षेपकृत्वाक् ॥१५१४॥
 स तत्र साक्षिणं कृत्वा क्षमावान्विजयेश्वरम् । प्रतिभुत्याभयं तेभ्यः प्रणतेभ्यो विनिर्ययौ ॥१५१५॥ 1515
 पुनः सौधायमाकृष्टतान्सर्वानर्पितायुधान् । रज्जुबद्धकरान्भृत्यैरानिनाय ततोन्तिकम् ॥१५१६॥
 स्वर्णकण्ठस्तुरुभ्रैणिपूर्णयुधपरिष्कृता । कीर्णपुष्पोपकारेव सुस्सलास्थानभूरभूत् ॥१५१७॥
 चिन्त्यस्य पशुपालानां पशुनिष स तान्करे । संरक्षितुं डामराणां व्यहं तत्राकरोत्स्थितिम् ॥१५१८॥
 ततः सुवर्णसानूरप्रामं स प्राप्य बन्धनात् । पद्मदर्शनपालौ हावीज्जीवेशान्मरोम्मुखौ ॥१५१९॥
 पद्मः भूरपुत्रं प्राप्तो भार्ययागतया गृहात् । संसृष्टमानोप्यस्मार्थीदल्पसत्त्वो दिगन्तरम् ॥१५२०॥ 1520
 वावन्मात्राप्यौचित्ये सा विदेशौन्मुख्यलक्षणा । शोभुर्दर्शनपालस्य पद्मैश्या विसृजिता ॥१५२१॥
 अहंपूर्विकया राज्यं जिघृक्षुरय सुस्सलः । नगरासादनैश्चदभिसंधातुममजम् ॥१५२२॥
 त्रमानपायवयसोः सर्वदोषामयोरभूत् । यस्माज्ज्येष्ठकनिष्ठत्वं प्रक्रियारहितं तयोः ॥१५२३॥
 द्वित्रेष्वहःस्रु वातेषु क्लामंस्तां तां भुवं बली । उदतिष्ठन्नाजधान्याः सविधादेव सुस्सलः ॥१५२४॥
 निर्देग्धुं कलशां तत्पस्सुतं भूपतेः हतः । बुप्यापराभिधो भोजदेवो योर्बुं विनिर्ययौ ॥१५२५॥ 1525
 भास्वबन्धुमानेन कुमारानां प्रदुष्टताम् । यो भास्वर्थबलात्पित्रा हतौजा विदधे सदा ॥१५२६॥
 कृतो यत्स्वन्तरामावाप्तदानीं तु निरङ्कुशः । केषु केषु न युक्तेषु योधानाममणीरभूत् ॥१५२७॥
 प्रपितामहतुल्यः स स्वाद्येत्यागेव वर्धितः । कुर्यादुत्साहसंपन्नो निर्दोषादा न किं दिशः ॥१५२८॥
 बानीतिविज्ञानं कथिष्ययोगस्तु विधीयते । अस्त्रविज्ञाने सर्वो विषयस्तु दुर्लभः ॥१५२९॥

१५०२. ¹⁾ Thus corr. by A₁ from "निन्दुराजो".—²⁾ Thus corr. by A₁ from "चारमजः". १५१७. ¹⁾ Emended; A "हृत्त्व". १५२३. ¹⁾ Emended with C; A "वपवी". १५२५. ¹⁾ Thus A₁; C कलशास्त्रं; doubtful.

- 1550 स राजन्नुदयावधिक्रमस्य रिपोरभूत् । अत्युद्दामोभिकं जातस्तिमिरिच निर्भियलः ॥१५३०॥
 कृतप्रभावं पितरि प्रपञ्चे विगर्हणां नार्हति तत्प्रसूतिः ।
 कल्कीभवेच्छेत्तिलमुज्ज्वयते किं तैलेन दत्तः कुञ्जनाधिवासः ॥१५३१॥
 देवेश्वरात्मजः पितृः पार्थिवेनाधिगौरवम् । धर्मितोप्यभजत्पापः प्रतिपक्षसमाभवम् ॥१५३२॥
 ततस्तदात्मजो मिहः प्रस्थिते सुस्तलाहमे । नृपेणार्थायमानोच्चं खेदास्तावन्नमीक्षितः ॥१५३३॥
- 1535 क्वास्वस्वघान्तरं राजन्ममेत्युक्त्वा विनिर्गतः । खड्गधाराजलैर्मात्री म्लानिमलालयद्वये ॥१५३४॥
 सर्वनाशादभूदुःखं तथा न हृदि भूपतेः । तदन्तरापदिज्ञानात्कृतज्ञस्य यथाधिकम् ॥१५३५॥
 विभवेर्मित्यसंभूदा जानते स्वन्तरं नृपाः । तदा शम्भा यदा तेषां प्रलापैरेव सत्क्रिया ॥१५३६॥
 भोजेन विभितानीको विद्रुतः सुस्तलो रणात् । लवणोर्षं पलाय्यागाद्विर्द्विधितवतागतः ॥१५३७॥
 प्रत्यावृत्तस्ततो भोजस्तीव्रातपकरक्षितः । उद्यानान्तस्तनुं तल्पे पित्रा सह मुहुर्जहा ॥१५३८॥
 अथोत्तरेणोदतिष्ठसादः पारावृषैकसः । ज्यायान्मक्लात्मजः प्राप्तः सेतुराच्छिद्यतामिति ॥१५३९॥
- 1540 सुस्तलेन हतं राज्यं नाद्यायासि हुतं यदि । स दण्डमायकेनाभूत्संदिष्ट इति अपिना ॥१५४०॥
 अतो जवेन चाविक्षल्यधर्मं चावधीन्मृधे । नरेन्नेश्वरदेवापकर्त्तनं देवनायकम् ॥१५४१॥
 अघोऽज्जगाम स्यामस्यः सह व्यूहेन सादिनाम् । नगराधिकृतो नागस्तस्यापाङ्कुरिसैनिकः ॥१५४२॥
 यथास्थां पार्थिवोवधात्प्रधानपृतनाम्बिते । बभार नोच्छलाशङ्कां सुस्तलाहवनिर्गतः ॥१५४३॥
 अल्पसैन्यो मल्लसनुर्वावत्तस्मादशङ्कत । अपनीतशिरस्त्राणस्त्वावत्स तमवन्दत ॥१५४४॥
- 1545 मण्डलेश्वरवर्चं स प्रियं शत्रोरविश्रम्भम् । ऊचे स्ववेदम माहीति स च पापस्तथाकरोत् ॥१५४५॥
 तस्य द्रोहफलं दृष्टमेतस्मिन्नेव जन्मनि । मण्डले यद्वन्यस्मिन्भिस्त्रिस्त्वा जीवितं जहौ ॥१५४६॥
 ततो राजा सरितीरं प्राप्तः पक्षतं क्षामराज् । सेत्वमे दयामधिकृतान्वायदग्धाम्बुमानिव ॥१५४७॥
 बलक्षवारकाणस्य तेषां मध्ये वपुर्वमौ । परं जनकचन्द्रस्य भुक्तस्येव तमोन्तरे ॥१५४८॥
 महासेतुः स षडितो राज्ञा नौभिः स्वसिद्धये । पर्ववस्वन्विधिवशाच्छत्रूणां सिद्धये पुनः ॥१५४९॥
- 1550 अथाहहुरादाय वरिं हर्षवचनुष्किकाम् । शतद्वारे मर्तुकामा देव्यः शाहिष्ठतादिकाः ॥१५५०॥
 लोको विरक्तः सेत्वमे दायद्वैः सह संगरम् । ददर्शाभ्युजीलागिमिव निर्भिक्रियः प्रभोः ॥१५५१॥
 विजये सापशेवेली बह्निदानोद्यताः प्रियाः । अनिर्जं वारयन्नाजा सेत्वमे रणमपहीत् ॥१५५२॥
 अथ विन्यस्तवर्माणं राजसेनागजं शरैः । सेतोर्जनकचन्द्रायाः प्रमुखस्यमताडयन् ॥१५५३॥
 स विजो मर्मतु शरैः पूष्कारोद्गारकृद्गजः । स्वचमूमेव चरणैरमृद्गाद्विमुखीकृतः ॥१५५४॥
- 1555 विधिमेव विहजेन सिन्धुरेण कर्दधिता । भद्रयत्पनिहयारोहा समपद्यत बाहिनी ॥१५५५॥
 सेतुं तीर्णस्ततो वैरिसैनिकैर्विमुखीकृतः । शतद्वाराङ्गनं वस्तः साधारोहोविशत्रुपः ॥१५५६॥
 उदात्तवेर्षरहितो रदोपि ददर्शे न वः । भुञ्जानस्वापि वस्यास्वमुद्रा नैव व्यमाष्यत ॥१५५७॥

१५३०. १) Emended with C; A जात तिनेरिच. १५३१. १) Emended; A कङ्की, corr. by later hand into कल्की. Cf Böhlingk, *Sanskrit Wörterbuch in kürzerer Fassung*, vi. 214 6. १५५२. १) Emended; A सापशेवेली. १५५०. १) Emended; A चरण.

स मयदिगुणाकौमुदेदप्रस्विजावमहः । पुनः पुनः शिष्यमाणसस्यवमीसयोर्भिः ॥१५५८॥
 अनवस्थितपाण्यन्तावातमचलितं इवम् । निरोदुं बहुशः कर्षवष्टवल्गायई करम् ॥१५५९॥
 खस्वाडश्रीर्षपर्यन्तलम्बिनीः कुन्तलच्छटाः । प्रापयन्भवणोपान्तं करेण गलितासिना ॥१५६०॥ 1580
 लङ्घ्यलम्बनिर्भूषभोत्रपालिलताच्छलात् । कालादिनेव मूर्तेन वेष्टितोच्छुष्ककन्दरः ॥१५६१॥
 निस्तम्बूलतयोच्छुष्को अनुपीताविवाहकृत् । भोष्टानुक्षिप्य कृष्णेण विहलो जिहवा लिहन् ॥१५६२॥
 कनीनिकासकरेण क्षामभूषरमाननम् । उन्तामीकृत्य पृष्ठस्थाः पदयन्दीवमनाः शिवाः ॥१५६३॥
 परिधमसङ्गनान्तस्तः स इदृशो जमैः । बद्धिदानोद्यतास्ताथ वारयन्करसंज्ञया ॥१५६४॥
 महाराजस्य वेदमाभूराजधान्यन्तिकेपि यत् । तीर्त्वा जमकचन्द्रेण तत्र बहिररीवत् ॥१५६५॥ 1585
 राजधान्युन्मुखं दृष्ट्वा ज्वलन्तं बह्निमागतम् । भेजे पलायनं भोजो राज्यं निधिस्य शरितम् ॥१५६६॥
 स भूलैर्बिद्विषां भीमैर्नडैरिष तिरोहितम् । द्वारं भिष्वा तुरंगस्यः प्राङ्गनाभिर्यवी बहिः ॥१५६७॥
 पञ्चैः साहिभिः सार्धं लोहरौन्मुख्यमाभितः । प्रतस्थे सेतुमुपीर्यं सिंहराजमठावणम् ॥१५६८॥
 यातस्य इक्ष्मणास्त्रनोः साक्षुरालोकबन्धिसाम् । राजान्धवारैः सहितो वेदमनां बहिरभेदीत् ॥१५६९॥
 भ्रान्तरे मर्तुकामास्त्रातुं काश्चिद्भृपाङ्गनाः । अहममिस्तस्परिजनैरभञ्जत वतुष्किका ॥१५७०॥ 1570
 शाहिपुष्यस्तदज्ञांत्वा धात्रवः पतिता इति । मत्वा वतुष्किकाभृङ्गे ततोभिमुदरीपयन् ॥१५७१॥
 वास्तव्या डामराध्याय प्रन्तोन्वोन्वमुदाधुषाः । ज्वलतः क्षमापतिगृहाङ्गाङ्गागाराद्यलुण्ठयन् ॥१५७२॥
 केचित्तत्र वधं प्रापुर्धिपदं केचनात्यजन् । अदृष्टवस्तुसंग्रामिः केषांविद्यास्वदामवत् ॥१५७३॥
 सितेयं शर्करेत्येकः कर्पूरं वदन्नेक्षिपत् । ततः सरिति तद्गण्डं निर्देग्भबदनो व्यधात् ॥१५७४॥
 पामरैः स्वर्णचित्राणि कैश्चिस्वर्णमहेच्छया । विनिर्देग्धानि वासांसि विचिंतं भस्म चादरात् ॥१५७५॥ 1575
 भविदमीत्तिकस्तोमः सिततण्डुलविभ्रमात् । कवित्पामरनारीभिर्बरहेषु विचूर्णितः ॥१५७६॥
 वसन्त्यदृष्टे देशेस्मिन्खलीकारेण तादृशा । एषं विजम्बिता लक्ष्मीर्न पुनः काप्यदृश्यत ॥१५७७॥
 विद्याभरीरिबोदात्तवेषाः क्षमापतिद्वन्द्वरीः । हरन्तो डामराः क्रुरा इदयन्ते स्म पदे पदे ॥१५७८॥
 वसन्तलेखामुखाः सस्तुपास्तत्र अकिरे । निर्यातशेषाः स्वान्देहात्त्रयः समदशाभिसान् ॥१५७९॥
 गृहाणां इक्ष्मणानामभूयतं चटकृतिः । गाढोष्मकथमानाभसिन्धुषोषप्रतीतिहृत् ॥१५८०॥ 1580
 श्रीपद्मश्रीप्रपापार्थस्थितस्तद्वीक्ष्य पार्थिवः । भार्थं शोकमिमं शोकास्मृत्वापाठीत्युनः पुनः ॥१५८१॥
 प्रजापीडनसंतापास्तमुद्रतो हुताशनः । राहः कुलं भिवं प्राणाद्यादम्भा विनिवर्तते ॥१५८२॥
 इग्धाय राजभार्गं तामुच्छलो डामराश्वितः । अत्यक्तसैन्यं वीक्ष्वारिं पारमेवातरत्युनः ॥१५८३॥
 ततो युद्धा मर्तुमिच्छन्निये राजाकुलात्मताम् । उन्वावधैर्मतिद्वेषैः पदातीर्णा क्षणे क्षणे ॥१५८४॥
 गच्छन्नन्तपालादिराजपुत्रधिया मृधम् । इच्छनावकवाक्येन न्यविष्यत पदे पदे ॥१५८५॥ 1585
 बुधस्व लोहरं वाधि शशीत्युधे वं चण्पकः । प्रयागस्योत्तरः पक्षः प्रत्यभाक्षामिमः पुनः ॥१५८६॥

१५७१. ') Emended; A 'स्तदा ज्ञात्वा. १५७५. ') Emended; A 'स्तोमसिन्धु'. १५७७. ') Emended; A वसन्त्यदृष्टे.
 १५७८. ') Emended; A 'वेद्याः. १५८०. ') Emended; A 'भूयन्त. १५८५. ') न wanting in A; supplied with R C.
 [C. VII. 1571 163 C. VII. 1589]

- वार्तामनुष्ठा पुत्रस्य मृषतिर्वाकुलीभवन् । पदवीं भोजदेवस्य याहीत्याह स्र चप्पकम् ॥१५८७॥
 प्रयागमात्रानुचरो रामन्संपत्स्यसे क्षणात् । तस्मान्मामपि मा त्याक्षीरित्यूवे तं स निःश्वसन् ॥१५८८॥
 सोन्तर्वाप्पस्तं बभाषे निर्द्वाहोसीति कथ्यते । स्वबाप्यस्मिन्क्षणे कस्मात्तस्माद्गुणकुचते वचः ॥१५८९॥
 1590 विना पुत्रं न पश्यामि सार्केपि दिवसे दिशः । एवं तस्मिन्नङ्कसंवृद्धे न मन्युं कर्तुमर्हसि ॥१५९०॥
 अश्रानिमित्तं कलहस्तेष्वेव दिवसेष्वभूत् । मन्त्रिणो राजपुत्रेण तेन तस्वाभिमानिना ॥१५९१॥
 गिरा प्रभोरुपालम्भस्तदागूरुणगर्भया । स लज्जानञ्जवदनो राजपुत्रानुसार्थगात् ॥१५९२॥
 पञ्चाशताश्वारैः स भानृभृत्यादिभिः समम् । उत्तीर्णः सरितः पारमात्मना पञ्चमोभवत् ॥१५९३॥
 भानृदयेश्वारे च शेषारंजात्मजे पथि । इताथे पतिते सोभूद्भनकेनाम्बितो भ्रमन् ॥१५९४॥
 1595 अनाप्रब्रजाजस्रनोवार्ता वा बर्त्मनाप्यटन् । गलितेहनि संप्राप वितस्तासिन्धुसंगमम् ॥१५९५॥
 एवमात्मान्पुत्रानुपुत्रमन्वेष्टुं प्राहिणोद्युपः । अन्येपि तन्मिषं लब्ध्वा तस्य पार्श्वदवाचलन् ॥१५९६॥
 उत्कोषादायिना क्रुद्धं राजपुर्यादिविभवे । योग्यानसहता मृत्याभिःसारः कटकः कृतः ॥१५९७॥
 लोहरप्रस्थितौ विघ्नं राजां पुत्रस्य कारितः । प्रवेशितः पुरं वैरी राजन्यन्याहवाकुले ॥१५९८॥
 सर्वस्वभ्रंसिना येन स एव नृपतेरभूत् । तदाप्युचितकर्तव्यनिवेद्या दण्डनायकः ॥१५९९॥ तिलकम् ॥
 1600 राज्ञः कृत्वावसन्नस्य भृङ्गतो बहुमन्त्रितम् । नैकत्र कृष्टिः कर्तव्ये काप्यधीरधियोभवत् ॥१६००॥
 सर्वैर्यथा निखिलरन्ध्रमुखेन वंशः संपूरिता न खलु शब्दमपाकरोति ।
 तैस्तैस्तथा बहुपथप्रचयेन मन्त्रः संकल्पितः किल न निश्चयमभ्युपैति ॥१६०१॥
 भाग्यक्षयस्यैतदेव लक्षणं प्राकृतोपि यत् । अपृष्टः कथयेद्वाष्टर्चान्मन्त्रं स्वहृदयोचितम् ॥१६०२॥
 त्रैलोक्यनाम्ना सूतेन शंसता दण्डनायकम् । निरोध्य बल्गामित्यूवे भूयः क्षमाभृदणोन्मुखः ॥१६०३॥
 एकाङ्गैः साश्वारैः प्राग्जिगाय त्वंस्तितामहः । तद्गच्छामोक्षपटलोपान्तं तत्संपहेच्छया ॥१६०४॥
 1605 पदातिप्रायसैन्व्यास्तासिहन्मः संहताभिपून् । पश्चात्पित्य तैः साकं द्येना इव विहंगमान् ॥१६०५॥
 ततश्चिलिपावेव राशि तत्कटको दिशः । सवृष्ट्यम्बुदतो रङ्गपेक्षिलोक इवागमत् ॥१६०६॥
 पारेवितस्तां प्राप्तेभ्यः पाथेयायात्मजन्मनः । स शेर्याराजजन्मभ्यो रत्नवैवेयकाद्यदात् ॥१६०७॥
 आरामिकैस्तैः संप्राप्ते राजविह्वे क्षणादिषु । तेजःस्फारोजितो राज्ञः गतभीर्दृशे जवैः ॥१६०८॥
 पदे पदे अक्षयमानसैन्योक्षपटलादिषु । स्थानेषु चाभ्रमीत्कश्चिन्न च तस्यापदन्तिकम् ॥१६०९॥
 1610 संभयार्थ्यं बभ्राम सार्थं वेदमानि मन्त्रिणाम् । प्रवेशं प्रददौ चास्थ न कोपि द्वारि तस्युपः ॥१६१०॥
 प्रायोपवेशकुशलाः शक्तास्त्वन्ते न कुत्रचित् । मिथ्यासंभावनाभूमिभूपानां ब्रह्मबन्धवः ॥१६११॥
 ये केपि देशे सन्त्यस्मिस्तत्रेष्ट्वास्थया भ्रमन् । प्रविधुर्गुह्यान्प्राप कपिलाख्यस्य मन्त्रिणः ॥१६१२॥
 तस्मिन्लोहरकोटस्ये तत्पत्न्या स्यातुमार्थितः । नैमिष कोटं गन्तुं न प्राविक्षवैवमोहितः ॥१६१३॥

१५९४. ¹) Emended; A आहृष्टि.—²) Thus A; cf. vii. 1607. १५९७. ¹) Emended; A पञ्चसारः. १५९८. ¹) Emended; A राजपुत्रस्य. Cf. vii. 1453. १५९९. ¹) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १६०४. ¹) Emended; A प्राग्जिगायन्तस्तिता. C "गाव तस्तिता". १६०७. ¹) A, शेषा - - राजन्यभ्यो, अ subsequently supplied by A₁ or later hand but comp. शेषा-राजात्मजे. vii. 1594.

आर्तस्य तस्य तत्पुत्रैः पितृवहोहकारिभिः । अणिकैश्चतुर्णस्य स्वं निःस्थैरिव गोपितः ॥१६१४॥
 सदोषोस्मीति सोहासीस्वयं भृशन्विगर्हणाम् । तदैव गोपिताशेषकृत्वो दुर्मन्त्रिभिः पुरा ॥१६१५॥ 1625
 गृहीतसर्वभैराहयः पार्श्वस्थेष्वप्यविश्वसन् । अमृश्रक्षुक्षुमुत्तीर्णो नितरां विरलानुगः ॥१६१६॥
 प्रख्यापयन्तः संभूर्तिं षट्त्रिंशति कुलंषु ये । तेनस्विनो भास्वतोपि सहन्ते नोद्यकैः स्थितिम् ॥१६१७॥
 तेष्वन्तेनन्तपालाया राजपुत्रास्तमत्यजन् । सान्द्रतां दधति ध्वान्ते स्थगिताश्वाः पदे पदे ॥१६१८॥
 बाहनाज्जोहिलमठोपान्तं माप्यावलीर्णवान् । स दण्डनायकेनापि तस्वजे सानुजन्मना ॥१६१९॥
 इहास्मच्छुभुरावासस्तत्र वस्तुभिर्मां निशम् । वीक्ष्य ते स्थानमेप्यामीत्युक्त्वा व्याजेन सोचलत् ॥१६२०॥ 1620
 शिवासोरनुजं तस्य पायेयार्थं प्रयागकः । यथान्नेद्भ्रमस्मै स प्रादास्तच्छुभ्र तत्पुनः ॥१६२१॥
 पर्याप्तुकावशेषभीस्ततो वा शेषजीवितः । प्रयागशेषानुचरो नृपतिः समपद्यत ॥१६२२॥
 सूदक्ष्यकभृत्स्यस्य जलकाख्यस्य तत्क्षणम् । मुक्तो नामान्तिकं प्राप्नो नृपतेराप्रतामणात् ॥१६२३॥
 उदीपयिहितैः खतैरमे दुःसंचरा क्षितिः । धाम्यतस्तानुवाचेति नारी काश्चिहुहान्तरात् ॥१६२४॥
 तनस्तीरे वितस्ताया निषण्णेस्मिन्प्रयागकः । गन्तुं जयपुरं कोटमानुहाव स नाविकान् ॥१६२५॥ 1625
 स हि प्राक्संविदं चक्रे तत्रत्यैः सह शस्त्रिभिः । नृपं प्रेयाभयं नेतुं भीमादेवस्यं मन्विरम् ॥१६२६॥
 उच्छलाभयिणाप्युचे भीमादेवेन येन सः । राज्ञोनुगो गमिष्यामि प्रविष्टस्वोपवेशनम् ॥१६२७॥
 नौचरैरापतां नावमारुरोह न भूपतिः । नाशोन्मुखः समासन्नदृष्टिपातभयाकुलः ॥१६२८॥
 पर्याप्ततत्कालकरस्थभोगिसंदर्शनेनेथ मतिप्रदीपः ।
 क्षिप्रं प्रशान्त्युन्मुखातामुपैति बिनाशकालेषु शरीरभाजाम् ॥१६२९॥
 तस्मिन्श्रोहद्वभिक्षेपि यस्य मानव्रतः परम् । अनन्यालोकिकी वृष्टिर्भेजे कुलवधूव्रतम् ॥१६३०॥ 1630
 नीलाश्रीयः स बिम्बाख्यो ह्यमरोभिलितोद्वितैः ।
 तदपि प्रययौ राज्ञो विस्मृतिं संभयार्थिनः ॥१६३१॥ युगलकम् ॥
 ततः प्रावर्तत त्यक्तुं वारि वारिमुचां गगः । क्षमामिव क्षालयितुं ब्रह्मस्पर्शेन दूषिताम् ॥१६३२॥
 भूर्निर्जना वृष्टिपातस्तमिक्षा दुःसहायिता । वैरिभीतिरिति प्राभूर्तिकं किं तस्य न दुःखदम् ॥१६३३॥
 इति वृत्तानुरोधेन धिग्दुष्कर्मविधायिनाम् । अस्मर्तव्यमपि व्यक्तं नाम बाहिष्यतेधुना ॥१६३४॥
 सोमानन्दाभिधानस्य पूज्याः सिद्धस्य देवताः । सोमेश्वराभिधाः सन्ति काश्चित्पितृवनान्तरे ॥१६३५॥ 1635
 तस्माच्छ्रिताङ्गना मुक्ततरुप्रच्छन्नवाटिका । अमृदुणाभिधानस्य कुटी क्षुद्रतपस्विनः ॥१६३६॥
 वारस्त्रियां स विरहभुजंगीतिप्रसिद्धया । भिक्षाख्यया समं भेजे चेष्टितं कुट्टिनोचितम् ॥१६३७॥
 तस्य प्रतापगौरीशदेवागारान्तिकस्थितेः । कुटीं मुक्तेन तां निन्द्ये क्षमाभृदस्तु स तां क्षपाम् ॥१६३८॥
 मुक्तमालम्ब्य नृपतिस्तमालम्ब्य प्रयागकः । यान्ति स्म विद्युद्योतेन क्षमां पश्यन्तोन्तरान्तरा ॥१६३९॥
 निहृष्णीषोक्तसंस्पृक्ततवासाः स्खलन्तः । स तां प्रयागमुक्ताभ्यां कथञ्चित्प्रापितः कुटीम् ॥१६४०॥ 1640

१६१८. ^१) A₁ writes here ३ (instead of पुनम्?). १६१९. ^१) Emended; A सोमजन्मना. Cf. vii. 894. १६२०. ^१) Emended; A निजम्. १६२१. ^१) Emended with C; A तं पुनः. १६२६. ^१) Emended; A नृणावेवस्य. १६३१. ^१) Emended; A वानराभि°. १६३३. ^१) Thus A. १६३६. ^१) Thus A₁; A₂ वनाभिक्षे. १६३६. ^१) Thus A₁; A₂ अमृदुणाभि°. १६३७. ^१) वारस्त्रिया supplied by A₂ in space left by A₁. १६३८. ^१) Emended; A क्षपाम्.

- तदा कुमन्त्रिनिकृष्टं स व्यापहारणक्षमम् । शोचन्सस्मार कन्दर्पं रुद्रं दैत्यमिवोत्पलः ॥१६४१॥
 प्राकारमूर्धा मुक्तेन प्रविष्टेन इतार्गलाम् । नृपः कुटीयाङ्गनोर्वा विवेशास्थिततापसाम् ॥१६४२॥
 विशतोद्दमक्षतः पादस्तस्यासृग्दक्षिणोत्स्यजत् । मेने तेनानिमित्तेन स मृत्युं समुपस्थितम् ॥१६४३॥
 कुद्यामर्गलरुद्धायां निषण्णस्याङ्गने ययौ । रात्रिर्भीतिमतो भीमा तस्य घोराभ्रमालिनी ॥१६४४॥
 1645 पङ्कोपलिप्रः पङ्गाङ्गस्थण्डिलस्थो निनाय ताम् । दासकम्बलिकाच्छन्नगात्रो वृष्टशुक्तरां निशाम् ॥१६४५॥
 विसस्मारान्तराहुः खमासीनप्रचलायितैः । निर्भिद्रस्त्वभवच्छुभाङ्गदयस्त्रिभ्र समाकुलः ॥१६४६॥
 कोहं केनाभिभूतोद्य क वतं कोनुगोधुना । किं कृत्यमिति निर्ध्याय मुहुर्मुहुर्कम्पत ॥१६४७॥
 हतं राज्यं प्रिया दग्धा भ्रष्टः सनुरवान्धवः । जातोस्त्व्येकाक्यपाथेयो तुवम्भिक्षाभुजोङ्गने ॥१६४८॥
 इत्येकैकं च निर्ध्याय दुःखं नैक्षिष्ट सोपरम् । प्राप्तावसादं शोचन्तमास्मत्तुल्यं कथास्वपि ॥१६४९॥ युग्मम् ॥
 1650 भोजस्तु वाजिभिर्द्वित्रैरवशिष्टैः समं व्रजन् । हस्तिकर्णान्तरं प्राप निर्गत्य नगरान्तरात् ॥१६५०॥
 व्रजतस्तस्य भीरासीद्वियतं पञ्चधैर्दिनैः । पुनः संप्राप्त्यां राज्यं यदीन्द्रोपि भवेद्रिपुः ॥१६५१॥
 गर्भवास इव पौरुषे स्फुरन्किं न कर्म पुरुषधिकीर्षति ।
 कर्मवायुरिव संस्पृशन्हठान्मृहमेव कुरुते तु तं विधिः ॥१६५२॥
 मातृभिर्दत्तपाथेयं भृत्यं नागेश्वराभिधम् । प्रतीक्षमाणधके स रङ्गवाटान्तरे स्थितिम् ॥१६५३॥
 भून्ये देवगृहे तत्र तिष्ठन्भुत्वा समागतम् । स निर्ययौ तेन तस्मिन्निःशङ्कं प्रहतं पुनः ॥१६५४॥
 1655 तत्र प्रादुष्कृतद्रोहे क्षत्रधर्मादविच्युतः । राजपुत्रः स यद्यके न तत्कस्याद्भुतावहम् ॥१६५५॥
 स सिंह इव संहारं कृत्वा युधि विरोधिनाम् । अस्त्राङ्गरागलिप्राङ्गो वीरशय्यामभुवयत् ॥१६५६॥
 भ्रातास्य मातुलापत्यं विपेदे पद्मकाभिधः । खेलो लालितवधैव संख्येसंख्यपराक्रमः ॥१६५७॥
 मठं सूर्यमतीदेठ्याः शर्वर्याम् लोविशत् । भ्राताप्यस्य रणभ्रान्तो लवणोत्सात्समाययौ ॥१६५८॥
 हतं भोजं भुतव्रतोर्हर्षमात्रे स्थिते तयोः । मनस्युसन्नातभूलेभिरेषैका पर्यशिष्यत ॥१६५९॥
 1660 प्रापमप्रापव्रज्यं तथापि प्रत्यभान्तयोः । प्रवासे विस्मृते राज्यदुखे लब्धे च कुञ्चिन् ॥१६६०॥
 प्राङ्गे कुतश्चिदानीतो मुक्तेनान्विष्य तापसः । प्रणम्य नृपतिं चक्रे स्वकुटीं तां निरर्गलाम् ॥१६६१॥
 तां दंशमशकाकीर्णामास्तीर्णतृणविष्टराम् । कृताम्बुसेकां मुक्तेन नृपतिः प्राविशस्कुटीम् ॥१६६२॥
 यद्विरा बहुमानोभृच्छ्रुतया भुभुजामपि । स भूभृष्टाटुकारित्वं भीनो भिक्षाभुजोप्यगात् ॥१६६३॥
 भिक्षाकस्योचितं माम्यमनुदात्तं त्रपावहम् । आलापाभ्यवहाराभ्यां तस्य शृण्वन्स विष्यथे ॥१६६४॥
 1665 स भिक्षाकः प्रयागेन विक्रयायाधरांशुकम् । निजं दत्त्वा विससृजे विपणिं भोज्यसिद्धये ॥१६६५॥
 कदुन्किः कटुवागये परोक्षं भेदभीतिकृत् । कुतापसो दीस्थ्यहेतुर्नृपस्यारिर्यथाप्यभूत् ॥१६६६॥
 मध्याह्ने स्कन्धविन्यस्तभोज्यभाण्डकरण्डिका । तपस्विन्याप्यथानिन्ये तेन क्षुद्रतपस्विना ॥१६६७॥
 भृत्यभिक्षाकयोः पूर्वं स्त्रिया अप्यथ पार्थिवः । एवं वीक्ष्य गोचरीभूतं निराशो जीवितेभवंत् ॥१६६८॥

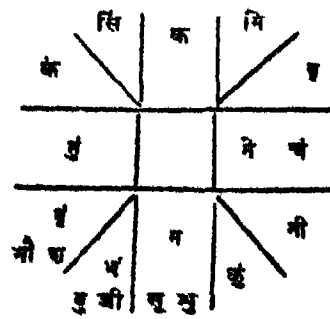
१६५४. ¹) Emended with C; A °भीतिमतो. १६६१. ¹) प्राङ्गे कुतश्चि, पस, चक्रे स्वकुटीं तां, supplied by A₂ in space left by A₁. १६६२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'वापस'.—²) Emended; A °मेषका°.

तेन प्रयागोपहतं भोज्यं तदनुरोधतः । स्पृष्टमेव न मुक्तं तु तीव्रतुःखोल्लवणात्मना ॥१६६९॥
 का चार्तेति प्रयागेन प्राङ्गनस्थेन पृष्टया । तापस्या घाम्बया व्यक्तमुक्तो भोजवधस्ततः ॥१६७०॥ 1670
 मिथैतादिति तेनार्थं कथ्यमानोपि पार्थिवः । भुक्तिं तामङ्गशकुनं परीक्षामुञ्च नान्यथा ॥१६७१॥
 नारोहति शिवं शबोरप्रियाख्यायिनोपि यत् । तस्य संबन्धे तुःखं निमग्नस्य तदापदि ॥१६७२॥
 स शोचन्नात्मजं बाल्ये नीत्यै यां यन्त्रणां व्यधात् । आजन्म तुःखदायित्वं मेने तस्यात्मनस्तथा ॥१६७३॥
 हतः स समरे वृत्त्या प्रथोरस्पृहणीयया । जज्ञे तेनातिवास्तव्यादङ्गुशावीव घातितः ॥१६७४॥
 गात्रेषु हारान्पुत्रस्य यौवनव्यूहवक्षसि । पश्यन्नात्मनि संकलौर्विहलः सोऽकृताशिषः ॥१६७५॥ 1675
 रक्षणीयो हतो बालो वृद्धस्त्वेषं स्वजीवितम् । रक्षाम्यनुंभिताचरिर्जिह्वायेति स चिन्तयन् ॥१६७६॥
 एवं स पुत्रशोकेन धृतावाच्ययथो व्यथन् । निनाय तापसावासे द्वितीयामपि यामिनीम् ॥१६७७॥
 कृतार्थनः प्रयागेन प्रयातुं भगवन्मटम् । शोकहारितधी रात्रौ न संकल्पमपि व्यधात् ॥१६७८॥
 लम्बेन्दुवदनं सान्द्रावद्यायाम्भोजुर्वाषिणी । रथाङ्गाक्रन्दिनी रात्रिः सशोकेनाथ सागमत् ॥१६७९॥
 क्षुत्पिपासापरिक्षामं प्रभुं वीक्ष्य स तापसः । प्रार्थते स्म प्रयागेन प्रातर्भोक्तव्यसिद्धये ॥१६८०॥ 1680
 उपनिन्द्ये विनिर्गत्य प्रविष्टस्तापसस्तयोः । सव्यञ्जनाक्षपूणे द्वे पात्रे -- क्षणात्पुरः ॥१६८१॥
 कस्यापि गृहिणो वागोत्सवादिने मयाकते । तस्मिन्नित्युक्तवत्युक्ते विनिश्चस्य प्रयागकः ॥१६८२॥
 राजन्स्वामिविद्योगोस्मिन्पश्य लोकस्य सुस्थताम् । स तं जगाद विहसन्किं मूढ इव भावसे ॥१६८३॥
 यो गतो गत एवासौ तत्क्षत्या नापरः क्षतः । सर्वे निजसुखापेक्षी न किञ्चित्कोपि शोचति ॥१६८४॥
 लोकैकत्रक्षुपि गते परलोकमर्के लोकः स्वपितृखिल एव सुखं गृहेषु ।
 कोन्यो विचिन्तयितुमर्हति विश्वमेतन्निष्ठेन्मया विरहमेत्य कथं किलेति ॥१६८५॥ 1685
 पुत्रस्य ज्ञेहविश्वासः पूर्वमास्तं क्षये भुते । वयैकः प्रभवेक्षान्यस्तथा स्नेहोपि देहिनः ॥१६८६॥
 अहमेव हनं पुत्रं भुत्वा जीवितजीवितम् । निष्ठामि स्वस्थवद्यत्र तत्रान्यो निन्द्यतां कथम् ॥१६८७॥
 इत्युक्त्वा विरते रात्रि पुनर्गृहं प्रयागकः । प्रैरयत्तापसं भोज्यं कर्तुं ते भाजने त्यजन् ॥१६८८॥
 अस्तनव्ययशिष्टं मे पर्याप्तं नास्ति वेतनम् । यते तथापीत्युक्त्वा स सखेद इव निर्ययौ ॥१६८९॥
 गोचरं रहस्यभणितमत्यल्पहृदयातिथि । अमृतं पारतमिव नाल्पसस्त्रैः सुदुर्जरम् ॥१६९०॥ 1690
 कुत्सो मनोरथो नाम विप्रस्य वनवासिनः । सुहृत्तपस्विनस्तस्य तां कथामुपलब्धवान् ॥१६९१॥
 राज्ञः संदर्श्य दायादं भवावो भूतिभाजनम् । इत्युक्त्वा तेन निन्द्ये स त्रोरधृतां क्षुद्रतापसः ॥१६९२॥
 जज्ञे भूत्येन गर्हेण जातः सोऽन्त्येन केनचित् । सृष्टं यस्सदसतोर्जापके जन्मकर्मणोः ॥१६९३॥
 इहाराजस्तां प्रवृत्तिं बुद्ध्वा ताभ्यां न्यवेदयत् । उच्चलाय समादिक्षत्कार्ये तत्र तमेव सः ॥१६९४॥

१६७९. ¹) Emended, A तेनार्थं. १६७३. ¹) स्तथा supplied by A₂ in space left by A₁. १६७६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ हुनी.—²) रक्षाम्यनु and ताचारे supplied by A₂ in space left by A₁. १६७९. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ वदमा.—²) Emended with C; A °दयायोम्भो°. १६८२. ¹) Two aksharas wanting in fourth pāda; the lacuna not marked in A; C लक्षणात्पुरः. १६८६. ¹) Thus A₁; A₂ पूर्वमास्तं. १६८८. ¹) प्रैरयत्तापसं supplied by A₂ in space left by A₁. १६९२. ¹) Emended; A सोऽन्त्येन.

- 1695 केचित् भूर्तिभिश्चाख्यमिहाराजोपसर्पणे । कावत्स्य कारणं प्राहस्तयोस्तापसविप्रयोः ॥१६९५॥
 धार्ता वेदवगीतेयं छत्रहृभोवसंकुले । काले तद्भृत्पपाशस्य तस्यैव द्रोहमुखयता ॥१६९६॥
 श्रपाकस्कन्धमाकडो लम्बा तास्ता विमाननाः । विपदे यत्स कारायां युक्तं तत्तस्य कर्मणः ॥१६९७॥
 क्षुत्सो हर्षदेवस्तु प्रयागेनार्थितोसकृत् । प्रत्यये पुत्रशोकेपि भोजनाद्याकरोन्मनः ॥१६९८॥
 गृहीतभोजनं जानम्प्राप्तं प्राप्तं स तापसम् । तमोरेर्बर्हिरेक्षिष्ट नीडाच्छिभुरिवाण्डजः ॥१६९९॥
- 1700 अपश्यञ्च कुटीं कृत्वा वेदितामेव्य शस्त्रिभिः । शुभाव वाङ्मनद्वाराद्यार्थमाणार्गलाङ्गुलिम् ॥१७००॥
 जानञ्जातं ततो द्रोहमङ्गनात्तापसाधमम् । सशस्त्रिणं मुक्तमेहीत्याह्वयन्तं व्यलोकयन् ॥१७०१॥
 मुक्तं विसृज्य कृत्वा च द्वारमुद्घाटिताररि । त्यक्तभीरादधे लष्ठी क्षुरिकामन्तिकस्थिताम् ॥१७०२॥
 एकस्तस्वविधं क्रूरः साहसाहंक्रियोन्मदः । आरुहोहाथ कृष्टासिधेनुः कत्रचितो भटः ॥१७०३॥
 तं राजा संकटकृटीरुद्रायामोप्यपातयत् । क्षितौ व्याथामकुशलो नावभीष्कपया पुनः ॥१७०४॥
- 1705 पतितेन हतेनार्थो वराकेणामुना न मे । इत्युचे दुरहंकारपस्तस्तस्मिन्नपि क्षणे ॥१७०५॥
 नीधमुत्पाद्य निपतन्नेकोन्योप्युत्पन्नभटः । मयाङ्गुली न्यपततां तं विलोक्योद्यतायुधम् ॥१७०६॥
 पृष्ठे पूर्वं प्रविष्टस्य तिष्ठन्स्थामकनिष्ठुरः । स रुरोरिष चामुण्डा रेजे दण्डाकृतिः क्षणम् ॥१७०७॥
 न सिंहनादैर्भो मेरीतूर्यषोर्धैर्न योन्मदैः । शस्त्रशब्दैः स शुभुभे भूपत्यान्तक्षणे रणः ॥१७०८॥
 आखोर्भाण्डप्रवेशस्य विडाला इव डामराः । परं प्रवेशितास्तस्य निःशब्दं शस्त्रिणः कुटीम् ॥१७०९॥
- 1710 अधान्यो नीधमार्गेण संप्रविष्टः प्रयागकम् । हस्ता दोग्धि च शीर्षे च राजानं समुपाह्वयन् ॥१७१०॥
 राज्ञः प्रहरतः शस्त्रं यञ्जयित्वा स शस्त्रभृत् । वक्षसि क्षुरिकाघातद्वयं प्राहास्कृतस्वरः ॥१७११॥
 धर्णान्महेभ्ररेत्वेनान्द्रुक्ता गतजीवितः । पपात निहतो भूमौ छिन्नमूल इव हुमः ॥१७१२॥
 पलाय्य संप्रविशतो योग्यधीरस्य यादृशः । चक्रवर्त्यपि स प्राप वधं त्रेहमनि तादृशम् ॥१७१३॥
 नान्यः स इव कालेस्मिन्ददो भूतिमाद्युपः । गर्गनिर्हरणत्वं च तस्येशान्यस्य नेक्षितम् ॥१७१४॥
- 1715 यद्देकेनैव संपामत्रैमुख्येनोद्यतात्मनः । सर्वप्रकारसुमर्गं माहात्म्यं तस्य खण्डितम् ॥१७१५॥
 नेयमुद्धिस्वमेवासीदथ वा तस्य वृषणम् । सर्वकेशावहा दोषाः कृत्स्नास्त्वन्मन्त्रिणां पुनः ॥१७१६॥
 ह्यन्तर्वारिप्रतिः साष्टमासा यस्य वयःसमाः । स भुक्तभद्रपञ्चम्यां हतोद्ये समसप्तते ॥१७१७॥
 राजा दुर्योधन इव स्वर्गशब्देदमिच्छता । सोभूज्जातकयोगेन कारितः स्वकुलक्षयम् ॥१७१८॥
 तस्यासम्भर्माकंजी जीवकुषी भक्रोष्णम् शशी । तनयानिषजाभिन्नलेपु कर्कटजन्मनः ॥१७१९॥

१६९५. ^१) Emended; A शुभिधा°. Cf. viii. 94. १७०५. ^१) Emended; A संकटी कु°. १७०७. ^१) Emended with C; A प्रविष्ट. १७१०. ^१) Emended; A ह्यन्तर्वारिप्रतिः. १७१९. ^१) Emended; A तस्यासी श्ना°.—^१) Emended with C; A °प्यगी.—^२) A₂ explains this verse by the following janmachakra :



चन्द्रदैत्येज्वपापेषु समदात्मजगेषु वत् । भासुः ह्यसंहिताकाराः कौरवादीन्कुलान्तकान् ॥१७२०॥ 1720
 निर्ग्राह्यो जनः कृत्स्नो देशेस्मिन्वैरिणोन्तिकम् । दस्वोरिव शिरश्छिन्त्वा स्वामिनोपि निनाब तत् ॥१७२१॥
 तस्योत्तमाङ्गे भूमर्तुश्छिद्यमाने ससागरा । चक्रम्ये भूर्निरभापि शीर्षुष्टिं महतीं जहौ ॥१७२२॥
 तम्मुण्डे लघुडाब्दे यद्युक्तं जनो व्यभान् । अभूत्तेनाभिशापेन सोमे दीर्घोपसर्गभाक् ॥१७२३॥
 मण्डले देवविम्बानां यथामुष्मिन्विपाटनम् । तथा नवं प्रववृते भूपतेर्मुण्डखण्डनम् ॥१७२४॥
 नैसिष्ट तच्छिरः प्राप्तमौचित्यादुच्छ्रितो नृपः । भूत्वा शिरमुदञ्जस्तु कारयामास वङ्किसात् ॥१७२५॥ 1725
 धिक्कष्टं तस्करस्वेव तादृशश्चक्रवर्तिनः । मोक्षलाक्षां विना प्राप्ता क्षरीरेणान्तसक्तिया ॥१७२६॥
 भृत्यस्वक्तो नष्टबंशो गौरकारुषेन केनचित् । स काष्ठागारिणा चक्रे नमोनाथ इवामिसात् ॥१७२७॥
 दीर्घो हर्षनृपोदन्तः सोयं कोप्यजुतावहः । रामायणस्य निवर्तं प्रकारो भारतस्य वा ॥१७२८॥
 भाग्याम्बुवाहनडितस्तरलाः भियस्तास्तथावसानविरसं प्रसभोक्षतत्वम् ।
 तथापि त्रैप वन मोहहताशयानां शान्तिं प्रयाति विभवानुभवाभिमानः ॥१७२९॥
 नाश्वन्यप्यबरोधिकापरिकरे नैकापि चक्रन्द तं तावत्स्वप्यनुगेषु नानुसृतवान्कोप्यास्त मीर्ये व वा ।
 लोकस्य स्वप्नखोपलिप्रमनसो वीर्येति निःस्नेहतां निर्वेदं समुपेत्य नाभयति धिक्स्वान्तं वनान्ते रतिम् ॥१७३०॥ 1730
 नादौ किञ्चिद्भवति निवर्तं यद्य पश्चात् किञ्चिन्मध्येकस्मात्सपदि घटयन्तीस्थवीस्थानुरोधम् ।
 निःशीर्षाङ्गिर्नट इव मुहुः कोपि जन्तुर्नटित्वा नो जानीमो भवजवनिकान्तर्हितः क प्रयाति ॥१७३१॥
 भीः सांतवाहनकुलेकान् कान्तिराजबंशे स्यजन्त्युदयराजकुले प्रतिष्ठाम् ।
 भृङ्गं क्षुरैरिहितं जहती हिमात्रेर्दिव्ये तटे क्षुरगिरेरिव वासरभीः ॥१७३२॥
 इति काश्मीरिकमहाभारतचरणकप्रभुसूनोः कच्छणस्य कवेः कृतौ राजतरङ्गिण्यां सप्तमस्तरङ्गः ॥
 समाप्तानवनावस्थां व्यहोनायां रहीभुजः । षडजोदयराजस्य वंशे जाताः प्रकीर्तिताः ॥
 राजानः ६ श्लोकाः १७२३ ॥

१७२०. १) A, gloss सु. १७३२. १) Emended; A नीसात्.—१) Emended; A काप्तराज°. Cf. vii. 1285.
 Colophon. Thus A₁, perhaps for १७३२. A₁ adds here निश्चितश्चैव नवा राजानकरत्नकण्ठेन.

॥ अष्टमस्तरङ्गः ॥

ॐ नमो विप्रहर्त्रे ।

- मौढाः कञ्जुकिनो जरहरवृषः कुञ्जसुषारद्युतिर्नित्यामोपि बहिष्कृतः परिकरः सोयं समस्तोप्यशो ।
अर्धाद्यशसनीकृताङ्गवता आरिचर्याविदा सा भियांशुरितं चराचरगुरोरन्तःपुरं पार्श्वती ॥१॥
- उच्चकोपमसादोभूत्कञ्चिष्कालं नवो नृपः । प्राकृन्धादिष पायोधिरव्यञ्जितविचामृतः ॥२॥
- सोदरो डामरीषथ तस्याभूतां भृशोन्मदी । मेघस्येव पुरो वातावपही स्फूर्तिहारिणौ ॥३॥
- धर्तिकचनविभाष्यासीद्वाता यद्यौवनोन्मदः । राशो दुष्प्रक्रिया दैःस्थकरी वात्सल्यशालिनः ॥४॥
- 6 सोनिशं हि गजाब्जो विकोशासिः परिभ्रमन् । भान्तसारां महीं पीतरसां रविरिवाकरोत् ॥५॥
- एकीभूतामभूत्सर्षाण्डामराञ्चिर्वहामिना । इत्युक्तं तेन नोर्षीभृत्सस्वैकापो वचोपहीत् ॥६॥
- इत्यथो मन्त्रिसामन्ता ह्यैराज्येषुः सहोदरः । भूर्निष्कोशेत्यभूर्तिक न भूपतेस्तस्य संकटम् ॥७॥
- अधिराज्याभिषेकेण सत्कृत्य भान्तं ततः । पानुं लोहरसंबन्धं प्राहिणोन्मण्डलान्तरम् ॥८॥
- विरदायुधपत्न्यधकोशामात्यादि स प्रजन् । निनाथ सर्वं वात्सल्यादनिषिद्धोपजन्मना ॥९॥
- 10 आशङ्क्य कोहृभृत्येभ्यः प्रवेशे प्रत्यवस्थितिम् । उत्कर्षजं प्रतापाख्यं सह निन्येन्नवीच तान् ॥१०॥
- कुर्याममुं नृपमहं प्रातिहार्यं समाचरन् । नद्याः स्वभृत्यवसत्पुर्भुभुजो भूम्यनन्तराः ॥११॥
- दिनामि सप्र संरुडे मार्गे तदनुयायिनाम् । गायनः कनको लम्भान्तरो देशान्तरं ययौ ॥१२॥
- वाराणस्यां विजहता निर्वेदात्तेन जीवितम् । हर्षभूर्भृभृत्येषु व्यक्तं निन्ये कृतज्ञता ॥१३॥
- ऊर्ध्वाधिरोहं दाक्षिण्याहस्युनामुच्छलः पुनः । सेवास्मृत्या ह्यधीः सेहे चन्दनो भोगिनामिष ॥१४॥
- 15 तथा जनकचन्द्रेण दर्पाद्यवहतं तदा । राजान्ये डामराध्यासन्वया नष्टप्रभा इव ॥१५॥
- अभयस्योरशाभर्तुस्तनवायामजीजवत् । रात्र्यां विभवमस्यां वं भोजो हर्षनृपात्मजः ॥१६॥
- जातं मृतश्चिन्निपुत्रानन्तरं गुरुभिः शिशुम् । आयुष्कामैस्तमाबद्धाभयभिक्षाचराभिधम् ॥१७॥
- द्वयमप्यारिसंतानतन्तुत्वेनाप्रियोचितम् । ररक्ष तन्निरा राजा रात्र्याधाङ्के समर्पयत् ॥१८॥ तिलकम् ॥
- तमाशय स्वयं बासी यावद्भ्राज्येकरोन्मनः । तावद्भ्राज्येऽततो नीतिकौटिल्यमुच्छलः ॥१९॥
- 20 तुल्योत्साहासहिष्णुस्वादसौ कुप्यन्तु डामराः । एष एवातिसत्काराद्यहास्तु विशदाशयः ॥२०॥
- इति संबिन्ध्य स शारदित्सां तस्योदबोधयत् । यथा विकारं प्रवयुर्भीमादेवादयोखिलाः ॥२१॥

१. १) Thus A₁; A, निन्यायुः. २. १) Emended; A ०भूर्तिकचिष्कालं. ५. १) कोशासिः supplied by A₁ in space left by A₁. १०. १) Emended with C; A हृत्. १८. १) Emended with C; A सनर्पयत्.

तेषां तस्य च मास्त्वै यदा पर्वाप्रिमायवी । तदान्धोन्वाभिता भृत्वाः पर्वं चक्रुर्बुधुस्त्ववः ॥२१॥
 विरुद्धः क्षमापतिस्तेषां सेतुपुष्टे रणं मिथः । कार्यमाणोपि सचिधैरादरोह चतुष्किकाम् ॥२३॥
 इन्द्रबुधे मन्वसे तु डामरैरुभयाभितैः । अथ मारुभ्यताकस्मात्संरभ्यैर्वाङ्गो रणः ॥२४॥
 सेतुद्वयाभ्यां युजे लभे रात्रिं सारिसटात् । बोधा जनकचन्द्रस्य शरवर्षमवाकिरन् ॥२५॥ 25
 बान्तः शराः ससीस्कारास्ते स्तृष्टनृपविषदाः । मयाः सन्धेस्वदृश्यन्त कोपेनेव प्रकम्पिनः ॥२६॥
 भाङ्ग्यं वीभ्यो भूपलं बलादिब तपोमुताः । प्रविष्टा मण्डपद्वारं चक्रिरे निहितार्गलम् ॥२७॥
 शस्त्रं जनकचन्द्राया भीमादेवाद्योपि ते । चतुष्किकायां चक्रुस्तवीश्वोन्मं जिघांसवाः ॥२८॥
 नुमुले तव शक्याङ्गं भीमादेवानुपोभिनन् । तीक्ष्णो जनकचन्द्रस्य कालपाशात्मजोर्जुनः ॥२९॥
 स वीक्ष्य स्वं क्षतं द्रोहं प्रयुक्तं भुभुजा विदन् । पादमहारात्रिबद्धे क्रोधाद्द्वारि नृपीकसः ॥३०॥ 30
 अभभे तव संवासास्त्वानद्रोणन्तरं गतम् । अथावत्कृष्टशस्त्रीको भीमादेवो जिघांसवा ॥३१॥
 सन्धेस्वदृश्यन्तस्त्रिलोक्य तत्रेहमणनापतिः । मध्यं जनकचन्द्रस्य कृपागेन द्विधा व्यधात् ॥३२॥
 तस्मिन्हते तदमुंजी गग्गस्रौ मभावितौ । स एव करपालेनालक्षितोऽकृत विक्षतौ ॥३३॥
 अत्रभज्य तहं बज्रः छत्रिं नावतिष्ठते । उदमकर्मा च पुनातिहस्तास्तुक्षतं रिपुम् ॥३४॥
 स हि द्विभात्रे तत्रान्धे हर्षान्ताशदनन्तरम् । अग्न्युमानतिरिक्तैर्यजिमिः पक्षैरदन्धत ॥३५॥ 35
 यद्वोपकर्तुरपिब द्रोहं मस्त्वामिनो व्यधात् । औत्कचात्पाप्मनस्तस्य क्षिप्रमेव क्षयं ववी ॥३६॥
 सान्तस्तोषे कोपशोकावाविष्कुर्वति कृत्रिमौ । भीमादेवः पलायिष्ट गग्गस्तु व्यधसीकृपे ॥३७॥
 प्रहिते लोहरं गग्गे स्वमुल्लासयितुं क्षतम् । अस्तास्तेन व्यसृज्वन्त स्त्रोर्बीरन्धेपि डामराः ॥३८॥
 उपायापकृतैः प्राप्यं राज्यं हस्तुभिदज्जितम् । एवं शनैरबहम्भं भेजे भूपतिरुचलः ॥३९॥
 तेनाथ लम्बस्यैर्वेण दिनैरेव जिगीवुणा । त्याजिताः क्रमराज्यान्तर्हयसैन्यादि डामराः ॥४०॥ 40
 ततो मडवराज्यं स प्रस्थितो विप्रियमिषान् । डामरान्कालियमुखान्बद्धा भूले व्यपादयत् ॥४१॥
 इन्द्राराजोपि बलबांस्तेन क्रान्तक्षितिः क्रमान् । बलैर्नगर एवोपैरबस्कम्भेन घातितः ॥४२॥
 प्राजन्मप्रेमसंस्कारादन्तरङ्गतयाच वा । तस्व पुत्र इव प्रीतिर्गग्ग एव व्यवर्धत ॥४३॥
 न सेहे नाममात्रं यः कण्टकायां प्रियप्रजः । नृपो गग्गाय बुक्कोध सापराधायं न क्वचित् ॥४४॥
 राज्यारम्भेन्युक्तेन भीमादेवेन भीमता । उक्ते भुभावहे शिखे हे स मन्त्रवदस्मरत् ॥४५॥ 45
 एकया लोकवार्तायं प्राज्ञास्मभृति निर्गतः । बहिर्दृश्य बाह्यातीरभारीदादिनक्षयम् ॥४६॥
 अन्धयोत्थानशीलेन भुत्वा नामावि धैरिणः । अर्धरात्रेपि यात्राभिस्तेनाच्छिद्यत विप्रवः ॥४७॥
 तस्यैवालुमधैर्यस्य राज्ञां मध्ये मन्स्विनः । कार्पण्योपहतं वृत्तं नाप्यभूदमलीमसम् ॥४८॥
 अयोचलसदाचारजाह्नवीजलमञ्जनात् । कुनृपोदीरणोऽङ्गुतो गिरः पाप्मापनेष्यते ॥४९॥
 तेनानुपचिताङ्गेन प्रायशो विनिवारिताः । अनूद्यमेव सङ्घिष्मसिनो ध्यान्तसंशयाः ॥५०॥ 50

२१. १) एषु supplied by A₂ in space left by A₁. २०. १) Emended; A निहता°. २९. १) Emended; A मन्त्रवदस्मरत्.
 ४४. १) Emended; A सापराध न क्वचित्. ४०. १) Thus A₁; corr. by later hand into अन्वाको°. ४८. १) तस्यैवालुमधैर्यस्य
 राज्ञां मध्ये supplied by A₂ in space left by A₁.— १) Thus A₂; A₁ कार्पण्यवदत्.— २) Thus A₂; A₁ प्रायशु°.

- मायोपविष्टप्रमये देहस्यागप्रतिज्ञया । निबद्धया प्रत्यवेक्षां धर्माध्यक्षानकारवत् ॥५१॥
 निशाम्य कृपणस्यासौ कन्दितं तद्विष्टकृत् । बभूव तस्य स्वात्मापि नानिमासो महात्मनः ॥५२॥
 कार्यिणो वस्य वा दोषादार्ताकन्दितमुद्ययौ । तस्य स्वबान्धवाकन्दैस्तस्मिन्कुडे क्षाम तत् ॥५३॥
 अबलानुमहम्बमे तस्मिन्नाजनि सर्वतः । वास्तव्या बलिनस्तस्थुरबलास्त्वधिकारिणः ॥५४॥
 55 सोभेनैकधरत्राजेत्यज्ञात्वा कथितं जनैः । यं यं स्वदोषमश्रीवीक्षं तं त्वरितमस्यजत् ॥५५॥
 येन केनापि संप्राप्तः प्राप्युपायेन पार्थिवः । अमोचदर्शनः सोभूत्कल्पवृक्ष इवार्थिनाम् ॥५६॥
 वृषावर्षा विद्यालापपीतिहायैर्जनप्रियः । नाशकस्तेवकास्त्यक्तुं विभ्रम्भभवनेष्वपि ॥५७॥
 ह्याप्यभ्रमैः प्रतिकलं तस्य सेवाविधायिभिः । प्राप्तं त्रिचतुराग्नारान्क्षणदास्वपि दर्शनम् ॥५८॥
 सेव्यमानः सदाक्षिण्यः क्षणेनैव फलप्रदः । कस्वैन्द्रजालिकैरुपः क्षाखीव न बभूव सः ॥५९॥
 60 वास्तव्यानां निशाम्यासौ तेन दैन्यनिवारणम् । चक्रे पित्रेव पुत्राणां संत्यक्तेतरकर्मणा ॥६०॥
 स्वसंचितानि सोच्चानि विक्रीणानोल्पवेतनैः । दुर्मिक्षमुद्रतावेव जघाम जनवत्सलः ॥६१॥
 निवार्य चौर्याचरणात्कृपाद्रैस्तस्करानपि । कोशाध्यक्षान्स विदधश्चकारागर्भजीविकान् ॥६२॥
 कः संविभाग्यश्रेण्यव्या विपदः कस्य मण्डले । इत्यन्विष्यन्सदैकैकं चारैश्चिन्तापरोभवत् ॥६३॥
 तस्यैकोप्यर्थनैस्पृष्टं नाम कोपि महान्गुणः । अनुपत्तो गुणैस्तैस्तै राक्षः पल्लवितोभवत् ॥६४॥
 65 स स्थित्यै दण्डयन्वण्डद्यामघाश्लेषभयादनम् । तेषां नादत्त सत्कर्म भुङ्क्षे तांस्त्वकारयत् ॥६५॥
 प्रस्तुतस्यार्थिने दानुं वस्तु तस्यैकसंख्यया । सहस्रसंख्यया दानभङ्गात्पूर्णतां यदि ॥६६॥
 भूयतेर्या यथा मद्यं देहि देहीति गां वदन् । तथास्मै देहि देहीति वदन्दाता स भुभुवे ॥६७॥
 अनुदासं क्षिप्रकालं क्षीणसंख्यमसत्कृतम् । नेतृवृत्तादिनीतार्थं न तद्वत्तमवृष्यन् ॥६८॥
 उत्सवे दैन्यविज्ञप्तौ रञ्जने कार्यसाधने । आलेख्यलीनशाखीव न सोलभ्यफलोभवत् ॥६९॥
 70 उत्सवे शिवरात्र्यादौ जनतां सोसिचद्वनैः । प्रहयोगे पयःपूरैर्महेन्द्र इव मेदिनीम् ॥७०॥
 ताम्बूलदानव्यसनं परार्थोत्सवता तथा । नाभूद्वर्षनृपस्यापि तादृक्कृतस्यास्तं यादृशी ॥७१॥
 लोष्टमात्रावशेषेपि लण्ठे नृपपदे व्यधात् । स दानविभ्रमांस्तान्ये धनदेनापि दुष्कराः ॥७२॥
 निर्माणलोठनैर्धोसामजलं वाजिनां क्रथैः । काश्मीरिर्कोपि चक्रे स न मृत्तस्करसादनम् ॥७३॥
 अध्वन्यध्वनि योगेन प्राणविन्यासनेस्तथा । बभूव सर्वकृत्यज्ञः सोमतरास्मेव देहिनाम् ॥७४॥
 75 भोगाज्ञाजोचितान्विषमा भैषज्यं व्याधिपीडिताः । वेतनं वृत्तिहीनाश्च तस्मात्समुपलेभिरे ॥७५॥
 पित्र्योपरागकेत्वादिदुर्मिन्तोपशान्तिधुं । गोसहस्राश्वहेमादिसंभयैः सोभजद्विजान् ॥७६॥
 नन्दिक्षेत्रे पुरं कृत्वा दग्धमुत्पातवह्निना । पूर्वाधिकगुणं तेन नवं राज्ये व्यधीयत ॥७७॥
 श्रीचक्रधरयोगेशस्वयंभूस्थानयोजनम् । जीर्णोद्भूतिव्यसनिना कृतं तेन वृत्कर्मणा ॥७८॥
 हर्षदेवेन यो निन्ये श्रीपरीहासकेशवः । परिहासपुरे तं स नवं नरपतिर्व्यधात् ॥७९॥

५३. १) Emended; A दोषादार्ता; C दोषादार्ता. ५७. १) A विभ्रम्भ. ७१. १) Thus A₁, A₂ 'स्यास्तु. ७२. १) Emended; A 'विभ्रमास्तान्ये. ७३. १) Emended; A काश्मीरिर्कोपि. ७६. १) Emended; A 'पयातिधु.

प्रारम्भितभुक्तावल्या भूषितो हर्षनीतया । तेन त्रिभुवनस्वामी निर्लेभिन महीभुजा ॥८०॥ 80
 जयापीडाहतं हर्षोत्पाटने द्रुष्टमग्निना । सिंहासनं नवं चक्रे स राज्यककुदं नृपः ॥८१॥
 लब्धा तदर्थाध्यारोहं भर्तुः प्रेम्णानिदुर्लभम् । सामान्ययापि देवीस्व जयमत्या न दूषितम् ॥८२॥
 सा खानुर्दास्यमाधुर्यत्यागसम्पितानयैः । अस्तम्भार्तपरिमाणमुख्यैर्भक्त्याभवद्गुणैः ॥८३॥
 लब्धभूपालबाह्या नार्थः क्रोधात्मजासु यत् । राक्षस्य इव भङ्गाय लावण्यललिता अपि ॥८४॥
 मियप्रजस्यायमन्यो गुणः सर्वगुणाग्रणीः । उखलक्ष्मापतेरासीदर्थैस्सृष्टशालिनः ॥८५॥ 85
 जिघांसवः पापकामाः परस्वादायिनश्च ताः । रक्षांस्यधिकृता नाम तेभ्यो रक्षेदिमाः प्रजाः ॥८६॥
 तेनेतिहासिनीं नीतिं श्रद्धानेन सर्वदा । येन संपतता श्लोकं कायस्थोन्मूलमं कृतम् ॥८७॥
 यत्ने विपूत्रिकाभूलसंन्यासेभ्यः किलेतरे । घ्नन्त्याभुकारिणो विश्वं प्रजारोगा नियोगिनः ॥८८॥
 पितरं कर्कटो हन्ति मातरं हन्ति पुत्रिका । हन्ति सर्वं तु कायस्थः कृतघ्नः प्राप्तसंभवः ॥८९॥
 गुणास्तसमर्प्य स्फुरता येनैवोत्थाप्यते शठः । वेताल इव कायस्थस्तमेवाहन्ति हेतुषा ॥९०॥ 90
 विपवृक्षो नियोगी च यदेवाभित्य वर्धते । चित्रं करोति तस्यैव स्थानस्थानभिगम्यताम् ॥९१॥
 तेन ते क्षमाभुजा मानक्षतिकार्यनिवारणैः । काराप्रवेशीष खलाः शमं नीताः पदे पदे ॥९२॥
 कार्योन्निवार्य बहुशः सहेलाद्यान्महत्तमान् । भङ्गासूत्रमयं वासः कारायां पर्यधापयत् ॥९३॥
 स कार्यवेपं हास्याय समार्यं चारणोचितम् । अकारयद्भूतभिर्ध्वं धावनं डोम्ब्रंयोधवत् ॥९४॥
 स प्रांभुर्वेष्टितमधुदण्डोपेजोत्कलन्पुनः । भूलहस्तः सजानूतः केपामासीन्न हास्यकृत् ॥९५॥ 95
 स शीर्षदर्शनं साम्यवादवेद्याधिटाञ्चितम् । मियवेद्यं कंचिदमे नृत्तवाद्यमकारयत् ॥९६॥
 बद्धान्त्रं शकटे नगं क्षुरतूनार्धमस्तकम् । अकारयत्सटान्मस्तनीनपिष्टच्छटाङ्कितम् ॥९७॥
 ते कुम्भवादनैर्मुण्डमण्डनैश्चाङ्किताभिधाः । नियोगिनो भग्नमानाः सर्वतः ख्यातिमाययुः ॥९८॥
 कार्यभ्रष्टा मलक्लिन्नक्षीणवस्त्रान्गुण्डनाः । सर्वाधिगो व्यभाव्यन्त केप्यटन्तः प्रतिक्षपम् ॥९९॥
 वृथावृद्धाः सुखप्राप्यं पाण्डित्यं भूर्जवत्परे । मत्वा बाला इवाचार्यगृहे प्रारेभिरे भुतम् ॥१००॥ 100
 केप्युच्चैरदृभिक्षाकाः सादरं स्तोत्रपाठिनः । कृतानुपादाः स्वापत्यैः प्राङ्गे लोकमहासचन् ॥१०१॥
 माता स्वस्रा सुता भार्या स्वापि कैरप्यकार्यत । सामन्तसेवनं कार्यप्राप्त्यै सुरतसेवया ॥१०२॥
 जातकस्वमशकुनसुलक्षणनिरीक्षणम् । करयन्निः शठैरन्वैर्गणकाः परिवेदिताः ॥१०३॥
 पिशाचा इव शुष्कास्वा कक्षहमभुक्त्वाः कृशाः । बद्धाः परैर्व्यभाष्यन्त भृङ्गलामुखराङ्गयः ॥१०४॥
 नृपेण कार्यिणां दर्पलिङ्गनाशो विपाटिते । अक्षयोर्जातिपरिज्ञानक्षमत्वं समजायत ॥१०५॥ 105
 भारतस्तवराजादिस्तोत्रपाठमग्निभिद्यन् । ते दुर्गोत्तारिणीविद्याजर्ष जोदकुलोत्तमाः ॥१०६॥
 इत्थं वीःस्योहये दीर्घे मज्जन्तो नित्यदुर्जनाः । तस्मिन्नाजनि कायस्था व्यलोक्यन्त पदे पदे ॥१०७॥
 भिन्नसंधानभूर्वर्यदानभोग्यादिदौकनैः । न हि मोहयितुं शक्ताः नात्र तं तेम्यराजवत् ॥१०८॥
 तान्प्रजाकण्ठकान्दुष्टान्कृतधीरकृतानिशम् । तैस्तैः भुक्तिभिरभ्यक्षैः स विशामीश्वरो बहान् ॥१०९॥

१४ १) Emended; A 'भूतभिषया'.—२) Emended, A 'दोम्ब'.

- भूतेशस्य यया पुरी इतवहमुष्टा स्वदाशाबलाद्रूपः स्वां भियमाससाद सइका तद्वस्तमस्तामिमान् ।
 110 एवं कायस्यकुटुम्बिकृषिसिचिप्रयाया^१ पञ्चानलीलीडामुखलदेव निर्बृतिस्तुखस्थिस्वा पुरीं स्वां क्रियाः ॥११०॥
 शिवराभ्युत्सवे श्लोकमभुं शिवरथाभिधः । विद्वान्पठंस्तेन इडात्सर्वाध्यक्षो व्यधीयत ॥१११॥
 व्यवहारानभिज्ञोपि कंचित्कालमदीदृशत् । भुचित्वादार्यसाजः स क्रामन्कृतयुगस्थितिम् ॥११२॥
 शीघ्रदण्डत्वमुष्णद्वतेजसस्तस्य भूपतेः । क्रूरानुदिरय कायस्यान्भीमजिर्बहमन्यत ॥११३॥
 न हि क्षुद्राभकायस्यपिशाचाविद्वैरिणाम् । शंसन्त्यन्तरितं दण्डं दण्डनीतिविशारदाः ॥११४॥
 115 चिरेण दण्डिता शेते कुर्युर्दण्डभयाद्भुवम् । लम्बान्तराः प्राणहरं कृच्छ्रं किंचिध्रशासितुः ॥११५॥
 दण्डानां दण्डमानानां पुत्रस्त्रीमित्रबान्धवाः । राक्षा विचारशीलेन न तेनोपहुताः क्वचित् ॥११६॥
 कर्णेजपांल्लोष्टधरप्रमुखांस्तेन दुःखैः । कर्मभिः क्लिभताध्वनापि पैभुन्वस्य खिलीकृतः ॥११७॥
 विस्मृतिं लम्बराज्यानां पूर्वसंकल्पवासनाः । प्रयान्ति प्राप्तजनुषां गर्भवासस्पृहा इव ॥११८॥
 प्रामाज्याधिगमात्किंचित्सदसद्यच्चिन्तयत् । राज्ये तन्न विसस्मार जातिस्मर इवोच्छलः ॥११९॥
 120 वदर्श शत्रोरद्रोहान्वान्द्रोग्धृन्वा पुरानुगान् । कर्तव्यानुगुणं तेषां प्रतिपत्तिमदर्शयत् ॥१२०॥
 स्मरेन्नोपपत्तिः पूर्वपतिद्रोहं कुयोषितः । पूर्वस्वाम्यरितां चाद्य कुभृत्यस्येधरो जडः ॥१२१॥
 शेषादिदेहान्मेदिन्या समं प्रशापि राश्यभूत् । तस्मिन्परिणता नूनं कृत्याकृत्यविवेक्तरि ॥१२२॥
 तथा शोकस्य वणिजो व्यवहर्तुश्च सोभवत् । विवादे संशयं छिन्दन्नेवं स्थेयाद्यगोचरे ॥१२३॥
 सौहृदागुहसद्भावे व्यापदीपयिकं धनी । न्यासीचकार वीज्वारलक्षं कोपि वणिग्गृहे ॥१२४॥
 125 तेनोपयुज्यमाना च व्ययेषु वणिजः करात् । कियत्यपि गृहीताभूदासमात्रान्तरान्तरा ॥१२५॥
 किंशार्हिशास्त्रं यातास्तु समाद्य न्यासधारिणम् । गृहीतशेषं दातुं स धनं प्रार्थयताथ तम् ॥१२६॥
 वणिक्तु कुकुरी तस्य न्यासपासाय सोद्यमः । कालापहारमकरोत्तैस्तैः कलुषधीर्भिवैः ॥१२७॥
 स्रोतोभिर्द्यस्तमम्भोषौ लभ्यं मेघमुक्षैः पयः । प्राप्तिर्भूयस्तु नास्त्येव वणिग्बस्तस्य वस्तुनः ॥१२८॥
 नैलक्षिण्यमुखः स्वल्पालापो मृदाकृतिर्भवन् । न्यासपासविवादोयो वणिग्प्राप्ताद्विशिष्यते ॥१२९॥
 130 विवादे भ्रेष्ठिना शाब्दं स्मिर्तः प्राक्सख्यदर्शनैः । मुक्तं मुक्तं ज्ञायमानं प्राणान्तेपि न मुच्यते ॥१३०॥
 निसर्गबन्धका वेद्याः कायस्थो दिबिरो वणिक् । गुरूपदेशोपस्कारैर्विशिष्टाः सपिवादिवोः ॥१३१॥
 चन्द्रनाडूालिके श्वेतांशुके धूपाधिवासिनि । विधस्तः स्यात्किराते^१ यो विमकृष्टस्य नापदः ॥१३२॥
 ललाटदृक्पुटभोत्रहन्हृदयस्त्रचन्द्रनः । शङ्खिन्दुर्वृथिक इव क्षमात्प्राणान्तकृद्दणिक ॥१३३॥
 पाण्डुरयामोमिधुमार्द्रः स्रष्ट्यास्यो महनोदरः । तुम्बीफलोपमः श्रेष्ठी रक्तं मांसं च कर्षति ॥१३४॥
 135 सोद्य निःशेषितमिषः कुद्धो निर्बन्धकारिणः । गणनापत्रिकां तस्य सभूभङ्गमदर्शयत् ॥१३५॥
 यदादौ भेषस इति न्यस्तमभेषसे पदम् । भानरेभ्यत्यये संतोर्गृहीता वटशानी त्वया ॥१३६॥
 छिन्नोपानत्कषावन्धे शतं चर्मकृतेर्पितम् । निपादिकाकृते दास्या नीतं पञ्चाशतो घृतम् ॥१३७॥

११०. ^१) A₁ indicates here a lacuna of one akshura. १११. ^१) Emended with C; A लोक°. १२५. ^१) Emended; A 'भूवस्तमा'. Cf. viii. 154. १२६. ^१) Emended; A विशार्हिशायाताम्. Cf. v. 210. १३२. ^१) Emended; A किराटे.

स्कोटने भाण्डभारस्य क्रन्दन्त्याः कृपयार्पितम् । कुलात्मा बहुशः पश्य भूर्जे लभं शतत्रयम् ॥१३८॥
 क्षिप्रुभ्योस्व विद्यालस्य क्रीताः पोषाय भूषिकाः । स्वयां क्षतेन वाससत्याज्ज्ञान्मत्स्वरसस्तथा ॥१३९॥
 चरणोद्धर्तनं सर्पिः शालिचूर्णं च सप्तभिः । क्रीतं शतैः भाण्डपक्ष्मिणाने च घृतमाक्षिकम् ॥१४०॥ 140
 नीलं शौभ्राद्रकं कासायासायादर्भकेण ते । सोम्यक्तजिह्वः किं वेत्ति वस्तुं लभं शतं ततः ॥१४१॥
 वृषणोत्पाटको भिक्षाचरस्ते हव्यावकः । यो वारितो पुण्डपटुस्वस्मै वत्तं शतत्रयम् ॥१४२॥
 आनीते महपादानां मर्ष्यं सर्वस्ववोपरि । क्षतं शतद्वयं धूपशन्दामूलपलाण्डुषु ॥१४३॥
 इत्याद्यनिस्त्यतायुक्तान्परिहार्यव्ययानसौ । तस्यैकीकृत्य गणनां लाभेपि क्षान्तैर्व्यभान् ॥१४४॥
 वर्षमासप्रहसिभिप्रत्यावृत्तिः पुनः पुनः । संसारस्येव तस्यान्तं न वयौ नर्तितान्कृतेः ॥१४५॥ 145
 स मूलप्रहर्षं पिण्डीकृत्याथ सकलान्तरम् । प्रसारितोष्ठस्तत्रेवे मीलवद्यभ्यभान्मृदु ॥१४६॥
 शल्बमुद्धर निक्षेपं नयोऽज्ञासधनं स्वहम् । विभ्रमदत्तं निर्दम्भं दीयतां सकलान्तरम् ॥१४७॥
 तस्य धर्म्यं वचो जानन्क्षणमुच्छसितोभवत् । क्षुरं शौभ्रोपलिप्तं तु ध्यात्वा पश्चादतप्यत ॥१४८॥
 युक्तापहृतसर्वस्वं कौर्यानां र्थमधार्थकः । विवादे नाशकञ्जेतुं नापि स्वेषां विचारकाः ॥१४९॥
 स्वैरभिधिनन्व्यायं पुरो न्वरतं ततो नृपः । तदित्यभिति निधित्य वणिजं तमभाषत ॥१५०॥ 150
 अद्यापि न्यासदीक्षाराः सन्ति चेत्तत्प्रदर्श्यताम् । अंशः कियानपि ततस्ततो वस्मि यथोचितम् ॥१५१॥
 तथा कृते तेन वीक्ष्य दीक्षारान्मन्त्रिणोऽब्रवीत् । राजभिर्भोवितां राज्ञां नाम्ना ढङ्कः क्रियेत किम् ॥१५२॥
 न चेत्कलशभूपालकाले न्यासीकृतेष्वमी । दीक्षारेषु कुतष्टङ्गा मन्नामाङ्गा अपि स्थिताः ॥१५३॥
 निक्षिपेनैव लक्षणे वणिक्तस्माद्यवाहरत् । वणिजो द्वित्रिणैराधमप्यात्तेनान्तरान्तरा ॥१५४॥
 तस्माद्यदा यदेतेन गृहीतं दीयतां ततः । तदा प्रभृत्यद्यवावलाभोस्मै वणिजोर्धिनः ॥१५५॥ 155
 न्यसतानेहसथेप प्रभृत्यस्मै प्रयच्छतु । लक्षाहखण्डितालाभं किं वाच्यं मौलिके धने ॥१५६॥
 अवधारयितुं शक्यं मादृशैः सवृणैरियत् । श्रीयशस्करवद्रीक्ष्यमीदृशेषु तु युज्यते ॥१५७॥
 विशादे संदिहानस्य युक्तं क्षान्त्यानुशासनम् । भाण्डं दण्डधराचारैः प्रयुक्तकुसृतेः पुनः ॥१५८॥
 भनिहार्थेषु शल्पेषु महामर्मगतेष्विव । सविवादेषु चोपेक्षां कालापेक्षी व्यभ्राङ्गुपः ॥१५९॥
 पपये पार्थिवस्येस्यं निषोद्यं तस्य पालनम् । मजास्तु जागरूकस्य मनोरिव मनस्विनः ॥१६०॥ 160
 सकथं कारणनिर्वर्षेक्षमिननाहंकारहीना सतीभावो वीतजनापवाद उचिनोक्तित्वं समस्तमियम् ।
 विद्वत्ता विभवास्त्रिता तरुणिमा पारिष्वत्सोऽज्ज्ञतो राजस्वं त्रिकलङ्कमत्र चरमे काले किलेत्यग्न्यथा ॥१६१॥
 स वाहशोषि राजेन्द्रभन्त्र्याः सन्किंताभवत् । मात्सर्याविष्टवैवह्याहोषोत्कावर्षभीषणः ॥१६२॥
 औदार्यवीर्यधीर्धियगुणमरुण्यमस्तरः । बभूव संख्यातीतानां मानवाणहरो नृणाम् ॥१६३॥
 मानोऽत्रैव भूयोपि वाक्पादुष्यदवाहतैः । लाघवं प्रत्युपालम्भैः पार्थिवोप्यनुभाषितः ॥१६४॥
 प्रशुतानां कणीन्द्राणांभिव कोपैर्जवं चित्रा । तेजो विस्फूर्जितं ज्ञेयं न हि नाम क्षरीरिणाम् ॥१६५॥ 165

१४७. १) A विकल्पः. १४२. १) Emended with C; A कौर्यानां. १५२. १) Emended; A स किन्तः.

- विविधे भूतसर्गेस्मिन्न च कश्चित्स विद्यते । अपूर्वशाचरिणादि यस्य शोषेर्न इषितम् ॥१६६॥
 जातिः पद्मरुहाद्गुः कपिलताक्रान्तं शिरः खण्डनप्रभदयस्कुचिशीलतादिविगुणाचारप्रदुष्टं वशः ।
 विश्वकटुरिति प्रभूतविषयव्याप्तिसूत्रो दुःसहा दोषा यत्र पुरोस्तु तत्र कतमो निर्दोषतोत्सेकभूः ॥१६७॥
 अविचारैति भूपालः स चकारानुजीविनाम् । वंशचारिभवेहादिदोषोद्दोषणमन्वहम् ॥१६८॥
 अन्वोन्यद्वेषमुत्पाद्य संख्यातीता महाभटाः । बुद्धभङ्गालुना तेन इन्द्रयुद्धेषु घातिताः ॥१६९॥
 170 मासार्धदिनमाहेन्द्रमहाद्यवसरेषु सः । विनाय कोषान्संनदानन्वोन्यप्रधनैर्धनम् ॥१७०॥
 स नाभुवत्सवः कश्चित्त्वा यत्र नृपाङ्गने । भूमिर्न सिक्का रक्तेन हाहाकारो न श्लोचयौ ॥१७१॥
 नृत्यन्त इव निर्वीता गृहेभ्यो वंशशोभिः । बान्धवैर्मिन्बिरे योधा लूनाङ्गाः पार्थिवाङ्गमात् ॥१७२॥
 किण्ठदयामकचांश्चारुदमभूनाकल्पशोभिः । हतान्वीक्ष्य भटाकाजा मुमुदे न तु विव्यधे ॥१७३॥
 नार्यो राजगृहं गत्वा प्रस्थायातेषु भर्तृषु । मेनिरे दिवसं लम्भमनास्था निव्यमन्यथा ॥१७४॥
 175 भवेत्सद्यदहं कुर्यामित्यहंक्रियया वदन् । सावित्र्यमव्याहृतवाग्यैस्तेर्भृत्यैरजिघ्रहत् ॥१७५॥
 प्रवर्धमानांस्तानेव विद्वेषकलुषाशयः । हताधिकारान्विदधे बहुशब्ध धिमानितान् ॥१७६॥
 दम्बकः कम्पनाधीशः प्रवृद्धौ तत्र सक्रुधि । विद्रुगो विषलाट्यायां निपत्य निहतः स्वश्रीः ॥१७७॥
 तेन स्ववर्धितो हाराधीश्वरो रक्तामिधः । हताधिकारो विदधे विभूतिं वीक्ष्य भूयसीम् ॥१७८॥
 माणिक्यसैन्यपतिना हारेकस्माच्चिवारिते । खिन्नेन विजयक्षेत्रे चक्रे व्रतपरिपहः ॥१७९॥
 180 कम्पनायधिकारस्याः प्रवीरास्तिलकादयः । काकवंशा मर्दयेन तत्कोपं नानुभाषिताः ॥१८०॥
 भोगसेनो निरनुगः क्षीणवासा भवन्कृतः । तेनातिसेवाप्रीतेन राजस्थानाधिकारभाक् ॥१८१॥
 यस्वेन्द्रहादशीयुदे सान्द्रसैन्योपि विद्रुतः । क्षुद्रवद्रुगचन्द्रोपि रौद्रमालोक्य विक्रमम् ॥१८२॥
 येषि सन्नाभिधानस्य पुत्राः सामान्यशास्त्रिणः । तान्नृच्छुद्धुष्यन्तस्त मन्त्रिणः समपादयत् ॥१८३॥
 पुत्रौ विजयसिंहस्य तस्सेवात्यक्तवुर्दशौ । तिलको जनक्रथास्ताममास्वभोगिमध्यगौ ॥१८४॥
 185 यमैलाभयबाणादिमुख्या हारारिनायकाः । कस्तान्समर्थः संख्यातुं तद्विस्तरलसंपदः ॥१८५॥
 द्विधाः प्रशास्तकलशादयः पूर्वे तदन्तरे । प्रापूर्वाल्लुमान्तःस्वजीर्णानोकहविधमम् ॥१८६॥
 कन्दर्पः श्माभुजा दूतैः समानीतोपि नाददे । तस्यासहनतां वीक्ष्य प्रार्थितोऽधिकारिताम् ॥१८७॥
 आस्थानाचारसंलापव्यवहारादि मण्डले । नवमेवाभवत्सर्वं तस्मिन्नभिनवे नृपे ॥१८८॥
 लक्ष्मीः कर्मणचूर्णाङ्गा वेदयेष वशवर्धिनः । धीरानपि विधायेयं करोत्युन्मार्गवार्तनः ॥१८९॥
 190 सपिण्डानामपि व्यक्तभूलत्रीक्षणतत्परः । प्रेततेषु नरेन्द्रश्रीर्जातिक्लेशपकारिणी ॥१९०॥
 समस्तसंपत्पूर्णोपि यस्मात्सुस्तलभूपतिः । दधी भ्रातुरवस्कन्दं राज्यापहरणोद्यतः ॥१९१॥
 अकस्मादभृणोच्छेनमिष तं शीघ्रपातिनम् । स्यान्नं वराहवार्ताख्यमुल्लङ्घ्यावालमपजः ॥१९२॥
 क्षिपकारी विनिर्गत्य तमप्राप्तपदं ततः । निपत्य सैन्यैर्बहुतैः सोपकारमकारयन् ॥१९३॥
 विद्रुतस्यास्पदे तस्य नानोपकरणैर्युतैः । ताम्बूलवल्लीकूटेश सामप्रीं समभावयत् ॥१९४॥

१८१. १) Emended with C; A "आस्तन". १८६. १) Emended, A "जीर्णानोकह". १९४. १) Emended; A ताम्बूलवल्लीकूटेश.
 [C. VIII. 166 176 C. VIII. 165]

हुतकार्थपरानृत्वासाकृडोपि पार्थिवः । मत्वापृथं तमभूणोरन्वेयुः क्रूरविक्रमम् ॥१९५॥ 195
 गगनचन्द्रस्तदावेद्याहत्वा बहलसैनिकः । चक्रे सुस्सलभूपालबलनिर्दलम् ततः ॥१९६॥
 अलंघ्यैः सौस्सलैर्योषैराहवायासनिःसहैः । क्रान्तिर्धिमामोद्यानेषु सुनारीणाममुष्वत ॥१९७॥
 भर्तृमसाहस्वानुष्यं प्राणैर्युधि समर्पितैः । राजपुत्री गतौ तत्र सहदेवयुधिष्ठिरौ ॥१९८॥
 बराभान्सुस्सलानीकाहंगस्तान्नाप विद्रुताम् । चक्रे भूरितुष्टस्य वैभूपत्यापि कौतुकम् ॥१९९॥
 निविहकटकं तं स भुत्वा सेत्यपुराधना । क्रमराज्योन्मुखं वान्तं हुतमन्वसरः ॥२००॥ 200
 अन्विभ्यमाणसरणिः प्रवक्रादयजन्मना । प्रविशेश दरद्वेषां परिमेयपरिच्छदः ॥२०१॥
 इत्तमार्गं तस्य राजा हामरं लोष्टकाभिधम् । स सेत्यपुरजं इत्वा नगरं प्राविशन्ततः ॥२०२॥
 तस्मिन्वूरं गते वैरकलुषोपि स नारदे । भानृस्नेहेन संरम्भं धरीतुं लोहरं गिरिम् ॥२०३॥
 कल्हः कालिञ्जराभीक्षो दौहित्रीं पुत्रबहूरे । वामवर्षेवत स्नेहादपुत्रः पितृवर्जिताम् ॥२०४॥
 राशो विजयपालस्य सुतां सुस्सलभूपतिः । उपयेमे स तां भीमाननघां मेघमञ्जरीम् ॥२०५॥ 205
 तस्य प्रभोवाधिष्ठानाच्छिरोरपि न लोहरे । शक्तिरासीद्विद्वानामुपि बाधाय वैरिणाम् ॥२०६॥
 धीरः सुस्सलदेवोपि मार्गैर्निर्गत्य दुर्गैः । आसदङ्गुरिभिर्मौसैः स्मोर्षीं दुर्गिरिवर्त्मना ॥२०७॥
 प्रशान्ते व्यसने तस्मिन्धीरस्योच्चलभूपतेः । अन्येपि व्यसनाभासा उत्पन्नधंसिनोभवन् ॥२०८॥
 भीमादेवः समावाय भोजं कलशदेवजम् । साहायकार्थमानिन्धे दरग्राजं जगद्वलम् ॥२०९॥
 सल्हो हर्षमशीभर्तुरवददात्मजोभवत् । आता दर्शनपालस्य सञ्जपालस्तु तद्वलम् ॥२१०॥ 210
 नीतिज्ञेन ततो राजा साधैव दरदीधरः । आक्षेपाहारिणः प्रायात्स्वावृत्त्य निर्जां भुषम् ॥२११॥
 सल्हस्तमन्वगाच्छब्दं भोजोविशस्त्रमण्डलम् । भेजे सुस्सलदेवस्य सञ्जपालोमुजीविताम् ॥२१२॥
 गृहीतार्थेन भृत्येन निमेवैव प्रदर्शितः । भोजः क्षिप्रं वृपात्पाप निषई तस्करोचितम् ॥२१३॥
 देवैश्चरार्थमजः पितृकोपि द्वैराज्यलालसः । हामरावाभिते राशिं निर्वीते व्यह्वविद्यः ॥२१४॥
 विचारपरिहारेण धान्तः सर्वतो जडाः । तिर्थेभ्य इव हास्याय प्रसिद्धिहारणा जनाः ॥२१५॥ 215
 मल्लस्य रामलाङ्कयोर्दं सुनुरासं विगन्तरे । अहसूदः कश्चिदेवं चक्रिकान्तुरो ववन् ॥२१६॥
 विन्दे प्रवृद्धिं ध्यामूहैर्बहुभिर्किञ्चनप्रियैः । धनमानादिरानेन भूमिपैर्भूम्यनन्तरैः ॥२१७॥ सुग्मम् ॥
 वीर्ये प्रविष्टः कश्मीराजिकाकी धर्मपीडितः । स्वधीवत क्षिप्रनासः परिज्ञाय वृषानुगैः ॥२१८॥
 कठके पर्यटकाडः स एव वृशे पुनः । स्वजायुषितमश्वादिभिरुषी तस्मितं जैः ॥ २१९॥
 विधैव नीतिकौटिल्यैः क्रियतेऽमुदयधमः । शक्यतेपरया कर्तुं न देवस्य ममीवितम् ॥२२०॥ 220
 क्षान्तापि ज्वलति क्वापि कविरीतापि क्षाम्पति । देवद्यातवशाच्छक्तिः पुंसः कस्मापिसंनिभा ॥२२१॥
 पलायनैर्नापचाति विधला भवितव्यता । देहिनाः पुष्कसंतीना वद्विज्जालेव पक्षिणः ॥२२२॥

१९९. ¹) Emended; A 'नीकान्नाय'. २०४. ²) Emended; A कालिञ्जरे. Cl. vii. 1256. viii. 618.
 २१५. ³) Emended with C; A वद्वन्. २१९. ⁴) Thus corr. by A, from A, मल्लराजाला. २२०. ⁵) A, writes here २
 instead of सुग्मम्.

- नाच्छिन्नवह्निविषदास्त्रशरप्रयोगैर्न श्रद्धपातरभसेन न चाभिचारैः ।
 शक्या भिहन्मुमसवो विधुरैरकाण्डे भोक्तव्यभोगनिवृत्तौ च्छसितस्य जन्तोः ॥२२३॥
 भिक्षाचरः समादिष्टवधो जयमतीगृहात् । नक्तं बध्यभुवं निन्दे वधकैः पार्थिवारुया ॥२२४॥
 २२५ पाणि प्रस्फोटय निक्षिप्तो वितस्तायां सनीरणैः । क्षिप्रसटं क्षणं स्पन्दमानवक्षाः कृपालुना ॥२२५॥
 हिजेनैकेन संप्राप्तधिरादुग्रतचेतनः । आसमस्यभिधानाया ज्ञानिर्दिहेति गौरवान् ॥२२६॥
 शाहिपुत्रीभिदक्ता या दत्तधनुरवा तथा । नीतो देशान्तरं गूढं वपुधे दक्षिणापथे ॥२२७॥ तिलकम् ॥
 स वृक्षपन्थमिहोष पुत्रवज्रवर्मणा । मालत्रेन्द्रेण शस्त्रास्त्रविद्याभ्यासमकार्यत ॥२२८॥
 अन्यदीयं क्षतयित्वा तनुन्यवयसं शिशुम् । रक्षितो जयमस्यैव स किलेत्परेभुवन् ॥२२९॥
 २३० देशान्तरागताहृताक्षां वार्तामुपलब्धवान् । अत एवामवत्तस्या भूमृष्टिरलितादरः ॥२३०॥
 बहिरप्रतिभिन्दस्तस्य भीरो मार्गवर्तिभिः । शकैः तद्रव्येशाय संबन्धं पार्थिवैः समम् ॥२३१॥
 ईर्ष्यामगोपयन्नार्थाः शङ्कामच्छादयन्निषोः । स्वयमन्याभिगम्यत्वं करोति हि जडो जनः ॥२३२॥
 भिक्षाचरे हते बालं कथिदाशय तत्संमम् । तन्नासा ख्यातिमनयदिहैवेत्यपरेभुवन् ॥२३३॥
 तथेन खोस्तु मिथ्या वा पतिष्ठां तां तयाप्रवान् । यथा लघुत्वमानेतुं न दैवेनाप्यशक्यतं ॥२३४॥
 २३५ स्वमेन्द्रजालमायानामपि निर्दिषया इमाः । कर्मवैचित्र्यजनिताः काशिदाशर्वविभुवः ॥२३५॥
 स रामकीजी नाशाय विद्यां गूढं व्यवर्धत । पुरमामादिदाशाय कक्षान्तरिच पावकः ॥२३६॥
 रोह्यन्तिकसीमनि पतिविषावीरुं द्विषन्मारुहः काले प्रावृजुपद्रुताच्छसलिले मूर्खेत्यगस्त्वोदयः ।
 सर्गच्छेदं विभिक्षमानुदयतो दृष्ट्वा किलोपद्रवान्संपन्ने प्रतिकारकल्पनमहो दीर्घबलोकी विधिः ॥२३७॥
 अजावत विगन्मज्जाजगदुद्धरणक्षमः । तस्मिन्नेव क्षणे यस्मात्सुस्तलक्ष्मापतेः सुतः ॥२३८॥
 तज्जन्मकालादारभ्य सर्वतो जयमर्जयन् । नामान्धर्वं नृपस्तस्य जयसिंह इति व्यधात् ॥२३९॥
 २४० शास्तुः सर्वार्थसिद्धाख्या यथा सर्वार्थसिद्धिभिः । तथा तस्याभिधान्वर्था नात्यजद्रुडिदाश्वताम् ॥२४०॥
 मुद्रां च कुङ्कुमस्याङ्गुस्तदीयस्याभुपागताम् । विलोक्योच्चलदेवोभुद्विमन्युर्भातरं प्रति ॥२४१॥
 बालस्यैवाङ्गुमुद्रास्य धैरं पितृपितृव्ययोः । निवारयन्ती विदधे ह्यस्थितं मण्डलद्वयम् ॥२४२॥
 स स्वर्णिगः पितुर्नासा ततः सुकृतसिद्धये । चकारोच्चलभूपालः पितृके स्थण्डिले मठम् ॥२४३॥
 गोभूमिहेमवस्त्राच्चदाता तस्मिन्महोत्सवे । आर्धकल्पवृक्षत्वं त्यागी सर्वार्थिनामगात् ॥२४४॥
 २४५ प्रसद्विः पद्वितैस्तेन महर्षिः श्लाघ्यसंपदा । महान्तोपि दिगन्तेषु पार्थिवा विस्मयं ययुः ॥२४५॥
 भर्तृप्रसादाधिगतां भियं नेतुं परार्ध्वताम् । विहारं समठं देवी जयमत्यपि निर्भमे ॥२४६॥
 केषांश्चित्पूर्वपुण्यानां विरहेण महीभुजः । हताभीष्टाभिधानोभून्मठो नवमटाख्यवा ॥२४७॥
 सुहृदां स्वसारमुद्दिह्य परस्मिन्स्थण्डिले पितुः । विहारोपि कृतस्तेन नोचितां ख्यातिमाययौ ॥२४८॥
 मृत्योर्मलकपातित्वं तस्याकलयतः किल । न मिष्ठां स्वप्रतिष्ठां संप्रपेदे व्यवस्थितिः ॥२४९॥

२२३. १) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. २३०. १) Emended; A 'तासावनमुप'. २३४. १) Emended with C; A 'कुङ्कुम'.
 २३५. १) A₂ gloss प्रतिविषा वीरुं अस्या उपविष्येत्स्वादिनामान्तरं कीदृशं यथा विष्वाविषा प्रतिविषातिविषोपविषारुणा भृङ्गनिमग्नौषधं चेति
 (Amarakośa.ii. 4. ७७-100). २४३. १) Emended; A 'मठे'.

कदाचित्कानराज्यस्थो ब्रह्ममि स्वयंभुवम् । ययौ वर्हटचक्राक्यं गिरिप्रामं स भूपतिः ॥२६०॥ 250
 तं कम्बलेन्द्रप्रामाभना वान्तमवेष्टयन् । भकस्मादेत्य तत्रस्वाधीराधण्डालशक्तिः ॥२६१॥
 मजिहीर्षुमिरप्याभु तस्मिन्नल्पसैनिके । न तैः महत्तुतेजोबहम्बस्तम्भिताभुधैः ॥२६२॥
 अथ शरितमार्गः स गङ्गे गिरिगङ्गे । भ्रमजल्पानुषायेकां क्षणदानत्वबाहवत् ॥२६३॥
 उच्चवार क्षणे तस्मिन्कन्दारेषु दुःसहा । नास्ति राजेति दुर्वीर्यं सर्वतः क्षोभकारिणी ॥२६४॥
 कटकान्निःसृतस्वल्पा वात्येव गिरिगङ्गरात् । सा दुष्पवृत्तिर्दीर्घत्व पुरेण्य इवासदत् ॥२६५॥ 255
 नगराधिकृतस्तास्मिन्क्षणे कुञ्जाभिभोभवत् । शाखिणः कामदेवस्य कुल्यो रज्जुदिसोदरः ॥२६६॥
 कृत्वा पुरस्त्रेभशान्तिं शालीकः स नृपास्पदे । मविद्य भातृभिः सार्धं कार्यशेषमचिन्तयत् ॥२६७॥
 नृपं कं कुर्म इत्येवं तान्निचिन्तयतोब्रवीत् । सञ्जाभिधोपि कावस्थः कुदुम्भिकुटिलाशयः ॥२६८॥
 यूयमेव छद्मद्वन्द्वभृत्यबाहुल्यदुर्जयाः । राज्यं कुदत संगम्य राष्ट्रमेवमकण्टकम् ॥२६९॥
 तेनैवमुक्तास्ते पापा जातराज्यस्पृहास्ततः । सिंहासनाधिरोहाय क्षिप्रमासन्समुद्यताः ॥२६०॥ 260
 श्रीयज्ञास्करदेवस्य बंधवा एत इति श्रुतिः । तदन्वयेभूस्वर्षेणां राज्यौस्त्वक्यप्रदायिनी ॥२६१॥
 अत एवाभजत्कोधं तेषां कुञ्जदुक्तिभिः । सा वासनान्तःसंलीना सदाचारानपेक्षिणाम् ॥२६२॥
 कथं न प्रतिभात्वेवा सञ्जुस्यापि कुपयतिः । भारिकस्य कुले जातो लघटस्य हि सोधमः ॥२६३॥
 क्षेमदेवाभिधानस्य पुत्रोप्यल्पवियोगिनः । कूराशयत्वमभजन्महासाहसिकोचितम् ॥२६४॥
 यौवैण स्वर्गभृङ्गारं इतवान्भूपतेर्गृह्णात् । संभावितोपि गाम्भीर्याकाङ्क्षायि स किलेङ्गितैः ॥२६५॥ 265
 साक्षिधेनुर्मिदृशीषो विद्वज्जलिलास्मयात् । राजपुत्र इवात्वल्पं स शैलोक्यममन्यत ॥२६६॥
 तस्य चिन्ता काचिदासीत्सदा दोलायतोऽङ्गुलीः । या राज्यहेतुः कूरेण फलेन समभाष्यत ॥२६७॥
 तद्विरा मिजसंकल्पादपि ते राज्यलालसाः । नृपं जीवन्तमाकर्ण्य ततोभूवन्हतस्पृहाः ॥२६८॥
 न स्फुरन्न च संमीलन्न वा ह्यम इवानिष्टम् । तेषां चेतसि संकल्पस्तदा प्रभृति सोमवत् ॥२६९॥
 अञ्जस्थिरादरेणाय क्षान्तैः पृथिवीभुज्ज । निन्दियरे मध्यमां वृत्तिं राजस्थानादिवार्यं ते ॥२७०॥ 270
 प्रकृत्वा क्लेशवापाजा सर्वेषामेव सर्वदा । तेषामप्यकरोद्वान्तरे मर्मस्पृशः कथाः ॥२७१॥
 ते राज्ये हर्षभूर्भुवः पितरि प्रमथं गते । मातुस्ताहण्यमन्ताया विधवाया गृध्रसन् ॥२७२॥
 तैर्मन्य्यामन्तको नाम शकभृत्पातिवेदिमकः । स्रष्टवतोय त्रिभस्तो जननीजारशङ्कया ॥२७३॥
 असतीमपि किं मेते न्यगृह्णति भूपतिः । विचार्य कोपात्तन्मातुर्नासाच्छेदमकारयत् ॥२७४॥
 तां कथां स नृपस्तेषां परीक्षमुदघोषयत् । क पुत्रांश्चिञ्जनासाया वदन्नित्यन्वियेष च ॥२७५॥ 275
 बृहद्भस्त्रादिगञ्जेशं कृत्वा कार्याङ्गधारयत् । स कायस्थकृतान्तस्वं भगन्सञ्जुमपि प्रभुः ॥२७६॥
 पीडितस्तेन रौद्रेण त्रिजोष गणनापतिः । कोशोत्पत्तवपहतीरं तं नृपाय न्यवेदयत् ॥२७७॥
 प्रवेशभाषिकपदे बते राज्ञा सथा सतः । स कूरो रज्जुखुन्नादीन्पैरयत्पूर्वचिन्तिते ॥२७८॥
 जिघांसकस्ते नृपतिं प्रसङ्गापेक्षिणः परैः । समगंसत दुष्पकैरथ हंसरथदिभिः ॥२७९॥

२६२. १) Doubtful emendation; A 'जुहो'भोवद्वन्द्वं. २७५. १) Emended; A पुत्रावाचिञ्ज.

- 280 अग्निहीर्षुभिर्दवींशं पीतकोशैः समेत्य तैः । वसुष्पञ्जानि वर्षाणि नावाप्यवसरः क्वचित् ॥२८०॥
 बहुभिर्बुधा भिक्षैर्बहुकालं विचिन्तितः । न भेदमगमन्मन्त्रः स चित्रं लोकदुष्कृतैः ॥२८१॥
 तथैतां कुरुते शश्वत्पुत्रो मर्मस्पृशं कथाम् । इति प्रत्येकमुक्त्वा ते विरागं पार्थिवेभजन् ॥२८२॥
 तैररः पार्थपृष्ठादि गृहेर्धर्मभिरावसैः । प्रकृष्य पार्थिवो जज्ञमनुससे जिघांक्षभिः ॥२८३॥
 असहो विरहं सोढुं यां प्रसादयितुं न काम् । राजापि संदधे वेष्टां प्राक्पाकृतभुजंगवत् ॥२८४॥
 285 स्वभाववैपरीत्येन नाशबिह्वेन स स्थिराम् । जयमत्या संहापीति तदादाइस्सरइयम् ॥२८५॥
 रक्षां भिक्षाचरस्याहुर्निमित्तं तत्र केचन । केचित्तु विद्युत्सदृशीं मेष्णां तरलवृत्तिताम् ॥२८६॥
 अथ वर्तुलभूमतुरात्मजा विज्जलाभिधा । कृतपाणिमहस्यागाशालभ्यं वसुधाभुजः ॥२८७॥
 संग्रामपाले नृपतौ तस्मिन्नवसरे मृते । तत्सूनुः सोमपालाख्यः पित्र्यं राज्यं समादधे ॥२८८॥
 राज्याईममजं बद्धा सोऽवपिष्यत चाक्रिकैः । इति कोपाचरेन्द्रोभूत्कुम्भप्राजपुरीं प्रति ॥२८९॥
 290 लक्ष्मीस्यैर्धर्मप्रतिभुवः पुण्याः पाणिमजिमहत् । ॥२९०॥
 अर्थिचिन्तामणस्तस्य प्रीणतो निखिलाः प्रजाः । नानाव्ययोर्यजितो रेजे पश्चिमः स महोस्तवः ॥२९१॥
 याते जामातरि क्षमाभृषके निखिलतन्त्रिणः । निर्वृत्तीन्किमपि कुब्धन्बुधुंस्तु व्यसर्जयत् ॥२९२॥
 भोगसेनोपि भूपेन काले तस्मिन्समन्युना । निवारितो हारकार्यात्सवैरः समपद्यत ॥२९३॥
 विक्रान्तः स हि कार्यस्थो निर्जिताखिलडामरः । सुस्तलक्ष्मणार्तिं जेतुं प्रतस्थे लोहरं पुरा ॥२९४॥
 295 वात्सल्यमिर्ध्वरेण वारितोय महीभुजा । तत्परीवाहकरोद्युक्रोधावेत्य तद्य सः ॥२९५॥
 प्रवेशयन्नकुङ्कुमुखान्स समवान्तरम् । तमादिसुहृदं वीरं तदा राजा विमानितम् ॥२९६॥
 विमानिता विशालेष्ठाः संहता इतवृत्तयः । न ते बहिष्कृतास्तेन यमराष्ट्रं जिगीषता ॥२९७॥
 तान्भोगसेनविन्यस्तसद्गात्रान्कुटिलाशयः । सङ्गो निनिन्द वीरस्वात्सं जानन्सरलान्तरम् ॥२९८॥
 ऊचे चाथैव हित्वापि प्राणान्श्वापाद्यतां नृपः । भोगसेनोन्यथा भेदं कुर्यादगहनाशयः ॥२९९॥
 300 अन्वपाभूज सङ्कोक्तं भोगसेनो बवन्नवीत् । किञ्चिद्दृष्ट्वास्मि वक्तेति नृपतिं भेदलालसः ॥३००॥
 स तु किं वक्षि न हारं तव दद्यामिति ब्रुवन् । बुधुषुपक्षप्रणयं निन्द्ये तस्यवमानयन् ॥३०१॥
 प्रबोधाभायिनो हेष्टि निवर्तिमण्डीमवन् । तपात्ययाहनिद्रान्त इव जन्तुर्गतस्मृतिः ॥३०२॥
 तन्त्रिणो यामिका भूत्वा स्वस्मिन्वारे ततोविशन् । ते राजधार्मी संनद्धैः स्वसैन्यैः सह संहताः ॥३०३॥
 यामिन्यां यं वयं हन्मस्तं हतेत्यभिधाव च । प्रावेशयन्न्यस्तचिह्नांश्चण्डालाग्मण्डपान्तरम् ॥३०४॥
 305 भुक्तोत्तरं स्थिते राक्षि ते वाशे मण्डपे स्थिताः । सरोपो नृप इत्युक्त्वा सेवकीत्सारणं व्यधुः ॥३०५॥
 राजा च विज्जलावेदम विवाहूर्मण्डपान्तरात् । दीपिकाभिः कृतालोको निर्वयौ महनालसः ॥३०६॥
 मध्यमं मण्डपं तस्मिन्प्राप्ते स्वल्पैः सहानुगैः । तस्यक्तं मण्डपं सङ्गो हङ्गाग्यानरणज्जनान् ॥३०७॥
 अन्यैरप्यपिमे हारे निदधे सर्वे एव ते । जिघांसवः समुत्थाय नृपतिं पर्यवारयन् ॥३०८॥

२८१. १) Emended with C; A पाथिवे. २८२. १) Emended; A महत्. २८३. १) Emended with C; A विद्वत्. २९०. १) A omits here two *pādas* without indicating a *lacuna*. C adds here: सं प्रेष्ठं सर्वलोकार्णां अष्टं सर्वमनाहुजां. २९२. १) Emended with C; A निर्वृत्तीन् किमपि.—१) Emended; A बुधुषुस्तु. २९२. १) Emended with C; A निर्वयौ. ३०१. १) A बुधुषु.

विश्वामित्रादेकेन हृदयमे निवेदुषा । तं द्विजो द्विजजस्तेजः शक्या कृष्टकचोभिनत् ॥३०९॥
 ततः काश्वनगौराणि तस्याङ्गन्यलिधेनवः । बह्वाः सुमेरुभृङ्गानि महोरम्य इवाविशान् ॥३१०॥ 310
 च द्रोहो द्रोह इत्युक्त्वा केशाङ्कटान्विमोषयन् । क्रीडाशक्याः कपां हृदमुष्टिं दन्तैर्वपाटयत् ॥३११॥
 सुजनाकरनामा हि भृत्यः कष्टारकं बहन् । तस्यान्विकास्पलायिष्ठ-महरत्सु विरोधिषु ॥३१२॥
 अतो बालोचितां लक्ष्मीं क्षुरिकां स चकर्ष ताम् । मुष्टावर्गलिता कोशास्त्रा कृष्णेण विनिर्वयौ ॥३१३॥
 निर्व्यातान्त्रः शत्रुभिस्तैस्त्वक्तकेशो बबन्ध तम् । धम्मिल्लमथ तां शर्कीं जानुद्वन्द्वान्तरर्षयन् ॥३१४॥
 नदित्वा महरंस्तेजं तादृशीर्योषि लोभवत् । येन क्षिती निपतितः सर्वमर्मस्त्रिवाहतः ॥३१५॥ 315
 अभिनव्य ततो रज्जुं महरन्तं च पृष्ठतः । नदन्तिह इव द्यङ्गुं परिवृत्य व्यहारयत् ॥३१६॥
 अन्धं च शस्त्रिणं कंबित्सवर्मणमपातयत् । विवेष्टमानो यः प्रागैरक्षिरेण व्यबुज्यत ॥३१७॥
 लम्बान्तरे प्रवासाय तस्मिन्धावति मण्डपः । रक्षिभिर्भूमिपालोद्यमित्यबुद्धा कवाटितः ॥३१८॥
 हारमन्वत्सर्पन्स क प्रयासीति अल्पता । ह्युत्तेन हृदमार्गेण खड्गपातैरहन्यत ॥३१९॥
 भोगसेनं तनोपद्यद्धारस्यान्ते समुत्थितम् । दारतूलिकया भित्तिमालिखन्तं पराङ्मुखम् ॥३२०॥ 320
 भोगसेनेक्षते कस्मादमुं त्वमिति वादिनम् । सोऽप्यक्तं किमपि हितः प्रधावन्तं जगाद तम् ॥३२१॥
 रय्यावहाभिधो दीपधरस्तिष्ठभिरायुधः । अयोदीपिकयारभ्यबुद्धसैर्विस्तरोपतत् ॥३२२॥
 चाम्पेयः सोमपालाख्यराजपुत्रः क्षताहितः । प्रहारैः प्राप्तवैहृद्यो न गर्हाचारतामगात् ॥३२३॥
 पौत्रः श्रीभूरपालस्य राजकापत्यमज्जकः । विदद्री श्वेव संशय शस्त्रीं पुच्छच्छटोपमाम् ॥३२४॥
 ततः प्रधावन्प्रधीवमारुरुक्षुः क्षितीधरः । निकृत्तजानुधण्डालैरालिलिङ्ग बद्धधराम् ॥३२५॥ 325
 तत्पृष्ठे स्वं क्षिपन्देहं प्रहारिर्जर्जरीकृतः । शृङ्गारनामा कायस्थो निर्दोहो वारितोरिभिः ॥३२६॥
 पुनरुत्थामुकामस्य सर्वे शस्त्रावलीर्द्विषः । न्यपातयन्तस्य काल्या नीलाञ्जवरणस्रजम् ॥३२७॥
 तिष्ठेत्कदाचिद्धूर्तोयमधिपन्नो विपन्नवत् । कन्धरामधमः सङ्गुस्तस्येति स्वयमच्छिनत् ॥३२८॥
 कृतं पदापहरणं यस्व सोहमिति बुबन् । छिन्वाहुलीधकर्षापि रक्षाङ्गमूर्मिकावलीम् ॥३२९॥
 एकपादस्थितोपानस्रस्तमाल्यैः शिरोरुहैः । छन्नवक्रः स दृष्टो ह्यतो रीर्वभुजः क्षिती ॥३३०॥ 330
 पर्याप्रयास्य पर्यन्ते वीरवृत्त्या महौजसः । निर्दोषतामीषद्गात्रिस्त्रिशत्वं जनान्प्रति ॥३३१॥
 सेवकः भूरटो नाम पुत्कुर्वन्द्रोहमुष्णकैः । निर्गत्य भोगसेनेन बहिः क्रोधाक्षिपातितः ॥३३२॥
 प्रस्थितो दयित्वावासं स विद्रोहवशादिव । पन्थानं पृथिवीनाथः काल्या जपाह वेदमनि ॥३३३॥
 राजबोधामि नृपतिमधुपा भोगकिञ्चलकलोलाभेतो नानावसनकुसुमभेगिभिः प्रीणयन्तः ।
 हा धिग्द्वैवानिलतरलया पात्यमाना नियत्या बह्व्येवैते किमपि सहसा दृष्टनष्टा भवन्ति ॥३३४॥
 निर्वन्धस्त्रिजगज्जयी परिभवं लङ्केश्वरो लम्बवान्प्रापशिषनृपोत्तमः कुरुपतिः पादाहतिं मूर्धनि ।
 इत्यन्ते बहुमानदस्परिभवः सर्वस्य सामान्यवत्सको नाम भवेन्महानहमिति ध्यायन्धृताहंक्रियः ॥३३५॥ 335
 पराङ्गमहितैस्त्वक्तं तमनायमिव प्रभुम् । नमं तुताशसात्कर्तुं स्वच्छन्नपाहिणोनयन् ॥३३६॥

३०९. १) Thus corr. by A₁ from 'स्तेजः'.

- भुजी कण्ठे गृहीत्वैकः कराभ्यां वरणी परः । तं भुममीवमालोककुन्तलं हविरोक्षितम् ॥३३७॥
 सभूत्कारत्रणं नममनाथमित्र पार्थिवम् । राजधान्या विनिष्कृष्टं न्यधत्तां पितृकामने ॥३३८॥
 महासरिद्धितस्ताम्भः संभेदहीपभूतले । अक्लाय वक्रिसंस्कारं ते भीतास्तस्य वक्रिरे ॥३३९॥
 340 न हतो नापि निर्दग्धः स केनापि व्यलोक्यत । उज्जीयेव गतस्त्वाशु नेत्रनिर्दिषयोभवत् ॥३४०॥
 व्यतीतेन स वर्षैकचत्वारिंशत्तमायुषा । समाशीत्यन्वपौषस्य भुरुषष्ठ्यां व्ययुज्यत ॥३४१॥
 चक्रेथ सासिकबन्धो रघुः शोणितमण्डितः । इमशानाहमनि वेताल इव सिंहासने पदम् ॥३४२॥
 । --- 'बद्धमूलानामाद्यानां तन्न' दिद्युते ॥३४३॥
 तस्यात्रोहतः सिंहासनाद्योक्तुं पुरो युधि । विक्रामन्तो बन्धुभृत्या युद्धभूमिमभूषयन् ॥३४४॥
 345 तन्निष्णौ वृष्टपहाख्यौ युद्धा तद्वान्धवौ चिरम् । योधाथ कृष्टसूर्याणाः सिंहहारेपतन्वताः ॥३४५॥
 रणरङ्गनटो नृत्यन्निव राजगृहाङ्गने । सखज्ज्वेत्को रघुः खण्डयच्छिताम्बभौ ॥३४६॥
 दिशन्विजयसंदेहमहितानां क्षणे क्षणे । प्रहारैः सुबहून्भिष्या स विरेणापतद्रणे ॥३४७॥
 राजद्रोहोक्षितं तस्य निवृत्तस्यापि निपहम् । वैशसत्यस्तमर्यादो गर्गः कोपादकारयत् ॥३४८॥
 दिदामटान्तिके द्यङ्गुः पौरैर्भस्माहमवर्षिभिः । अवस्करप्रणालान्तर्ममवक्रो न्यपात्यत ॥३४९॥
 350 ते गुल्फदामभिः कृष्टाः स्थाने स्थाने प्रभुद्रुहः । तत्क्षणं लोकयूत्कारपूजां कृत्योचितो रघुः ॥३५०॥
 पलाय्य प्रययुः कापि सङ्कुं हंसरथादयः । मरणाभ्यधिकां कञ्चित्कालं सोढुं विपद्यथाम् ॥३५१॥
 दृष्यन्पराजितं गर्गं नष्टे तदनुजे विदन् । भोगसेनोय तां वार्तामभृणोत्प्रलयोपमाम् ॥३५२॥
 व्यावृष्य प्रत्यवस्थातुकामः पश्यन्पलायिनः । योधान्स्वैः सहितः कैश्चित्ततः कापि भयादगात् ॥३५३॥
 इत्थं निहतविध्वस्तनायका द्रोणधूसंहतिः । स्वदोर्मात्रसहायेन गर्गचन्त्रेण सा कृता ॥३५४॥
 355 सखं साहससिद्धिं च नेतिहासेष्वपि क्वचित् । अभौषं तादृशं यादृक्तस्यास्ते स्म प्रतापिनः ॥३५५॥
 निशां प्रहरमङ्गथ राज्यं कृत्वा स लम्बवान् । द्रोहकृच्छ्रङ्गुराजाख्यां गतिं कुकृतिनामगात् ॥३५६॥
 यशस्करकुले जन्म द्रोणधूमिस्तैः प्रमाणितम् । क्षणभङ्गचमजद्राज्यं यस्माद्दर्णददेववत् ॥३५७॥
 दावोहीपनकूटयन्त्रघटनैः सिंहादिसंहारिणो यान्स्यां कस्मिन्कण्डशैलपतनैरन्तं किराता वने ।
 एकेनैव ननु प्रधावति जनः सर्वोपि मृत्योः पथा हन्ताहं निहतोयमेष तु मितं कालं विभेदमहः ॥३५८॥
 स्वोद्वाहे ललनौघमङ्गलरवो वैर्हेर्षुतिः भूयते दीनैस्तैर्दयिताविलाप उदयन्नाकर्ण्यतेन्तक्षणे ।
 द्योपि प्रन्नहितं प्रदृश्यति परः स्वं घ्नन्तमन्ते मुदोदृत्तं सोप्यवलोकायत्यहह धिङ्गोहोयमान्ध्यावहः ॥३५९॥
 360 सायं विचिन्तितो रात्रौ फलितोन्यत्र वासरे । दुर्धिपाकप्रदाताभूद्रोणधृणां साहसद्रुमः ॥३६०॥
 अथ सिंहासनस्यान्तः कार्यान्ते त्यक्त्वाविमहः । गर्गः प्रक्षालितामर्धधक्रन्द स्वामिनं चिरम् ॥३६१॥
 तस्मिन्कवति सर्वोपि पौरलोको भयोर्जितः । संप्राप्तावसरो भूर्प व्यलापीलोकवत्सलम् ॥३६२॥
 कारुण्योत्पत्तये दृष्ट्वा कोशं जीवितकामया । जयमस्या तदावादि गर्गः कपटशीलया ॥३६३॥

३५३. १) These words written by A₁ after verso 342, belong apparently to a verso of which the beginning is lost; the lacuna in the text is not indicated in A. Perhaps, more verses have been lost here.—²) A सञ्चिदि°.
 ३५६. १) Thus corr. by A₁ from गग्गः. ३५२. १) Thus corr. by A₁ from गग्गो. ३५६. १) A₁ gloss अर्धं हन्ता.

कुच मे संविदं भ्रातरिति सखमयस्तु सः । तत्प्रक्रियावचो ह्यात्वा चितिं तस्या अकल्पवत् ॥३६४॥
 विकुरभिवथि वस्कोटिल्यं त्रिलोचनयोध वा तरलतरता यस्काडिभ्यं तथा कुचकुम्भयोः ।
 वसति इति तद्यासां पिण्डीभवन्ननु ता इमा गहनइदया विशायन्ते १ कैश्चन योषितः ॥३६५॥ 365
 दौःशील्यमप्याचरन्त्यो चातयन्त्योपि वल्लभान् । इत्यथा प्रविशन्त्यभि न स्त्रीषु प्रत्ययः क्वचित् ॥३६६॥
 युग्वाधिष्ठा सा यान्ती धार्वन्मार्गे व्यलम्बत । नमतो विज्जला तावन्निर्गत्य प्राविशशिताम् ॥३६७॥
 अथ तस्याधितारोहं कुर्वन्त्या भूषणार्थिभिः । लुण्ठकैर्लुण्ठयमानाया व्यथा गात्रेषु पप्रथे ॥३६८॥
 सख्यन्वामरे राज्यौ दद्यमाने विलोकयन् । लोकः सर्वोपि साक्रन्दो दग्धदृष्टिरिवाभवत् ॥३६९॥
 औचित्यं तेन च तदा निन्द्येस्वन्तपवित्रताम् । सर्वैर्देर्धर्ममानोपि नोपाविक्षन्नुपासने ॥३७०॥ 370
 ह्यनुच्छलदेवस्य बालमङ्गे निधित्सता । राज्येभिधेस्तु ते केचित्सेनान्वैष्यन्त यत्नतः ॥३७१॥
 लोको वेपथ्य केचांश्चित्स्वमालोक्य सस्मितः । भिक्षामप्यटितुं जाने नैव जानाति योग्यताम् ॥३७२॥
 रात्र्यां श्वेताभिनायां महाराजस्य ये वृताः । सन्हणाद्यास्त्रयोभूवन्मध्यमे प्राक्क्षयं गते ॥३७३॥
 हन्तुं ज्येष्ठकनिष्ठौ द्वौ श्रेष्ठौ सन्हणलोटनौ । अन्विष्टौ शङ्कराजेन भयाङ्गवमटं गतौ ॥३७४॥
 निर्लज्जौर्निहतान्द्रोग्धृन्निहाय मिलितैः पुनः । तन्व्यधारोहसचिवैरानीतः कृतचाक्रिकैः ॥३७५॥ 375
 रष्ट्रा राज्यार्हमप्राप्य कञ्चिज्ज्यायांस्तयोस्तदा । गर्गेण राज्ये संरम्भादभ्यविष्यत सन्हणः ॥३७६॥
 हा धिक्चतुर्णां यामानामन्तरे नृपतिव्रयी । अहस्त्रियामे तत्रासीद्दृश्या या पुरुषायुधैः ॥३७७॥
 ये सायमुच्छलनृपं प्राङ्गे रङ्गुं सिधेचिरे । मध्याङ्गे सन्हणं प्रापूर्वप्रास्ते राजसेवकाः ॥३७८॥
 अथ लोहरकोटस्थः सार्धंङ्गि गलिते नृपः । सुस्तलो भ्रातृमरणं भुक्त्वा नृङ्गान्तमानसः ॥३७९॥
 गर्गेण प्रहितो दूतः स क्रन्दन्स्वं क्षिपन्क्षितौ । ततस्तं धीतसदिहं चकारार्तेप्रलापिनम् ॥३८०॥ 380
 आद्यासन्हणवृत्तान्तपर्यन्तो नाभृणोत्कथाम् । गर्गदूताङ्गानृबध स्वस्याहानं च केवलम् ॥३८१॥
 अभ्रधानस्तं शीघ्रमरिच्छेदं ह्युक्त्वरम् । तदाहानाय गर्गो यं प्राहिणोत्तं चलन्गृहात् ॥३८२॥
 आक्रन्दमुखरो भूत्वा तां रात्रिमरुणोदये । कश्मीराभिमुखो यात्रामसंभृतबलोप्यदात् ॥३८३॥
 अन्योथ गर्गदूतस्तं पथि संघटितोभ्यधात् । कृत्स्नमावेद्य वृत्तान्तं नागन्तव्यमिति ध्रुवम् ॥३८४॥
 क्षिप्रं हतेषु ब्रौहेषु स्वय्यसंनिहितेनुजः । कृतस्तु सन्हणो राजा कृत्यमागमनेन किम् ॥३८५॥ 385
 भुत्वेति गर्गसंदेशं कोपादसहनो नृपः । अपयाणैषिणो भृत्यान्विहस्यैव वचोब्रवीत् ॥३८६॥
 नास्माकं पैतृकं राज्यं यदि रिक्थहरौनुजः । मज्ज्यायसा मया चैतद्भुजाभ्यामर्जितं पुनः ॥३८७॥
 राज्यं स्वीकुर्वतोदन्यो न दाताभूत्तदावचोः । येनादतमिदं पूर्वं स क्रमः क्व गतोधुना ॥३८८॥
 हत्युक्त्वाविरतैरेव बहसासीत्ययाणकैः । दूतांश्च पार्थं गर्गस्य स्वीकृत्यै प्राहिणोद्वहन् ॥३८९॥
 स काष्ठवाटं समाप सन्हणस्य हितैषिणा । निर्गत्य गर्गचन्द्रेण चक्रे हुष्कपुरे पदम् ॥३९०॥ 390
 प्रवृत्तायां विभावर्यां दूतैः कृतगतागतैः । तस्याङ्गीकृतसामापि गर्गो द्रोधाभ्यधीयत ॥३९१॥

३६९. १) Emended; A राजो. ३७९. १) Emended with C; A 'न्वेस्वन्त. ३७९. १) Thus A, C R; A, सं.

- कार्यमध्यगतो राजा तथापि प्राहिणोत्तहा । धात्रेयं धातरं गर्गाभ्यर्णं हितहिताभिधम् ॥३९२॥
भोगसेनः क्षणे तस्मिन्नाययौ दैवमोहितः । स्वाशकान्विलम्बनजान्मभ्येकस्य नृपान्तिकम् ॥३९३॥
सोभ्यर्णं कर्णभूत्याख्यमश्मारोहं महीपतेः । विद्यज्य गर्गं जेष्यामीत्युक्त्वाभूलोभनोद्यतः ॥३९४॥
395 कालापेशामपि त्यक्त्वा हन्तुं धातृदुहं स तम् । योग्यं प्रसङ्गमन्विव्यञ्जते लोकैरसञ्जनः ॥३९५॥
यस्य धातृदुहः पार्थे स त्वमाभीयसे कथम् । गर्गोपि तमुपालेभे दूतैरित्यादि संदिशन् ॥३९६॥
स तु मार्गोत्पलाय्यायं तमसीति विलम्बकृत् । दत्तास्कन्दः क्षपापाये तं सानुगमघातयत् ॥३९७॥
पतन्नं कर्णभूतिर्वीरवृत्त्या ध्वरोद्यत । तस्य हैमातुरो भ्राता तेजःसेनोप्यनूना ॥३९८॥
तेजःसेनस्तु मूलापे नृपादेशाकृत्ववैद्यत । मरिचो लवराजस्य तनूजोभपतेरपि ॥३९९॥
400 अथष्टम्भेन भूपोभूतिमहाप्रहभमः । न वेनासितुमप्यास्था तावदासीन् तद्वलम् ॥४००॥
पुरोगोपि कृतः पथाद्योतीतेऽङ्गि महीभुजा । स सञ्जपालस्तत्पार्थमयादायाययौ इयान् ॥४०१॥
तेज्यायानेव्ववष्टम्भं यार्तं किञ्चिच्च तद्वलम् । प्राप्तश्च गर्गसेनानीः सूर्याख्योनल्पसैनिकः । ४०२॥
दुधुक्षुर्धीर्य तानात्रैर्नृपोधमधिरोपितः । उत्सेकशठधीर्यम कृच्छ्राच्च परिधापितः ॥४०३॥
गगनं शालभच्छस्रमिव कुर्वन्नयापतत् । शरासारो रिपुबलात्सर्वतोऽधिघ्नसंततिः ॥४०४॥
405 ओंकारं शरभूत्कारैः कृत्वा द्रोहस्य दुःसहाः । प्राहरन्नाजकटके सर्वान्सर्वायुषैर्हिषः ॥४०५॥
हतविक्षतविध्वस्तसैन्यः साहसिको नृपः । वेगादपतसारैको मध्याब्धिर्गत्य वैरिणाम् ॥४०६॥
गर्जस्तिन्पुरयाभ्रान्तनत्युच्चतिरलङ्घयत् । सवाजिना तेन सेतुर्दुर्लभः पत्रिणामपि ॥४०७॥
सञ्जपालादयो द्वित्राः शोकुस्तमनुवर्तितुम् । पृष्ठलभा निरुन्धन्तः स्थाने स्थाने विरोधिनः ॥४०८॥
वीरानकाभिधं वीरः स खंशानां निवेशनम् । त्रिशंशैः समं भृत्यैः प्रविष्टस्तस्यजेरिभिः ॥४०९॥
410 निरम्बरैर्निराहारैस्तिष्ठन्कतिपयैः समम् । स तत्र नित्रमाक्रम्य निर्भयो दण्डयन्खज्ञान् ॥४१०॥
क्रमेण च हिमापानदुर्लङ्घ्याध्वनि संकटे । अविपन्नो भाग्ययोगात्प्रययौ लोहरं पुनः ॥४११॥
पदे पदे प्रापमृत्युरायुःशेषेण रक्षितः । तथाप्यासीत्स कश्मरिप्राप्तिमेव विचिन्तयन् ॥४१२॥
वराकं शरसेत्प्रपादुर्गो हितहितं क्रुधा । विद्वद्भीर्द्वितस्तायां बद्धपाण्यङ्गिमक्षिपत् ॥४१३॥
तस्मिन्प्रक्षिप्यमाणेषु क्षेमाख्यः स्वं क्षिपन्पुरः । दासोद्योद्यैःपदारोहमधःपातेपि लब्धवान् ॥४१४॥
415 राज्यप्रदः क्षतारिश्च गर्गः प्राप्तोन्निकं ततः । प्राप सल्हणराजस्य सविशेषमधीशताम् ॥४१५॥
स भूभृन्मन्त्रिक्रान्तिहीनो राज्यमवाप्तवान् । चक्रभ्रममित्रापश्यत्सर्वतो भ्रान्तमानसः ॥४१६॥
न मन्त्रो न च विक्रान्तिर्मे कौटिल्यं न चार्जवम् । न दातृता न तुभ्यस्त्वं तस्योद्विक्तं किमप्यभूत् ॥४१७॥
तत्राज्ये राजधान्यन्तर्मध्याङ्गेपि मलिम्लुचः । लोकं मुमुषुरन्याध्वसंवारस्य कथैव का ॥४१८॥
पञ्चुरप्यङ्गना कालं क्रान्त्या यत्रात्यनाहयत् । पुमानप्यभवत्तत्र साध्वसाध्वस्तधीरसौ ॥४१९॥
420 यामद्य सल्हणोन्धेषुर्भेजे तां लोटनः स्त्रियम् । साधारण्यं गतो राज्यभोग इत्यभवत्तयोः ॥४२०॥
पुरुषान्तरविज्ञानविहीनस्य प्रमाद्यतः । सर्वोपि तस्य तन्त्रशैर्ष्यवहारो व्यहस्यत ॥४२१॥

३९६. १) Emended with C; A सन्विद्यन्. ४१८. १) Thus A. ४२०. १) Emended with C; A लोटन.

श्मुरो लोठमस्योजसूहस्तेन व्यधीयत । शारे तापसगोष्ठीषु योग्यो विक्रमनिधुरे ॥४२२॥
 यः सुस्सलभयोच्छेदमङ्गीकुर्वस्तदागमे । स्वमन्त्रलक्षणजापेन सिद्धिं मन्त्रक्षणेभ्यधान् ॥४२३॥
 मिथो गर्गाक्षया राजा तदभियमपातयत् । बद्धाहमानं वितस्तायां विम्बं नीलाश्वकामरम् ॥४२४॥
 राजानुवाहको गर्गस्तांस्तान्थापादयन्निपून् । हालाहाण्डामरान्मुरीन्द्रतभोज्यानघातयत् ॥४२५॥ 425
 राक्ष्यकिञ्चित्करे गर्गायत्तजीवितमृत्यवः । बाष्पाधाभ्यन्तरे चासन्नल्पे वा पृथक्वोपि वा ॥४२६॥
 कदाचिद्धहराद्गर्गे मविष्टेय नृपान्तिकम् । चुक्षोम नगरे लोकः सर्व एव भयाकुलः ॥४२७॥
 तदा ह्युदचरशार्ता भूलाभ्यारोप्य नैषु यत् । कुध्यन्गर्गेयमायातो हन्तुं सर्वाभृपाभितान् ॥४२८॥
 गर्भिणीगर्भपातिन्या तादृश्या भयवर्तया । द्वित्राण्यहान्यन्वमावि जनैर्ज्वर इवाखिलैः ॥४२९॥
 ततस्तिलकसिंहायैरुद्रेकाहागदीयत । अनवेक्ष्य नृपादेशमास्कन्धो गर्गमन्दिरे ॥४३०॥ 430
 देशधात्युत्पन्नः कृत्वो धावति स्म भृतायुधः । प्रत्यपहीत्तानखिलान्गर्गखन्त्रस्त्वबिह्वलः ॥४३१॥
 निर्लेज्जा दिग्भहारलङ्ककाद्यास्तुरंगमैः । आभ्यन्तस्तत्रादृश्यन्त गर्गावसथवीथिषु ॥४३२॥
 निषिषेध न ताम्राजा प्रस्युतास्कन्दराधिनाम् । लोठमं कुण्डशक्तीनां तेषां स्फूर्तिं व्यसर्जयत् ॥४३३॥
 तेनापि योर्धैर्गर्गस्य रुद्धमार्गेण मन्दिरम् । न रुद्धं नापि निर्दग्धुं पारितं दत्तवह्निना ॥४३४॥
 धानुष्कः केशवो नाम मठेशो लौटिकामठे । अबाधतैव नाराधैस्तद्योधान्यातयन्परम् ॥४३५॥ 435
 प्रकाशेन सर्वं राजलोके विरलतां गते । सायं सानुचरो गर्गो हयाकूडो विनिर्ययौ ॥४३६॥
 समैरप्रतिहतो निनाय लहरं प्रजन् । बद्धोजसूहमस्वस्थमासीनं त्रिपुरेश्वरे ॥४३७॥
 तापसेन किमेतेनेत्युक्त्वाण्येषुर्मुमोच तम् । तं सुस्सलोपि विधुरे नृपतिं नोदपाठयत् ॥४३८॥
 क्षणे क्षणेभ्यश्शस्ततः प्रभृति सर्वतः । गर्गागमनसंज्ञस्तपौरार्गलितमन्दिरः ॥४३९॥
 अशर्तस्य महीभर्तुर्गर्गसंधानमिच्छतः । महत्तमः सहेलोभूद्धरे दूत्यमाचरन् ॥४४०॥ 440
 तेनङ्गीकारितो गर्गः कथंचित्कन्यकार्पणम् । भृत्वास्तु तेन संबन्धं नैच्छन्भूतस्व भूपतेः ॥४४१॥
 ततः सुस्सलदेवेन सह संधिं निबद्धवान् । पश्चात्संमार्थ्यमानोपि संबन्धं न व्यधत् सः ॥४४२॥
 मण्डले विशाराहस्वमेवं याते नृपोवधीत् । सङ्गं हंसरथं नोनरथं चासादितांधरैः ॥४४३॥
 तानभिकणसूच्यादिप्रवेशै - - - र्जनः । अत्यक्तान्त्रभिर्बोरामवस्थामन्वधीर्भवत् ॥४४४॥
 भोगसेनाङ्गनां मङ्गलामनुमेने स यन्नृपः । अनुसर्तुं पतिं ह्यन्नं वसन्तीं साधु तद्वधात् ॥४४५॥ 445
 तारुण्येषुपि वैक्लव्यं शङ्कितेन तदन्तरे । प्रभिम्ये दिग्भहारो रसदानेन भुभुजा ॥४४६॥
 न राजवीजी नोच्छण्डविक्रमो वा बभूव सः । शमितो गूढदण्डेन यत्तथा तेन पापिना ॥४४७॥
 तं या निमिन्दानिष्पन्नपौरुषं तत्स्वस्रस्तदा । तस्या वक्षिप्रवेशेन सिद्धं मानवतीव्रतम् ॥४४८॥
 सोत्प्रेष्य रात्र्यं कालोभूदेवमातङ्गुदुःसहः । दीर्घक्ष्मादृश्यमानदीर्घदुःस्वप्रसंनिभः ॥४४९॥
 कालवित्सुस्सलो गर्गोद्धृतसंधिरपि व्रजन् । न्ययुञ्जते सञ्जपालं कादमरीन्मुख्यभाक्ततः ॥४५०॥ 450

४२२. १) Emended; A °स्वीजसूह°. Cf. viii. 437. ४४१. १) Emended; A नृपोवधीत्. ४४४. १) A, °मवेशेर्जनः, without indicating the lacuna; C °वेशेर्दिग्भहारः.— २) Emended; A °वीजवत्. ४४५. १) Thus corr. by later hand from A वसन्ती. ४४९. १) Emended with B C; A राजका.

- शारेण सह दत्तार्थो लङ्ककः सल्हभुभुजा । वराहमूलं संपाप कथंविद्यस्थितिं भजन् ॥४६१॥
 गर्गः स्मरन्नवस्कन्दं पश्चादभ्येत्य नाशयन् । वाराहमूलेन समं तस्य सैन्यमकुण्डयत् ॥४६२॥
 विद्वद्भौ स तु तद्योर्ध्वैर्दक्ष परिषस्वजे । अद्विष्यैर्मेदिनी दिव्यैर्देहैस्त्वत्सरसां गणः ॥४६३॥
 नायके गतिते भुङ्क्ष्वृषैः सङ्गशर्मैर्षी । पतितैरुप्यच्छुङ्क्षुषैर्भूषिता मौक्तिकैरिव ॥४६४॥
 465 आगच्छता छिन्नमीतिः सञ्जपालेन लङ्ककः । निराभवः संप्रपेदे पार्श्वं सुस्तलभूपतेः ॥४६५॥
 सोऽथ भूभृत्सञ्जपाले दूरं क्रान्तरिषी गते । आजगामान्तिकं प्रतिः प्रेरितः पौरडामरैः ॥४६६॥
 संधिं तत्र विधास्यामि सार्धं सुस्तलभुभुजा । इत्युक्त्वा सन्हणं प्रायानदभ्यर्णं सहैलकः ॥४६७॥
 काङ्क्षिताभ्युदयं पैरैश्चातकैरिव वारिदम् । अशिभिवन्नाजवर्गं सर्वं एवोच्चलानुजम् ॥४६८॥
 गर्गस्य गृहिणीं कुङ्गाभिधानाय तदन्तिकम् । कन्यकाह्वयमाहाय परिणेतुमुपायवी ॥४६९॥
 460 उपयेमे स्वयं राजा राजलक्ष्म्यभिधां तयोः । गुणलेखां कुषास्त्रेण स्वीचक्रे तद्यवीयसीम् ॥४६०॥
 सल्हणे सानुजेभ्येत्य सञ्जपालेन वेष्टिते । राजापि राजसदसः सिद्धहारं समासदत् ॥४६१॥
 साक्षाद्भिरोधिभृत्येन हारमेकेन पातितम् । अभून्मोघं तमप्राप्य सार्धं धैरिमनोरथैः ॥४६२॥
 ससैन्यैर्गलितहारराजवेश्मस्थिते रिषी । गर्गास्कन्दविशुङ्गासीचकितं सौस्तलं बलम् ॥४६३॥
 गर्गे त्रितीर्णकन्येपि राजसैन्यमभिधसत् । तस्यौ स्यात्तव्यमित्येव तृणस्पन्देपि शङ्कितम् ॥४६४॥
 465 अस्ताभिलाषिणिं दिने तादृकासहते बले । केहादररहति क्षमापे दुर्भेदौकःस्थिताभिपून् ॥४६५॥
 प्रविश्य पार्वन्निर्भुमकवाटेन तमोरिणां । हारं विवृत्त्याङ्गनस्थैः सञ्जपालोपहीरणम् ॥४६६॥
 तस्य निश्चित्य पान्तर्गीं वृत्तिं भूयस्यरिभजे । अनुपवेशं विदधे पदानिर्लङ्ककाभिधः ॥४६७॥
 दरदानयने काष्ठवाटसंकटविक्रमे । यस्तस्य सदृशो योधः प्रतिबिम्ब इवाभवत् ॥४६८॥
 स केशवश्च स मठाधीशस्तमनुसन्नतुः । शौनेयमारुती पार्थमिव प्रार्थितसैन्धवम् ॥४६९॥
 470 निर्गत्य मण्डपाह्वमप्रहारैस्तैः कर्यचन । विवृते प्राङ्गनहारे धीरो राजाविशस्त्वयम् ॥४७०॥
 निर्विभागे वर्तमाने संगरे सैन्ययोर्द्वयोः । प्राङ्गने प्रमथं प्रापुर्भूयांसस्तत्र शशिणः ॥४७१॥
 सचिवः सल्हाराजस्य पतंगप्रामजो शिजः । आजौ प्रापाञ्जको नाम स्वःस्त्रीसंभोगभागिताम् ॥४७२॥
 कायस्थेनापि रुद्धेण लम्भा गञ्जाधिकारिताम् । स्वामिप्रसादः साफल्यं निन्द्ये स्यक्त्वा तनुं रणे ॥४७३॥
 सायं वनस्पतिर्लिनैः खगैर्वाचालितो यथा । प्राणिं प्रविष्टे प्रोक्षीमनिःशब्दविहगोभवत् ॥४७४॥
 475 आयोधनोर्वा वाचाला चक्रे शिवापितेव सा । तथा सुस्तलभूपेन तुरंगस्थेन तर्जिता ॥४७५॥
 अनाकृष्टेङ्गान्तःस्थे तस्मिन्सहासनं ध्वनिः । सुस्तलो जयतीत्येवं ङकावाद्यं च भुभुवे ॥४७६॥
 मल्लराजगृहे तादृङ्गान्यस्याप्युदपद्यत । अगतां तत्र वैक्लव्यं यावत्सल्हणलोठनौ ॥४७७॥
 आबद्धकवचावभास्त्रावालिङ्ग्य सुस्तलः । बालौ युष्मामिति बद्धभूर्तोत्याजयदानुधम् ॥४७८॥
 आदिश्य मण्डपेन्यस्मिन्बद्धयोध स्थितिं तयोः । प्राप्तराज्यस्ततो राजा विवेशास्थानमण्डपम् ॥४७९॥
 480 स्वहोनांधतुरो मासान्भुक्तराज्यं बबन्ध तम् । सितस्य सोढाशीतेभ्ये राधस्य त्रितयेहनि ॥४८०॥

४६२. १) Thus A. ४६२. १) Emended with C; A साधादि°. ४६९. १) Emended; A प्रापानि°.

तेन सिंहासने क्रान्ते भास्वतेषु नभस्तले क्षणादेवाखिलो लोकः क्षोभमग्धिरिवास्वजत् ॥४८१॥
 विकीर्णशस्त्रः सन्द्रोहापेक्षगक्षोभतः सदा । व्याधलोके व्यासवको मृगराज इषामवत् ॥४८२॥
 भ्रातृभुवां कुलच्छेदमन्विष्यान्विष्य कुर्वता । न तेन नीतिनिष्ठेन शिष्योप्यवशेषिताः ॥४८३॥
 जनस्य कीदृश दीर्जन्यमभृष्टाकारतां वदन् । स कार्योपेक्षयाप्यासीन्न काप्याहितमार्दवः ॥४८४॥
 वस्तुतस्त्वार्यद्वयः कूर्द दमयितुं जनम् । अवास्तवं तस्मीमस्वाग्निस्त्रिव्याल इवादिभे ॥४८५॥ 485
 कालचित्समयस्यागी प्रगल्भः प्रतिभानवान् । इङ्गितसो दीर्घदृष्टिः स एवान्यो न कोप्यभूत् ॥४८६॥
 अधिकः कोपि कोप्यूनः कोपि तस्य समो गुणः । दोषोय वा पूर्वजस्य स्वभावैक्येप्यवृत्तत ॥४८७॥
 अन्वकारि समानेपि कोपे तत्पूर्वजन्मनः । कोपेन विषमालम्बं तदीयेन तु सारधम् ॥४८८॥
 न बभूव स वेशादौ सास्त्रयोनित्तं पुनः । स्थितिभेदभयास्सेहे नोत्सेकमनुजीविनाम् ॥४८९॥
 मैच्छस्त इन्द्रयुद्धादिसंधानैर्मानिनां वधम् । तस्मिन्ममादाग्निर्व्यूहे स्वदीयत कृपाकुलः ॥४९०॥ 490
 वाक्पाठस्य नृपस्यासीदाश्रयात्तद्गुह्यसहम् । तस्य तु प्रणयप्राथं हिंसायावापवर्जितम् ॥४९१॥
 तस्यार्थगृध्रोदृष्टपादो भूयानास्ते स्म संपदाम् । त्यागो विषयकालादिनैवस्यात्तुं मितोभवत् ॥४९२॥
 नवकर्माश्रवाहुल्यप्रिये तस्मिन्दरिद्रताम् । तस्यजुः कारको वाजिक्रेतारथ दैशिकाः ॥४९३॥
 दुःसहस्यसनोत्पत्तौ जिगीषोः प्रशमैषिणः । तस्यासीदपरित्याज्यं न किञ्चिद्वसुवर्षिणः ॥४९४॥
 तस्येन्द्रहृदाशी भूरिपराध्यांशुकदायिनः । यथा नृपस्य भुभुभे तथा नान्यस्य कस्वचित् ॥४९५॥ 495
 यथा प्रागुच्छलो राजा सुपापः प्रियसेवकः । स तथा सेवकैरासीद्गुह्या दुर्लभदर्शनः ॥४९६॥
 नोच्छलादपरस्यासीद्वसनं हयवाहने । नान्यस्य सुस्सलनृपाहार्यं तत्र च पपथे ॥४९७॥
 शममुत्पन्नमुत्पन्नं त्रिन्ये दुर्मिक्षमुच्छलः । राज्ये सुस्सलदेवस्य न तत्स्वमेप्यवृत्तत ॥४९८॥
 किमन्यदखिलैः सोभूदपजादधिको गुणैः । त्यक्त्वा त्यागार्थेनेस्पृष्टसुपापत्वानि केवलम् ॥४९९॥
 औच्छलेः पालको गर्गो यं राज्ये कर्तुमैहत । सहस्रमङ्गलस्तेन निरवास्यत स क्रुधा ॥५००॥ 500
 तस्मिन्भद्रावकाशस्ये प्रासनामा तदात्मजः । काश्चनोत्कोचदधक्रे डामरैः सह चाक्रिकाम् ॥५०१॥
 असंख्यजङ्गुच्छलजं पितृव्येणार्थितं शिशुम् । प्रसङ्गे तत्र गर्गोपि पातिकूल्यमदर्शयत् ॥५०२॥
 पहितानां नरेन्द्रेण नृणानामिष शशिणाम् । गर्गदाषामिदग्धानां निःसंख्यानामभूत्सखः ॥५०३॥
 गर्गस्यालोपि विजयः स देवसरसोद्भवः । प्रातिलोम्येन नृपतिसैन्यानां कदनं व्यधात् ॥५०४॥
 राज्यप्राप्तेर्मासमात्रे दिमैरभ्यधिके गते । तेनोत्पिच्छेन राज्ञोभून्न धीरस्याकुलं मनः ॥५०५॥ 505
 सुरेश्वर्यमरेशोर्त्रिवितस्तासिन्धुसंगमाः । गर्गेण राजसैन्यानां कृताः कदनकाङ्क्षिणः ॥५०६॥
 संप्रामे तुमुलेमात्थौ भृङ्गारकपिलौ इतौ । कर्णभृङ्गकन्यामानौ तन्निष्पौ च सहोदरौ ॥५०७॥
 निहतानन्तद्वभटसमूहान्तरलक्षितान् । तावृशानपि निष्क्रुहुं नास्तीस्कस्यापि पाटवम् ॥५०८॥
 हर्षमिन्द्रः कम्पनेशो भूर्भुर्मानुलात्मजः । विजयेन हतानीको विदधे विजयेश्वरे ॥५०९॥

४९३. १) Emended; A नैवस्वा तु. ४९८. १) Emended with O; A स्वमेववृत्तत. ५०६. १) Emended with C; A राव्यसे.
 [C. VIII. 483. 187 C. VIII. 511]

- 510 पुत्रो मङ्गलराजस्य तिलहो राजान्यवशजः । तत्र विन्वाकरमुखास्तन्निगणश्च प्रमित्यरे ॥५१०॥
 राजानीके सञ्जपालः प्रवीरप्रथरोभवत् । भूरिसैन्येन गर्गेण नात्पसैन्योपि ज्ञो जितः ॥५११॥
 संस्तम्भ्य विजयक्षेत्रे लङ्काकायैर्विसर्जितैः । धीरो राजा बलं भङ्गं स्वयं गर्गोन्मुखं ययौ ॥५१२॥
 सोन्निव्य गर्गेण हतान्योधानाशीकृतान्बहून् । निरदाहयदन्येपुरसंख्येधैधिताभिभिः ॥५१३॥
 बलिना भूभुजा गर्गः पीड्यमानः शनैः शनैः । ततः स्ववसतीर्देग्ध्वा हर्लाहाभिमुखोभवत् ॥५१४॥
- 515 स तत्र रत्नवर्षाख्यं गिरिदुर्गं समाभितः । हताश्वोनुचरैस्त्वक्तो नृपेणाराद्वेष्टयत् ॥५१५॥
 अन्वारुढेन तत्रापि सञ्जपालेन वेष्टितः । चरणौ शरणीचक्रे राज्ञो दन्वोच्छलात्मजम् ॥५१६॥
 अन्तिकस्थं नृपे कर्णकोष्ठजं मल्लकोष्ठकम् । विरुद्धं हृदयत्याशु गर्गो विश्वासमाययौ ॥५१७॥
 गृहीतप्रणतिस्तस्य नष्टेषु विजयादिषु । शमितोपद्रवो राजा विवेका नगरं शनैः ॥५१८॥
 गत्वाथ लोहरे न्यस्य बद्धा सन्हणलोटनौ । स कल्हसोमपालाद्यै रेभे संसेवितो नृपैः ॥५१९॥
- 520 भूयः प्रविष्टः कश्मीरान्सेव्यः सर्वातिशाभिभिः । गर्गं प्रसादैरनयत्प्रवृद्धिमधिकाधिकैः ॥५२०॥
 प्रोष्मार्कप्रतिभे तस्मिन्हादिनावनुचक्रतुः । महादेवी कुमारश्च द्रुमच्छायावनानेली ॥५२१॥
 डामरौ देवसरसोद्भवौ विजयगोत्रिणौ । बृहद्विक्रस्तथा सूक्ष्मटिको वेलं प्रचक्रतुः ॥५२२॥
 सानाध्यकाङ्गिणौ पार्थिवस्य प्रविशतः पुरः । लोकपुण्ये तस्थतुस्तौ क्रन्दजिः स्वानुगैः समम् ॥५२३॥
 विजये गर्गसंबन्धात्सदाक्षिण्यो महीपतिः । सदाचारं परित्यज्य वेत्रिभिस्तावताडयत् ॥५२४॥
- 525 तौ मानिनश्च तद्वृत्त्याः कृष्टशस्त्रास्ततो व्यधुः । सारसं स्रमहस्तेन्ये प्रहरन्तो महीपतेः ॥५२५॥
 श्रपाकोभोगदेवाख्यः कृपाण्या प्राहरष्टपम् । धीरो गज्जकनामा च करवालेन पृष्ठतः ॥५२६॥
 साधशेषतया भूपस्यायुषो मोषतां ययुः । द्विषत्प्रहतयो वाहतुरगी तु व्यपद्यत ॥५२७॥
 नृपस्यान्तरयन्वैरिप्रदतिं बाणवशजः । निहतस्तत्र शृङ्गारसीहः सादीशसस्यकः ॥५२८॥
 सैनिकैस्तेर्बृहद्विकाभोगदेवादयो हताः । सूक्ष्मटिकस्तु निस्तीर्णो हेतुर्भाविनि विजत्रे ॥५२९॥
- 530 शूले व्यापादिता गज्जकादयो ब्रौहसंभिताः । संदेहितासुरिख्यासीद्राजा गर्गानुकूल्यभाक् ॥५३०॥
 न भवेत्पविषातेपि प्रमयः समयं विना । प्रसूनमप्यसूहन्ति जन्तोः प्राप्तावधेः पुनः ॥५३१॥
 ज्वालाभिरौर्वदहनस्य पयोधिमध्ये न म्लानतामपि हि यानि मुहुः स्पृशन्ति ।
 तान्येव यान्ति विलयं किल मौक्तिकानि कान्ताकुन्नेषु युवभावभुवोष्मणापि ॥५३२॥
 प्राक्सेवामपि त्रिस्मृत्य परोत्सेकासहिष्णुता । मण्डलात्सञ्जपालाद्या निरवास्यन्त भूभुजा ॥५३३॥
 संबन्धी काकवश्यानां यशोराजाभिधस्ततः । सहस्रमङ्गलाभ्यर्णे राज्ञां निर्वासितो ययौ ॥५३४॥
- 535 तमन्यांश्च विनिर्यातान्देशाद्बृहन्समृद्धिमान् । ऐच्छद्विधप्रतिष्ठः स राज्ञः प्रत्याभियोगिताम् ॥५३५॥
 तत्पुत्रः कान्दमार्गेण विविधुः क्षमापसैनिकैः । यशोराजे क्षते प्रासः प्रत्यावृत्त्य ययौ भयात् ॥५३६॥
 अद्यान्येऽपि भृत्येषु राज्ञा निर्वासितेषु सः । मिलितेषु प्रथां यावद्यथावतुपलम्भवान् ॥५३७॥

५१४. १) Emended; A फलाह. Cf. हालाहाण्डावरान् viii. 425. ५१७. १) Emended; A with diplography मल्लकोष्ठका
 षकम्. ५१५. १) Emended with C; A राजा.

उपरावे नवे सज्जे पार्वतीयास्त्रयो नृपाः । आभ्येयो जासटो बज्जधरी बज्जापुराधिपः ॥५३८॥
 रात्रा सहजपालश्च वर्तुलानामधीश्वरः । बुवराजो विगतौर्वाबज्जापुरगरेन्द्रयोः ॥५३९॥
 बन्ध आनन्दराजश्च पञ्च संबटिताः क्वचित् । मस्थानार्थे कृतपणाः कुक्षेत्रमुपागताः ॥५४०॥ 540
 आसमत्याहनं तावदभ्येत्थ नरवर्मणः । प्राप्तिभिक्षाचरं तेन हस्तपायेयकाश्चनम् ॥५४१॥ कुलकम् ॥
 स जासटेन संबन्धिबेहाद्विहितवत्कृतिः । नीतोन्मैथ प्रथा भूपैर्बज्जापुरमथावधौ ॥५४२॥
 देशाद्विनिर्गतैर्बिम्बप्रमुखैर्बोधितप्रथे । तस्मिन्प्राप्ते सहस्रस्य प्रतिष्ठा लनुतामगात् ॥५४३॥
 पौत्रोयं हर्षदेवस्य क एते राज्य इत्यथ । उक्त्वा त्वक्त्वा सहस्रादींस्तमेवाशिभिश्चननाः ॥५४४॥
 कृतशमावमुत्सृज्य संबन्धिबेहमोहितः । दर्यको राजपुत्रस्तं राज्ञा निर्वासितोऽप्यगात् ॥५४५॥ 545
 पुत्रः कुमारपालस्य तल्पितुर्मातुलस्य सः । वृष्टिं सुस्सलदेवेन पुरा निम्ने हि पुत्रवत् ॥५४६॥
 प्रेरितो बुवराजेन जासटेन च कन्यकाम् । बज्जापुरेशः प्रददौ भिक्षावेथ स पद्मकः ॥५४७॥
 तदेशठकुरो भूषान्तंषट्प्याखिलास्ततः । तमैश्चद्रयपालाख्यः कर्तुं पैतामहे पदे ॥५४८॥
 तां वार्तां श्रुतवाक्काजा शवदासीत्समाकुलः । गयपालो हस्तस्त्रावद्रोवजैश्चघना बली ॥५४९॥
 पद्मकं तान्प्रतिगते' योर्दुं प्रधानमध्यगः । भिक्षाचरश्चमूधुर्यो दर्यकोपि व्यपद्यत ॥५५०॥ 550
 तेन प्रधाननाशेन तनो भिक्षाचरो ययौ । धर्किन्वित्करतां मेघ इवावयवहारितः ॥५५१॥
 आसमत्यां प्रयातायां क्षीणे' पायेयकाश्चने । श्रुतुरोपि ययौ तस्य शर्मैन्दोपचारताम् ॥५५२॥
 चतुष्पञ्चानि वर्षाणि तिष्ठञ्जासटमन्दिरे । भासाष्ठादनमात्रं स ततः हेहास्समासहत् ॥५५३॥
 ठकुरो देवपालोऽप्य चन्द्रभागालटाभयः । इत्था सतां बप्पिकाख्यां तं निनाथ निजास्तिकम् ॥५५४॥
 प्राप्रसौख्यो वसस्तत्र कश्चित्कालं भयोऽजितः । स राजकीजी दैन्येन शैशवेन च तस्यजे ॥५५५॥ 555
 तदन्तरे साहसिकः प्राप्तः साहसिहृन्मदः । गतागतानि कुर्वाणः संरम्भमनवकृपम् ॥५५६॥
 स सिद्धपथमार्गेण विविभुर्विद्वोन्मुखः । स्वैरेव भृत्यैर्भुर्भुर्बद्धा पापैः समर्पितः ॥५५७॥
 तत्रोत्पिञ्जे परं सत्त्वं सञ्जपालस्य पप्रथे । खिलोपि द्रोहविमुखो वस्तु देशान्तरं ययौ ॥५५८॥
 तस्मिन्भूरे कुलीने च किं वाच्यं स दिगन्तरे । शौर्येणैव यज्ञोराजः पप्रथे यत्तदनुतम् ॥५५९॥
 अथ राजा निवार्यायान्सहेलादीन्महत्तमान् । सर्वाधिकारे विदधे कायस्थं गौरकामिधम् ॥५६०॥ 560
 स तापसस्य संबन्धी कस्त्वबिद्विज्येश्वरे । सेवया लोहरस्यस्य तस्य बालभ्यमावधौ ॥५६१॥
 क्षमिते पूर्वकावस्ववर्गे तेन ततः क्रमान् । नीतः सर्वाधिकारित्वं सोऽन्वामेव स्थितिं व्यधात् ॥५६२॥
 अशेषकर्मस्थानेभ्यो वृष्टिं राजोपजीविनाम् । निर्वायं कोशे भरणं तेनाकार्यनिर्वा प्रभोः ॥५६३॥
 अदिक्षा पाप्मिनस्तस्य नाशायि कूरता जनैः । मधुरिम्प्य निवस्यैव शक्तिः प्राणापहारिणी ॥५६४॥
 न्यधात्कृपणवित्तं स पूर्वसंज्ञितनाशाकृत् । विभुदे नृपतेः कोशे हिमे हिमनिवाम्बुदः ॥५६५॥ 565
 कोशः कृपणवित्सेन प्रविष्टेव हि दूषितः । मुग्धते भूमियालानां तस्करैरथ वारिभिः ॥५६६॥

५३८. १) Comp. vii. 538. ५४५. १) A, with diplography इर्वको रात्रको राजपुत्रस्य. ५५०. १) Emended, A प्रतिगतो.
 ५५२. १) Emended; A क्षणे. ५६३. १) Emended; A निर्वायं.

- लोभाभ्यासेन भूयोपि सन्निवन्कोशमन्वहम् । आस्ते स्म लोहरगिरौ प्रहिण्वन्सर्वसंपदः ॥५६७॥
 गौरकाभयिभिर्बहुपञ्जकाद्यैर्नियोगिभिः । विधीयते स्म निःसारा महोत्पातैरिव कितिः ॥५६८॥
 उच्चलद्दमापतौ शान्ते मूर्ध्निच्छदिलोपमे । अत्रापन्त पुनर्लोकं व्याधा इव नियोगिनः ॥५६९॥
 570 प्रदास्तकलशस्यान्ते तद्भ्रातृजनयः परम् । कायस्थः कनको नाम श्लाघ्यामकृत संपदम् ॥५७०॥
 नानादिगन्तरायातो दुर्भिक्षपतितो जनः । येनाविच्छिन्नसन्नेन शान्तव्यापद्यधीयत ॥५७१॥
 संजातमुच्चलस्यान्ते तेषां तस्वपरीक्षणम् । त एव चक्रिरे राज्ञा प्रमत्तेनाधिकारिणः ॥५७२॥
 द्वारे तिलकसिंहः स तावत्केन व्यधीयत । राजस्थाने च जनकः काणस्तस्य सहोदरः ॥५७३॥
 प्रतापैर्नृपतेस्तीक्ष्णैः करमाक्रान्तमण्डलः । जिताद्वाराधिपः सोपि स्वीचकारोरशाधिपात् ॥५७४॥
 575 काकचंद्रयस्तु तिलकः दमाभुजा इत्तकम्पनः । निन्द्ये प्रकम्पमहितान्प्रकम्पन इव हुमान् ॥५७५॥
 दाम्बशास्त्रभृता शोडशराजस्थानाधिकारिण । नृपप्रतापैरहिताः सञ्जकेनापि निर्जिताः ॥५७६॥
 काकचंद्रशाभ्यास्त्रातराजद्वारेण धीमता । अहमेत्तकभृत्येनाप्यवापीष्टेन मन्त्रिता ॥५७७॥
 एवं स्वाहक्रियात्यक्तगुणापेक्षेण मन्त्रिणः । कुर्वतोच्चावचांस्तेन कश्चित्कालोत्पद्यच्छत ॥५७८॥
 वितस्तापुलिने सोध कर्तुं प्रारभतोत्तमम् । स्वस्य भ्रभ्राथ पठ्याथ नासा हुरगृहवयम् ॥५७९॥
 580 उत्पातवह्निना दग्धो निःसंख्यधनदायिना । तेन दिहाविहारोपि नूतनस्वमनीयत ॥५८०॥
 पुरीमद्विलिकां जातु स प्रयातोन्तिकस्थितैः । भातैः प्रैर्यत कल्हाद्यैर्गर्भोच्छेदाय भूपतिः ॥५८१॥
 गार्गीः कल्याणचन्द्राख्यस्तानतिक्रम्य हि स्फुरन् । मृगयादिक्षणे तेषामसूयामुदपादयत् ॥५८२॥
 सर्वाभ्यधिकसामर्थ्यं तं निपाद्य निवेद्य ते । नित्योपजपनैर्गर्गे विक्रियामनयद्वृपम् ॥५८३॥
 बद्ध्वा त्वां लोहरे भूभृदिच्छति क्षेपुमित्यथ । गर्गः शशङ्के भृत्येन राज्ञा चैकेन बोधितः ॥५८४॥
 585 ततः स सद्यस्तत्र पलाय्य स्वभुवं ययौ । दिनैर्भूयोपि संप्राप्तः पवित्रेश स्वमण्डलम् ॥५८५॥
 अन्योन्यशङ्कया भेदं यातयो राजगर्गयोः । आक्रिकैः कृतसंघारिर्वैरं प्रौढिमनीयत ॥५८६॥
 स्यात्तं गर्गस्य विजयं खेदशेषवशांवदः । समीपात्स त्यजन्नाजा पश्चात्तापेन पस्पृशे ॥५८७॥
 कारायां गर्गशत्रुर्नस्तेन पूर्वं व्यधीयत । स मल्लकोष्ठकस्तस्मिन्कालेमुच्यत बन्धनात् ॥५८८॥
 निवद्धयौनसंबन्धं डामरैरपरैः समम् । तं कारयित्वा सामर्थ्यं निनाय बलितां नृपः ॥५८९॥
 590 शनैर्बुद्धाय निर्याते राजसैन्येषु पूर्ववत् । गर्गेण कदनं चक्रे योधानाममरेश्वरे ॥५९०॥
 तत्र सर्वातिशायिन्या वीरवृक्ष्या नृपाभितः । शमालाडामरः प्राप प्रथां पृथ्वीहरः परम् ॥५९१॥
 रणे द्वारपतेर्गर्गेनिर्जितस्य पलायने । शौर्यं तिलकसिंहस्य प्राप सर्वोपहास्यताम् ॥५९२॥
 हतशेषाः क्षताः शस्त्रवस्त्रादि स्याजिता भटाः । तदीया गर्गचन्नेन कारुण्यात्केपि रक्षिताः ॥५९३॥
 वह्निसात्क्रियमाणेषु वीरदेहेषु सर्वतः । राजसैन्ये चितामीनां गणना कापि नामवत् ॥५९४॥
 595 कृष्टसैन्येन राज्ञाय गर्गो निर्दग्धमन्दिरः । संख्यज्य लहरं प्रावाहिरिं धुक्कावनाभिधम् ॥५९५॥
 गिरिमूलोपविष्टस्य भूपतेः सैनिकैः समम् । तेषु तेष्वकरोच्चित्वं गिरिमार्गेषु संगरम् ॥५९६॥

५९५. १) Emended with C; A प्रकम्प सहिता. ५९०. १) Emended; A °अवाप्राप्त°. ५८९. १) Thus A; cf. viii. 764. 831. 1947 (C).

कूटयुद्धैर्नृपानीकं परिराध्युपतापयन् । रणे त्रैलोक्यराजादिममुखांस्तन्निजोवधीत् ॥६९७॥
 फाल्गुने^१ हिमसंभारभीमे परिमितानुगः । स भीरो राक्षसि रिपौ न धैर्येण व्ययुज्यत ॥६९८॥
 धैर्यवान्काकबन्धस्तु तिलकः कम्पनापतिः । परं शिखरिभृङ्गस्य शक्तोभूत् प्रधावितुम् ॥६९९॥
 पीडितस्तेन संप्रेष्य स्वभार्यातनयेन्निकम् । निन्येनुकूलतां भूर्प प्रसादच्छादितकुपम् ॥६००॥ 600
 गूढमन्युर्नृपः सीमं वज्रा प्रचलितस्तनः । तं मल्लकोष्ठकं वृद्धिं निनाथ न पुनः शमम् ॥६०१॥
 सेहेय लहरे दिवान्मासानविशदे नृपे । स मल्लकोष्ठकासकस्पर्धं नीचविमाननाम् ॥६०२॥
 तन्मध्ये नृपतिर्गूढं विभेदं तद्वलं नयन् । तदीयानकरोद्धृत्याम्कर्णादीन्स्वहितावहान् ॥६०३॥
 स खिन्नो नीचदायादसमशीर्षिकयाथ तैः । प्रेरितः पार्थिवाभ्यर्णं सदारतनयोविशत् ॥६०४॥
 क्रातुं प्रवृत्तः पार्श्वस्थं ज्ञानद्रोण्युपरिस्थितः । अथैकदा तमाक्षिप्रं शस्त्रमत्याजबन्धुपः ॥६०५॥ 605
 कुर्यादास्थामब्रह्मणे कोन्यः पौरुषगर्हितः । आक्षेपसमये सोपि वस्त्रैश्च भीरुवद्ययौ ॥६०६॥
 उख्वातरोपितनृपः क नु सोभिमानः कार्पण्यभागितरलोकसमा क वृत्तिः ।
 यद्वावशं नटयति प्रकटे त्रिधानुरिच्छैश्च यन्त्रगुणपङ्क्तिरिवाव जन्तुम् ॥६०७॥
 अशकन्युधि-ये ब्रह्मपि तं नास्य ते शत्राः । केपि राजप्रिया बाहू पन्थिवद्धौ तथा व्यधुः ॥६०८॥
 श्रीसंग्राममठाभ्यर्णमन्दिरस्था नृपे स्वयम् । संक्रान्ते^२ प्राङ्गनं पुडात्कल्याणाथा व्वरंसिधुः ॥६०९॥
 जीवन्तं पितरं भ्रुत्वा विदेहो गर्गनम्बनः । सान्त्वमानः स्वयं राजा कृच्छ्राच्छस्त्रं समर्पयत् ॥६१०॥ 610
 गर्गः सदारतनयो राजौकस्येव भूभुजा । उपाचर्यत शक्तिगबाहूद्धो भोगैर्निजोचितैः ॥६११॥
 गार्गीः पलाय्य यातोपि चतुष्टको निजमन्दिरात् । अवर्णभाजा कर्णेन दृष्ट्वा राज्ञः समर्पितः ॥६१२॥
 रुद्धच्छपकोपस्य प्रसादस्य महीभुजः । अन्तःशुद्धिविहीनस्य प्रणस्येव न निधयः ॥६१३॥
 दरद्राजे मणिधरे विद्वशावागते नृपः । तस्संगमाय निर्यातो गर्गं भृत्यैरघातयत् ॥६१४॥
 दिवान्मासान्सोनुभूतकारागारस्थितिर्निशि । सत्रा त्रिभिः सुतैः कण्ठबद्धरज्जुर्न्यपात्यत ॥६१५॥ 615
 निष्ठां विम्बमुखाच्चिन्ये यथैव स नृपानुगैः । तथैव कण्ठबद्धाद्मा सपुत्रोक्षिप्यताम्भसि ॥६१६॥
 तं चतुर्नवने वर्षे हत्वा भारपदे नृपः । सुखेच्छुः प्रत्युत प्राप दुःखभुङ्क्तविप्रवः ॥६१७॥
 कल्हे कालिञ्जराभीशे महादेव्याथ मातरि । मल्लभिधायां शान्तायां स ततोमूच्छदुःखितः ॥६१८॥
 तन्मध्ये नागपालाख्यः सोमपालस्य सोदरः । तेन प्रतापपालाख्ये हते द्वैमातुरेभजे ॥६१९॥
 शङ्कितस्तत्रिहन्तारं हत्वाभास्वं पलायितः । स्वकस्वदेशः शरणं ययौ मुस्सलभूभुजम् ॥६२०॥ 620
 क्रुद्धः स कारणात्समात्पण्यं वशवर्तितः । अगृह्णन्सोमपालस्य निधिकायाभिषेणवम् ॥६२१॥
 निधित्व सर्वोपायानामसाध्यं विधुरं नृपम् । स भिक्षाचरमानिन्ये तस्य ब्रह्मापुरात्रिपुम् ॥६२२॥
 विशम्भ्यानीतदायादं तं प्रकोपाकुलो नृपः । दत्तास्कन्धोविशचीप्रतेजा राजपुरीं ततः ॥६२३॥
 दत्त्वा राज्ये नागपालं सोमपाले पलायिते । सप्त मासान् स तत्रासीत्तांस्तान्संभ्रास्यवात्रिपुम् ॥६२४॥

६१६. ^१) A फाल्गुने. ६०४. ^२) Emended with C; A पार्थिवः. ६०५. ^३) Emended; A विद्वशावः. ६०९. ^४) Emended; A सङ्गमे प्रा. ६१०. ^५) Emended with C; A सर्ववत्तः.

- ०३५ राक्षां वज्रधरादीनां राजा बभूवरोपमः । सेवाससरदानेन प्रसादविबशीभवत् ॥६२६॥
 क्षमतां चन्द्रभागादिसरिसीरेषु सर्वतः । तस्मैत्यानां मुखमपि ब्रह्मं शेकुर्न वैरिणः ॥६२६॥
 अमगाम्यभवत्तस्य तिलकः कम्पनापतिः । पृथ्वीहरो डामरश्च मार्गरेक्षणदीक्षितः ॥६२७॥
 धार्मिको नृपतिर्ब्रह्मपुरीं देवगुहां च सः । मण्डलं द्विषतो रक्षन्मपेदे मौलिकं फलम् ॥६२८॥
 तस्येन्द्रधिमवस्वान्यस्तामप्यं वर्ण्यते कियत् । आययावश्वघातोपि सैन्ये यस्य स्वमण्डलात् ॥६२९॥
- ०३० तत्र प्रसङ्गे तत्रामीभवन्सुजनवर्धनः । दूरस्यस्थानयद्बुद्धिं गौरकस्योपरि क्रुधम् ॥६३०॥
 राष्ट्रगुप्त्यै स्वयं राज्ञा स्थापितः स स्वमण्डले । अज्ञायि वैशुनाभुदबुद्धिना निखिलार्थदत् ॥६३१॥
 तस्संबन्धेन जनकं स निन्दन्नगराधिपम् । मनस्तिलकसिंहस्य तद्भानुरदवेजयत् ॥६३२॥
 इत्याधिकारं त्वस्याथ क्रुद्धः पर्णोस्ससंभवम् । अनन्तात्मजमानन्दाभिधं हाराधिपं व्यधात् ॥६३३॥
 सोमपालादयः श्लाघ्यास्तदा प्रकृतयोभवन् । राज्ञस्तथा स्थितस्यापि न याः सविधमाययुः ॥६३४॥
- ०३५ स पञ्चनवते वर्षे वैशाखेय स्वमण्डलम् । प्राविशन्नागपालोपि राज्यभ्रष्टस्तमन्वगात् ॥६३५॥
 दुःसहातद्बुद्धेन लोभेन क्षोभितस्ततः । अदण्डयच्च वास्तव्यामनयचालपतां व्ययम् ॥६३६॥
 निवार्य गौरकं कार्यात्कार्यिणस्तस्माभितान् । तस्य दण्डयतः सर्वे विरामं मन्त्रिणो ययुः ॥६३७॥
 अकाण्डे व्यवहारेषु स विपर्योसितेष्वभूत् । अवसन्नधनो गाडमप्रीद्यान्नवमन्त्रिणाम् ॥६३८॥
 सौवर्णीरिष्टिकाः कृत्वा प्राहिणोह्योहरान्तरे । काञ्चनाग्निप्रतीकाशास्वर्णराशीनङ्गीकयत् ॥६३९॥
- ०४० अथ दण्डयितुं गर्गमृत्यान्दण्डाधिकारिणम् । लहरेकृत गर्गस्य मन्त्रिणं गज्जकाभिधम् ॥६४०॥
 तं दण्डभीतैर्गर्गस्य सेवकैराभितस्ततः । विश्वस्तमवधीत्कुप्यंश्चक्षणना मल्लकोष्ठकः ॥६४१॥
 लहरे विभ्रुते राजा हैमानुरमयाप्रजम् । मल्लकोष्ठस्यार्जुनाख्यं बबन्ध सविधस्थितम् ॥६४२॥
 हस्तं च सङ्कुचन्द्रस्य पुत्रं गोत्रिणमप्यसौ । बद्ध्वा व्यधाद्विहकाख्यं तस्य तद्भ्रातरं हितम् ॥६४३॥
 पूर्ववैरं स्मरन्सूर्यं सपुत्रं तं परास्तथा । बबन्धानन्दचन्द्रादीन्नीत्युल्लङ्घनमाचरन् ॥६४४॥
- ०४५ निर्गते लहरं मल्लकोष्ठके विभ्रुते ततः । आरोप्यार्जुनकोष्ठं तं भ्रुते कोपाद्यपादयत् ॥६४५॥
 निवेद्य सैन्यं तत्राप्य प्रविष्टस्य पुरं ययुः । डामरा निखिलास्तस्य वैरं विश्वस्तघातिनः ॥६४६॥
 क्रुध्यन्पृथ्वीहरायापि कृतसेवाय मन्त्रिभिः । आविष्टैः कम्पनेशाद्यैरवस्कन्दमदापयत् ॥६४७॥
 कथं चित्तं तु निस्तीर्णो जयन्तीक्षिपयौकसः । बन्धोः क्षीराभिधानस्य प्रविवेशोपवेशनम् ॥६४८॥
 दिनेवन्तिपुरादीनां पुराणामन्तरेण तम् । व्रजन्तं विधुरं केचिन्नाशकम्बाधितुं द्विषः ॥६४९॥
- ०५० तद्वैभुर्यविधानं तत्प्रजासंहारकार्यभूत् । प्रमादाद्भूपतेः क्रुद्धवेतालोत्थापनोपमम् ॥६५०॥
 क्षीरोप सीङ्गभीर्बुद्धः सह पृथ्वीहरेण सः । अदौकयच्छुभाङ्गासान्तरेष्टावश डामरान् ॥६५१॥
 अभेष्यसंघास्ताञ्जेतुं निर्घातो विजयेश्वरम् । न्ययुक्तं भूमृत्संभ्रान्तस्तिलकं कम्पनापतिम् ॥६५२॥
 संपामैः खण्डशः कुर्वन्स तानतुलविक्रमः । विद्रावयामास रथैः पुरोवायुरिवाच्युदान् ॥६५३॥

६२६. ^१) Emended; A तान्मैम्ब. ६३१. ^१) Emended with C; A स्थापितं. ६३१. ^१) Emended; A अनन्ताभिधना. Cf. viii. 713, 1005, 1042. ६३६. ^१) Emended; A क्षोभितस्ततः. ६४०. ^१) Emended with C; A कारिणाय. ६४४. ^१) Emended with C; A परस्त. ६५०. ^१) Emended with C; A प्रमादपतेः

संनानावसरे तस्य जित्वायातस्य डामरान् । प्रवेद्यं प्रसुतं नृपो न मादाव्यमानकृत् ॥६५४॥
 स भवन्नयो नगरं प्रविष्टे नृपतौ वतः । शिवाः स्ववेदमन्त्रवसस्त्वामिकार्ये निरुद्यमः ॥६५५॥ 685
 संयाताः समशीर्षिकां विस्वरीशुलवैर्मिहोदया वैरे विद्विषतां कृता पुरि परं संधौ बहिः स्थायिताः ।
 कार्वाण्येभ्युत्कर्म्मकौशलकृतावज्ञा विरायस्त्रयाः सर्पाकीर्यभिवानु वेदम गृह्णिषो मृत्यास्त्वजन्ति प्रभुम् ॥६५६॥
 एतन्मन्त्रानुसंधाये तस्मिन्सर्वत्र डामराः । संभृतिं विक्रियां निम्नुः कृषिं क्षयधना इव ॥६५७॥
 आतङ्गोरेजितैर्षिषैः कृतमायैः पुरे पुरे । बह्वी हुताग्निभिर्वीरा कुकीर्तिरुदपद्यत ॥६५८॥
 उपसर्गेण नुरगाः करभाष क्षयं गताः । न्यवेदमन्त्रण्डलस्य प्रत्यासन्नमहाभयम् ॥६५९॥
 प्रत्यासन्नानुभा कर्म्मं भयेन जनता इधे । आसन्नवक्ष्यतना वातेनेव हुमावलिः ॥६६०॥ 690
 अथ वण्णवताम्रस्य पारम्भे डामरावलिः । कल्पस्पृष्टा विमानिष बभूवापतनोन्मुखी ॥६६१॥
 मयनं देवसरसाद्दिग्भ्रमसरस्ततः । मुखं व्यधावशो गण्ड इव पाकं व्यदर्शयत् ॥६६२॥
 एककार्यस्वमानीष टिक्काशीन्गोत्रजाम्बली । स्यामस्यं विजयोन्भेत्स्व राजानीकमवेदयत् ॥६६३॥
 तत्र कायस्थपुत्रोपि स्यामस्थानीकनामकः । संरम्भं प्रागवहाक्यः सेदे तस्य विरं युधि ॥६६४॥
 कथंविदथ भूषेन प्रार्थितः कल्पनापतिः । निर्ययी स्वामिदौरास्यं संस्मृतिस्त्रयसौष्ठवः ॥६६५॥ 695
 विजयेन सनं तस्य वदमूलेन संयुगे । संदेहं पाणवृत्तिष जयभीथासकृद्ययी ॥६६६॥
 प्रवृष्टिं मल्लकोष्ठेषि प्रयाति लहुरानन्दे । वैशाखे निर्ययी राजा नाम धन्योरकाभिधम् ॥६६७॥
 शैनिकाः शत्रुभिस्तस्य भामिस्तासत्र रात्रिषु । अरतिं निम्बिरे घोरैः स्वधैरिष मुमूर्षवः ॥६६८॥
 बाहुमानसहायेन सर्वशक्तिमतां वरः । वेन हर्षनरेन्द्रोपि विपुरेणोदपाद्यत ॥६६९॥
 भूरीन्धाराञ्छितवतो विक्रमेण मदीभिमाम् । साहसानां न संख्यास्ति जामदग्न्यस्य वस्य वा ॥६७०॥ 700
 स संकुचिनविक्रान्तिः कालस्य बलवन्तवा । तत्र भवबलोकस्माद्युञ्जत जयभिषा ॥६७१॥
 ततः पलायिते तस्मिन्कस्मादेत्य सज्जकम् । हाडिप्रामस्थितो धीरं भङ्गं पृथ्वीहरोनयत् ॥६७२॥
 पलायितस्यानुसरंस्तस्य वृष्टं स निशुरः । प्रतापी नगराभ्यर्णे रण्वा नागमठं ववी ॥६७३॥
 स चान्ये च ततः क्रूरा डामराः सर्वतोवयन् । राशो राजाभितानां च चारकेभ्यस्तुरंगमान् ॥६७४॥
 निस्त्रिंशतां तीव्रकोपस्ततो भूषः समाभयन् । अभाग्यभागिनीं योग्यामालम्ब्ये कुपयतिम् ॥६७५॥ 675
 नीरिं पृथ्वीहरस्याप हत्वा डामरमन्त्रिकम् । वृष्टन्वस्तविसं भोज्यमिष रावौ व्यसर्जयत् ॥६७६॥
 विदग्ध आतरं ह्म्व विद्वक्तस्य तथैव सः । अन्येषां प्राणिणोरपार्थं भ्रान्त्युपांश्च विभ्रुतः ॥६७७॥
 आतरं जघ्यक्राव्यस्य सिफिञ्जापामवासिनः । विचिक्रकर्मप्राणां च कृत्वाभ्यर्णे व्यसन्नवत् ॥६७८॥
 सपुत्रं सूर्यकं भूलेधिरौष्य नगरे परान् । भूरीन्वध्यानवध्वांश्च क्रोधाक्रान्तो न्यपातयत् ॥६७९॥
 कालस्येषोल्लवणस्वाय तस्य सर्वेषु शक्तिषाः । आभ्यन्तराथ वासाश्च विरागं प्रतिपेदिरे ॥६८०॥ 680
 वेमैकानीतिमार्गेण शरितं हर्षभुभुजा । निन्दस्य्यादधे तं स राज्ञे व्यवहरन्स्वयम् ॥६८१॥

६५६. ') Thus corr. by A₁ from परं. ६६५. ') Emended; A "हीरास्त्रासे". ६६९. ') वाक् supplied by A₂.
 ६७५. ') Emended; A चरके. ६७७. ') Emended; A तथैव.

- मविद्यानां धुये गहनकविकर्मप्रणयिनां प्रसक्तानां धृते नरपतिधुरायां विहरताम् ।
 तटस्थस्वे वक्तुं स्वलितमसक्तुस्तोर्दिति परं प्रयोगे वैकल्पं स्वयमविकलो यो न भजते ॥६८२॥
 तीव्रप्रयत्नो नृपतिस्त्रयापि विहितोद्यमः । विनाय मल्लकोट्टादीर्भिक्षिण्यन्वपतापताम् ॥६८३॥
 अध्यानिनाय विजये विषलाटाध्वना शनिः । नमार्त्तं हर्षदेवस्य तं भिक्षाचरमग्निकम् ॥६८४॥
 685 विविधैवैवसरसं कम्पनापतिना ततः । विद्राव्यमाणः श्वाप्राप्त्यभावस्तोपतस्तिनी ॥६८५॥
 परिज्ञाय हतस्माद्य स तस्य विजयी शिरः । विसर्जान्तिकं राज्ञः फलं जयतरोरिषि ॥६८६॥
 तदप्यस्वकुतं कर्म भजन्भूमुस्तुतताम् । न तस्य तुष्टस्तुष्टाव च चकार च सत्क्रियाम् ॥६८७॥
 अयजानञ्जयानामुं श्वाप्राप्त्यः कम्पनापतिः । तत्र कस्मात्तवोद्वेक इति तं संविदेश च ॥६८८॥
 सर्वप्रकारं तिलकः कृतमं नृपतिं विदन् । अय जातविरागः स श्रोहीन्मुख्यं समादधि ॥६८९॥
 690 सतां स्वादनुपालभ्यो मजेनैमुख्यमेव केन् । श्रोहीच्छया स तु तथा यथावपाद्यनामताम् ॥६९०॥
 मेवाद्यायित्वमथ बोधितकृत्यकृत्यं नीतिप्रियाः प्रतिपदं समुदाहरन्तु ।
 मानोक्ततास्तु विहितस्तुतयः कृतज्ञैस्त्यक्ताप्यसूत्रपरहितं घटयन्ति सन्तः ॥६९१॥
 पदं वल्लिस्वर्शस्त्रलितमहिदष्टां स्वचमरेः भुतिं यातं मन्त्रं पतननिरतां जीर्णवसतिम् ।
 असेवायं भूप व्यसनविमुखं क्षिप्रमजहस्य धीरोप्युत्थानोपहतमहिमा शर्म लभते ॥६९२॥
 इत्युपायं परित्यज्य न्यार्यं ये प्रभवे कृषि । श्लोधारः कथितास्तेभ्यः केन्ये पापीयसां धुरि ॥६९३॥
 जन्मन्येकोपकारित्वं पित्रोः सर्वत्र च प्रभोः । अधिकाः पितृघातिभ्यः पापिनस्तस्यमुद्रुहः ॥६९४॥
 695 निहते विजये शाम्यप्रभावेऽपरेष्वपि । नाशायि कस्यचित्स्वास्थ्यं तस्वजेनान्तरात्मनः ॥६९५॥
 कांचित्क्षणं सोपसृतः प्रत्युतोभोपतापकृत् । विद्रव्यसरो ज्ञातः सर्वैर्हुड इवोन्मदः ॥६९६॥
 आनिनीपुस्ततो मल्लकोट्टो^१ भिक्षाचरं पुनः । विषलाटां^२ तस्य पार्श्वे निजं सैन्यं व्यसर्जयत् ॥६९७॥
 कम्पनेशस्तमायान्तं श्लोत्राप्यावेदयस्ततः । राज्ञा न्येषेधि तत्रोपादेवं च समविदयत् ॥६९८॥
 एतं चर्मन्यनुद्वाते त्यज हन्वामहं ततः । पुरोगतं मृगध्यान्तः सृगालमिव वाजिभिः ॥६९९॥
 700 द्वैराज्यकार्यमर्मज्ञमावेपि विधिवोदितः । कर्तव्ये तत्र शाठ्यं स नृपतिः प्रत्यपद्यत् ॥७००॥
 मर्मराजमुखादेवं लम्बा श्लोत्राय डामरान् । तिलकोकारयञ्चैलमार्गैर्भिक्षाचरागमन् ॥७०१॥
 स्थाने स्थाने ततः प्राप ततः कर्णोपकर्णिका । जनानां या ख्यातिहेतुर्भिक्षो राजस्तु भीतिदा ॥७०२॥
 नासंस्कृतं वसि शिला भिनस्येकेषुणा दश । सभ्रान्तो योजनशतं यात्यायाति च संचरन् ॥७०३॥
 इत्यदिताद्गुहाहास्यभिस्तुस्तुत्यामयज्जनः । निखिलान्पलितधेनलम्बकूर्चोपि कौतुकम् ॥७०४॥ बुग्मन् ॥
 705 भविष्यद्विष सत्प्राज्यस्यैक एकोर्धभागभाक् । वार्तामव्यवहर्तापि भिक्षोरुचेन्वियेष च ॥७०५॥
 सरित्स्नानगृहे खान्तो वृद्धाः क्षीणजियोगिनः । राजवेदमन्यगणिता नाममाचनृपात्मजाः ॥७०६॥
 स्वभावदुर्जनाः केवियोधोश्वाशकाङ्क्षिणः । कारयन्तोऽपुपाध्यायाः क्षिप्यान्स्विक्रपणं नदिः ॥७०७॥

६९९. ^१) Emended; A कोट्ट. —^२) Emended; A विषलाट. Cf. viii, 177, 1074, 1664(C). ७०१. ^१) Emended; A चरागमन्. ७०४. ^१) A, writes २ instead of बुग्मन्. ७०९. ^१) Thus corr. by A, from A, विष्यान्स्विक्रपणं.

वृत्राः हरौकोनर्तस्वी देवमासावपालकाः । षण्णो भुक्तानिक्षेपाः पुस्तकभ्राततस्वराः ॥७०८॥
 मायोपवेशकुशलाः पारिवद्यद्विजातयः । द्युलिणः कार्थकयाया नगरोपान्मडामराः ॥७०९॥
 ह्यल्यन्तः स्वमन्वांश्च किमप्युत्पिञ्जवार्तया । एते प्रायेण देशोस्मिन्पार्थिवोपद्रवपिथाः ॥७१०॥ कुलकम् ॥ 710
 मवर्धमानया भिक्षाचरगमनवार्तया । वेपमानोभवलोको बधौ चिन्तां च भूपतिः ॥७११॥
 पृथ्वीहरस्तद्वृत्रे पिरिकच्छे बलवध । राजानीकं बभञ्जानी निर्गत्यातुलविक्रमः ॥७१२॥
 अनन्तकाकयीर्वेदवावानन्दहारनाबकौ । चके तिलकसिंहं च मन्त्रिणस्त्रीन्पलायिनः ॥७१३॥
 निहते विजये ज्येष्ठे मुहुषष्ठ्यां पराभवम् । तमाषाडस्व नृपतिः प्राच्याभूद्विद्ययाः पुनः ॥७१४॥
 उद्गीकितैर्गवां बृक्षमूर्धारोहेण भोगिनाम् । पिपीलककुलस्थाण्डोपसंक्राम्बैव वर्षणम् ॥७१५॥ 715
 मर्यासत्तं स राजाय दुर्मितिरुपद्रवम् । विविन्त्यावातनुवितं कर्तव्यं मर्यपद्यत ॥७१६॥ पुग्मम् ॥
 तृतीयेकि भुञ्जेः मुह्ये ततः प्रास्थापयच्छतम् । देवीमन्वत्कुदुम्बं च स कोटं लोहरं पटुः ॥७१७॥
 ताननुव्रजतस्तस्य सेतुभङ्गात्परिप्युताः । लोहद्विजातयो धिया जितस्तार्यां विपेदिरे ॥७१८॥
 स तेन दुर्मितितेन विजो ह्युक्कपुरान्तिकम् । अनुगम्याथ तान्निर्दिर्निर्भूयोविशस्पुरम् ॥७१९॥
 विना पुत्रेण देव्या च स ततः मर्यपद्यत । प्रतापेन च लक्ष्म्या च परित्यक्त इवाम्यताम् ॥७२०॥ 720
 स मन्त्रो व्यापदि शुभः मर्यभाक्तस्य तदृशात् । अभ्यन्तरप्रकोपेपि सर्वाभ्युदयभागभूत् ॥७२१॥
 स्वयमुत्थापितानर्थः सोपि हर्षनरेन्द्रवत् । भद्यापि सान्त्वयो नीत्या तथा साक्षाज्यभोगभाक् ॥७२२॥
 भावणे लाहुरैर्योपैरानीव बलशालिनाम् । भिक्षुर्महाराज्यानां डामराणामथार्थत ॥७२३॥
 तेपि जम्बा इव वरं श्चभुरालयसंनिभम् । प्रादेशयन्तं लहरमनुयान्तः ससैनिकाः ॥७२४॥
 सभाजयित्वा तान्महकोष्ठमुख्या निजां भुवम् । व्यसर्जयन्कम्पनेशप्रमाथायं पृथुभियः ॥७२५॥ 725
 सर्वतः परबक्रेय पर्यापतति पार्थिवः । संयहीतुं मवद्वृते पदातीनतुलकवयः ॥७२६॥
 तस्मिन्दुर्ग्रसने राक्षि बह्वर्धनि सर्वतः । अकारि शस्त्रपहणं शिल्पिशाकटिकैरपि ॥७२७॥
 नगरे सैन्यपतयः प्रतिमार्थमकारयन् । तुरगाङ्गयस्वसंनान्नाम्ब्यावामसमरोन्मुखाः ॥७२८॥
 मयग्रामस्थिते भिक्षावमरेभ्रवासिभिः । राजसैन्यैः सर्वं बुद्धमगृह्णेत्य लाहराः ॥७२९॥
 तैर्हिरण्यपुरोवाप्ते मवन्धारब्धसंगदैः । श्रोविनायकदेवाद्या राजसेनाधिपा हताः ॥७३०॥ 730
 आद्य एव एते यातां राजानीकाद्विरोधिनः । लम्बा वराश्चामायाताममन्वन्त नृपभियन् ॥७३१॥
 राजधान्यन्तिके क्षिसिकाववायाः सरितस्तटे । पृथ्वीहरश्चकाराजावशेषमटस्तवम् ॥७३२॥
 तिलके विजयेशस्येवगृह्णेत्य डामराः । महासरित्कटे बुद्धं खड्गुवीहोलद्वौकसः ॥७३३॥
 ते दहनगरा दारं कापि कापि च तुण्डनम् । वास्तव्यानां विदधिरे विनदन्तो दिवानिशम् ॥७३४॥
 निर्यस्ततूर्धपुतनाः प्रविशच्छस्त्रविक्षताः । क्रन्ददन्तामनिवहाः प्रधावन्नसैनिकाः ॥७३५॥ 735
 प्रतरत्येक्षिनिवहा बहदाभुवभारिकाः । संघार्थमाणसेनाहाः कृप्यमाणतुरंगमाः ॥७३६॥

७११. १) A₁ writes here २ instead of पुग्मम्. ७२५. १) च and माथाव supplied by A₁ in space left by A₁.
 ७२६. १) Emended; A संगृहीतुं. ७३३. १) A 'दीलकी'. ७३३. १) Emended with C; A व्यवह'.

- आद्यशान्तासंमर्दनसरस्वास्तोनिशम् । दिने दिने रामपथा उपद्वयविभूङ्गलाः ॥७३७॥ तिलकम् ॥
 प्रतिप्रसूयमायास्य सर्वाभ्येण वैरिभु । अथ भुवं जितो राजेस्वहायि प्रतिवासरम् ॥७३८॥
 धीरः काः सुस्सलादन्वो न वः प्रस्वभियोगिनाम् । कृष्णेणापि स्वरक्षिणं क्रष्टुं पैर्वाहपार्थम् ॥७३९॥
 740 मणपद्माञ्जनं शाल्योद्धारं पञ्चधनार्पणम् । शस्त्रक्षतायां सततं कारयन्स व्यलोकयन् ॥७४०॥
 प्रवासवेतनमीतिहायमैषज्यहसिभिः । शालिलोके नरपतेर्निःसंख्योभूद्वनम्यथः ॥७४१॥
 बुद्ध एव विपन्नानां क्षतानां च स्ववेदमह । नित्यं नरतुरंगानां सहस्राणि क्षवं ययुः ॥७४२॥
 तुरंगवहलैर्न्यमाना नृपवलेस्ततः । लाहुरा मल्लकोष्ठाया मन्धोद्रेकस्वमाययुः ॥७४३॥
 भिक्षैराभ्यन्तरेण हतमन्त्राः सुोम्बरीम् । ते निन्वुर्भिक्षुमल्पेन तन्मार्गेण युयुस्तवः ॥७४४॥
 745 सेतुना स्वल्पपार्श्वेन धन्विप्रावैः सरोम्बरे । अद्यापि तैर्जयो मोचिवाजिभ्यश्च भयं रणे ॥७४५॥
 शोभाय कम्पनेशः सं निवसन्विजयेम्बरे । बलितां डामराग्निन्धे मन्धोद्रेकं स्फुरज्जे ॥७४६॥
 लवन्धलोको मा श्वासीदशक्तिं मेघ गच्छतः । पृष्ठे निपत्य मा कार्षीद्यथां वेति विचिन्तयन् ॥७४७॥
 स प्रभावं दर्शयितुं प्राप्तस्य विजयेश्वरम् । अञ्जराजस्य सेनायां व्यावृत्त्य पस्थितोभवत् ॥७४८॥
 सार्धं शतहवीं तस्य योधानां हतवानपि । संत्यज्य विजयक्षेत्रं श्रोहकृन्नगरं ययौ ॥७४९॥
 750 पथि नान्वसरन्भीत्या मयासं डामरः क्वचित् । नदन्तोद्विशिरोऽह्वा मार्गान्सर्वांश्च तत्पजुः ॥७५०॥
 स्वत्का मडवराज्यं स प्रविष्टो व्यसनानुरम् । पूर्ववेष्टां स्मरन्मूर्धं जहास कृतसत्किञ्चम् ॥७५१॥
 इतरामास्ववस्थामस्थितोय न निजोचितम् । रणे पादर्शयत्किञ्चित्साक्षिभूत इव स्थितः ॥७५२॥
 ततो मडवराज्यान्ने समस्ता एव डामराः । अभ्येत्य प्रत्यपद्यन्तं तां महासरितस्तटीम् ॥७५३॥
 उपायाः सामभेदाया रिपुवक्त्रे मयोजिताः । रात्रौ विफलतां जग्मुर्बहिराग्निः प्रकाशिताः ॥७५४॥
 755 क्रान्ततलसन्मीपीपालमण्डलस्यापि भूपतेः । कलं दोर्विक्रमस्वाभ्यमासीन्नगररक्षणम् ॥७५५॥
 अमरेदो हारपतिः सार्धं तस्यौ नृपास्त्रजैः । राजानवाटिकोपान्ते राजस्थानीयमन्त्रिणः ॥७५६॥
 बुरहीपान्तरगता इव स्त्रीचक्रिरे नपात् । ते प्रवासधनं भूरि न चाधुभ्यन्त कुत्रचित् ॥७५७॥
 कटकवा विदिषां सर्वे पर्वीयेण जवाजवी । लेभिरे विजयादन्वज्ज तु पृथ्वीहरः क्वचित् ॥७५८॥
 मधुमत्नेन तेनाजौ वेतालेनेव बलगतः । प्रायो वरा वराः सर्वे यस्ता नृपचमूभटाः ॥७५९॥
 760 उदयस्येच्छट्टिकुलोद्भूतस्यैकस्य पप्रथे । युवदेहयस्यापि शीर्षमेकस्मिन्सु तवाहमे ॥७६०॥
 पृथ्वीहरस्यापजग्ने इन्द्रयुद्धाभिमानिना । प्रहृत्य कृष्टकूर्चेन कराणेनासिबहरी ॥७६१॥
 बुद्धे पुरोपकण्ठेषु वर्तमाने शराहताः । स्त्रीबालाया अपि वधं प्रमादात्मनिपेदिरे ॥७६२॥
 एवं जनक्षये क्षेरे वर्धमाने किमप्यभूत् । अनुस्ताहाक्षुपो गेहादपि निर्गन्तुमक्षमः ॥७६३॥
 तस्मिन्निहृत्संभारे सोमपालस्तदन्तरे । अतुण्डवशाद्दलिकां लम्परन्धो हवाह च ॥७६४॥
 765 सिंहे गजाहव्यये तदुहापपरिषदे । समयो यामगोमायोः पौरुषस्यापरोस्तु काः ॥७६५॥

७३७. १) A, writes ३ instead of तिलकम्. ७४६. १) Thus corr. by A, from A, कम्पनेपदव. ७५३. १) Thus corr. by A, from A, पद्यत. ७५६. १) A, writes here २ for युयुम् which would be in its place after the following verse. ७५७. १) Emended; A °वाहलिकां. Cf. viii. ३८१. ८८१. १९४७ (C).

राष्ट्रयोपमर्देन राजा निःसदृशेन सः । तेन त्रपाविधेयोभूत्स्वमपि द्रष्टुमक्षमः ॥७६६॥
 सर्वानौचित्यबहलः सर्वव्यसनदुःसहः । सर्वदुःखमयः कालस्तस्यावर्तत कोपि सः ॥७६७॥
 तथाप्यसखलिते तस्मिन्निश्चयाजाडितापहः । राजानवाटिकाविधैः प्रायश्चिके विरागिभिः ॥७६८॥
 प्रार्थयन्ते स्म ते युद्धे तटस्थास्तव मन्त्रिणः । गृहीत्वा नीविरेतेभ्यो लोहराद्री विसृज्यताम् ॥७६९॥
 न वेद्याप्य इवैतस्मिन्वसने स्थायितां गते । को दध्यान्न परैर्नीतं प्रत्यासन्नं शरस्फलम् ॥७७०॥ 770
 न प्रत्यभैस्तीक्ष्णतस्थं यत्कालापेक्षया नृपः । तस्मिन्सैर्दीक्षिते शङ्कां निखिला मन्त्रिणो दधुः ॥७७१॥
 शक्तिस्तृणं कुञ्जयितुं न यस्य स तदार्थिभिः । विसृज्यव्यवहारस्वं निन्ये राजा शठहिजैः ॥७७२॥
 कर्मस्थानोपजीव्युपपारिषद्यादिसंकुला । तत्पार्श्वोत्पययौ वृद्धिमन्या सेनेव वैरिणाम् ॥७७३॥
 तत्सान्त्वनक्षणे तैस्तैः प्रमादैरुत्थितैरगात् । देशो व्याकुलतां कृच्छ्रं लुण्ठिधाघटतोत्कटा ॥७७४॥
 अवृष्टपाधिबास्थानैः शठैरव्यवहारिभिः । कचे तैः सान्त्वयन्नाजा दुःस्थितस्तत्तदप्रियम् ॥७७५॥ 775
 लवण्यविग्रवाव्रातः सोधिको विग्रवोभवत् । गररोगः पादरोगादिव तीव्रव्यथाबहः ॥७७६॥
 काम्बनोत्कोचदानेन तन्मध्येधिकचक्रिकाम् । काञ्चिस्वीकृत्य स पायं कयाञ्चिद्विन्यधीवर्त् ॥७७७॥
 विजयो वर्णसोमादिशस्त्रिभ्रंशयो हठात्पुरम् । प्रविशन्निभक्षुसेनानीरभारोहैरहन्यत ॥७७८॥
 तेनातिरभसात्स्थानं भित्त्वा प्रविशता पुरम् । प्रायशः कृत एवाभूत्तदा राज्यविपर्ययः ॥७७९॥
 ईषन्मन्दप्रतापेन लवण्येऽपि भूपतेः । पृथ्वीहरेण संधित्सा भेदेऽङ्गोः संप्रकाशिता ॥७८०॥ 780
 तस्मिन्पुर्ये जिगीषुणां संधिस्ती भूभुजा समम् । इथेऽपि सैनिकाः शान्तं तममन्यन्त विग्रवम् ॥७८१॥
 राजा नागमटोपान्तमानेतुं प्रहितांस्ततः । श्रीमत्सात्वान्धुविश्वस्तानागच्छंश्चक्षुनावधीत् ॥७८२॥
 धात्रेयो मम्मको गुड्रो द्विजो रामश्च धारिकः । तेषां तिलकसिंहस्य पार्श्वे भृत्यास्त्रयो हताः ॥७८३॥
 नीविर्दत्तो गौरकस्तु हतो भूतपतिं स्मरन् । इष्टे त्वाक्रन्दनि परैः प्रहृतं कर्णोज्ज्वितैः ॥७८४॥
 तद्वैशसं भुतवतो देशः सर्वो विरागकृत् । राजधान्यन्तरे राशो दुस्किमुखरोभवत् ॥७८५॥ 785
 इषे भुङ्क्वतुर्ददयां तद्विपर्यस्तमण्डलम् । अतिवाहयितुं कष्टं विनमासीम्महीपतेः ॥७८६॥
 अथ संजातवैहङ्गयो नेदमस्तीति चिन्तयन् । किं कृत्यमित्यसदृशानपि पप्रच्छ भूपतिः ॥७८७॥
 विषमे वर्तमानस्य तस्य कश्चित्स नाभवत् । अन्तर्जहासं यो नान्त --^३ न तुतोष वा ॥७८८॥
 तमपि व्यसनापानं तस्य सोढवतस्ततः । अभजन्त क्रमाद्भृत्याः प्रतिपक्षसमाभयम् ॥७८९॥
 कम्पनेशस्य विम्बाख्यो भ्राता ह्येमातुरोहितान् । समाभयद्वारकार्यं तद्वत् प्रत्यपद्यत ॥७९०॥ 790
 गूढं जनकसिंहं वृत्तान्प्रेषयतानिशम् । भिक्षवे भ्रातृनया वाग्दत्ता निरवर्त्यत ॥७९१॥
 असिवाजितनुशावि हत्वा भिक्षाचरान्तिकम् । अश्ववारा व्यभाव्यन्त प्रयाग्नः प्रतिवासरम् ॥७९२॥
 किमन्यद्यत्कमेवाङ्घ्रि येवसन्पार्थिवान्तिके । अलक्ष्यन्ताग्रतो भिक्षोस्ते निशायां गतत्रयाः ॥७९३॥
 हतो याति ततश्चेति लोको व्यक्तमतन्त्रितः । इति राजनि कुण्डाज्ञे कोप्यजृम्भत विग्रवः ॥७९४॥

७७५. ^१) Emended with C; A 'पठितोत्कटा. ७७७. ^१) A₁ has first written 'द्विन्यधीवर्त्' and then indicated the above reading between the lines. ७८०. ^१) Conjectural reading; A न वन्येऽपि. ७८८. ^१) Emended with C; A 'सादी.—
^२) Thus A; C सान्त्वयन्निर्वा न. ७९५. ^१) A₁ has first written 'तद्विहृतः' and then indicated the above reading in margin.

- 795 डामरैः शरदुत्पत्तौ नीतायां सर्वतस्ततः । कान्दिशीकोभवल्लोकः कृत्स्नो धनजनोऽजितः ॥७९६॥
 प्रयाते सुस्तलनृपे स्वर्णपूर्णाभिमां महीम् । भिक्षुः कुर्यादिति नृपा लोकस्यासीद्विनिश्चयः ॥७९६॥
 क वृष्टा स्वागिता भिक्षोः कुतो वा तस्य संपदः । पराममर्शं नैवेति गतानुगतिको जनः ॥७९७॥
 संहरयते परिषृता चिरमम्बरेण रेखा स्वयं न खलु या शशिनो नवस्य ।
 तस्यां जनः प्रकुरुते नतिमम्बरार्थं भिक्षुभ्रतामपसरस्सदसिचाराम् ॥७९८॥
 विजये राजवर्षाणां भुमयीव इवाभवत् । भिक्षुपक्षजये लोको ह्यप्यघासीद्विभृङ्गलः ॥७९९॥
- 800 हिङ्गकौलेयकन्यायो राजडामरसंघयोः । ततोऽन्योन्यभयभ्रश्यद्वैरयोः सदृजम्भत ॥८००॥
 राजाभ्यन्तरभेदेन राक्षः स्वैर्येण चारयः । ऐच्छन्पलायितुं भीता भङ्गातन्वोन्यनिश्चयाः ॥८०१॥
 बान्धवानपि दुपुभुनविश्वस्तो विद्वन्मृपः । स्थितौ पलायने वापि भ्रष्टे न स्वजीवितम् ॥८०२॥
 तं महाव्यसने वासःस्वर्णगजादिवर्षणम् । नाभ्यनन्दन्गृहीतार्था निनिन्दुः शस्त्रिणः परम् ॥८०३॥
 नष्टोयं वैव भवितेत्यभीतेर्जल्पतो जनात् । वचो रोगी भिषक्त्यक्त इव शृण्वन्स विव्यथे ॥८०४॥
- 805 अप्यपोपस्थितं किञ्चित्तादेदेशेन ढौकयन् । सविलासं सगर्भं च तमैक्षिष्टानुगमजः ॥८०५॥
 सोऽप्यप्यवत्तस्मिन्क्षणे साहसिकोऽप्यहो । स्वगृहावपि निर्गन्तुं नाशक्रयद्रयाकुलः ॥८०६॥
 यावदैच्छसंभवेदाश्चितुं डामरत्रजाः । स्वैरेव शस्त्रिभिस्तावन्निये भूमृद्विद्वन्मताम् ॥८०७॥
 ते कृष्टशास्त्रा द्वाराणि रुन्धन्तो नृपमन्दिरे । प्रवासवित्ते लब्धव्ये प्रायं चक्रुः पदे पदे ॥८०८॥
 वदन्नं धनेशभीर्देवाद्यप्यधिकं नृपः । तेषामभिमतो नाभूद्वमानाभिलाषिणाम् ॥८०९॥
- 810 मर्तुं चिञ्चलिपुस्तोर्मृणिकैरिव सामयः । स हृद्या निखिलैर्देवं दापितोय गतत्रपैः ॥८१०॥
 स्थानपालैरपि मायकृत्रिराक्रम्य दापितः । धनं क्षुवर्णभाण्डादि नूर्णाकृत्य विभृङ्गलैः ॥८११॥
 सयुद्धबालं नगरं ततः क्षुभ्यत्क्षणे क्षणे । सोभूद्विभिमिश्रोहृत्तं न संस्थापयितुं क्षमः ॥८१२॥
 एकदा प्रातरेवान्यै हृद्वहारः स्वशस्त्रिभिः । सर्वतः क्षोभमागच्छन्नगरं स व्यलोकयत् ॥८१३॥
 ततः क्षोभं शमयितुं जनकं नगराधिपम् । पुरभ्रमार्थमादिश्य चलितुं क्षणमैक्षत ॥८१४॥
- 815 कर्षचिह्नानमानाभ्यां तानावर्ज्यापि शस्त्रिणः । सावरोधः स संनद्धो राजधान्या विनियेयौ ॥८१५॥
 अङ्गनातुरगारुडो बहिर्यावन्न निर्येयौ । राजधान्यन्तरे लुण्ठितावत्पारम्भि तस्करैः ॥८१६॥
 अहदन्केपि केप्युधैरनदन्केप्यलुण्ठयन् । तद्दृष्ट्यान्नाज्यमुत्सृज्य तस्मिन्प्रजति शस्त्रिणः ॥८१७॥
 विभृङ्गलस्त्रपाकोपशङ्काभिः शस्त्रिणां नृपः । सहस्रैः पञ्चवैरासीद्भ्रजन्ननुगतोऽध्वनि ॥८१८॥
 वर्षे षण्णवते कृष्णषष्ठ्यां मार्गे विनिर्गतः । याममात्रावशेषेऽस्ति समृत्यो ब्रौहविकलः ॥८१९॥
- 820 निजैर्हरिर्जिरादादि त्यज्यमानः पदे पदे । स प्रतापपुरं प्राप क्षपायामल्पसैनिकः ॥८२०॥
 तिलकस्य पुरो गत्वा प्राप्तस्यापं च विश्वसन् । तत्र बन्धोरिवाकृणि चिरं दुःखोल्बणोमुचत् ॥८२१॥
 ब्रौहं न कुर्यादेवं मे चिन्तयित्वेति सत्वरम् । वेदम हुत्कपुरेन्येषुस्तस्य च प्राविशात्स्वयम् ॥८२२॥

७९७. १) Emended; A 'नमर्ष. ८०२. १) Emended; A दुपुभुन°. ८१०. १) Emended with C; A विचलि°. ८१३. १) Emended; A स शस्त्रिभिः. ८१३. १) Emended; A भाङ्गना°. ८१९. १) Emended with C; A षण्णवते.

तद्वारणेन खानादि कृत्स्नैस्तैस्तयसंगहम् । भविष्य कर्मराज्यं स कर्तुं भूयो जयोत्सुकः ॥८२३॥
 गूढं पुषुस्तून्कन्याणवाडादीनय डामरान् । आनीय स पुरस्तस्य धैर्यभ्रंशमकारयत् ॥८२४॥
 गृह्यतेन तथा युक्त्या निष्कृष्टः स ततो ययौ । स्वीकुर्वन्स्वर्गदानेन दस्युन्मार्गविरोधिनः ॥८२५॥ 828
 यवान्तं तत एवौज्जीवितकस्तस्यहोदरः । प्रयाणमेकमानन्दो दाक्षिण्यादम्बगानु तम् ॥८२६॥
 भृत्यत्वस्तः स दानेन विक्रमेण च तस्करान् । भगान्मार्गेण समयज्ञायुःशेषेण रक्षितः ॥८२७॥
 चाणं सिंहवत्सा हुमाद्रिगहनस्यारादरण्यस्य ये तेषां बालगलाभवाद्यपि भवेत्कालातिवाहः क्रमान् ।
 ये दन्ताः करिणां रणप्रहरणं तेषामुयुर्दीव्यतां क्रीडायां करताडनानि न वृडा शौर्यस्य कृष्टिः कश्चित् ॥८२८॥
 जन्तूनां विक्रमस्वागयज्ञःप्रहादयो गुणाः । भवे चित्रस्वभावेस्मिन्न भवेचुरभङ्गुराः ॥८२९॥
 भास्वानप्यौभ्यमृदुतां मिश्राश्रंस्थां दिने दिने । तां तामायाति जन्तूनां कः प्रभाषेषु निधयः ॥८३०॥ 830
 अशक्तुवचद्वलिकामरिदुष्टां निरीक्षितुम् । मन्युनिःशब्दसैन्योत्रिमारोह स लोहरम् ॥८३१॥
 स्वं कलत्रमपि द्रष्टुं तत्रातित्रपयाक्षमः । शयनीयविमुक्ताङ्गस्तप्यते स्म दिवानिशम् ॥८३२॥
 दक्षदीपादनिर्गच्छन्नन्तर्गहादिनेष्वपि । दाक्षिण्यादर्शनं प्रादाद्दृत्यानां भोजनक्षणे ॥८३३॥
 बिलेपनादि नास्याक्षीमाारोह तुरंगमान् । गीतमृत्पादि मैक्षिष्ट सुखगोष्ठीर्न चादधे ॥८३४॥
 ताम्यंस्ताटस्थमौख्यैर्यतैश्च्यवोहादि दर्शितम् । पकेनैकेन च स्मृत्वा स्मृत्वा देव्यै न्यवेदयत् ॥८३५॥ 835
 अन्वशास्त्वां भुवं त्यक्त्वा मामेतेन्वगुरित्यपि । निन्द्ये वृद्धिं परार्थ्यभीः स दाक्षिण्याद्वनार्थिणः ॥८३६॥
 कश्मीरेषु गते तस्मिन्सदैवाखिलमन्त्रिणः । पुराणराजधान्यये ससैन्याः समगंसत ॥८३७॥
 मन्व्यभारोहसा मन्ततन्त्रिणपौरादिसंसतः । तेषां जमकसिंहोभूदमणीर्नगराधिपः ॥८३८॥
 स भिक्षोर्मल्लकोष्ठापैरात्रैः कृतपयाशैः । विश्वासाय हतभानुष्टौ कीर्षिं प्रदापितः ॥८३९॥
 प्रावर्तत भयभ्रयस्त्वकीवालाषावृते पुरे । अराजकाय रजनी सर्वभूतभयावहा ॥८४०॥ 840
 निहताः केपि मुषिताः केपि केप्यरिभिः पुरे । दग्धागारा स्वधीवन्त दुर्बला राजवर्जिते ॥८४१॥
 सैन्यैरन्येवुदधादैर्मिहदाखिलदिक्पथः । सिन्दूरारुणपुण्ड्राश्चसादिमण्डलमध्यगः ॥८४२॥
 विकोशाशस्त्रकदलीषण्डदुर्लक्ष्यविग्रहः । मृगेन्द्र इव लोकस्व मयकीमूहलावहः ॥८४३॥
 कीरपद्माञ्जलशिष्टैर्यौवनोद्वेचितैः कक्षैः । भवद्वैः शोभितः पृष्ठे जयभीमन्धभृङ्गुलैः ॥८४४॥
 कुण्डलयोतिना क्षिप्रधवललयतदृष्टिना । प्रत्यमश्मभुणा चाक्षयन्दनोत्सेखसोभिना ॥८४५॥ 845
 ताम्नाधरेण वक्रेण भीसानिध्याधिकस्विषा । पक्षपाति विपक्षानामपि संपादयन्मवः ॥८४६॥
 असेर्षिकोष्ठास्मान्स्थां भियमन्धेन वल्गता । केसरच्छटया चापि चामरेणेव कीजयन् ॥८४७॥
 पदे पदे निवृत्ताश्वः सामन्तैरुपपादिताम् । स्वीकुर्वन्सर्षणां भिक्षुः पाविशन्नगरं ततः ॥८४८॥ कुलकम् ॥
 तस्यार्मकस्य धारीव वृष्टस्यो मल्लकोष्ठकः । प्रयवावमगल्मस्य सर्वकार्योपदेष्टताम् ॥८४९॥
 अयं पितुः पिबस्तेभूस्वमस्याङ्गे विवर्धितः । राज्यस्यायं मूलमिति प्रत्येकं समदर्शयत् ॥८५०॥ 850

८२३. १) Emended; A जनोत्सुकः. ८२४. १) A 'कन्याणवाडादी' . ८३०. १) Emended with C; A निवृत्ताश्वः.
 ८३०. २) Doubtful emendation; A पुराणि राज. ८४०. २) A omits here two aksharas without indicating a lacuna;
 चापि supplied with C.

- गृहं जमकसिंहस्य प्राक्न्यावाप्रयेविशत् । राजलक्ष्मीं स संप्राप्तुं राजधानीं ततः परम् ॥८५१॥
 वूरनष्टे कुले तेन पुनरुद्वेचिते ययौ । बद्धास्थो गर्भगेपत्ये स्त्रीजनोनवहास्यताम् ॥८५२॥
 वृष्टेन तावशा भिक्षोरिति वृत्तेन सावुषु । शिवस्थेष्वपि साशङ्का नोपहास्या जिगीषवः ॥८५३॥
 प्रावर्तन्त धमाधीशभियः सुस्तलभूपतेः । कोशेन नीतशेषेण विलासा नवभूपतेः ॥८५४॥
 865 वाजिवर्मासिभूविष्टां राजलक्ष्मीं विभेजिरे । राजडामरलुण्ठाकमन्त्रिणो यन्त्रणोज्ज्वलाः ॥८५५॥
 पुरे स्वर्ग इवास्वाहं भोगानामुपलेभिरे । इत्यबो मामभोगार्हाः पिशाचा इव गह्वराः ॥८५६॥
 आस्थाने न बभौ भृमृद्दामीणैः सर्वतो वसन् । प्रलम्बकम्बलप्रायविलासावरणैः समम् ॥८५७॥
 भिक्षाक्षरस्यासंभाव्यप्रादुर्भावतया प्रथाम् । डामरा अश्वतारोयमित्यन्यां निन्दिरे प्रथाम् ॥८५८॥
 राज्यस्यानन्यदृष्टस्य कर्तव्येषु मुमोह सः । अदृष्टकर्मव भिषगैष्वज्यस्य पदे पदे ॥८५९॥
 880 शनैर्जनकसिंहेन कृतभ्रातृदुत्तारणम् । कम्पनाधिपतिर्दत्तकन्योपि तमाशिभियत् ॥८६०॥
 जुङ्गे राजपुरीयस्य राज्ञः कटकवारिकः । पादापाधिकृतोद्वाक्षीत्स्वार्थमर्थं न तु प्रभोः ॥८६१॥
 सर्वाधिकारिणं राजलक्ष्मीर्विम्बमशिभियत् । राजशम्भस्यैव पात्रमभूद्भिक्षाक्षरः परम् ॥८६२॥
 वेदयायत्तीकृतैश्वर्यः प्राकृताचारभागपि । अन्तरङ्गः सदसतां किञ्चिद्विम्बस्तदामवत् ॥८६३॥
 द्वैमातुरो दर्यकस्य भ्राता साश्वर्यशौर्यभूः । नृपान्तरङ्गज्येष्ठत्वं ज्येष्ठपालोप्यशिभियत् ॥८६४॥
 885 मन्त्रिणो भूतभिश्चाद्यास्तस्य पैतामहा अपि । लक्ष्मीसरोजिनीभृङ्गा बहवोन्ये जजृम्भिरे ॥८६५॥
 मुग्धे राज्ञि प्रमत्तेषु मन्त्रिणेषु दस्युषु । उत्थानोपहतं राज्यं नवत्वेपि बभूव तत् ॥८६६॥
 स्त्रीभिर्नवनवाभिध भोज्यैः प्राज्यैश्च रञ्जितः । भिक्षुर्नैक्षिष्ट कर्तव्यं सुखानुभवमोहितः ॥८६७॥
 स सुखानुभवप्रावृद्धिद्वान्धो विजयोद्यमे । स्वैः प्रेरितः सभामध्ये स्वप्रुमैच्छन्मदालसः ॥८६८॥
 दर्पेण सचित्रे शार्धं कथयत्यनुकम्पिकाम् । न स चुक्रोध मुग्धस्तु पितरीशान्तरज्यत ॥८६९॥
 870 निष्प्रतिष्ठैः मेव्यमानो वेदयोच्छटैरशिष्टवत् । अट्टचेटीचिताश्रेष्ठा वितैः प्रैर्यत सेवितुम् ॥८७०॥
 पानीश्वरेखाप्रतिमस्यैर्यस्याखिलवस्तुषु । तस्याप्रमाणवचसः सेवां प्रणयिनो जहुः ॥८७१॥
 यदूषुः सचिवास्तत्तानन्ववोचस भूभृतः । वचः सुपिरगर्भस्य तस्य किञ्चित्समुषयौ ॥८७२॥
 सचिवैः स्वगृहास्त्रीत्वा दत्तभोज्यः स मुग्धधीः । धनी विपन्नपितृक इव प्रमुषितो वितैः ॥८७३॥
 आहारमुष्टीर्विम्बस्य गृहे विम्बनितम्बिनी । तस्याश्वस्येषं वद्धवा रागिणोऽगताहरन् ॥८७४॥
 875 वञ्चयित्वा पृथो पत्युर्दोर्हितैः स्मेरया तथा । कुचकक्षकटाक्षैः स लुप्तधैर्यो ज्यधीयत ॥८७५॥
 पृथ्वीहरो मल्लकोष्ठश्चान्योन्योद्भूतमत्सरौ । क्षोभं व्यधत्तां संरन्धौ राजधान्याः क्षणे क्षणे ॥८७६॥
 स्वयं राजा सुतोद्वाहं गृहान्गत्वापि कारितौ । तावन्योन्यमुपैक्षेतां न मन्युं विक्रमोन्मदौ ॥८७७॥
 अथ पृथ्वीहरगृहात्कृतोद्वाहः स्वयं नृपः । जातामर्षेण सुस्पष्टं मल्लकोष्ठेन तत्यजे ॥८७८॥
 बुधश्चनककार्णोपि संबन्धापेक्षयोऽजितः । विरागमोजानन्दादीन्निन्द्ये ब्राह्मणमन्त्रिणः ॥८७९॥

८५१. १) Thus A. ८५४. १) A कोषेण. ८६२. १) Emended with C, A राजा लक्ष्मीविम्बमशिभियत्. ८६५. १) Emended; A भूतभिश्चा. Cf. vii. 1695. viii. 94. ८७०. १) Emended with C; A वेदयोच्छट. ८७४. १) Emended; A ०मुषिभि. — १) Emended with C; A तस्याश्वेषं ८७७. १) Emended; A ०कुपेक्षेतां.

तटस्थो श्रोत्रधुर्बुद्धिपायभृत्यविधेयधीः । विद्वन्नव्यवहारत्वं निन्द्यत्वं च ययौ नृपः ॥८८०॥ 880
 डामरस्वामिके लोके प्राभवत्को न विद्वन् । ब्राह्मण्यो धर्षणं यत्र श्रपाकेभ्योपि लेभिरे ॥८८१॥
 भराजकेषु वा भूरिराजके मण्डले तदा । समस्तव्यवहाराणां स्फुटं तुत्रोट पद्धतिः ॥८८२॥
 वीचारा भैक्षत्रे राज्ये निष्पचाराः पुरातनाः । तच्छतेन तु नव्यानामशीनेरभवत्क्रयः ॥८८३॥
 राजपुर्यध्वना विम्बं ससैन्यमथ पार्थिवः । लोहरं प्रादिणोत्कर्तुं सुस्तलास्कन्दमुन्मदः ॥८८४॥
 तुरुष्कसैन्यमानिन्ये सोमपालेन सोन्वितः । साहायकाय सञ्चारे विस्मये मित्रतां गते ॥८८५॥ 885
 संदर्श्य पाशमेतेन बद्धा क्रुश्यामि सुस्तलम् । इत्येक एकोधारोहस्तुरुष्काणामकथ्यते ॥८८६॥
 काश्मीरिकाखण्डेच्छयोपव्यतिकरोभवत् । न केषां नाम संभाव्यो विशोत्पाटनपाटवः ॥८८७॥
 भिक्षाचरः प्रयाते तु विम्बे विगलिताकुशः । न कासामव्यवस्थानां मूढः स्थानमजायत ॥८८८॥
 स निमन्त्र्य निजं नीतो गृहं विम्बावहद्वया । भोगसंभोगदानेन धर्षण्या पर्यतोप्यत ॥८८९॥
 कार्योपेक्षापि तस्यासीन्न मन्त्रिस्त्रीसमागमे । कौलीनभीतेरासन्ननिपातस्य कथैव का ॥८९०॥ 890
 आद्युनानुगुणं भोज्यं कुम्भकांस्यादिवाहनम् । तत्र प्राकृतकामीव न स जिह्वाय शील्यन् ॥८९१॥
 शनैः शनिस्ततो नष्टावष्टम्भस्य महीपतेः । काले भोज्यमपि प्राप्य नसीद्वलितसंपदः ॥८९२॥
 तावत्प्रलोभकौर्यादिक्रान्ते यः प्रागर्धत । स सुस्तलोथ लोकानामभिनन्द्यत्वमाययौ ॥८९३॥
 धनमानादिनाशं या विरक्तास्तस्य चक्रिरे । काङ्क्षन्ति स्म घनोत्कण्ठास्ता एवागमनं प्रजाः ॥८९४॥
 प्रत्यक्षदर्शिनोद्यापि साधर्या वयमस्य यत् । ताः प्रजाः कोपिताः केन केन भूयः प्रसादिताः ॥८९५॥ 895
 क्षणाद्भूमुख्यमायान्ति सांमुख्यं यान्ति च क्षणात् । न हेतुं कंचिदीक्षन्ते पशुपायाः पृथग्जनाः ॥८९६॥
 ते मल्लकोष्ठजनकादयो दूतैर्धिसर्जितैः । त्यक्तराज्यं पुनर्भूयं जयोद्यममजिघ्रहन् ॥८९७॥
 अश्लोमुत्रापहारेण लोकैश्चिक्रस्य लुण्ठिते । तत्रत्या ब्राह्मणाः प्रायं नृपमुद्दिश्य चक्रिरे ॥८९८॥
 तैश्चान्यैश्चायहारैश्च संभितैश्चिजयेश्चरे । राजानवाटिकामायो नगरेपि न्यविक्षत ॥८९९॥
 ओजानन्दार्दिभिर्मुख्यहिजैरुत्तेजितास्ततः । गोकुलेपि व्यधुः प्रायं त्रिदशालयपर्वदः ॥९००॥ 900
 युग्यार्पितैः सितच्छन्नवस्त्रचामरशोभिभिः । विबुधप्रतिमावृन्दैः सर्वतश्चादिताङ्गनः ॥९०१॥
 काहलाकांस्यतालादीवाद्यक्षोभितदिङ्मुखः । भवृष्टपूर्वो दृशे पारिषद्यसमागमः ॥९०२॥
 ते सान्त्वमाना भूमर्तुदूतैरुत्लेकवादिनः । न विना लम्बकूर्चं नो गतिरित्यब्रुवन्बचः ॥९०३॥
 ते हेलया लम्बकूर्चाख्यया सुस्तलभूपतिम् । तं निर्दिशन्तोमन्यन्त श्रीडापुत्रकसनिभम् ॥९०४॥
 प्रायं प्रेक्षिनुमायातैः पौरैः सह दिने दिने । भ्रमन्त्यत कां कां न व्यवस्थां पर्वदां यणः ॥९०५॥ 905
 नृपापातभयारक्षोभं मुहुर्मुहुरुपागतैः । पारिषद्यैश्च पौरैश्च योऽनुमांस्थीयतोऽतम् ॥९०६॥
 वदयं जनकसिंहस्य नगरं तन्मतेन तत् । सज्जं सुस्तलदेवस्य कृत्स्नमानयनेभवत् ॥९०७॥
 प्रायाहारयितुं पूर्वमपहारद्विजानुपः । प्रययौ विजयक्षेत्रं तत्रासीच्च हतोद्यमः ॥९०८॥

८८९. 1) A₁ had first repeated here the second half of verse 878, but has subsequently erased it and written as above. ८८६. 2) Conjectural reading; A 'स्तुरुष्कामकाञ्चत; C 'स्तुरुष्कैः समकाञ्चत. ८८७. 3) Emended; A काश्मीरक°. ८९९. 4) Emended with C; A 'गुणो.

- * तन्मध्ये निखिलांस्तत्र डामरांस्तिलकौत्रिणीत् । व्यापादयेति तं तच्च सखैकायो न सोपहीत् ॥९०९॥
- 910 राह एव मुखाद्बुद्ध्या लब्धन्यास्तद्विश्वसुः । तस्मिन्पृथ्वीहरमुखास्तत्रसुस्तिलकात्पुनः ॥९१०॥
भागिनेयं प्रयागस्य क्षत्तारं लक्ष्मकाभिधम् । बन्धुमैच्छन्पुत्रोक्तिं प्रथयौ स तु सुस्तिलम् ॥९११॥
ततः पविश्य नगरं संनिपत्याखिलं जनम् । अकारणविरक्तानां पौराणां प्रवदौ समाम् ॥९१२॥
युक्तमयुक्तवांस्तत्र हतोक्तिः शठबुद्धिभिः । पौरैः स चक्रे नास्त्येव भयजं विप्रवस्पृशाम् ॥९१३॥
अत्रान्तरे सोमपालबिम्बाद्या लोहरे' स्थितम् । योद्धुं सुस्तिलभूपं ते सर्वे पर्णोत्समाययुः ॥९१४॥
- 915 तं च पद्मरथो नाम राजा कालिङ्गजंरथरः । मैत्रीं संस्मृत्य कल्हाद्यैराययौ तत्कुलोद्भवः ॥९१५॥
सोध भुङ्क्तेयवश्यां वैशाखे बलिभिः समम् । तैर्मानी सुस्तिलो राजा संपामं प्रत्यपद्यत ॥९१६॥
प्रेक्षकैर्बर्ण्यतेषापि स पर्णोत्सान्तिके रणः । तस्याद्भुतोवमानाविक्षालनप्रथमक्षणः ॥९१७॥
कुतोप्येत्य निजस्फारस्ततः प्रभृति भूपतिम् । तमभून्धं पुनश्चक्रे मृगेन्द्र इव काननम् ॥९१८॥
भयस्खलितपाशानां कालपाशैः समागमम् । स चकार तुष्टकाणां क्षणात्पुष्कलविक्रमः ॥९१९॥
- 920 मातुलं सोमपालस्य निन्द्ये कवलतं बली । रणे तत्कोपवेतालो वितोलासरितस्तटे ॥९२०॥
किमन्यदल्पसैन्यः स बहनपि स तान्व्यधात् । हतविद्रुतविध्वस्तान्यथात्मपरिपन्थिनः ॥९२१॥
काश्मीरिकाणांमौचित्यं किं नाभूत्स्त्रामिनो ददुः । एकस्य ये रणे नष्टाः कुकीर्तिमपरस्य च ॥९२२॥
तुष्टकैः सह यातेष सोमपाले गतत्रपाः । बिम्बं काश्मीरिकास्त्यक्त्वा राजान्तिकमशिभियन् ॥९२३॥
यो धनूषि शिरांस्मथ नमयन्तोद्भुताशयाः । कुलप्रभोः पुरः स्पष्टं न ते धृष्टा ललज्जिरे ॥९२४॥
- 925 भागच्छिस्ततः पौरैर्डांमैरैश्च समं नृपः । प्रत्ये विवसैर्द्वैः काश्मीराभिमुखः पुनः ॥९२५॥
राजपुत्रः साहदेविः कल्हणो विशतः प्रभोः । डामरान्कमराज्यस्थान्संगृह्णावेसरोभयत् ॥९२६॥
य एव प्रथमं राजसैन्याद्विभ्रमशिभियत् । स एव त्रिम्बो राजानं तमुत्सृज्य समाययौ ॥९२७॥
अन्ये जनकसिंहस्य संमता मन्त्रितन्निष्णः । प्रत्युद्यन्तो व्यलोक्यन्त नृपतिं निरपन्नपाः ॥९२८॥
काण्डिलेत्राभिधपामजन्मा शस्त्री छलक्षणः । भाङ्गिले कश्चिदभवच्छून्ये क्रान्तोपवेशनः ॥९२९॥
- 930 भिक्षुर्वितीर्णमार्गं तं सुस्तिलान्तिकगामिनः । लोकस्यात्रान्तरे जेतुं सहपृथ्वीहरो ययौ ॥९३०॥
जितवांस्तं बन्धेच्छां निहन्तुं सुस्तिलोन्मुखम् । क्रोधाज्जनकसिंहं च वातीं तां च विवेद सः ॥९३१॥
नगरस्थेन तेनाथ पौराश्वारोहतन्निष्णः । संबट्याखिलान्निभक्षोः प्रातिपक्ष्यमगृह्यत ॥९३२॥
जानस्तेनायुतं राज्यं ततो भिक्षाश्वरो नृपः । पृथ्वीहरेणानुयातो नगरं सहसाविशत् ॥९३३॥
सेतौ सदाशिवामस्थे तत्सैन्यैः सह संगरम् । दृष्यञ्जनकसिंहोथ सान्त्वमानोपि सोपहीत् ॥९३४॥
- 935 वृष्टं जनकसिंहस्य योधानां वल्यतां मदात् । अविशङ्क्य पराभूर्तिं मूर्हतं ह्यभटायितम् ॥९३५॥
अलकेन समं पृथ्वीहरस्तद्भावुत्तनुना । अन्येन सेतुना तीर्त्वा तस्य सैन्यमनायायत् ॥९३६॥
तन्व्यश्वारोहपैरेषु विद्रुतेषु सवान्धवः । नक्तं जनकसिंहोथ पलाय्य लहरं ययौ ॥९३७॥

९१०. १) Emended; A मुखाद्बुद्ध्या. ९११. १) Emended; A बन्धुमे. ९१४. १) Emended; A लहरे. ९२१. १) Emended; A भयस्यथा. ९२२. १) Emended; A काश्मीरका. ९२३. १) Emended; A काश्मीरका. ९२९. १) Emended with C; A विवेद. ९३१. १) Emended with C; A स. ९३७. १) Emended with C; A तन्व्यश्वारोह.

भिक्षुपृथ्वीहरौ प्रातस्तत्पृष्ठमहणोद्यतौ । तत्पथात्तेभ्यवाराद्या धृष्टा भूयोऽप्यशिशिवन् ॥९३८॥
 क्षिप्त्वा क्षिप्रं स्वकक्ष्यान्तर्बिभ्रुधप्रतिमा भवात् । ते पारिषद्यविभाषाः प्रायमुत्सृज्य विद्रुताः ॥९३९॥
 नुम्बानि घ्नरयुग्वावि रक्षन्तः केपि भिक्षुणा । प्रायासिवृत्ता वयमित्युक्तवन्तो न बाधिताः ॥९४०॥ 940
 यो जानके भैक्षवेद्य बन्गसुङ्गतुरंगमान् । रष्टवन्तो वयं सैन्ये सादिनोद्यापि ताद्रुताः ॥९४१॥
 भिक्षुराजप्रदीपेन द्योतितः क्षणभङ्गिना । पैतृव्येणाधिकारेण स्यालस्तिलकसिंहजः ॥९४२॥
 गते जनकासिंहेय प्रतिपक्षानुसारिणाम् । विधातुं वेदमभङ्गादि लब्धं भिक्षुमहीभुजा ॥९४३॥
 अत्रान्तरे हृष्कपुरे मीतिषु तिलकादिषु । भङ्गं सुल्हणसिन्धुधैः समेतानन्तसैनिकैः ॥९४४॥
 अमावातैर्महकोष्ठजनकाधैः ससैनिकैः । अपरैरपि सामन्तैर्बलबाह्वल्यद्यालिभिः ॥९४५॥ 945
 अन्वीयमानो विवर्तितैराक्रान्तमण्डलः । विशङ्कहरमार्गेण विपक्षालक्षितोपतत् ॥९४६॥
 नगरापणवीथ्यन्तर्हयारोहमुखान्पुरः । श्रोत्रयोधानुपायानांस्तद्वैवोऽज्जितसाध्वसः ॥९४७॥
 वेष्टितालम्बकूर्वेन वक्त्रेण भुक्तुमीभृता । कोपकम्पिततारेण फुल्लनासापुटस्पृशा ॥९४८॥
 काञ्चित्संतर्जयञ्चिन्वन्न्यान्ममांस्तथापरान् । तीव्रातपदयामवपुस्ताम्यन्काल इवोल्बणः ॥९४९॥
 आशीर्षोषकृतां पुष्पवर्षिणां पुरवासिनाम् । पूर्वापकारिणां भेणीञ्चवञ्चान्यस्तलोचनः ॥९५०॥ 950
 स्कन्धमाशोपरि न्यस्तं कवचं हेलया दधत् । केशानन्तशिरस्त्रान्तनिःसृतान्धूलिधूसरान् ॥९५१॥
 पद्ममालां च विभ्राणः सकोशासिस्तुरंगिणाम् । आकृष्टखड्गमालानामन्तर्बल्यसुरंगमः ॥९५२॥
 ससिंहनादैरहमैर्भैरिभांकारनिर्भरैः । बलैर्भैरितदिकोशः सुस्सलः प्राविशस्युरम् ॥९५३॥ कुलकम् ॥
 वक्त्रिः सद्वादशदिनैर्मासैर्ज्यैष्ठे सितेहनि । स सम्रनवताम्यस्य तृतीये पुनराययौ ॥९५४॥
 राजधानीमपविष्टो भिक्षुं पूर्वपलायितम् । अम्बिष्यन्क्षिप्तिकातीरे सलवन्न्यं व्यलोकयत् ॥९५५॥ 955
 सरित्पारं रिवौ प्राप्ते च सपृथ्वीहरौ गतः । मार्गे लवन्न्यैर्मिलितैरन्यैः साकं न्यवर्तत ॥९५६॥
 तं विश्रास्य रणे राजा बद्धा महतिविक्षतम् । सिंहं पृथ्वीहरज्ञातिं राजधानीमयाविशत् ॥९५७॥
 उपभोगैः सपन्नस्य तत्कालमिःसृतस्य सा । अङ्किता मानिनस्तस्य वेचयेवोद्देगदाभवत् ॥९५८॥
 भिक्षुः संख्यज्य कद्मीरान्तह पृथ्वीहरादिभिः । यामं पुढ्याणमाडाख्यं सोमपालाभयं ययौ ॥९५९॥
 प्रस्थिते जामरान्तर्बान्जा स्त्रीकृत्य तु व्यधात् । खेयीं बद्धात्मजं महं हर्षमित्रं च कम्पने ॥९६०॥ 960
 पूर्वापकारं स्मरतो देशकालानपेक्षिणः । ॥९६१॥
 भिक्षुसंपर्कजं गन्धमपि सौकुमशाकुबन् । भृशेभ्यः खण्डशः कृत्वा श्रेयास्तिहासनं ददौ ॥९६२॥
 अनयोर्पाजितां त्वक्तुमनीशा जामराः भियम् । समन्वोध नृपात्रीता नास्यजम्बिज्जोद्यमम् ॥९६३॥
 भिक्षुस्तु राज्यविभ्रष्टः ब्रह्मो विषये वसन् । अस्ताई सोमपालस्य दानमानैः पुनर्ययौ ॥९६४॥
 विम्बः साहायकरार्थी विस्मयस्यान्तिकं गतः । तस्मिन्विरोधिभिर्बद्धे रणे धीरस्तनुं जहौ ॥९६५॥ 965
 भिक्षाचरो विम्बभूयो भजन्तुर्नमपावताम् । अनैषीद्वददास्व तदिययां तां गतत्रयः ॥९६६॥

९४९. १) Emended; A विह्वलेषा. ९४९. २) Emended; A पुष्पवर्षिणा. ९४९. ३) Emended with C; A बल्लेण. ९५५. १) Emended; A सलवन्वी. ९५६. २) Thus A; perhaps to be emended प्रस्थितौ. ९५९. ३) Here two *pādas* are missing. A does not indicate the *lagna*; C supplements पूर्वविद्विषयस्व न कृतां प्रतिवेदिरे. ९५९. १) Emended; A बद्धे; C बद्धो. ९६६. २) Emended with C; A निशाचरे.

- निपत्य स्वल्पसैन्योपि ततः भूरपुरे बली । जित्वा पृथ्वीहरो वद्वारमजं व्यवायव्यवगात् ॥९६७॥
 तस्मिन्पलायिते भिक्षुं पुनरानीय सोविशत् । भुवं मडवराज्यानां हस्युनां स्वचिकीर्षया ॥९६८॥
 तच्चरैर्मज्जुजघ्याद्यैर्दामरैः स्वीकृतैः समम् । जगाम विजयक्षेत्रं विजेतुं कम्पनापतिम् ॥९६९॥
 970 जितस्तेनाहवे हर्षमित्रो निहतसैनिकः । विजयेश्वरमुत्सृज्य भीतोवन्तिपुरे ययौ ॥९७०॥
 विजयक्षेत्रजास्तत्पुरामोद्भवा अपि । जना भयेन प्राविक्षन्थ चक्रधरान्तिकम् ॥९७१॥
 योषिच्छिभुपशुश्रीहिधनोपेतैरपूर्यत । स्थानं तसैश्च राजश्च योषैः सायुधवाजिभिः ॥९७२॥
 अन्वाह्वैरथ स्पष्टं लोकोद्गुणनलालसैः । ते' भैरवैरवेष्टयन्त कटकैर्व्याप्रदिक्तैः ॥९७३॥
 तान्दाहमयवपौषहारगुप्ते हरीकसः । अङ्गने' तिष्ठतो हन्तुं बन्धुं वा नाशकन्दिषः ॥९७४॥
 975 तदन्तरस्थितं दग्धुं कर्पूराख्यं स्ववैरिणम् । कथिस्कतिस्थस्तीग्रामजन्मा निर्गुण्डामरः ॥९७५॥
 पापो जनकराजाख्यस्तत्रामिमुददीदिपत् । मूढस्तादृगपर्यन्तजन्तुसंहारनिर्घृणः ॥९७६॥
 तमापतन्तं ज्वलितं ज्वलनं वीक्ष्य सर्वतः । भूतग्रामस्य ह्यमहान्हाहाकारः समुद्ययौ ॥९७७॥
 विशाक्तान्तवाहारिभियेव छिन्नबन्धनेः । अश्वरक्षार्चिसंचारा भ्रमज्जिर्जग्निरे जनाः ॥९७८॥
 प्राच्छाद्यत बलज्ज्वालाकरालैर्भूभराशिभिः । व्योम पिङ्गकचहमभुजालैर्नक्तंचरैरिव ॥९७९॥
 980 निर्धूमस्य विसारिण्यो ज्वाला हव्यभुजो दधुः । संतापव्रतहेमाभस्त्वर्णलहरीभ्रमम् ॥९८०॥
 संतापविद्रुतव्योमचारिमौलिपरिच्युताः । रक्तोष्णीषा इव भेमुज्ज्वलाभङ्गा नभोज्जने ॥९८१॥
 दीर्घदारुपन्थिभङ्गजन्मा चटचटारथः । तापप्रकायमानाभगङ्गाधोष इवोद्ययौ ॥९८२॥
 स्फुलिङ्गैः श्लोपविश्रस्तजन्तुजीमितसंनिभैः । अपाहि गहनव्योममार्गभ्रमणसंभ्रमः ॥९८३॥
 शकुनैः श्वाबसंचारशोकादाक्रन्दिभिर्नभः । मानुषैर्दद्यमानैश्च भूमिर्मुखरिताभवत् ॥९८४॥
 985 भ्रातृभर्तृन्पितृन्पुत्रानालिङ्गन्नाक्रन्दनिर्भराः । भीमीलितदृशो नायों निरदद्यन्त वह्निना ॥९८५॥
 तदन्तरात्साहसिका ये केचिन्निरयासिषुः । बहिस्ते निहताः क्रूरैर्दामैर्मृत्युचोदितैः ॥९८६॥
 तावन्तो जन्तवस्तत्र व्यपद्यन्त तदा क्षणात् । स्विसा एव न ये दग्धास्तावतापि कृशानुना । ९८७॥
 अन्तः शान्तेषु सर्वेषु बहिः शान्तेषु हन्तृषु । क्षणादेव प्रदेशः स निःशब्दः समजायत ॥९८८॥
 बह्वैः कटकहाशब्दो हस्वीभूतार्चिषः परम् । स्वियतश्च शशौचस्य श्रुतः सिमसिमाध्वनिः ॥९८९॥
 990 विलीनासृग्वसामेदोनिःप्यन्दाः सरणीशतैः । प्रसङ्गुर्बिम्बगन्धश्च योजनानि बहून्यगात् ॥९९०॥
 एकः सुश्रवसः कोपाद्वितीयो वस्नुविश्रवात् । ईदृग्धुतवहाबाधो घोरश्चक्रधरेभवत् ॥९९१॥
 भूतग्रामसर्वं संहारः संवर्त इव वह्निना । तादृक्त्रिपुरवाहे वा स्वाण्डवे तत्र वाभवत् ॥९९२॥
 पुण्येक्षि भुक्तहाह्वयां नभसः कुकृतं महत् । तद्भिभुः कृतवाक्त्राज्यलक्ष्म्या भाग्यैश्च तत्त्वजे ॥९९३॥
 सकुटुम्बेषु दग्धेषु वदामीं गृहमेधिषु । पुरग्रामसहस्रेषु गृहाः भून्वत्वमाययुः ॥९९४॥
 995 मङ्गाख्यो डामरश्चिन्वडशशास्त्रीचंगरीज्वः । प्रीतिं मातैस्तदीयार्थैः कापालिक इवाययौ ॥९९५॥

१६७. १) Emended with C; A विश्राव'. १७३. १) Emended; A तैर्भक्तैः. १७५. १) Emended with C; A भाङ्गने.
 १७५. १) Emended; A निर्गुण्डा'. १९१. १) Emended with C; A ईदृग्धुत'. १९२. १) Emended; A भूतग्रामसंहार'; C
 भूतग्रामसंहार'. १९५. १) Emended; A 'शौचरोज्वः.

अवहृद्यो विजयक्षेत्रं भिक्षाचरस्ततः । लब्धा नागेश्वरं पापं यातनाभिरमीमरत् ॥१९६॥
 गर्भं पैतामहे देशे किं नासीत्सत्यं वेष्टितम् । पितृदुःखः स तु वधः सर्वश्रीतिकरोभवत् ॥१९७॥
 मृष्टिणी हर्षमित्रस्य पत्न्यौ त्यक्त्वा पत्न्याविते । पृथ्वीहरेण संप्रामा विजयेशाङ्गनान्तरात् ॥१९८॥
 भिक्षुभूतमेतारुक्मजासंहारवैशसम् । स्वं निम्बन्सुस्सलो राजा ततो योक्तुं विनिर्वयौ ॥१९९॥
 संवेगात्पाप्मनः शीघ्रं निरयत्केशभुक्तये । मामो जनकराजेन वधोवन्तिपुरान्तिके ॥१००॥ 1000
 यत्कृते क्रियते कर्म लोकान्तरद्वयान्तकम् । स मूढैः क्षलभापायः कायधिषं न गण्यते ॥१००१॥
 कम्पनाभिपतिं सिम्बं कृत्वा डामरमण्डलम् । चकर्ष विजयक्षेत्रादन्यतोपि ततो नृपः ॥१००२॥
 शमालां प्रथमो पृथ्वीहरो मडवराज्यतः । विजित्य मल्लकोष्ठेन त्याजितो निजमण्डलम् ॥१००३॥
 शिमाः केचिद्विलस्तायां केचिच्चक्रधराङ्गने । अक्रियन्ताभिसात्क्रष्टुमशक्या बहवः शपाः ॥१००४॥
 क्रमराज्येय कल्याणवाडादीजिल्हणोगयत् । आनन्दो नन्तजस्तत्र ततो हाराभिषेकवत् ॥१००५॥ 1005
 भूले प्रमापितं सिंहं सयन्पृथ्वीहरो बली । सार्धं जनकसिंहहारीरयुध्यत्क्षिसिकातटे ॥१००६॥
 तीर्थं प्रस्थाप्यमानेषु विपन्नास्थिबिहास्यहः । भास्त्रे मास्येकमबलाक्रन्दिताक्रान्तदिकपथम् ॥१००७॥
 हतवीरबलाक्रान्तमुखरे नगरान्तरे । पृथ्वीहराहवे सर्वैर्दिवसैरन्वकारि तत् ॥१००८॥ युग्मम् ॥
 अथायातो यशोराजस्यालः भूरो दिगन्तरात् । श्रीवक्तो विदधे राजा खेरीकार्याधिकारभाक् ॥१००९॥
 अप्रियं स लब्धन्यानां तेषु वा तस्य नाचरन् । कालं तु गूढसौहार्दिरन्योन्यस्यास्यवीरवहन् ॥१०१०॥ 1010
 पुनराश्रयुजे राजा शमालां निर्गतस्ततः । परैर्मनीमुपग्रामे युधि भङ्गमनीयत ॥१०११॥
 नित्याभ्यासेन युद्धानां लभोत्कर्षो न्यदर्शयत् । सर्ववीरामणीभिर्क्षुस्तस्पूर्वं तत्र विक्रमम् ॥१०१२॥
 तुक्कशिजादयो मुक्या भिक्षुपृथ्वीहरादिभिः । आसारापातविवशा निहताः सौस्सले बले ॥१०१३॥
 प्रधानवीरभूषिष्ठे सैन्यबन्धे न कोप्यभूत् । स वीरधरतः संख्ये भिक्षोरैक्षिष्ठ यो मुखम् ॥१०१४॥
 पृथ्वीहरस्य भिक्षोश्च संपामे भूरिवार्षिके । कादम्बरीपताकाख्ये द्वे अथे पीतपाण्डुरे ॥१०१५॥ 1015
 आस्तामस्यजुते याभ्यामनेकतुरगक्षये । न विपन्नं प्रदतिभिर्नान्वभाव्यथ वा क्रमः ॥१०१६॥
 सैन्यानां संकटे प्राणमभान्तिरविकल्पनः । अभूत्केशसहो वीरो नान्यो भिक्षाचरात्कचित् ॥१०१७॥
 बोधानां सौस्सले सैन्ये विद्रवेषु न कथन । प्राणं बभूव तेनैते बहवो बहुधा हताः ॥१०१८॥
 नवेषु डामरानीकाः केचिद्भङ्गेषु सैनिकाः । भिक्षाचरगजेन्द्रेण कलभा इव पालिताः ॥१०१९॥
 नान्यस्योत्थानशीलत्वं दृष्टं पृथ्वीहरात्तदा । स्वयं यो भिक्षवे हारे जजागार प्रतिक्षपम् ॥१०२०॥ 1020
 ततः प्रभृत्यभूतोपा पुरः पथाच्च सर्वदा । विभेदेव इव भास्त्रे युजे भिक्षुर्महाभटः ॥१०२१॥
 आहवे साहसं कुर्वन्सर्वतः सोभ्यपान्निजान् । पवमस्खलितस्थैर्यमुपपत्तिमसंत्वजन् ॥१०२२॥
 न मे राज्याय बलोत्थं पर्याप्तं दुर्यथाः पुनः । कृत्ये मसक्तुं पूर्वेषां व्यवसायं व्यपोहितुम् ॥१०२३॥
 अनाथा इव ते नाथा विद्यां व्यापादनक्षणे । ज्ञात्वा नष्टं कुलं नायवन्नो नूनं स्पृहां दधुः ॥१०२४॥

१००१. १) Emended with C; A मङ्गल. १००५. १) A 'वाट्याही'.—२) Emended with C; A 'वीरकन्दो'. १००६. १) Emended; A 'बलाक्रान्तपुर'. १००९. १) Emended; A अथ बातो.

- 1025 इति मत्वा सोडकडभेदे^१ हरदनिधयः । दूयमानोस्मि दावारदुःखदावी दिने दिने ॥१०२५॥
 नास्त्वेषामाप्रकालस्य विपत्तिरिति जागतः । कस्य साहस्यैमुच्यमुत्पद्येत वशोधिनः ॥१०२६॥
 किं कार्यगतिर्कौटिल्यैरुच्यैस्तान्मथ वा कथम् । न वदामः प्रतिशाय स्वयमार्थेभ्यनि स्थितिम् ॥१०२७॥
 सोत्कर्षपीरुषाद्दिक्षोरघाङ्कित कामराः । ततो दायादविच्छेदं नास्याकृतं जातु चित् ॥१०२८॥
 प्रायाज्याधिगमाद्गामन्वेवां राजकीजिनः । विन्तयन्तो व्यवहतिं वपुस्पद्यन्ते शनैः शनैः ॥१०२९॥
- 1030 पितुः पितामहस्याथ न वृष्टं तेन किंचन । अत एवाभजन्मोहं राज्यं संप्राप्तवान्पुरा ॥१०३०॥
 तस्य भूयोपि वेदाप्ययत्कैव वार्ता विपाटने । सापेक्षं वीक्षितुं जाने न वैवेनाप्यशक्यत ॥१०३१॥ चकलकम् ॥
 जानं ह्यन्यकौटिल्यं प्रमादात्स हतेहिते । प्रामुखां राज्यमित्याशां बद्धाहान्यस्यवादवत् ॥१०३२॥
 दस्युनां सुस्सलो राजा मेने तस्वहितं मतम् । जिगीर्षुर्नीतिविक्रान्तयोः प्रयुक्तौ लिप्हरन्तरम् ॥१०३३॥
 युवे स्वान्त स्मरन्वैरं नापासीतेन तेभजन् । नास्मिन्विधासमेतस्मादेतोर्नास्यामवज्जयः ॥१०३४॥
- 1035 इत्थं नामागतैः पक्षमतिपक्षरुपेक्षितम् । राष्ट्रं निखिलमेवागारसर्वतः शोचनीयताम् ॥१०३५॥
 वस्तं वन्धाद्विदपिनिवृत्तैर्मिषद्वयप्रयव्याधप्रक्षानलपरिभवः कोपि नन्वन्वभावि ।
 हा धिग्दृष्ठी विषटनपरः सोपि नाद्यद्विषां लभ्यं भेषो विधिविधुरितैर्नान्यतो न स्वतोपि ॥१०३६॥
 हैराज्ये प्रभवत्येवमकाण्डपतितैर्हिभिः । विवशं सुस्सलभामुदजयद्वैक्षवं बलम् ॥१०३७॥
 पुष्याणं नाडं भूयोपि भिक्षुपृथ्वीहरौ गतौ । अन्यैर्लवन्त्यैर्भूमर्तुर्नतिर्दत्तकरैः कृता ॥१०३८॥
 सिन्धोपि कम्पनाधीशो व्यधाद्विजितहामरः । सर्वां महवराज्योर्वीं धीरः क्षमितैर्विद्वजाम् ॥१०३९॥
- 1040 तावत्यापि विपक्षाणां शान्त्या शीतलतां गतः । पूर्ववैरं स्वपद्याणां प्रादुर्धकैश्च भूपतिः ॥१०४०॥
 जिघांसौ कथिते राजन्बुल्हणेन पलायितः । मल्लकोष्ठः सोपि कोपाद्गङ्गा राष्ट्रात्पशासितः ॥१०४१॥
 अमन्तात्मजमानन्दं बद्धा शराधिकारिणम् । व्यधत् सैन्धवं प्रडिञ्जनामानं राजकीजिनम् ॥१०४२॥
 गतोश्च विजयक्षेत्रं सिन्धेन सहितोविशात् । नगरं तं च विश्वस्तं बद्धा कारागृहेक्षिपत् ॥१०४३॥
 अनुस्मृतिमहावात्यापेरितोमर्षपावकः । आश्वाम क्षमावारि तस्य भृत्यान्दिधक्षतः ॥१०४४॥
- 1045 सिंहैश्चकनसिंहाभ्यामनुजाभ्यां सहावधीत् । भूलेधिरोप्य सिन्धं स रोषावेशविलुप्तधीः ॥१०४५॥
 कम्पने श्रीवर्कं चक्रे सुडिञ्ज प्रज्जेः सहोदरम् । बद्धा जनकसिंहं च राजस्थाने न्ययोजयत् ॥१०४६॥
 आमाथ नन्निगधासंस्तस्य वैदेशिकास्ततः । स्वदेशजस्तु सोभूषो लोहरस्यं तमन्वगात् ॥१०४७॥
 अथ सर्वेपि साशङ्कास्तं त्यक्त्वाभ्यर्भयजिपून् । शतैकीयः कथिदासीद्ग्राजधान्यां नृपाभितः ॥१०४८॥
 तेनाप्रतिसमाधेयो भूयः शान्तेऽपुपद्रवे । इत्थमुत्थापितो नर्यो न पुनर्यः क्षमं वयौ ॥१०४९॥
- 1050 एकाक्षेपि परेपि स्वुर्येभ्य भृत्या विशाङ्किताः । तत्रापराधे प्राज्ञस्य राज्ञोवहैव शस्यते ॥१०५०॥
 माधेय मल्लकोष्ठाद्यैराहूताः पुनरावयुः । ते शूरपुरमार्गेण भिक्षुपृथ्वीहरावयः ॥१०५१॥
 वितस्तापरिखासिता मूरगम्या द्विषामिषम् । इति प्रायाज्यवमटं त्यक्त्वा राजगृहं नृपः ॥१०५२॥

१०२५. ^१) A, gloss स्वर्ग. १०२६. ^१) Emended with C; A नास्त्वेषामा. १०३१. ^१) Emended; A विषात्स्वैकैव.—^२) A, writes here ४ instead of चकलकम्. १०३३. ^१) Doubtful emendation; A जिगीर्षुर्नी and प्रयुक्तौ लिप्हरन्तरम्; C जिगीर्षुर्नी and प्रयुक्तौ लिप्हरन्तरः. १०३८. ^१) A पुष्पान. १०४८. ^१) Emended; A स्वन्ताधिभ. १०५१. ^१) Emended; A कोष्ठाद्यै आहूता.

वर्षेष्टानवते चैत्रे ङामरेषु सुबुद्धेषु । अभ्येत्य मल्लकोष्ठेन प्रागेवापारि संवरः ॥१०६३॥
 लोभपातः सह रणं चकार नगरान्तरे । नृपादरोपैः लोभापरातोकिवमयाकुलैः ॥१०६४॥
 भिक्षुणा क्षिमिकातीरे स्कन्दाचारं न्यबधत् । ॥१०६५॥ 1055
 नृपेद्यावापुमाभिक्षुरिन्धनाय महानसे । दुर्बाङ्कुराम्मन्दुराभ्यो बाहभोन्वाय ङामराः ॥१०६६॥
 पृथ्वीहरस्तु संगृह्यन्स्वृण्मडवराज्यजाम् । चकार विजयक्षेत्रे यावत्कटकसंमहम् ॥१०६७॥
 तावत्प्रविजमुत्तममल्लकोष्ठमुखाय भूपतिः । आदिश्यादादंशकान्दं वैशाखे साहसोन्मुखः ॥१०६८॥
 अकस्मात्प्रतिते तस्मिन्वृतावहम्भदिसताः । प्रवयुः सेतुमुल्लङ्घ्य भीमाभस्ताः कथंचन ॥१०६९॥
 नगरं मल्लकोष्ठानिज्यये पञ्जावयाभिद्यात् । पृथ्वीहरानुजः सुजिजि निजित्य मनुजेभ्यः ॥१०७०॥ 1060
 परं पारं वितस्तायां सेतुच्छेदादनामुवन् । अर्वाधि तीरे स गृहान्दग्ध्यागांक्षिसिकां ततः ॥१०६९॥
 लवन्धैर्मगरं पामं मत्वा सुसलभूपतिः । आयवौ विजयक्षेत्रास्तेन्यमुत्थाप्य विह्वलः ॥१०६९॥
 अहंपूर्विकथारानिशङ्कतिष निजैर्भैः । पीडितस्तस्य गम्भीरासिन्धुसेतुरभज्यत ॥१०६९॥
 स कृष्णपङ्क्त्यां ज्यैष्ठ्ये तस्यासंख्यमचभूचनः । ययाभिना चक्रधरे तथा तत्राम्भसा मृतः ॥१०६४॥
 मुजमुद्यम्य ङामवन्सैन्यानां संभ्रमं नृपः । प्रसैर्भैष्टेस्तथा पृष्ठे पतितः सरिदन्तरे ॥१०६५॥ 1065
 अनभ्यस्तामुत्तरैराक्षिप्य मुडितोसङ्कृत् । तररायुधविद्याङ्गः स निस्तीर्णः कथंचन ॥१०६६॥
 अनुत्तीर्णं बलं स्वच्छा पारे सामन्तसंकुलम् । सद्यसांशेन सैन्यस्य तीर्णेनानुगतो जयौ ॥१०६७॥
 संवत्तानन्तसैन्योपि कोचष्टम्भमयो नृपः । मविश्य नगरं मल्लकोष्ठमुक्त्वाकणेपरीत् ॥१०६८॥
 विजयस्याथ जननी सिल्लाख्या स्वामिनोज्जितम् । निपाथ देवसरसं सैन्यं तद्विजयेभ्यरात् ॥१०६९॥
 साथ पृथ्वीहरेणैत्थ इता तत्रोपवेशने । टिक्कश्च इतो भूपाठसैन्यं विश्रावितं च तत् ॥१०७०॥ 1070
 परं व्यायामविद्याविहिदुते निक्षिले बले । दिजः कल्याणराजाख्यः तनरेभिमुखो इतः ॥१०७१॥
 मन्त्रिङ्गामरसामन्तसंकुलास्सौस्तलाह्वलात् । पृथ्वीहरेणामृगन्त बन्धु वृन्दानि शस्त्रिणाम् ॥१०७२॥
 अन्वगात्स वितस्तान्तं यावत्ताम्विदुताम्बलात् । ओज्जानन्ददिगार्शीच बन्धु शूले व्यपादयत् ॥१०७३॥
 मन्त्रिणे जनकश्रीवकाशः राजात्मजास्तथा । तीर्त्वात्रि विपलाटायां शरणं प्रवयुः स्वशान् ॥१०७४॥
 इत्थं पृथ्वीहरो लम्बजकः संगृह्य ङामराम् । जिगीषुर्भिक्षुणा साकं नगरोपान्तमावयौ ॥१०७५॥ 1075
 भूयोपि मानुषाद्यौषसंहतां सर्वतश्चतः । रणः प्रववृते प्राग्बल्पुरे ददस्व भूपतेः ॥१०७६॥
 निर्निरोधः पथानेन नृपावसथ इत्यभूत् । सैन्ये मडवराज्यानां खचं पृथ्वीहरोपणीः ॥१०७७॥
 तत्तस्मानन्तकुलजैर्दरैः काश्मीरकैर्भैः । सनेतं ङामरकुले दुर्जयं सर्वतोमवत् ॥१०७८॥
 काश्मीरकाः क्षोभकायाः काकचंरथाः सहस्रशः । पक्ष्माता भैक्षुषे पले रजायाथापरेस्फुरन् ॥१०७९॥
 नदतः स्वबलादायं तुमुलं शृण्वतोन्मिषत् । पृथ्वीहरेणामण्वन्त वाद्यभाण्डानि कौतुकात् ॥१०८०॥ 1080
 शिखा भूर्धय तूर्यादि परिच्छेषु स कौतुकी । अवाकदुम्बुमीमाण्डशतानि हादशाशकत् ॥१०८१॥

१०६५. १) Here two *pādas* seem to be lost; A does not indicate the lacuna. C adds एतन्न वापरी केना जया
 पर्योविचेरुदरे. १०६८. १) Emended; A दवाकाववस्वन्ध. १०६९. १) Emended with C; A विदतः. १०६९. १) Emended
 with C; A न्यबध्यापारिक.

- तथा विनष्टसैन्येपि विशाहिंशैर्नृपात्मजैः । मितैः स्वदेशजैश्चारीन्प्रतिजपाह सुस्सलः ॥१०८२॥
 राजन्याविच्छटिकुलोद्भूतापुदयधन्यकौ । चम्पावह्नापुरापीशापुदयत्रह्यज्जलौ ॥१०८३॥
 ओजो मल्हणहंसानां धुर्यो हरिहडौकसः । क्षत्रिकाभिस्त्रिकास्पानसव्यराजादवस्तथा ॥१०८४॥
 1085 विडालपुत्रा नीलाद्या भावुकान्वयसंभवाः । रामपालः सहजिको युवा तस्य च बन्धनः ॥१०८५॥
 नानावंह्याः परेषुपसंगामव्यपताजुषः । पुरोपरोधसंनन्दानरुन्धन्सर्वतो रिपून् ॥१०८६॥
 तनूजनिर्विशेषेण रिल्हणेन महीभुजः । रणापेसरतामाहि विजयावैध सादिभिः ॥१०८७॥
 स्वयमुष्मिना राज्ञा बर्मणेव निजौ भुजौ । सुज्जिप्रज्जी पाल्यमानावभूतां रणकर्मणौ ॥१०८८॥
 ताभ्यां साधारणीकुर्वन्नाज्योत्पत्तिं महीपतिः । स महाव्यसने तस्मिन्सम्पूडधुरोभवत् ॥१०८९॥
 1090 तल्पक्षा भागिकशरद्भासिमुम्मुनिमुद्गटाः । कलशाथाथ कुशला विपक्षतोभयेभवन् ॥१०९०॥
 भूर्भर्तुष्टकविषये लक्षराजस्य नन्दनः । आसीत्कमलियश्चास्य संपामापेसरः प्रभोः ॥१०९१॥
 प्रहार्द बलिंनस्तस्य चामरध्वजशोभिनः । प्रभिन्नस्येव नागस्य हयारोहा न सेहिरे ॥१०९२॥
 भनुजः साङ्गिकः पृथ्वीपालो भानुः हतोस्व च । पाञ्चालाः फल्गुनस्येव पार्श्वरक्षिस्वमाययुः ॥१०९३॥
 एतावन्निर्मृत्यरत्नै राष्ट्रेपि कुपितेजवत् । भूरिस्वर्णार्पणोपासैर्बोधिभिश्च महीपतिः ॥१०९४॥
 1095 तत्र तत्राहवे सोपि बभामाम्भ्रमो नृपः । उस्तवे गृहमेधीव मण्डपे मण्डपे स्वयम् ॥१०९५॥
 तस्य हि स्वसनं प्राप्तहेतुः प्राभूदुपक्रमे । प्रवृद्धिं प्राप्तमभवदैर्यादाप्यथ भीमतः ॥१०९६॥
 द्विन्यङ्गत्रयमापाते मध्यपाते न तादृशम् । करक्षिप्तं यथा क्षीतं मज्जने न तथा पथः ॥१०९७॥
 वैरिसैन्यतमो वन्न यत्र ज्योत्स्नैव निर्ययौ । सितासिता च भूर्भर्तुस्तत्र तत्रास्य बाहिनी ॥१०९८॥
 एकदा कृतसंकेतास्तुल्यमाहबमेलके । महासरितमुत्तीर्य डामरा नगरेपतन् ॥१०९९॥
 1100 असीसनगरस्थानविभक्तकटकौ नृपः । परिमेयाश्ववारस्ताण्डिद्वयतः स्वयमाव्रवत् ॥११००॥
 नभ्रजङ्गमरानीकस्तेन विश्रावितो धृतिम् । हेमन्तमरुता कीर्णपर्णराक्षिरिवेरितः ॥११०१॥
 षडानन्दः काककुलजो लोष्टशाह्यनलादयः । अन्ये च डामरानीके ख्याता भूभुङ्गटैर्हिताः ॥११०२॥
 लमामिवातानानीताञ्चाहः क्रूरस्य रूपयम् । बहुक्षिजमुधुण्डाला इव राजोपजीविनः ॥११०३॥
 भयाद्रोपात्रिमाह्वा अपरे भिक्षवास्ततः । आसन्नमृत्यवोभूवन्कटकैर्वेष्टिता द्विषाम् ॥११०४॥
 1105 यो मार्गो दुर्गमः पञ्चिणोपि ज्ञातुं ततः स तान् । तत्र व्यापारवामास भिक्षुर्भानी सुरंगमात् ॥११०५॥
 कर्चवित्पक्षिणा विद्धपीवस्तस्यामहीन्मुहुः । पार्श्वे पृथ्वीहरो कर्द्धं द्विषाथान्वे महामटाः ॥११०६॥
 वेलात्रिभिरिवोदृष्टैः सिन्धौ तैर्हिपतां बले । रुदे गोपाचलं त्यक्त्वा तेन्यानासद्वृर्गिरीन् ॥११०७॥
 अथोदतिष्ठद्वाभेन राजानीकस्य बाहिनी । मल्लकोष्ठस्य पश्यभक्षोभिताशेषद्विकटा ॥११०८॥
 अरिपृष्ठप्रहव्यपैस्तिष्ठन्स्वैर्वर्जितो बलैः । तदाशाय्यखिलैरेव हतो राजेत्यसंशयम् ॥११०९॥
 1110 आपातं सुस्सलो राजा यावत्सत्याविसोडवान् । तावत्सावरजः प्रजिजराजगाम रणाङ्गनम् ॥१११०॥

१०८२. ^१) Thus A₁ in margin; A₁ सैजो in text. १०९०. ^१) Thus A, perhaps to be emended मुद्गटाः; cf. vii. 589.
 १०९१. ^१) Emended (i.e. पाञ्चालाः); A पाञ्चाली.—^२) Thus A; perhaps read with C फाल्गुनं. ११०४. ^१) Thus A₀;
 A₁ विषाद. ११०८. ^१) Emended; A तिष्ठ-मेव; C तिष्ठ सुस्सेन. १११०. ^१) Emended with C; A प्राञ्जिनं.

आषाढबहुलाष्टम्यां स इयारोहमेलकः । निजशस्त्रध्वनिपञ्चसाधुबाहो महानभूत् ॥११११॥
 ताभ्यां स शमिति युद्धे ससनुः ससमीरणः । दासो नभोनमस्याभ्यामिष प्रापाम्बुवृष्टिभिः ॥१११२॥
 संधामबहले काले तार्गन्यो न कोम्पमूत् । यारुस दिवसो धीर्यशौटीर्यनिकषोपलः ॥१११३॥
 भनीकिवी लाहरी सा विलम्बेनाबवाधिति । तेषामुत्पाटनेच्छूनां नाभवदस्तमेलकः ॥१११४॥
 भन्वोन्यस्य परिज्ञाता दिवसे तत्र संकटे । भिक्षोर्भूमिभृता शक्तिर्भूमिभर्तुषु भिक्षुणा ॥१११५॥ 1116
 ततो मङ्गराभ्यांस्तान्मोक्षुं तत्रैव निर्दिशन् । क्षितिकारोपसा युद्धमेत्य पृथ्वीहरोपहीत् ॥१११६॥
 दिगन्तराहयायातो यशोराजो महीभुजा । मण्डलेश्वरतां मिन्ये रिपुन्प्रतिजिहीर्षुणा ॥१११७॥
 खेरीकार्ये पुरा तस्य लवन्त्या दृष्टविक्रमाः । रणेषु मुखमालोक्य शतशः प्रचकम्पिरे ॥१११८॥
 कुङ्कुमालेपनच्छन्नहयादिप्रतिपत्तिदः । सर्वेषामभिनन्द्यत्वं तं राजा स्वभिवानयत् ॥१११९॥
 शीर्षोपपन्नवाप्येन दुःस्थितः स्वास्थलिप्तया । अनो बबन्ध तत्रास्यां नवचैष इवातुरः ॥११२०॥ 1120
 ज्याषासं पञ्चचन्द्राक्ष्यं घोषाणां गर्गजन्मनाम् । नृपतिर्मल्लकोष्ठस्य प्रातिपक्ष्ये न्ययोजयत् ॥११२१॥
 शिभुङ्गुडाख्यया माया पालितः स शनैः शनैः । आश्रीयमाणोनुचरैः पित्र्यैः किञ्चित्प्रयां ययौ ॥११२२॥
 यशोराजानुवातेन राज्ञा जन्धेषु निर्जिताः । केचित्त्पक्षमभजन्ममाः केचिच्च डामराः ॥११२३॥
 सभिक्षुः प्रययौ पृथ्वीहरः स्वमुपवेशनम् । मल्लकोष्ठोन्मुखो राजा निर्जगामामरेश्वरम् ॥११२४॥
 भवान्तरे मल्लकोष्ठो विसृज्य निशि तस्करान् । सदाशिबान्तिके भून्वां राजधानीमदाहवत् ॥११२५॥ 1125
 पृथ्वीहरेण भूषोपि योजुमापृच्छतासकृत् । प्रजिजसुजिजमुद्रा बुद्धमकुर्षन्क्षितिकातटे ॥११२६॥
 वारं वारं लवन्त्याः स नगरे निर्देहन्गृहान् । प्रायः भून्वत्वमनयद्वितस्तातीरमुत्तमम् ॥११२७॥
 तत्र तत्र रणान्कुर्बन्प्राणसंदेहदायिनः । आज्ञाक्रामाय नृपतिर्लहरं बहलैर्बलैः ॥११२८॥
 निःसेतुं तरतः सिन्धुं दृतिमङ्गनयुर्जले । मन्दिरं कन्दराजायास्तदीयाः समवर्तिनः ॥११२९॥
 दरदेशं ययौ मल्लकोष्ठो राजा निराकृतः । सपुत्राप्यभजच्छुद्धा पारोहं लहरान्तरे ॥११३०॥ 1130
 आग्निन्धिरे जप्यकेन लवन्त्येन नृपान्तिकम् । विषलाटान्तरात्तेषु जनकश्रीवकादयः ॥११३१॥
 लहरारभ्यतिक्रान्तनिदाघः शरदागमे । शमालां निर्धयौ राजा यशोराजान्वितस्ततः ॥११३२॥
 भयं पृथ्वीहरवासास्सैन्यं रक्षन्मनीमुषे । आजौ सज्जात्मजो होम्बनामा राजसूतो हतः ॥११३३॥
 युद्धं सुवर्णसानूरधामभूरपुरादिषु । कुर्बन्शश्ववृषः प्राप पर्यायेण जयाजयौ ॥११३४॥
 श्रीकल्याणपुराद्रङ्गं नीते पृथ्वीहरादिभिः । श्रीवके नागवहाया युधि प्रापुः प्रमापणम् ॥११३५॥ 1135
 पौषे सुवर्णसानूरान्निहन्तुं मातुरन्तकम् । टिकं स देवसरसं व्यसृजन्मूर्ध्वगुहाम् ॥११३६॥
 स्वेन राज्ञश्च सैन्येन सहिता सा जिताहिता । अकस्मात्तत्र टिकेन निपत्य निहता युधि ॥११३७॥
 स स्त्रीवधं व्यधात्पापी द्वितीयमपि निर्घृणः । विद्योषः कौष वा तिर्षङ्ग्लेष्ठनस्कररक्षसाम् ॥११३८॥
 अत्रलां स्वाभिर्नी हन्यमानां त्यक्त्वा पलायिताः । विषं पशुपताः शस्त्रं स्त्रीचक्रुर्लाहाराः पुनः ॥११३९॥

१११२. ') The text of this verse appears to be defective. १११५. ') A विलम्बेन. ११२१. ') Emended with C; A प्रातिपक्षे. ११२३. ') Emended with C; A °षान्पक्ष°. ११३६. ') Conjectural reading; A मातुरन्तिकम्. Cf. viii. 1069 B. and 1138. ११३६. ') Emended with C; A द्वितीयमपि. ११३९. ') Emended with C; A °वितः.

- 1140 ईषत्यागागतं शय्यां भूय एवोत्खणं नृपः । हास्या मडवराज्यं स प्रथमो विजयेश्वरम् ॥११४०॥
 महाराजतनूजानां निजा जिह्वैव दुर्जना । बभूव प्रभविष्णुत्वे व्यापदापातदुतिका ॥११४१॥
 प्रायश्चायने काले भृत्यास्तितउवृत्तयः । दर्शयन्ति समुत्सार्थं सारं दोषतुषपहम् ॥११४२॥
 आ बाल्यात्संस्तुताश्लीलवचःपरुषभाभितैः । निर्गौरवैर्यशोराजो राशि तस्मिन्धरज्वत ॥११४३॥
 स दुर्जातिर्महासैन्ययुतोर्वान्तपुरस्थितः । अभजत्तत उत्थाय प्रतिपक्षसमाभयम् ॥११४४॥
- 1145 वैरिपक्षगते तस्मिन्बलैः सर्वोत्तमैः समम् । विद्वलो विजयक्षेत्रात्पलायिष्ठ महीपतिः ॥११४५॥
 धिपाज्यं यत्कृते सोपि सेहे प्राणाग्निरक्षिषुः । मुष्णद्विभौरचण्डालप्रायैः परिभवं पथि ॥११४६॥
 माघे पलाय्य नगरं प्रविष्टः स वथामिधे । भृत्ये श्रोत्रधर्यशक्लिष्ट स्वेषामपि तनूरुहाम् ॥११४७॥
 काश्मीरके जनेशेषे निराशो नितरां ततः । अङ्गन्यस्तोत्तमाङ्गेभूत्प्रज्जिपक्षे क्षमापतिः ॥११४८॥
 मुद्रिता रुद्रपालादिपूर्वराज्यत्मजपथा । प्रजिज्जना विक्रमत्यागनयाश्रोहादिभिर्गुणैः ॥११४९॥
- 1150 तेनैव बाधितामुत्र देशे विशदकीर्तिम् । कालदीरास्म्यतुष्टिता प्रतिष्ठा शत्रुशास्त्रयोः ॥११५०॥
 अमन्त्रयत संगम्य यशोराजस्तु भिक्षुणा । नेच्छन्ति डामरा राज्यं तत्र विक्रमशक्तिताः ॥११५१॥
 उत्पाद्य पुनरुत्पिञ्जं साधिष्ठानबला वयम् । राज्यं स्वयं महीश्यामो यास्यामो वा दिगन्तरम् ॥११५२॥
 इति तैर्मन्त्रिते क्षुब्हां हतां भ्रुत्वा दरत्पुरात् । आगत्य मल्लकोष्ठोपि पाविशत्स्त्रोपवेशनम् ॥११५३॥
 वर्षीय तुस्तरः ख्यात एकाग्रशतसंख्यया । सर्वभूतान्तकृल्लोके प्रावर्तत सुदारुणः ॥११५४॥
- 1155 वसन्ते डामराः सर्वे प्राग्बन्मार्गैर्निजैर्निजैः । आगत्य भूयो भूपालं नगरस्थञ्चवेष्टयन् ॥११५५॥
 धीरः सुस्तलश्रेयोपि पुनरासीद्विभानिशम् । निःसीमसमरस्तोमारम्भसंरम्भमाजनम् ॥११५६॥
 दाहलुण्डनसंपामकर्मशौण्डैः स डामरैः । प्राग्बन्धवेभ्योप्यधिको विद्वन्वः पर्यवर्धत ॥११५७॥
 महासरिष्ये निर्निरोधे तस्थुर्विद्विष्यः । नगरं ते यशोराजभिक्षुपृथ्वीहरादयः ॥११५८॥
 नतः कतिपुत्रिषुडाहेषु यानेषु संगरे । निजेनैव यशोराजः परकीयभ्रमादतः ॥११५९॥
- 1160 कट्यात्मजेन हि समं विजयाख्येन सादिना । सौस्सलन तु संपामे परावृत्तीः प्रदर्शयन् ॥११६०॥
 दिप्रलब्धैः सर्वार्थाश्रकवचावेक्षणासिजैः । भूलायुधिभिरुहामैः भूलापातैरहन्यत ॥११६१॥
 भिक्षो राज्यं समर्थोयं दातुं हन्तुं ततश्च नः । भीत्वा तैर्डामरैरेव स घातित इति भ्रुतिः ॥११६२॥
 यथैव तेन विश्वस्तः स्वामी श्रोत्रेण वञ्चितः । तथैव प्राप विश्वस्तः क्षिपमेव वर्ध मृधे ॥११६३॥
 पृथ्वीहरस्तत्र तत्र योषवित्वाय डामरान् । क्षिप्तिकारोपसा भूयोभ्येत्य संग्राममपहीत् ॥११६४॥
- 1165 तत्राधिष्ठानयोधानां भिक्षुपक्षोपजीविनाम् । पौरुषं स्वपरोत्कर्षपरिभावि व्यभाव्यत ॥११६५॥
 बह्निशानमहायोधसंहाराद्यैरुपद्रवैः । एकमेकमहस्तत्रानेहस्यासीद्गयावहम् ॥११६६॥
 अतपत्तरणिस्तीक्ष्णमभीक्ष्णं भूरकम्पत । ववुर्गुमाद्रीन्भञ्जन्तो महोत्पातप्रभञ्जनाः ॥११६७॥
 पथनोत्थापितैः पाञ्चकूटैर्दधे मदोदतैः । व्योसि प्रोत्सम्भनस्तम्भभङ्गिर्निर्घातदारिते ॥११६८॥

११४८. १) A काश्मीरके.—१) Emended; A निराशे. ११५१. १) Emended with C; A °नितोच्छुब्हां. ११५७. १) Thus corr. by A, from A, — — — भूत. ११६८. १) Thus A; G महोदतैः.

ज्यैष्ठस्य भुङ्क्तेकादृषां प्रवृत्तेषु महारणे । काष्ठीले डामरा कङ्किमेकस्मिन्प्रवृत्तुर्गृहे ॥११६९॥
 सोभिर्वा माहतोद्भूतः प्रसरन्वैद्युतोथ वा । जज्वालैकपदे कृत्वा नगरं निरवयहः ॥११७०॥ 1170
 वृष्टस्तदानीमेतावन्नजम्बूह इवापतन् । माक्षिकस्वामिनो धूमो बृहस्सेतौ यदुत्थितः ॥११७१॥
 अथेन्द्रदेवीभवनविहारं सहसागमत् । ततो नगरमुज्ज्वालं क्षणात्सर्वमवदयत् ॥११७२॥
 न भूमिर्न दिशो न यौधूमध्वान्ते व्यभाव्यत । हुङ्कामुखचर्माभो वृष्यावृषयोभवद्रविः ॥११७३॥
 धूमान्धकारसंच्छास्ततः प्रज्वलताग्निना । अपुनर्दर्शनायेव मुहुराविष्कृता गृहाः ॥११७४॥
 वितस्तावृषयोज्ज्वालवेहमाश्लिष्टतद्वया । रक्ताक्तोभयधारेव कृतान्तस्यासिक्करी ॥११७५॥ 1175
 ब्रह्माण्डोर्ध्वकवाटान्तसंस्पर्शात्पतितोज्ज्वलैः । ज्वालाकलापैः संवृद्धैर्हेमच्छन्नवनाकितम् ॥११७६॥
 उद्यावचैर्युतो ज्वालाभृङ्गैर्हेमाद्रिसंनिभः । वह्निधूमच्छलान्मूर्ध्नि बभाराम्बुधरावलिम् ॥११७७॥
 आदिर्भवन्तो ज्वालाभ्यो गृहाश्चक्रुर्मुहूर्मुहः । अदग्धा एतं इत्याशां त्रिमुग्धगृहमेधिनाम् ॥११७८॥
 ज्वलितैस्तापितमला वितस्ता पतितैर्गृहैः । और्ध्वोष्मधेदनाक्लेशं त्रिवेद सरितां प्रभोः ॥११७९॥
 दीप्तपक्षैः खगैः साकं ज्वलिता बालपङ्कवाः । उद्यानदुग्धमण्डानां ध्योमोडयनमावधुः ॥११८०॥ 1180
 छुधासिताः छुरगृहा ज्वालासंवलिता व्यधुः । क्षयसंध्याम्बुदाश्लिष्टहिमाद्रिशिखरभ्रमम् ॥११८१॥
 मज्जनावासनैतेतुकदम्बैः श्लोषशङ्कया । अपासैर्नगरस्यान्तर्धुर्नद्योपि भून्यताम् ॥११८२॥
 किमन्यन्मउदेवैकैर्गृहाङ्कारिर्विचर्जितम् । नगरं क्षणमात्रेण दग्धारण्यमजायत ॥११८३॥
 लोष्टावशेषे नगरे धूमदयामो निरास्पदः । उच्चैरेको बृहद्बुद्धो वृष्टो दग्धदुग्धोपमः ॥११८४॥
 सैन्येषु ज्वलितावासत्राणाय चलितेष्वथ । शतमात्रेण योधानां युतो भूभृदजायत ॥११८५॥ 1185
 पारं गन्तुं वितस्तायाश्चिच्छसेतुं तमक्षमम् । लघ्वरन्धा द्विषोनन्ता निहन्तुं पर्यवारयन् ॥११८६॥
 पुरं दग्धं स्वमुत्सन्नं प्रजा नष्टाथ चिन्तयन् । आसन्नं मरणं राजा निर्धिणो बह्वभन्यत ॥११८७॥
 प्रस्थाकुमथ तं प्रत्यङ्मुखमाशङ्क्य विडुतम् । संश्रितोन्धैः कमलियः क वेवेत्यन्नवीह्वचः ॥११८८॥
 संरम्भस्मितविद्योति चन्दनोल्लेखमाननम् । परिवर्त्य निहङ्गाश्रो धीरः स तमभाषत ॥११८९॥
 तदथ करवै भूमेः कृते हर्मीरसंगरे । चकार राजा भिड्जो वत्सोभिमानी पितामहः ॥११९०॥ 1190
 कुतस्स्योष्वेष द्वायादो यद्वातास्माकमस्मि वा । स हर्षदेवोपह्वयः कार्यशेषं पलायितः ॥११९१॥
 को नाम मानिनां पञ्चै प्रविष्टोन्ते निजां भुवम् । असिक्तां स्वाङ्गरक्ताक्तां व्याघ्रः कृत्स्नमिवोज्जति ॥११९२॥
 इत्युक्तोदन्वयन्वल्गामुत्क्षिप्ताममुखं हयम् । संप्रष्टुमिच्छुः पाणिभ्यां कृपाणमुदनामयत् ॥११९३॥
 ततो निगृह्य वल्गायां वाजिनं लङ्घराजजः । कवे भृष्टेषु सत्स्वमे प्रवेशार्हा न भूमुजः ॥११९४॥
 प्रहारविरूधस्तिष्ठन्गृहादेकोभ्युपाययौ । संकटे तत्र भूमर्तुः पृथ्वीपालोन्मिकं परम् ॥११९५॥ 1195
 कौलपुत्र्यं स्तुवंस्तस्व वास्तल्यादेव भूपतिः । स्वस्यात्प्रनिष्क्रयां मेने सेवाविष्कृत्युपक्रियाम् ॥११९६॥

११७९. ^१) Thus corr. by A, from 'पतत्. ११७८. ^२) Emended with C; A 'भवन्तो.—^३) Emended; A वत्. ११७९. ^४) Emended with C; A ज्वलितैः. ११८०. ^५) Emended; A स्वमुत्सन्नं. ११९१. ^६) Emended with C; A कुतस्स्येष्वेष; doubtful. ११९२. ^७) Emended with C; A स्वाङ्गरक्तां. ११९३. ^८) Emended; A सन्वदुमिच्छुः; cf. viii. 1528 ११९४. ^९) Emended with C; A निगृह्य. ११९५. ^{१०}) Emended with C; A स्वस्यात्प्रनिष्क्रयां.

- अथ स्थितास्त्रिभिर्व्यूहैरहितास्तोकिरञ्जशरान् । हस्तुं वाग्नेन ते शोभाः सर्वे वाहनदुर्महाः ॥११९७॥
 स प्रेरयन्ध तुरगं देवानस्य च तारुणः । सहन्नाण्यपि भूरीणि व्यधीयन्त विरोधिनाम् ॥११९८॥
 अल्पसैन्यो द्विषत्सङ्गमण्डलप्रतिबिम्बितः । नृपः साहायकायातविश्वरूप इवाबभौ ॥११९९॥
 1200 कलविङ्गानिव ह्येनः कुरङ्गानिव केसरी । एको^१ स्वब्राह्मयद्गुरीनरीन्सुस्सलभूपतिः ॥१२००॥
 निपत्य पत्नीञ्चान्धानन्वुरामाण्यपि वाजिनाम् । प्राहरंस्ते हवारोहा व्यूहव्याहतरंहसः ॥१२०१॥
 विम्बितज्वलनज्वालाः सर्व एव महाभटाः । हन्तव्याथ हताभासज्जलोतोदणा इव ॥१२०२॥
 स त्रिषां कदमं कृत्वा दिनस्यान्ते न्यवर्तत । बाष्पायमाणोस्तकाशं हव्याशोनोञ्जितं पुरम् ॥१२०३॥
 तादृशोप्यजिते तस्मिञ्जयाशागौरवं द्विषः । स चौञ्जीद्रमणीयस्य विनाशाञ्जीवितावरम् ॥१२०४॥
 1205 जामन्वपथलंतिष्ठन्स्रजभक्ष्य सोरिभिः । निर्गच्छन्तियमाहूतो न कैवल्योपमीक्षितः ॥१२०५॥
 शङ्खनिर्देग्धसर्वाशंसभारे मण्डलेखिले । दुःसहः सहसैवाथ घोरो दुर्मिक्ष आययौ ॥१२०६॥
 दीर्घविग्रहसंक्षीणसंचवा ह्यमरिर्विहः । उक्तधोत्पत्तयो दृढसंचारा दग्धमन्दिराः ॥१२०७॥
 भनामुबन्धो विधुरे राशि राजकुलाङ्गनम् । दुर्मिक्षे तत्र सामन्ता अपि क्षिप्रं विपेदिरे ॥१२०८॥
 शङ्खनिष्ठधृतशेषाणि वेष्टमान्यन्नाभिलाषिभिः । बुभुक्षार्तैर्जनैर्देवो ददाहामिदिने दिने ॥१२०९॥
 1210 सरितां सेतवो वारिसंसेकोऽङ्गुनविपैः । दुर्गन्धाः कुणपै दृढघ्राणैस्तीर्णास्तदा जवैः ॥१२१०॥
 निर्मासनरकङ्कालकपालशकलाकुला । उवाह सर्वतः श्रेता क्षितिः कापालिकघतम् ॥१२११॥
 कृष्णसंचारिणोर्काशुदयामक्षामोच्चविग्रहाः । व्यभाष्यन्त बुभुक्षार्ता दग्धस्याणुनिभा जनाः ॥१२१२॥
 अथ प्रबन्धयुद्धेन दिवैः कापीषुणा क्षतः । पृथ्वीहरो मृत इति भुतिर्मिथैव पश्ये ॥१२१३॥
 गाढप्रहारविषयो तस्मिन्प्रच्छादिते जवैः । तां वार्तां भुतवाञ्छाजा ननन्दायुद्ध चोद्धतम् ॥१२१४॥
 1216 धीरेव पुंथली व्याजौत्सुक्यसंदर्शनेन तम् । जयभीर्लोमयन्त्यासीन्न तु भेजे समुस्सुकम् ॥१२१५॥
 एकान्तवामहृदयो विधिरानुकूल्यं मिथ्या प्रदर्श्य विशिनष्टच्चनुबन्धि दुःखम् ।
 अन्धीकरोति भृशमभ्रमगं ज्वलन्तं भास्वन्महौषधिभिदे प्रकटय्य वचम् ॥१२१६॥
 दीर्घदुःखानुमस्यन्ते यदीयागमनोत्सवम् । तपःफलमिव रुमाभृत्काङ्क्षासीन्मनोरथैः ॥१२१७॥
 वात्सल्येनाश्वितं प्रेम गौरवेण प्रियं वचः । औचित्येन च वाक्षिण्यं सापत्यमिव या दधे ॥१२१८॥
 तस्योपकरणभूतविभूतिर्गृहिणी प्रिया । तस्मिन्काले महादेवी विपेदे मेघमञ्जरी ॥१२१९॥तिलकम् ॥
 1220 विनोदभून्यनिर्धिण्णलोकयात्रं जगदिदम् । पाणौ राज्येन वा कृत्यं न स किञ्चिन्निरक्षत ॥१२२०॥
 सा भर्तुर्व्यसनोदन्तैः कृशा काश्मीरिसंमुखी । औत्सुक्यात्तयात्रासीच्छ्रान्ता फुल्लपुरात्मिके ॥१२२१॥
 पूर्वं तद्दर्शनाशाया तुर्वार्तायास्ततोतिथिः । भवन्नतोधिकं राजा दुःखावेगेन पस्पृशे ॥१२२२॥
 राक्षीमज्ञातपारुष्यतयादूषितभक्तयः । अनुससुधतसस्ताः परिवारवरस्त्रिवः ॥१२२३॥
 अग्रस्थक्षे क्षयेष्यस्या भक्तयुद्धिक्तत्वमत्यजन् । तेजो नामाभवस्तदो बन्धो भृत्यान्तरेधिकम् ॥१२२४॥
 1225 स द्यसनिहितोन्यस्मिन्नज्ञायातो निजं शिरः । तच्चित्तोपान्तकडेन भङ्क्ता चाष्णाविशन्नदीम् ॥१२२५॥

११९७—११९८. ^१) The text in these two verses appears to be corrupt or incomplete. १२०३. ^१) Thus A. १२०४. ^१) Emended; A प्रवे. १२११. ^१) Emended with C; A कुला. १२१९. ^१) A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १२२०. ^१) एव supplied by A₁ in space left by A₁.

आहवादानसंरम्भैः शोकविस्मृतिकारिणः । राशो द्विषः कार्यवशादुपकारित्वमाद्युः ॥१२२६॥
 स राज्यमथ निक्षेपुकामो निर्भिण्णमानसः । व्युत्क्रान्तशैशवं पुत्रमानिन्ये लोहराचलात् ॥१२२७॥
 मण्डलेश्वरतां प्रज्जेर्भानृष्यं भागिकाभिधम् । नीत्वा च गुमिमकरोहोहरे कोशदेशयोः ॥१२२८॥
 वराहमूलं संप्राप्तमपायातः मियं हृतम् । आश्लिष्य विषयो राजा बभूवानन्दशोकयोः ॥१२२९॥
 राजसूनुस्त्रिभिर्भैः परत्यायातः स्वमण्डलम् । स पश्यन्पितरं चान्तरङ्गस्थितमतप्यत ॥१२३०॥ 1230
 खेदनस्नानो लोष्टावशेषं सौविशस्युरम् । अम्बुलम्बाम्बुदो दासनिर्देशमिव काननम् ॥१२३१॥
 राज्येभ्यश्चिन्वादाहस्याद्योद्धि जनकोथ तम् । अशादीश्राज्यतन्त्रं च कृत्स्नमुक्त्वाकुगददः ॥१२३२॥
 भ्रान्ताः पितृपितृव्यास्ते न यां बोद्धुमशक्नुवन् । धुरमुदह तां वीर स्वयि भारोयमपितः ॥१२३३॥
 साम्राज्यप्रक्रियामात्रपात्रं पुत्रं नृपो व्यधात् । न त्वापिपदधीकारं तस्मिन्दैवविमोहितः ॥१२३४॥
 अभिवेकविधायेव राजसूतोः शर्मं ययुः । पुरोपरोधावमाहस्याधिचौराद्युपद्रवाः ॥१२३५॥ 1235
 संपन्नसस्या च तथा देवी संबन्धते मही । दुर्मिक्षं भात्रणे मासि यथावत्प्रशमं ययौ ॥१२३६॥
 अत्रान्तरे सिंहवेवो रणे कुर्वन्नरिक्षयम् । कर्णेजपैर्जनयितुर्द्रोग्धायमिति सूचितः ॥१२३७॥
 क्रीपावमिमृशस्तस्य स बन्धुं तं व्यसर्जयत् । कट्यात्मनं राजसूनुस्तत् प्रागेव बुद्धवान् ॥१२३८॥
 कोपस्मितोत्कटस्यामे स तस्याप्रतिभोभवत् । निनाय रक्षामात्रेण पार्थिवाज्ञाममोघताम् ॥१२३९॥
 अभुक्तवान्मनस्तापात्पत्ययोत्पन्नये पितुः । साकं तेन ह्युतोऽन्येषुर्गन्तुं प्रावर्तताम्लिकम् ॥१२४०॥ 1240
 आक्षेपुं शङ्कितोशक्य इति मत्वा स मन्त्रिभिः । मार्गाङ्गवर्तयत तं पिता मिथ्या पसादयन् ॥१२४१॥
 भन्तस्तु निधिकार्येति प्रविश्यात्किंताणमः । बद्धैर्न स्थापयिष्यामि कारायामिति सोनिशम् ॥१२४२॥
 धिमाज्यं यस्कृते पुत्राः पितरभेतेरतरम् । शङ्कमाना न कुत्रापि ह्यखं रात्रिषु शेरते ॥१२४३॥
 पुत्रपत्नीसुहृद्भृत्या येषां शङ्कानिकेतनम् । विलम्बभूर्भूपतीनां कस्तेषामिति वेल्लि कः ॥१२४४॥
 साह्याभिधानप्रख्यातकुपामोपान्तवासिनः । खलुपालस्य तनयः स्थानकाख्यस्य कस्यचित् ॥१२४५॥ 1245
 शैशवे पाभुपाल्येन वर्धितो कामरोद्भवैः । गृहीतशस्त्रस्त्रिद्वयं क्रमाद्विकस्य लम्बवान् ॥१२४६॥
 प्रथमाश्वात्प्रभृत्यास्तदूत्यो भूभर्तुराप्रताम् । प्रथयावुत्पलो नाम वैरिचिच्छेदमिच्छता ॥१२४७॥
 स हि भिक्षाचरं टिकमथ व्यापादयेत्यमुम् । अगाहाङ्गीकृतैश्वर्यदानष्टिकोपवेशने ॥१२४८॥
 कृतप्रतिभ्रवं तस्मिन्नर्थे तं च महर्द्धिभिः । दानैरुपाचरन्नुपतिनाम्नाप्ययोजयत् ॥१२४९॥
 भोगलोभप्रभुदोहचिन्तादोलायमानधीः । स कार्यं परिहाय वा न कृत्यं निश्चिकाय तत् ॥१२५०॥ 1250
 प्रासोष्टापत्यमन्मन्तस्तदधूः कार्यतो नृपः । तस्यच माहिणोस्तस्यै पितेव प्रसबोधितम् ॥१२५१॥
 सा तस्यास्तुवचारस्य कारणं परिशङ्किता । पतिं पश्यन् निर्बन्धात्सोपि तस्यै व्यवर्णयत् ॥१२५२॥
 न कार्यः स्वामिने द्रोहः कृते चास्मिन्स सुस्तलः । स्वामेव शनकैर्द्वेष्याद्द्रोग्धायमिति चिन्तयन् ॥१२५३॥
 वरं स एव विश्वास्य व्यापाद्यस्तत्र वेदधः । भवेत्तै स्वामिपुत्रादिकुदुम्भं स्याद्विभूतिभाक् ॥१२५४॥

१२३८. १) A 'विदुषः'—) Emended; A बन्धु. १२४७. १) Thus A. १२५१. १) Emended with C; A मन्त्रिभौ.

- 1255 भार्ययेति प्रेषमाणः स विधयविपर्यये । टिकं विहितवृत्तान्नं कृत्वा बडोषमः कृतः ॥१२५५॥
 गतागताभि कुर्वाणे बुधुक्षावष पार्थिवः । स पुत्र इव विश्वासं ययौ देवविमोहितः ॥१२५६॥
 विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वासो वैरिसंभिते । जायते क्षीणभाग्यानां को नाम न विपर्ययः ॥१२५७॥
 वैधेयैः स्वार्थलोभान्पैर्वैदान्यसमागमः । सरषोपद्रवः सौत्रलुम्पैरिव न चिन्त्यते ॥१२५८॥
 तं पीडितं प्रडिञ्जना च राज्ञा चावनति ततः । उत्पलोकारवट्टिकं नीर्विं चादापयत्सुतम् ॥१२५९॥
- 1260 राजाथ देवसरसं जितं संत्यज्य कार्तिके । बाह्काल्यमगाहामं खेरीविषयवर्तिनम् ॥१२६०॥
 स कल्याणपुराभ्यर्णे रणैस्तैस्तैर्विलक्षताम् । भिक्षुकोष्ठेश्वरमुखानपि निन्द्ये महाभटान् ॥१२६१॥
 मध्याह्निक्षाचरादीनां सुज्जिः काककुलोद्भवम् । जीवपादं महाशीरं युधि जपाह शोभकम् ॥१२६२॥
 भवकीयस्य कृत्वादौ विजयस्य पराभवम् । भुभुजा तदृहा वग्धाः कल्याणपुरवर्तिनः ॥१२६३॥
 वग्धे बडोसके भिक्षाचरो नष्टाभवो व्यधात् । त्यक्त्वा तां शमालायां पामे काकरुहे स्थितिम् ॥१२६४॥
- 1265 अगुजो भवकीयस्य विजयस्य भयावृणम् । संभितस्तेन तूमेण बद्धा कारागृहोर्षितः ॥१२६५॥
 भूरिसैन्यानुगं भूरपुरे विन्यस्य रिन्हणम् । आस्कन्दाशक्तिर्नीं राजा चक्रे राजपुरीमपि ॥१२६६॥
 इत्थमुपगडया वृत्त्या खण्डितोषण्डडामरः । स्तोकावशेषं सोपहयत्कर्तव्यमरिनिर्जयम् ॥१२६७॥
 भिक्षाचरो लवण्याश्च शक्तिसयमुपागताः । विदेशगमनं भीता रिपौ बलिनि मेनिरे ॥१२६८॥
 किमप्यभग्यावतारैर्भिक्षुपक्षजुषां वतः । जीवतामप्यनुज्ञासाञ्जिर्नीवत्वमित्राययौ ॥१२६९॥
- 1270 स सोमपालकौटिल्यं स्मरन्कुयी हिमात्यये । हमशानोर्वीं राजपुरीमिति ध्यायन्न्यवर्तत ॥१२७०॥
 शान्तमावस्वदेशोर्वीविप्रवस्य महीपतेः । तस्यार्गवान्तक्रमणप्रतीतिः समभाष्यतं ॥१२७१॥
 शतैकीयो बोधशिष्टो विप्रवक्षपिते जने । वर्षं वर्षं स तद्वाज्ये युगवीर्यं स्वमन्यत ॥१२७२॥
 भद्रखवासदारिद्र्यामियनाशादिवैशैः । स राज्यकालः सर्वस्य परितापावहो ह्यभूत् ॥१२७३॥
 नरः पौरुषमैश्वर्यशङ्कनेन करोति किम् । विभातृवृत्तिवैचिन्त्यंपरार्थिनाह सिद्धिषु ॥१२७४॥
 पुरोभूतं कंचित्परिहरति राशिं तम इव व्यतीते कस्मिंश्चिद्दरिद्रिव विवृत्यास्यति वृशम् ।
- 1275 स्वमुल्लङ्घ्यासन्नं कचन नृपतिं बर्दुर इव क्रमेत्खटुर्दृष्टः स्फुटमिति गतीनामनियमः ॥१२७५॥
 विश्वासनिहतास्त्रिन्वज्जुबलादीन्पुरावसत् । नित्यं विक्रोशशक्नो यः पुराविज्ञो निशम्य च ॥१२७६॥
 त्रिदूरंधादिवृत्तान्नं नादात्केलिक्षगे द्रुवम् । स्त्रीषु संभुज्यमानाहं विश्वासविशदां वृशम् ॥१२७७॥
 स बन्धानिव निर्बन्धादिशश्चास यदुत्पले । तत्र संभाष्यते केन देवावन्यो विमोहकृत् ॥१२७८॥
 टिक्रादयो भूमिपतेः सुज्जेर्वान्यतरे हते । एषां नुत्यकार्यकर्तारं विश्व इत्युचुरुत्पलम् ॥१२७९॥
- 1280 सुज्जिर्नं व्यशसीत्स्मिन्स जिवांसु भुभुनम् । तत्र तत्राभवत्सज्जः प्रसङ्गं नासदत्पुनः ॥१२८०॥
 प्रतिभुतविलम्बेन समन्वोरध भूपतेः । प्रत्ययोत्पत्तये देवसरसाम्नीविमात्मजम् ॥१२८१॥

१२५८. ^१) A, gloss सरषा मधुनसिका (*Amara*. ii. 5. 26). १२५२. ^१) Emended; A सुज्जि. १२६५. ^१) A बडोसके; perhaps read बडोसके. Cf. बडोसः viii. 1206.—^२) Emended with C; A स्थितं. १२७१. ^१) The last two *pādas* have become in A partly illegible by an ink blot and have been repeated in the margin by the same hand which supplemented the gloss to i. 110. १२७४. ^१) Emended with C; A वैचिन्त्यं. १२७७. ^१) Emended with C; A विवृत्या. —^२) Emended; A नानास्वविश्वासं. १२७९. ^१) Emended; A न्यतने.

व्याघ्रमशस्त्रराजार्थिस्त्रीणांभात्मसमांश्वरात् । आदाय कार्यमितैर्मे सिध्देदित्युक्तवाच्यम् ॥१२८२॥
 उचितोचित्य सेवाभ्यो गृहीतैः साहसकर्मैः । शतैः समं विचतुरैः पत्नीनामेकदा ययौ ॥१२८३॥ तिलकम् ॥
 समयाभ्येधिषो हन्तुस्तस्यासन्नस्य सर्वदा । मियाहारादिशनेन हन्तान्तःपीतिकार्यभूत् ॥१२८४॥
 तुरंगं बन्दुराशकवर्त्योक्तं नगरस्थितम् । अस्वस्थमुक्तावितुं तुरगव्यसनी नृपः ॥१२८५॥ 1295
 स लक्ष्मकंप्रीहारकव्यात्मममुखाभिजात् । पार्थाहिसृष्टवानासीत्क्षणे तस्मिन्मितानुगः ॥१२८६॥
 शृङ्गारो लक्ष्मकापत्वं निशम्यात्रैर्निवेदिवम् । व्यवधत्कृतिपथे राहस्तदुत्पलचिकीर्षितम् ॥१२८७॥
 विदडे बन्धुभीर्दृष्टिं सारम्भेपि संभवेत् । आसन्नजीवितान्तस्य जन्तोः सूनापशौरिव ॥१२८८॥
 स शपो गान्धार्यास्तदपि सख्यो भाषितनृपेस्त उपाताश्लुः स्वमपि तदमौनं प्रकटयत् ।
 कुलान्तं तज्जाणालममकृत वैकुण्ठमपि तद्विद्वन्व्यत्यर्थं क इव भवितव्यस्य कुहताम् ॥१२८९॥
 मिथैतदित्यभिक्षिप्य क्षितिपालः प्रदर्शयन् । तमकुल्योत्पलार्थिस्तानभस्थानेवमन्नवीत् ॥१२९०॥ 1290
 श्रोत्रुः ह्यतोभवद्योगादनिच्छन्वास्वमेव मे । त्वां हुडमुत्पलाचष्टे स्वेनाभ्यैर्वाथ चोदितः ॥१२९१॥
 ते क्रादयन्तः स्मेरास्या भाष्टर्येन भववैकृतम् । वक्ति देवीं यदस्माभिर्वाच्यमित्येवमूचिरे ॥१२९२॥
 निर्वातेष्वथ तेष्वीषस्ताशङ्क इव निधतान् । हाः स्वेनाकारयद्द्विभान्तिके मुख्यशस्त्रिणः ॥१२९३॥
 उन्मत्ताथ किमप्यासीद्दिनिःशस्य स चिन्तयन् । साक्षुध न रतिं लेभे नृत्तगीतादिदर्शने ॥१२९४॥
 मेने वैदेशिकयायानाप्रानपि भृतधमः । पुण्यक्षये विपतिपुर्वैमानिक इवाम्बरात् ॥१२९५॥ 1295
 राजान्तरङ्गाः साशङ्काः प्रभौ शाठ्येन मोहिते । पूतकारमैच्छन्हातारमन्थं केचिदचेतनाः ॥१२९६॥
 अथमेव स कालस्य बलात्कवलनप्रहः । विदन्तोपि वशायान्ति जन्तवः कृत्यमूढताम् ॥१२९७॥
 सर्गान्तरक्षणेप्यस्तचक्षुषो दिवसइयम् । उत्पलायाथ साशङ्काः कथमप्यत्यवाहयन् ॥१२९८॥
 रहः क्षणप्रार्थिनस्तांस्त्रीयेह्मन्नव्रीचुपः । कात्वा प्रत्यये तद्युयं भोक्तुं यात मुहुर्गृहम् ॥१२९९॥
 देवतार्चनपर्यन्तमवसायाह्निकं विधिम् । आजुहांजोत्पलं दूतैर्मन्वाक्षेय रहःस्थितः ॥१३००॥ 1300
 कार्यसिद्धिं भवधानो वैजय्याहाजसधनः । राशोभ्यर्णं स साशङ्क हाःस्यदजानुगोविषात् ॥१३०१॥
 प्रावेशयद्वादि रुद्रं व्याघ्रं तदनुजं नृपः । शेषाणामपि भृत्वानामाशिवेश वदिःस्थितिम् ॥१३०२॥
 त्रिलम्बमानेष्वाप्रेषु केषुचिस्सख्यो वचः । सत्यं तस्योद्ययावास्तां सोत्र श्रोत्रा य इत्यपि ॥१३०३॥
 तात्बूलहायकः प्रौढवयास्तेनावशेषितः । सांभिविपश्चिको विद्वाज्जाह्निलध्वान्तिके परम् ॥१३०४॥
 दूतो टिकस्यार्धदेवतिर्व्यवैश्याभिधातुभौ । तत्र प्रसङ्गादासात्तामडातोत्पलसंविदौ ॥१३०५॥ 1305
 वाद्यौत्सः सुखंराजाद्यो डामरो भिक्षुसंमतः । प्रयास्यति प्रभोर्दृष्ट्वा पादौ तदकार्यसिद्धये ॥१३०६॥
 इत्युक्तवांस्तेष्वहः ह तं नृपं नातिदूरगम् । ससैन्यं डामरं चक्रे स्वस्य वाणार्थमुत्पलः ॥१३०७॥
 तथा चैनं तस्त्रिणां सं कृत्यमस्त्वमुनेति च । उक्त्वा प्रशस्तराजं तं पार्थं प्रावेशयद्गतम् ॥१३०८॥
 प्रविष्टो निर्जेनं बाह्यमाकलयन् स मण्डपम् । अलक्ष्यमाणव्यापारो हारमर्गलिनं व्यधात् ॥१३०९॥

१२८२. ^१) Emended; A व्याघ्रमशस्त्रराज. १२८३. ^१) A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १२८६. ^१) Thus A₁; A₂ पञ्चमक. —
^१) वा supplied by A₁ in space left by A₂. १२८९. ^१) Emended; A प्रकटयत्. १२९१. ^१) Emended; A शस्य.
 १२९५. ^१) Emended; A दयापदेशविशेषण. Cf. viii. 1543. १२९५. ^१) A वाद्यौत्सः perhaps road वाद्यौत्सः. Cf. वद्यौत्सके
 viii. 1264. —^१) A सुखं. १३००. ^१) A डामरं.

- 1310 आनार्द्रकेशं शीतालुनया माषारविष्टितम् । कृत्वा कृत्स्नं वपुः कृष्टशस्त्रीकं विष्टरोपरि ॥१३१०॥
 आसीनं वीक्ष्य नृपतिं प्रसङ्गो मेहसो भवेत् । विशिष्टं कुट्ट भुभर्तुरिस्मृचे व्याघ्र उत्पलम् ॥१३११॥
 स तथा संज्ञया व्यथः पादप्रणतिकैतवान् । राजोममेत्य तच्छस्त्रीं विष्टरस्थामपाहरत् ॥१३१२॥
 त्रिकोशां चाकरोत्पर्यस्तां तयोङ्गान्तलोचनः । प्राह स्म हा धिक्त्रिं द्रोह इति यावद्भवेत् नृपः ॥१३१३॥
 प्राहरत्प्रथमं तावत्सव्ये पार्श्वे तथैव सः । तस्य प्रदास्तराजेन मूर्धनि प्रदत्तं ततः ॥१३१४॥ कुम्भम् ॥
- 1315 व्याघ्रेणाय क्षतं वक्षस्ताभ्यामेवासकृत्तदा । प्रदत्तं तत्र स पुनः पाहरत् द्विरुत्पलः ॥१३१५॥
 पूर्वथैव प्रहत्या हि छिन्नपार्श्वस्थिमालया । मेने कृष्टान्त्रतन्त्रीकं स तं प्रोषितजीवितम् ॥१३१६॥
 गत्वा तमोर्नि पूत्कर्तुमिच्छन्व्याघ्रेण राहिलः । पृष्ठे कृतावतिर्द्विधा मालिका नोज्जितोद्यमिः ॥१३१७॥
 ताम्बूलदायकस्यक्ता कज्जुलोत्थाञ्जकी व्रजन् । दीनो निजेभ्यः कारुण्यादुत्पलेनैव रक्षितः ॥१३१८॥
 भन्तः समुत्थिते क्षोभे बाह्यमण्डपवर्तिभिः । टिक्काकौः कृता लुण्ठिर्द्रोहगृष्टिरुदायुधिः ॥१३१९॥
- 1320 उत्पलो निहतो राज्ञेस्यत्रेस्य कटकस्थितैः । बहिःस्थान्द्रोह्यमानान्स्वान्तमाभासयितुं ततः ॥१३२०॥
 रक्षार्द्रशस्त्रं संवर्धय तमोरेवंपुरुत्पलः । ऊचे मया हतो राजा न त्याज्या तच्चमुरिति ॥१३२१॥
 तच्छ्रुत्वा दुःभ्रमं राजभृत्याः कापि भयाण्ययुः । द्रोहानुगास्त्वङ्गनान्तर्लभोक्तासा व्यधुः स्थितिम् ॥१३२२॥
 निर्घान्तो मण्डपात्सीक्षणा निजघुर्नागकाभिधम् । द्वारात्प्रविष्टं निष्कृष्टकृपाणीकं नृपालुगम् ॥१३२३॥
 भूपालशय्यापालस्य त्रैलोक्याख्यस्य सेवकः । निन्दन्द्रोहं टिक्काकौर्द्वैः स्थैकौ विपारितः ॥१३२४॥
- 1325 उत्कृष्टं नष्टसन्धानां मध्ये राजानुजीविनाम् । सखिडकासिं धाम्नन्तं भावुकान्द्रयभूषणम् ॥१३२५॥
 दृष्ट्वा सहजपालाख्यं पार्श्वद्वारेण निर्बयुः । तीक्ष्णाः स स्वपतङ्गमौ तद्भृत्यप्रदतिक्षतः ॥१३२६॥
 जाते कुकीर्तिकालुष्यपात्रे राजात्मजव्रजे । वैलक्ष्यसालनं सिद्धं तस्य स्वक्षतजैः परम् ॥१३२७॥
 हतोऽं दौशिकसंवादिदेहो राजात्मभ्रजमात् । विह्वान्द्रिजन्मा नोनाख्यस्तीक्ष्णपक्षैः पुरो गतः ॥१३२८॥
 अक्षतान्द्रजतो वीक्ष्य तीक्ष्णान्प्रामान्द्रोन्मुखान् । चित्रार्पिता इव क्रोधाक्षधावन्केपि शस्त्रिणः ॥१३२९॥
- 1330 राजबन्ध्या महीपालप्रीतिपात्रमथाययुः । स्थगयन्तोङ्गनं स्थूलकाया जनविर्वाजितम् ॥१३३०॥
 तांस्तान्कापुरुषान्दर्धदेवोदगतात्प्रभृत्सलम् । स्मृत्वा च कीर्तयित्वा च कृतभारघहा इव ॥१३३१॥
 जाता दुष्कृतसंरपर्शास्त्रेदात्कर्म न शक्नुमः । पापात्पापीयसां तेषां नाममहणसाहसम् ॥१३३२॥
 अङ्गनान्मण्डपाकटिं मन्वानाः पौरुषं महत् । पापिनः केपि तन्मुक्तया ददृशुः स्वाभिने हतम् ॥१३३३॥
 अधरेणाक्षसंस्कारलेशावेशप्रकम्पिता । वदन्तं हन्तदष्टेन स्वान्तस्यान्तेनुत्प्रताम् ॥१३३४॥
- 1335 वञ्चितः कथमेवोहमिति मामेति चिन्तया । निस्पन्दे जीवितान्तेपि तथैव दधत्तं दृशौ ॥१३३५॥
 हयामाषमानं वाप्येषां व्रणवक्त्रैरुदञ्चता । भन्तःप्रदान्तामर्षामिशेषधूमलतास्त्रिधा ॥१३३६॥
 आननस्यास्फुटीभूतचन्द्रनोलेखकुङ्कुमम् । सक्तया लिखितस्यैव घनक्षतजलाक्षया ॥१३३७॥
 आह्वयानाक्षजटीमूतकेशं नमं भुवि व्युत्तम् । पर्यस्तपाणिचरणं स्कन्धापालम्बिकन्धरम् ॥१३३८॥

१३१३. १) Emended with C; A विकीर्ण. १३१४. १) A₁ writes here २ instead of कुम्भम्. १३१८. १) Emended; A कज्जुला.
 १३२४. १) Conjectural reading; A °वक्षस्ताभ्याम्.—) Emended; A °द्वोस्थैकौ.—) Emended; A व्यपापित.
 १३२८. १) Emended; A हतपैरि. १३३१. १) The first páda of this verse has been first omitted and subsequently
 supplied by A₁ in margin. १३३८. १) A कम्बरम्.

न वीक्ष्य मोक्षिते किञ्चिदचिरस्ते नराधमाः । वैजम्बस्य फलं भुङ्क्तेत्यादिगदधिकिक्षिपुः ॥१३३९॥
 बद्धा सुरेणे कुन्वे वा न तैर्नितधितामिसात् । कर्तुं न वा पारितः स प्राणप्राणाय धावितैः ॥१३४०॥ 1840
 भास्तां विलम्बसाधं वा कर्त्तव्यं दृष्ट्वाहसात् । सज्जामि चाभिसाग्नेहमपि कश्चिन्न नाकरोत् ॥१३४१॥
 राजवाजिनमेकैकं तेभ्याहस्य पलायिताः । निर्लुण्डितस्तु कटकौ प्रजन्मामेषु डामरैः ॥१३४२॥
 न पुनः पितरं पुत्रं पिता वा प्रत्यपालयन् । मृतं हतं लुण्डितं वा प्रचलन्सहिमेध्वनि ॥१३४३॥
 न कोपि शस्त्रभृत्सोभूस्मृत्वा मानोकृतिं पथि । परैराक्षिप्यमाणो यः शङ्कं वस्त्रं च नात्यजत् ॥१३४४॥
 लक्षराज्यशोराज्जिजीव्यायामवेदिनौ । कान्दश्च राजा निहता वीरवृत्त्या वयः परस् ॥१३४५॥ 1845
 अदुरावुत्पलायास्तु कटकं वीक्ष्य विद्रुतम् । प्रविष्टा वाहुर्ब्रं क्षिप्वा शिरो निन्बुर्मेहीपतेः ॥१३४६॥
 गतेषु देवसरसं तेषु क्षिप्रशिरा नृपः । हतश्चौर इव प्राप प्राच्याणां प्रेक्षणीयताम् ॥१३४७॥
 एवं ब्रह्मैस्तृतीयाभ्यामाश्रायायां स फाल्गुने । पञ्चपञ्चाशत् वर्षानायुषोनीतवान्हतः ॥१३४८॥
 विलासशयनस्थस्य सिंहदेवस्य सा भुनौ । प्रेमाकमेनैत्य दुर्वार्ता भात्रेयेण व्यधीयत ॥१३४९॥
 संभाव्यते द्योनुभारः सदास्त्रस्याप्रियभुनौ । हतशस्त्रोपि तं प्राप स तदा पितृवत्सलः ॥१३५०॥ 1850
 मोहलुप्तस्मृतिः स्मृत्वा चिरावुद्रतचेतनः । तत्तदुःखाहतभतिर्बिललाप स्फुटास्फुटम् ॥१३५१॥
 मर्दं कुर्वता राज्यं प्रयत्नादपकण्टकम् । अभये किं महाराज स्वयात्मा परिभाषितः ॥१३५२॥
 अहेतेः पश्यतः शत्रुमन्ते वैरविभुद्धये । अपि ते मामिषोमच्छंस्तात संभावनाभुवम् ॥१३५३॥
 स्वया निवेधिते कैरे पिता भ्राता च ते दिदि । निर्मन्युः संप्रति त्वं तु वर्तसे मन्युदुःस्थितः ॥१३५४॥
 अनरण्यरूपद्रोणजामदग्न्यादिषु स्पृहाम् । कुल्यक्षालितवैरेषु मा कार्षीः कांचन क्षणम् ॥१३५५॥ 1855
 श्लोष्यस्त्वदाभयो मन्युरहं शोधयिता नृप । दूये न तव यातं यज्ञैलोक्यमभियोन्यताम् ॥१३५६॥
 वात्सल्योत्पलकस्मेरं शिषोक्त्तितधुरं मुखम् । महर्शने यदासीत्ते तन्मे पुर इवाधुना ॥१३५७॥
 इति चाश्वत्थ विलपन्गाम्भीर्यालक्ष्यवैकृतः । श्लोकमधममूकान्त्स ददर्शाप्रान्पितुः पुरः ॥१३५८॥
 अशिक्षयत यन्मन्युर्दाक्षिण्यं निरुरोध तत् । तथाप्येवं स तामूचे किञ्चिदाक्षेपकर्कशम् ॥१३५९॥
 कोशैः संहशतां वीक्ष्य कुर्वतः सत्क्रियां गताः । धिग्भवन्तश्च शस्त्रं च तातस्यान्ते विपर्ययम् ॥१३६०॥ 1860
 यन्मस्पितृभ्ये निहते कृतमुच्छिष्टजीविभिः । मान्यानां भवतां सिद्धं हा धिक्त्वदपि नाधुना ॥१३६१॥
 इत्युपालम्भमानस्ताम्बिरान्तिकमागतैः । द्विचैरमात्यैः कर्तव्यभुतयेवहितः कृतः ॥१३६२॥
 प्रधानं लोहरे केचिद्वृत्तुः संत्यज्य मण्डलम् । स्वरां च तत्र राश्वन्ते वदन्तो भैक्षवं भयम् ॥१३६३॥
 गर्मात्मजं पञ्चचन्द्रमालम्भं लहरस्वितम् । हैराज्याचरणाद्यान्वे धीरप्राया बभाषिरे ॥१३६४॥
 न हि स्वगृहवद्विक्षोर्धिविशोर्नगरान्तरम् । अज्ञासि प्रसन्नवस्थानं केनाप्यसति सुस्तले ॥१३६५॥ 1865
 आत्मन्वसंभावनया तादृशां मन्त्रिणां नृपः । सान्तःखिदं शो विधेवं इक्षयेत्यत्रवीहनः ॥१३६६॥
 कालापेक्षापरिव्यक्तपितृव्यापसिदुःस्थितः । स कोशादिप्यथादिसत्रक्षिणस्त्राणदीक्षितान् ॥१३६७॥

१३५९. १) Thus A; of. वाहुर्ब्रं viii. 1459. १३५९. १) Emended; A चाञ्चीवेन. १३५०. १) पुनः supplied by A, in space left by A, १३५९. १) Thus A. १३६०. १) Emended; A कृतः. १३६१. १) Emended with C; A न हते. १३६५. १) Emended; A लम्भ-म. १३६६. १) तादृशां supplied by A, in space left by A,

- इतथेतथ बभ्रव्यमार्गैः प्रोचत्सुतस्वरम् । अन्वोन्यासयाधिभिलोकैः पुरं मुखरतामगात् ॥१३६८॥
 पत्तवेतालमालेव कालराश्याकुलेव च । बभूव सा यामवती सर्वमूतभयापहा ॥१३६९॥
 1870 दीपैर्मूर्त्तानिष्कल्पैश्चिन्तास्पन्दैश्च मन्त्रिभिः । तिष्ठन्परिवृतो राजा त्वन्तरेवमचिन्तयत् ॥१३७०॥
 निर्हारे सतमस्युममादते भूयवेहमनि । तातोपि निहतः भूयवे मधि जीवत्यनाघवत् ॥१३७१॥
 कथमेवाहशासकैश्चशासकालनायधि । कथं गोष्ठीषु शक्यामि ब्रह्मं मानवतां मुखम् ॥१३७२॥
 विरोधिष्वशासनिभ्यो देशेभ्यः सैन्यनायकांः । सहिभैरेव दुर्लङ्घ्यैः कथमेव्यन्ति वर्त्मभिः ॥१३७३॥
 इत्थं विमृशन्तस्त्वस्य तत्तत्प्राभिपत्तिनः । यद्यौ भीतिमृतो भीमा कथंचित्सा निशीथिषी ॥१३७४॥
 1975 पातधनुष्किकां वीरसमाभ्यासाय निर्मेतः । नष्टं कटकमन्वेष्टुं सोऽन्वेष्यान्वसर्जयत् ॥१३७५॥
 अमर्गान्दुषीसंचारेस्तुषारिषिवरो ज्ञेयतान् । आश्लिष्टवहधा मेघाः कर्तुं प्रारेभिरे ततः ॥१३७६॥
 कन्नाप्यलम्बा सैन्यस्य मोघसैन्धेयुं दूरतः । निवृत्तेषु नियुक्तेषु विमृश्यं नृपतिः क्षणम् ॥१३७७॥
 यद्यथेनाहतं तत्तत्परित्यक्तं मयधुना । दत्तं चारीच्छिन्नतत्रतामभयं सायसामपि ॥१३७८॥
 इत्याज्ञां भ्रमयामास पटहोद्गोषणैः पुरे । साशीर्षोषास्ततः पौरास्तत्रारज्यन्त सर्वतः ॥१३७९॥तिलकम्॥
 1280 अनन्तरनृपाचारवैधर्म्योकारकलया । तथा सोनवया वृष्या फलं सद्योनुभावितः ॥१३८०॥
 शापादप्यूनसंख्यैर्यः स्थितवाननुगैः समम् । अनुरागहर्तैर्लोकैस्तत्कालं पर्वधार्यत ॥१३८१॥
 विद्योक्त्यावेदनं प्रीतिदायोपायः प्रभोः पुरः । भजंलोकस्वाप्यमन्त्रिपदवीं लक्ष्मकोषहीत् ॥१३८२॥
 राज्यं शम्प्यां नयत्येवं प्राज्ञे राशि नयक्रमैः । याति नध्वं दिने भिक्षुर्भिक्षुः पुरमाययौ ॥१३८३॥
 तस्य छामरपीराश्ववारलुण्ठकसंकुलः । अष्टपूर्वो ददृशे सैन्यव्यतिकरस्तदा ॥१३८४॥
 1885 हनं भुत्वा रिपुं राज्योत्सुकः स नगरं व्रजन् । राजा काकात्मजेनेति तिलकेनोभ्यधीयत ॥१३८५॥
 इतः समस्तविद्वेष्यः स देवायदि सुस्तलः । कथं प्रकृतयो जगुर्गुणवन्तं तदात्मजम् ॥१३८६॥
 पुरप्रवेशे का राजंस्तस्मादेकमहस्वरा । एहि पश्यपुरं धामो मार्गं रोडुं विरोधिनाम् ॥१३८७॥
 भागच्छन्तो नष्टसैन्याः सुज्जिमुख्या महाभटाः । निहता यदि वा रुद्धास्तत्र सायुधवाहनाः ॥१३८८॥
 मविष्टोसि ततो न्यस्तशस्त्रो द्विषैर्दिनैर्धुषम् । नगरं नगरौकोभिः स्वयमभ्यर्धितागमः ॥१३८९॥
 1890 अतमेतैर्जरन्मन्त्रैर्वदन्त इति चकिरे । स च कोष्ठेश्वरायाथ स्मेरास्तस्यावधीरणाम् ॥१३९०॥
 राज्यं विदग्धिः संप्राप्तं तांस्ताञ्छासनपङ्कान् । द्रुतमर्ययमानैश्च बिलम्बं कारितो निजैः ॥१३९१॥
 अतो बह्वहिमापातविशशाशेषसैनिकः । आसदन्नगरोपान्तं समयेन स तावता ॥१३९२॥
 पतद्दिमन्नन्तरे लब्धे निःसैन्यस्य ससैनिकः । मर्गात्मजः पञ्चचन्द्रो नृपतेः पार्श्वमायवी ॥१३९३॥
 हतस्वामिपरित्वागमन्युत्सालनकाङ्क्षिभिः । राजपुत्रैः समं सोध वीरो योडुं विनिर्देवी ॥१३९४॥
 1395 असंभावनसंप्रामाण्यीक्ष्य तान्भिक्षुसैनिकाः । यावत्प्रारेभिरे योडुं तावत्किमपि सर्वतः ॥१३९५॥
 क्षणेनैव वयुर्मर्जं तांस्तान्वीक्ष्य हतान्जिजान् । न संस्तम्भयितुं शेकुः स्वचमूध पलायिनीः ॥१३९६॥

१३७१. १) Emended; A 'नायकः. १३७४. २) A 'विह्वल'—') A 'निशीथिषी. १३७७. ३) Thus A; perhaps read योपवेन्दु.—') A 'विह्वल. १३७९. ४) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १३९१. ५) Emended; A 'संप्राप्तस्तान्'.

सेवानायाश्च वे मुक्तो भिक्षुपुत्रीहराहयः । अष्टपूर्वं संज्ञासं तेष्वस्तित्ववशाद्युः ॥१३९७॥
 विद्वन्तोमुखाताः सुस्ते चेदं नृपानुगैः । तच्चूनममधिष्येत क्षणादेव न किञ्चन ॥१३९८॥
 तेमुखं तेषु यातेषु विरात्सांमुख्यमाययौ । नवभूमृषमावेण नगरे विभुरे विधिः ॥१३९९॥
 अन्यथा कश्चितो लोकैरन्यथा देवयोगतः । इत्थं राक्षोर्द्वोरासीद्विजयावजयक्रमः ॥१४००॥ 1400
 केचिन्निपातयति ब्रह्मपदं क्षणेन केचित्परं पिपतिषुं नयति पस्वदिम् ।
 संकल्पनिर्विषयविषयनानुभाव ओषोम्भस्वामिव तदं पुरुषं विधाता ॥१४०१॥
 अथ तत्तद्गद्यस्थानशान्तः सुजिर्द्दनात्सवे । दावध्याताश्रिन्क्रान्तौ निःसहोदिरिमाययौ ॥१४०२॥
 मेधाचक्रपुराणमस्वितः भुत्वा इतं नृपम् । स हि संमन्य राभ्यन्तर्नोत्सवावसत्परम् ॥१४०३॥
 रिन्हणादीन्स्थिताम्भूरपुरादी सैन्यनायकान् । प्रतीक्षमाणस्यैः साकं निर्बाधं नगरेविधात् ॥१४०४॥
 तमिस्त्राणां प्रत्यभिज्ञाकृते तेषामनश्वरान् । स्वावासपृष्ठे ज्वलतो दीपानस्थापयत्ततः ॥१४०५॥ 1405
 वैमत्यान्ते तु पत्नीनां विद्वतानां पृथक्पृथक् । निशि कापि परिभ्रष्टा न तत्कटकमावयुः ॥१४०६॥
 प्रथूषे प्रचलंस्तेसैः पृष्ठलसैः स डामरैः । न मुहूर्तमपि त्यक्तः प्रहरत्रिरितस्ततः ॥१४०७॥
 वृद्धस्त्रीबालभूविष्ठान्सहस्रयाथिनो जनान् । ययौ रक्षन्पुरः कृत्वा पशुपालः पशुनिव ॥१४०८॥
 पञ्चाशत्या हयारोहैः सह व्यावृत्त्य तिष्ठता । कंचिच्छर्णं तेन रक्षा तेषां कर्तुमशक्यत ॥१४०९॥
 ब्राह्मण्डकुम्भयुहसंबाधेध्वन्यसाधसैः । बाध्यमानोरिभिलोकं सोत्थासीन् पदे पदे ॥१४१०॥ 1410
 हतस्य स्वामिनः स्वामिसूनोश्च व्यसनस्थितेः । आनृणाकाङ्क्षिणा तेन तत्र स्नात्सैव रक्षितः ॥१४११॥
 तेषां प्राणपरित्यागे निश्चयं बभूवतामपि । न योग्यकालापेक्षास्ति किं तैर्हिसपभूपमैः ॥१४१२॥
 हन्तुं तं नष्टमायान्तं रुद्धा पद्मपुराणिकम् । अवसण्डामराः क्रूराः खड्गवीचिपयौकसः ॥१४१३॥
 खेरीतलालशापामादुस्थाश्च पृथुसैनिकः । प्रजंस्तेनाययौ तत्र प्रसङ्गे श्रीवक्रः पथा ॥१४१४॥
 तमनष्टानुगं सुजिर्द्दनादिति विशङ्किताः । निपत्य ते विदधिरे हतलुण्ठितसैनिकम् ॥१४१५॥ 1415
 मेरुश्च सउज्जमन्थाश्वरौ तत्राहवे हतौ । क्षतो बह्वात्मजो मल्लो दिवसैर्बौ व्यपद्यत ॥१४१६॥
 उदीपविहितश्चभ्रवहस्तलिलसंकटम् । उदीपपुरबालाख्यं स्थानं तत्र क्षणेभवत् ॥१४१७॥
 युद्धा युद्धा प्रचलतस्तत्र पद्मपुराद्विः । रुद्धसैन्यस्य विशिखः श्रीवक्रस्याविशरत्नम् ॥१४१८॥
 प्रहारविवशो नासौ सुजिर्द्दनात्वेति डामरैः । स निर्लुण्ठ्य परित्यक्तः पूर्वमैष्यनुरोधतः ॥१४१९॥
 लुण्ठितं श्रीवक्रानीककोशमारप्रहान्तैः । तैः कैश्चिदलितैरासीत्सुज्जेर्मागोनूपद्रवः ॥१४२०॥ 1420
 प्रस्थिते पथिकेकस्माद्यन्त्रेयुस्साहयन्वने । आयुःशेषो मृगेन्द्रस्य विवध्यादधशोभनम् ॥१४२१॥
 निःशब्दसैन्यो निर्यातः सुजिः पद्मपुरान्तरे । उदीपश्चभ्रवश्चिथं समाप्तोहाथि डामरैः ॥१४२२॥
 पशतिकोशंशस्त्रादि मुष्णतः सेनवेद्यं तान् । तीर्त्वा श्रथं वाजिमन्यां साधवारो भुवं ययौ ॥१४२३॥
 सतः परं प्रक्षान्त्वारिभवं कुराद्विरोधिम् । भूमज्जतर्जनीकम्पलालापरतर्जयत् ॥१४२४॥

१३९८. ') Emended with C; A साङ्ग. १४०३. ') Emended; A मेधाचक्र पुर. १४१०. ') A, had written in margin
 a gloss of which only इति शब्दा is now legible. १४२०. ') Emended; A लुण्ठितः श्री. १४२१. ') A "कोष".—
 ') Emended with C; A शीनवीरक.

- 1425 संवसैः श्वमात्रं तैस्त्यक्तमादाय च द्रुतम् । प्रविश्य नगरं सानुर्नृपतेः पार्श्वमाययौ ॥१४२५॥
ज्यायसि भ्रातरीषामं तस्मिन्नामे जहौ नृपः । दुःखोष्णैरक्षुभिः सार्धं वैरिष्यापोतसाध्वसम् ॥१४२६॥
महत्तमो नन्तस्तनुरानन्दस्तत्र वासरे । लोचनोद्गारकामे डामरैः प्रचलन्दतः ॥१४२७॥
तत्तन्मङ्गल्यदण्डादिदुःसहायासकारणान् । स विपत्पतितो नाभूत्कस्यापि कदणावहः ॥१४२८॥
भासामिधः सुज्जिभृत्यो लोकपुण्यात्पलायितः । भ्रान्तो वन्तिपुरे विशदवन्ति स्वामिनो ज्ञनम् ॥१४२९॥
- 1430 कम्पनोद्ग्राहकः क्षेमानन्दः स च तदन्तरे । भ्रमर्षणैरवेष्टयेतां डामरैर्होलाडोद्गवैः ॥१४३०॥
इन्दुराजोपि सेमानीः कुलराजकुलोद्भवः । टिकं तद्वेष्टितो ध्यानोद्गारे व्याजार्शिशिभियत् ॥१४३१॥
पिच्छदेवाद्योन्धेपि बहवः सैन्यनायकाः । अतिष्ठन्क्रमराज्यान्तर्डामरैः कृतवेष्टनाः ॥१४३२॥
पाते वनस्पतेः शाखा इव तन्नीडविष्युताः । इत्थं हताः क्षताश्चासन्तत्र तत्र नृपानुगाः ॥१४३३॥
निष्पादत्रा हिमशुष्टवराणां नमविप्रहाः । क्षुत्क्षामा बहवो भूवन्मार्गेषु गलितासवः ॥१४३४॥
- 1435 न व्यलोक्यत मार्गेषु तदा नगरगामिषु । पलालच्छसदेहेभ्यो मानुषेभ्यः परः क्वचित् ॥१४३५॥
षासं विलासवासस्त्रं तेपि चित्ररथादयः । निन्युरैरचिरैरेव महामात्यैर्भक्षिष्यते ॥१४३६॥
द्वितीयेपि दिने दृढसंचाराः पञ्चिणामपि । नृपारवर्षिणो मेवा न मुहूर्तं व्यरंसिषुः ॥१४३७॥
वनपूर्वाभिधयामस्थितस्य कटकाद्गतान् । भिक्षोर्भिक्षिन्य धन्योश्च सिंहदेवमशिभियत् ॥१४३८॥
निशम्य कृतसत्कारं नृपं तदनुयायिनाम् । सर्वेपि भिक्षुवास्तस्युः सैनिका नगरोन्मुखाः ॥१४३९॥
- 1440 मन्दप्रतापे दायार्थे संप्रामादसरास्ततः । राज्यधत्तस्यो राजानमनुमर्तुं विनिर्ययुः ॥१४४०॥
परापातभयाच्छीतापाताच्च विश्वैर्जनैः । न ता नेतुमशक्यन्त दूरस्थं पितृकाननम् ॥१४४१॥
वकिरे स्कन्दभवनोपास्ते देहांशितामिसात् । ते सत्वरं ततस्तासामदूरे राजसन्नतः ॥१४४२॥
राक्षी चम्पोद्गवा देवलेखा तरललेखया । स्वल्पा सहाविशहर्किं रूपोल्लेखावधिर्विधेः ॥१४४३॥
गुणोज्ज्वला जज्जला मृता वल्लापुरोद्गवा । गग्गात्मजा राजलक्ष्मीरपि वक्षी व्यलीयत ॥१४४४॥
- 1445 मत्वा हिमव्यपायान्तं राज्यरोधं निजप्रभोः । डामरा नवभूर्तुर्हिमराजाभिधां व्यधुः ॥१४४५॥
वदर्श सौस्तलं मुण्डमय भिक्षुरुपागतम् । गाढमर्षामिसंकीर्णैर्द्वेष्यतैर्निर्वहद्विष ॥१४४६॥
कोष्ठेश्वरज्येष्ठपालादयस्तत्स्त्रिक्रियोद्यताः । असहासन्नतां वैराद्भजता तेन वारिताः ॥१४४७॥
नगरं हिमदृष्टान्ते स यियाद्युयुत्सया । ताटस्थेनाहिनाकृष्टान्भृत्याञ्ज्वात्वाब्रवीद्वचः ॥१४४८॥
प्रसद्य प्रामुयां राज्जमिति पृथ्वीहरे सति । हते तु तस्मिन्दायादेविपन्नः स्यां पतिर्भुवः ॥१४४९॥
- 1450 हस्वन्तिनयमेतन्तु देवात्संजातमन्यया । राज्यस्याशापि विरता हते प्रत्युत यन्निषौ ॥१४५०॥
किं राज्येनाय वा कृत्यं भोगमात्रोपयोगिना । जिगीषोस्त्विन्नं कस्य ममेवान्यस्य सेस्त्यति ॥१४५१॥
मुण्डं न्यपातयद्भूमौ वः पूर्वेषां पुरा मम । सिंहद्वारे मदीयेद्य तन्मुण्डं वर्तते लुटत् ॥१४५२॥
दश मासान्मदायानां सुखच्छेदं व्यधत्त यः । तत्तदुःखं स तु मया दशाब्दाननुभाषितः ॥१४५३॥

१४३०. १) Doubtful emendation; A नोद्ग्राहकः.—२) Emended with C; A रवेष्टयेत. १४३२. १) Emended; A °गार.
१४३३. १) A क्षताश्चासन्तत्र with diplography. १४३६. १) Emended; A विश्ववत्. १४४२. १) Thus A.; corr. by
later hand into सतिषु°. १४४४. १) One akshara wanting, the *loruna* not indicated in A; C supplements स.
१४४९. १) Emended; A विपत्ता; C वावारे विपत्तः.

एवं विष्णुर्हकर्तव्यतया नेष्वाभ्यव्यताम् । उपशान्तमनस्तापः हृत्स्थित्वा शेषमायुषः ॥१४५४॥
 इत्यायुक्ता गतद्विक्लाभ्यो तं मगतं व्यधात् । प्रीत्या स हेमचटिकश्चेत्कलादिभाजनम् ॥१४५५॥ 1455
 तद्विद्वान्मेघेण राज्याद्यापिशाचबोधितया पुनः । गृहीतोभ्येस्य शीतार्तस्तस्यावन्तर्विचिन्तयन् ॥१४५६॥
 अत्यन्तानुचितं वाग्यल्लब्धैः संविभिरद्भुभिः । रक्षितं रक्षिणो न्यस्य इतश्चाभृत्कलेवरम् ॥१४५७॥
 विपक्षाभयगेप्यस्मिन्दबामिनोन्ते किमीवृषी । दशा शरीरस्येत्यन्तः कृतहस्तेन चिन्तयन् ॥१४५८॥
 दिवशाब्जाजतः सज्जकाश्वो मगरशस्त्रभृत् । आयातो बाहुकं गोमृग्युद्धैर्जित्वाभिसाद्यधात् ॥१४५९॥ तिलकम् ॥
 स चतुर्नवताइर्वादारभ्यासादितच्छलैः । मूर्तिरभिष्टितस्तिष्ठन्प्रजासंहारकार्यभृत् ॥१४६०॥ 1460
 देवताभिष्टिताभिष्टदेहिवाक्सादिति भुक्तिः । भावितइभसंवाइजनितमस्ययोद्ययी ॥१४६१॥
 तदीयानन्यथात्वेन चेत्ता भसयिता च वः । तन्मुण्डस्यास्य स पुमांलम्भः ह्रमो मृतस्तथा ॥१४६२॥ तिलकम् ॥
 भिक्षुः क्तापुरुषाचारहतौचित्यो व्यवर्जयत् । प्राचण्डस्ययातये मुण्डमथ राजपुरीं रियोः ॥१४६३॥
 उखलात्मजया तत्र देव्या सौभाग्यलेखया । नेतृन्पितृव्यमुण्डस्य जिघांसन्त्या निजानुगेः ॥१४६४॥
 राजपुर्यामाकुलत्वं नीतायामाससाद तत् । तत्रर्तुः सोमपालस्य दूरस्थस्यान्तिके शिरात् ॥१४६५॥ युग्मम् ॥ 1465
 आदीनस्यं मधुक्षेप्याम्यधर्मादिकर्मसु । तिरथं इव शोच्यस्य नेयदुदेः खशाप्रभोः ॥१४६६॥
 सभ्यैरुच्चावचं तत्र कर्तव्यं परिविन्तितम् । स्वोचिनं व्यञ्जितौचित्यामौचित्यं निरवयहैः ॥१४६७॥
 नागपालस्तु सौभाग्यं लब्ध्वा भातुः स्थितोन्तिके । सेहे मुण्डावशेषस्य नोपकर्तुर्विमाननाम् ॥१४६८॥
 इदीर्घदर्शिनोप्यन्ते कश्मीरेभ्यः पराभवम् । विशाङ्क्योषुः सर्वयेहं सत्कार्यं वः शिरः प्रभोः ॥१४६९॥
 क्रियते येन वियतेरन्यथात्वं सनाथताम् । विनिहस्य हरेर्दृष्टाः कुर्वन्तो वन्न जम्बुकाः ॥१४७०॥ 1470
 तद्रोपालपुरे कालागुरुवन्दनहावभिः । काष्ठैर्निष्ठां शिरो निष्ये वीतिहेत्रेय शत्रुभिः ॥१४७१॥
 यथा प्राप्तिभ्रंशा भरणिपतिभास्य विविधा यथा हासोल्लासा अपि समरसीमासु बहुशः ।
 यथा तत्तदीर्घव्यसनविनिपातानुभवनं तथा हृष्टस्तस्य प्रमयसमयोप्यद्रुततरः ॥१४७२॥
 कस्यापरस्य तस्येव लेभिरे वक्त्रिसत्क्रियाम् । एकत्रेतरगात्राणि मुण्डमन्त्रं मण्डले ॥१४७३॥
 टिक्कावयोष मगरं यान्तोवन्तिपुराध्वना । तत्र हन्तुं व्यलम्बन्त भासादीन्पूर्ववेष्टितान् ॥१४७४॥
 मुडाग्न्युषीपत्रमावप्रहारच्छेदकारिभिः । न ते जेतुमशक्यन्त तैः प्रयत्नपरैरपि ॥१४७५॥ 1476
 स्थितैर्महाइममाकारगुणे सुरगृहाङ्गने । तैर्हन्यमानास्ते स्थानुं गन्तुं वा नाभवन्क्षमाः ॥१४७६॥
 एवं प्राप्तविलम्बेषु तेषु लम्बान्तरः सुधीः । स्त्रीचकार प्रदानेव खड्गुवीडामराश्रुपः ॥१४७७॥
 गृहीतनीचिना तेषां सुजिः प्रायोणि सत्वरम् । तेन भासादिमोक्षाय पञ्चचन्द्रादिभिः समम् ॥१४७८॥
 प्रापावन्तिपुरं वावन्न स तावत्तदमगान् । कृत्यात्मजादीनालोक्य भङ्गं टिक्कादयो ययुः ॥१४७९॥
 देवागारादिनिर्घाता भासायास्ते च विद्विषाम् । भमानामनुगान्हत्वा सुज्जेरन्तिकमाययुः ॥१४८०॥ 1480

१४५१. १) Emended with C; A शीतार्तं. १४५२. १) Thus A; cf. बाहुकं viii. 1346. — २) A₁ writes here
 ३ instead of तिलकम्. १४५३. १) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १४५५. १) A₁ writes here २ instead
 of युग्मम्. १४५६. १) Emended; A आदीनास्य. १४७०. १) Emended with C; A वः. १४७३. १) Emended
 with C; A एकत्रेतरगात्राणि.

- लम्पप्रतापे नगरं प्रविष्टे कम्पनापतौ । आययाविन्दुराजोपि टिकं संस्वज्य सानुनः ॥१४८१॥
 चक्रे चित्ररथश्रीवभासादीनपि भूपतिः । पादाभहारस्त्रैर्यादिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥१४८२॥
 यथापूर्वमधीकारानजहस्तुजिजरप्यभूत् । प्रतीहारमुखपेक्षी का कथेतरमन्त्रिणाम् ॥१४८३॥
 प्रतीहारोपि निःसीमसामरमामसंमतः । तत्रेदचक्रिकां कुर्वन्नगाद्राजः प्रतीक्ष्यताम् ॥१४८४॥
 1485 स मासीवष्टवष्टूरे कोपि तलेरणेन यः । नाशिभिर्यज्ञपं नो वा बभूवाभयणोन्मुखः ॥१४८५॥
 निष्कुतेशिवसदृशस्फूर्तिर्धूर्तो महीपतिः । आहारमप्यनासाद्य तन्मतं न न्यवेवत् ॥१४८६॥
 इत्थं नगरमात्रान्तर्लम्पपादप्रसारिकः । लोवर्तिष्ठ समासफलं कन्दलयज्यम् ॥१४८७॥
 संघटप्याखिलान्भिक्षुर्डीमरान्विजयेश्वरे । अयाध्यष्टांरधिष्ठानं जिवृषुः शिशिरास्वये ॥१४८८॥
 अदृष्टपूर्वं स्वचमूचकैक्यं वीक्ष्य डामराः । भिक्षोर्हस्तगतं राज्यं मत्वाशक्नुवताश्च ते ॥१४८९॥
 1490 एकैकस्यैवं धीशौर्यमिन्नामिन्नादि वृष्टवान् । नोन्निष्ठेत्यामराज्यः किमास्कन्धेषु गृहान्तरात् ॥१४९०॥
 इति संमन्थ्य ते राज्यं सोमपालाय दिस्त्वः । दूताभिगूढं माहिष्कन्तोपि दूतं व्यसर्जयत् ॥१४९१॥
 भाकाराचारवैकृत्यैः पशुतुल्यस्य तस्य तैः । राज्यभोगा अभङ्गा नो भविष्यन्तीत्यचिन्त्वत् ॥१४९२॥
 भोगलोभोजिह्वतौचित्यवस्युसंचचिकीर्षितम् । देशेन पापास्वापीयो ह्येवात्र समपादि तन् ॥१४९३॥
 दास्येप्ययोग्यो यो राज्ये स इत्यास्तां त्रपान्यतः । शक्येत पातुं देशोयं किमीपदपि तादृशा ॥१४९४॥
 शालीन्पालालपुरुषोवति यः कृशानुदग्धाननधटकपेटकभीतिदानैः ।
 1495 शानुं स काननतल्लन्विहितो विदध्यात्किं तत्र भञ्जनकृतां वनकुञ्जराणाम् ॥१४९५॥
 भिक्षोर्नैदिष्टतां दिष्टवृद्धिद्वयाजास्ततो भजन् । तदूतो डामरान्गूढं वीविदानोद्यतान्म्यभात् ॥१४९६॥
 वैशाखेय कृतारम्भस्तदा संभ्रावितस्वरः । निर्गस्य नगरास्सुजिर्गम्भीरातीरमाययौ ॥१४९७॥
 तस्याभियोगः श्लाघ्योभूयोक्तुं यत्समवायिनः । एकाकी तावतो वीरानूरीकृत्य स निर्वयी ॥१४९८॥
 अन्तःपाते साहसानां नाद्भुतं तद्विभेर्बशात् । जीयते लक्षमेकेन लक्षेणैकोय वा युधि ॥१४९९॥
 1500 पारं तरीतुं निःसेतोः सरितोपारवन्नसौ । पारे परस्मिन्नहितानपश्यच्छरवर्षिणः ॥१५००॥
 द्विशा निशाः स ते चासंस्तस्याः सिन्धोस्तदृश्ये । रुद्राः संनाहिनोन्योन्यरम्भावेक्षणं दीक्षिताः ॥१५०१॥
 अथावन्तिपुराज्जीभिरानीताभिरबन्धयत् । सेतुं सांश्वोतरस्सुज्जिरारुद्य तरणीं स्वयम् ॥१५०२॥
 तरन्तमेव तं वृष्टा योषैः कतिपयैः समम् । द्विषद्यमूर्मरुल्लोला हुमालीवाभवच्छला ॥१५०३॥
 वृष्टं मुहूर्तदेतावदाकूढः स च यत्तदम् । बद्धश्च सेतुस्तीर्णाथ योधा भग्राथ विद्विषः ॥१५०४॥
 1505 न खत्री न हयारोहो नापि भूली न चापभृत् । व्यावृत्य प्रेक्षितुं कश्चिदद्यकहिद्रुताद्वलात् ॥१५०५॥
 निबद्धवध्रशैथिल्याल्लोलपल्यवने ह्ये । कोष्ठेश्वरस्याध्वारा व्यालम्बन्तान्तरे क्षणम् ॥१५०६॥
 निर्वन्ध्यं तेपि पर्याणं सुज्जौ पश्चात्प्रभाविते । वात्योद्भूतं रजधकमिव क्षिप्रं तिरोदधुः ॥१५०७॥
 हतलुण्ठितत्रिध्वस्तत्रजिनीका विरोधिनः । ध्यानोडारादिषु पामेष्वमिलन्खण्डशो गताः ॥१५०८॥

१४८१. १) Emended with C; A नाशिभिर्यज्ञपं. १४८२. १) Emended; A जिभृन्ना.—१) Emended; A अयाधिष्टव°; C अयाधिष्टव°. १४९०. १) Conjectural reading; A एकैकस्योपधीशौर्य°. १४९३. १) Emended; पापीये. १५०१. १) Emended with C; A वीक्ष्यन्°. १५०५. १) Emended with C; A प्रेक्षितुः. १५०७. १) Emended; A निर्बन्ध; C निर्वन्ध्य.

विजयेशासनं तीर्त्वा वितस्तासेतुममगः । भासोपि हस्त्युन्विदधे पलायनपरायणाम् ॥१५०९॥
 यथित्वा विजयक्षेत्रे गदान्धेषुषपावते । कम्पनेक्षे^१ ययुस्त्वयस्त्वा ध्यावोद्गारं विरोधिनः ॥१५१०॥ 1510
 तत्र स्थित्वा दिवैः कैथित्स देवसरसोन्मुखः । शिभिषे मेदनिर्वातैरेव टिक्तस्य गोत्रिभिः ॥१५११॥
 जयराजयशोराजौ तन्मुख्यौ भोजकात्मजौ । प्रविश्य देवसरसं स्वभाहिकोपवेशने ॥१५१२॥
 ययुर्धिवदसंवातास्तस्मिन्पथात्प्रधाविते । भिक्षवादयः भूरपुरं स्वोर्वा कोष्ठेश्वरादयः ॥१५१३॥
 गहं महामथे सोमपालदूतः पलायितः । दास्याः सुतेन प्रहितः कुवास्मीति प्रभोर्व्यधात् ॥१५१४॥
 स हि तादृक्कुहारम्भसोभसाध्योन्नतीच्छुताम् । तस्य सिंहीस्पृहाक्रान्तगोमायुषदमन्वत ॥१५१५॥ 1515
 प्रमादात्स्वामिनो राज्यं चिरं नष्टं मितैर्दिनेः । सुडिजः प्रसाद्य प्रदवावेवं स स्वामिद्वन्द्वे ॥१५१६॥
 शमालादीनपि ब्यूहान्दानोपायेन डामरान् । पौरांध भिक्षुजाभयिणो राजाभ्येतुं प्रचक्रमे ॥१५१७॥
 राज्ञः परीक्ष्य सामर्थ्यमथ कुर्मो यद्योचितम् । इति सर्वाभिसारेण तं संमन्व्य रणं ह्यधुः ॥१५१८॥
 रजोजवकालक्ष्मणमटौवनटताण्डवः । दामोदरेभूस्वंपामः स वीरपामवस्मरः ॥१५१९॥
 कोष्ठेश्वरवर्षं वातं रक्षता पितरं क्षतम् । लम्बाः सहजपालेन श्लाघाः प्रकृतिभिः समम् ॥१५२०॥ 1520
 भ्रमस्तत्राविशेषोभूद्वाज्ञो भिक्षाचरस्य च । भिक्षुस्त्वहन्वसंवेद्यं विवेदात्मपराजयम् ॥१५२१॥
 ततः प्रभृति यः प्रातः स न सायमवृष्यत । योष वा न परेषुः स सैनिको भिक्षवे वले ॥१५२२॥
 एवं स्वक्ता परान्पौरहामरेषु नृषान्तिकम् । प्रयास्य लामसत्कारानुचितान्प्राप्तवत्स्य च ॥१५२३॥
 काव्यहंपूर्धिकोत्तस्यौ मनुजेश्वरकोष्ठयोः । प्रयातुं पार्थिवाभ्यर्णं लामसौख्यामिलाविणोः ॥१५२४॥
 शास्त्राय तत्काकुरुहाहृहीतस्वपरिच्छदः । देशान्तरोन्मुखौ भिक्षुराषाढे नास्यवाचलत् ॥१५२५॥ 1525
 अनुयाज्ञिः स दाक्षिण्यशेषाद्विहितसान्त्वनैः । तदाद्यैर्द्धामैः क्रुध्यन्न निरोद्धुमपार्यत ॥१५२६॥
 भकरोत्स्वैरिणीस्तनुतया शीलवहिकृतः । अतिरूपेषु दारेषु तस्य कोष्ठेश्वरः स्पृहाम् ॥१५२७॥
 सटां हरेः फणारत्नमहेर्ज्वालां हविर्भुजः । बालां च तस्य संस्मर्तुं कोपशान्तस्व शकुयात् ॥१५२८॥
 समं सौस्सलिना बद्धसंधिराभयकाङ्क्षिणः । सोमपालः स्वविषये नादात्तस्य प्रतिभयम् ॥१५२९॥
 उद्देजितः प्राणहरेः प्रयत्नेस्तस्य सर्वतः । तरेषां दुर्गममहीसीमान्तं सुलहरीं ययौ ॥१५३०॥ 1530
 विगर्तेषु हया शीलं चम्पायां मद्रमण्डले । त्यागो दार्वाभिसारेषु मैत्री नामस्यर्धभिणाम् ॥१५३१॥
 पीडयेत्यक्तमीर्मभूद्भूरस्ये त्वयि डामरान् । स्वामेवाभ्यर्थ्य राजानं ततः कुर्युः क्रमेण ते ॥१५३२॥
 क्षमां तद्भ्रजामोर्धयितुं सांपतं नरवर्मणः । मन्त्रिभिर्व्युक्तमित्युक्तमपि मन्त्रं न चापहीत् ॥१५३३॥
 व्रसात्पपरिवारोऽस्मद्गृह इत्यथ गृहगतः । भ्रमुरमार्यनां तस्य भृत्याः पार्थादवाचलन् ॥१५३४॥
 प्रावर्तताथ नगरे विशाञ्जिर्विमशोऽब्जलैः । छलमच्छलमे काले वरयात्रेव डामरैः ॥१५३५॥ 1535
 वीक्ष्याभ्रच्छन्नतुरैरेकैकं पार्थिवाधिकम् । सुस्सरत्प्रभापतेर्धियं मैत्रुवे तुष्टुवुर्जनाः ॥१५३६॥
 औदार्याकारताहृष्यवेवसौन्दर्यमन्दिरम् । कोष्ठेश्वरोधिकं स्त्रीणां प्रययौ प्रेक्षणीयताम् ॥१५३७॥

१५०९. ^१) Thus corr. by A₁ from 'ममगः. १५१०. ^१) Emended; A कम्पनेक्षं. १५११. ^१) Emended with C; A °जवनिक्तं लक्ष्मणं. १५२६. ^१) Emended with C; A संवदुः cf. viii. 1198. १५३०. ^१) Emended with C; A तरेषां.

- मशान्तविभवे देशे यथावुस्सववाद्यताम् । विशङ्करित्स्वन्धौघनूर्ध्वोपो दिवानिशम् ॥१५३८॥
 क्षीराया लक्ष्मकेणापि सर्वे महवराज्यतः । आनीताः पार्थिवाभ्यर्णं सैन्यार्णवमर्षकराः ॥१५३९॥
 1540 अपि भूपालवाह्म्याद्भूजाजोपजीविनाम् । प्रतीहारगृहहारप्रवेशो बहुमानकृत् ॥१५४०॥
 लवन्धुलुण्ठितग्रामतया दुर्मिसदुःसहः । व्यथोत्तरङ्गः कालोभूत्स राज्ञो धनवभिवः ॥१५४१॥
 डामरेभ्यो नृपः पारासंगृह्णन्कृतचेतवः । निनावाभ्यन्तरं वृद्धिं बाधं चापचयं जनम् ॥१५४२॥
 तिष्यवैद्यार्घदेवाया ज्ञातयो जमकबुधाम् । राजद्रोहोचितां राज्ञा विपत्तिमनुभाविताः ॥१५४३॥
 मासैश्चतुर्भिः स पितृभययाहादमन्तरम् । अनन्यशासनं राष्ट्रं स्वमेव समपादयत् ॥१५४४॥
 1545 निर्धमं नगरं पौराः सर्वसामर्थ्यकर्जिताः । अनन्तै राष्ट्रमाकीर्णं डामरैः पार्थिवोपमैः ॥१५४५॥
 बद्धमूलो नातिदूरे सर्वभारसहो रिपुः । सबाह्याभ्यन्तरा मन्त्रिसामन्ता वैरिसंभिताः ॥१५४६॥
 मन्त्रोपदेशो वृद्धस्य भैकस्यापि नृपास्पदे । अधर्मबहलाः सर्वे भृत्या श्रेहिकवृत्तयः ॥१५४७॥
 राज्यारम्भे बभूवेयं या सामप्यस्य भूपतेः । सा स्मर्तव्यान्तराज्ञातुं प्रत्युदन्तं विवेकृभिः ॥१५४८॥
 प्राप्रसङ्गात्तदिदं गुणमामोपवर्णनम् । बह्यमाणं सुबह्वशोप्यत्र तेषास्पदवर्त्यते ॥१५४९॥
 1550 पूर्वापरानुसंधानवन्धैर्दृष्टान्तवत्कथाः । नाबुद्धानिगभीराणां शक्या रसयितुं गुणाः ॥१५५०॥
 प्रत्यक्षस्य गुणाज्ञाज्ञो विचिन्वन्तो यथास्तितान् । धनीर्ष्यस्य भविष्यामो विवेकस्यानुणा वयम् ॥१५५१॥
 स्थितस्य तत्त्वविज्ञाने नान्यस्य हि पटुर्जनः । अमानुषानुभावस्य राज्ञः किं पुनरीदृशः ॥१५५२॥
 हितानां दाराणां सद्दृशस्य दुःखस्य हृदयः कथेः सोल्लेखस्य मियसकललोकस्य नृपतेः ।
 स्थितानां कोप्यत्र व्यवहितविवेकः स्वकुतूहलैरसामान्यं ज्ञातुं ह्यभगमनुभावं न कुशलः ॥१५५३॥
 भवेत्प्राप्रसरणा परिणामेष वा मतिः । कथं सर्वस्याहुतायां निष्ठायां गुणदोषयोः ॥१५५४॥
 1555 सन्त्येवास्वापि विषमाः स्वभावा होषतां जनः । येषां विपाकभयत्वमजामन्गाणयत्ययम् ॥१५५५॥
 विकासः केषांचिन्नयनविषमैर्विद्युदुदयैः परेषामुज्जतिः श्रवणकटुभिर्वीधैरसितैः ।
 न चेष्टा काप्यन्योपकृतिपरिहीना जलमुच्ये जले वर्षादन्वं गणयति गुणं नास्य तु जनः ॥१५५६॥
 गुणांल्लोकोत्तराङ्गभृष्यस्यानुभवगोचरान् । भविता पूर्वभूपालकृत्ये सप्रत्ययो जनः ॥१५५७॥
 अनुचलन्नपि स्थानाद्भुङ्क्तेन चकार सः । बिलोलांल्लोककम्पेन दिङ्नाग इव भूधरान् ॥१५५८॥
 विहरहाहिनीवृन्दा गूढं यज्ञयसंभवम् । वहन्ति तापं भूपाला और्ध्वामिषिष सिन्धवः ॥१५५९॥
 1560 भूमिभृज्जास्वतस्तस्य तेजसाप्यायितो गतः । पूर्वराजयज्ञाधन्वो भुवनेष्वपकाशताम् ॥१५६०॥
 यो यस्तं पश्यति स्वात्मसंमुखं स स सर्वतः । जानात्यवक्रोल्लिखितं देवविम्बमिवेश्वरम् ॥१५६१॥
 स्थिरप्रसादो ह्येते यत्नवादसे न स क्वचित् । भयं पुनः प्रणमतां दत्तं हरति विहिषाम् ॥१५६२॥
 कृष्टासेः प्रतिविम्बं स्वं हित्वा नान्योस्य संमुखः । नापरैः प्रतिशब्दाच्च गर्जतः प्रतिगर्जति ॥१५६३॥
 तस्य नातिशितं कोपे प्रसादे निशितं पुनः । धत्ते तीक्ष्णैकधारस्य तरवारेस्तुलां वचः ॥१५६४॥

१५३८. १) Doubtful emendation; A 'योषा'; G 'विहयो देशो and 'जोषादिवा'. १५४२. १) Thus A; C 'पौरासंग' १५४३. १) Cf. 'सुतो विक्रसापवेवसिडवैदया' (A) viii. 1305. १५४५. १) Thus A; R C 'निवासन', as apparently corr. by later hand in A. १५४७. १) Conjectural emendation; A मन्त्रोपदेशवृद्धस्य. १५५०. १) दृष्टान्त supplied by A, in space left by A. १५५६. १) Emended with C; A 'वृन्तवृत्त'.

तस्याकुजन्मनी नित्याम्लानलक्ष्मीविकासिनः । प्रभवन्स्वाभिताः कल्पशाखिनः पल्लवा इव ॥१५६५॥ 1585
 राशिं याम्भीर्षदुर्लक्ष्यमाहात्म्यमभविष्णुताम् । विवेद मन्त्रिणां लोकः सिधेवे तांश्च सर्वतः ॥१५६६॥
 मरुदस्तु प्रतीहारो न विधेहेन्यमन्त्रिणाम् । पार्श्वहुमाणामेषाख्यैषभिस्तम्भ इवोक्तम् ॥१५६७॥
 तस्योत्पाटयतः सर्वास्तृणानीवावहेलयः । स्फूर्जन्ननकसिंहोभूदशक्योन्मूलनः परम् ॥१५६८॥
 आ बाल्यास्त्रस्तुतो राक्षः स कृत्स्नव्यवहारवित् । अभृष्यस्तस्मिन्भूततनयो ह्यास्त सर्वतः ॥१५६९॥
 अद्वैधं चीनसंबन्धादिच्छतस्तस्त्रुतो मदात् । कुत्राभिधस्तस्य ततः कृतावज्ञानोन्नपाम् ॥१५७०॥ 1570
 रन्ध्रान्धेवी स तद्रोषादुपजापैः क्षणे क्षणे । सन्नौ जनके यत्नात्पुं' हेममजिमहत् ॥१५७१॥
 राक्षस्तुल्यवयःस्यौ हि जननीगाढसंस्तवान् । रान्यकाले हि सोत्सेकावास्तां तदवकाशदौ ॥१५७२॥
 सुरंगयोग्योपस्कारकानाहारादि राजवत् । अकालशावकुरुतां राजधान्यन्तरेव तौ ॥१५७३॥
 सह स्ववृद्धैः समशीर्षिका प्रभेर्न युज्यते प्राप्तसमुद्यतेः क्वचित् ।
 भित्तोन्नतेर्दुर्दुरवृन्दलङ्घनं सरोजपण्डस्य महाविडम्बना ॥१५७४॥
 तद्विस्तितामसंरुद्धपैथुनालेख्यकल्पनाः । तद्वर्मेव्यखिले चक्रुस्तद्विषः कलुषं नृपम् ॥१५७५॥ 1575
 अथ राजा विजयिनं सत्कर्तुं कम्पनापतिम् । कृतज्ञः भावणे मासि जगाम विजयेश्वरम् ॥१५७६॥
 अत्रान्तरे पिच्छेदेवादागच्छन्गिरिगह्वरे । प्राप भूरपुरव्रद्धाधीश्वरादुत्पत्तो वधम् ॥१५७७॥
 पुण्याणनाडादुत्पिञ्जकृतये पुनरागतः । व्रद्धाधिपेन गुटिकान्धेविणा स ह्यवाप्यत ॥१५७८॥
 क्षितौ निपतितः पार्श्वप्राममेकं द्विषद्भटम् । मुमुर्षुर्विशिखाविद्धजानुमर्षाणि सोषधीत् ॥१५७९॥
 प्रत्यावृत्तस्य सत्कृत्य कम्पनेशं महीपतेः । शर्यन्नितपुरस्थस्यं व्रद्धेशोरिशिरो व्यधात् ॥१५८०॥ 1580
 स वृद्धादिकामुष्टिरसुहृन्मुण्डमुहुरः । चक्रे तस्य वृद्धामर्षशोकशुक्रुविपाटनम् ॥१५८१॥
 आद्यायामेव यात्रायां जानारातिक्षयो जनैः । स निःशेषयिताशेषकण्टकानामगण्यत ॥१५८२॥
 नस्मिन्प्रविष्टे नगरं विद्रुताः केपि सागसः । प्रापुर्जनकसिंहायाः केपि कारागृहस्थितिम् ॥१५८३॥
 कैश्चित्पलायितैः शङ्कां माहिताः पृथिवीपतेः । ततः क्रोष्टेश्वरमुखाः प्राप्तिलोम्यं प्रपेदिरे ॥१५८४॥
 शमालां निर्गतः श्रीमान्कार्तिकेय कृती नृपः । तत्र तत्रासुहृद्गमं संपांमोममवाधत ॥१५८५॥ 1585
 यत्र सुस्तलभूपायाः प्रापुर्ममप्रतापताम् । तं हाडिग्राममदहत्सुज्जिर्जितविक्रमः ॥१५८६॥
 महीभुजा पीथमभिराहतः क्रोष्टकादिभिः । अथ भिक्षाचरो राज्यगृध्रुर्भूयोपुपाययौ ॥१५८७॥
 एकेनाह्ला योजनानि प्रोल्लङ्घ्य दश पञ्च च । शिलिकाकोट्टनामानं गिरिग्राममवाप सः ॥१५८८॥
 क्षुत्पिपासाकृमारातिभीतिमार्गभ्रमोद्भवम् । क्लेशं नाजीगणन्मानी धावितः स जिगीषया ॥१५८९॥
 कार्यमायाति वैमुख्यं जिगीषोर्विधुदे त्रिधौ । प्रस्थितस्य पुरोवाते रयस्वेव ध्वजांशुकम् ॥१५९०॥ 1590
 आरम्भमात्रमपि कस्यचिदेव सिद्धये कश्चित्प्रयत्नपरमोप्यफलप्रवासः ।
 मन्धात्रिणामृतमवाप्नुदधेर्मुहूर्तास्सर्किं चिराद्दिदपता न हिमात्रिजेन ॥१५९१॥

१५७९. ') Emended; A नृपो. १५८०. ') Emended with C; A 'पुरस्थस्य. १५८९. ') Emended; A विपावनम्.
 १५८४. ') Emended with C; A कैश्चित्'.

- अष्टा सरित्स्ववसतेर्जलधिप्रवेशे बेलोर्भिवेक्षणवशेन विवर्तमाना ।
 मिथैव वच्छति धियं पुनरुद्वतेति नोत्थानमस्ति तु विधिःप्रपरोपितानाम् ॥१६९२॥
 तस्य तावन्महाबलकठोरस्योदयक्षणे । सिद्धेर्विबन्धो विधिना विधुरेण व्यधीयन् ॥१६९३॥
 आयातं तमबुद्ध्या तु तस्मिन्नेव क्षणेभयत् । पृथ्वीहरानुजः प्राप्रभङ्गः कृत्वाङ्गुलिर्नृपम् ॥१६९४॥
 1595 कोष्ठेश्वरः स चावेत्य संप्राप्तं तमतिष्ठताम् । कृत्याक्षमौ ततः सर्पाविव मन्त्रनियन्त्रितौ ॥१६९५॥
 ताभ्यां स्थानेय सोन्यास्मिस्स्याजिनोऽवपरिभ्रमम् । कार्कोटद्वारमार्गेण निर्गतः सुन्दरीं वयौ ॥१६९६॥
 आसीत् तत्र प्रोक्षणद्वर्षकण्डूलदोर्बुमः । ऊष्मायमाणः कश्मीराकान्तिसंततचिन्तया ॥१६९७॥
 उदीपसलिलस्येव तस्य रन्ध्रगवेषिणः । पुरं प्रविष्टो राजापि प्रतीकारमचिन्तयत् ॥१६९८॥
 अद्वितीयस्त्वमात्येषु प्रतीहारो मदीपताम् । सुज्जेरसहमानोभूच्छलान्वेषणतत्परः ॥१६९९॥
 1600 आययावथ विजम्भावष्टम्भं बलातः प्रभोः । धन्यायजः पूतमूर्तिर्जाह्नवीजलमज्जनात् ॥१६००॥
 तदाद्याः संस्तुता राजाधिरसंभावितास्ततः । अनाप्रुबन्तोधीकारान्पर्यतप्यन्त चिन्तया ॥१६०१॥
 कुर्वाणे कार्यतस्तस्मिन्भरं पित्र्येषु मन्त्रिषु । कालप्रतीक्षाभमतामूहुंस्ते गहनाशयाः ॥१६०२॥
 प्रतीहारस्तु दुर्लभ्यसुज्जिनिर्लोठनोद्यतः । अप्रियानपि तन्प्रीत्या जघाहोमोपयोगिनः ॥१६०३॥
 व्यतीतेष्वथ मासेषु केषुचिद्वैद्ययोगतः । अकस्मादभवद्भूत्स्फीतलूतामयानुरः ॥१६०४॥
 1605 विस्फोटशोफातीसारवह्निमान्घाद्युपद्रवैः । संदिग्धाभ्युदये तस्मिन्देशः पर्याकुलोभवत् ॥१६०५॥
 इत्थं स्थितः कुलस्यैकंभर्तुः स्वामी बली रिपुः । तत्पक्षा डामरा राष्ट्रं दुष्टमेव व्यञ्चिन्तयन् ॥१६०६॥
 आयत्यां च तदात्वे च हितकृत्यं विचारयन् । राज्ञः श्रीगुणलेखाया जातमेकस्रतं शिशुम् ॥१६०७॥
 पञ्चाब्ददेह्यं पर्माण्डि सुज्जिर्भूमिपतिं तदा । त्रिकीर्षुर्मन्त्रयामास मातुलेनास्य मार्गिणां ॥१६०८॥
 इत्थं भूतस्य दुभ्रक्षुः ससूनुः सुज्जिरथ ते । पञ्चान्द्राविभिः सार्धं युस्यया मन्त्रयतेनिशम् ॥१६०९॥
 1610 लम्बरन्ध्रः प्रतीहारो धन्यायाश्च तदीरिताः । इत्यथोचंस्ततो भूरं स तथेत्यपहीय तत् ॥१६१०॥
 पूर्वप्रजासृजं इवाङ्गतवस्तुतस्वव्यावर्णनेन कुतुकं जनयन्ति तज्ज्ञाः ।
 बाला इवाल्पमतिहार्यधियश्च सन्ति प्रायो नृपा नियमभून्यमनोनुभावाः ॥१६११॥
 शौचस्थाने कृतवसतिभिः स्त्रीस्वभावालये वा निःशस्त्रो यश्चलनकुशलैर्मानसं संप्रविश्य ।
 नीतो भूतैरिव विवशनां निर्भरं गर्भवेष्टैर्भद्रं भूपात्कथमिव ततः स्यादवष्टब्धचेष्टात् ॥१६१२॥
 निर्हेतु प्रहसन्निवटः प्रविशति क्षोणीपतेरन्तिकं प्रीत्युत्कुलद्वेष किं किमिति तं पृच्छत्यनष्टाशयम् ।
 ब्रूते किञ्चिदसौ कचानथ कवन्सर्वकथं मानिनां मानपाणगुणेषु यत्सरभसं दम्भोलिपातायते ॥१६१३॥
 सविभ्रमगतागतः किमपि भाषमाणः भुतौ प्रभोर्वलितलोचनं जगदवश्वालोकयन् ।
 निजस्य मुखविक्रियाप्रणयताडनाद्यैर्विदम्ननुपहमिवाहितं नृपतिबल्लभो दुःसहः ॥१६१४॥
 1615 अपि जातु स दृश्येत निःसंक्षोभमतिर्नृपः । यो यन्त्रपुत्रक इव व्यक्तं धूर्तिर्न नर्त्यते ॥१६१५॥

१६१४. ^१) Here one *akshara* is wanting in A; *हु* supplemented with C. १६०२. ^२) Emended; A °अननं पुष्टस्ते. १६०३. ^३) Thus corr. by A, from कृतेस्वै. १६०८. ^४) Emended; A मार्गिणा. १६११. ^५) Emended; A °अत्र.—
^६) Emended with C; A °तस्य व्या°.

यतो मृत्वान्तराज्ञानाज्जातः सर्वस्वसंक्षयः । तद्यथादुष्कृते राज्ञां हा धिक्कृष्यापि क्षाम्यति ॥१६१६॥
 सुज्जिरारिग्यमन्वेहुमागच्छन्पूर्ववत्प्रभोः । विन्वस्तरक्षिणः पश्यन्नविधासमखिद्यत ॥१६१७॥
 दक्षिण्यं वामतां वानमाशये प्रतिविन्दितम् । इर्षणस्येव राज्ञः स विभाष्याभूत्पराकुलः ॥१६१८॥
 तस्मिन्नाजगृहे खेदान्मन्दीकृतगतागते । नृपतेस्तद्वतां प्रीतिं निःशेषां जह्निरे खलाः ॥१६१९॥
 मृत्वः सुज्जेक्ष्विन्नरयोप्यास्थानरिजभूः शठः । प्रतिलोम्बावहैर्भर्तुर्नन्वैरासीच्छ्रियोन्तकृत् ॥१६२०॥ 1620
 नीरोगे राक्षि रष्टः स दिष्टवृद्धये नृपास्पदे । बह्वर्षी विनिर्याय प्रार्थनार्थी गृहान्ययौ ॥१६२१॥
 न तं प्रासादयद्वाजा विद्यालबलवाहनः । आक्रम्योसी कथं नः स्यादित्युपायं स्वचिन्तयत् ॥१६२२॥
 त्यज्येत इतक्कायोसौ निराशौरनुजीविभिः । मत्वेति तदधीकारानस्येभ्यस्तूर्णमार्पयत् ॥१६२३॥
 राजस्थानात्स्रजं धन्यमुदयं कम्पनादपि । अग्निमहश्चरपतिः खेरीकार्यं च रिन्हणम् ॥१६२४॥
 इताधिकारे प्रव्यक्तवैकृते नृपतौ ततः । अल्पावशेषानुचरः सुज्जिरासीद्विधाङ्कितः ॥१६२५॥ 1625
 विमानितः पुराद्भ्रजायात्रामुद्दिश्य मानवान् । सोऽथ सुस्सलभुर्भर्तुरस्यीन्यादाय निर्ययौ ॥१६२६॥
 भीष्मक्यात्प्रार्थनाकाङ्क्षी राजधान्यन्तिके न सः । निर्गच्छन्नाजपुरुषैर्न राज्ञा वान्बहृष्यत ॥१६२७॥
 तन्निर्वासनगर्वस्य स्थापनायानुयात्रिके । प्रतीहारस्तस्य गुप्त्यै कोशारेः स्वात्मजं व्यधात् ॥१६२८॥
 निमहानुपहावस्मदायत्ताविति रक्षिणम् । पुत्रं प्रादाच्छुद्धमक्रो म' इति ध्यायन्स विष्यथे ॥१६२९॥
 निवृत्तो लक्ष्मको हारात्पर्णोत्सं शनकैरतः । अकारोपयद्व्रोहो भागिकं लोहराचलात् ॥१६३०॥ 1630
 प्रतीहारविषुष्टाय धात्रेयाय महीभुजः । प्रेमाभिधाय तत्कोट्याधीकारं च समार्पयत् ॥१६३१॥
 उत्खाय लोहरत्यागाच्छङ्काशङ्कुं महीपतेः । स प्रीष्मन्निषमं कालं राजपुर्यामलङ्कयत् ॥१६३२॥
 अमात्यकन्दुकत्रातपातनोत्पातनक्षमः । आयत्तडामरः प्राप प्रथां कामपि लक्ष्मकः ॥१६३३॥
 हारेथाकारयत्सुज्जिपतिमल्लविधिस्तथा । कृष्यमाणो राजवंशपौरुषं राजमङ्गलम् ॥१६३४॥
 अनन्यदेशजः सुज्जेः भूरो मत्कोशपोषितः । कीर्तिमेव हरेर्ध्याञ्जितीर्ष्यांकलुषो हि सः ॥१६३५॥ 1635
 खड्गवाहिसहायः स क्षुण्णः पर्यटितुं पथि । निःस्रखणोपहास्यथ तेन कार्यार्पणात्कृतः ॥१६३६॥
 कर्तुं पदठवां योग्यानामयोग्यान्प्रभवेत्त कः । तेषां गुणैस्त्वांसंयोज्जुं न शक्यं कारणैरपि ॥१६३७॥
 पदे श्रीखण्डस्यानुचितमुचिते वर्ष्मणि निजे वृषाङ्कः प्रक्षेपुं प्रभवति चिताभस्म रभसात् ।
 न तस्त्वैच्छावत्त्रिजगदुद्घापायघटनोप्यसौ तद्गन्धेन स्फुटमिह पटुः संघटयितुम् ॥१६३८॥
 तस्मिन्सुज्जिप्रतिस्पर्धामप्रौढे बोधुमक्षमे । दूतानसृजराजैर्नु सञ्जपालं दिगम्बरात् ॥१६३९॥
 निर्धरे मण्डले हेप्योप्यवापत्कार्यगौरवान् । कोष्ठेश्वरो नरपतेर्नितरामन्तरङ्गताम् ॥१६४०॥ 1640
 प्रीतिदायैस्तोष्यमाणस्तैस्तुष्टेन भूभुजा । विस्त्रब्धो नगरे तस्यौ सोऽपि लूतामयातुरः ॥१६४१॥

१६१९. ^{१)} Emended; A जह्निरेखिलाः. १६२२. ^{१)} Emended; A आक्रम्यासौ.—^{२)} Thus corr. in A from न.
 १६२४. ^{१)} Emended; A धान्ब. १६२५. ^{१)} Emended; A हित. १६२९. ^{१)} Conjectural reading; A कोष; R C कोथ.
 १६३१. ^{१)} Emended; A समर्पयत्. १६३३. ^{१)} Thus A₁; A₂ 'पाननोत्थापनक्रमः. १६३५. ^{१)} Thus A₁; A₂ सुज्जिः—
^{१)} Thus corr. by A₂ from A, बल्लेश. —^{२)} Thus corr. by A₂ from A, स्वर्धामेव हरे - विती. १६३८. ^{१)} पटुः supplied
 by A₂ in space left by A₁.

- एवं इमकदम्बैक्यं राशि कुर्वति कार्यतः । चालकैः सोमपालाद्यैः सुजिज्जिर्निन्वेथ वैकृतम् ॥१६४२॥
 प्रतिज्ञाय लतामात्रसाध्यं कश्मीरनिर्जयम् । सोमपालाय तत्राज्यं सोङ्गीचक्रवर्मानितः ॥१६४३॥
 प्रतिभुभाव तस्मै च भागिनेयीं स कन्यकाम् । धीमानश्रान्तरे सामदाने प्रयुयुजे नृपः ॥१६४४॥
 1645 शौ तावत्पाशुपौ राजकन्ययोः स्वीक्रियां तदा । रभसाद्यावकुर्वाणावदत्तामन्तरं द्विषाम् ॥१६४५॥
 वपायैर्जयसिंहस्य शकुनैश्च निरीक्षितैः । प्रेरितः सोमपालोऽप्य सुज्जेर्मन्दादरोभवत् ॥१६४६॥
 स्वयमेव प्रतीहारस्तत्र राजपुरीपतिम् । सीमान्तर्भुवमानिन्ये कन्यकोद्वाहसिद्धये ॥१६४७॥
 जातां कल्हनिकाख्यायां महादेव्यां महीपतेः । उपयेमे नृपसुतां सोमोम्बापुत्रिकाभिधाम् ॥१६४८॥
 याते तस्मिन्कृतोद्वाहे नागलेखाभिधां सुधीः । तत्स्वत्वेयीं प्रतीहारो भूभुजे प्रत्यपादयत् ॥१६४९॥
 1650 इत्थं राष्ट्रद्वये यद्वसंधौ निरवकाशताम् । प्रातः प्रतस्थे हेमन्ते सुजिज्जिपथगोन्मुखः ॥१६५०॥
 जालंधरे संबटितो ज्येष्ठपालो निनाय तम् । गाढावमाननिर्नष्टसौष्ठवं भिक्षुपक्षताम् ॥१६५१॥
 त्वयि भिक्षाचारे वैकसैन्यनायकतां गते । नेपेन्द्रो वा महेन्द्रो वा समर्थौ प्रत्यवस्थितौ ॥१६५२॥
 राज्यप्रदस्य ते यश्च चक्रे राजा विमाननाम् । तस्थुषो यश्च विषये पतिकुर्मस्तयोर्द्वयोः ॥१६५३॥
 इति संप्रेरितस्तेन देङ्गपालान्तिकस्थितेः । यियासुः सोन्तिकं भिक्षोर्भागिकेन न्यविध्यत ॥१६५४॥
 1655 अनिक्षिप्रवतोस्थीनि स्वामिनो जाङ्गवीजले । न युक्तमेतत्ते कृत्यमित्यात्रेगादशासिं च ॥१६५५॥
 खात्वा बुनद्यामेष्यामि पार्श्वे व इति निश्चयम् । स पीतकोशः कृत्यास्य ययौ प्रस्तुतसिद्धये ॥१६५६॥
 प्रतीहारकरन्यस्तसर्वभारस्तु भूपतिः । मन्दाक्रान्तितया राज्यमसुस्थितममन्यत ॥१६५७॥
 यो यो हि व्यग्रहीत् तं संधाय सविधस्थितः । तमन्वहं प्रतीहारः सानुग्रहमिवैक्षत ॥१६५८॥
 प्रगल्भमाने शास्त्रेष्वमुदयः कम्पनापतिः । अवधीच्छयना इमं प्रकटं कालियात्मजम् ॥१६५९॥
 1660 अत्रिभ्रासोत्बगान्सर्वलात्रन्याय लक्ष्मकः । निर्मर्यादाकम्पनेशमीपत्सान्वमजिग्रहत् ॥१६६०॥
 खात्वाभ्येष्यति गङ्गायां यावत्सुज्जिर्जिसूत्रताम् । यावत्कथं मया नेया कश्मीरा इति चिन्तयन् ॥१६६१॥
 तावन्मात्रान्तरव्याप्त्या राशो विज्ञाय डामरान् । भिन्नान्भिक्षाचरोविक्षद्विषलाटां हिमागमे ॥१६६२॥
 मण्डलस्यान्तरे तस्य विविक्षो रुद्रडामरः । प्रतीहारो हिमर्तुश्च निषेधा समपद्यत ॥१६६३॥
 स टिक्केन पितृद्रोहादेकान्तद्वेषिणा रिपोः । आनीतः संमतेर्दत्ताप्यायः सर्वैश्च डामरैः ॥१६६४॥
 1665 प्रतीक्षमाणो रात्र्यामिहेतुं सुजिज्जिसमागमम् । निर्भयष्टिक्कजामातुर्भागिकस्य खडापभोः ॥१६६५॥
 चाण्डालाभिधे दुर्गे वसन्नल्पोच्छ्रितावपि । दूर्तैर्विभेदमनयत्सर्वेडामरमण्डलम् ॥१६६६॥
 प्रमोदं रुद्रदां चासं द्विषां च त्रिसृजन्पुरः । व्यावर्तताय गङ्गायाः सुज्जिर्जिहितमञ्जनः ॥१६६७॥
 पूर्वविपकृते भिक्षावर्तैमथाभेदमागते । यथामुस्य महीमर्तुस्तयास्माकं भयं भवेत् ॥१६६८॥
 ध्यात्वेति सिंहदेवेन प्रार्थितो व्याजमादधे । सुज्जिस्वीकरणोद्योगे सोमपालो भवाकुलः ॥१६६९॥
 1670 सुज्जिर्जालंधरं प्रातः प्रार्थितोऽन्तिकम् । यावद्यास्वति तं सायं तद्वृत्तस्तावदासदत् ॥१६७०॥

१६५९ *) Emended with C; A स्वत्वेयी. १६५९. *) These two *pādas* have been twice written by A.
 *) Emended with C; A °जाधि. १६५९. *) Thus A; perhaps read खास्त्रैक्यम्.

मेरितो उद्युत्पालेन विविटो भागिकेन च । विरराम स तस्योक्त्या विपक्षाभयणपहात् ॥१६७१॥
 अणं देशान्तरोपान्तं तत्र भूपोपनेष्यति । एवं च दास्यस्वभीकारं मन्मुखमहितार्थनः ॥१६७२॥
 इति दूतमुखेनोक्तः सोमपालेन चान्वहम् । विपक्षौत्सुक्यमुत्सार्य तद्वैशाभिमुखो ययौ ॥१६७३॥
 उदयः कम्पनाधीशो वैशाखे तीर्णसंकटः । खड्गान्वितेन संभामं प्रत्यपद्यत भिक्षुणा ॥१६७४॥
 माक्तस्थुष्यल्पपुत्रने जाते पृथुबले ततः । तस्मिन्कोट्टान्तरं भिक्षुः प्राविशत्प्राप्तवेष्टनः ॥१६७५॥ 1675
 राजाश्च विजयक्षेत्रं निर्यातः प्रत्यपूरयत् । कम्पनेशस्य कटकं तास्ताः संश्रयबंधनूः ॥१६७६॥
 यन्त्रोपलशरासारविविधाधुधवर्षिणी । दुर्गस्थितैर्नृपचमूः प्रत्ययोध्यहमवर्षिभिः ॥१६७७॥
 पतस्त्रहमद्य भिक्षोश्च नामलक्षमद्य पक्षिषु । पशून् दुर्गजाजाजसेना वीर्यापि नाशकत् ॥१६७८॥
 द्विनैरभ्यधिके मासमात्रे यातेप्रहीततः । विदार्य मूलं दुर्गस्य धन्यः खाताम्बु संभृतम् ॥१६७९॥
 दुर्गभाजो बलासाध्या रात्र्युपायपटे धियम् । जाततद्वैरिबाधेच्छा धनलुब्धामदर्शयन् ॥१६८०॥ 1680
 बिलसर्जं प्रतीहारमथ तद्वस्तुसिद्धये । राजां डामरसामन्तमन्त्रिराजात्मजैः समम् ॥१६८१॥
 कोष्ठेश्वरत्रिहकायाः कृष्णस्थस्व विमोक्षणम् । करिष्यामो जयं भिक्षोरिति बुद्ध्या तमन्वयुः ॥१६८२॥
 पद्वत्संकटशैलामावधः कोट्टं मिनोन्नति । जितं मेने प्रतीहारो वीर्यामन्ताः स्ववाहिनीः ॥१६८३॥
 पूर्वस्थितैः प्रतीहारानुगैधाम्यत्र वासरे । भयोधि सर्वसैन्यस्व बलात्कोट्टं जिघृक्षुभिः ॥१६८४॥
 ने तावन्तोप्यहममृष्ट्या तथा तैः प्रतिचक्रिरे । नास्तीदं विक्रमेणेति यथागृह्णन्विनिधयम् ॥१६८५॥ 1685
 वीरदेहदुमायेभ्यो न्यपतन्नहमभिर्हताः । निर्यदसौघसरथाः शीर्षभमरगोलकाः ॥१६८६॥
 कोष्ठेश्वरस्य मूढत्वं निर्णुदं तत्र किंचन । स्वस्य भिक्षोर्लज्जान्याजामन्येषां च विनाशकत् ॥१६८७॥
 नास्त्यत्र मत्समो वीर इत्येतावत्प्रसिद्धये । स ह्ययुद्धोद्धतं भिक्षोर्येषाणक्षयकार्यभूत् ॥१६८८॥
 दुधुक्षुणां खड्गानां स संकटे धैर्यमादधे । कोष्ठेश्वरोऽस्मिन्नाभिज्ञौ तद्वदया डामराः परे ॥१६८९॥
 यदेतद्ब्रह्मते भूरि सैन्यमस्मद्धिताय तत् । पर्यवस्येदिति वदन्समभाव्यन्यथा च तत् ॥१६९०॥ 1690
 विजम्भभूरमुप्यारिर्यत्र कोष्ठेश्वरोऽप्यसी । अन्येषु तत्र कैवास्येत्यथ ते निधयं ह्युः ॥१६९१॥
 भूमृत्पिगृहः कार्यवशेन स्वोपवेशने । अङ्गीकृताधिकारस्तु धीमांष्टिकस्य लक्ष्मणकः ॥१६९२॥
 खड्गाधीशं महायामस्वर्णादित्यागसंभयात् । स्वीकृत्य भिक्षुदुधुक्षांबदकक्षयमकारयत् ॥१६९३॥
 आमन्दाख्यः खड्गाधीशस्यालः कृतगतागतः । नीत्या टिके प्रतीहाराभ्यर्णं भूयोऽप्यरोपयत् ॥१६९४॥
 प्रतीहारस्य टिकेन सर्वैक्यं वीर्यं डामरैः । निःसंशयं हतोऽप्यापि भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९५॥ 1695
 संरन्धास्तद्विमोक्षाय प्राहिण्वंस्ते खड्गान्तिकम् । दूतानुरीकृतस्वर्णदाना भूरिधनैः समम् ॥१६९६॥
 खड्गस्तु दध्वायुस्कोत्रं गृहीत्यास्त्राभिरुज्जितः । जानाति रक्षितान्प्राणान्भिक्षुः कोष्ठेश्वरादिभिः ॥१६९७॥
 समन्तुः प्राप्रराज्योप देहपालेभ्य दूरगः । हन्यान्मां जयसिंहस्तद्वदयः पश्यः प्रयत्नतः ॥१६९८॥
 मत्वेति तेन प्रत्युक्ता भिक्षुं शौचस्थितं गृहात् । विपाघातः फलहकं निर्गच्छेत्पूत्रिरेपि ते ॥१६९९॥

१६७१. १) Emended; A लक्ष्मणकम्. १६७२. १) Emended; A धाम्यः; C धाम्यका; cf. viii. 1624. १६८१. १) Emended; A राज्ञां. १६८२. १) Thus corr. by A₂ from A, कृष्णस्थस्व. १६९३. १) Emended; A 'दुधुक्षु'. १६९७. १) Emended with B; A ह्ययात्. १६९९. १) Emended; A भिक्षुः

- 1700 स स्वमेधोपलिनाङ्गः शेषावस्कारनर्तना । यात इत्ययसो लोके ज्ञातमानी न निर्धयी ॥१७००॥
 कोष्ठेश्वरोभ्यक्तकृत्यः सैन्यक्षोभेष्वयाक्षिपन् । कर्षं कालविदा प्राप्ते प्रतीहारेण सान्त्वितः ॥१७०१॥
 नीवी खशाघोर्दत्तायामा प्रसूषादगृह्यत । श्ववसायः प्रतीहारमुख्यैर्भिक्षुप्रमाणे ॥१७०२॥
 गच्छत्रिरागच्छत्रिध राज्ञ दूतैः प्रतिक्षणम् । अन्विष्यन्त्रिजयक्षेत्रे वार्ता पर्वाकुलोभवत् ॥१७०३॥
 नाचत्रिराहवैस्तैः साहसे दद्या वत्सरान् । कृतवत्स्यं साध्योभूत् यो वृद्धवहीमुजः ॥१७०४॥
- 1708 द्विम्बो राजानुगा द्विम्बास्तस्य भिक्षोः प्रमाणम् । साध्यमेते हि मन्थन्ते इन्त किं केव संगतम् ॥१७०५॥
 विहस्य मीयते विसं खशैरेत्य क्षणावमी । भमा नूनं प्रयास्यन्ति मुविताभाखिलाः परैः ॥१७०६॥
 पृथग्भूतः कोष्ठकोर्यं विह्वकोस्यैव बान्धवः । पते भिक्षाचरोच्छिष्टपुष्टा आभन्तरा अपि ॥१७०७॥
 को नूतनोत्र संप्राप्ते यो राज्ञः साधयेदितम् । सामी नूनमायाता सेयमस्वैव सिद्धये ॥१७०८॥
 इत्थुः शिबिरे वावज्जनास्तावद्वेष्टयत । कटकैर्मन्त्रिणां दुर्गं विकोशायुधवाहिभिः ॥१७०९॥
- 1710 एकाकी चिरसंक्रिष्टो हन्तव्यस्तस्मिन्नेखिलैः । हा भिक्षुपरिकरो बद्धो निर्लज्जैः सर्वशस्त्रिभिः ॥१७१०॥
 त एवेत्युचुरासीत् कश्चिच्छस्त्रोर्मिभिर्मलः । स्फुरयोधाक्षिप्तफरो निःशब्दः सैन्यसागरः ॥१७११॥
 व्योसोद्भवेत् वा सैन्यं लङ्घयेद्वा मृगशुतेः । दुष्टाभ्रवृष्टिरिव वा निखिलांस्वाडयेत्समम् ॥१७१२॥
 साधयेदौघैः पर्वन्ते स्वीकुर्वन्भिक्षुरायुधम् । संभ्रान्तधकितधासीदित्यन्तधिमन्तवच्छनः ॥१७१३॥
 एतावन्मन्त्रिणां सिद्धमथ प्रसूहसंभवः । तच्छान्तिः कार्यसिद्धिश्च प्रतापैर्नृपतेरभूत् ॥१७१४॥
- 1716 सैन्ये भिक्षाचरापातं पश्यत्यूर्ध्वोपितेक्षणे । कोट्टात्रिष्कृष्टशस्त्रीकः पुमानेको विनिर्धयी ॥१७१५॥
 दक्षिणैः परीतस्य नारीभिस्तास्य चिक्षिपुः । पृष्टे केपि वपुर्लोककौटुम्भाधरवाससः ॥१७१६॥
 बद्धः पलायमानोत्र सोर्यं भिक्षुरिति श्रुत्वा । उन्मुखः स जनोभ्रीषीष्टिकं तमथ निर्गतम् ॥१७१७॥
 स हि भिक्षोः कृतद्रोहस्तुमुले प्रस्तुतो बधम् । तस्माद्वाजानुगेभ्यो वा स्वस्याशङ्क्य विनिर्धयी ॥१७१८॥
 अद्रोहोस्मीति लोकस्य प्रत्ययाय चकार्षं च । कृपाणीमुदरं हन्तुं रक्ष्यमाणो निजानुगैः ॥१७१९॥
- 1720 सानुगस्यक्तमार्गा सं बिलज्ज्य मृपवाहिनीम् । अद्रिप्रसन्नवणोपान्ते मातिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७२०॥
 उच्छ्रंसिचिरसंप्राप्तैरम्भोभिर्दुर्गनिर्गतः । मायां प्रयोक्तुं प्रादेभे प्रेरितः सोम्यञ्जामरैः ॥१७२१॥
 संजातं लम्बमानार्कमहस्तद्रक्ष्यतां क्षणम् । भिक्षुः क्षपायामास्कन्दमपनेष्यन्ति डामराः ॥१७२२॥
 इति तद्वाचिकास्तीक्ष्णा नीचिभिर्मन्त्रिणां समम् । खशैस्त्वजत्रिर्दृषदो न्यदध्यन्ताहरक्षयः ॥१७२३॥
 गतः किलकितारावमुखरैः करतालिकाः । योधैर्दक्षिः सचित्रा व्यगृह्यन्ताकुलाशयाः ॥१७२४॥
- 1725 मुक्ताः स्वामिद्रुहः कृष्णगता राज्यं प्रसाधितुम् । द्विपतो मन्त्रिभिः स्वार्थो दस्वार्थान्को नु साधितः ॥१७२५॥
 राजकार्ये च भागौ च लम्बमानेभ्य लक्ष्मकः । किमेतदिति तं नीचि खशास्थालमभाषत ॥१७२६॥
 सोभ्रथात्कुम्भदास्यापि रोनुं शक्यं विकीर्षितम् । खशानां प्रत्यवस्थाता कथं तत्रास्यसन्निधिः ॥१७२७॥
 स हन्तुं वैपरीत्यं तं खशानां त्वं व्रजेत्यथ । उक्त्वा व्यसृजशानन्दं जहसे चान्यमन्त्रिभिः ॥१७२८॥

१७०४. १) Emended; A "बन्धवः. १७१८. १) Emended; A सह.—१) Thus A; perhaps read कृतद्रोहस्तुमुले प्रस्तुते.
 १७२३. १) Emended with C; A न्यदध्यन्ता. १७२५. १) Emended; A स्वार्था.

छद्मरक्षिणा राज्ञा विषलाट्टाध्वपाततः । देङ्गपालगृहा - 'शरम्भः समभाष्यत् ॥१७२९॥
 भतः प्रभाणकोष्ठेश्वालः सममगृह्यत् । प्रापेवाधैरेतदर्थं यमता दीर्घवानुराम् ॥१७३०॥ 1730
 संक्षोभाजसरे क्षत्ता ततो निःसंभ्रमोभवत् । शिक्षितं पक्षिणमिव स्वर्कं माप्यं विवेद तम् ॥१७३१॥
 स ताम्रुचे न हास्यं मे नष्टे कार्त्वेन साहसम् । सर्वनाथो हनेमुष्मिन्स्यशास्वालेपि किं भवेत् ॥१७३२॥
 अकुण्ठया भाग्यज्ञनया राज्ञः स्वाकः स्वशास्य सः । सर्वत्रियन्त्य दुर्गापाचीक्षणादीनाजुहाव ताम् ॥१७३३॥
 हस्तुनामसवः कण्ठे संदेहं मन्त्रिणां भिद्यः । स्वःस्त्रीणां प्रीतयः काष्ठां तीक्ष्णाथावदुर्गिरिम् ॥१७३४॥
 स चर्मकौपीनपटीबन्धस्तस्वामिवाङ्कितैः । इषुभिः स्वामिबस्त्वस्य ख्यापनं सर्वतो मुषि ॥१७३५॥ 1735
 स ताम्भूलाधरः सक्तिः सा केशह्रमभुवोजने । यामूदनुमुमुर्षुणां भिक्षुराजोपजीविनाम् ॥१७३६॥
 विधितान्ते ततस्तस्मिन्स तेषां लम्ब्यवर्तत । कोष्ठेश्वरादिशिबिरं तूर्णं शरणमीयुवाम् ॥१७३७॥ तिलकम् ॥
 एकैकशो लक्ष्मकेण युक्त्या स्वैः प्रेरितैर्मैटैः । टिक्कः स्वं वीक्ष्य कलितं निषकर्ताङ्गुलिं भयात् ॥१७३८॥
 स्वशैरस्मिन्नवसरे स पलायनशक्तिभिः । रक्षमाणस्तेष्वहःसु मनस्तापादभुक्तवान् ॥१७३९॥
 वीरस्ताम्यन्विलम्बेन तीक्ष्णानामाहवोत्सुकः । तस्यौ भिक्षाचरः स्वान्तमक्षयस्या विनोदयन् ॥१७४०॥ 1740
 हर्म्यप्रङ्गनमायाने तीक्ष्णलोके युयुत्सया । उत्तिष्ठता तेन दावः स्तोकशेषः समाप्यत् ॥१७४१॥
 दीप्यतः कान्तया सार्कं कामिगः छद्मरागने । प्रत्युत्थाञ्जोरिष क्षोभो नान्तस्तस्य व्यजृम्भत ॥१७४२॥
 किमद्यापि वधेन स्वाह्वानामिति चिन्तयन् । स विशासं शरावापं सासिभेनुर्भिर्भिवौ ॥१७४३॥
 सुदीर्घचिन्तागलितायामहयामलिभिः कषैः । चञ्चलचित्तपताकाङ्गुमिव वीरपटाम्बलैः ॥१७४४॥
 गण्डताण्डविताण्डिशङ्कताडङ्गुरोचिषा । चम्बोल्लेखकाम्ब्या च खोतितार्हाकिवास्मितम् ॥१७४५॥ 1745
 विलीनं चित्रचार्यन्ते विपर्ययमाङ्गिताडनम् । खोतयन्तमिवालातैः क्षस्त्रीनेत्राधरांभुक्तैः ॥१७४६॥
 कौटुम्भाधरबासोमवद्वधौताधराञ्चलैः । लोलैर्वीरहरिं वदसटाटोपमिवांसयोः ॥१७४७॥
 दृङ्गनःपाणिपादैक्यचारुप्रचुरचारिभिः । चरन्तं मण्डलैर्धिवैर्लमुषिबस्थिरक्रमैः ॥१७४८॥
 औचिस्वयोनितानां चर्यामर्लकारमहङ्कतेः । अभिमानविभूतीनां कित्योत्सेकमनस्वयम् ॥१७४९॥
 भलक्षितक्षिप्रपातं स सत्रोऽप्युन्मुखो जनः । विचरन्तं तमैक्षिष्ट भिक्षुमये विरोधिनाम् ॥१७५०॥ 1750
 राजकीजी मधोर्गता तं प्रवीरः कुमारियः । भ्रातापि ज्येष्ठपालस्य निर्यातो रक्तिकोन्वगाम् ॥१७५१॥
 हर्म्यैर्मिन्नोन्नतैस्तैस्त्रैर्विज्ञतः परिपन्थिनः । हरोधैकः शरासारैर्गार्मिको भिक्षुसंभितः ॥१७५२॥
 ते धावन्तो व्यमायन्त शरैस्तथापनिर्गतेः । वर्षोपलैः पुरोवातमेरितैरिव दम्भिनः ॥१७५३॥
 स रोडा प्रतियोधानां पापैः क्षिप्ताहमाभिः स्वशैः । क्षताङ्गो भ्रमचापद्य विरेण विमुक्तीकृतः ॥१७५४॥
 तस्मिन्प्रचलिते मार्गिः प्रविश्योच्चाङ्गैर्भेटाः । ते च भिक्षाचरादीनां सर्वे गोचरमायवुः ॥१७५५॥ 1755
 भिक्षोरेकं क्षणालक्ष्यैर्धैः पार्श्वभृतायुधम् । अथावत्पूर्वमाहाय मूलमेको बृहद्भटः ॥१७५६॥

१७२९. *) A₁ omits here two aksharas without indicating the lacuna; C देङ्गपालगृहापस्ताधारम्भः; perhaps read 'गृहा-वर्णाधारम्भः. १७३०. *) Thus A; C स जनगृह्यत्. १७३५. *) Emended with C; A राज्ञोपजी. १७३७. *) Emended; A तेषां लम्ब्य. —*) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १७३९. *) Emended with C; A दीप्यन्तः. १७४९. *) चर्यां supplied by A₂ in space left by A₁. १७५३. *) Emended; A चर्या.

- तस्य प्रहरतः भृतं भिक्षुराभितवस्ततः । शिन्वापहस्तेनावेगास्केषाञ्जघाह धावितः ॥१७६७॥
 प्रजहार कृपाया च विर्वत्याणे पतिष्यति । तस्मिन्प्रार्हतां भूयस्तौ कुमारियरक्तिकौ ॥१७६८॥
 निर्भिभागेहेते तस्मिन्निर्भिधामुधवाहिभिः । विरोधियोधिः संनदैस्त्रयो युयुधिरथ ते ॥१७६९॥
 1760 अजायन्व विविक्काथं शस्त्रसंचासिताहिताः । कोटराजगरापास्तसरबौधा इव हुमाः ॥१७६०॥
 अशकुवन्तस्तान्नु खड्गभूलाविभिर्हिषः । अपसृत्थं शारासारैस्ततो ब्राह्मणाकिरन् ॥१७६१॥
 भिक्षाचरमृगेष्वस्य भञ्जतः शरपञ्जरान् । ततो हर्ष्यात्खड्गैर्मुक्ताः पुष्टाः पाषाणवृष्टयः ॥१७६२॥
 धावतस्तस्य बोरारमवृष्टिकुहितवर्षणः । निममज्ज वक्रत्पिण्डं मञ्जुन्याथं शिलीमुखः ॥१७६३॥
 क्रान्त्वा त्रीणि पदान्याभु स पपात दिशन्धितेः । ततश्चिरप्रकृष्टं कर्म विधियतां हरन् ॥१७६४॥
 1765 कुमारियोपि बाणेन विद्धवङ्गुणवर्मना । प्रणितोप्यपतर्जुः पादोपान्तेर्पजीवितः ॥१७६५॥
 रक्तिकस्तुं शरैरेव विद्धो मर्मणि विद्वलः । सजीविनोपि निर्जीव इव भूमावुपाविशत् ॥१७६६॥
 महाकुलीनैः खदिलो हतो भिक्षुरशोभत । वञ्चावमुद्रः शिखरं पुष्पितेरिव पादपैः ॥१७६७॥
 इयतो राजवक्रस्य मध्ये हर्षनृपात्मनः । नावमानस्य मानस्य स्वभृद्भिर्क्षीः परं पदम् ॥१७६८॥
 विधाता नित्यविधुरस्तेनान्तेष्वभिमानितः । अकुण्ठेन धुवं चक्रे गृहीतात्मपराजयः ॥१७६९॥
 1770 को बराको महर्षीनां सोमे पूर्वमहीभृताम् । उदात्तेनान्तक्रत्येन ते स्वस्वामे न किञ्चन ॥१७७०॥
 अहोपुष्पिकामस्तैरारोहन्निर्भिषज्जटैः । तदवस्थस्तदातोपि शक्यायुद्ध कुमारियः ॥१७७१॥
 स्फुरन्मोहव्यमित्येव स प्रहारावशस्तथा । विज्ञाततत्त्वैरिभिर्धितस्य बहुशो हतः ॥१७७२॥
 विप्लोस्मिन्नलं मूढाः प्रहारैरिति निम्बिताः । खड्गैः प्रजहुर्बहुशो हते भिक्षौ शिषज्जटाः ॥१७७३॥
 अविधेयायुधस्त्रीप्रणवेदनयाधमैः । कैथिर्निर्जीवितप्रावो रक्तिकः शस्त्रिभिर्हितः ॥१७७४॥
 1775 वयसस्त्रिंशतिं वर्षावध मासांश्च मुक्तवान् । न वष्टान्दासितकवैष्टं दशम्या नृपतिर्हतः ॥१७७५॥
 निदानं विप्रवे दीर्घं सर्वनाशोपि कारणम् । येषां बभूव तेज्ज्वलं तुष्टुवुः सखविस्मिताः ॥१७७६॥
 नेत्रस्यन्धं भुवोः कर्म स्मेरास्यत्वं च नानुचत् । सजीवमिव तन्मुण्डं कियतीरपि नालिकाः ॥१७७७॥
 एकं व्योम्न्यविशाधिभ्रभानुं भूमौ पुनः परम् । तरेहमप्सरःखड्गं पराम्बुं च विद्वज्जडम् ॥१७७८॥
 सचिवा विजयक्षेत्रस्थितस्यामे महीपतेः । तेषां त्रयाणां मुण्डानि ततोन्येषुरुपाहरन् ॥१७७९॥
 1780 भीष्टधारज्जदन्वधशशाङ्गादिपकाशने । वृष्टचित्रस्वभावोऽभिर्यथायं पार्थिवस्तथा ॥१७८०॥
 तत्र तत्रानुतं भावं दर्शयन्भुवनानुतम् । परिच्छेद्यानुभावत्वं न केचामपि गच्छति ॥१७८१॥ युग्मम् ॥
 गार्हप्यनिहतोसाध्यः पितुर्मे वोप्यभूदिति । न जहर्ष विनष्टोयं राजकण्ठक इत्यपि ॥१७८२॥
 नाकुप्यन्मस्मितुर्मुण्डमेष धमितवामिति । वीक्ष्य भिक्षोः शिरोव्याजभावौदार्यत्वं चिन्तयत् ॥१७८३॥ युग्मम् ॥
 आकारस्यास्य संभाव्यं सखं न हेचवैकृतम् । वैशद्यं स्फटिकस्येव नार्कालोक्यतततां ॥१७८४॥

१७६८. १) Emended; A घट्. १७६९. १) Emended; A पादोपान्ते. १७६९. १) Emended with C; A भक्तिकस्तु. १७६८. १) Thus A; C "स्वभा."—?) Perhaps read "विष्णुः. १७७०. १) Thus A; B C "नामकुर्येन. १७७५. १) Emended with C; A उवैष्ट. १७७६. १) Emended; A सखविस्मिता. १७७८. १) Emended; A धार. १७८१. १) A, २. १७८१. १) Emended; A, had first written गार्हप्यस्य पितुं and subsequently corrected this to नाकुप्यन्मस्मितुं.—?) Emended; A, भावौ -- स्वपि. writing in margin भाषाया; B G O "भाषायास्तस्य". Cf. अष्टमोऽर्धस्कन्ध iii. 308.—?) A, २. १७८४. १) Emended; A "तत्रतत्र".

अस्कार्वाणभृति व्यक्तमनु यावन्महीभुजम् । हा भिक्त्वमृस्युना दृष्टं नेह देहविसर्जनम् ॥१७८५॥ 1785
 प्रसादत्रिका येन्यासपूर्वमस्योर्वराभुजः । तटस्था इव वीक्षन्ते तेषु मुण्डावशेषताम् ॥१७८६॥
 इति क्षिपीशोभितामन्यसौजन्योन्नाधिकारयन् । आदिदेश रिपोः शीघ्रं तादृशस्यान्तसक्तियाम् ॥१७८७॥
 निद्राच्छेदे च निशि च ध्यावन्तस्योदवात्ययौ । भवस्वभाववैचित्र्यं मुहुर्मुहुरभिमन्यत् ॥१७८८॥
 अपि वर्षसहस्रेण देशे दायाददुःस्थितिः । पुनं न भविता भूय इति लोकोप्यमन्यत ॥१७८९॥
 दग्ध्वा तृणं तनुं चर्चं मतनोति शण्डं वृष्टिं सृजत्युपचितोष्म दिवं प्रदह्ये ।
 वैचित्र्यसंपृष्टि विधिर्विबलेन कृत्ये न प्रत्ययः कचन चञ्चलनिधयस्व ॥१७९०॥ 1790
 कृत्यं निर्दर्यं विभास्यै धीरस्वावधतो मनः । विधिर्विधते दीर्घान्यकार्यभारसमर्पणम् ॥१७९१॥
 आरोदुं प्रथमस्व दीर्घदमनपचङ्गमस्याङ्गिणा नो संव्यज्यत एव पादकटकौ वावद्वितीयोत्थिलः ।
 बाहस्यासनरक्षिणः कलयती भारावतारात्प्रख्यान्यारोहेण परेण तावदसहाधिष्ठीयते वृष्टमूः ॥१७९२॥
 एवमेव क्षपामात्रं राज्ये निःशुभतां गते । शोकमूको नृपस्यायं प्राविशालेखहारकः ॥१७९३॥
 वृष्टः सभ्यैः स संभान्तैर्यस्मिन्नेषाङ्गि भूपतेः । यातो भिक्षाचरः शान्तिमरतिर्दत्तदुःस्थितिः ॥१७९४॥
 भान्ती लोहुरगिरी बद्धौ हैमातुरी पुरा । न्वस्ती सुस्सलभूपेन यौ ती सलहंणलोठनी ॥१७९५॥ 1795
 ज्येष्ठे मृते कोहृमृत्यैः कनिष्ठं लोठनं दृष्टात् । तमिहाद्य प्रियाभायामभिषिक्तमभाषत ॥१७९६॥
 घनभातृद्धीर्द्धी राज्यार्थिः सह पञ्चभिः । निर्यातं बन्धनादूचे कोशेषु स तमीश्वरम् ॥१७९७॥
 दूवेन मुषेदाकन्देप्रसारितभुजः पतेत् । स्वप्यादिहृन्ने निःस्पन्दरक्तं गच्छेदय ध्रुवम् ॥१७९८॥
 दीर्घदोःस्वप्नान्नाशिममृदुकृतमना नृपः । असी तत्कालनिपतद्दुर्वातावज्जूर्णितः ॥१७९९॥
 इति संभाष्य दिक्पत्तैरपि साकूतमीक्षितः । नाकाराचारवेष्टाभिः प्रागवस्थां जही नृपः ॥१८००॥ 1800
 न ह्यनन्याभिभूतेन सर्वतोसङ्घवर्तिना । तादृशा वैशासेनान्वः सृष्टपूर्वो हि भूपतिः ॥१८०१॥
 पित्रास्य यद्गलाघटं राज्यं भूयः प्रसाधितम् । अनेनापि हताराति निहितं पैतृकं पदम् ॥१८०२॥
 हारितौ दुर्गकोशौ ती नष्टनामापि दारकः । दायादशेषो यत्रैको निर्धनो वीतमान्धवः ॥१८०३॥
 धनमानान्तकृद्दुरिवर्षान्म्यसनमादधे । उपद्रवप्रिये देशे तत्रैकस्मिन्नेतेरिते ॥१८०४॥
 मित्रदुर्गार्थसंपन्नाः योज्जताः वञ्चिरोत्थिनः । भिक्षप्रकृतिकं कौशुम्यमेतच्च मण्डलम् ॥१८०५॥ 1805
 तादृक्किंकवनिस्तीर्णमाहात्म्यस्य महीपतेः । धैर्येण स्पर्धितुं जाने राघवोपि सलाघवः ॥१८०६॥
 प्राक्पोषितं हि साक्षाज्जदाने निर्वासने च तम् । तुल्यानुभावमस्मार्थीस्मितैव गणयन्मुणान् ॥१८०७॥
 आहृतस्याभिषेकाय त्रिसृष्टस्य वनाय वा । न मया लक्षितस्तस्य स्वल्पोप्याकारविभवः ॥१८०८॥
 कान्तेषु कामनान्तेषु सकान्तं सानुजं च तम् । भूयः भियं प्रतिभुस्व स्यातु सावधि सोभ्यधात् ॥१८०९॥
 एकक्षणानुभूतेस्मिन्संबद्धे ह्रस्वदुःखयोः । ईदृक्कसहशाभेदाह्नवोरन्तरं महत् ॥१८१०॥ 1810
 नियतं निदपादानां शक्तिं दर्शयितुं जने । नानोपकरणमामं संनद्धोस्वाच्छिनद्विधिः ॥१८११॥

१७८८. १) च omitted in A; supplemented with C.— २) Emended with O; A °कान्तवौ. १७९०. १) Thus corr. by A, from °क्षिण विर. १७९२. १) Emended; A दीर्घवर्ण. १७९५. १) Emended; A सुन्दर. १८०१. १) A °कोषी. १८०५. १) Emended; A °तेत च.

- अत्यहुतानि कृत्यानि वक्ष्यमाणानि भूपतेः । कोमुष्य बहु मन्थेत सामध्ये सति संपशाम् ॥१८१२॥
 धैर्याम्बिना कार्यशेषं ज्ञानुं राज्ञा सविस्तरम् । पृष्टोय कोट्टवृत्तान्तमाचक्षौ लेखहारकः ॥१८१३॥
 उत्सृज्य भागिके कोईं प्रयाते मण्डलेन्दुरः । तुम्रोद्योगोभवद्गुप्तौ प्रेमा संपत्पमजधीः ॥१८१४॥
 1815 मण्डनाभयवहारकीभोगैकामो मदीभया । स वृत्त्या भृत्यवैमुक्त्वाधाव्यामभ्यं व्यवाहरन् ॥१८१५॥
 कुल्यानुकम्पिना दृष्ट्युत्पाटनदेः स वारितः । देवेनं नादाद्वद्वानां काञ्चिद्वशाक्षमां क्लियाम् ॥१८१६॥
 मायाप्युदयनो नाम कावच्यः स्थूलबाडिष्ठतः । मानिकश्च प्रतीहारो बद्धमूलस्य मन्त्रिणः ॥१८१७॥
 पुत्रो भीमाकरस्येन्दाकरश्चात्रान्तरे समम् । बुभुक्षवस्तत्र तत्र वधं प्रेम्णो व्यचिन्तयन् ॥१८१८॥
 अलस्यो हन्तुमप्राप्तवसरैस्तैः कदाचन । कोट्टादद्वालिकां कार्यवशादवदुरोह सः ॥१८१९॥
 1820 कश्मीरेभ्यो नृपेणाल्पावशेषप्राणवृत्तिना । प्रैषि शासनमेतादृशिति प्रत्ययसिद्धये ॥१८२०॥
 कोट्टौकसामशेषाणां गूढलेखान्बिधाय ते । निबद्धसंविदः पूर्वमभिषेच्यस्य भार्यया ॥१८२१॥
 दृष्ट्वा दुर्गादिनिगडं कृत्वा न निशि लोटनम् । सिंहराजस्वामिविष्णुपासादाभ्युपेक्षयन् ॥१८२२॥ तिलकम् ॥
 शरदाख्या बभूरेका कापि सुस्तलभूपतेः । तत्र स्थिताभवत्सुदा तेषामनुमतयदा ॥१८२३॥
 तदपितैरयोयन्त्रभङ्गमैर्यलानि ते । कोशाच्चिचार्य पर्याप्तं कोशरत्नादि जह्निरे ॥१८२४॥
 1825 सभृत्यैः समभिस्तत्तत्साहसं ह्यमदकृतम् । दानेन त्याजिता या सा चण्डालैः प्रतिकूलता ॥१८२५॥
 मेरीतूर्याविविधैर्विभिर्भिद्राः कोट्टवासिनः । कृता राजोचिताकल्पमपदयस्य लोटनम् ॥१८२६॥
 भर्तृपूर्वतारुक्षोदात्तरेवः स विस्मयम् । निन्द्ये जनासृपामास्वयोगो द्वैषैः प्रकाशितः ॥१८२७॥
 प्रेम्णः पार्श्वस्थितस्नाभ्यामानयेःरकोन्तिकम् । तस्यैवौ स्वभुवश्चर्मपासिकाख्यौ च टकुरौ ॥१८२८॥
 तदास्ययाहितास्कन्दभङ्गस्तेषामशेषतः । रात्रिशेषश्च चन्द्रांमुत्परीपाण्डुरशीर्यत ॥१८२९॥
 1830 प्रातः प्रेमाय बुधोर्ताभरणेणोष्णशरुणः । संताप्यमानधोष्णांभुकरै रोडुमुपाययौ ॥१८३०॥
 तं प्रतीतीतलप्राप्तं नियतैर्वैरिसौनिकैः । पराङ्मुखीकृतं वीक्ष्य चलितोस्त्वान्तिरुं प्रभोः ॥१८३१॥
 भुत्सेति भुभृत्वरया लुल्लं लोहरमन्त्रिणम् । त्रिससजोदयहारपतिमानन्दवर्धनम् ॥१८३२॥
 भूमिद्वौ तौ हि कोट्टस्य त्रिभेदानन्ददेशजौ । सोल्वाद्यत्वादिरन्ध्राणां लक्षगात्रहणक्षमौ ॥१८३३॥
 प्रथिष्ठश्च पुरं दृष्ट्वा प्रीतिदायार्थिभिः शिरः । भ्राम्यमाणं भटैर्भिक्षोराक्षिप्यैतानदाहयत् ॥१८३४॥
 1835 राणादेशादसंरुद्धैः स्त्रीभूयिष्ठैरसौ जनैः । नम्रा पैतामहं देशे दह्यमानोन्वशोच्यत ॥१८३५॥
 काले वीष्मोदयोद्विक्तभानौ ह्यविषमे नृपः । सिद्धिमभ्रधानोपि प्रहिणोति स्म रिच्छणम् ॥१८३६॥
 स शीर्षस्याभिभक्त्यर्थेनैस्पृष्टादिगुणोज्ज्वलः । तेन ह्यमोघप्रारम्भः समभाधि जिगीषुणा ॥१८३७॥
 भवितव्यतया इत्तव्यामोहः प्रेरितोय वा । शत्रुमात्थैरभूद्भृत्स व्यक्तायुक्तमन्त्रितः ॥१८३८॥
 हीनोर्थदुर्गामात्थैर्यक्षिर्बहुव्यस्य वैरिणः । अनुमेने कृतात्भीन्मृत्यान्वीष्मोरुमणे क्षणे ॥१८३९॥
 1840 उदयः कल्पनाधीशो राज्ञोभे पर्याशिष्यत । सर्वामात्याः प्रतीहारमन्वगच्छन्पुनः परे ॥१८४०॥

१८१३. १) A कोट्ट. १८१३. १) Emended with O; A दृष्ट्युत्पाटन. — १) Emended with C; A देवेनाद्वद with haplography.
 १८१८. १) Emended; A विन्मयत् १८२२. १) Emended; A वैषयन् — १) A, B. १८२९. १) Emendation doubtful; A
 तावामा १८३०. १) Emended with C; A शीर्ष.

राजात्मजहारोहडामरामात्यमिभया । दैर्घ्यं तन्सेनयावापि सर्वसामध्युदप्रया ॥१८४१॥
 विष्टकचहलिकानिविष्टकटको दिशः । संमहीतुं प्रवृत्ते सर्वोपायैर्विरोधिनः ॥१८४२॥
 लुक्कावयः फुलपुरे कोडोपान्ताश्रये स्थिताः । मयभेदाहवयपाय्यकम्पमनयन्निपून् ॥१८४३॥
 वृत्तस्तस्मापतिर्वेदे लोठने तस्त्वामहात् । यस्मै प्राक्यस्तलेखाख्या बहुस्थलंपराभुजे ॥१८४४॥
 साहायकाय प्राप्तस्य तस्य सैन्यैर्हिवधम् । भूराभिपत्य युद्धेषु प्रत्यमाहि प्रतिक्षणम् ॥१८४५॥ 1845
 तेषूपददराष्ट्रेषु भयदोलायमानधीः । अङ्गीचक्रे नरपतेर्नति दण्डं च लोठनः ॥१८४६॥
 यथावत्सिद्धमफलारब्धीनामच दुःसहे । काले व्यावृत्तिरस्माकमुचितास्मिन्नलाशया ॥१८४७॥
 छारदारम्भसुभगे क्रमात्काले बलोर्जिताः । अथारब्ध विधास्यामः सर्वारम्भेण शोभनाम् ॥१८४८॥
 इत्यन्वहं लक्ष्मक्रेण प्रहितं नादधे नृपः । अन्ये च मन्त्रिणो मन्त्रं शाघादभ्यर्णकार्तिनः ॥१८४९॥ तिलकम् ॥
 सर्वधिकार्युदयनः प्रतिभुस्व धनं बहु । साहायकार्यमानिन्धे सोमपालमपि प्रभोः ॥१८५०॥ 1850
 अपाङ्केयः स, संबन्धमदोपि धनलुब्धधीः । वृद्धति स्म महाश्यापन्निसमाय महीभुजे ॥१८५१॥
 बहर्षदो लोठनश्चेत्किं मे संबन्धपेक्षया । अन्यथा भवतामस्मीत्यन्यान्वदयामि कैतवात् ॥१८५२॥
 इम्ममित्यभिसंधाय सोमपालोभ्युपाययौ । समर्पणे हेतुरासीत्सुज्जेर्ष्याजे कियानपि ॥१८५३॥ युग्मम् ॥
 स हि भिक्षाचरौन्मुख्याविचार्यानायितो यदा । सोमपालमुखेनोर्षीभुजा राजविसर्जितः ॥१८५४॥
 दूतः प्रार्थयमानस्य तस्यार्थान्प्राकमतिभुतान् । कणिकस्योत्तमर्गेभ्यः प्रदातुमनुबभूव ॥१८५५॥ 1855
 तदा भिक्षाचरं जानन्हतकल्पमनेन नः । व्यसनप्रशमे कोर्य इत्यवज्ञां प्रकाशयन् ॥१८५६॥
 मदेन न हदौ किञ्चित्तोष भिक्षाचरं हतम् । श्रुत्वा निरुपयोगं स्वं राज्ञो ज्ञात्वा सशोकताम् ॥१८५७॥
 यावदेकाहममज्झोहरण्यसने भयम् । तावद्विशम्य संगामोत्सेको भूयोपि मन्युमाक् ॥१८५८॥
 लोठनं बद्धसंधिं वः करिष्यामीति भूभुजः । उक्त्वा दूतं लोठनेन दापयिष्यामि कान्चनम् ॥१८५९॥
 युग्मभ्यं कथयित्वेति सोमपालं विकीर्षितुम् । बलितामबलत्वं च सर्वेषां स्वार्थसिद्धये ॥१८६०॥ 1860
 समं सोमेन तस्सैन्यमध्यप्रस्थित्यलक्षितैः । मितैरनुगतो भृत्यैर्घोरमूलकमासदत् ॥१८६१॥ कुलकम् ॥
 यद्गानौचित्यदुष्पांशुवर्षदूषितकीर्तिना । भोगलुब्धतया तेन हता चित्तसत्त्वता ॥१८६२॥
 तुषारशर्करामुञ्जलपानाद्दुर्जरम् । त्यक्तुं भोज्यं मृदु किञ्च काश्मीरं न शशाक सः ॥१८६३॥
 सतुषं शुष्कसक्कादि बहिर्भोक्तुमपारयन् । यैस्तैरुपायैः काश्मीरान्पवित्रिभुरतोभवत् ॥१८६४॥
 काश्मीरिकाः कार्यशेषमदृष्ट्वा धीमशोचिताः । आकर्ण्य च तदापातमाकुलत्वमशिंभियन् ॥१८६५॥ 1865
 भुञ्जामिर्मृष्टमांसानि पिबेद्भिः पुष्पगन्धि च । प्रनीहारापतो हारि मार्हिकं लघु शीतलम् ॥१८६६॥
 भानेष्वामो जवात्सुज्जिमाकृष्य इमभु संयुगे । इत्थं विक्रत्यनैस्तैस्तराहोपुरुषिकाः कृतः ॥१८६७॥
 काश्मीरकैर्भित्तैर्धुक्तं खड्गैः सैन्धवकैरपि । अभिषेणयितुं शेकुर्न तेत्युद्यमिनोपि तम् ॥१८६८॥
 भ्रातृव्याव च मुख्याय भूभुजां च करार्पणम् । विद्वेषो जयसिंहाय वरमित्यभिमामिनाम् ॥१८६९॥

१८४१. १) Emended with C; A सर्व. १८४२. १) Emended; A सर्वोपायैर्वि. १८४४. १) Emended; A 'वेदो.
 १८४५. १) Emended; A 'लायय; C 'लाययः. १८४९. १) Emended; A प्रत्य. — १) A, ३. १८५२. १) Emended with C; A
 'स्तीत्यन्व', with haplography. १८५३. १) A, २. १८५५. १) Emended; A 'मामस्वार्थान्प्रा', omitting two aksharas; C
 'यानस्य सानर्थान्प्रा'. १८५९. १) Emended; A 'मन्त्रप्र'. १८६५. १) Emended; A 'विश्वजन्'. १८६६. १) A 'पिबेद्भिः'.
 १८६८. १) Emended; A 'तेत्युद्य'.

- 1870 बह्वर्थमर्धमानेन लोटनेन तिरस्कृतः । सोमपालः प्रियं किञ्चिद्राजपते न्यदर्शयत् ॥१८७०॥
 मयि भ्रुवसैन्यानां व्यवाणां वैरिविग्रहे । सज्जे हिताय त्वं रन्ध्रमन्विष्यसि किमाभितः ॥१८७१॥
 इति निर्मलितस्तेन सुज्जितः स्यादंक्रियोचितः । सर्वानुलङ्घय संनद्धो राजसैन्यप्रहम्बत् ॥१८७२॥
 जरटाबाहसंजातशीतज्वरमहाभयः । वक्ष्यिमीमयोस्थाप्य विद्वद्वी निशि लक्ष्मकः ॥१८७३॥
 विसृष्टदूताः कटकं वष्टं वक्तुं पभोर्भुतम् । केचिदन्वसरन्सुज्जितं सैनिकास्ते जिघांसवः ॥१८७४॥
- 1875 पारेणैकेन भूपालसैन्यमन्येन वैरिणः । वर्त्मनः अधदुर्गस्य तुल्यमेव प्रतस्थिरे ॥१८७५॥
 शारम्बरपथं वैरिवद्वं त्यक्त्वा यिवासवः । स्वोर्ध्वा कालेनकाष्ठयेन संकटेन तदन्तिके ॥१८७६॥
 तस्मिन्नहन्यस्त्वलिता वनिक्तावासनामनि । पामे सैन्या न्वविक्षन्तं लोकैरुक्त्वावधैः समम् ॥१८७७॥ बुग्मम् ॥
 भनुपस्थाधिनोभ्यर्णपामकेष्वपि बुद्बुदुः । भुक्त्वा पीत्वाथ ते निन्युर्मिशार्धमकुतोभयाः ॥१८७८॥
 अधापार्तं विहिषद्भिः स्वस्य भावयितुं हुतम् । क्षोभभृत्सुज्जितरभ्येत्य तूर्यघोषमकारयत् ॥१८७९॥
- 1880 क्षणदाशेष एवाभु पलायां चक्रिरे ततः । तैस्तेः शैलपथैः सेना निरवष्टम्भनावकाः ॥१८८०॥
 चित्राम्बरणि मुष्णद्भिः प्राहेत्यज्यन्त मन्त्रिणः । भूपकर्मैर्गण्डशैला नानाधातुवैरिव ॥१८८१॥
 लुण्ठमानाधमूस्त्रातुं नादधे कश्चिदायुधम् । तदा तु येन वा तेन स्वात्मा नांन्यस्तु रक्षितः ॥१८८२॥
 उत्सृष्ट्य लङ्क्यन्तोद्गीन्केपि शोणाधरांभुकाः । रक्तस्किजो गतौ प्रापुर्मर्कटा इव पाटवम् ॥१८८३॥
 केष्वाम्बरपरिस्थागविकचशौरविग्रहाः । हरितालशिलाखण्डा इव वातेरिता वयुः ॥१८८४॥
- 1885 भूल्लेषेणुवनाकीर्णैः शैलैरङ्कशविग्रहाः । केपि आसोत्थपूस्काराः करिपोता इवाव्रजन् ॥१८८५॥
 किं नामोदीरणैर्मन्त्री स नासीत्तत्र कथन । तिरश्चेत्त्रं विपर्यस्तधैर्यैर्धैर्ने पलायितम् ॥१८८६॥
 भृत्यस्कन्धाधिकदोष गवच्छन्मूढः प्रधावितुंम् । प्रतीहारो द्विषोधिर्दुरास्कैश्चिद्यलोक्यत ॥१८८७॥
 निरंभुकः स स्वर्ध्वाभुकचत्केयूरकुण्डलः । प्रतिज्ञायानुसज्जे तैः सर्वप्राणप्रधावितैः ॥१८८८॥
 अहमाहतेन भृत्येन त्यक्तः स्कन्धाहृषत्सनः । स निस्पन्दवपुस्तिष्ठस्रैरपाहि महाजघैः ॥१८८९॥
- 1890 नववन्धनशोकार्तशारिकाकृशविग्रहः । स - लंगलिरिव व्यञ्जद्विषः संकुचितेक्षणः ॥१८९०॥
 बद्धस्य मे मानधनप्रहर्तुर्वैशसान्तरम् । इतोधिकं धुवं सुज्जितविदध्यादिति विन्तयन् ॥१८९१॥
 स्कन्धेधिरोप्य निःशेषीकृतप्रवारभूषणः । नदद्भिः सोपहासं तैः सुज्जेरथं ध्यनीयत ॥१८९२॥ निलकम् ॥
 प्रच्छाद्य सख्यन्धकं सौभुकेनैव नोर्धितः । बृहद्वाज इयेत्युक्त्वा तस्मै स्वान्ध्रंभुकान्यदात् ॥१८९३॥
 प्रावारिताम्बरं कृत्वा ह्यारूढं च तं पुनः । धैर्येणायोजयत्किञ्चैर्धैर्योभिः परिसान्त्वयन् ॥१८९४॥
- 1895 निलुण्ठिततुरगासिकोशैः परिवृतः खड्गैः । ततो गृहीत्वा तं श्रीमान्सोमपालान्तिकं ययौ ॥१८९५॥
 इमा ध्योन्नाङ्गनाक्रीडसञ्जितरलविधमाः । भाग्यमेवानुयायिन्यः स्यान्निन्यः कस्य संपदः ॥१८९६॥
 आराधनधिया स्वैर् यस्यामेभोजि भृत्यवत् । गवाणि कुङ्कुमालैरुपाचरन्त च स्वयम् ॥१८९७॥

१८७१. १) Emended; A अहृत्. १८७६. १) वका written by A, in space left by A₁. १८७७. १) Emended; A न्वविक्षन्तं.— १) A, २. १८८१. १) Emended with C; A नानाधातुवैरिव. १८८२. १) Conjectural reading; A स्वान्ध्रंभुकान्यदात्. १८८६. १) Emended, A तिरश्चेत्. १८८७. १) A स्कन्धा.— १) Thus corr. by A, from प्रधावितुम्. १८९०. १) A कृशवि.— १) Thus A without indicating the lacuna; perhaps read गवच्छन्ति.— १) Thus A₁, apparently corr. from न्वविक्षन्तः; doubtful. १८९२. १) A, ३. १८९३. १) Emended with C; A उपचरन्त.

- सोमपालादिभिः प्रैः स मासैरेव पञ्चषैः । तेषामने तथाभूतस्तिष्ठंलोकैर्व्यभाव्यत ॥१८९८॥
 सुसोपि पलितचेतोपान्तव्यामाननः परैः । वनौका इव बन्धोभूष्णोकमूको वनान्तरे ॥१८९९॥
 अर्पितं सुजिना सोमपालः स्वीकृत्य लक्ष्मकम् । जानन्पृथीताम्कश्मीराजिजराष्ट्रं न्यवर्तत ॥१९००॥ 1900
 लोटनस्थान्तिकादेश्य स मूर्त्तिकादिभिः । पतिभुस्य प्रभूतार्थैः प्रतीहारमवाप्यत ॥१९०१॥
 कश्मीरा हि प्रतीहारशिक्षापक्षानुयायिभिः । तदा न कैरमन्यन्त संभाष्या डामराण्डजैः ॥१९०२॥
 लुभेनापि प्रतीहारावत्तं राष्ट्रं अप्रभुणा । भूरि चादिच्छना विसं राडोकारि न तेन तत् ॥१९०३॥
 भद्रमानेस्वमात्येषु प्राप्तेषु नगरं नृपः । हारिते च प्रतीहारे च धैर्यैरपर्यहीयत ॥१९०४॥
 प्रैः सैन्यसैरैरैराज्यं पुरा भिक्षाचरोकरोत् । यैश्चाप्युत्कृष्टपिते राष्ट्रे वृत्त्यावर्तिष्ठ सुस्तलः ॥१९०५॥ 1905
 मृभृता संगृहीतानां शीतञ्जरचना ततः । तेषां दश सहस्राणि योधानां निधनं ययुः ॥१९०६॥
 विरराम तदा देशे न मुहूर्तमपि क्वचित् । बान्धवाकन्दतुमुलं प्रेतबाद्यमहर्निशम् ॥१९०७॥
 शेरधर्मवृषिभान्ताशेषव्यवहृतिस्थितिः । सौनुत्साहहतः कालो नष्टराज्य इवाभवत् ॥१९०८॥
 नानादिवन्तरायतैः प्रमैः काश्मीरकैरपि । लोहरेय प्रवृद्धिं राजहारमजायत ॥१९०९॥
 काकतालीबसंभामलोकोत्तरनृपश्रियः । अकुण्डा लोटनस्थासीत्स्फूर्तिर्विस्रपतेरिव ॥१९१०॥ 1910
 तस्याकारपरिकेशवैशसाभिन्नवृत्तयः । भोगेणवाद्या भ्रातृभ्यभृत्यपुत्रावयोभवन् ॥१९११॥
 नास्थानवर्षीं स्थावे वा बद्धं छष्टिर्विभूतिमान् । स वयःपाकनिष्क्रमेभ्यवहारो व्यभाव्यत ॥१९१२॥
 छाया निरङ्कुशमतिः स्वयमातपस्तु छायाञ्चितः शतश एव निजपसङ्गम् ।
 दुःखं हृत्वेन पृथगेवमनन्तदुःखपीडानुबेधविधुरा तु हृत्स्य वृत्तिः ॥१९१३॥
 तादृगभ्युदयावापेर्मासे न्युनेधिके गते । एकस्रनोः हृतो दिव्हो लोटनस्य व्यपद्यत ॥१९१४॥
 तमेकपुत्रा शोचन्ती शोकशकुन्ताशया । ततः प्रपेदे प्रलयं मल्ला लोटनवल्लभा ॥१९१५॥ 1915
 पक्ष्यामभिन्नभावायां गुणज्येष्ठे तथात्मजे । विपक्षे स तथा लक्ष्म्या न कृत्यं किञ्चिद्वैक्षत ॥१९१६॥
 निःक्षेहस्वस्य भूपालहृलभस्य विजृम्भितम् । मोहनी वा श्रियः शक्तिर्यदशासीत्पुनः हृत्सम् ॥१९१७॥
 अकारयन्निर्धेनोपि तथा वृद्धस्य कालवित् । लक्षीः षट्त्रिंशता मोक्षं लक्ष्मकस्य क्षमापतिः ॥१९१८॥
 दिष्टवृद्धिपरिक्षिप्तपुष्पवृष्टी जनैः पथि । तस्मिन्प्राप्ते न कोष्ठासीद्वाशा प्रत्याहतां श्रियम् ॥१९१९॥
 स लक्ष्मीमहिमक्षिप्रविस्मृताभिभवमथः । प्रभवन्पुनरेवासीन्निप्रहानुपहक्षमः ॥१९२०॥ 1920
 धनप्रलोभनिर्देष्टवर्त्तव्यमपाटवः । सुजिः साचिव्यमव्याजं भेजे लोटनभूपतेः ॥१९२१॥
 दक्षवाग्भागिकसुतामविश्वासमपाहरत् । स तस्याद्यप्रियापायदुःस्थितिव्यथया समम् ॥१९२२॥
 अभ्यर्थ्य पार्थिवं पद्मरथं प्राणीतवाङ्कती । तस्य सोमलदेव्याख्यामुहाहाय तदात्मजाम् ॥१९२३॥
 एवं प्रधानसंबन्धिर्बद्धमूलं विधाय तम् । सोव्याहतस्य साचिव्यप्रहस्यानृष्यमाययौ ॥१९२४॥
 अचिन्तयच्च कश्मीरमवेशं डामरादिभिः । बद्धशः प्राध्वमानेन प्रेरितो नवभुभुजा ॥१९२५॥ 1925
 इत्थंभूतं कृतैक्यं च समं सोमान्तभूमिपिः । अथ कलयितुं शत्रुं नीतिं प्रायुक्तुं सौस्तलिः ॥१९२६॥

१९०३. १) Emended, A लक्ष्मि. १९२१. १) व omitted in A; supplied with C.

- तद्योदयहरपतितस्वारम्भे गभीरधीः । अलुप्तसखः सुख्यस्वं शरितरविदामनात् ॥१९२७॥
 तत्रत्यः स हि निर्गद्यसर्वस्वोपार्थितोदितः । शानमानादिभिः स्वामिकृत्वे विस्वोदितोभवत् ॥१९२८॥
 वनप्रस्थाभिधे स्वाने लोहरादुरने स्थितः । भविसोऽपि संप्रामैर्भेदं निन्द्ये द्विपङ्कलम् ॥१९२९॥
 1930 कटाक्षिताभिमावेदिमन्मिभ्या तभ्येन वा दधुः । भवं लोठनभूपालान्माभिकेन्दारकादयः ॥१९३०॥
 दन्तव्यांशक्रिकानस्मान्मुञ्जौ स्वस्ताशयो नृपः । वेत्ति तत्प्रेरणेनासी तदाद्यङ्घ्रिपतेति ते ॥१९३१॥
 संजाते सहजाखवायां रास्यां सुस्तलभूपतेः । कुर्मो मल्लार्जुनं भूपं लोहरेस्मिन्दिताव वः ॥१९३२॥
 तस्येमाणमिवाकस्मादभिसंभत् लोठनम् । संदिदेशाव ताग्भीमाञ्जयसिंहो महीपतिः ॥१९३३॥
 व्याजेव राज्ञा संदिष्टं तत्कोई स्वीचिकीर्षुणा । प्रतिभुतमविश्वस्तैस्तस्मिस्तैश्च तथैव तत् ॥१९३४॥
 1935 मल्लार्जुनं लोठनीयं ज्ञात्वा मारुत्वाक्रिकम् । तदाद्यान्भानृत्स्नूस्वाशक्रिकामप्यवन्धयत् ॥१९३५॥
 भवदद्यातनूजेन शङ्कां सीस्सलिना भणत् । परं विप्रहराजेन प्रातिहार्यमजिपहत् ॥१९३६॥
 राजा ध्याजात्पितृव्येण बद्धसंधिरुपाविवत् । तत्परे शरितं राज्यं तैस्तैः स्वीकर्तुमुद्यमैः ॥१९३७॥
 विश्वज्य भूरं निष्कम्पराज्यः सुउज्जेः परिभ्रमात् । सासान्कांक्षिदसंभोभो वृत्त्यावार्तिष्ठ लोठनः ॥१९३८॥
 सुञ्जिः पश्यथापस्वं प्राकन्यामानिनाय वाम् । अनुदाया विवाहाय तस्यां मातरमगताम् ॥१९३९॥
 1940 आकर्ष्य तेजलादीनां प्रसङ्गेस्मिन्सगीरवाम् । सामात्यो दर्पितपुरं कृतप्रत्युद्रता ययौ ॥१९४०॥
 माञ्जिकाथैरथ मापरन्धैर्मिगत्य बन्धनात् । मल्लार्जुनः कौहराज्ये संहृत्तैरभ्यविष्यत् ॥१९४१॥
 वहुदैः प्राग्बहानीतैः प्रतोलीतलमागतान् । भृत्यांस्ते सिंहभूमर्तुः प्रविशिक्षुच्यवारायन् ॥१९४२॥
 पष्ठेभ्ये लोठनः भुङ्क्त्वयोदद्यां स फाल्गुने । यथायुज्यत राज्येन तथैवाभु व्ययुज्यत ॥१९४३॥
 अनूदां कन्वकां मूढः संपदं चाप्यवीकृताम् । प्राप्तां परस्य भोग्यत्वं भाग्यहीनः भुशोच सः ॥१९४४॥
 1945 अटिस्वाहालिकादिभ्यो देशेभ्यो नष्टशक्तिना । तेन सुञ्जिबलास्कोशशेषः कश्चिदवाप्यत् ॥१९४५॥
 पूर्वाहृतास्सिंहभुभुत्स्याच्यकृत्स्व माञ्जिकः । निनायाप्रतिमरुत्वं मल्लार्जुनमहीभुजम् ॥१९४६॥
 तेनातिव्ययिना नव्यवयसा भुभुजा कृतम् । मौक्तिकैः पूगविष्णुदे ताम्बूलार्पणमेकरा ॥१९४७॥
 वर्षतो विषयौस्तुभ्याद्वाटके कुहनादिषु । त्यागित्वं तस्य तत्पत्रैः सद्योपमुदधोप्यत् ॥१९४८॥
 प्रजोपसापोपचितः कोशः सुस्तलभूपतेः । तेनातिव्ययिना स्वैरमनुरूपव्ययः कृतः ॥१९४९॥
 1950 गणिकाचारणद्रोभृविटचेटादिपेटकम् । साधून्विधूय लोपुष्पाद्वर्षोर्णः कुर्मतिर्वतः ॥१९५०॥
 सपन्नसादहितसाद्यवि वा वक्रिसाद्भवेत् । इविणं क्षोणिपालानां जनतोपद्रवार्जितम् ॥१९५१॥
 प्रमापीडनजं वित्तं जयापीडमहीभुजः । दास्याः पुत्रैरुत्पलाद्यैर्विलुप्तं नमुरन्तकैः ॥१९५२॥
 लोकसंक्रिशनोद्भूतः कोशः शंकरवर्मणः । प्रभाकरादिभिः स्वैरं जायाजदिरमुज्यत् ॥१९५३॥

१९२८. ¹) Thus A; perhaps read निस्वोद्यतो. १९३०. ¹) Thus corr. by A₁ from 'केन्द्राकाशः. Perhaps read 'केन्द्राकरा'; of. viii. 1818. १९३३. ²) Emended with C; A 'सन्धास. १९३५. ¹) Emended; A भवदद्यातनू. १९३९. ¹) Emended with C; A तस्य. १९४०. ¹) Thus A; doubtful.—²) Doubtful emendation; A सामान्को. १९४१. ¹) Emended; A कौहराज्ये. १९४२. ¹) Emended A 'मारुत्. १९४३. ¹) A फाल्गुने. १९४५. ¹) Thus A₁; A₂ 'स्वादि-शिका'; of. viii. 581. १९५०. ¹) Thus A₁ in margin; in text 'जानुवर्षोः.—²) Thus corr. by A₁ from कुपति. १९५२. ¹) Emended with C; A₁ नमुरन्तकैः; the reading नमुरन्तकैः, given by A₁ in margin, has been struck out.

- अनङ्गवश्याः पङ्कौरङ्गना कृजिताजितम् । इदुः सुगन्धादित्याय धनं संभोगभागिने ॥१९५४॥
- राज्ञो यशस्करस्याप्याम्बवीचकेनिसवितान् । अङ्गनायङ्गवैवरादासिङ्गितजन्ममा ॥१९५५॥ 1955
- पूर्वराजमितं पार्वगुप्तिः प्राप्य धनं मृतः । रास्य जावीवपस्विव तुङ्गादीवमजावत ॥१९५६॥
- संभामराजः धीलेखामुस्ताममपुविर्भनी । मुषितो व्यङ्गस्तुङ्गापौर्निकिडोपार्जनस्वहः ॥१९५७॥
- अपत्यवेलापितमनस्य जगदूर्जिता । अन्तेनन्तमहीमर्तुर्विभूतिर्मस्मसारमूत् ॥१९५८॥
- पुनेणापावसाचार्या जारकाकरका कृतः । कुकलाकीशलोद्वतः कोशः कलशभूपतेः ॥१९५९॥
- सह गेहैः समं स्त्रीभिः सभा पुषैरभूद्वनम् । अभास्वार्जनतर्पस्व हर्षदेवस्य बह्निनाम् ॥१९६०॥ 1960
- चन्द्रापीडोचलावन्तिवर्मार्थैर्भर्निसुरैः । निष्ठा न्वाभ्यस्य कोशास्य नावाप्यनुचिता कश्चिन् ॥१९६१॥
- शौरचाक्रिकसीमान्तभूभूरेयाविटादकः । तुण्डि प्रारेभिरे पुष्टां नवे मल्लार्जुनोदये ॥१९६२॥
- बन्धविस्वाप्यरीन्भूभूताभ्यन्विषटितेत्सितः । अथ चित्ररथं तूर्णमास्कन्दाय व्यसर्जयत् ॥१९६३॥
- हारपादापकोस्तुल्वाधीकारेण प्रवर्धितः । सोनन्तसामन्तयुतः पदं फुल्लपुरे व्यथान् ॥१९६४॥
- उत्सेहिरे न वितता अपि दुर्गसमाभवान् । मल्लार्जुनचमूर्जस्ये जेतुं तवनुजीविनः ॥१९६५॥ 1965
- भेदाय कोहमाकडस्तद्वृत्तो राजसंमतः । मल्लार्जुनानुगि रात्रौ इतः संवर्धनाभिधः ॥१९६६॥
- मुदासाध्नेपि तिष्ठन्तः कोट्टे भयविधेयताम् । कोष्टेश्वरेन्वगायाने तत्रामिशाः प्रपदिरे ॥१९६७॥
- प्रतिभुतकरो बद्धर्षभिः स व्यसृजयतः । सभाजनाय जननीं तेषां मल्लार्जुनोन्तिकम् ॥१९६८॥
- सा वैधग्वाविबिक्तेन वेपेणैर्धर्वशोभिना । कोष्टेश्वरारीन्सोत्कण्ठांधके अपलयेतसः ॥१९६९॥
- तस्यां गृहीतत्रिसन्धे व्यावृत्तायां तदन्तिकान् । हारेशाय इवावुरीकृतं मल्लार्जुनः करम् ॥१९७०॥ 1970
- आकृष्टो राजजननीचक्षुरामेण कोष्ठकः । दिदृक्षकपटात्कोहमारतोह मितानुगः ॥१९७१॥
- अबंक्तेन सहितस्तेन चित्ररथस्ततः । संभूतप्राभूतो भूविभर्तुः सविधमावयी ॥१९७२॥
- राजा तु संमन्थ्य ततः पायुक्ताइतिशालिना । उद्वह्यारपतिना नीतिं जेतुमरीन्पुनः ॥१९७३॥
- धीतास्कन्धो ल्योटनेपि मने पद्यरथान्धिकम् । मेमेभिनचमूपाळः किंचित्पादपसारिकाम् ॥१९७४॥
- उद्वहवान्शोमलाख्यां तां पद्यरथकन्यकाम् । उपवेमे धृतायामो जागपालात्मजामपि ॥१९७५॥ 1975
- तस्मारहंक्रियामूढाशेभिरे गूढकैतवाः । भूमुजः सोमपालाद्या भृत्यमावेन वेतनम् ॥१९७६॥
- कविगायनमलपाकयोधकारणवेष्टितैः । बहवो नुमुपुर्तस्तेपि तं राजकीजिवः ॥१९७७॥
- स बाल्वाशिष्परीपाकमजो इष्टो रटन्बहु । जज्ञे वाक्पौडिमात्रेण बालिशैः कुपालाशकः ॥१९७८॥
- केतोदिवामरदेतोः प्रदीप्तं वदने विना । अविपुत्राकृतेर्दृष्टं तस्यैव्यम न सौष्ठवम् ॥१९७९॥
- अचान्तरे मृपः सुक्तिं संजपात्रोप्रधिकमम् । माम्भूम्भल्लार्जुवेनापि भित्तोसाविति चिन्तयन् ॥१९८०॥ 1980
- निर्दीप्तने धनेष्टे च प्रमुः सुड्जेस्ततोधिकम् । तास्कालिकीं प्रतीहारः शक्तिं कांचिददृशीयत् ॥१९८१॥
- स कम्पनाद्यधीकारकजं राजविसर्जिताम् । वितरन्सुड्जये राजस्थानकार्यकजं विना ॥१९८२॥
- निस्तोषाय मृषायावसोमपालानुरोधतः । प्रदीप्तव्यामरस्तेन निजकुटकजं मवात् ॥१९८३॥

१९५५ १) A कोषः १९५५ १) Emended; A वैधग्वा वि— १) Emended; A वेपेणै— १९७५ १) Emended; A अर्धकृतेन.
१९७८ १) A बालिशैः.
(C. VIII. 1956) 239 (C. VIII. 1954)

- आकृष्य प्रददौ तस्व तत्पामिपरितोषिणः । आप्वायसान्द्रया वृष्ट्या वरसंपत्नीरूपो व्यधात् ॥१९८४॥ चकलकम् ॥
- 1985 भर्त्रे दिताय सौहार्दं विभूषोदयधन्वयोः । अभजद्विहणः सुज्जेः प्रवेशे प्रतिलोमताम् ॥१९८५॥
 प्रत्युग्रमेन संमान्य सुज्जि प्रावेशयवृषः । देशाभिरास्थान्याक्षिन्मानसाच्च तु तन्निरा ॥१९८६॥
 कृतागाः क्षमापतौ लम्बक्षणे तीक्ष्णैर्जिवांसति । कोष्ठेश्वरः पलायिष्ट ज्ञानोदन्तस्तदन्विकात् ॥१९८७॥
 आस्कन्दायामने रात्रि गृहीतमनुजेश्वरे । स्वपक्षभेदोपहतः लोच देशान्तरं ययौ ॥१९८८॥
 लोटनस्तु निजग्राह कांभिरालम्ब्य ठङ्गरान् । वप्पनीलाभिधे स्थाने वसन्महार्जुनं बलात् ॥१९८९॥
- 1990 तत्र वृष्टमसंभाव्यमेवास्य खलु पीरुषम् । परिभ्रष्टोपि बद्धद्वपदं तमजयस्सदा ॥१९९०॥
 जहार तुरगाङ्गुलिं चकाराद्विलिकापणे । मार्गद्वज्जादिभङ्गं च - ' सर्वत्र सोकरोत् ॥१९९१॥
 राजराजाभिधानेन डामरेणार्थितस्ततः । कश्मीरराज्यसंप्राप्त्यै क्रमराज्यमगाहत ॥१९९२॥
 तद्वेत्स्य समीपस्थे हते चित्ररथेन सः । तस्मिन्महान्ये प्रययौ वप्पनीलभुवं पुनः ॥१९९३॥
 तस्मिन्नास्कन्धमसकृद्दत्स्यद्वलिकामपि । अवरोजुमशक्तोभूत्कोष्ठे महार्जुनो वसन् ॥१९९४॥
- 1995 भ्रानृव्येण पितृव्यस्य दापयित्वा धनं बहु । ततः कोष्ठेश्वरो यात्रासज्जः संधि न्वबन्धयत् ॥१९९५॥
 लोहरे विहितस्थैर्यं गृहीत्वा लोटनं ततः । कश्मीरोर्व्या पपातासौ विजिघृक्षुः क्षमाभुजा ॥१९९६॥
 गिरीनुकृच्च कार्कोटद्वरे विहितबान्पदम् । निपत्य मार्गेनुद्घाते यावदन्वैथ डामरैः ॥१९९७॥
 नावाप योगं निर्गत्य क्षिप्रकारी क्षमापतिः । सर्वोद्योगेन ते तावदुत्थानोपहनं व्यधात् ॥१९९८॥
 अत्रान्तरे प्रतीहारः प्रापास्तमपपीडया । न संपस्वल्पपुण्यानामनपायित्वमायुषः ॥१९९९॥
 उत्सारणप्रियतया परिहृदसर्वहारं गृहे निरनुसोधतया वसन्तः ।
- 2000 संपल्लघुकृताधियोप्रतिषण्वृत्तोधिष्णायते न रभसास्त्रियतेर्निपातम् ॥२०००॥
 कुर्वाणोत्सारणं तस्य गृहजा सततं नृणाम् । नाज्ञासीत्सुखद्वयस्य पृष्ठे पतितमन्नकम् ॥२००१॥
 ज्वरितः स हि निष्ठसूतज्वरः स्वपिति चिज्वरः । विदित्वेति न विज्ञातः स्वपत्रेव मृतस्तदा ॥२००२॥
 सलोठने कोष्ठकेश प्रयाते नृपतिः पुनः । न स महार्जुनो नापि कोष्ठको न स लोटनः ॥२००३॥
 उद्यमोदयनं पार्श्वस्थितं महार्जुनोवधीत् । तस्मै चुकोध माध्यस्थे स्थापितस्तेन कोष्ठकः ॥२००४॥
- 2005 अन्नुमिन्ये न तं खिन्नं स संभृतबलस्ततः । अभिवेणयितुं क्रोधादधावत्सहलोठनम् ॥२००५॥
 कोष्ठको मल्लकोष्ठाद्यैर्मैर्युक्तोपि साविभिः । तीर्त्वा परोष्णीं तस्तेनां निर्ममाथापमायिनीम् ॥२००६॥
 हतेषु तेषु संपामे खशसैन्धवकाविसु । वधं प्राप्तः सिंहभूभुद्रेषाच्च स नृपो हतः ॥२००७॥
 आकृष्टः कोहंमूर्धानं मानमूर्धः परिच्युतः । भ्रमप्रतापो भूयोपि समधत्त स कोष्ठकम् ॥२००८॥
 विसृज्य लोटनं तिष्ठन्निर्वैरमगमत्पुनः । अनिर्वाहितदेयेन तेन शैथं स डामरः ॥२००९॥
- 2010 बन्धुाधिकारिणः भुक्तं गृहताकारि राजवत् । तेन स्वनाम्ना भाण्डेषु ब्रह्मे सिन्दूरमुदणम् ॥२०१०॥
 जनुसंहतयोः काचकलशीदलयोरिव । क्षणे क्षणे सधिमङ्गस्तयोः समुदपद्यत ॥२०११॥

१९८४. १) A, ४. १९९१. २) A, indicates here a lacuna of two aksharas; C तदा. १९९४. ३) Emended; A °वसन्.
 १९९६. ३) Emended; A °स्थैर्यं.— ३) Emended with C; A °विजिघृक्षुः. १९९९. १) Emended with C; A °हारयापारस्तमपपीडया.
 २००८. १) Emended with C; A कोष्ठम्. २०१०. १) Emended; A °मुदणम्.

- 2035 कृत्ये व्यवसितेसाध्ये हास्यः स्याद्भ्रमकादिषु । सुजिः मायोजि राजातिर्मैर्जुमिति लीहरम् ॥२०३५॥
 निर्व्यूहाद्भुतकार्येषु तस्मिन्ब्रह्मास्मत्तुल्यया । अमोघया प्रजहुस्ते पापाः पैभुनविद्याया ॥२०३६॥
 गाम्भीर्यालक्ष्यविकृतैः प्रीत्यालापैर्महीपतेः । प्रत्यायातः कलुषतां नाशासीत्कम्पनापतिः ॥२०३७॥
 पकृत्या तस्य निर्वोदतया शाङ्गास्य तादृशम् । प्रियं कृतवतश्च स्यादविश्वासोय वा कथम् ॥२०३८॥
 प्रीतिरासीच्च नृपतेस्तत्कृत्वैरुचिभैरपि । अभियप्रमहालापैर्धिरक्तस्येव कामिनः ॥२०३९॥
- 2040 जित्वा राष्ट्रह्वं प्रादां हारितं नृपतेरिति । बहुमानेन दर्पोश्च स्वच्छन्दं स व्यवहारत् ॥२०४०॥
 पौरानगारहरणाद्यपकारिर्निरङ्कुशाः । तद्वन्धवो बाधमाना विरागममयञ्जनम् ॥ २०४१॥
 विजागःस्मरणास्कोष्ठेश्वरी न व्यन्धसीवृषे । न पितृष्वेपि भूपालकोपाविष्कनविक्रिये ॥२०४२॥
 कोशं प्रजोपतायेन संविन्वन्सुजिना समम् । संबन्धकृच्चित्ररथो नाभूदभिमतः प्रमोः ॥२०४३॥
 'धन्योदयौ' नृपः सुजिदाक्षिण्यालक्ष्यतौददः । अपुण्याद्भ्रविगैर्गूढं राजपुत्र्यां कृतस्थिती ॥२०४४॥
- 2045 तौ चावालगतां शीतज्वरनष्टपरिच्छदौ । महार्जुनस्य साम्राज्यभ्रंशोपि विपुलभियः ॥२०४५॥
 सुजिरेषात्पुरा दूतैराहतो लक्ष्मकेण यः । भागच्छस्सञ्जपालः स प्राप राजपुरीं तदा ॥२०४६॥
 सुजिजिच्चित्ररथाभ्यां तं रुद्धचेष्टेन भूभुजा । भविष्यत्प्रवेशात् दूतैर्महार्जुनोभजत् ॥२०४७॥
 तच्चिमितं स केनापि सामन्तेन सहाध्वनि । संजातकलहे शस्त्रक्षतो लक्ष्म्या व्ययुज्यत ॥२०४८॥
 तथाभूतमपि स्वर्णं भूर्धुरीकृत्य भाशकत् । यत्तन्महार्जुनो नेतुं कार्यशैस्तदपूज्यत ॥२०४९॥
- 2050 सोऽस्वतन्त्रेण रात्रा च सौजन्याद्रिहणेन च । दूतैः प्रच्छन्नमाहतो रभसादायवौ ततः ॥२०५०॥
 न न्यप्रन्नं वेदन्मुर्मासमुक्तेति विन्तयन् । अमिन्नविषमे मार्गे पुरं साहसिकोविशत् ॥२०५१॥
 स कन्यकुञ्जगौडादिमण्डलेषु महीभुजाम् । स्पर्धया लब्धसत्कारो भूपतेर्मन्त्रियन्त्रिताम् ॥२०५२॥
 अयवाप्य निजे देशे सत्क्रियां दुःखितोभवत् । राजधान्यन्तिकैः पौरैः पद्यताञ्चु व्यलोक्यत ॥२०५३॥
 मूपालोगणवित्साथ मन्त्रिणो दत्तदर्शनः । भेजे स्वहस्तताम्बूलदानप्रक्रिययैव तम् ॥२०५४॥
- 2055 विधिकचनोपि सन्ध्यातिमात्रेणानुगतो जनैः । यातायातं नृपमूढे कुर्बन्शत्रुमकम्पयत् ॥२०५५॥
 व्याहारव्यवहारादि ध्यालोक्यालीकिकाकृतेः । पुरुषान्तरवित्सुजिस्तस्य स्वैरभवेपत ॥२०५६॥
 द्यूषी सोष भुवं राष्ट्रैस्त्वैसर्वैकप्रक्रियम् । नैवमेवाद्भुतं भूतमेतार्कशाग्निमेव्यति ॥२०५७॥
 तांस्तान्देशान्तरे वीरानुस्तिक्तान्पृष्टवान् च । तं पर्वालोक्य विभ्रान्ति सोस्तेकानाममम्यत ॥२०५८॥
 भवितव्यतया दर्पेणाथ नीतः स्वतन्त्रताम् । परिवादावहं सुजिजस्ततो यत्तव्यवाहरत् ॥२०५९॥
- 2060 स्वानुगैर्लुण्ठितं कृत्वाचक्षणं दया द्विजम् । प्रासैर्महवराज्यस्यः स हृगालमिवावधीत् ॥२०६०॥
 बाधे कुकर्मणा तेन विप्राभ्य जनमागतम् । तं प्रत्युपक्रियं लोको विरागं नगरेप्यमात् ॥२०६१॥
 अचान्तरे बन्धुमेकं स्वधुः क्रमस्तियादयः । अगण्यप्रायमुत्सेकादुत्तमप्रक्रियास्पदम् ॥२०६२॥
 मयि सत्यपरोपि स्यात्किमनुपाहकः स्मयात् । अकारि चारणप्रायस्तावकोपीति सुजिना ॥२०६३॥

२०४४. ^१) Emended; A प्रच्छन्नोदयौ. २०४४. ^१) Emended; A राज्यपुरी. २०४५. ^१) Doubtful emendation; A चावालगतौ;
 G चावालगतौ. २०५१. ^१) न supplied with C; A न्यन्न - च.

संजातवौनसंबन्धबन्धः कमलियादिभिः । अथास्याक्षिगतोत्थर्यं सामर्थ्याद्रित्कृणोन्वभृत् ॥२०६४॥
 अल्पेन हेतुनोद्धृतं ईतं तेषां च तस्य च । खलपैभुनसेकैस्तत्पामु शतशाखताम् ॥२०६५॥ 2086
 प्रकृत्योस्तिक्तगुल्फेकावहैः समुदवीदियत् । दुर्मन्त्रैर्विषहैकाप्ये साहदेविस्तमुल्हणः ॥२०६६॥
 अ६.मानां सहास्माभिः क्षमते समशीर्षिकाम् । हृतप्रोयमिति स्वैरं मन्द्यं रात्रपि सोमहीत् ॥२०६७॥
 विभ्यस्तु भूपतिस्तस्माद्रित्कृणं बाह्यभृत्स्यवत् । मन्त्रस्वैरकथाषोषु विस्मयेषु व्यवर्जयत् ॥२०६८॥
 स तु धूर्तस्वदुर्लक्ष्यतादृक्षस्वामिवैकृतः । स्वेषां धैर्यं परेषां तु संवादं माययातनोत् ॥२०६९॥
 समप्रशक्तिराकाङ्क्ष्यसंस्तवः पक्षयोर्द्वयोः । तस्य तु प्रययौ सञ्जपालो वातेन भिद्यताम् ॥२०७०॥ 2070
 संनद्धयोः प्रविशतो रन्ध्रोन्म्यस्पर्धवा तयोः । क्षणे क्षणे राजधानी ययौ संभ्रमलोलताम् ॥२०७१॥
 सुजिजः समुपाजाक्षेपुं प्रतिपक्षान्युद्युत्सया । महीमानोस्ववास्थाने संक्षोभमुदपावयत् ॥२०७२॥
 कृकाटिकान्धस्तदस्तो द्वाःस्थेनावेदितो हि सः । तं निर्भस्स्यं शिलाक्षेपं क्रोधकृसाक्षरोकरोत् ॥२०७३॥
 लिखितैरिष तान्त्वैः सौदु रक्षणमीक्षितुः । मिथ्या तथ्यमिबोदीर्यं संयध्मन्निः समर्थताम् ॥२०७४॥
 उपावेशयदभ्यर्णे भूपतिः परिसान्ख्य तम् । सत्यस्मिन्नास्ति नः किंचिदित्वन्तस्तु व्यञ्जितयत् ॥२०७५॥ 2075
 चक्रे मडवराज्यस्यैरथ प्रावो हिजातिभिः । न सुज्जेः कम्पनेशत्वमिच्छाम इति वादिभिः ॥२०७६॥
 भन्विष्य विद्विषः शङ्कां मन्त्रविजिदि रित्कृणः । संनद्धसैन्यमानिग्ये पञ्चचन्द्रं तदप्रियम् ॥२०७७॥
 शशङ्के सञ्जपालाच्च तस्माच्च बहुसैनिकात् । सुजिज्जन्मानगणवत्समुदास्य च तद्विषुः ॥२०७८॥
 आस्कन्दभीत्या निर्गल्य ह्यारोहैः समं गृहात् । व्यूढानीको निदृज्जातो जजागाराथ सोध्वनि ॥२०७९॥
 भूपतिप्रतिलोम्बेन वर्तमानस्तदाभवत् । कोष्ठेश्वरोपि संनद्धः सुजिज्जा बद्धसौदरः ॥२०८०॥ 2080
 स्थितमप्रतिलोम्बेन सोवधीन्मनुजेश्वरम् । इति द्वेष्योपि नितरां द्वेष्यतां नृपतेरगात् ॥२०८१॥
 तथा स्थिते निशीथिन्यामाचल्युस्तस्य विद्विषः । दुभ्रुक्षाहेतुतां राक्षः स्वगुण्यै तेन या कृता ॥२०८२॥
 भ्रतथ्यं तथ्यवदस्तु तथ्यं वातथ्यवन्नृपः । यः पश्येन्मूढवस्त्रोर्धैस्त्यक्तोर्धैः कदर्थ्यते ॥२०८३॥
 रत्नज्योतिर्दुतवहधिया त्यज्यते वृष्टिपातः । दयावाक्षाणामितरविषयः स्वस्य संभाष्यते च ।
 वस्त्रेकैकं वदिह न मृषा तन्मृषा वन्मृषा तत्तथ्येनेत्थं किमिदं न जनैर्वह्यते तत्त्वभून्धैः ॥२०८४॥
 राजाथ तद्वधाद्व्यदजानन्वीस्थभेवजम् । न्ययुक्तु तस्य तीक्ष्णस्त्रे सञ्जपालं महीजसः ॥२०८५॥ 2085
 स कापुदवचकीरः प्रहर्तुं उद्यमानक्षमः । काङ्कजाक्षिप्य तं हन्तुं तत्र तत्रैक्षत क्षणम् ॥२०८६॥
 मायाप्रयोगानन्योन्यमुद्विष्य स्पृष्टतोर्धयोः । क्षणे क्षणेभजद्राष्ट्रं जालोत्सासविलोलताम् ॥२०८७॥
 प्रत्याशङ्क्योदयं रात्रौ सुज्जेः जायति पूर्ववत् । अश्वप्रयामिकप्रामं राजधामाप्यजायत ॥२०८८॥
 राष्ट्रविर्षासने रित्कृणस्य सुज्जेरभीक्षिते । पार्थिवोप्यनुमन्ताभूदमीशः प्रस्ववास्वतौ ॥२०८९॥
 स त्रिर्धियात्तरामन्व्य तस्त्रेदात्भुभिताः प्रजाः । संदर्वर्जं द्वारपतिना राज्ञो मुक्तया समर्थितः ॥२०९०॥ 2090
 संमन्व्य नृपतिं मैत्रीपार्थिना सुजिज्जा समम् । पीत्वा कोशं सञ्जपालः प्रातो रात्रौ व्यजिज्ञपत् ॥२०९१॥

२०६६. ¹⁾ Thus corr. by A, from सनुदवीदियत्. २०६७. ²⁾ Emended; A आत्म. २०६९. ³⁾ Emended with C; A वास्तु. २०९०. ⁴⁾ Emended with A निर्वावाष्ट्र.

- २०९२ ॥ २०९२ ॥
 निर्वोहस्योपकर्तुं मते स्वाद्यदि मे नृपः । निर्वास्य रिहृणं चित्ररथं बद्धा महाधनम् ॥२०९३॥
 लोहरारब्धिनिर्गटानध्वान्कोशं च भूपतेः । नयेयं संभृतो ह्य्यां दुर्भुक्तमपि क्रीडकम् ॥२०९४॥
 २०९५ कावोपरोधाधिर्बन्धः संबन्धेष्वेव नास्ति मे । दाक्षिण्यं स्वामिनः कृत्ये वस्य प्राणास्तृणोपमाः ॥२०९५॥
 मध्येष प्रतिराजादिनिर्जयस्वीकृतोद्यमे । युवाभिभान्तचित्तोयं नृपभीभोगभाग्भवेत् ॥२०९६॥
 साहायकाय शरेशमुल्हणं रिहृणाभये । कार्यमाते च मामीशमाकारविमिच्छति ॥२०९७॥
 द्रुते च मामुल्हणथ त्वं चाहं चाविमेदिनः । मिलिता यत्र तत्रास्ति गण्यः कां नु नृपास्पदे ॥२०९८॥
 इहस्था नवदायाहमेकमानीय कंचन । निहभोस्य पदे राज्ञो नानुतिष्ठेदिदं वदि ॥२०९९॥
 २१०० गुणान्प्रसरणत्रासाद्बन्धायेव गिरा सृजन् । द्विजांशुभङ्गचा राजाद्य विनिश्चस्यान्नवीह्रवः ॥२१००॥
 यथाह स तथैवैतन्न द्रोहो नासमर्थता । नौदासीन्यमयैतस्मिन्संभाव्यमभिमानिति ॥२१०१॥
 निष्पतिद्वन्द्वभावोस्य दुरुच्छेदो भवेदिति । ह्यमप्यन्यतस्तावदस्त्वपायधियः कथा ॥२१०२॥
 किं नु दूये बदाकोपप्राथम्यात्तथ्यतोपि वा । निर्वोहस्य वधो ध्यातो योस्यासौ कार्यं एव तत् ॥२१०३॥
 अर्थोयमल्पसत्त्वानामपेत्सामिर्हि मन्त्रितः । नूनं तेनोपलभ्येत तानावर्जयता धनैः ॥२१०४॥
 २१०५ पुण्यैरपरिहार्यैः स्वैर्जाद्यैर्वा माहृशाममी । जानतामपि जायन्ते निर्गुणा भोगभागिनः ॥२१०५॥
 बालिंशान्गृह्णतां प्रायश्चित्तमेतन्महीभुजाम् । तन्मौख्यस्य फलं मूढैरेतैर्यदनुभूयते ॥२१०६॥
 दुर्गमो भूमिभृन्मार्गो विटैर्दृष्टुमैरिव । ॥२१०७॥
 तन्वाणा व्रतवैमुख्यं रसनालौल्यशालिनः । परपिण्डोपहर्तारः खलाः कौलेयका अपि ॥२१०८॥
 इत्थं खलोपतापेन प्रयुक्तं तन्नवात्पुनः । असंहार्यं कुकर्मदं पश्चात्तापाय नो भवेत् ॥२१०९॥
 २११० इत्युदीर्य नृपः सुज्जेः सज्जो व्यापादसिद्धये । तमजागारयच्छभ्यज्जागरं चाग्रहीस्त्वयम् ॥२११०॥
 विभ्रन्मन्त्रजुतेः शङ्कान् जिषांसुः सुज्जिरित्यपि । तथ्यं भृत्यवचो जानंस्तस्यौ वौःस्थेन पार्थिवः ॥२१११॥
 गत्वा स्वयं गृहान्यौनसंबन्धं कुरुते युवाम् । इत्युक्त्वा रिहृणेनाथ स सुज्जिज समयोजयत् ॥२११२॥
 विश्वास्यापि तथा हन्तुं तं प्रसङ्गमनामुबन् । उदताम्यद्विवारात् तल्लोपर्यवशं कुठन् ॥२११३॥
 सञ्जपाले गृहान्धुनाद्यदुःखिन्यनागते । आशङ्क्य साहसासिद्धिमधिकं पर्यतप्यत ॥२११४॥
 २११५ निपत्य वीरशयने सुस्सलक्ष्मापसत्क्रियाम् । भ्रातरो यस्य कन्याणराजाद्या व्यस्मरन्त्युधि ॥२११५॥
 सेनानीः कुलराजः स कयातो व्यायामविद्याया । प्राणैरानृण्यमिच्छंस्तमपृच्छच्छोककारणम् ॥२११६॥ युग्मम् ॥
 स संस्थापयितुं हन्तुं चाप्यशक्यं व्यवेदयत् । तस्याप्रतिसमाधेयं कम्पनार्थीश्वराज्ञयम् ॥२११७॥
 कियदेतन्नजिप्राणमात्रलभ्यं महीभुजाम् । इत्याभाष्य स जपाह साहसाध्यवसावताम् ॥२११८॥
 दिनहयमनायासो गृहेभ्यः कम्पनापतिः । न प्रातिभाष्यममजस्य मृत्योः भ्रियोष वा ॥२११९॥
 २१२० विस्मम्भृत्यः शृङ्गारनामा चाप्यन्नवीत्प्रभोः । तं दृष्ट्वास्तृतीयेह्नि शयनेवगणं स्थितम् ॥२१२०॥

२०९२. ^१) Emended; A "प्रायस्सधिर्वा". २१००. ^१) Emended with C; A "सुज्जि". २१०३. ^१) Emended; A च आकोप";
 G acc. manu क्तः को". २१०६. ^१) A बालि". २१०७. ^१) Here two *pādas* are missing; C supplements क स नीतिकविदोष.
 क च ते सामुद्रुचः. २११२. ^१) Emended; A कुठनां. २११६. ^१) A, २.

शोभोपयोगिनो भर्तुर्निष् सततसेवकाः । कर्तुं साहससाधिव्यं विदूरेण तु पार्थिवे ॥२१२१॥
करे पिनाको मकराङ्कुशत्रोः शोभाविशेषात् सदानुष्कः ।
पुराहवे कार्मुककर्म तस्य तत्कालमात्रेण तु मन्त्रेण ॥२१२२॥
ताम्बूलहारकन्याजासतो राजा व्यसर्जयन् । कुलराजं तमव्याजधैर्यासंलक्ष्यविक्रियम् ॥२१२३॥
धुवं मृत्युः पुनर्नाहमागन्ता तत्ततोस्य कः । आरंभेति स निन्धे न ताम्बूलं स्वर्णभाजने ॥२१२४॥
व्यसनप्रशमं राज्ञः स्वदेहस्वागदोनुंगाः । एवं कर्तुं धतन्तेन्ये निर्व्यूहौ स्वलिताः पुनः ॥२१२५॥ 2125
सगणोवगणो वास्तु निहतो नियतं मया । जागर्त्सतः परं देव इत्युदीर्य विनिर्ययौ ॥२१२६॥
गतस्य साहसासिद्धौ शक्यं शङ्क्यं पलायनम् । ॥२१२७॥
ब्रजन्स्वामिहितं कृत्वा पुनः पथाक्षिनाय सः । शस्त्रिणौ हौ मिषाच्छस्त्यौ बन्धस्थाने परामृशन् ॥२१२८॥
स्वयं गृहीत्वा ताम्बूलं राज्ञा प्रहित इत्यथ । हाःस्थेनावेदितः सुज्जेः पार्थ कडानुगोविशत् ॥२१२९॥
ददशौचावचैस्तं च मितैः परिजनैर्युतम् । यूथंनाथमित्रात्यल्पैर्द्विपररहितान्तिकम् ॥२१३०॥ 2130
गृहीतवन्दितस्वामिताम्बूलः सस्मितं स तम् । पृष्ट्वा कृत्यादि नृपतेः सत्कृत्य व्यसृजत्क्षणात् ॥२१३१॥
जनप्रवेशाशङ्कौ स स्वरमाणस्तमब्रवीत् । कृतागाः कोपि कैवर्तशस्त्रभृन्मत्समाश्रितः ॥२१३२॥
तस्याक्षेपपरान्भृत्यान्स्वामिभार्याधुना तव । संमान्या वयमित्यपेलक्षयन्प्रकृतिक्षणम् ॥२१३३॥
सोस्तेकामित्र तां वाचं स र्षादवधोरयन् । तस्य रक्षाक्षरं नाहं कुर्यामित्यब्रवीद्द्वयः ॥२१३४॥
स दोषादिब निर्गच्छन्मान्योसाविति वादिभिः । तं सान्त्वयित्वा तद्भृत्यै रुद्ध्वा व्यावर्तितः पुनः ॥२१३५॥ 2135
तेनाथादि ततः कर्तुं विज्ञप्तिं वस्तुमोमुनः । सञ्जयोरादिश हारप्रवेशं भृत्ययोर्मम ॥२१३६॥
अवशेनेत्र तेवाथ वीक्ष्य तौ संपवेशितौ । सहाबलाभाद्बुभुः प्रजिहीर्षुरवर्तत ॥२१३७॥
यानाथ कुर्यां प्रातर्वी विधेयमिति तान्बदन् । दत्तप्रष्टो निदिद्राक्षस्तल्पे सुज्जिर्जही वपुः ॥२१३८॥
गन्वाथ किञ्चिद्व्यावृत्तो निष्कृष्टक्षुरिको जवात् । प्राहरस्कुलराजोस्य वामे पार्थ कृतस्वरः ॥२१३९॥
तस्य धिक्कुर्यतो द्रोहमथावक्षुरिकां प्रति । यावत्पाणिः प्रहरणं तावत्सर्वेपि ते व्यधुः ॥२१४०॥ 2140
त्रिमर्शः पश्यतां यावदाशङ्क्ये तत्र नोद्ययौ । स तावदेव छविरापेतश्वास हवाभवत् ॥२१४१॥
भयत्यक्ताभिमानेषु विद्रुतेष्वनुजीविषु । चकर्ष शस्त्रं तत्रैकः पिञ्चदेवः परं तदा ॥२१४२॥
प्रहरंस्तैस्त्रिभित्तुल्यप्रतिप्रहविभिः क्षतः । भ्राम्यन्श्रुतासृक्तस्मास्त मण्डपासिरवास्यत ॥२१४३॥
स्थितान्दत्तार्गले धास्त्रि रुद्धहारतमोरयः । जिघांसवः सुज्जिभृत्यास्ततस्मान्पर्यवारयन् ॥२१४४॥
तमोरिप्रतिकुर्षाणा भज्यमानेरिभिर्व्यधुः । ते हारे तूलशय्यां तां प्रोत्सार्थं शवमुद्धृतम् ॥२१४५॥ 2145
खल्लेषुभूलपरभुक्षुरिकादमाभिषर्षिणः । तान्छमभ्रमयन्मार्गैरनेकैस्ते विविक्षवः ॥२१४६॥
नैराह्यहेतोर्विशतां तेषां संकटवर्तिभिः । पृष्ठाच्छिन्ना शिरः सुज्जेरङ्गनेक्षिप्यताथ तैः ॥२१४७॥
अश्वनिः सरणाभीक्ष्णभुक्षेक्षणपुटभुनि । उत्तरौष्ठकचच्छससन्नघाणपुटद्वयम् ॥२१४८॥

२१२४. ¹) Thus emended in C; A आरंभेति. २१२५. ¹) Emended; A °ताम्बूलाः. २१२७. ¹) Here two *pīdas* are missing; C supplements इति चिन्तयतस्तस्य नम आसीद्विभूतम्. २१२८. ¹) Emended; A °दृषन्. २१२९. ¹) Emended; A हास्थेन. २१३१. ¹) Emended; A दृष्टा. २१३९. ¹) Emended with C; A कुजरा°. २१४१. ¹) A विनर्षः. २१४६. ¹) Emended; A तान्स सन्नघम°.

- अशुभोर्बन्धमाणास्य लोकस्य प्रतिविम्बकैः । संभव्यमानसंस्पन्दस्तोकप्रव्यक्ततारकम् ॥२१४९॥
- 2150 स्थपुटस्याक्रमच्छेदाद्गतमांसस्य संधिषु । हरिद्वारिर्विवाहवासमेदोभान्धिमिहलक्षणम् ॥२१५०॥
भूतिभ्रस्तकवचमभु तद्वैतदिति निश्चयम् । परं भालतलस्थेन इत्यकुम्भविन्दुना ॥२१५१॥
तदीक्ष्य तिर्यकपतनव्यक्तसंभ्रन्तरादिजम् । वषलसुमुलाक्रन्वा भृत्वाः कापि विदुदुषुः ॥२१५२॥कुलकम्॥
तीक्ष्णान्पयुज्य क्षमापस्तु तिष्ठन्वाकुलधीस्तदा । बहिर्बीक्ष्य जनशोभं साहसं निश्चिकाय तम् ॥२१५३॥
सुज्जौ हते क्षते वापि कार्यमेतदिति हुतम् । संनद्य सैन्यस्यादिशतस तन्मन्दिरवेष्टनम् ॥२१५४॥
- 2155 मिथ्यैव सुजिजिर्षिस्तीर्ण इति भुतवता जनान् । स्वयमपाहि भूयेन ततः समरसंभ्रमः ॥२१५५॥
निःसंशयं हतं ज्ञात्वा सुजिजि राजोपजीविनः । तत्र स्थितं शिवरथं सर्वद्वेष्यमबन्धयन् ॥२१५६॥
हिल्लात्मभ्रमनः सुजिजिभागृस्यालस्य कौशलम् । कलदास्यांश्च निर्वर्ण्य वाणीयं पुण्यभागिनी ॥२१५७॥
आक्षिप्यमागौर्भिद्वन्वाधैरन्ते धीरोक्तिं कृतम् । तेन स्वसंशयस्थेन तदाचारान्न विच्युतम् ॥२१५८॥
राजौकस्थेन तां वार्तां भुत्वा स ह्यपलायितः । हतस्य स्वाभिनोभ्यर्णं जिहासुर्जावितं ययौ ॥२१५९॥
- 2160 हारं पदमहनिभिर्भ्रजन्तं राजसैनिकाः । अपसार्य कथंचित्तं तीक्ष्णाः कृच्छ्रादरक्षिषुः ॥२१६०॥
पक्षिष्ठेस्मिन्ननिर्व्यूढपीडिते मण्डपान्तरम् । लब्धमाणा नृपाभ्यर्णं कुलराजादयो ययुः ॥२१६१॥
हृत्प्रविष्टो हतयान्स तत्रैकं महामटम् । शरैरेव हतो दूरात्कथंचित्परिपन्थिभिः ॥२१६२॥
आयातं क्षुभिने देशे सञ्जपालं महीपतिः । रिल्हणं चोल्हणं हन्तुं प्राहिणोद्विहितस्वरः ॥२१६३॥
यातो मार्गात्पलाय्यायं परिशङ्कोचेति रिल्हणः । क्षिमिकानटपर्यन्तमटित्वा यावदाययौ ॥२१६४॥
- 2165 पूर्वावातः सञ्जपालो गृहद्वारादिनिर्यतः । उल्हणस्य पथो हन्धन्नुवहन्प्रहरत्रणे ॥२१६५॥
तावदेकस्य स्वप्नेन निकृते दोष्णि वक्षिणे । त्वज्जात्रशेषे छिन्नास्थिक्तायुपन्धिरजायत ॥२१६६॥निलकम् ॥
अगण्यप्रायतां प्राप्ते वंशे यत्कौशलादसौ । दिगन्तरेषु स्वर्दिमश्च देशे प्राप प्रथां पुनः ॥२१६७॥
फलकाले समासन्ने शौर्यपतिभुवाभजन् । स तेन दोष्णा वैकल्यं धिगिच्छां विधुरां विधेः ॥२१६८॥
स प्राग्बुदयावाप्राै भवेदधिकलो यदि । फलेन तस्य जानीयादिच्छां लोकोद्यमज्जुताम् ॥२१६९॥
पीतामृतस्य क्षतविमहत्त्वं न प्राभविष्यद्यदि नाम राहाः ।
- 2170 अज्ञास्यदिच्छां तदमुष्य लोकः सामर्थ्यभाजः सुविरमब्धाम् ॥२१७०॥
दृष्टः शीलाभिधो वृद्धः पितृष्यः साहदेविना । सस्पृहं निहतः साधु --' जातत्रणार्निना ॥२१७१॥
तस्यास्यां विशतो बेशम जज्जलाह्योमगो हतः । मान्योतुगो भटौ द्वौ च यामिकथ जनंगमः ॥२१७२॥
बालं तनयमालोक्य निषण्णस्याङ्गनस्थितेः । तस्यानिर्गच्छतो गेहे रिल्हणोभिमदापयन् ॥२१७३॥
आनीयमानो धूमन्धो बद्धा मुखैः स सैनिकैः । गृहद्वारे हतः कैश्चित्प्राकृतैर्षणविक्रमः ॥२१७४॥
- 2175 तस्य प्रधानप्रकृतिक्षयहेतोर्महीपतिः । मुण्डमप्यवलोकयासीदज्ञान्तक्रोधविक्रियः ॥२१७५॥
व्यापाद्यमानाः साकोपं भूपतिमेरितैर्भटैः । उद्याववाः सुजिजिमुत्याः कृत्यं सस्त्रोचितं व्यधुः ॥२१७६॥

२१६०. १) Emended with C; A कल. - स्वाद्य. २१६६. १) A, ३. २१७१. १) Before or after साधु two aksharas are missing; the lacuna not indicated in A; C supplements सन्ध्याम्.

भनुजो लक्ष्मकः सुज्जेर्वहुं नीतः स विक्रियाम् । नृपं वीरकादयैः कैथिद्राजधान्यङ्गने हतः ॥२१७७॥
 धाता पितृप्यजस्तस्य संगटाख्यो नृपाङ्गने । अटन्नट इव प्राणानौचित्येनामुचकृती ॥२१७८॥
 प्रविष्टः शरणं ज्ञाणवन्द्यैः पपिः प्रमापितः । उन्मत्तो मुम्मुनिस्तस्य धाता कैथिस्त्रमन्दिरे ॥२१७९॥
 सुजिज्जस्वाल्लु भृङ्गारवृत्त्या भङ्गुरथा हतः । महाकुलीनो विचरन्नौचित्येन च चित्रियः ॥२१८०॥ 2180
 सन्निकाख्यः प्रतीहारो व्रणितः शनकैर्हतः । अन्येपि संभिताः सुज्जेस्तत्र तत्र प्रमिष्यिरे ॥२१८१॥
 जात्यवाजिजवप्रमाणाः क्रोष्टेभ्रान्तिकम् । आसाद्य वीरपालाया द्विवा मृत्युभयं जहुः ॥२१८२॥
 प्रजन्शरदियो हुष्टोत्थानरुडनुरंगमः । प्रपेदे संगटभ्राता बन्धनं सुभटामटे ॥२१८३॥
 तनुज सज्जलः सुज्जेः श्वेतिकश्चापजात्मजः । उल्हणस्य तनुजश्च कारागारं प्रवेदिरे ॥२१८४॥
 इत्थं राजप्यमात्ये च प्राप्ते पिभुनवदयताम् । तत्रमेधे भुवेः शुकूपन्धम्यां विश्रवोभवत् ॥२१८५॥ 2185
 कार्ये क्वापि विपर्यस्तसत्त्वं संस्मृत्य मन्त्रिणम् । तमद्यापि नृपस्तादृग्भृत्योपेतोनुत्पद्यते ॥२१८६॥
 वेतालोत्थापनाश्चुभ्रलङ्घनाद्विषधर्षणात् । व्यालाक्षेषाश्च विषमं सत्यं राजोपसेवनम् ॥२१८७॥
 अनान्मायत्तनिस्तीर्णगुणानां चक्रवर्तिनाम् । शकटानामिवापस्थो विश्रस्तः को न भज्यते ॥२१८८॥
 अयुक्तं नृपतिः सुजिज्जवर्ध मेने प्रजाः पुनः । युक्तं ज्ञात्वा तमद्रिक्तशक्तितां विधितुः प्रभोः ॥२१८९॥
 भेजे राजा सञ्जपालं कम्पनाधिपतिं ददत् । कुलराजे च नगराधीकारित्त्वं समर्पयत् ॥२१९०॥ 2190
 त्यक्त्वा मल्लाङ्गुनं धन्योदयौ नगरम्मगौ । प्राग्बत्पुनर्जन्मभाते प्रियौ विश्वभराभुजः ॥२१९१॥
 हनराभयविच्छेदा वीतपारिप्रवस्थितिः । श्रीः सर्वाकारमकरोस्त्विषरं चित्ररथे पदम् ॥२१९२॥
 अङ्गुतैश्वर्यभुयोपि राष्ट्रं दण्डेन पीडयत् । शमं नेतुमशक्योभूत्स भुपस्याप्यनङ्गुगः ॥२१९३॥
 गन्धर्वानाभिधे मामे टिक्रं हत्वा व्यसर्जयत् । पारेविशोकं कोट्टेशस्तच्छिरः पार्थिवान्तिकम् ॥२१९४॥
 निसर्गद्वेषिणा प्राप्रतपे नितरां नृपे । तदानीं तप्यमानेन द्वेनाप्यायितोसकृत् ॥२१९५॥ 2195
 क्रोष्टेभ्रंरण रभसादल्पैः परिजनैर्युतः । निशि लौटनदेवः स हाडिघामं ततोविशत् ॥२१९६॥
 महाकथितकन्धान्यैः संरन्धे राशिं सर्वतः । बडसेधिल्लन्न्यस्तं विससर्ज यथागतम् ॥२१९७॥
 उच्चलादेवदावानुं राज्यं स रभसं भजन् । निर्युद्धिभुन्वदार्शोमान्मूढो लोकस्य हास्यताम् ॥२१९८॥
 तीक्ष्णप्रयुक्तिभिः सैन्यभेदैरन्यैश्च क्रोष्टक्रमम् । उपायैर्नृपतिस्त्वैस्त्वैस्ततो हन्तुं व्यचिन्तयत् ॥२१९९॥
 प्रतिहन्तीव तीक्ष्णानां पाटिताक्षः क्षमाभुजम् । न सर्पासादयत्कुडः प्रतियोद्धुं त्वचिन्तयत् ॥२२००॥ 2200
 स्वैः स्वैः प्रदेशैरादिश्य प्रवेष्टुं वृत्तनापतीन् । स्वयमुच्चावधैः सैन्यैरवचस्कन्द तं पुनः ॥२२०१॥
 स भूपं रभसायतं ज्ञान्वाल्पवृत्तनं बली । प्राप्रच्छलयितुं तस्यै प्रतपैः परिहारितः ॥२२०२॥
 लमे रणे चित्ररथः पृथुसैन्योपि दैयतः । तस्य सैन्यैकदेशेन निन्धे जयविपर्ययम् ॥२२०३॥
 भङ्गेनामङ्गलौकारकल्पेन किल तेन सः । ततः प्रभृत्यभूङ्गहवदवष्टम्भो दिने दिने ॥२२०४॥
 रिन्हाणादीन्धोधवित्वा व्यूहव्यस्ताखिलानुगः । लङ्घन्यो न्यपतत्साद्यं कम्पनाधिपतेर्बले ॥२२०५॥ 2205

२१८३. १) C शरदि यो. २१८९. १) Emended with C; A °मान्धे. २१८९. १) Conjectural emendation of G. (sec. manu); A प्रजा. २१९०. १) Emended with C; सत्सर्ववत्. २१९१. १) Emended; A मल्लाङ्गुनो. २२००. १) Emended; A °पुत्रान्—°) Emended; A संप्रसाद. २२०१. १) Doubtful emendation; A भङ्गुनामङ्गुलौकार. २२०६. १) Emended; A °बली.

- ऊनैः शतादपि भर्तृयुतो विद्वत्सैनिकः । सेहे' तत्सैन्यरोषं स गजभोभविवाचलः ॥२२०६॥
 किं वाच्यः स नरव्याघ्रः प्रवृद्धिं याति संगरे । निजवर्मतनुवादि यस्य मानि' न वर्मणि ॥२२०७॥
 मन्दीकृतारिसंरम्भमवष्टम्भेन तावृशा । तं विल्लकादयः प्रापुर्लवन्त्याः सैन्यशालिनः ॥२२०८॥
 तैः सजातीयदाक्षिण्यात्तटस्थैरपि संकटे । तस्येषदुपयोगोभूस्त्ववीर्यापास्तविद्विषः ॥२२०९॥
 २२१० काले संनहनं रात्रिजागरः सामतो बलैः । समये ग्रहणत्यागतत्तद्युक्तिविकल्पनम् ॥२२१०॥
 लम्भभूम्यपरित्यागो जिगीषोरीदशैर्गुणैः । ब्रलेयुररयोप्यस्य का वैर्याक्रमणे स्तुतिः ॥२२११॥
 अविश्वसन्निभ्रभृत्यस्तावृक्संरम्भपीडितः । पलायनोन्मुखः शैलास्कोष्ठकोथ व्यगाहत ॥२२१२॥
 मार्गेष्वकालप्रालेयपातरुदेषु वाजिनाम् । गन्तुं तस्योद्यमं जघ्नुः पृथलमा विरोधिनः ॥२२१३॥
 अवमानोपतमोथ परिमेयपरिच्छदः । स ययौ जाह्नवीं क्षामुं रात्रा राष्ट्रादपाकृतः ॥२२१४॥
 २२१५ सोमपालोथ भूपालनाम्ना पुत्रेण खेदितः । दीर्घद्वैराज्यदुःखानैः शरणं नृपतिं ययौ ॥२२१५॥
 पुत्रौ दत्तवतो नीचि नागपालस्य तस्य च । अभयं प्रतिभुभाव भूभूराभितवस्तलः ॥२२१६॥
 बृहन्नराजस्य जिघ्र्योयं दीस्थहेतुरभूदिति । स तदापदि नास्मार्शीदक्याजौदार्यधुर्यधीः ॥२२१७॥
 साहायकाय स्वं सैन्यं दत्तवांस्तं महीपतिः । भूयः प्रतिशामनयर्षप्रशमनाद्विषाम् ॥२२१८॥
 खात्वा युनथां व्यावृत्तः कोष्ठकोत्रान्तरे पुनः । मल्लार्जुनं गृहीत्वाभूद्वैराज्योत्थापनोद्यतः ॥२२१९॥
 २२२० अर्कोपराने प्राप्तः स कुरुक्षेत्रमवाप तम् । लत्रन्यं कार्यतस्यक्तपूर्ववैरो नृपात्मजः ॥२२२०॥
 आहूतो लंठनः पूर्वमायातस्तेन डामरम् । निशम्य तं संघटितं खिन्नः प्रायाद्यथागतम् ॥२२२१॥
 विजयेशापसः पीतकोशोपि नृपतिद्विषः । प्रविबिधुनूपैक्षिष्ट सोमपालो दुराशयः ॥२२२२॥
 आराधनाय भुभर्तुस्तपुत्रः कोष्ठकं पुनः । प्राप्तं स्वविषयैस्तेस्तैश्चरुैर्निरलुण्ठयत् ॥२२२३॥
 अत्रान्तरे चित्ररथं संवृद्धायासदुर्धहम् । अनिच्छन्तोवन्तिपुरे प्रायं चक्रुर्दिजातयः ॥२२२४॥
 २२२५ उपेक्ष्यमाणास्ते दर्पांस्तेनागणितभुभुजा । ज्वलिते ज्वलने देहान्बहवो जुह्वुः शुभ्रा ॥२२२५॥
 चरके धर्मधेनुनामुक्तधेपि तदाभितैः । वल्लिं गोपालकोप्येकः कारुण्यप्रवणोविशत् ॥२२२६॥
 भद्रस्योद्भटवंशस्य पृथ्वीराजस्य नन्दनः । युवा विजयराजाख्यः सानुजो गाढदुर्गतः ॥२२२७॥
 देशान्तरं जिगमिषुर्विषमं वीक्ष्य तत्र तत् । व्याजहारानुजन्मानं कारुण्यास्तुकणान्किरन् ॥२२२८॥
 उपेक्ष्यमाणा वाक्षिण्यस्तम्भितेन महीभुजा । विशः सचिवपाशेन विवशाः पश्य नाशिताः ॥२२२९॥
 २२३० छन्दानुसृच्यामान्यानां यत्र क्षमाभूदुपेक्षते । कस्तत्रान्यस्तु दीनानामापच्छमयिता विशाम् ॥२२३०॥
 यद्वा न्यायोयमन्योन्यस्पर्धया यदुपप्लुतम् । शमिता दण्डयेच्छाम्यं शमितारं परोथ वा ॥२२३१॥
 विभुङ्क्तं नयेच्छय्यां दाढर्चसारं विघट्टनैः । कदाचिद्वोहमदमानमदमा लोहं कदाचन ॥२२३२॥
 दोषेणैकेन न हेय्यो राजा सर्वगुणोज्ज्वलः । वधास्त्रिचरथस्यान्यद्विधेयं नावभाति मे ॥२२३३॥
 धर्मः सर्वोपकार्येकक्षुद्रक्षपणमुच्यते । जघानाजगरं सोपि जन्तूनामन्तकं जिनः ॥२२३४॥

२२०६. ') Emended; A सह. २२२१. ') Emended; A सङ्घटितं. २२२४. ') Emended with C; A सङ्घटितम्.
 २२३०. ') Emended with C; A apparently 'मान्यानां.

दुर्बुध्नयवेत्सामिः कृते तेजस्विनो जनात् । भूयोप्याभङ्गतो विभ्यश्च कश्चित्पीडयेत्पजाः ॥२२३५॥ 2235
 काचस्यास्य परिस्वागादनन्ता जन्तवो यदि । ह्यस्त्रिनः स्फुरती धातर्बगिज्या ज्याषसी न किम् ॥२२३६॥
 संभुधुर्वासं स तथेत्थय तं कोशपीडिनम् । विधायानुसस्रारैस्व हन्तुं चित्ररथं तदा ॥२२३७॥
 कालेस्मिन्धर्मदीर्घत्वकलुषेपि कलेः किल । प्रभाशो भूमिदेवानां द्योततेद्याप्यभङ्गुरः ॥२२३८॥
 ज्ञाज्ञापरिपरीक्षीणपूर्णपुण्यो न कश्चन । धैर्यमारभते भद्रनुमोत्पादनपाटयैः ॥२२३९॥
 द्विजानुद्वेजयन्सुजिर्ह्रिजावेकासद्वहधम् । विप्रेणैव दत्तश्चित्ररथो विभावमानकृत् ॥२२४०॥ 2240
 द्विजोरथायिनयाक्रान्तचित्तोसौ कृत्यया ध्रुवम् । द्यूयौ तस्य वधं प्राणाम्बिवा कारणमुत्सृजन् ॥२२४१॥
 कृशानुसादकृषत विप्रा देहान्मदैव ते । तद्वेपस्मुत्पसंघर्षे तदैवासीदतानुगः ॥२२४२॥
 अनासादवतश्चित्ररथं पृथुबलान्वितम् । गणराजमभूदनुर्दिवारानं प्रजागरः ॥२२४३॥
 स सपर्यन्तसामन्तसीमन्तिवपयो व्रजन् । अभूद्वरयो दृढवध जनसंवाधमध्यगः ॥२२४४॥
 तेन साधर्षनेधस्वनिष्ठुरेजैकरा जवात् । सोनुसके व्यतिक्रान्तनिःश्रेणिर्नृपवेदमनि ॥२२४५॥ 2245
 चित्तव्यितस्य स्तम्भाये कृपाण्या मूर्ध्वस्थास्य सः । सामन्तमध्यगस्यैव प्राहरत्तीक्ष्णसाहसः ॥२२४६॥
 मुमुर्षोरिव तत्रास्य वैहल्यगलितस्मृतेः । उद्धान्तबलुषो बर्षध्वचमं समपद्यत ॥२२४७॥
 प्रमापितोयं राशेति ज्ञात्वा सत्त्वबहिष्कृताः । विप्रस्तास्तं तथाभूतमस्वजघनजीविनः ॥२२४८॥
 तं वीतजीवितं ज्ञात्वा न तीक्ष्णः प्राहरत्पुनः । प्राप्तं द्वितीयनिःश्रेण्या धातरं निविवेध च ॥२२४९॥
 न पलायिष्ट निर्विप्रसर्वमार्योपि धानितः । राज्ञा चित्ररथः शश्वदित्युद्यैः प्रोषकार सः ॥२२५०॥ 2250
 प्रमदं भृष्टमांसादिराज्यभोगपुरःसरैः । सर्वैः कापुरुषैस्त्रासावध चित्ररथानुगैः ॥२२५१॥
 ज्यावांङ्घ्रोठरथस्तस्य धाना भीत्या पलायितः । शरणं नर्तकीमिकां ययौ यक्त्वापितस्तनः ॥२२५२॥
 तारुप्रवेशितश्चित्ररथोभ्यर्गं महीभुजा । मा भैपीः^१ प्राहरत्कस्थामित्युक्त्वाश्वासितः स्वयम् ॥२२५३॥
 नृपाज्ञवा को निहन्ता हारेशास्येति वाशिभिः । तीक्ष्णोन्मिष्टो मटैः सोहमित्युक्त्वा स्वं न्यदर्शयत् ॥२२५४॥
 धीरो बोधान्स्वर्धर्मात्तल्लहूनभाष्यधिक्रमः । विशिर्हिंशाम्ब हत्वाथ मइत्य चरणे हतः ॥२२५५॥ 2255
 परित्राणाय साधूनां भिनाशाय च दुष्कृताम् । धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥२२५६॥
 तस्या लिखिततत्कृत्यकारणा पञ्जिका करान् । तस्वान्तसमथाशंसा श्लोकेनानेन पावनी ॥२२५७॥
 अहत्पुनमावदीनस्वयुतश्चित्ररथस्ततः । रुडव्रणोपि तालाटसंधिषेधावजायत ॥२२५८॥
 स मासान्पञ्चषान्याप्य निराप्यायकृशाकृतिः । विवेष्टमानोवर्तिष्टं शयनीयतलेन्वहम् ॥२२५९॥
 महाजुर्न पुरस्करव कोष्ठको विप्रधोन्मुखः । तन्मध्ये तरुसंवाधे गिरिदुर्गमगाहत ॥२२६०॥ 2260
 मां मामधमयं भ्राम्यन्स्वयुध्यमसनोधमान् । अभिस्मृतापर्वं लोकं पुनर्द्विराज्यशक्तिनम् ॥२२६१॥
 अकाण्डाम्बुदजाद्येन पीडिताङ्ग इयाभजन् । परचक्रोर्वयेनाथु लोकः शिथिलशक्तिताम् ॥२२६२॥
 तद्वपुर्षे तदकृशक्रोशाध्याप्य च सर्वतः । व्याप्तोपान्तवनमामैः सखिभैः स न्यरोधयत् ॥२२६३॥

२२३५. ^१) Misread in C दुर्बुध्नयवेत्सामिः. २२४६. ^१) Emended; A स्तम्भाये. २२५१. ^१) Emended with C; A प्र-
 २२५३. ^१) Emended with C; A भैपीः. २२५६. ^१) Compare for this verse *Bhagavadgītā* iv. 8. २२६१. ^१) The text
 of the first *pāda* is corrupt; perhaps read स सवचनबङ्गा. २२६३. ^१) A कोष.

- सञ्जपाले यवनकैः स्कन्धाचारं निबध्ति । अनुवक्तुर्द्विबोस्पन्धाविवातस्तिमितस्तकम् ॥२२६४॥
- २२६५ धन्योपि शिलिकाकोट्टपर्यस्तकडकोभवत् । मन्धवेधी गजरिपुः सिन्धुरस्वेव वैरिणः ॥२२६५॥
- भाषासितबलो राज्ञा गोवासे विस्वप्नोकरोत् । अटवीं पर्यटन्मूकानिवाकों बुद्धितानरीन् ॥२२६६॥
- तीव्रघोतेनृपस्यैवमारम्भैः स्तम्भितोभजत् । कोष्ठेभ्ररस्त्रिचतुराण्मासासांस्चारभूयताम् ॥२२६७॥
- क्लिष्टो देशान्तरे राष्ट्रानन्तरैर्म्यकृतो नृपैः । मित्रस्ववर्गो भूमर्तृभृत्यव्यर्थाकृतोद्यमः ॥२२६८॥
- बालिशस्त्रादकुशलो ज्ञातुं वृत्तिं महीभुजाम् । स विस्मृतायाः संपातुमैकच्छिन्नपदो नृपम् ॥२२६९॥
- २२७० उज्जिनीवीः प्रभोर्मन्युं वाच्यं तद्व्यञ्जनादिवन् । भक्तयेकायः सञ्जपालस्तस्वेषां तामपूरयत् ॥२२७०॥
- तथार्तोपि रिपुं राहः संभित्स्वर्यपदीव सः । पृथ्वीहरपद्धतानां निद्रोहस्वं न कौतुकम् ॥२२७१॥
- तेन प्रहिण्वता राजवैरिणं स्वकराङ्गुलिम् । छिन्दतापि महीभर्तुर्मन्युप्रेक्षुं न पारितः ॥२२७२॥
- कण्ठबद्धशिरःशाटः शीर्षेणोपानहं बहन् । भुक्तबेलोपि भूपालं कर्तुं नाशकरकुधम् ॥२२७३॥
- अस्वीकृतद्विभूमुक्ताञ्जनः स हि राजवत् । तत्पत्यत्वुकभूपाहः सर्वं गर्वाद्यवाहरत् ॥२२७४॥
- २२७५ मुभाव बद्धं तन्मध्ये यातं मञ्जार्जुनं नृपः । अनुवधाति मय्यानामुदयेभ्युदवान्तरम् ॥२२७५॥
- मीयमानः स हि स्कन्धमधिरोप्यामुजीविभिः । अजाङ्गिकतया मागोक्लृण्णवासांनिःसहः ॥२२७६॥
- ततस्ततो भयस्यानाबिस्तीर्णो लोहराभितम् । साक्षीकाभिधं धामं प्राप्तो विन्यस्तरक्षिणा ॥२२७७॥
- निदुष्टो अग्निगाढयेन ठडुरेण महीपतिः । मिथंकरं तं च मृत्यं मुभाषाभितकमागतम् ॥२२७८॥
- बद्धमाधोरिणा दुर्गोन्नतः स कथंचन । बद्धस्तेन पुनः शक्तिः कस्य भाव्यर्षतङ्कने ॥२२७९॥
- गङ्गा शुभार्गकुडिता जठरात्कथंथिदेकस्य संरतवतो निवृत्ता महर्षेः ।
- २२८० मस्तापरेण कृतसागरवर्तपूर्तिः शक्नो न कोपि भवितव्यविलङ्कनायाम् ॥२२८०॥
- अग्निगके^१ बद्धसंप्रतिपर्यन्तोपान्तरक्षिणि । राजोदयद्वारपतिः प्रायोजि प्राज्यबुद्धिना ॥२२८१॥
- तं विना धैर्यगाभीर्यशीर्यधुर्यं महाधियम् । संकटे न ह्यबद्धम्भो राज्ञाज्ञाप्यन्यमन्त्रिणाम् ॥२२८२॥
- स क्षतिक्रम्य साबाधान्मार्गानुभववेतनैः । तनोरिस्थितमद्राक्षीणं क्षमापतिविशिषम् ॥२२८३॥
- निष्ठाभूयेन धैर्येण शौर्यसंभावनावहः । स्तुवन्स तं बहिः प्राप्तं तत्पदुक्ताम्रवीत्युनः ॥२२८४॥
- २२८५ सर्वतो ज्यावर्सी भर्तृभक्तिं यो बहू मन्वते । मवाग्धुर्यो मतिमवामादतो लोभनासुरैः ॥२२८५॥
- कृता रक्षामणिसमं सहायं स्वाहृष्टं विना । शक्तिर्मे दुर्नरेन्द्रस्य बाल्ये राज्ये बहुच्छलैः ॥२२८६॥
- दुष्प्रेक्षणां भवत्येव नियमाज्ञाजभास्वताम् । माग्यान्तहेमन्तदिने जमनेवविलङ्कयता ॥२२८७॥
- शोभते क्षिराताम्रमण्डलाधो बधोरये । तथा बोस्तमये भास्वानिव बन्धः स भूपतिः ॥२२८८॥
- धन्योवतारो यस्यासीत्सुभ्यस्वीराङ्गनाजनः । उदयेस्तमयेप्युये रागव्यपाप्सरोमणः ॥२२८९॥
- २२९० पदे प्रयोगं लब्ध्वायं किञ्चिस्कृत्वा कुलीनवत् । बहं कविरिव शौहः प्राप्तो निर्भूद्विमूढताम् ॥२२९०॥
- सर्वकारोधुना भूत्वा विधत्तां स्वान्तद्विस्थितिम् । साध्यत्वानतिवृत्तेन वरेणैकेन मे भवात् ॥२२९१॥

२२६४. ^१) A. स्कन्धा°. २२६५. ^१) A. सिन्धुरस्वेव. २२६९. ^१) A. वारि°. २२७१. ^१) Emended; A. स्कन्धा°. —^२) Emended; ^३) कृष्णनाभ स नि°. २२७९. ^१) Emended; A. क्षत्रि. —^२) Emended; A. भावार्थ°. २२८१. ^१) Doubtful; A. कृष्णकी; cf. VIII. 2278.

इत्युक्त्वा प्रत्ययोरपस्यै संस्पृष्टं स्फाटिकं ततः । सपीठं पुरतो हारपतेर्लिङ्गमुपासयत् ॥२२९२॥
 अथकलाहसंमर्दमासभूलेषुवर्षिणः । योधान्वोर्दुं वरं मावं मानवाङ्गुनमिच्छति ॥२२९३॥
 इति संभाष्य संस्पृष्टशिवलिङ्गः स वाञ्छितम् । वरं तस्योररीचक्रे स च भूयो जगाह तम् ॥२२९४॥
 भाङ्कटप्रद्विरहतः स्माभुजोन्तिकमक्षतः । यद्येदमेव मागोषि तथा स्वामर्षयेधुना ॥२२९५॥ 2295
 कार्पण्योपहतं तस्य वचः भुक्त्वा वपाजडाः । सर्वेष्वुर्वीमुखास्तस्युर्वृष्टशार्शोः पल्लवा इव ॥२२९६॥
 अन्तक्षणस्ततो भिक्षोः स्मर्षमाणः सचेतसाम् । विकाचहेतुतां प्राप स्वस्वस्य मनसः पुनः ॥२२९७॥
 मनुष्यवाचमाकृष्टः पक्षं निन्द्ये स निस्त्रयः । तेन स्वपालितांशोकानपि पश्यन्नाविक्रियम् ॥२२९८॥
 अहीनाहारनिद्रादिदिवहयः पशुवत्पथि । कृष्यमाणः स केनापि न विकल्पेन पश्येत् ॥२२९९॥
 पश्यन्नानीयमानं तं गोपृभिस्तादृशं जनः । दवारैर्दृश्यभासीषाभ्यनन्द्य भूमजम् ॥२३००॥ 2300
 उवाच श्वानुकम्प्येस्मिञ्छन्नमज्येष्ठस्य भूपतेः । मैतीवज्जाति वैर्दृग्धमनुजे पितृवर्जिते ॥२३०१॥
 असेधनकमेतस्य मेचकाञ्जवृष्टो जपुः । क्लेशगर्भमनिस्त्रिशाचेताः कः कर्तुमर्हति ॥२३०२॥
 पूर्वापरानुसंधानबन्धस्तं दृष्टवांस्तदा । विस्मृतागा नृपं तत्तद्विद्युपालभताध्वनि ॥२३०३॥
 गणना काष्ठं वा बालबालिशौ विधीयते । न चित्तवृत्तेरैकाम्यं महतामपि सर्वदा ॥२३०४॥
 भोतृणां घृतपाञ्चालीकेशकृष्ट्यादि भृण्वताम् । पाण्डवेभ्योभिकः क्रोधो धार्तराष्ट्रेषु जायते ॥२३०५॥ 2305
 कुरूणां क्षतजापाने भग्नोरोर्मूर्धताडने । भुक्ते पाण्डवविद्वेषेस्तेषामेव च दृश्यते ॥२३०६॥
 परावरहः कार्याणां न कश्चिन्मध्यमं विना । तदस्येनुभवाभेदस्तत्र तत्र कथं भवेत् ॥२३०७॥
 स पौराजोदयजङ्गे षिवाङ्गुल्यङ्गुमुहुरन् । युग्याधिक्यो मृत्पात्रं सायं नगरमासवत् ॥२३०८॥
 न्यधत्ताश्वयुजाशुक्रपञ्चरहयां महीपतिः । एकादशेन्द्रे तं रक्षियुतं नक्षत्रमटान्तरे ॥२३०९॥
 त्यक्त्वाहारस्य च निशाः पञ्चपञ्चस्तस्य ताम्यतः । पार्श्वे जगाम कारुण्याच्चरणस्पर्शनार्थिनः ॥२३१०॥ 2310
 अवादीवर्धितं तस्मै प्रतिभुञ्जुषेभगम् । द्रोहादेकान्ततो बन्धी स चित्ररथकोष्ठकौ ॥२३११॥
 राजा निर्जग्मुषः स्वोर्षीं क्रीडकस्यथ बन्धनम् । विधिक्षुः पञ्चवानामाभिलहणादीनधुचुरत् ॥२३१२॥
 सर्वेषु गलितौजः स्वयं राक्षुषमस्पृशे । अथ तं रिन्हृजो दोर्भ्यां हर्षं माह इवापहीत् ॥२३१३॥
 एतदाद्यः स बलिनस्तस्य दौष्पक्षरान्तरे । सस्यावचेष्टो निद्राम्भो भूतेनेवासनीकृतः ॥२३१४॥
 भानृष्यो भिःक्षराञ्जक्यः कुलराजस्य कोपनः । भूमुञ्जक्या कृपाप्यास्य निर्दिभेद कृकाटिकाम् ॥२३१५॥ 2315
 परश्वेन मूर्ध्वेन पृथ्वीपालश्च ताडयन् । राजवीची स च क्रोधाङ्गविभ्यत महीभुजा ॥२३१६॥
 कृकाटिकास्थिसंजातमर्षेधोपचेष्टितः । विवेष्टमानोवर्तिष्ठ क्षितौ स हथिरोक्षितः ॥२३१७॥
 महाबलैः कमलियममुक्षैस्तस्य सौररः । चतुष्कः पातितोऽगुर्व्यो गण्डशूल इव द्विपैः ॥२३१८॥
 बिलोप्य वैकल्पहती बन्दी तौ स्वामिनौ तथा । कृष्टासिधेनुदन्तस्यौ रिजन्मा मल्लकामिभः ॥२३१९॥
 उवाचचेपु महरन्स भूपालोपजीविषु । अंतर्ष्यमाणस्तुमुलं राक्षेवालश्चतापतन् ॥२३२०॥ 2320

२२९३. १) A म३६. २३००. १) Emended; A मना. २३०४. १) A °वालि°. २३१९. १) A नि×ज. २३१९. १) Emended with C; A स्वाग्नि.

- नृपान्तिकादापततस्तांस्तान्घ्नन्तं महाभटान् । अभावत्सासिधेनुस्तं कुलराजो महीजसम् ॥२३२१॥
 प्रतिपहतिसु क्षिमापतत्यागिमपारयन् । निहन्तुं संरुरोधेव भित्तौ श्वायामबिस्त तम् ॥२३२२॥
 अपवातुमवस्थानुं प्रहर्तुं वाप्यशक्नुवन् । तस्यै च बहुसंधानः संस्तभ्यैर्नमविक्षतम् ॥२३२३॥
 चरणास्फालनेत्फालदोःशब्दमुच्चरोन्तिकम् । धाविते पद्यराजेथ मल्लकोक्षिपदीक्षणम् ॥२३२४॥
 2325 प्राहरत्कुलराजोस्व लम्बरन्धोष वक्षसि । प्रहत्य चञ्चतः पाणेः स तस्याङ्गुष्ठमक्षिणोत् ॥२३२५॥
 तौ विज्जराजे' दपोष्णनिविडे प्रहरत्युभौ । तस्मिन्पतिमहरति क्षिप्रं प्राहरतां ततः ॥२३२६॥
 स वीनप्यभिवोक्तंस्तांस्यक्त्वा दृक्पथमागतम् । चतुष्किकाहारगतं राजानं समुपाद्रवत् ॥२३२७॥
 लक्ष्मीभूते नृपे शीघ्रमनुधावन्ससंभ्रमम् । चकार कुलराजस्तं स्फिगस्थिक्षतिनिर्ज्वमम् ॥२३२८॥
 ततः सर्वैर्वृतो योषैः क्लीबाङ्गीबाणस सत्वरम् । हत्वाभजदीरशय्यां रक्तस्यन्दोत्तरच्छदाम् ॥२३२९॥
 2330 जीवध्यापद्गतस्वामिषीक्षितः श्वाप्यविक्रमः । स पत्रास्पृहणीयान्तक्षणो कीरेष्वगणयत् ॥२३३०॥
 बहिः कोष्ठकभृत्येषु विद्वुनेष्वदरिद्रताम् । परं जनकवन्त्राख्यो पैर्येणोवाह डामरः ॥२३३१॥
 निरायुधो राजभृत्यादृत्वैकस्मात्परधधम् । स शयुडापहतत्वं नयन्भुरीन्ध्यामान्तिके ॥२३३२॥
 धियासोस्तस्य चण्डांशुमण्डलं परभुः करे । सुपुण्यासंविभागार्थं शशिखण्ड इवाविशत् ॥२३३३॥
 नाद्राक्ष्म नाभौष्म वापि बद्धे भर्तारि यत्तदा । कोष्ठकस्य वधूरन्वतिष्ठन्मानवती सती ॥२३३४॥
 2335 जीवन्भूयोपि लभ्येत त्वया स पतिरित्यसौ । जन्धूनामवधीर्योक्तिं प्राविशद्यदुताशनम् ॥२३३५॥
 समर्थयोपिदाहेषतर्षकिन्त्विवदूषितः । तस्याः सतीलोकगायाः पादाभ्यां पावितोमलः ॥२३३६॥
 वसन्तस्य ह्यता धन्योदयभातुः पुषोष सा । शुचिर्वंशाभिमानेन न डामरवधूवतम् ॥२३३७॥
 लवन्धुललनाः कुर्युर्वैधव्येपि धनेच्छया । भामकार्थिकुटुम्भ्यादीन्नितम्बाभोगभागिनः ॥२३३८॥
 मतिश्यामोहनिर्भ्रूडवैरुस्यस्याभिमानिनः । तयानुगाभ्यां च कृतं कोष्ठकस्योबकैः शिरः ॥२३३९॥
 2340 रुद्रप्रणोपि किमिसाद्रूनः कैरपि किल्बिषैः । निष्पाणो गणराजेण कारायां कोष्ठकोभवत् ॥२३४०॥
 अथ चित्ररथः शोषकृशः कलुषितं नृपम् । भुत्वा मल्लाङ्गुनेनाभूज्यादव्यन्तदुःस्थितः ॥२३४१॥
 पत्नी तस्यैकभार्यस्य प्रिया सूर्यमती सती । परलोकातिधिः पूर्वं विभवप्रतिभूरभूत् ॥२३४२॥
 देहे वाप्यहताप्याये गेहे गतपरिमहे । पत्यौ धैमत्यकलुषे नेषद्व्येष विप्रिये ॥२३४३॥
 तीर्थस्थितस्य न स्यान्मे साणसोऽप्यप्रियं नृपात् । हति संचिन्त्य स प्रायान्मिषान्मर्तुं सुरेश्वरीम् ॥२३४४॥
 2345 अथ नानार्थभुयिष्ठां धनाधीशाधिकभियः । स्थानान्ततस्तनस्तस्य पार्थिवोपाहरच्छ्रयम् ॥२३४५॥
 कनकांशुकसंनाहवाजिरत्नायुधादिभिः । स्वा स्वा प्रकाशिता लक्ष्मीः स्पर्धयेवाधिकाधिका ॥२३४६॥
 लोहरद्रोहघर्मोष्मशोषितो राजपादपः । तल्लक्ष्मीशैलताटिनीसेकेनाप्यायितोभवत् ॥२३४७॥
 विद्ववे चिरनष्टेपि श्रीकल्याणपुरं न यः । वनवासोचितवासः शाल्वः सौभमिंवारयजत् ॥२३४८॥
 श्वतच्छत्रांशुपृक्केव चिन्तापाण्डुरवर्तन । बन्दीकृता नरेन्द्रभीर्निर्निशा यस्य मन्दिरे ॥२३४९॥

२३२१. ¹) Emended with C; संस्तभ्यैर्न. २३२६. ¹) Emended; A विज्जराजो. २३२८. ¹) Emended; A साप्यः सौमिषा; C सातुतेऽन्धुमिषा.

राज्ञा प्रयुक्तं विज्ञाय विजयः स भवोद्भवः । तीक्ष्णमानन्दनामानमवधीतेन चावधि ॥२३६०॥तिलकम्॥ 2350
 इत्थं च एषधे तादृक्मजापालनशालिनः । सर्वोत्साहमद्योनेहा जयसिंहमहीभुजः ॥२३६१॥
 तीर्थस्थिते चित्ररथे पादापमहौषिणौ । भृङ्गारजनकावास्तां तज्जुस्यौ व्यक्तचक्रिकौ ॥२३६२॥
 प्रचुरोत्कोचदावेन स्वीकृत्य नृपतिं ययौ । भृङ्गारो मधजनकः स्वामिभीभोवभागिताम् ॥२३६३॥
 चिरप्रचलितं द्वारमुदये निदधे पुनः । मेघकालः सरित्पुरं प्रतीर इव पार्थिवः ॥२३६४॥
 अवहवभोग्यदुष्कर्मदत्तमर्मव्ययधिरम् । कथाशेषोभवच्चित्ररथो मासैरयादृभिः ॥२३६५॥ 2355
 हास्यावशेष्यधिकृतो विकृतोमपास्यो दुर्गन्धिरप्यतिजडोपि गृहीतवाक्यः ।
 पूर्वानुभावजविनो भवति प्रभावाद्यस्य स्तुमस्तमतिस्तवमप्रतर्क्यम् ॥२३६६॥
 निन्द्यैरायूतनादीर्वैभेदितैः प्रागभीष्टताम् । बाल्ये दुर्ललितस्यागाङ्गमर्तुधिञ्चचेतसः ॥२३६७॥
 कित्त्वजमानः संप्राप्तसास्त्राज्येन दिवानिशात् । कृमात्स्वीकृत्य ताम्बूलं तेन चित्ररथान्तिकम् ॥२३६८॥
 दूतैः कृत्यान्तरज्ञत्वं प्राप्तवानाप्रतां गतः । तदन्ते घटवज्राज्ञस्तद्वृत्त्यान्कोशदर्शकाम् ॥२३६९॥
 तथा सर्वोक्तशेषमन्विभूये नृपास्पदे । सज्जकस्यात्मजः प्राप भृङ्गारो मुख्यमन्त्रिताम् ॥२३६०॥चक्रलकम्॥ 2360
 तस्य वैधेयताभ्यस्तकुवृष्टेरपि दुष्कृतम् । नागुः पाशार्पणास्तुच्छस्यागित्वेनापि संपदः ॥२३६१॥
 योषित्कशिपुभोग्येन धन्यमन्वोपि सोभवत् । धान्यदानवदान्यत्वं गुरुणामाजगाम यत् ॥२३६२॥
 पीडं कृतवतो रूप्यं संयोज्य रजतैर्निजैः । विश्वमानं सुरेश्वर्यौ सायुज्यं तस्य युज्यते ॥२३६३॥
 उर्ध्वशीरपि नार्वाग्भिर्वोनुगन्तुमशक्यत । आषाढ्यामाद्यसंभारो नित्रिडद्वविणव्ययः ॥२३६४॥
 नन्दिक्षेत्रे स तत्राद्यैः प्रणीतश्चण्डिकादिभिः । तेन कालानुसारेण पोषितः पञ्चपाः समाः ॥२३६५॥ 2365
 नर्माङ्गतायां निःसारो ज्ञातो यः सोधिकारभाक् । अचिन्त्यकृत्यकार्यासीत्स्वामिजेहप्रभावतः ॥२३६६॥
 केतीसज्जैर्बुवतिकरजैः कण्ठभूषादशायां यस्याज्ञादि नुटनमसकृत्कमाधरेष्वासकृष्टौ ।
 सोऽप्यादिदृष्टिस्त्रिपुररिपुणा प्राप भङ्गं न भोगी शश्याधायी कचन न परो भर्तुराज्ञाप्रभावात् ॥२३६७॥
 तं च रिह्णधन्यौ च समाभित्येतरेतरम् । कार्ये जनकभृङ्गाराजुत्कोचेनापजहत्तुः ॥२३६८॥
 कदाचिज्जनकं बद्ध्वा साधे भूषणसौक्तिकैः । सपुत्रदारं भृङ्गारो वास्पबिन्दुनमोषयत् ॥२३६९॥
 स तं च जानु निर्विष्य मानहीनमकारयत् । रुश्ररक्षार्पितोत्कोचधनाभ्यर्धितमैथुनः ॥२३७०॥ 2370
 अङ्गुष्ठनखनिर्वर्षनमितानामिकोर्मिकः । वदन्नामोत्तरीष्ठाभोवञ्चनैः कुञ्चितेक्षणः ॥२३७१॥
 भृङ्गारोऽप्येतिवलीनिष्कोद्धतललाटभूः । पुनरेकस्तयोर्लम्बकार्यो लोकमहासयत् ॥२३७२॥तिलकम्॥
 अव्यक्ताक्षरवाप्रीक्ष्यमीलिताक्षो रटम्बहु । इसन्सकरतालं च संपद्यन्वो व्यवभश्यत ॥२३७३॥
 सोऽद्वेषप्रतिभोक्षीतमस्थानां हास्यवस्तुनि । कथाशरीरं पर्याप्तं मेरुशां किमचेतसाम् ॥२३७४॥
 सर्वस्मिन्वस्तुतोवाचि काले विगतयोग्यते । जाने नृणनृणां तुल्ये भृङ्गारोर्द्वैत्यगर्भताम् ॥२३७५॥ 2375
 यः सर्वकथनिष्कम्पंशेमुषीकः क्षमापतिः । धुर्यतां धर्मचर्याभिर्गतः सुकृतशालिनाम् ॥२३७६॥

२३६०. ^{१)} A, ३. २३६०. ^{२)} A, ४. २३६१. ^{३)} Emended; A सुकृतम्.—^{४)} Thus A; R G C वातः. २३६२. ^{१)} A अवश्य.
 २३६३. ^{१)} Emended with C; A कृत्य. २३६९. ^{१)} Emended; A भृङ्गार. २३७०. ^{१)} Thus A; C emends कभराभा.
 २३७१. ^{१)} Emended; A कु-तेक्षणः; C कुरुते क्षणः. २३७२. ^{१)} Thus A; perhaps read with C "द्वैतित".—^{२)} A, ३.
 २३७४. ^{१)} Emended; A कर्ता.—^{२)} Emended; A नृपतां.

- लम्बोधिरेवरेयधके व्यापद्युपक्रियाम् । दावप्रदस्य दग्धाङ्गोलावत्प्रमिव चन्दनः ॥२३७७॥
 गुरुस्तरिद्विजान्मधप्रभृत्युचितयापि यः । प्रतिपत्त्या संविभेजे संविभाग्यकुटुम्बकम् ॥२३७८॥
 प्रासादान्विजयेशादिवेवद्रातस्य शुद्धधीः । सुधादानेन निन्द्ये च धन्यः कैलासतुल्यताम् ॥२३७९॥
 2380 मठदेवगृहारामहृदकुल्यादियोजने । जीर्णोद्भूतिव्यसनिनस्तस्य चिन्ता निरन्तरा ॥२३८०॥
 सङ्घर्षाक्षितविशेषकार्यैः सङ्घर्षाचारिणाम् । स क्रौर्यधाम पर्याप्रमीरुमप्युच्यते जडैः ॥२३८१॥
 विश्वाध्यायनसप्तसिन्धुभरणब्रह्मादिसंप्रीणनप्रार्थं कृत्यमुदात्तमेकसमयोपात्तेन दुष्कर्मणा ।
 स्वःसिन्धोर्लघुतां गतं सगरं जभ्रेणीवितास्पर्शनां ता येन जनाः ह्यमशानमिव सा योग्या किलास्थानां स्थितौ ॥२३८२॥
 तदन्तरे शिवरथो द्विजः प्रचुरचक्रिकः । कायस्थपाशः पाशेन गतं बद्ध्वा व्यपद्यत ॥२३८३॥
 इत्थं पृथ्वीपतिः कृत्वा तत्तत्कण्टकपाटनम् । भवेतविरलं सौजन्यनिम्नो व्यथित मण्डलम् ॥ २३८४॥
 2385 विपक्षावरणापायप्रायेण पृथिवीभुजः । तैश्च्यमायान्ति जीमूतमुक्ता रविकरा इव ॥२३८५॥
 परिणाममनोहस्रं राजरत्नं स्वयं नृपः । माधुर्याधिक्यमुत्पाको ब्राह्मण इवाययौ ॥२३८६॥
 मार्भतयत सातत्यात्कनून्विततदक्षिणान् । विद्याहतीर्थयात्रादीन्महितांध महोत्सवान् ॥२३८७॥
 संविभेजे स्वसंभारैः स क्रिया धर्मचारिणाम् । तेजोभिः कुलशैलानामोषधीरिव चन्द्रमाः ॥२३८८॥
 प्रतिज्ञातं सुतोद्वाहप्रतिष्ठादौ पुरीकसाम् । तेनौपयिकसामग्रीदानमव्यभ्रमेतसा ॥२३८९॥
 2390 दाहणामाकराः कोशवृद्धये ये धराभुजाम् । नवीचक्रे पुरं सर्वे स्वाधीनान्स विधाय तान् ॥२३९०॥
 मञ्जतो राजकार्येषु तत्रविविद्धैरारवने । विस्मितैर्वीक्ष्यते तस्य निष्ठा काष्ठा मुनेरिव ॥२३९१॥
 प्राज्ञादारभ्य सायाङ्कपर्यन्तं चास्य दृश्यते । न तत्कृत्यं गता यत्र नाध्यक्षत्वं विचक्षणाः ॥२३९२॥
 अत्रिचाराधतमसे विद्या व्यद्योततान्तरा । जयापीडादिमेषभीसौदामन्या त्रिलोल्या ॥२३९३॥
 तेन भ्रियं तु विश्राण्य स्यास्तुं रत्नप्रभाभिव । गुणत्रैविध्यचित्रस्य प्रकाशोन्धरः कृतः ॥२३९४॥
 2395 सूरयो येन ---' विक्षतक्षेत्रसंपदाम् । ग्रामाणामाप्रहाकेन्दुं सान्त्वयाः स्वामिनः कृताः ॥२३९५॥
 विदुषां विततोत्सेवसौधास्तद्विहिता गृहाः । व्याप्ताः सप्तर्षिभिर्द्रष्टुमुत्कर्षमिव मूर्धसु ॥२३९६॥
 प्रतिभाप्रभवे प्रज्ञोपज्ञे च पथि पान्यता । सार्धवाहं तमालम्ब्य निर्दोषा विदुषां स्थिता ॥२३९७॥
 आसीद्यथार्थराजस्य शयानस्याप्यतिप्रियः । कामं लिङ्गाभिवेकाम्भःसंक्षोभप्रभञ्जो ध्वनिः ॥२३९८॥
 निद्राणस्य तथा वेणुशीणादिपरिहारिणः । दयितं तस्य निर्दोषविहङ्गजल्पविकल्पनम् ॥२३९९॥
 2400 काले श्रीललितादित्यावन्तिवर्मादिभुजाम् । सिद्धं न यत्प्रतिष्ठारि निश्रं तदधुना गतम् ॥२४००॥
 मठदेवगृहेष्वेवं स्वकालप्रभवेषु यत् । सर्वेष्वेव कृता तेन निर्व्यपया व्ययस्थितिः ॥२४०१॥
 रजादेव्या वृडाहृदभर्तृवल्लभताभुवः । सर्वप्रतिष्ठामष्टत्वं विहारः प्रथमं गतः ॥२४०२॥
 रिल्हणोद्य गुणमामबान्धवो धर्मपद्धतौ । बभूव पूर्वपथिकः समस्तामात्यसंततेः ॥२४०३॥

२३८९. १) A °कार्यसङ्घर्षाचारिणा, evidently corrupt; emendation doubtful. २३८२. १) Conjectural reading; A सरगज°; C सुरगज°.—) Thus A; perhaps read °स्पर्शनास्पृता; C °नात् जाता. २३८३. १) Emended; A °न्तरं. २३९०. १) A कोष°. २३९२. १) A सायाङ्क°. २३९५. १) A, indicates a lacuna of three aksharas; C supplements संपदे.—) Emended with G (see. manu); A °महा×कन्दु. २३९८. १) Emended; A °व्यतिथिवः; cf. the passage ii. 126, to which evidently reference is made here. २४०१. १) Perhaps read °व्येवं.

तपोधनंलंघ्यवर्णान्धर्मवृद्धांश्च भुङ्क्षीः । विजम्भभवनस्थोपि शक्तस्त्वक्तुं न यः कवित् ॥२४०४॥
 कृष्णाजिनोभयमुखीदानमुख्यैः सुकर्मभिः । धर्मकन्याविवाहैश्च यस्वाभ्युत्थत्वमायुषः ॥२४०५॥ 2405
 सर्वेषामाहिताग्नीनां निस्पृह्या महात्मना । सर्वयागोपकरणैरेव विभागितैः क्रियाः ॥२४०६॥
 भोगान्बुभुजिरे भग्यान्सजे सन्नितविस्मये । यस्व वर्णाश्रतुःषष्टिः कुदृष्टपष्टष्टचेतसः ॥२४०७॥
 अपहारगणोदधैर्वित्तैर्मन्त्रेणेतुभिः । पुरे परिष्कृते येन इयोः प्रवरसेनयोः ॥२४०८॥
 आद्ये प्रवरभूमर्तुः पत्तने पत्तविस्मयः । श्रमः, प्रतिष्ठापष्टत्वं यस्कृतो रिल्हणेऽश्वरः ॥२४०९॥
 लोकान्तरगतं कान्तां कृत्विनोविश्य सुस्सलाम् । भलेरकप्रपास्थाने विहारस्तेन कारितः ॥२४१०॥ 2410
 मार्गैर्घास्तिर्वगुणितकेहविस्मृत्यपोहतः । मृतामनुमृतायास्तथाज्ञा यः क्वयतिमागतः ॥२४११॥
 तन्नर्तुर्गोर्वाकालुष्ये तस्या दूरामगा पुरः । प्रदेशे आनुषीवासीरिषया क्रीडाविडालिका ॥२४१२॥
 तीर्थप्रस्थानदिवसादारभ्यास्या विराविणी । उत्सृजन्त्यादृतं भोज्यं सा भुञ्जा जीवितं जहौ ॥२४१३॥
 आरोहति परां काष्ठां प्रतिष्ठाविधिधाधना । दिहा नृपतिपत्नीषु मन्त्रिस्त्रीषु तु सुस्सला ॥२४१४॥
 श्रीचक्रुणविहारं या यातं नामावशेषताम् । अहमप्रासादवेहमादिकर्मणा निर्मेमेधुना ॥२४१५॥ 2415
 अरथद्वयवन्धान्धुस्त्राजशालादिकर्मभिः । तस्याः संपूर्णतां पुण्यमाकारा निखिला गताः ॥२४१६॥
 पूर्वराजकुलाखण्डस्थण्डिलव्यापिनाखिलम् । तद्विहारेण नगरं नीतं नेत्राभिरामताम् ॥२४१७॥
 प्रापि प्रतिष्ठयेवाभु यक्षमक्षपितया तथा । विपत्तिः श्रीसुरेश्वर्यां राज्यसायुज्यदूतिका ॥२४१८॥
 मठाप्रहारा धन्येन वल्लभाभिषया कृताः । नाभीष्टं लेभिरे नाम क्वयतिः पुण्यैर्विना कुतः ॥२४१९॥
 अमहारमठांस्तद्दुदयः कम्पनापतिः । कृत्वापि स्वाभिधामेव तत्संबद्धां सदाभृणोत् ॥२४२०॥ 2420
 उदयद्वारपतिना सह ब्रह्मपुरीगणैः । कृते प्रष्टे मठे शोभां लेभे पद्मसरस्वतः ॥२४२१॥
 भृङ्गारतन्त्रपतिना श्रीद्वारेऽप्यप्यजन्मना । प्रत्यष्टापि मठोष्ठांनदीर्षिकाद्यनधात्मना ॥२४२२॥
 जानकोष्ठमठब्रह्मपुरीसेत्वादिकर्मणा । सोलंभकारालंकारो बृहद्ब्रह्माधिपो धराम् ॥२४२३॥
 बुधः सदैवधीशान्तिहेतोर्जातः कलावतः । यः कविर्दानवत्त्वं च क्वयातस्यागेन योजयत् ॥२४२४॥
 नृसिंहसेवी निर्हिसहिरण्यकशिपुप्रदः । बराहसमये दत्तगौथ योपूर्ववैष्णवः ॥२४२५॥ 2425
 भहारकमठाभ्यर्णे पूर्णवार्धाविष्य प्रदिः । मठः भृङ्गारभट्टस्य क्वयात्वनौचित्ययोऽङ्कितः ॥२४२६॥
 सांधिधिपदिको दार्वाभिसारोर्षीभुजोकरोत् । अष्टमूर्तेर्जह्वनामा प्रतिष्ठां पुण्यकर्मठः ॥२४२७॥
 पुष्पाकरप्रणयभूः सुभगा विभूतिरेकस्य हन्त करवीरतरोर्जुनेषु ।
 पुष्पाणि यस्य सफलीकुरुते स्वयं तत्पादुर्भेवत्किमपि लिङ्गमनङ्गशोः ॥२४२८॥
 विभूत्या संविभक्तेषु भूभुजाखिलमन्त्रिषु । उत्कर्षकोटिं भुवास्वः परं जन्हानुजोर्हति ॥२४२९॥
 स्वयंभूः प्रकटीभूय पूजां स्वीकुरुते स्वयम् । ज्येष्ठरुद्रो वासिष्ठस्य यस्य वा बालकेश्वरः ॥२४३०॥ 2430
 सविहारमठोदधवेहसुभिः कलुषोऽङ्कितम् । तेन तत्र कृतं भुङ्गपुरास्वं पुटभेदनम् ॥२४३१॥

२४०४. ') Emended with C; A तपोधनाङ्ग°. २४१०. ') Thus A; cf. vii. 1239, where बलेरकप्रपा°. २४१३. ') Emended with C; A उत्सृज°. २४१४. ') Emended; A पुना. २४२५. ') Doubtful emendation; A कशिपुः, without indicating the lacuna; C कशिपुः. २४२९. ') Emended; A उत्कर्षकोटि. २४३१. ') Emended; A विभूतिः.

- नगरेपि हरः प्रत्यक्षापि भुद्रेश्वरानिधः । सरथ मडवाग्रामे धर्मविभ्रमदर्पणः ॥२४३२॥
नीत्वा प्रतिष्ठां वैकुण्ठमठादि स्वमिहारभूः । रत्नादिन्या रठं चक्रे स्वार्थमथनद्यस्थिरा ॥२४३३॥
रत्नापुरं बहुहारमहावै निरयो मठः । धनो ह्यकृतहंसस्व स्कीतवीतसविभ्रमम् ॥२४३४॥
2435 मृत्युंजयो राजतेत्याः ह्यधौतान्भजन्मृगान् । जनस्यानित्वतोच्छिद्यै चेतदीपं सृजन्निय ॥२४३५॥
गोकुलानां विधातारो गोकुले विहिते तथा । गणिताः भूरवर्माणाः सतृणाभ्यवहारिणः ॥२४३६॥
गवामव्याहतस्वैरखरखरकाञ्चिने । तत्र वैतस्ततोयादधे यदपोडामयं यपुः ॥२४३७॥
मुकुन्दस्तत्र साधर्म्यतौन्दर्यैर्दार्यमन्दिरम् । अथा गोवर्धनधरः सिद्धो ना विश्वकर्मणः ॥२४३८॥
मठ - - - कृत्वा सा जन्दिक्षेत्रेकरोत्क्षितिम् । - - जयवजाशेषु स्थानेषु च मनोरमान् ॥२४३९॥
2440 दार्वाभिसारेऽर्चुर्वाशस्त्रन्दरौदार्यमन्दिरम् । स्वनामाङ्कं पुरं चक्रे तथा शाकपुरोपमम् ॥२४४०॥
उद्दिश्योपगतान्मान्मन्महत्तरमुखानपि । प्रतिष्ठा विविधाधक्रे सा राश्याभितवत्सला ॥२४४१॥
एवं सर्वाङ्गामुक्तालंकृतेरथ स क्षितेः । विशेषकामं भुमर्गृषा स्वमकरोन्मठम् ॥२४४२॥
अनुत्सिक्तेन यो दत्तभूरिपामो महीभुजा । तञ्जौरारोपितः ख्यातिं मुख्यः सिंहपुराख्यया ॥२४४३॥
व्यधात्कारपथेशस्य दौहित्रः सिन्धुजान्द्रिजान् । निविडान्द्रविडांथात्र प्राक्सिद्धच्छुचमध्यगान् ॥२४४४॥
2445 किं वा मठादिभिर्माणस्तुत्या तस्य व्यधत्त यः । भूयः सपामनगरं कृत्वां कश्मीरमण्डलम् ॥ २४४५॥
जीर्णारण्यसधर्मायं कालदौराख्यतो भवन् । देशो धनजनवासैस्तेन भूयोपि योजितः ॥२४४६॥
अतरम्भास्पभृति क्षमापे दीक्षितेभीष्टदत्तिषु । शिल्पिपायैरपि प्रायो मठदेवगृहाः कृताः ॥२४४७॥
सस्कोशांशुकरकादौ निरद्वयेन भुभुजा । साधारणीकृते पौरास्तांस्तांश्चकुर्महोत्सवान् ॥२४४८॥
अकाण्डतुहिनापातोदीपाद्यैरप्युपद्रवैः । नष्टेषु शालिषु क्षीणं ह्यभिक्षं तत्र न क्षणे ॥२४४९॥
2450 भङ्गुनं चाभवद्वाचः भुता यज्ञिनि रक्षसाम् । केत्यापुत्पातजातं च वृष्टं नष्टाथ न प्रजाः ॥२४५०॥
कोटिश्वरानुजश्चुङ्गुनामा विहितविभ्रतः । आहवैर्गुडदण्डैश्च राज्ञा निन्वेन्तकान्तिकम् ॥२४५१॥
चक्रे त्रिक्रमराजादीन्भूपानुमथ्य पार्थिवः । परोर्हं गुन्हणादीनां राज्ञां वड्डापुरादिषु ॥२४५२॥
प्रजेशांक्नान्यकुब्जादावजयैण नृपार्यमा । स व्यधाद्भयभूभोगवैभवानभिमानिनः ॥२४५३॥
विद्योतमाने निधोद्यैर्मन्विस्तवैचमेकदा । भेजे जीवितदारिद्र्यं दरव्राजो यशोधरः ॥२४५४॥
2455 स भूम्यनन्तरोप्यन्तरज्ञो राज्ञोतिसेवया । विपत्तौ प्रकृतिक्रान्तसंतानधिन्यतामगान् ॥२४५५॥
निकृत्यास्य निजामास्यो विडुसीहाभिधो यतः । संभुज्य दयितां राज्यमगौदतनयेमहीत् ॥२४५६॥
वशीकृत्य शनैर्देशं नाममात्रनृपं शिशुम् । उच्छेत्सुमैष्यद्यवत्सं स जिघृक्षुः स्वयं क्षितिम् ॥२४५७॥
अन्योमात्यः पुरस्कृत्य यशोधरसुतं परम् । तावत्तेन समं भेजे पर्युक्ताख्यो विपर्ययम् ॥२४५८॥युग्मम् ॥

२४३८.—२४३९. ^१) The last two *pādas* of verse 2438 and the following verse are found in the above, mutilated form in A at the foot of fol. 290, having been added subsequently by A₁. C reads: मठप्रतिष्ठां कृत्वा सा नस्त्रिंशदंशकरोत् स्थितिं । विहायान् यवनाद्येषु स्थानेषु च मनोरमान्. २४४०. ^१) The first two *pādas* of this verse have been subsequently added by A₁ at the top of fol. 291.—^२) Emended; A दार्वाभिसारे; C दार्वाभिसारिण्यम्. २४४५. ^१) Emended; A सङ्गान्. २४४९. ^१) Thus A₁ originally; corr. by A₁ to शालिपवशीर्ण. २४५१. ^१) Emended with C. A निन्वेन्तिका. २४५३. ^१) Emended; A प्रजेशांका. २४५८. ^१) A, २. २४५७. ^१) Emended; A पापक्षिप्तुं नृपव.;

कश्मीरानुगतः कृत्वा हेरात्मं तत्र सुर्वति । इत्युच्य सप्तपालासीन्तर्षकार्थमरक्षाम् ॥२४६९॥
 देवाकप्रतिपत्त्याभिमौल्यमिदं वधीः । सर्वाधिकाराधारोपात्मन्वभावोभिमानिताम् ॥२४६०॥ 2460
 पर्युक्ताजर्षतः साज्जेरवीडमनुजं निजम् । परिष्करोनुमन्त्रितं मन्त्राद्योपमनसुम् ॥२४६१॥तिलकम्॥
 अपूर्वमण्डलारम्भाद्योपायान्नास्तितः । क सर्वकथविष्कम्पप्रतिभाः कार्यवेदिनः ॥२४६२॥
 क बालबालिशपावो वदन्ववदतिर्जनः । भिष्परीणाकविपत्रं स्वाच्छन्दे मेदिनीमुजम् ॥२४६३॥गुणम्॥
 कार्यवेक्षविपत्तेः स्वेरिच्छन्वुद्विस्तताच्छिदाम् । सैन्वमादुर्गकोद्यादेर्न - द्वास्वन्तरङ्गनाम् ॥२४६४॥
 प्रक्रियामावतो मन्त्रं नृकृन्ति शिल्पमन्तराः । कृतसाहायकेरेव चिन्त्वा भिषमुक्ता द्विवः ॥२४६५॥ 2465
 युक्त्यारम्भविधी तत्र वैरिसाहायकवदे । क वैभिया वकामार्ताः कार्यसंदर्भवेदिनः ॥२४६६॥
 दरहाजदुग्धोन्वीन्वमेदकूलशयावदुतः । कहुं माहृक्ववावीडेः जोतोभिरिच मध्यमः ॥२४६७॥
 पर्युक्तास्तंकटे कार्ये तं नमुत्कोचभिच्छतः । स दुग्धपालमादानुमन्वाकीदलसक्रमः ॥२४६८॥
 पर्युक्तेषु समं विदुसीहः संधि निवद्वयान् । वषागतं यो साज्जौ कश्मीरेन्द्रेवहीदुषम् ॥२४६९॥
 सर्वाधिकारयवगाधिरचचारभूदरः । वसन्ते तत्र मृद्धारो मृत्सुवीहित्वकार्यभूत् ॥२४७०॥ 2470
 आ लक्ष्मकान्तास्तर्षाधिकारोस्मादश्रितीचया । वृत्वा कतस्तु कतथा निर्हरात्मं इवाभवत् ॥२४७१॥
 अन्वेद्यमात्वाः सांमस्वाज्जुर्माहास्वभाविनः । प्रमथं समये तस्मिन्वेवात्किमपि लेभिरे ॥२४७२॥
 प्रदांसामानुशंसस्य किं विद्वभो धराभुजः । मृतात्मास्वार्थकापत्यं निधने वः पितुः परे ॥२४७३॥
 प्रवर्तिता स्वमात्वायां मृत्यैः पञ्चतिरङ्गता । निर्दलक्याः प्रभोर्लक्ष्मीं जनुः स्वनृदिगीमिव ॥२४७४॥
 भूमर्तुः प्रामृतीकृत्य मृतस्व स्वामिनः भियम् । संतामस्व विभूत्सर्ष कृत्वा कार्यं हि तेहरत् ॥२४७५॥ 2475
 गच्छाधिपे विश्वनात्रि विपत्रे रक्षिता परम् । एकेन सहजायवेन सहावानां महार्थता ॥२४७६॥
 नाध्यातरोहाधिकारं पार्थिवेनार्थितोपि वः । स्वाभिद्वन्द्वेष्टिष्टनाजो बुद्धौ साहायकं व्यवहत् ॥२४७७॥
 निष्ठायामप्रतिष्ठत्वं वृष्टापि प्रभविष्णुभिः । भिष्परंवरया मृत्याः श्वार्थन्वेधिकाधिकम् ॥२४७८॥
 आसीदाचमनोपयोधि कलधे कष्टुर्जगल्लङ्घनकान्ताङ्किङ्कमर्षायासुररिपोस्त्रैषोतलं वत्यवः ।
 शंभुस्तत्रिधे स्वमूर्धनि जडेन्वेकप्रवृत्तारणौ स्तुः सर्वेष्ववद्या वनानुगतका गाढारराः स्वामिनः ॥२४७९॥
 सुडिजनिर्वासवगतमरोहो दुर्नवप्रुमः । साज्जिजासकृताप्यायः क्रमेणासीत्कलीमुक्तः ॥२४८०॥ 2480
 विनाः समाः समन्तुः स विदुसीहस्ततोभवत् । अकुम्भराग्यासुत्कण्ठं दूतरकृत लोठवम् ॥२४८१॥
 दूरावर्लङ्गिनोस्थानः भूरमाभित्य भूपतिम् । जीर्बन्कृषिविपिण्यादिकर्मणा स सवाग्भवः ॥२४८२॥
 दरदां मन्त्रिणां जातहातेवैरभियोगभाक् । चक्रैलकारचक्राद्यैर्हार्मैः सह चक्रिकाम् ॥२४८३॥युग्मम्॥
 सोऽप्यत्रिदुर्गस्वाम्यस्य प्रथमप्रस्थितौ वदत् । भुजो जयकभङ्गकव्यः पार्थे तिलोऽर्षवयत् ॥२४८४॥
 कार्याडकावावभवत्स्थाने स्वभि विलोक्य तम् । प्रस्तिर्ष कस्वचिद्रेवे बुद्धिः कस्यपि साधुस ॥२४८५॥ 2485

२४६९. १) Emended; A सज्जे. — २) A, २. २४६९. १) A "वति". — २) A, २. २४६९. १) Thus A; perhaps read विष्-
 मन्त्रम्; C म. वसन्त्रम्. २४६९. १) Emended; A apparently वैभियावकामाज्जार्थं, as read in B. C. २४६९. १) Emended;
 A "मन्त्रोपमनसुम्". २४६९. १) Emended; A सज्जौ. २४६९. १) Emended with G (sec. manu); A निर्मेत. २४६९. १) Emended
 with C; A "मन्त्रार्थम्". २४६९. १) Emended; A सुडिजनि. २४६९. १) A दूरा-साज्जि. — २) Emended; A जीवत्कृषि.
 २४६९. १) A, २. २४६९. १) Doubtful emendation; A सवाग्भव.

- तं तथा विदुःकारम्भमपि ज्ञात्वा दसंभ्रमम् । प्रविशन्नुपैक्षितः कौलीयानुघमो नृपः ॥२४८६॥
 पोषिते प्रेषितभीकैरुत्पिञ्जे विप्रवैविधिः । अयोदयशरपतिः कैवि विश्वंभरामुजा ॥२४८७॥
 संगृहता चमूलेन पुरे शंकरवर्मणः । मागोलंकारचक्रस्य पार्श्वमभावि लोटनः ॥२४८८॥
 अपि विप्रहराजाक्यः सनुः सुस्सलभूपतेः । भोजः सल्हर्णजन्मा च भुती तेन सहानर्तौ ॥२४८९॥
 2490 अयोपह - स्थान एव तेषां स सस्वरः । मार्गं बहुदिनोत्सृज्यमेकेनाह्ना व्यलङ्कवत् ॥२४९०॥
 सपृथक्कन्धाप्रथमासिद्धेर्चातो विधेयताम् । तदास्कन्दहतस्पर्शः स पलाविष्ट जामरः ॥२४९१॥
 सिन्धोर्मधुमतीमुक्त्वाभिया अन्तःस्थितं ततः । शिरःशिलामिधं कोट्टमथ तैरधिष्ठिभिये ॥२४९२॥
 गहने बुद्धितः कोट्टे स्थितः किं वा स इत्यसौ । न निधिकार इदेषो भाम्बन्दीर्घाह भूमिषु ॥२४९३॥
 अयोपालमथतुर्गारोहणेस्मिन्नक्षत्रकृतम् । दैवेनापि न भूर्भर्तुः प्रभाषो निष्पराभवः ॥२४९४॥
 2495 उत्थानोन्मुखतां सर्वेषुत्पिञ्जे तत्र दस्वयः । पालत्रलास्तिमयो वर्षेष्टयकृत इषामंजन् ॥२४९५॥
 तैस्त्रिभुक्तारिभिर्गुडैकैकैरथ लोटनः । पार्श्वीहरिः पुनश्चक्रे मायाचतुरष्वाक्रिकः ॥२४९६॥
 पुरषामादिदग्धारमसाध्यमथ धावताम् । पदे पदे कृष्णगतं स्वपक्ष्यास्तमरसिषुः ॥२४९७॥
 दिक्पत्रे निवर्तेर्भ्राज्यन्द्दृष्ट्यादृश्यः स सर्वतः । कल्पार्ययोदयी ब्रह्मपुत्रः केतुरिवामवत् ॥२४९८॥
 भानैरमात्स्यैर्मिर्बन्धे संघे कालानुरोधतः । मेने मडवराज्योर्षी शरितेवाखिला जैः ॥२४९९॥
 2500 असंवृत्तप्रतीकारतयारोहस्य वैरिषु । तदन्तरेण संमन्व्य धन्यं प्रास्यापवचृपः ॥२५००॥
 तस्काभारोपिते कार्ये त्रीडां गच्छेत्तस्थताम् । विपर्यासमथ द्वाराधीश इत्यभ्यधाज्जनः ॥२५०१॥
 भिक्षुर्मल्लार्जुनस्वासीदेक एव त्रयस्त्वमी । संहता हन्त दुःसाधा दधुधेर्यखिलाः प्रजाः ॥२५०२॥
 द्वाराधिपस्त्वहेवाकव्यवहारो महीपतेः । सिद्धिं स्वस्वाप्रसिद्ध्यापि वाञ्छन्त्यद्योद्यमोभवत् ॥२५०३॥
 एकाकी चः किल न भजते मृडतां मर्तृकार्ये नौदासीन्यं भवति च हवा ब्रह्मधीने च तस्मिन् ।
 निर्देवाकव्यवदन्तितया साध्यसिद्धिं किलेच्छंस्तार्ङ्गन्ती प्रभवति परं नाल्पपुण्यस्व राज्ञः ॥२५०४॥
 2505 पञ्चचन्द्रे मृते तस्वानुर्गं राजोपवेशने । न्यभाषं पञ्चचन्द्राक्यं सोप्यारभ्यै विनिर्बन्धौ ॥२५०५॥
 दिवाहुकादयो मुख्य - - - सह गायकैः । धन्यमेवान्बन्धुर्नासाभ्यान्धे राजोपजीविनः ॥२५०६॥
 धन्यादिषु तिलग्रामं कोटसिन्धुतटाभयम् । भव - - - शारेणो ब्रह्मस्थः पृष्ठपङ्कती ॥२५०७॥
 हठप्रवेशायोप्याजिमुख्यहेवाकवर्जितः । शोषयन्निवृत्तौ धैर्यगम्भीरं स स्ववाहरत् ॥२५०८॥
 कुडारिकादिभिः कारुवृन्दैर्मन्दिपङ्कतीः । धन्यो मधुमतीतीरे नगरस्पर्धिनीर्बन्धाम् ॥२५०९॥
 2510 निर्धर्मान् हुमसंकाषं सनिकेता वमस्वलीः । कटकं सर्वभोगाहयं शक्तः परिवृढो करोत् ॥२५१०॥
 देशे भूरिनुषारोमहिर्मती भाग्यसंपदा । भूर्भर्तुरभियोग्यैव भूरभुङ्गानुभूयिता ॥२५११॥
 भुवनानुतसंभारमेवणं विजयैविणः । हैराज्यमीलितायेपि काले राज्ञो न खण्डितम् ॥२५१२॥

२४८६. १) Emended; A च नृतेन. २४८९. २) Emended; A हृष्णम्.—३) Emended with C; A °जसा. २४९०. ४) Thus A; perhaps read अयोपहरता इत्याम; cf. viii. 2518; C अयोपचित इत्याम. २४९२. ५) Conjectural reading; A °विप्रवस्त-स्थितं; G (acc. manu) विप्र अन्ते स्थितं. २४९५. ६) Doubtful emendation; A °नवत्. २४९६. ७) Comp. for this name viii. 2799. 2912. 3313.—८) Emended; A पा-दृष्टिः; cf. viii. 2749. 2759. 2793. 2837.—९) Emended; A °किकैः. २५०१. १) A तस्काभ्यां. २५०६. २) A does not indicate the lacuna; C सुकवाधारणैः. २५०७. ३) Thus A; perhaps read with C अवरस्वयच्छरत्.

उर्यान् एवोपहति' भवे वास्वस्वगास्वरम् । आरोविपीडितपाय्याकन्दः क्षाम्बिकल्पमाम् ॥२५१३॥
 दीर्घप्रवासनिर्वेदाक्षलितान्दर्शयक्षुधम् । स्यास्नुंथ तोषवन्दायैः स्वैर्ये निम्बे नृपक्षमुः ॥२५१४॥
 इत्थं विचतुराग्मासांस्तिष्ठद्विरपि निधुरैः । वैशादानुमशक्यन्त कटकैः कोट्टसंभवाः ॥२५१५॥ 2515
 मेवां हि वीचपासारनिरोधादीनि कृष्यताम् । अपियाणि न जानानि दैम्बदायीनि कानि चित् ॥२५१६॥
 थिकीर्षवस्तुपारान्ते स्वविभूतिप्रकाशनम् । तस्थुरङ्कुरितोलासाः पर्वता इव डामराः ॥२५१७॥
 कृषिं कृषीवलेर्वेदपाठमुत्सृज्य च द्विजैः । उत्पिञ्जसज्जीर्णमेषु सर्वतः क्षस्वमादधे ॥२५१८॥
 प्रतीक्षमाणाः प्रालेवप्रलयं मार्गभूभुताम् । दारदास्तुरगानीकैः सज्जैस्तस्थुभिगीषवः ॥२५१९॥
 मिहिकासंहतेः कालतूलतल्पाकृतेर्दधत् । पातभीतिं जनो राजसेना शश्वद्वेषत ॥२५२०॥ 2520
 इत्थं प्रत्यर्थिसामर्थ्यपरमार्थापरीक्षणात् । श्मामृन्मिथैवमारमे संदेहं च जयेमजन् ॥२५२१॥
 वैदग्ध्यद्विग्धमनसामयमेक एव कोप्यस्ति बध्नन्विधेरुचितः प्रकारः ।
 येनात्मना किल विशद्वितशक्तयस्ते मुग्धेपि वैरिणि विचारहतोद्यमाः स्युः ॥२५२२॥
 प्रयादमात्रसाराद्यस्त्रसेत्परिकरादरेः । स्वयैव तस्य विद्ध्येत सिद्धिश्चिन्तान्धवा धिया ॥२५२३॥
 विधेदाशु शिलीमुखैः प्रथितरेत्पञ्चैरवस्कन्दनं बधीयात्तदिवं गुणैः परिकरैर्मिथ्या प्रसिद्धैरिति ।
 स्याद्येदम्बुदहं द्विपस्य भयकृच्चिन्तासहैः साहसं प्रत्युहेत ततो निजैरपचनैरप्येतदुन्मूलने ॥२५२४॥
 लोटनाद्यैर्हि कर्णाहाञ्जिस्तीर्णैस्तैः कथंयन । प्रापेलकारचक्रेभ्ये राज्यमज्ञायि निर्जितम् ॥२५२५॥ 2525
 मिथैव यथिना कन्था स्वयुधैः कथमन्वथा । तस्मिन्नमन्दमास्कन्द धायन्हाराधिपो इही ॥२५२६॥
 प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्यात्ततः कोट्टं व्यसर्जयत् । स राजबीजिनस्तांश्च परेषुः स्वयमन्वगात् ॥२५२७॥
 कोट्टाद्विः सलिलस्थान्तः कृशोर्धः पृष्ठैर्ध्वभाक् । स तैर्वैसारिणं प्रासज्यपो वक्र इवैक्षयत् ॥२५२८॥
 निःसामर्थ्यं तद्विलोक्य गजागारविभागजम् । तत्त्यजुर्विजयाज्ञासां भयं चोदवहन्वदि ॥२५२९॥
 ततः शरैर्दृष्यहर्षैर्वाध्याभेतो विरोधिनः । धर्गसो रक्षणमितो रक्षया यन्त्रोपला इतः ॥२५३०॥ 2530
 इत्थं स तैरभिदधैर्यादांराय डामरः । मेने स्वगुणिमात्रार्थी न बुद्धे बद्धनिधयः ॥२५३१॥ कुम्भम् ॥
 ततः कन्दलितास्कन्दे निलगामे विषद्वले । प्रतीकाराक्षमे इत्यौ ते चिन्ताक्षामतां दधुः ॥२५३२॥
 विषयाविक्षुत्तपञ्चासौष्ठवो लोटनः पुनः । डामरं कृत्वसंपूर्णमगूढं तमगईत ॥२५३३॥
 भोजेत्स्नाद्विजितं यज्ञो श्रोशो रोदेदिति बुधन् । हन्ता पितृभ्यं तं ध्याजस्तुत्वा नित्यमुपाचरत् ॥२५३४॥
 विमुखे लोटनेकुण्डशाद्यस्तस्य तु साम्बनैः । मेने मन्त्रज्ञतां किञ्चित्तोवर्तिहं च संविदि ॥२५३५॥ 2535
 हन्याग्मां भूभृदित्येष प्रातेष्वेतेषु संत्यजेत् । नास्मानुपस्वेत्परैरसीस्य पितृभ्यं गमनार्थनात् ॥२५३६॥
 स्वप्यस्माह च सर्वेषु वेदितेषूस्कटा द्विषः । पृष्ठकोपमसंभाव्य कुतश्चिच्चिथलोद्यमाः ॥२५३७॥

२५१३. ¹) Doubtful emendation; A एवोपह-नव; C एवोपह-नव. —) Emended; A 'कन्दं क्षाम्बि' (the letter क्ष is of unusual shape and resembles हक्ष); C क्षाम्बिकल्पम्. २५१४. ¹) Emended; A चलिता; another possible emendation would be चलिता हर्षयक्षुधम् । स्यास्नुंथ. २५१५. ¹) Emended; A संभवाः. २५२०. ¹) Emended with G (see. manus); A विमिका°. २५२५. ¹) Thus A; cf. कर्णाहका° viii. 2485. २५२६. ¹) Emended; A कृषोवः.—) Emended with C; A तैर्वैसारिण°. २५३०. ¹) Emended; A शरैर्दृष्यहर्षैः. २५३१. ¹) Emended; A तैरभिदधैर्यादां; C तैरभिदधैर्यादां.—) A, २. २५३४. ¹) Emended; A भोजं; B भोजी. २५३५. ¹) Emended; A साम्बनैः; C साम्बनैः.—) Doubtful emendation; A 'संविदि च'; C 'साम्बनैः सं'.

- वयद्विदधुः सिध्वेत्तदेकं त्वज मानितः । अन्यांस्तुवन्त्यानीय दरदो वा जवेन वः ॥२५३८॥
 वन्धनं त्वपनेष्यामि युक्तमित्युक्तवाध तम् । डामरं विदधे किंचिद्विद सान्त्वनाभितम् ॥२५३९॥
 2540 विमोक्ष्यामि क्षत्र्यां स्वामण्य धो वेति तं भुवन् । स त्वसंक्षीणदाक्षिण्यो विमलेभे प्रतिक्षणम् ॥२५४०॥
 अन्धरोधे हृदुरस्यैर्वयावदकृतेरितिः । बाह्यपामादतैरसैस्ते त्वहान्यस्ववाहवन् ॥२५४१॥
 हुदुर्दकमयाशङ्क्य समर्थं ते व्यजिज्ञपन् । धन्यादयोहितैः संधिधिधेव इति भूपतिम् ॥२५४२॥
 तैस्तैर्निनिधैः संधानमविधेयं विदधुः । तानादिदेश कर्तव्यं कोडाङ्गलकवेदनम् ॥ २५४३ ॥
 संदिदेश च हायाहा बन्धेरन्ध्यातिमागतः । निजास्पदे ताञ्जहति दन्तोस्कोधेव डामरे ॥ २५४४ ॥
 2545 मूत्वा कठोरेष्वारम्भानिष्ठा निःसौष्ठवा धुवन् । क्रियातिपस्युपालस्यैर्वास्वामोनुशयं विशाम् ॥२५४५॥॥
 नात्वसङ्घर्षदेवधेस्समाहान्युद्यमं ततः । दुग्धमवाहं प्राप्यस्सं भुत्वेत्यन्वोपि तप्यते ॥२५४६॥
 प्राप्तव्यं प्राप्तवान्सर्वो निजैः कृत्यैः शुभाशुभैः । क्रियातिपत्तिलोकिवं वैज्ञोक्तं तु मुखेर्ष्यते ॥२५४७॥
 पादेषु पक्षेषु च सत्सु नोष्यां न ष्यासि वा पक्षपिपीलकस्य ।
 पङ्कथवचङ्कुमणं तु ततं किं संपदा स्यान्नियमे गतीनाम् ॥२५४८॥
 सहस्रपादस्य गतेर्निमित्तमनुरुभावेप्यहजः प्रजातः ।
 तस्याभविष्यद्यदि प्रादयुग्मं ततोधिकं तत्किमिवाकारिष्यत् ॥२५४९॥
 2550 उपेक्ष्य साक्षितां तस्मात्कृष्णं कोडं विवेद्यज्ञानम् । प्रयानु तथैवास्माकं तेषां च पुरुषायुषम् ॥२५५०॥
 अविभान्तो वातो दहन इव सोयं जनयति पसक्तिं सातत्याहलयति कुलाङ्गीनपि जलम् ।
 प्रवृत्ते कृत्येषु व्यवसितिरनिर्भ्युद्धदृढा फलावार्तिं लोके प्रतिकलमसंभाव्यविभवाम् ॥२५५१॥
 कुरां नरपतेराणां भुक्त्वा धन्यादयस्ततः । कोडप्रतोर्ली कूलं तं त्यक्त्वाप्यारुहहुर्जवात् ॥२५५२॥
 कथं युद्धं विधास्यन्ति कथं स्थास्यन्ति वेति तान् । शरान्किरन्तः कोडस्था यावत्सैर्नन्त कौतुकात् ॥२५५३॥
 अधः सोऽप्यूर्ध्वगान्युदैर्निष्पीड्य निविडैर्व्यधात् । धन्यः प्रदेशं तावन्न निक्रैतैः पत्तनोपमम् ॥२५५४॥युग्मम् ॥
 2555 अविभान्तैस्ततः संख्यैरसंख्येयधमूक्षयः । प्रतिक्षणं प्रवृत्ते सैग्यबोदभयोरपि ॥२५५५॥
 परेषुः शारदां दृष्ट्वा संयातो गर्गानन्दनः । संकन्दनपुरीषीरवृद्धिं योषिर्हैर्नैर्व्यधात् ॥२५५६॥
 अलंकाराभिधो बाह्यराजस्थानाधिकारभाक् । अधृष्योमानुषैर्पुडैर्विरुद्धान्बहुधावधीत् ॥२५५७॥
 क्व भूधरचरैः स्पर्शा बह्वधातलचारिणाम् । तथापि पृथनायन्मानन्त्यं चिन्त्यमचिन्त्यकृत् ॥२५५८॥
 अल्पीयांसः कोडनिष्ठा भूयिष्ठाः कटकाभयाः । अतः पूर्वं बहून्प्रन्तोष्यासन्कृत्याल्पया क्षताः ॥२५५९॥
 2560 सिद्धशाराररिपटं द्विधैः पीडितमाह्वैः । मीलिताक्षमिव प्रासात्ततो दुर्गमजायव ॥२५६०॥
 गोपृथेदाभ्ररक्षैर्धमुखाच्छिद्रानुसारिणः । धन्यादीन्वीक्ष्य विश्वासं कोडस्था मोपलेभिरे ॥२५६१॥
 निद्राच्छेदार्थमन्धोन्वं क्रोशन्तो नास्वपञ्चिनि । स्वपन्तोङ्कि तु निःशब्दभूयं कोडमदीवृशन् ॥२५६२॥

२५३८. ^१) Emended with G (sec. manu); A वा जेन; C जवेन. २५४०. ^१) Emended with C; A शो.—^२) Emended with C; सस्वसङ्गी. २५४५. ^१) A कठोरेष्वार; C कठोरेष्वारम्.—^२) Could be read in A also "निद्रासि".—^३) A "स्वामो-शयं" C "स्वामो-संशयं". २५४६. ^१) Emended; A प्राप्यस्सं. २५४७. ^१) Emended; A "लौकिकं वैज्ञोक्तं"; C "लौकिकेऽपि". २५४८. ^१) Emended with G (sec. manu); A यमै. २५५३. ^१) Emended; A "सौभ्यस्त". २५५४. ^१) Thus A; perhaps read अशःस्थो.—^२) A, २. २५५६. ^१) Emended with G (sec. manu); A "पौरुषोपैर्पुडैर्हृत् इति".

निष्ठासु तत्तत्पुत्रना यामनुर्धरधैरपि । षटकाः कोटरगता मेघघामैरिषाचसन् ॥२५६३॥
 अर्धैर्निर्वा भ्रमन्तीभिर्नीभिः संदृष्टपाथसः । ताम्ब्रमभ्रमयन्सर्वप्रकारं राजसैनिकाः ॥२५६४॥
 ते दृष्टपाथसस्तर्षशोषं कंचिद्विषोदरे । निःसंचारास्तु संक्षीणे भोक्तव्ये ह्रिन्ममायजुः ॥२५६५॥ 2565
 बुभुक्षयः क्षमापयोग्याम्भोग्याम्भोग्यांस्तास्ततः । कद्वैर्नृपशयाद्वा अक्षनाशं चर्षं स्वधुः ॥२५६६॥
 हरे स्पर्धास्तु निस्तीर्णाः क्षुभितास्तेधिकं व्यधुः । भूमर्तुर्भोग्याग्निभ्यो भृशेभ्योप्यन्वहं स्पृहाम् ॥२५६७॥
 व्युद्वेष्टस्माद्ध पर्षाप्रमकार्षमिति भाषिणम् । भोजं व्यधान्मध्यभृङ्गे दुर्गत्याय स तं पृथक् ॥२५६८॥
 एकस्य वार्धकाद्देहापुत्रत्वादपरस्य च । जानस्योग्यतां मेने द्वैराज्याहं तमेव सः ॥२५६९॥
 विनामुं चानयोः सव्यक्सेरम्भेरज धैरिणः । इति मिथ्या प्रधां निन्द्ये तद्विनिःसरणं बहिः ॥२५७०॥ 2570
 कान्तालंकारचक्रस्य काङ्क्षन्ती क्षयमित्वरी । चक्षुरागात्पञ्चचन्द्रे सान्द्रक्षेत्रार्कतां गता ॥२५७१॥
 बहिराभ्यन्तरं भेदं नयन्ती मन्त्रमाययौ । साल्हणेः कर्णसरणिं सर्वमन्विष्यतोन्वहम् ॥२५७२॥ युग्मम् ॥
 रागध्वान्ताम्बितभियः प्रतिभेदमयेन सः । तस्य प्रकाशयत्नेनां गन्तुं तु प्रार्थनां व्यधान् ॥२५७३॥
 क्षमावादिशक्षितोपेक्षो मैत्रीस्वैर्ये मुहं भजन् । नागः सागस्यपि हधे बोधिसत्त्व इव कुचम् ॥२५७४॥
 प्रियामन्धुः सरागेण मृत्युहेतुर्महानपि । हवि विस्मर्यते पृष्टे शरभेणेव वारणः ॥२५७५॥ 2575
 अथ प्रस्थापितो भोजः क्षमारिशिबिरान्तरान् । यातप्रायोप्यलंकारतनयेनानुयायिना ॥२५७६॥
 श्लोकेष्वपि मन्त्राहापि षस्तसस्वेन सत्वरम् । व्यावृत्त्यारोपितो भूयः कोदृश्यस्वान्तिकं पितुः ॥२५७७॥ युग्मम् ॥
 निर्मस्त्वं पुत्रं गन्तासि शो निशीत्यभिधाय तम् । उन्नमस्थापयस्त्वोङ्कि यात इत्यश्लिखाम्बहन् ॥२५७८॥
 योषल्यानिधयादेकः प्रायादौ श्वः प्रयास्यतः । बोधितैरथ धन्याधैरजागार्धविलैर्निशि ॥२५७९॥
 प्रस्थास्तुः स निशीथेय कोडाहालाद्यलोकयत् । आपतः कटके सर्वाङ्परितो दीपितानले ॥२५८०॥ 2580
 प्रकाश्य बह्निना दुर्गं प्रतौलीनिर्गतो यथा । पिपीलकोप्यलक्ष्यत्वं नोन्मुखानां शिवां व्रजेत् ॥२५८१॥
 ज्वालाप्रकाशचाञ्चल्याहिलोला इव रक्षिताः । न्यषेधन्मूर्धकम्पेन साल्हणिं साहसाहृताः ॥२५८२॥
 तद्वन्तुमक्षमं क्षिप्रं क्षपाप्राक्के स डामरः । अधोवातीतरश्चुभमालिङ्गितवटाकरम् ॥२५८३॥
 क्षेमराजाभिधानेन डामरेशेन सोन्वितः । शिलां विताडिकानुल्यामध्यास्त अधमध्यगाम् ॥२५८४॥
 भादृष्टासनमात्रे तां पर्याप्रां पातभीतितः । निर्निरी पञ्चरात्रीस्तावत्प्रवाहयतामुभी ॥२५८५॥ 2585
 निर्बर्तितप्राणयात्री करस्थैः सक्नुपिण्डकैः । तत एव व्यजहतां विष्टां नीडादिवाण्डजौ ॥२५८६॥
 अव्यक्तव्याङ्गनी चित्रासूचितविष तौ स्थितौ । वीक्ष्यारिकटके लक्ष्मीं पृष्ठाहितमयमीवतुः ॥२५८७॥
 तयोराभीयत स्कीतशीतविस्मृतिकारिणा । जयासिंहप्रतापाभिसंतापेनोपकारिता ॥२५८८॥
 बहेङ्कि तत्र निःशेषीभूतभोक्तव्ययोरथ । क्षतक्षार इवारम्भि तुषारं बर्षितुं वनैः ॥२५८९॥
 भ्रमृद्यतोचिते दन्तकीणावाद्योद्यमे तथा । शीतासादितसादेन पाणिवादेन क्षमता ॥२५९०॥ 2590

२५६३. १) Emended with C; A ताम्ब्रसम्भ्रम°. २५६५. १) The letter ष is indistinctly written; C शोषं; R शोष.
 २५६६. १) Emended; A सव्यक्सेरम्भे. २५७३. १) A, २. २५७३. १) Emended with C; A प्रायादौ. २५७५. १) A विविष्ट.
 २५७७. १) A, २. २५७८. १) Emended with C; A विस्मर्य. २५८१. १) Emended; A प्रकाशं वाच्य°. २५८३. १) Emended;
 A क्षमः. २५९०. १) Emended with C; A पाणिवादेन.

- तावन्मिदमवतामद्य धुम्भीताभिहतौ धुम्भम् । पतिप्याबोरिकटके पाद्मान्वाविषाण्डजी ॥२५९२॥
 क पुस्तुर्कः कस्य वावां विदितौ यो विनिर्हरेत् । ततः पञ्चान्तरामनी वृषभः कलभावि ॥२५९३॥
 विषमस्वावयेत्वं तौ मन्त्रमभ्यर्च्य हामरः । आरोप्य रश्म्यावसये मूत्रे स्थापयति स्म सः ॥२५९३॥
 कृतशीतमतीकारौ पलालानलसेवनेः । दुःखं व्यस्मरतां तत्र निद्रया विरलम्भया ॥२५९४॥
 2595 ततोप्यभ्यधिका व्यापञ्जे लोटवविग्रहौ । भवशुभौ जनास्त्रिगुणां गिरमप्यापनुर्न यौ ॥२५९५॥
 यत्रकोद्भवपूपादि तयोः सनुषमभतोः । गात्रैर्वस्त्रैश्च वैवर्ष्ये भुविबन्धतया दधे ॥२५९६॥
 धन्योलंकारचक्रस्य क्षीणभोज्यस्य सर्वतः । स्वीचकाराचदानेन तुल्यौ होल्यज्ञास्करी ॥२५९७॥
 ततः स दूतैर्विकेतुमङ्गीचक्रे नृपादिषः । बुभुक्षाशुभितो मृत्यभेदभीतश्च हामरः ॥२५९८॥
 दुस्तरव्यापदुद्रेकद्वतसस्वतयास्वयम् । पापोपलिप्ततच्चित्तमधर्माकीर्त्तिसाध्यसम् ॥२५९९॥
 2600 भूपतेर्विद्विष्यच्छेषस्यापनास्वस्व रक्षणम् । ख्यातिशुद्धौ विकीर्त्तुश्च कुशकाशाबलम्बनम् ॥२६००॥
 भृत्स्वस्वोदयनाख्यस्य धिया प्रकटादितं तथा । ररक्ष सान्द्राणि भोजं हौ तु दातुं स तत्परे ॥२६०१॥
 तं विना च तयोर्भूपाण्डं जानन्नसांप्रतम् । अबाधं स्वस्य चाशेषकृत्यं युक्तममन्यत ॥२६०२॥
 भोज्याभावंकृतां तस्य व्यापदं तच्च मन्त्रितम् । तदा नाज्ञासिपुर्धन्यावयः संधि विधित्सवः ॥२६०३॥
 मिषाविचलिषा तेषां कस्माद्विदभवस्ततः । किं पुनस्तेन दायादहमे दातुं प्रतिभुते ॥२६०४॥
 2605 देयविभाणनानीकोत्थानादिपणसिद्धये । धानृष्यमनयश्म्यः कल्याणमवकल्पताम् ॥२६०५॥
 प्रवर्ष्यं निर्बध्नारिमुपचरञ्जादितद्वर्षं महार्हं संगृह्यन्नकुटिलनेष्टं च्चहरन् ।
 स भूमिः सिद्धीनां दधदुचितकर्तव्यपरतां भवेद्योनिर्व्यूढावपि छद्दसंरम्भरभसः ॥२६०६॥
 दुःखैर्द्विषमनासोत्सैरपसारितसौष्ठवाः । तदा संरम्भशैथिल्यं भूभृङ्गत्याः प्रपेदिरे ॥२६०७॥
 स सत्त्वं सचियोप्राप्यः संपरीतुं प्रगल्भते । कथाशरीरमिष यो निर्व्यूढौ कार्यमाकुलम् ॥२६०८॥
 संधिं निबद्धं विज्ञाव सैनिकाः स्वगृहोन्मुखाः । उपेक्ष्य स्वामिदाक्षिण्यं क्षणादेवप्रतस्थिरे ॥२६०९॥
 2610 तद्विकीर्त्तमथाभ्यासं लवन्ध्याः कार्यमन्यतः । धन्यायाः स्वल्पसैन्यत्वादासङ्कच्छ्रुतासवः ॥२६१०॥
 प्रतोलीकीर्त्तितृषाः पार्थितायमनाशवा । तदहः सोभियोक्तृस्मानरहत्तावतापवत् ॥२६११॥
 रथाङ्गाक्रन्तिती राविस्तेषां कृच्छ्रेण सागमत् । विना जीवितसंन्यासमन्वत्कार्यमपहयताम् ॥२६१२॥
 प्रयत्नसंभूते कृत्स्ने नष्टे मन्त्रतया धिवः । अस्मत्संभावनादूरीकृतवाक्याहरं प्रभुम् ॥२६१३॥
 नटानुशोचनव्याजात्तत्तुल्युपहासिनः । सदयं यो धुम्भं दुःस्वीकारिभ्यन्वयमन्त्रिणः ॥२६१४॥
 2615 तयो वाधातारतम्यात्ताम्यन्तो नस्वपार्षणम् । कार्यनिष्ठामपहयन्तः कुर्वुर्वैस्वपरेत्तुवम् ॥२६१५॥
 मायामेतां विहितवांसैः संमन्थ्य नृपादितैः । सिद्धसाधोपुना दस्युर्दसजस्मान्धुवं स्थितः ॥२६१६॥
 अल्पेतरास्तु संकल्पामेवं तेषां वितन्वताम् । दत्तान्मन्तनुज्यानिः प्रभाता सा विभावती ॥२६१७॥ कुलकम् ॥
 माझेय राजस्थानीयोर्लंकारः साहसोत्सुकः । हामरं कोद्भ्यास्व मन्त्रे नयभवैर्वशात् ॥२६१८॥
 पकारं गमने सोढविलम्बस्तं च वासरे । लोटव' क्षीणदाक्षिण्यः स गच्छेत्सर्ववीत्स्तुटम् ॥२६१९॥

२५९५. ') Emended; A जनास्त्रिगुणां. २५९७. ') Emended; A 'भोज्यस्य. २६०६. ') Emended; A भोज्यस्य. २६११. ') Emended with G (acc. man); A 'कालित'. २६१५. ') Emended with C; A 'पदयन्त. २६१६. ') Emended; A लोटने.

वपन्वास्यस्ततस्तस्य म्नाविप्रस्तलवसतम् । माविनः केपि कर्मण्यं कीर्तिव्यवनिवर्हणम् ॥२६२०॥ 2620
 कालः सौम्यं सकलजनतालोचनभ्यान्वहायी विस्वालोकाप्रकटनपटुः किन्तु ह्यध्वनिवापाम् ।
 अश्वत्थानाङ्गुतमसिलता स्वर्णभूषणतापि व्यक्तं सर्किं दिशति रभस्मान्मण्डलेनोष्णमानोः ॥२६२१॥
 संतामुच्यन्ति ननु मण्डलमेकमेव समाधा जये समरसीञ्चि वपुस्तु हित्वा ।
 अण्डांभुमण्डलमधाभिमतानि कामं प्रेमाईनिर्जरवभूकुचमण्डलानि ॥२६२२॥
 नास्मिन्संततप्रेष्ठनोत्सवगतलैस्तल्पैकदेति ध्वया ग्रन्थिभ्यश्चलितैर्न चालमद्युर्मिर्मव्यया जन्वते ।
 क्रन्दद्वन्द्वजनात्तादृशकितस्वाप्तं न वा स्वीयते नन्वेतन्मरणं ह्यस्य ह्यमगा काप्येव संतामिभूः ॥२६२३॥
 सर्पिः स्रग्वलताविनागाहर्षैर्वातः पिता ते दिवं भ्रातृभ्यामसिधेनुकण्टकवने भ्राण्णार्जिता स्रग्विः ।
 वंशक्षुण्णमिमं निषेधय रमसादधानमुच्यते वा वृत्त्या व्योम्नि विशाकर्मण्डलमिह स्वान्तं च तेजस्विनाम् ॥२६२४॥
 साक्षाज्यं विधिनोपनीतमसकृत्कैभ्येन यद्धारितं तथापि प्रशामोचिते वयसि वस्त्रचेष्टितं बालवत् ।
 प्रायश्चित्तममुष्य लब्धमधुना तद्द्वेषसापादितं मा भूद्वाज्यमिधैतद्व्यह्वलभं कर्तव्यमूकस्य ते ॥२६२५॥ 2625
 राजवं प्राप्तमपि प्रमद्यमसमोच्छिष्टाशुनैर्यापितः कालः सर्वजनक्षयस्य विषये याता स्थितिर्हेतुताम् ।
 इत्यासीत्किमिषोचितं प्रभवतो भिक्षाचररुमापतेर्मिष्युंडं तु तदस्य देहधिरतौ येनैव सर्वोन्नतः ॥२६२६॥
 स तथोत्तेजितोऽप्योजो नाददे तेजसोऽज्ञतः । न ज्वलन्त्यधिसत्रेऽपि निर्वायं वानरेन्धनम् ॥२६२७॥
 शान्ताहृतस्तु संवृत्तनिद्राभङ्ग इवार्भकः । ऐच्छदुद्यद्बोधेनो रोदितुं प्रसृताधरम् ॥२६२८॥
 डामरेणार्पितं नेतुं प्रवृत्तास्तं नृपाभिताः । तादृशी कीदृश कारुण्यार्दैर्वाधानार्थमभ्यभुः ॥२६२९॥
 मा त्रिपीड न देवस्त्वं दयाचन्द्रोदयोऽज्वले । इति प्रदीहति स्वैरं विकारतिमिराम्भता ॥२६३०॥ 2630
 स सौजन्यसुधासिन्धुः स स्थिरस्वहृदराचलः । स प्रपत्तार्थसंतापच्छेदवन्दनपादपः ॥२६३१॥
 पुण्यां मुखां च संलक्ष्य शररीव सुवाहिनीम् । मूर्तिं तस्योत्सवणं वेतः समाधास्यत एव ते ॥२६३२॥
 निष्कलकृषैश्चपूवैर्मिर्दिशेयं समाजवत् । चारित्र्यं लावणमुचो ह्यिस्त्वां सोपनेष्यति ॥२६३३॥
 अथकर्तृन्विपन्मदान्दयमानः परामपि । समापरीक्षाहेतुत्वात्स वेति सुपकारिणः ॥२६३४॥
 उक्तेति इहस्तैर्लोलस्फूलकूर्णैर्गृहान्तः । व्यालम्बकाम्बलो गोष्ठाद्बुद्धोऽस इव निर्धयी ॥२६३५॥ 2635
 निर्भूयणं म्नामजीर्णवज्रशास्त्रं निरीक्ष्य तम् । युग्वाधिक्यमाधान्तं धन्यो शीनवतां दधे ॥२६३६॥
 दीर्घास्पन्देक्षणं कक्षचनकूर्वीसंविप्रदम् । व्यलोककचदधोलूकमिध नष्टं गुहागृहात् ॥२६३७॥
 रेजे ह्येतत्तद्विस्तीः शिबिरोहीपितानलः । भूपयतापस्वर्गस्व कषादमत्यभिवागतः ॥२६३८॥
 स्कन्धाचारे यने वर्षनुवारं प्रसमं वमः । अमर्त्यभावे भूमर्त्युर्विशां विच्छेद संज्ञवत् ॥२६३९॥
 प्राक्तेवतोद्विमं तावन्निचेरन्नुद्विष्टाः क्षणात् । पिडातकान्त्वर्षताः पविष्टा इव वैमिकाः ॥२६४०॥ 2640
 एवमेकात्रविद्येभ्ये दशान्यां भुक्तफाल्युमे । म्नाम्बवाहिदेहीयो विद्यो लीटनः पुनः ॥२६४१॥
 दीर्घप्रवासादायासं सत्कर्तुं कटकं पुनः । निर्ममो हर्म्यमुत्तुङ्गमाचरोऽह महीपतिः ॥२६४२॥

२६२०. ') Emended; A वपन्वास्यस्त. २६२८. ') A; gloss: शान्ता अहस्ता अर्धपायी कल्प. २६३०. ') Emended; A
 देवस्त्वं. २६३०. ') Emended; A 'कूर्व' व. २६३८. ') A 'विच्छेद'. २६३९. ') A स्कन्धाचारे. २६४२. ') Emended with G
 (acc. m.ana). A प्राक्तेव. २६४२. ') A 'फाल्युमे'.

- यथोचितं दानमानसंभाषणविलोकनैः । संतोष्य व्यसृजस्तेभ्यं धन्यादीन्मैक्षतागतान् ॥२६४३॥
 तेषां पुनश्च दोर्हन्द्रमूले क्षिप्रकरं भटैः । न्वस्तेनानासिकं वासःशान्तेनाच्छादिताननम् ॥२६४४॥
 2645 निर्भूषणभोत्रपालिप्रविष्टैः दमभ्रूलोमभिः । बलक्षरुणैः प्रव्यक्तकार्यकेशैः कपोलयैः ॥२६४५॥
 उषावशोक्तिमुखरे पौरलोकेन्तरान्तरा । व्यापारवन्तं नेत्रान्तौ दीनस्तिमिततारकौ ॥२६४६॥
 कातर्यदैन्यभीकान्तिक्षुबलक्ष्मीकटाक्षितम् । वेपमानविनिद्राङ्गं वां क्षीतेनार्दितामिव ॥२६४७॥
 भ्रान्तामिव क्ष्मां पर्यस्तानिवात्रीन्यतितामिव । विदन्तं च दिवं शोष - - - रदच्छदम् ॥२६४८॥
 दैविको बान्तरायोऽसु ध्वान्तं बोधं प्रवर्तताम् । राजीकोभ्यर्गतां यातं वाता वा जरयन्स्त्वदम् ॥२६४९॥
 2650 सर्वापकारकृद्ब्राह्मः स्थास्यामि पुरतः कथम् । पदानि सनिहन्धानं निर्धायेति परे परे ॥२६५०॥ अन्तर्बुगलम् ॥
 बहुलोकावृततया स्तोकसंलक्ष्यमैक्षत । प्रतीहरिरथावेद्यमानं लोटनमङ्गने ॥२६५१॥ कुलकम् ॥
 भूंसंज्ञया वितीर्णाहो राज्ञा तामारोह सः । सभां पारिब्रज्याम्भोजामिव प्रेक्षकलोचनैः ॥२६५२॥
 दृष्ट्या निर्दिष्टपार्श्वोर्वीस्थितिः पृथ्वीभुजस्ततः । अस्माक्षीत्क्षितिनिक्षिप्रजानुर्मुर्ध्नाङ्गुपङ्कजे ॥२६५३॥
 हस्ताम्बुजाभ्यामालम्ब्य ललाटतटमानतम् । सक्वात्संभ्रमनस्य तस्योदनमयच्छिरः ॥२६५४॥
 2655 रक्षीषधीजुषोः स्पर्शः पाण्योस्तापं च चेतसः । दौर्भाग्यमहरद्वेषाणांश्च श्रीखण्डशीतलः ॥२६५५॥
 पुण्यानुभावास्कारुण्यभाजो भूमर्तुरञ्जसा । विस्मम्भसंभावनया स क्षणात्पस्पृशे इति ॥२६५६॥
 मा मैषीरिति द्रुमोक्तिः सुखं संप्राप्त्यसीति वाक् । अगाम्भीर्येण भमेव मन्युर्न स्वयि सोधुनां ॥२६५७॥
 इत्युक्ते पूर्ववैराणां भवेतुद्वाटनं कृतम् । बान्धवो नस्त्वमित्त्वस्मिन्परीहास इव क्षणे ॥२६५८॥
 क्लिष्टोमीति स्वप्रतापप्रभावाभाषणं भवेत् । ध्यात्वेति भूमृद्दुष्टस्य नाप्यार्यं तु गिराकरोत् ॥२६५९॥ तिलकम् ॥
 2660 अभयार्थनया पादौ स्मर्तुं नमसतः शिरः । संस्पर्शं मौलिषु पुनर्विग्रहस्याङ्घ्रिणाकरोत् ॥२६६०॥
 का योग्यता सत्क्रियायां भवेति वदता बलात् । अजिग्रहत्पितृव्येण ताम्बूलं स्वकरार्पितम् ॥२६६१॥
 नभं हारेशामुत्थेभूच्छ्रमो व इति सस्मितम् । धन्यं पञ्चं च पस्पर्शं पञ्चं सव्येन बाहुना ॥२६६२॥
 दाक्ष्यदाक्षिण्यगाम्भीर्यविनयाद्यैर्विभाव्य तम् । भूमृद्गुणैः परीतं स्वं लोटनोमन्यतावरम् ॥२६६३॥
 आदिद्वय सान्त्वयनं धन्यमुखेनाथ वपानतम् । पितृव्यं प्राहिणोद्देहम भाजिष्णु विनयाञ्जलिः ॥२६६४॥
 2665 अभिद्योगे च पद्मास्य मीती विन्यस्यतो दृशम् । मुखरागः स पद्माभूत्कलावाप्तावविभुतः ॥२६६५॥
 नादाति बाडवशिखिकथनेन तापं शीत्यं हिमाद्रिपथसा विशाता न चाग्निः ।
 कश्चिद्भीरमनसां सततं विषादकाले प्रमोदसमये च समोनुभावः ॥२६६६॥
 प्रीतिस्यैर्विज्ञातियोग्यैश्चोपचारैरकृत्भिर्भैः । क्रमात्तजाहरलज्जां पौरुषधंशजीवयोः ॥२६६७॥
 दायादोऽहयादेव राष्ट्रे कृतेपि मन्त्रवित् । भोजेनोत्पिच्छसर्वस्य दन्तं सोन्तरचिन्तयत् ॥२६६८॥
 प्रयासायासभीत्या स्वैस्त्वक्तसंरम्भसंभ्रमैः । जिगीर्षुर्विद्विषच्छेदैश्चक्रे यन्निष्पजागरः ॥२६६९॥
 2670 सान्द्रर्षिः स तु निस्तीर्णः श्रद्धाच्छून्यगृहे वसन् । पितृव्यविग्रहोदन्तमुपलेभे न कंचन ॥२६७०॥

२६४५. १) A बलम्. २६४६. १) Emended with C; A 'पतितामिव.—') Thus A; C supplements क्षीपवहुमुत्करद°. २६४९. १) Emended with C; A दैविकोऽन्तर°. २६५५. १) Emended; A 'द्वेषाणां'; C 'द्वेषाणां'. २६५७. १) Emended with G (sec. manu); A मन्युना स्वयि साधुना. २६५८. १) Emended; A धन्यं पुं. २६६०. १) Emended; A 'कृत्भिः'. २६६८. १) Conjectural reading; A भोजेनोत्पिच्छ°. २६७०. १) Emended; A सन्त्वक्त.—') Emended; A विस्तीर्ण.

राजगृहं स्वलंकारं काम्प्रान्तिकमावतम् । पृष्ठाद्दीक्ष्यामकद्रोहद्रोहसंभावनस्तदा ॥२६७१॥
 इदं च क्रमाद्गतया तुल्यव्यतिस्तुति । स्कन्धावारं वज्रमालं मार्गं नगरपामिनि ॥२६७२॥
 अज्ञातिन विदूरस्त्रास्त्रिभुव्येणाभितं ततः । युग्मं वासी धन्यपद्युग्ययोरन्तरैस्त ॥२६७३॥
 अभिन्तयथ को हेतुः कटकप्रतिपत्तेरितः । युग्याकृदथ कोष स्वात्सीयो धन्यपद्ययोः ॥२६७४॥
 पृष्ठस्तेनावदस्त्वित्यामदोष प्रमोदभाक् । संधिनिबद्धो नगरं यौ लोटनविग्रहौ ॥२६७५॥ २६७५
 संदेहीजहतद्रोहो भयमुग्ममुक्तो भजेत् । शातिकेहेन तस्यासीन्मुहूर्तमपशस्तितम् ॥२६७६॥
 सैन्धे गते भुन्यतया मिलितैर्विहगैः सरित् । इवस्त्रिस्तेन ती कीर्ती कन्दन्तीव व्यंकन्त्यत् ॥२६७७॥
 लवन्त्य एव मे इध्याद्यास्वेहस्थमवेत्य ते । पुनर्वेनुर्धन्यायाः क्रमाद्भ्यावधेति तः ॥२६७८॥
 स्वं नेतुं पार्थिवचमूं प्रत्यावृत्तां निनादिनीम् । भुतेन्तरान्तरा बोधे निशैरागमशङ्कत ॥२६७९॥
 अथाजायत जीमूतवितीर्णनिर्मरं जगत् । बन्धं मध्यंदिनेषु निशीथव्यभिनभिषा ॥२६८०॥ २६८०
 राधमासावधि दधुस्ततः प्रभृति वारिषाः । वीक्षां क्षोण्यां तुपारौघसन्नासूत्रगकर्मणि ॥२६८१॥
 विष्णुभयात्स्वभयोर्हं निर्वृत्तपयो द्वियोजितः । निन्दन्स्वमिति भोजामे ततो दस्युरुपाविशत् ॥२६८२॥
 समयपेक्षवाक्षोभो मन्नु संस्तभं साल्मृणिः । सान्स्वमन्त्रिण वास्यागस्तवावेति जगाह तम् ॥२६८३॥
 कवे च संभितापस्वशात्याद्यापद्रवं स्वया । चानुमेतस्कुतं तत्र गही माहसि कस्वचित् ॥२६८४॥
 तत्र द्रोहस्पृहा स्याद्येक्षानुदास्यं भवेन्मवि । परयत्तामन्नस्तमादिवं कालानुरोधतः ॥२६८५॥ २६८५
 राज्ञश्च हर्षभूर्भृवृंहया इव न वा धयम् । उच्छेष्टाः किं नु संयम्या राजधर्मानुरोधितः ॥२६८६॥
 स्वस्यात्प्यातिसर्वाभा राज्ञश्चामार्गगामिता । शेषं मां रक्षया हन्त निषिद्धा भीमता स्वया ॥२६८७॥
 इत्युक्तवन्तं तं त्यक्तलज्जामार इवाववत् । सासी स्वमेवं सर्वत्र ममेति सततं स्तुयन् ॥२६८८॥
 क्षणेन च पहिन्नु नामधुनेस्वमिधाविनम् । तमेव दिग्वृष्ट्यन्ते कर्तास्मीत्युक्तवान्यथौ ॥२६८९॥
 स्वयि दस्युर्धिपर्वस्वेन्मन्नुं जानन्नभोजनम् । भोजस्तवेति केनापि कथितो व्यथिताज्ञानम् ॥२६९०॥ २६९०
 स्पृष्ट्वाथं चिरात्प्यामिदं विक्रीय ताविति । ध्यायन्शास्त्रोर्वेदमांसं तयोर्भुक्तममन्यत ॥२६९१॥
 दस्युस्तु विम्वृष्ट्यन्ते त्वां प्रहेस्यामि निधयात् । शो वाच वेति कथयन्ही मासौ न मुमोष तम् ॥२६९२॥
 मां शास्त्रेह स्थितं राज्ञः कृतारन्धेर्हिमात्यये । विक्रीणात्येष मस्तेति भोजोभारमने स्वयाम् ॥२६९३॥
 मितं धं च निषेधाद्य वमनाद्योदपादवत् । हस्युस्तं तं समुच्छेद्य सापराधं व्यधत् तम् ॥२६९४॥
 तेजोनासो बलहारात्संजातो भाद्रमातुरः । अभ्यधात्स्वमाशास्त्र लम्बकम्बलकावृतः ॥२६९५॥ २६९५
 तेजोविस्फूर्जितां तत्तद्दीरोत्कर्षकचोपले । शैराज्ये सौस्सले सैन्धे पङ्क्तिपावनतां गतः ॥२६९६॥
 चित्पुराजतया राज्ञा वर्धितस्तदवन्तरम् । एतेनकादिविषयाधीकारित्वं क्रमाज्जगत् ॥२६९७॥

२६७१. १) Emended; A राजा गृहं स्वलंकारं काम्प्रान्तिकमावतम्; cf. viii. 2925, 2618. २) Emended; A 'विस्मृति.—' A स्कन्धा.
 २६७२. १) Emended; A पृष्ठस्तेना. २) Thus A; the text of this *pāda* appears to be corrupt; perhaps read संदेहं
 जहतो जीमूतवपुः.—) नर्कं corr. by A, from प्रवेच. २६७३. १) Emended; A व्यकल्पत. २६७४. १) Emended with C;
 A संस्तभ. २६७५. १) Emended; A शेषं मां; C स्यां जगत्. २६७६. १) Emended with G; A संय. २६७७. १) Emended;
 A दस्युर्धिप. २६७८. १) Conjectural reading; A विक्रीयताविति; cf. for the context viii. 2598 fig. २६९३. १) Emended
 with C; A वेति. २६९३. १) Emended; A राज्ञः. २६९४. १) Emended; A भोजो; cf. viii. 2808 and the *vs. ll.* नजो,
 भोजो viii. 1084.—) Emended; A 'मन्नु.—' The text of this *pāda* is corrupt. २६९५. १) Emended with G; A 'विनास्तप'.

- विमुखे रात्रि नागेन खूयाभ्रमुवा कृते । तं राजवदनो नाम विजिपृक्षु ररक्ष तम् ॥२६९८॥ चक्रलकम् ॥
 भानृशंस्यं भृत्यभाषादलव्यन्यतयास्य च । प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्ये रात्रि सर्वे शशक्रिरे ॥२६९९॥
- 2700 अतोलेकारचक्रेण कुर्वतोर्बर्धमर्धनाम् । हैराज्येष्को राजवीजी तदा न स समर्प्यत ॥२७००॥ युगलकम् ॥
 नीतः प्रत्यक्षतां दूरस्थितेषुदयने स तम् । विमृष्टवति दुभुक्षुस्यकुमेनं न लोशकन् ॥२७०१॥
 राक्षा कर्तुं विनियमं भोजस्य प्रहितो धनैः । प्रापं ब्रह्मालंकारो विषयाधिकृतस्ततः ॥२७०२॥
 तत्पार्श्वमुद्यतं गन्तुं मां समुत्सृज्य यासि चेत् । त्यक्ष्यामि तदक्षनेषमूत्रे भोजस्तु डामरम् ॥२७०३॥
 भस्त्रां प्रभाते ब्रह्मामीत्येतावत्तत्र जल्पति । कोट्टादनुक्तेषु निशस्तुर्ययामे विनिर्ययौ ॥२७०४॥
- 2705 वनवर्षेष्वमर्षेण मार्गान्निषी गवेषणम् । यावच्छक्रे क्षपान्ते तं तावच्छुभ्राव निर्गतम् ॥२७०५॥
 असाध्यप्रतिषेधेयं तमङ्गघनुजगाम सः । प्रस्थितं शारदादेवीस्थानं यावन्मितामुगः ॥२७०६॥
 एकसार्यगतौ ज्ञाती विना तौ ज्ञातियोषिताम् । वाक्षिण्यादक्षमः स्थातुमपे सागा भवन्नित्य ॥२७०७॥
 प्रवयाः पञ्चषाम्भारान्ध्रपादारम्भिमेष तु । युष्वाप्यकल्पः कौलीनमिति स्वस्य च चिन्तयन् ॥२७०८॥
 दुराण्डगमने खण्डितेषुः संभिस्य दारदान् । संयुयुद्धर्मधुमतीरोधसा मार्गमपहीत् ॥२७०९॥ तिलकम् ॥
- 2710 कापि दयानाशमस्यभिमृत्सुर्दंष्ट्राङ्कुरोस्कटान् । क्वचिदुदप्रकाशाभकालपाशान्धकारितान् ॥२७१०॥
 प्रभयद्विमसंघातगजव्यहोल्बणान्कचित् । कापि निर्हरफुत्कारनाराक्षतविमहान् ॥२७११॥
 क्वचिद्वस्पर्शपवनस्पष्टस्फुटदृष्टधरान् । काप्यातपक्षतहिमज्योतिर्मिहनेदृक्पथान् ॥२७१२॥
 दुरावरोहं प्रसृते स्फुटमप्रहृते विदन् । ऊर्ध्वोवरोहमसङ्गमन्यमानोप्यधोगतेः ॥२७१३॥
 तुषारकालविषमान्ध्रदसमान्पथि वासरान् । उल्लङ्घ्य स दरद्राष्ट्रीमान्तमाममासदन् ॥२७१४॥ कुलकम् ॥
- 2715 गृहार्पितात्मसामघीरताकिंचन्यलाचवम् । तं दुग्धघाहंकोट्टेशः प्रणम्यानयदस्यताम् ॥२७१५॥
 दूरस्थितो विङ्गुसीहस्तदूतोक्ततदागमः । प्रक्रियां प्राहिणोच्छन्नवादिवाद्यां नृपीचिताम् ॥२७१६॥
 भादिष्टदिष्टवृद्धिश्च राष्ट्रे कोट्टाधिपेन सः । अवारयत्सकोशस्य स्वामिन्वं राजवीजिनः ॥२७१७॥
 राजायमानो भोजोश्च राजवासगतोर्धनुम् । आनिन्धे राजवदनापत्येनाभ्येत्य पक्ष्यताम् ॥२७१८॥
- 2720 स विषैकान्ततो राज्ञो भिसेन प्रहितोन्तिकम् । तेनाज्ञायरिनीत्युपपाशाप्रस्थापनोपमः ॥२७१९॥
 कार्यगौरवविश्वासाभावव्यतिकरोचितम् । संदिश्य पाहिणोत्सं स न स्वीकुर्वन्न चोस्तुजम् ॥२७२०॥
 किमाप्रोहं किमेकान्तभिन्नो राज्ञः शनैरिति । मां ज्ञास्यसीति तं दूतैः स राजवदनोववत् ॥२७२१॥
 तस्य शब्दं दर्शयितुं गोभिवैरिमिपानृपे । नृवाणेथ विदोषत्वं नागाद्यैरमहीरणम् ॥२७२२॥
 सामप्युर्नः शनैः स्थैर्ये ततः साम्यमथ क्रमात् । आधिक्यं चादधे तेषां विषहैर्षिर्बिभुरः ॥२७२३॥
 तथा प्रतिज्ञं स प्राप तस्यापूर्वस्य भूमिजाः । दास्यमेत्य यथा प्रीडां नागुर्नागस्य कान्धवाः ॥२७२४॥
- 2725 स हि त्यागक्षमास्तम्भालोभादिगुणभूषितः । अभिगम्योभवन्नित्याभ्यस्तभूतिरिचोन्मिषन् ॥२७२५॥

२७००. १) Emended; A कुर्वतास्व. २७०२. १) Emended; A प्राप्य. २७०३. १) Conjectural reading; A गन्तुं यावत्सृज्य; C मालमुत्सृज्य. २७१२. १) Emended; A 'निहित'. २७१३. १) Emended; A 'रीति'. २७१५. १) Thus A; cf. दुग्धघातम् viii 246B. २७१६. १) Emended with C; A 'गमन्.—' Emended; A 'वादिवाद्याभ्यां'. २७१८. १) Emended; A 'गतोर्धनुम्'. C 'गनोर्धित'; G 'गनोर्धिताम्'. २७२२. १) Emended; A 'वने'. २७२३. १) Conjectural reading; A सामघी नः.

स्थैर्यं पृथ्वीहरादीनां साभयाणां न कीदृकम् । आबन्धरो निरालम्बस्यास्य स्तुत्वस्तु विसृतः ॥२७२६॥
 अथयन्पृथुलान्पृथुहांभीराटविकषोविकैः । क्रान्तपामोथ तस्थी स भोजादीन्प्रतिपालयन् ॥२७२७॥
 जहुरन्योन्यसंपर्पसेर्षामास्थमतेन वा । ततो लुण्ठिप्रियत्वाद्वा नीतिमन्वेपि ह्यमराः ॥२७२८॥
 उद्घातभ्रसितां विप्रवेष्ट्या लोठनबन्धने । याधात्तेषां तदानीं सा जगाम ह्यतश्चाख्यताम् ॥२७२९॥
 त्रिहृको जयराजश्च राज्ञा संवर्धिताश्चपि । भकार्ठा मैव तपसा विवशी चकमीलनात् ॥२७३०॥ 2720
 यो धृकानामिष अधमामयानामिष क्षयः । दैत्यानामिष पालातं यादसामिष सागरः ॥२७३१॥
 आभयः सर्वदस्युनां त्रिहृको भाययोल्बणः । स देवसरसाभीशं संवधन्विप्रधं व्यधात् ॥२७३२॥ युग्मम् ॥
 काङ्क्षन्तोष तदाक्षेपं क्षोणीत्राणाधिपो हिजाः । मासं नृपतिमुद्दिद्य चक्रिरे विजयेश्वरे ॥२७३३॥
 अकालदस्युनिर्माथं जानतोभ्यर्थनां न ते । राज्ञोमृगंस्ततः सोभूवाक्षिण्यात्सस्तभानुयः ॥२७३४॥
 प्रस्थातुं पार्थिवे सज्जे ज्यायान्यो विद्मतेष्वभूत् । स जानतोत्पातपिटको जयराजो व्यपद्यत ॥२७३५॥ 2725
 भाग्यशानेकतोजातदस्त्रुवैविस्वमीशिता । ततो मङ्गलराज्यं स विप्ररीत्यै विनिर्धयौ ॥२७३६॥
 अमात्यदत्तधैमत्यैः स्वशाद्यमंडरैरथ । शिजैर्निविशोत्संकाशे मन्त्री राज्ञोऽङ्घ्रितोन्निकात् ॥२७३७॥
 स व्यवस्थापने दुःस्वदस्युनां सोद्यमः सदा । सेर्षाणां प्रत्यमानेषां तदोपपरिपोषकः ॥२७३८॥
 त्रिहृकोन्मूलं कुर्यां कृत्वा शैराज्यभञ्जनम् । प्रतिहायेति नृपतिर्धिपान्प्रायाडयधीवरत् ॥२७३९॥
 वस्तोष त्रिहृकस्तैसैरप्रिहृदवेजवत् । अनुश्रिजनुजो गूढमयो रोगान्तरैरिव ॥२७४०॥ 2730
 जयराजानुजं राज्ञा यशोराजं निवेशितम् । तन्मतेनावचस्कन्द आतृष्यं राजकाभिषः ॥२७४१॥
 वातुं तं देवसरसं रमारत्याभितं गतः । सञ्जपालोल्पसैन्धवात्संदिग्धविजयोभवत् ॥२७४२॥
 ज्ञानोदन्तस्तनोभ्येस्य रिहृणो रणमुल्बणम् । जयलक्ष्मीकटाक्षाणां प्रथमातिथितामगाम् ॥२७४३॥
 मन्दरेणाथ तेनारिबारिराशौ विलोडिते । कल्योभूत्सञ्जपालात्सुष्कारातिजलाहती ॥२७४४॥
 जिनेपि राजके स्वोर्ष्यां विनानुपादकं क्षमः । न बभूव यशोराजः भून्वे बाल इवाक्षितुम् ॥२७४५॥ 2745
 प्रतीक्षमाणो शैराज्यपर्षामि क्षमाभुजेकरोत् । त्रिहृकः कालहरणं तैस्तैर्माथानतिक्रमैः ॥२७४६॥
 यथाकालं ततो गृहोपेडांमण्डलकण्टकान् । स्वपक्षसूचीविशिखान्द्रिषु श्वाधिविवाक्षिपत् ॥२७४७॥
 अथ पार्थ्वीहरिर्षोभूच्चतुटको लोठकानुजः । राज्ञा भाषा समं बद्धः कारागारास्पलाधितः ॥२७४८॥
 स तेन निजजामाया रक्षितः स्वोपवेशने । असंख्यह्यमरयुतः क्षामालां संपवेशितः ॥२७४९॥ युग्मम् ॥
 आकर्ष्य कुरुरस्येवं विनाहं तस्य भेजिरे । व्यक्ततां दस्यको गूढा हृदस्थाः शफरा इव ॥२७५०॥ 2750
 रव्यन्तं राजवदनं वष्टचन्द्रोप गग्गजैः । वरोध मलयोद्भूतं धेलाद्विरिव वारिधिम् ॥२७५१॥
 वर्धमानक्षीयमाणसंहतो गौ स्वजायताम् । वर्मे सजम्बालहिमौ तुषाराद्रितटाविव ॥२७५२॥
 पष्टस्य जयचन्द्रश्च धीचन्द्रश्चानुजौ ततः । दूरविप्रकृतौ राजमन्दिरेवाप्रवेतनौ ॥२७५३॥
 ज्ञाननिवृत्त्यपर्षामि पुर्षकार्थवशप्रियात् । प्रतीक्ष्यादपजाह्राहः क्षत्रितावशुभागमम् ॥२७५४॥

२७२६ ') Emended; A वः. २७१४. ') Emended; A जानते. २७३०. ') Doubtful emendation; A स्वशाद्यं नहं.
 २७४४. ') Emended; A "पालात्सुष्कार". २७४१. ') Emended; A प्रतीक्षमाणो. २७४८. ') Emended; A "व्यः कोठका";
 comp. for the name of PARTAVINAR's elder son, viii. 2912, 2799, 2496, 3813, २७५०. ') A, gloss कुरुरस्येति कुरुरः
 नृ हृत् इति पाषाण कदनीरिषु प्रविष्टः. २७५१. ') Thus corr. by A₂ from गर्वजः.

- 2755 कटकादिहृत्तौ राजवदनाम्निकमापतौ । अमुर्वावपि भूमर्तुरागतौ प्रतिवीणिताम् ॥२७५५॥
 शैलप्रस्थावपयिकैरसंख्यैरथ स्थाशकैः । स पूर्वराजकोशार्था भूतेभ्यरमलुण्डवत् ॥२७५६॥
 तस्कराक्रान्त्यशरणं बलवद्विहस्राबलम् । धराजकमिवाद्येषं राष्ट्रं कष्टां दद्यामगात् ॥२७५७॥
 उदयं कम्पनाधीशं रिन्हणं च ततो नृपः । अतुष्कयुग्मादिहव नगरं विवशोविशत् ॥२७५८॥
 पार्थ्वीहरिस्तु दुःसाधो महाव्याधिरिषीवपैः । स्तम्भितोभूत्सद्यो सैन्यैः संहन्तुं च त्वशास्वत ॥२७५९॥
- 2760 कालापेसां स्वपक्ष्याणां दुर्बुद्धिं वानुहन्धतः । धासीम्भमदप्रतापत्वं रिन्हणस्यापि तत्क्षणम् ॥२७६०॥
 विद्वुसीहस्तु विज्ञातभोजोदन्तो व्यसर्जयत् । दूतात्मनेतुमुर्वीशान्द्वबहनुत्तरापथे ॥२७६१॥
 अपि विनेशान्नितारहोवैधास्यवेदिभिः । अपि किमानुपपुरीगीतोत्तारिदरीपुदैः ॥२७६२॥
 अन्वीष्यादातुकाम्मोषेः स्नीतावेदिभिरैकतः । अपि मृङ्गानिलैः प्रीतान्कुर्वाणैस्तरान्कुरुत् ॥२७६३॥
 हिमाद्रिकच्छैर्लेच्छेद्याः पथाबन्धोभिश्चाभिधुः । दिशस्तुरंगै रन्धन्तः स्करभावारं दरस्पतेः ॥२७६४॥ तिलकम् ॥
- 2765 राक्षां संघटनं बावद्यपदेवं हरद्वृषः । दिग्भ्यो भोजान्तिकं तावत्तस्मान्ताः प्रपेदिरे ॥२७६५॥
 स पिप्रिये तान्नात्तालापाग्नीरथ गिरिजजात् । श्रीतिप्रकृष्टप्रणयानवकृद्धान्कपीनिव ॥२७६६॥
 जयचन्द्रादयो राजवदनमहिता अपि । कीराः काश्मीरकाः पार्थमभजकाजबीजितः ॥२७६७॥
 अन्वर्गस्याम्बलहरप्रमुखांश्च विदूरगान् । अपुष्पात्सालहणिः स्वर्णैः परां कोशेदातां भजन् ॥२७६८॥
 ततः झुजितोत्पिच्छतया निधोद्यत्क्रिकः । भोजेन राजवदवः समगंस्तापसाध्वसम् ॥२७६९॥
- 2770 तयोरकृतकर्तव्यविशेषेतेतरेतरम् । ज्ञातसीष्ठवधोः क्षिप्रमभिभासो व्यशीर्षत ॥२७७०॥
 अन्वभिशीयतां तस्यानिच्छतो दरदं विना । महासाहायकाद्यैश्चन्मितानेव स तान्दद्यात् ॥२७७१॥
 सुधेरसोडाविमाटोपाः कटकस्यारथ नो द्विषः । तस्मात्स्वमुन्मिषेयहा भङ्गने भूयोपि योगमित् ॥२७७२॥
 तस्मात्सर्वाभिसारेण रणमेकं ममेच्छतः । विजयावजयावाभिरैकाहान्तरिता मता ॥२७७३॥
 व्याजहारेति यद्भोजस्वदेवोथ वसन्मयात् । निन्दे तद्दरदं सैन्यमुपेक्ष्यागामिनीधमूः ॥२७७४॥ तिलकम् ॥
- 2775 संकटान्ते वितीर्णानुयावस्तेषां प्रसर्पताम् । स राजबीजी भुभाव दरद्राजमयागतम् ॥२७७५॥
 तत्संगमाय व्यावृत्ते तस्मिन्कोटान्तिकं पुनः । प्रावेशयद्वलहरो मातृग्रामं च तद्वलम् ॥२७७६॥
 दिशस्ततो वीक्ष्य वहिर्धाम्नातमृगा इव । निसर्गधीरपीर्गागिर्ने पैर्वास्पर्षसीवत ॥२७७७॥
 तस्य सर्वेपि जीलाभ्यङ्गामराः स्त्रे च सैनिकाः । विपक्षैः सह बद्धैक्याः सैन्यान्तुभुक्षवो ययुः ॥२७७८॥
 स तथा विषमस्थोपि प्रस्थित्यै प्रार्थितो विजैः । म्लानाननः प्रभुं ब्रह्मं न क्षमोस्मीत्यभाषत ॥२७७९॥
- 2780 स सूर्यवर्मचन्द्रस्य न जातः कश्चिदन्वये । उपयोगाय यो नागान्मल्लाभिजनजन्मनाम् ॥२७८०॥
 भोजं सभाजित्वाथ विद्वुसीहः सपार्थिवः । सारैः समं स्वसामन्तैर्दिजयाय व्यसर्जयत् ॥२७८१॥
 ततो म्लेच्छगणाकीर्णां प्रजन्तंवाहर्यधमूः । प्रयाणमात्रान्तरितः पृष्ठे तस्य बभूव च ॥२७८२॥
 प्रादुष्कृतजपत्क्षोभे बले तत्रानुयायिनि । तस्मात्साहस्रान्हणिर्मेने कृत्वां हस्तगतां मदीम् ॥२७८३॥

२७५५. १) Emended; A प्रासवान्यताम्. २७५६. १) Emended; A कम्पनाधीशरि. २७५७. १) A स्कन्धा. २७६०. १) Emended; A काश्मीरिका. २७७४. १) Emended; A वमिनी. २७८०. १) Emended; A कश्चि.

वाग्निमिस्ताग्निं स्लेष्टहराग्निं बलमूर्जितम् । स्वाने समुद्रधाराख्ये निववन्पाथ तत्पदम् ॥२७८४॥
 स राजवद्वस्तादुर्जयाप्यबलोञ्जवलः । मृत्युदन्तान्तरे दिष्टं वृष्टचन्द्रममन्यत ॥२७८५॥ 2785
 ततः प्रावृष्टपद्मोवाहकृतोदीपपरिभृता । संजायते स्म वृष्टधा समीभूतबलस्वला ॥२७८६॥
 धरित्रीपानपात्रेभ्यः सीधुपूर्णे इधुर्भूमाः । मन्ना लक्ष्यशिक्षामात्रा बलसीलोत्पलोपमान् ॥२७८७॥
 वृष्टस्य संकटं जानन्भूमृष्टेवैर्बलैः समम् । अयोदयहातपतिं तं च धन्यं स्वसर्जयत् ॥२७८८॥
 वाग्निनीरुद्धमार्गीं चैव पदवीमनुवक्तुः । मार्गे धनेज्जयस्येव शीनेयपवनात्मजौ ॥२७८९॥
 लम्बान्धुदेम्बरे वृं वारिपूर्णे च भूतले । स्युतेव विशुद्धवृक्षे भिन्नद्योतनमिःस्थना ॥२७९०॥ 2790
 शोभामाधोरितागर्हपरिबर्हावहिष्कृतः । तत्राविभक्तकटकः पार्थिवः समजायत ॥२७९१॥
 अनास्यो राजवदने सत्त्वावष्टम्भयोः पुरा । अत्रापरो न विलेख्यो राजबीजीति दारदान् ॥२७९२॥
 विह्वलकः संदिशन्तुर्नैर्बृदिं पार्थ्वीहरिं नयन् । तयोरेकस्य सामर्थ्यद्वैष्ट्यं हस्तप्रापिनम् ॥२७९३॥ युग्मम् ॥
 अभिषिलिखितालेख्यकल्पं बलहरस्य तत् । तादृग्विलोक्य सामर्थ्यमथ राज्ञश्च सर्वतः ॥२७९४॥
 विभक्ताशेषसैन्यस्य तत्र तत्रारिसंकटे । ज्ञात्वापतिसमाधेयच्छिन्नमुन्मुहवुर्नयः ॥२७९५॥ 2795
 भृशशशाधिवाधारिभिरं स्वाङ्गैः स गोपितम् । बहिर्दुर्धर्ममत्याक्षीद्वितीयमपि कण्टकम् ॥२७९६॥ तिलकम् ॥
 ध्वान्तेन्दुधरजालान्धमहावाते रजोभरः । स्वपक्षभेदयोर्ज्ञातकर्णेजपमहोद्यमः ॥२७९७॥
 कुलच्छेदकृतो राजस्तत्र तत्रातिसंकटे । अशान्तजागरोत्यर्थमनर्थपरिपोषकः ॥२७९८॥
 सीधु श्रुपुरेकस्माद्रुद्धभिः सह डामरैः । तेन संपूरितः पृथ्वीहरजो लोठकोपतत् ॥२७९९॥ तिलकम् ॥
 नस्य संघटतः कन्यां प्रयातं वैकृतं चिरात् । शालीभङ्गे तटस्येव प्रावृष्टपूर्णेस्य लक्ष्यताम् ॥२८००॥ 2800
 निद्राणोपिन्द्रजठरप्रसादनिसुतं जगत् । समेतमिथ तत्सैन्यं प्रत्यभाञ्जलदागमे ॥२८०१॥
 यावन्निः पायते नेदृक्संख्यातुमपि तद्बलम् । भर्तव्यकल्पैः सुस्वल्पयोधमध्वगतैरपि ॥२८०२॥
 तावन्निरनुगैः पिञ्जदेवद्रुद्धाधिपो युधि । तयोधान्याम्यहरितः सरितश्चातिथीन्व्यधात् ॥२८०३॥ युग्मम् ॥
 तटोञ्ज्वलैश्चितावकैर्बिम्बितैस्मटिनीजले । मृतानामपि संस्कारः क्रियमाण इवामवत् ॥२८०४॥
 इति विस्मृतमृत्युः स कुर्वन्नेकाहमाहवम् । कथंचिद्विरेरन्येषुर्भमसारोपसारितः ॥२८०५॥ 2805
 पुरे स भृग्वे सैन्यानि संगृह्णस्तत्र सर्वतः । द्वित्रैरहोभिर्नगरं सुत्वभास्यममन्यत ॥२८०६॥
 इच्छां पद्यपुरास्कन्दे मन्दस्वं त्रिल्लकोनयत् । पृष्टस्ययोर्यज्ञोराजकम्पनाधीशयोर्भयात् ॥२८०७॥
 न भृत्यैस्तद्विधः सिद्धभास्यैकस्मिन्नसंमते । विधेयान्यलवन्न्यस्य डामरे होलडैकैसि ॥२८०८॥
 द्वैराज्ये सुस्सलस्यापि नैवाहृदयत तारुशः । अनर्थो यादृगुत्तस्थौ तत्सुतस्य समन्ततः ॥२८०९॥
 चतुष्कमवधीर्याथ राज्ञा पादगदोपमम् । रिहृणः प्रैवि तं श्रीवागण्डतुन्यं व्यपोहितुम् ॥२८१०॥ 2810
 प्रस्थितस्तत्रमाथाव शमालैः सोम्यबध्यत । वज्रगन्धर्वज्योतिषं हन्तुं पार्थः संशप्तकैरिव ॥२८११॥
 अथावद्याभ्यनिशीगस्तान्यावृत्य निपातयन् । पद्माकरोन्मुखः पृष्ठलमान्भृङ्गानिव द्विपः ॥२८१२॥

2004. ') Doubtful emendation; A 'स्तर्जितो. 2005. ') Emended with C; A प्रावृष्टपदी. 2006. ') A 'सीधु'.
 2007. ') Thus A; comp. for this name viii. 2496, 2748, 2912, 3313, 2008. ') Emended with G; A 'इति'.
 2009. ') A होलडैकैसि. 2010. ') Emended with G; A रिहृणदेविसं.

- रणभान्नेन यमिता वियामा तेन रामदो' । गर्जस्कुल्यापितारातिपृतवानादसंस्क्रिये ॥२८१३॥
 तं कल्याणपुरं प्राप्ते विशन्तं सोममागतः । करोषाम्येव भूयोपि बलैर्भरितदिङ्मुखः ॥२८१४॥
 2815 आपतन्नेव चारातिपदातीन्संमुखागतान् । इष्टनष्टान्वधाच्छागानिवापेजगलो गिलन् ॥२८१५॥
 उद्धृतमारुतस्येव तस्यापाते पदातिभिः । तस्यजे रिह्णः पर्णैर्हेमन्त इव पादपः ॥२८१६॥
 पश्यतस्तस्य ते विद्वज्ज्जो जिह्वा न जिह्वियुः । देहस्पृहापारमित्यै कस्यैचित्त्यमनस्ययम् ॥२८१७॥
 अप्रैरथापसृत्य स्वैरर्थितो रिह्णोन्नवीत् । नयन्प्राज्ञा साम्यं स्वामिभक्तिस्मृतेः स्मितम् ॥२८१८॥
 श्री—वाविशेषेपि जन्तोर्जन्तोर्वदीशिता । भृत्यभावेपि यो तुमकृत्यो धिक्तस्य जीवितम् ॥२८१९॥
 2820 जातं वक्रवसरः इमभुराजिनीलाञ्जनाजन्म । जराकैरवगौरं च राक्षः पादान्प्रपद्य चान् ॥२८२०॥
 स्नायत्सु तेषु धूमङ्गभृङ्गाजिष्णुभिर्भवेत् । कथं लक्ष्मीविलासैस्तदखण्डैरविजम्बितम् ॥२८२१॥ युग्मम् ॥
 एषा कापुरुषासेष्या धीराणां नैव पश्यतिः । यदायासलक्षत्रासात्सौख्यवैमुख्यभागिता ॥२८२२॥
 वस्त्रापासनं पव द्युतजनितस्त्रासोद्य तीर्थान्मुभिः काने हुदस्रखोपलम्बिरसमन्नानुभावोपमा ।
 वैह्वल्यं समरे वपुर्धिजहतामेवं किलोपक्रमे कैवल्याख्यस्रखोपलम्भपरमा पथास्पुनर्निर्वृतिः ॥२८२३॥
 एवमुक्त्वा परानीकमेकाकी स व्यगाहत् । गृह्णन्शरान्हरिप्रोथधाससंदिग्धभूक्तान् ॥२८२४॥
 2825 स्वर्णस्वरुपमांजालहरितालोऽवलोभजत् । खड्गपहनटस्तस्य रणरङ्गोत्तरङ्गताम् ॥२८२५॥
 तस्रखस्य प्रतः खडास्त्रीवैर्जालच्छलाङ्गुलम् । उत्थाय लभं शत्रूणां तृणैस्तृणमणेरिव ॥२८२६॥
 आजौ तमनुजग्मुस्ते धैरगण्यन्त धैरिणः । तिर्यञ्चोलक्ष्यतां यातास्तेषां प्राणास्तृणान्यपि ॥२८२७॥
 संप्रविष्टो मुखान्मृत्योः कैथिन्मार्गः स निर्गतः । तिमिः संमीलितास्यस्य भोवरन्ध्रैरिवोदकम् ॥२८२८॥
 शश्वत्कुर्वन्परावृत्तीः भ्रमशान्त्यै विनिर्गतः । प्रक्षीणभूयिष्ठमलो लम्बोस्तेको रिपाथभूत् ॥२८२९॥
 2830 पृष्ठतोय पपाताथ चतुष्कः पुष्कलैर्बलैः । साहायकागतं प्राक्स यं स्वं कंचिदमन्यत् ॥२८३०॥
 तस्योभवमुखस्यारिसैन्यस्यहैरिवेक्षणान् । न संरम्भः शिखण्डीय परं ताण्डवितोभवत् ॥२८३१॥
 तौ व्यूहावच पर्याधैर्मुखपृष्ठं प्रदर्शयन् । सोक्षिणोद्युधि मन्थाद्रिर्मथमेधितटाविव ॥२८३२॥
 कीलनिधतयोर्धाम्यन्नसङ्ग्रहान्तरे हयोः । कुविन्द इव —— तुरंगमत्वरान्वितः ॥२८३३॥
 भासः प्रत्वयहीनस्व तमेकपृतनारयम् । एकतोम्भोभरं द्वीपस्येव कूलविलोहमः ॥२८३४॥
 2835 तेन धैरिचमूधके लुकितायुधकुण्डला । क्रीडता चण्डवेगेन पुरुषायितुमक्षमा ॥२८३५॥
 शसपाण्डुनिर्घां वक्त्रकुम्भान्स्वेदाम्भसाचितान् । स कुर्वन्भुजं जाने भूयो राज्येभ्येष्वयत् ॥२८३६॥
 स च पार्थ्वीहरिश्चास्तामन्योन्यस्य क्षपाक्षणे । सज्जौ मान्त्रिकवेतालाविव रन्ध्रगवेपिणौ ॥२८३७॥
 साहायकागतान्साक्षीकृत्यं क्षमापितसैनिकान् । अन्येद्युः सोकरोच्छ्रुं वनमार्गावगाहिनम् ॥२८३८॥
 पर्यस्तशौचान्सेचिन्य त्रिह्रकादीनथाययौ । सस्त्रपालस्तृतीयस्मिन्निवसे रिह्णान्तिकम् ॥२८३९॥

२८१३. १) Should probably be रामुषे, cf. ii. 55.—²) Emended; A गर्जस्कुल्या°. २८१४. १) Emended; A तत्कल्या°. २८१५. १) Thus A; perhaps read with G (.eo. manic) प्रजास्रज्यास्व. २८१६. १) Thus A; C द्वीपभावाविशेषे. २८२०. १) Emended; A भोजनम्. २८२३. १) Thus corr. by a later hand from A, वैह्वल्ये.—²) Conjectural reading; A वैह्वल्य°. २८२५. १) Emended with C; A मजाजाल°. २८३१. १) Emended; A संरम्भे. २८३३. १) Thus A; C supplements पूरण्योस्त्रुरंग.—²) Emended; A गमनुरान्वितः. २८३४. १) Emended with C; A इन्द्रनाथचक्र. २८३६. १) Emended with C; A भुजाय. २८३८. १) Emended; A साक्षीकृत्यम्.

नृपमतापगतपितः स ताभ्यां पर्यस्योप्यत । वनान्तः भुविगुक्ताभ्यां पुणशीण इव हुतः ॥२८४०॥ 2840
 चितानल इवासरैर्युद्धैः शममनाभितः । उदयेन शनैर्मिन्वे चतुष्कोपि भितोष्मताम् ॥२८४१॥
 दारदं बलं दृप्यजेमसंवाहवाहिभिः । ह्यैरवहरोहाशिकुहरादाहवोन्मुखम् ॥२८४२॥
 तुरुष्कलोकेनाक्रान्तान्देशांस्तदशमीयुषः । शङ्कमानैर्जनैर्ज्ञाता कृत्वा म्लेच्छावृतेव भूः ॥२८४३॥
 प्रयाणमात्रान्तरिते धन्ये शारपतावपि । साहसं निःसहायस्य तत्सज्जैरपतोभवत् ॥२८४४॥
 ज्वलत्कनकसंवाहं तत्सैन्यं स द्विषोरुधत् । कणज्ज्वालावलिं हार्धं सनिर्झर इवाचलः ॥२८४५॥ 2845
 विधूय जयचन्द्रादीनपप्रस्थानरोधिनः । बलबाहुन्यदमास्ते अगाहन्ताहवावनिम् ॥२८४६॥
 तेषां ह्यसहजाणि त्रिशद्विशतुर्गमैः । रंइसा प्रतिजपाह त्रिजपाह च गर्गजः ॥२८४७॥
 तस्यासुहृद्भिर्देह्यो पौरुषं तदमानुषम् । एकैकस्यापतो यत्स वैश्वरूप्यमिवाहथे ॥२८४८॥
 अश्ववङ्गाभविन्वस्तवक्त्रास्ते विद्रुताः क्षणात् । जपाहिरे कापुरुषा गिरीन्किपुरुषा इव ॥२८४९॥
 अभूमिशतया शाखाद्यैष जातः पराभवः । श्वस्तदस्मान्पुरस्कृत्य जयं प्रस्वाहरिष्यथ ॥२८५०॥ 2850
 इत्युक्त्वा राजवदनजयचन्द्राविभिर्निशि । तथेति मिथ्याकथयन्दारदा विप्रकोन्मुखाः ॥२८५१॥ युग्मम् ॥
 प्रवेद्य धन्यद्वारेणै दूरं बलहरो बली । ऐच्छत्सप्तभिसंभानुं रुद्धा पाधात्यपद्धतीः ॥२८५२॥
 स्कन्धवारोणं सार्धं च दरदां राजबीजिनम् । विभानुं विदधे बुद्धिं तं ततस्तारमूलके ॥२८५३॥
 विकीर्षति ततस्वस्मिन्मत्सेवन्धेषु दस्युषु । उत्सेहे सान्द्रणिः कृत्स्नं राज्यं निधिस्यं निर्जितम् ॥२८५४॥
 जवाभावेप्यनन्वेवृक्षामन्तसहितस्ततः । भव्योस्मि भवितेत्येवं विचिन्त्योस्मिषिषे च सः ॥२८५५॥ 2855
 पशोन्माथाशिरवरवैरप्रियैः पद्यबन्धोरिन्दौ स्पर्धिष्युदयति जपुः खण्डशः स्वं श्रियेत ।
 तापस्त्यज्येत च रुचिरताभागिभिः सूर्यकान्तैर्भद्राभङ्गं व्यसनसमये संभवेदप्रतर्क्यम् ॥२८५६॥
 यो डामरतया भिक्षोः शश्वत्कृच्छ्रेप्युपेक्षणम् । टिकारीनां च कौटुम्ब्याद्भर्तुर्भृगुमूर्धनि ॥२८५७॥
 अलघ्न्यतयानन्यसामान्यार्थवर्धनात् । ततः कृच्छ्रोपयोगाद्य विश्वासस्येव मूर्धनि ॥२८५८॥
 ती नागराजवदनौ व्यसनावसरे तदा । चित्रं स्वकार्यतात्पर्यादद्भुतावरतां गतौ ॥२८५९॥ तिलकम् ॥
 स्वयं विधेयं नागोन्यकृतं तं वीक्ष्य विप्रव्रम् । अदूरमर्थमन्वेन कृतं कचिरिवाभुवत् ॥२८६०॥ 2860
 क्षमाभृद्विपक्षं स्वं पक्षीकर्तुं क्लृप्ताननं ततः । संस्यज्यं राजवदनं मां भजस्वेत्यभाषत ॥२८६१॥
 संप्राप्तं वः प्रतीक्ष्यन्ते तेजोबलहरास्मजम् । युग्माभिरुहं किं नारीसैवतां यामिको यथा ॥२८६२॥
 इति ते संदिशन्ते च व्यसहन्स विहाय तम् । कामधेनुसर्पं नागं छागाशेषाद्विधिं यत् ॥२८६३॥
 सर्पः स्वकार्यतात्पर्यात्प्रवर्तते प्रियाप्रिये । जेहवैरेन्धदीये तु न किञ्चित्पिगच्छति ॥२८६४॥
 ज्योतिस्ताजितकान्ति इन्तयुगलं बाधं सुधादीधितेर्दोनास्वादधिया प्रिया मधुलिहं कुम्भस्थली कुम्भिनः ।
 वासस्यैषं विरोधभाक्सरसिजस्येत्यत्र नेन्दो रतिस्तस्याप्यायकृतौ हिनोयमिति नाप्यस्य द्विरेफा द्विषः ॥२८६५॥ 2865

२८४२. १) Thus A; C तदुलं.—) Emended with C; A दृप्यजेमं. २८४४. १) Doubtful emendation of C; A तत्सज्ज-
 गिरमं. २८५३. १) A स्कन्धा.—) Emended: A राजबीजिनाम्. २८५४. १) Emended with G (see. manus); A निधिस्यं.
 २८५५. १) Emended; A संहितास्तवः. २८५६. १) Emended; A रुचिरतामां. २८६१. १) Emended with C; A सास्याज्य.
 २८६२. १) Emended with C; A प्रतीक्ष्यन्ते.—) Cf. ओजोनाश्री बलहरास्मजामो viii. 2895 and note.—) Thus A; perhaps
 read नाश्रिं. २८६३. १) The text of this verse is evidently corrupt; A as above. C reads व्यसहन् संविहाय तं । कामधे-
 नुसर्पं नागं छागाशेषो विधिं यत्. २८६५. १) Doubtful; A वासस्यैष; C सूरस्यैष.

- प्रतिष्ठालोठनं कर्तुं ततो बलहरस्य सः । आजन्म वैरे संरेभे तेन भूमृकितेष्ववा ॥२८६६॥
 सं तथा दारदान्भमानभिन्नो भूमृजैव कः । सभोजात्त्राजवदनो हन्वदित्स्वभ्यभाषिभैः ॥२८६७॥
 दरद्राजानकानीतनेतारी कम्पनापती । प्रख्यातक्षेमवदनमत्ता- 'मिभाषुभौ ॥२८६८॥
 अस्यसोजसनामा च कोटिशो मन्त्रितं रहः । ब्रुवाणास्तद्यहस्यन्त भोजेनान्तरवेदिना ॥२८६९॥
 2870 स्फाटिकेनेव वैन्व्येन तेनाने हस्तमप्यथ । विभुं राजार्कमहो विभुसीहेन्धनेपतत् ॥२८७०॥
 पार्थिवानर्थदुश्चिन्तामययक्षमपरिक्षतः । स यत्कृष्णक्षणाक्षीणसोमसाय्यं समायवी ॥२८७१॥
 रोगमस्ते रणपष्ठे पृष्ठगोत्रदि मर्तेरि । तथाभियोज्ये स्थाने च भयजर्जरतां गते ॥२८७२॥
 आहारस्यं बलहरं विहाय निखिलास्ततः । पलायितं तेन्येषुविगाद्य हरिभिर्गिरीन् ॥२८७३॥ युग्मम् ॥
 दृष्ट्वा बहुमतं प्रातरागन्तारः पुनर्वयम् । कथयित्वेति संप्रार्थ्यं सान्त्तुहिं सह तेनयन् ॥२८७४॥
 2875 प्राञ्चीनकोशो वैवह्यास्व तेषामनुगोभवत् । भद्रकार्यस्तु वैद्वल्यं श्रेष्ठे मज्जजिवाद्ये ॥२८७५॥
 मुहुः सर्वशिरोत्रिस्करक्तपूर्णमिव ज्वलत् । अवरोहदनच्छाम्बुसोपानाहमनिभं मुहुः ॥२८७६॥
 ज्ञातेन पतितेनेय मुहुर्व्योम्ना महीसमम् । प्रजतस्तस्य वैलह्यादलह्याक्षमभूमुखम् ॥२८७७॥
 दधौ च धिङ्गे ये शश्वत्प्रभावं वयमीदृशम् । राज्ञो दृष्ट्वाप्यनात्मज्ञा जानीमो मर्त्यधर्मताम् ॥२८७८॥
 प्रतिभाप्रौढनिर्भाततत्त्वानां नान्यथा शिरः । महाकवीनामेतादृक्प्रतापानलवर्णने ॥२८७९॥
 2880 राज्ञः प्रतापशिखिनः कणाः क्षोणी न सन्ति धेत् । तत्कस्माद्द्वयमायाताः पदन्यासेष्वधीरताम् ॥२८८०॥
 अनेकशोक्त्रैर्वीराणां पीतधाराभ्रुज्जम्बरे । शोषः प्रादुष्कृतो न स्यात्तज्ज्वालासंज्वरं विना ॥२८८१॥
 किमन्तरेण तद्भूममालान्ध्र्यं प्रोन्मिषदृशः । मार्गामार्गत्रिभागस्य परिह्वाने विमूढता ॥२८८२॥
 मधुमस्यास्तटेन्यस्मिन्निवर्ज्यं दरदः स्थितान् । वीचीजघनिकाच्छन्नः सोबाप्याथ तटेवसत् ॥२८८३॥
 क्रमादुस्खातखेदसैर्नीत्वा स्वशिविरान्तरम् । तत्रैष्यतेति संधानुं रोहशोहस्पृंहानुरैः ॥२८८४॥
 2885 नृपं तेषां ह्यगण्यार्थवर्षिणं नयनैपुणात् । उपजीवितुमिच्छामूत्तत्रक्षणत्रिण्यया ॥२८८५॥
 मानेहा विमहस्याथं प्रत्यासन्नो हिमागमः । मधुमासि त्रिधास्यामः पुनरारब्धिमुत्तमाम् ॥२८८६॥
 कालक्षेपेभमत्वं वेत्सुद्वाराध्वनाधुना । त्वान्तर्निवध्मो बलिनस्त्रिहृदकस्योपवेशने ॥२८८७॥
 राजानं राजवदनः भित्तसैरित्यसावतः । उक्त्वायत स्वराष्ट्रान्त्युक्त्या बन्दुं नराधमैः ॥२८८८॥ तिलकम् ॥
 अपि राजपुरीयाणां कौटिल्यं तैर्हि जीयते । दैव्यं निदाघवक्त्राणां वियोगदिशसैरिव ॥२८८९॥
 2890 तथा यातमुपालेभे दूतैर्बलहरोय तम् । प्रहो निहितघ्रांस्त्वस्मीति श्रोतितवटाकरः ॥२८९०॥
 वस्ताहादाहवस्थोपि स तथा गार्गीमभिमम् । आयान्तं च नृपानीकमुत्साहार्चं व्यचिन्तयत् ॥२८९१॥
 अकस्माद्भ्रुतदरद्राजभोजाविवार्तया । न व्यवीर्यत यदैर्यपर्यामेस्तत्किलाङ्कनम् ॥२८९२॥
 आहम्बरालम्बनस्य भेदेऽप्यच्छिन्नविग्रहः । यदयुद्धोद्धतं सिध्येत्तत्कस्यामानुषं विना ॥२८९३॥

२८६८. ¹) Thus A; the *akshara* before the *lacuna* could be read also सु; C 'वदनमधुमगामिधा'. २८७०. ¹) Emended with C; A विद्वत्.—²) Emended; A विभुसुहेन्धने. २८७३. ¹) Emended; A पलायितंस्वे. २८७५. ¹) A 'कोशो. २८७६. ¹) Doubtful emendation; A सर्वशिरोत्रिस्कर.—²) Emended; A 'ज्वलन्. २८८४. ¹) A स्वशिवाविरा.—²) Emended; A रोहशोहः स्पृह. २८८९. ¹) Emended; A 'वक्त्राणां. २८९१. ¹) Emended with C; A गविम.—²) Doubtful emendation; A 'कनु - हाज; C 'नीकं दृष्ट्वापि नयन्'.

कालानुरोधास्तथिस्तु धन्यशाराधिपावय । सोयोजवद्विलम्बेन भोजप्रत्यागमाशया ॥२८९४॥
 तनोलंकारचक्रः स नेतुं साल्हाणिमायवी । ज्ञानेवाहारदानेत्ये प्रार्थिता परिपन्थिनीः ॥२८९५॥ 2895
 बुद्ध्या तत्रनुबन्धेपि शोहनिर्बन्धिनीः सभाः । अमहीन्मार्गशेखरे निधनाद्यवसायिताम् ॥२८९६॥
 भृत्यैः सह युवपयैर्वीक्ष्य तं मर्तुमुद्यतम् । वरानुरं दरद्वारासैन्यं तदैन्यमायवी ॥२८९७॥
 व्यपोहन्ती बलहरी बाहुभिः कलहं सरित् । कल्लोलास्फालनोष्ठापैर्विनिन्देव दरद्वलम् ॥२८९८॥
 द्वेषितः स्वाचरोपेथ सेर्वैश्च म्लेच्छपाधिदैः । सैन्यैः कदनमीलैश्च विद्वुसीहोय तं जही ॥२८९९॥
 पुरःसरैर्भ्रमसेतुपतैः पारं परं ततः । विद्राव्य तानि स प्राप भिन्वस्तूर्यरवैर्दिशः ॥२९००॥ 2900
 अस्मामर्थे वरुधिन्वाः स्वस्य चार्थितसंधिना । भानीनो विद्वुसीहेन दूनः प्रोक्तोऽथ भूपतेः ॥२९०१॥
 अमानुषानुभावेन तावत्स्वस्वामिना भवेत् । पातिसीमिकसामन्तबुद्ध्या स्पर्धांश्च भीषरः ॥२९०२॥
 अभयेयानुसंधान एव यान्तौ यमान्तिकम् । जयराजोऽस्मि वामुष्य प्रभावावेदकौ द्विधि ॥२९०३॥
 तेन दिव्यानुभावेन निर्जयोपि जयो मम । पान्यस्य कूलविभ्रंशात्पीये पतनमुत्ततिः ॥२९०४॥
 अधायातः पुरे स्थित्वा कंचित्कालं निजेविशत् । यमराष्ट्रमसत्कीर्तिलसहन्दनमालिकम् ॥२९०५॥ 2905
 अबुद्ध्या भोजमायान्तं संधिं तत्रैव वासरे । सार्धं हरेश्चान्याभ्यां स राजवदनोप्यगात् ॥२९०६॥
 अन्धागतं तं व्यावृत्त्य बद्धं प्रष्टं मनस्विनाम् । आदाय तावथाभ्यर्णं प्राविक्षातां क्षमापतेः ॥२९०७॥
 अहंकाराहिमोहाहाविमर्शं बहिष्कृतौ । उपेक्षामक्षते भोजेभजतां राजबीजिनि ॥२९०८॥
 आहूतस्तु हठोत्कण्ठाभाजापि प्रभुणासकृत् । अनिःशेषीकृतारातिर्न व्यावर्तन रिल्हणः ॥२९०९॥
 प्रभोः पुरस्तात्कार्यान्ते तेन स्यातुमशक्यत । प्रसादाकाङ्क्षिणा छन्देनेव भोक्तुं न हि क्वचित् ॥२९१०॥ 2910
 द्विधा कृता येन युद्धे पृथ्वीहरद्वयद्वयी । मगधेन्द्राकृतिर्भामिनेश्च कार्याक्षमाभवत् ॥२९११॥
 मातृकुक्षिमिव स्वोर्षी तेनाजौ लोष्ठकः कृतः । खाण्डवे खण्डितः सर्प इव गाण्डीविनाविशत् ॥२९१२॥
 भ्रंशंश्चतुष्कः संकोचं दुर्भेदं त्रिलोकालयम् । स्वकावकपर्परे र्दपोऽजितः कूर्म इवाविशत् ॥२९१३॥
 निःशेषीकृतकार्यः स शौर्यैर्गैश्च महीपतेः । पार्श्वं पादनखज्योतिःपट्टबन्धाप्रये ययौ ॥२९१४॥
 प्रतापैर्नृपतेरित्यं विद्वधः शोभितोऽप्यभूत् । अमात्यमतिदोषेण भूयः प्रादुर्गताङ्कुरः ॥२९१५॥ 2915
 दण्डार्थं राजवदभो दानेनाप्याभितो यतः । निर्भयं भोजमायान्तं प्रतिजपाह तं पुनः ॥२९१६॥
 सत्कोचपरिणामान्तं सोऽथ स्थापयति स्म तम् । दिङ्मात्रामाभिधे स्थाने खादाकानां निवेशने ॥२९१७॥
 हत्येनमन्नवीच्छुधेदावास्यो नानुगामिनः । मितानुवाची हरेः प्रायास्यरोचरान्मम ॥२९१८॥
 लोत्कम्पः साहसकोतःपातेनीयत नीरिव । त्रिलोकेनापि स स्वैरे नीतिरज्जुप्रसारणात् ॥२९१९॥
 व्यसनोष्ठासवैबहयं विशां पस्युर्ध्वचिन्तयत् । येनाव्यवस्थाप्रायस्यं स जालमः पुनरचहीत् ॥२९२०॥ 2920
 अलंकारादिभिः स्वास्थ्ये स्थाप्यमानोपि मन्त्रिभिः । अत्यजचैर्ब कौटिल्यमजितास्मेवं दुर्महम् ॥२९२१॥

२८९५. १) Emended; A 'शारपश्चिस्व'; the text is corrupt. २९००. १) Emended; A विद्रावितानि. २९०१. १) Emended;
 A वरुधिन्वा. २९०२. १) Emended; A साप-स्वामिना. २९०३. १) Emended with C; A यान्तौ. २९०५. १) Emended;
 A 'मालिन्वा. २९०६. १) The letter corresponding to च cannot be read with certainty in A; C सापता-वर्ष. २९०८. १) A
 पिनर्षेण.—२) Emended; A मजति. २९१२. १) Comp. note to लोष्ठकः viii. 2496. २९१३. १) Emended with C; A भ्रंशं-
 २९१५. १) Emended with C; A 'कोतपते'. २९२१. १) Emended; A अत्यजनेव and 'जितास्मेव'.

- गदं वैद्य इवापाकं तमवज्ञाय पार्थिवः । परुगण्डानिवारेभे रिपुण्यटयितुं परान् ॥२९२२॥
 आगन्तव्यं त्वया पथायास्वस्माद्द प्रकम्पताम् । भोजमुक्तेत्यलंकारचक्रोपादिबोधतः ॥२९२३॥
 तं जयानन्दवाडाङ्कयो दस्युरानन्दवाडजः । अन्वयुर्विक्रमोदमाः परेपि क्रमराज्यजाः ॥२९२४॥
 2925 अमस्थितो राजनृषोर्लंकारः स्वल्पसैनिकः । बालुकासेतुकल्पसैर्जडे सिन्धुरथैरिव ॥२९२५॥
 स तु रामचराणाजिस्तोभसंभावनां विशाम् । उदपादयदेकाकी कुर्वन्बहुभिराहवम् ॥२९२६॥
 आपावरभसक्षुभ्यदक्षःसंभ्रमदक्षिणम् । रणं जगाम गञ्जात्वमञ्जसाक्षपरिक्षुतः ॥२९२७॥
 स तूलकुटमिव तस्कटकं विकटं द्वेषाम् । किमन्यत्परैर्यत्कापि प्रमञ्जन इवाञ्जसा ॥२९२८॥
 यासाय गृध्रकङ्काविपक्षिवातस्य तस्यजे । आनन्दवाडं हनुः स इत्वा तेनेषुणा रणे ॥२९२९॥
 2930 भोजस्योत्थातुकामस्य जिघृक्षोः क्षमाभुजध तत् । पञ्जप्रधावत्ककरव्याधन्यायो व्यवर्धत ॥२९३०॥
 अनुश्रयनसामर्थ्यः भ्रास्यति क्रकरो यथा । धावन्पङ्के पतन्व्याधोप्यनुधावत्ययान्वहम् ॥२९३१॥
 प्रसङ्गे साहसस्यैत्रं भोजः कैम्यमगात्सदा । तं प्राप्तुमिच्छुर्भूपोपि मतिमोहं मुहुर्मुहुः ॥२९३२॥ युग्मम् ॥
 दिन्नाग्रामस्थिते भोजे स राजत्रदनोप्यगात् । पुनः किं चौरचण्डालाः भयसीत्युक्तिमीशितुः ॥२९३३॥
 डामरा भद्रसंघाता भूयः पूर्वाधिकां ततः । कन्यां ते मन्यथामाद्युर्मुहुर्वा सौर्यशालिनः ॥२९३४॥
 2935 ते हारपतिमायातं सोढुं शेकुर्न केवलम् । अशम्भैराहवैर्यावत्पार्यादुदवेजयन् ॥२९३५॥
 तेषां त्राणार्थमन्येषामुत्थानार्थमथाययौ । कृष्टोर्लंकारचक्रेण नीर्विं दत्त्वा स सान्त्वहिः ॥२९३६॥
 तेषां परेषुः पार्थं स यियासुरसकृद्यदा । हायाश्रमं भ्रान्तसैन्यो हारेशोबुद्ध तं तदा ॥२९३७॥
 अजानक्ष्वि तेषां स व्याजसंधिं निबद्धवान् । मिषात्कुतोप्यगासिर्व्यक्षितं सत्तारमूलकम् ॥२९३८॥
 तस्मिन्स्तत्र स्थिते दूरात्कुतस्त्वामपि पूत्कृतिम् । श्रुत्वा भोजोषदत्सायं किमपि व्याकुलीभवन् ॥२९३९॥
 2940 निजैर्विहस्यमानोपि त्रासात्सस्मादहेतुकान् । व्यरंसीत्संभ्रमात्सासौ चक्रे सज्जांस्तु वाजिनः ॥२९४०॥
 त्रस्तोर्लंकारचक्रोय दशप्राम्यमतो हुतम् । क राजपुत्र हत्येवं कथयित्वा पलायितः ॥२९४१॥
 उदतिष्ठन्ततो माममध्यात्तूर्यध्वनिर्महान् । आस्कन्दावेदकः सेनानिनादध क्षपामुखे ॥२९४२॥
 अलक्षितौ ध्वान्तमध्ये भेजे भोजः पलायनम् । धः कर्तव्येष्वलंकारचक्रो बुद्धाय संदधे ॥२९४३॥
 दत्तो हाराधिपनाभिर्गिरिवर्त्म प्रकाशयन् । ध्वान्तध्वस्तात्मनां तेषां तदाभूदुपकारकः ॥२९४४॥
 2945 हाराधिपस्य क्षाम्यन्तः संधिं भोजप्रतीक्षया । श्रुत्वा तमथ वृत्तान्तं भङ्गं ते डामरा ययुः ॥२९४५॥
 असंस्थजत्रपत्यादिबन्धं धीरोच्चलाभयात् । आजि स भोजोर्लंकारचक्रेणामङ्गलावहम् ॥२९४६॥
¹ । भोजस्तत्राप्यभूत्तर्षासाहारादिद्विखान्वितः ॥२९४७॥
 बाणाभिजस्त्रिपुरनिर्देहने प्रतापः पाथोनिधेः प्रमथने बडवामिजन्मा ।
 आसाद्य मन्दरमयेन समागमं हि न कापि पक्षगपतेः सुखसख्यमासीत् ॥२९४८॥

२९२३. ¹) Emended with C; A °चक्रेणदि°. २९२४. ¹) A °वाळाङ्कयो and °वाळजः. २९२५. ¹) Emended with G (see. manu); A °कल्पस्तं जडे. २९२६. ¹) Conjectural reading; A राम-राधा°; C सन्धिराधा°. २९२९. ¹) Emended A °पतित्रावर्य; C °पतित्रा-.-°) A आनन्ववाळ°. २९३२. ¹) Emended; A सप्राप्तु°. २९३८. ¹) Emended; A सस्त्रा°. २९४४. ¹) Emended; A °रमना. २९४५. ¹) Emended with C; A °साम्यन्तः. २९४६. ¹) Two or more *pādas* seem to be lost here; A does not indicate the *lacuna*; C supplements संभ्रमात्कर्त्तव्येने सामर्थ्यात् च चक्षणे.

क्षुत्पिपासाभ्रमं हन्तुं प्रातः स्वविषयावनौ । अलंकारात्मनेर्भूयो बन्धुं भोजोभ्यलप्यत ॥२९४९॥
 पितुर्मतेन बुद्ध्या वा स्वया तत्सहिषिस्ततः । सोभिसभाय निर्यातः प्राणाय विषयान्तरम् ॥२९५०॥ 2950
 ततो बलहरेणैव कृत्यं निषिद्य कार्कषित् । अनास्थोन्यलवन्धेषु दिनाप्रामं पुनर्वयौ ॥२९५१॥
 हाराधिपोहितोद्धारधीरोऽप्यत्रान्तरेक्षमः । चक्षुरोगेण भ्रमाभियोगोक्तस्माद्यधीवत् ॥२९५२॥
 भोजाय दातुमैच्छयो डामरस्ते हते दशै । पर्माण्डये गुल्हणाय राजजाय च निर्जितः ॥२९५३॥
 रोगोऽण्डतया दण्डप्रयोगावसरे कृते । तत्र क्षाम प्रयुज्यैव हारेणो विवशोविद्यात् ॥२९५४॥
 अभियोगक्षणे तस्मिन्वयौ भारसहः क्षयम् । दुर्नामकामयक्षामः षष्ठचन्द्रोपि गर्गजः ॥२९५५॥ 2955
 तत्रामयाविन्धेवाप्तोद्देशकौ तदनुजौ निजौ । चक्राते वसुधां दुःस्यामास्कन्दाद्यैरुपद्रवैः ॥२९५६॥
 त्रिहृत्कः प्रकलैरन्धैः सहाभेदं प्रवर्धयन् । नापहीक्षिप्रहैकापः सान्स्वनामपि भूपतेः ॥२९५७॥
 षष्ठे निष्ठां गते रोगमग्रे हारपतावपि । नियुक्तः क्षमाभुजा धन्यो' निरगात्सारमूलकम् ॥२९५८॥
 भोजभ्युतोमुतोन्धेषां बलिनां गोचरे पतेत् । प्रातपविष्टो निस्तीर्णो देशाहासाध्यतां व्रजेत् ॥२९५९॥
 इति मन्विन्द्य सामायैरुपायैस्ते जिपृक्षुणा । क्षमाभुजामन्दसंरम्भो विदधे सोभियोगभाक् ॥२९६०॥ युग्मम् ॥ 2960
 अज्ञातोदकैवम्या दुर्नीतिः सा महीभुजम् । व्यावृत्त्याबाधताच्छिन्नपुच्छाकृष्टेव पञ्चमी ॥२९६१॥
 बलिने राजवदनं मृपं चावेत्य निर्बलम् । आभ्यन्तराथ बाह्याथ विक्रियां यत्क्रमाद्यतुः ॥२९६२॥
 छिन्नान्तराणि हलभानि सदैव हन्त पातालरन्ध्रसरणेरिव दण्डनीतेः ।
 बहीभन्वसतरमन्तरसंप्रविष्टो यात्यमनर्क्यनियमात्पतनं भजेद्वा ॥२९६३॥
 भोजस्यागोर्धितो राज्ञा क्षीणार्थोऽसौ व्रजेदितः । चक्रस्वेत्यमुं बलहरस्तस्य वृत्तिमकारयत् ॥२९६४॥
 तां लब्धपमरां मायां राजपक्षे त्रिलोक्य सः । युक्तयन्तराणि संलेभे प्रयोक्तुं नीतिकौशलात् ॥२९६५॥ 2965
 संधिं पदे पदे बद्ध्वा संधिं बलहरादिभिः । कुर्वन्गतागतं धन्यो जनस्यावाप हास्यताम् ॥२९६६॥
 शश्वत्सोवर्तमानस्य राजकार्यस्य नावधिम् । अरवद्वृष्टीयन्त्रगुणस्येवाससाद सः ॥२९६७॥
 तस्य चक्र इत्रोद्धान्ते कर्तव्ये तैक्ष्ण्यभागपि । भेत्तुं प्ररोहुं वाप्यासीन्नयो बाण इवाक्षमः ॥२९६८॥
 नीतराजहयो व्ययः शेषस्यैकस्य विपहे । चतुरङ्ग इव क्रीडन्विचशोभूहिशां पतिः ॥२९६९॥
 बद्धलक्ष्यः प्रदानार्थं ततश्च छद्मना परान् । भञ्जतो वाजिपत्यादि नाप्यासीन्नाप्यजीगणत् ॥२९७०॥ 2970
 दस्युषु स्यूतसङ्घेषु शीतापायप्रतीक्षिषु । नागाद्वलहरः स्वेषामुन्मूलनमशकूत ॥२९७१॥
 सामर्थ्याशिथिलाभिन्नभावे सन्नितविप्रिये । तस्मिन्भावति धन्ये च शश्वत्सोऽपेपताकुलः ॥२९७२॥
 संमन्वय सार्धं भोजेन धन्यं समदिशन्ततः । बद्धार्पयत नागं मे भोजं दास्यामि वस्ततः ॥२९७३॥
 मूरिकार्यकृतं स्वस्य बन्धनार्थावहां रिपोः । धन्यो व्यसनवैवहयादियं नाबुद्ध तस्य ताम् ॥२९७४॥
 पार्थिवाः स्वार्थसंसिद्धित्वराधिरतसस्वया । धियाधिभुङ्क्ते यद्विकचित्कुर्वन्तीति व नूतनम् ॥२९७५॥ 2975
 काकुत्स्थोऽपि पिबापार्थी व्ययः क्षुप्रोऽसंपदे । वीरोविधेयं स्वार्थान्ध्याहृथं व्यधित वालिनः ॥२९७६॥

२९४९. १) A बन्धु. २९५९. १) Emended; A समनुजं विजयन्, of. षष्ठस्य अक्षयन्ध्रय श्रीधरभाणुजौ viii. 2753, 2954. १) Emended; A धन्ये. २९६९. १) Emended; A युजाम्. २९६७. १) Emended; A 'द्वयवर्त'. २९७१. १) A. has written first बद्धसङ्घेषु and subsequently indicated the reading स्यूत. २९७४. १) Emended; A 'वद'. २९७६. १) Emended with C; A काकुत्स्थोऽपि.

- संहत्य सत्यनित्यत्वं राज्यगर्भविभुद्धीः । आचार्ये पाण्डुरी राजा धर्मनिज्ञोप्यवातयन् ॥२९७७॥
 आ भिक्षुत्रिपहादित्यद्रोग्धुर्नागस्य विप्रहः । स्वार्थापेक्षी तटस्थस्य तत्कालं न विगर्हितः ॥२९७८॥
 भगृहीत्वा तु भुभर्त्रा कंचिद्भोजार्पणे पणम् । सोवाङ्गम्भीत्यभूत्तस्मिन्मन्युर्मतिमतां मनाक् ॥२९७९॥
 2980 यथा तत्कृत्यमायत्यां हितं जातं तथैव चेत् । विचार्याकारि राजा तच्छेमुषीयममानुषी ॥२९८०॥
 विभिन्न इव भोजस्तु नागं समदिशाद्यथा । दिक्षुर्बलहरो' राज्ञे स्वदर्पणपणेन माम् ॥२९८१॥
 बन्धमभ्रधानोस्य राज्ञस्त्रासादसौ भवेत् । स विदद्यथ माध्यस्थ्यमिति तं हि तथावदत् ॥२९८२॥
 वष्टचन्द्रे गते निष्ठां जयचन्द्रेण पार्थिवः । संगृहीतेन तं नागं पार्थं प्रावेशयत्ततः ॥२९८३॥
 पक्षीकृतः क्षमाभुजाय हन्यादस्मान्भयादिति । चलन्तमपि तं भोजस्तन्मन्त्रिणमंबोधयत् ॥२९८४॥
 2985 तथेति जानन्नपि तं कृष्टोस्त्वैरैरीशताम् । यातः किमपि हन्तेति दूतैर्नागोप्यभाषत ॥२९८५॥
 नियतं नियतिस्रोतोर्गर्भे जन्तोर्निमज्जतः । कथ्यमानं तटस्थेन भोतुं न शक्नोति क्षमी ॥२९८६॥
 नागे बद्धे तत्कुटुम्बैर्भित्तिरेत्य समाभितः । मायाशाली बलहरो दुर्दर्शः समपद्यत ॥२९८७॥
 भोजनिष्क्रयविक्रेयं तमादाय यथै ततः । रिन्द्णेन समं धन्यो धावन्बलहरान्तिकम् ॥२९८८॥
 सान्तर्हासोमोहयत्तौ' प्राङ्गां दत्त मे ततः । भोजं दास्यामि व इति ब्रुवन्भ्रामयति स्म सः ॥२९८९॥
 2990 बद्धमूलतया दूरं दुर्धर्षो योजुमागतम् । सर्वं तन्न तयोः सैन्यं निन्ये कृत्यविधेयताम् ॥२९९०॥
 वर्षयुद्धापकर्षादि - खिन्नौ तौ ततोभ्रधार्त् । इतोपसृतयोः कुर्यां युवयोर्मतमित्यसौ ॥२९९१॥
 एकप्रयाणान्तरिते स्थितयोः पथि चाकरोत् । कार्यान्तःपातवैश्वर्ये तयोर्मतिविमोहनम् ॥२९९२॥
 काश्चिद्बलहरस्यासीत्पर्यामिर्धैर्यसत्त्वयोः । निश्चोद्याद्यतने काले वीराणां विरलैव वा ॥२९९३॥
 तथा हारितमार्गाय साहसात्पार्थमीयुषे । ब्रुवति स्म न धन्याय लोभाद्भोजाय नापि यः ॥२९९४॥
 2995 मतिमोहेन नागं वेष्टुमे सन्निवास्तनः । कुर्यां तं स्वपदेभ्यर्थं चकारेति च चेतसि ॥२९९५॥
 नागासोनिभ्यलम्बार्द्धदार्ढ्यं गृह्वैकृतः । भ्रानृव्योपातयन्नागं धन्यायैर्लोष्ठकाभिधः ॥२९९६॥
 सखिर्निहते नागे निर्हेत्वहितमोहितैः । दुर्मन्त्रितं नरपतेः स्वैः परैश्च व्यगर्क्षत ॥२९९७॥
 स्वजातीयबधक्रोधाद्विहृष्टैः सर्वडामरैः । नागानुगैश्चाभितोभूत्ततो बलहरो बली ॥२९९८॥
 देहिनो व्यसनपातवैश्वर्याद्भ्रमतोपथि । अकार्यं कुर्वतः कार्यं सिद्धः संसाधयेद्दिधिः ॥२९९९॥
 सद्यहुःसहविसतानवतया बद्धावधाने मनस्युन्मार्गभ्रमणेवशास्य रभसाच्छुभ्रे परिभ्राम्यतः ।
 3000 अन्योपाहितकोशपृष्ठलुत्तनात्संदाशिताङ्गक्षतेर्जन्तेर्हन्त तनोति दुर्मतिशमं रम्यानुलोम्यो विधिः ॥३०००॥
 तदा निरनुसंधानं नागं धीसखिर्बैर्हतम् । नाबुद्ध भोजः संजातत्रासस्त्वेवं व्यक्तपयत् ॥३००१॥
 लब्धवर्णस्य नावर्णावहं कर्मेदमीशितुः । अलब्धपणबन्धस्य वाञ्छिताप्त्यै विशङ्क्यते ॥३००२॥
 'यश्च युद्धमिति ध्वस्तं' हर्षादाद्यामवापि यः । भोजमन्यकरस्थोयमशक्यो ह्यन्यथा मम ॥३००३॥

२९७९. १) Emended; A सोपटम्भी. २९८१. १) Emended; A 'बलहरो. २९८४. १) Thus A; perhaps read 'मन्त्रिणमंबो'.
 २९८५. १) Emended; A 'हमीस्त्वैरै'. २९८६. १) Emended with C; A भोजोनि.— १) Emended with C; A 'बलहरोन्तिकम्'.
 २९८९. १) Emended; A मोहयत्तौ. २९९१. १) Thus A; C 'कर्षादिसङ्घिनी.— १) Thus corr. by A₁ from 'व्यधान'.
 २९९५. १) A₁ has written मतिमोहे; न supplied apparently by A₂. ३००३. १) The text of this verse is evidently
 corrupt; emendation doubtful.— १) Perhaps read युद्धमिति ध्वस्तं.

उत्तेति मोहबन्धनमुच्यते - - स्मिं संदिशेत् । इति मां राजवदनः स्थितस्तन्नमन्वथा ॥३००४॥ युग्मम् ॥
 भा भिक्षुविप्रवाशोहृदभिक्षस्यानुबन्धिनः । किं राजवदनोऽपि लोभास्त्रमाव्यते न भूः ॥३००५॥ 3008
 अथाविद्याङ्गिनस्त्रासभ्युरासायास्य स्वाशकाः । रक्षात्रैकृत्तिसस्ताङ्गिः कोष्ठापानं प्रचक्रिरे ॥३००६॥
 प्रादुष्कृतमियः क्षिप्ररक्षिणो मुखे तिष्ठतः । विश्वासायै बलहरो विरलः पार्श्वमावधौ ॥३००७॥
 अमात्यमतिजायेन नष्टे कृत्स्नेष कृत्स्ववित् । स्ववमुत्तम्भे जीतः संदिभेसंभ्रमो नृपः ॥३००८॥
 धिक्चः पादपत्राण्डलस्य तटिनीतोषस्य वर्षागमः सत्कारो गुणगौरवस्य वचनप्रेम्णोन्तिकासेवनम् ।
 ऐश्वर्यस्य महोद्यमो जवविधेर्गाहाविषादप्रहः कर्तव्यस्य च सिद्धदेवतृपतिर्त्तानौ न तस्वावहः ॥३००९॥
 प्रवाहेणेव कृत्स्वस्य हठेन हरतोन्तरे । प्रातिलोभ्यं भितवता पार्दं गन्तुं न धार्यते ॥३०१०॥ 3010
 भतो धूर्तो नृपो मुखे इति ज्ञातोऽभिर्मुधा । मीढ्यं पदार्थस्तेषां यततेस्माभिसंधये ॥३०११॥
 स हि वत्सप्रदानेन भजन्भोज्जाम्भिकस्थितम् । तस्याधिश्वासपात्रत्वं मन्त्रस्तस्याभितोभवत् ॥३०१२॥
 तन्धेन वासितोऽस्तङ्गाः कुरङ्गार्बङ्गजन्मना । प्रज्वलस्त्वो विभाव्यन्ते तटिन्योपि कथाटिभिः ॥३०१३॥
 नीचत्वान्तः सरन्ध्रस्य सर्वतो हि भयं स्पृशन् । जाले शरारवज्जे च निर्गमे पतनं विदन् ॥३०१४॥
 ताम्येद्यथा खगो भोजस्तथान्तःस्येष्वविश्रसन् । बहिर्भूयेन हृदाध्या प्रस्थानेऽप्यभजन्नयम् ॥३०१५॥ युग्मम् ॥ 3015
 महा स दीर्घ्यातिथितां प्राप्तः प्रैक्षत न क्षणम् । मनोविनोदं किञ्चित्कृत्यं लोकप्रयोजितम् ॥३०१६॥
 अथाभिपन्नमनुषङ्गि परस्य दुःखं हन्ताश्रयं व्यथयति प्रसभार्द्रभावम् ।
 बहः सरोजकुहरे विरहार्तनादेषकाभिधस्य मधुपोधिकमेति हैन्यम् ॥३०१७॥
 रणे पूर्णव्रणाहवानशोगितो लूनकुन्तलः । फेणोद्धार्याननः कन्दस्तेनैकः प्रैक्ष्यत द्विजः ॥३०१८॥
 स वृष्टो विभ्रुतेर्नीतं सर्वस्वं विभ्रतं तथा । स्वं डामरैर्मिषेदीनं निनिन्द ज्ञानुमक्षमम् ॥३०१९॥
 स्वदीर्घ्यातेमनास्तस्य दुःखेन व्यथितोन्वहम् । घटितार्द्रव्रण इव प्राह स्मेति स सान्त्वयन् ॥३०२०॥ 3020
 वर्ताहोस्मि न ते ब्रह्मन्धोनुधाहोहमीदृशः । विषमे वर्तमानधेस्यथ सोपि तमब्रवीत् ॥३०२१॥
 दुर्धरेणामुना ब्रूहि कोर्यः पार्थिवपुत्र ते । सारासारविदो धूनः कुले जातस्य मानिनः ॥३०२२॥
 प्राणान्सदेहमारोप्य प्रणम्य प्राकृताशयान् । पीडयित्वा विशाः क्लेशैः कार्यं किमिव पश्यसि ॥३०२३॥
 बध ते प्रतिभात्येव जेतव्यो विदितो न किम् । अभिहीचः स सारङ्गः परशौर्याभिमञ्जने ॥३०२४॥
 यत्र शस्त्रशालाकापि विकला तद्विधीयते । इन्दीवरदलद्रोण्या घटनं स्फाटिकादममः ॥३०२५॥ 3025
 पृथ्वीहरावतारादिप्रत्यनीकितः परे । के नामास्य न संघर्षं क्षुद्रमाया हरिर्हति ॥३०२६॥
 किं ह्यर्था एव कुड्वापि कृत्यं हैराज्यजीविनाम् । भृत्याशयाः फणिघाहिगृहीता इव भोगिनः ॥३०२७॥
 जातैः इमावलयेद्देहे फणिकुले पिम्भोगिडिम्बैर्मुदा' व्यालपाहिविकासितास्यकुहैर्पासस्य' हा गृह्यते ।
 एताम्भिस्यितुं न तु प्रथयितुं ते जीविकायै जनत्रासायै मनु कारयन्ति हि हृतेर्मर्मज्जनोन्मज्जनम् ॥३०२८॥
 हस्त्युक्तवन्तं तं सान्त्वयित्वा भोजो व्यसर्जयन् । तदैवं चाभु व्याकोशविवेकः समपद्यत ॥३०२९॥

३००४. ^१) Thus A; C °मुहबन्धनमुच्यते सन्दिशेत्.—^२) Perhaps read संदिशेत्. ३०१९. ^१) Emended with C; A °नीतः
 ३०२२. ^१) सारासार no longer legible in A; found in R G C. ३०२३. ^१) Emended; A इच्छ. ३०२६. ^१) Emended with G
 (sec. manu); A °कुहैर्मिषेदीनं.—^२) Emended; A वृषा.—^३) Emended with G (sec. manu); A °कासितस्य कुहैर्पासस्य
 ३०२९. ^१) Emended; A तेष.

- भव्यात्मत्वं प्रशममहिमोलासने इन्त हेतुर्भावानां तु ध्रुवमपरया मार्गं कूरता वा ।
 3030 स्पृष्टं पादैरमृतमहसः द्यात्कटोरं हिमांशोर्वाति घ्रावाप्यदह रभसादार्तां चन्द्रकान्तः ॥३०३०॥
 राजन्याभिजने जातोप्यलज्जस्वमशिक्षितः । सोन्तरं स्वस्य राजस्य मुहुर्महदचिन्तयत् ॥३०३१॥
 गुणैः शौर्येनवस्थागसस्यसखादिभिः प्रभोः । पूर्वेषुर्षीभुजः खर्वाः क्षुद्राः स्पर्षाद्य के वचम् ॥३०३२॥
 तस्य प्रभाद्वीमेपि समये क्षान्तिशीतला । क्षाण्डः क्षयजडत्वेपि मुग्धानां नो महोष्मता ॥३०३३॥
 श्वेडाभिजातपनिधिदोरगसंगमेपि तुङ्गस्य चन्द्रनतरोरपि शीतलत्वम् ।
 काले हिमर्तुपरिपिञ्जरसंज्वरेपि निम्नस्य कूपकुहरस्य महोष्मयोगः ॥३०३४॥
 3035 कुतोपि पर्ययात्कार्यं क्षत्रं नृपममुं विना । प्राप्य कस्य पुनः प्राप्यमध्यमुडद्या न बाधितम् ॥३०३५॥
 भद्रं निर्हरवारि मुधमचलैः स्वीयेन भूवः क्वचिन्नभ्यं लभ्यमथाश्रयः कल्पुपतावुष्टं प्रकृष्टं न तत् ।
 निर्यन्त्रिभरनिम्नगाम्बु मभसः प्राप्येत नित्यं दधत्प्रालेवत्वमुपेत्य शुद्धिमधिकां नार्त्रेहिमाद्रेनगैः ॥३०३६॥
 तदर्थमेव यथितो योनयोपधितात्मनः । स तेन स्वस्थतां नेतुमर्थितो न स्पृशेद्भुषम् ॥३०३७॥
 शोषाय योस्य दधवक्त्रिभदादमुष्मिन्स्वस्थे स तेन शिखिना ग्लपितः समीपम् ।
 भयेति चन्द्रनतरोर्दधवक्त्रिभदादमुष्मिन्स्वस्थे यदि प्रियकृदेव न तस्य किं स्यात् ॥३०३८॥
 समभर्तुर्गतावर्द्धपकर्तव्यं भूपतिम् । लोलनाथं तमुडर्तुं धीरं धन्यः पुनः पुनः ॥३०३९॥
 3040 राजपसादनोपायान्वेषी बलहरान्तिकम् । राजदूतमथायान्तमेकवैकं ब्यलोकयत् ॥३०४०॥
 दरद्वेषं व्रजन्टृथान्प्राक्प्रज्ञातमन्तिकम् । स ममन्तं तमानीय ततः स्मेर इवाव्रवीत् ॥३०४१॥
 राज्ञः किमन्यसंधानैः संधिं बभ्रांस्वती मया । माशैर्हि भिषजा भोज्यमानुराय समर्च्यते ॥३०४२॥
 तसस्याभ्रधधानस्य नर्मस्मेरस्य जानतः । प्रत्ययोत्पादनं तैस्तैरालापैः किञ्चन व्यधात् ॥३०४३॥
 निर्दम्भभाषितैरुद्विग्लम्भः स कथान्तरे । अथाभिगम्य राजानं स्तुवन्भोजमभाषत ॥३०४४॥
 3045 राजपुत्राभिजातस्य पादच्छायास्य लभ्यते । स्वर्णाद्रेरिव कल्याणप्रकृतेः पुण्यभागिभिः ॥३०४५॥
 अनुवृत्त्यातिमृश्यापि तस्यापोद्येत वैकृतम् । ज्योत्स्नयेव शरद्भानुपरितापौष्ण्यमम्भसः ॥३०४६॥
 अपि स्मरसि चारत्वे निमुक्तोस्मि महीभुजा । विशतस्ते दरद्वेषामभूर्व पुरतः पुरा ॥३०४७॥
 ततो निवृत्तो वृत्तान्तं मुख्यमाख्याय तावकम् । कालं क्षेप्तुं कथां वैश्वं नयन्मध्ये तमभ्यधात् ॥३०४८॥
 क्षुनृद्धध्वङ्गमभ्रान्तान्देव स्वामबलोक्य माम् । निन्दतः स्वानुगान्भोजो निर्भर्त्सैव तदाव्रवीत् ॥३०४९॥
 3050 स दैवतमिवास्माकं कुलालंकरणं प्रभोः । वयं त्वत्सुकृतो यस्य नाभुमः पादसेवनम् ॥३०५०॥
 गण्ड्याः पर्वन्तनिःसारास्तस्मिन्बन्धादिमे वयम् । चन्दनभ्रान्तिकृत्कार्षं यत्स्यात्प्रमथवाक्षितम् ॥३०५१॥
 तच्छ्रुत्वािव दयार्द्रस्त्रं रथयि यातः स लक्षितः । पृच्छन्पितेव किं गर्भरूपो वक्षीति मां पुनः ॥३०५२॥
 तस्मिंश्चैव भोजस्य द्रवीभूतमभून्मनः । सोन्तर्वाप्योप्यपहयत्तं सान्त्वयन्तमिवागतः ॥३०५३॥

३०३०. १) Emended with C; A स्पृष्टं. ३०३५. २) Emended; A बाधितम्. ३०३९. १) Emended with G (sec. manu); A समवीपु. ३०४०. १) Emended with G (sec. manu); A निकर्तकं. ३०४१. २) Emended; A "नृद्ववाक्यमान्तव"; C "वाक्यमान्तव". ३०४२. १) Emended with C; A सन्धिबन्धावसी. ३०४३. १) Emended; A "पीपत. ३०४०. २) Emended; A चारत्वे. ३०४८. १) Emended; A कथावैश्वं.—२) Emended; A तमभ्यधात्. ३०४९. १) Doubtful emendation of C; A क्षुनृद्धध्वङ्ग.—२) Emended; A भोज. ३०५३. १) एव omitted in A; supplied with C.

सद्यः कामाशासंबोधमुग्रधत्वेन विधीयते । तत्सर्वविकारणाङ्गानादन्नाःकरणवेदनम् ॥३०५४॥
 अन्नप्रधानस्तानिष्ठां भोजस्याङ्गप्रवर्तिनः । प्रतिदूतीकृते तस्मिन्धन्यो न प्रत्येवं ह्ये ॥३०५५॥ 3055
 दक्षिताभूयथा नागवृत्तान्ते न भवेत्तथा । महीभुजं मोहयितुं मायया दीव्यते मया ॥३०५६॥
 मा भूद्विषोयमित्येवमुक्त्वा बलहरं रवः । व्याजार्जवेन भोजस्तु संधिवन्धाय तत्सरे ॥३०५७॥ बुग्मम् ॥
 तरकालयोग्यसाचिष्यधकिकाचतुरस्तथा । तेनाभु वैशिकापत्यमेको ब्रूत्ये व्ययोज्यत ॥३०५८॥
 स बालकतया नित्यस्वतन्त्रधकिकां स्वयम् । आचरेदिति नाशङ्कं भोजे बलहरोभजत् ॥३०५९॥
 पार्थिवः प्रार्थितः संधिदूतमात्रं प्रतीक्षते । प्रत्यागतेन तेनेति तनो भोजोभ्यधीयत ॥३०६०॥ 3060
 तत्रासंनिहितान्यामः स्त्रीस्वाद्यप्रतिभामपि । धार्त्रीं मोनाभिधानां स्त्रीं राज्ञोभ्यर्णं व्यसर्जयत् ॥३०६१॥
 मृतेन पिशा मात्रा च हीनं तमनुवातथा । मातृकृत्यं यथात्रासीच्छैशवे माननीयया ॥३०६२॥
 पत्युः प्रीत्यै विसंधानभ्रंसाकल्पादिकल्पनात् । सखीकृत्यं सपत्नीनां यथा शान्तेर्ष्वेवा कृतम् ॥३०६३॥
 हासोहासे हि कार्याणां योग्यकृत्याप्रविधयात् । न यां सक्षत्रियां क्षमाभूत्संधान्तां जातु वीक्षते ॥३०६४॥
 श्मश्रुदण प्रजाभिध कृतं राज्ञोभिषेचने । आशास्यं वा महादेवीपहवन्धं समादये ॥३०६५॥ 3065
 अपत्याप्रियताभोग्लोभभर्तृप्रसादनैः । प्रेर्यमाणाप्यकार्येषु बुद्धिर्यस्या न भावति ॥३०६६॥
 स्वचाप्यत्र च संधाने जाते भर्तुरभिषधीः । भाग्योदयेष्वनुस्तिक्ता या चाखण्डितसङ्गता ॥३०६७॥
 आ वात्याङ्गावतिर्भूतः कुसृत्यनुसृती न सा । कार्यमभ्रं विगाहेत मानाभिजनरक्षिणी ॥३०६८॥
 इति कन्हणिक्कादेव्या माध्यस्थ्ये स धियं व्यधात् । प्रस्थानपदवाचां सा सीमान्तप्रापणावधि ॥३०६९॥ कुलकम् ॥
 गुप्त्यै लक्षकवित्तादि परार्थे मध्यपातिनाम् । पश्येयार्थं पृथुस्वर्णभाजि कोशादि चात्मनः ॥३०७०॥ 3070
 प्रापयांमास किं चाष्टौ प्रकृष्टाभिजनोद्भवान् । पालनार्थं राजपुत्रान्देवी यत्सर्वसन्निदम् ॥३०७१॥ युगलकम् ॥
 वाचकं तद्दृष्ट्वा सामागमस्पर्धिधेन सः । धार्त्रीं स कारवन्धन्यो बदेष्ठासिद्धिनिधवाम् ॥३०७२॥
 विहितप्रत्ययस्तस्याः सद्यः स्यात्तु महीपतिः । राजधर्मस्य च वसत्रासीद्वीलाकुलशायः ॥३०७३॥
 स हि ह्यथो निर्बिरोधो वैराग्येणाय मायया । संकटात्मोचितव्योसौ मायात्कालेन विक्रियाम् ॥३०७४॥
 भनिःशोषितजीमूतजालमाविर्भवन्नविः । अनुनक्षेत्रशेषं च विवेको न स्फुरेश्विरम् ॥३०७५॥ 3075
 मुग्धास्त्रिनुसंधाननागबाधादवेत्य नः । स्वार्थस्य सिद्धये माया तेनेयं निरमायि वा ॥३०७६॥
 लब्धलक्षेपरिक्षीणे शक्ते युनि गणाभिते । क्षत्रधर्मस्थिते नेदृग्विवेकः, कापि लक्ष्यते ॥३०७७॥
 भवति कुक्कुमं पुष्पमपुष्पं क्षीरिणः फलम् । अकालपर्यवापेक्षं वैराग्यं वा महात्मनाम् ॥३०७८॥
 न स्याज्यो राजपुत्रोसाशेषं मायानिधिर्विदि । एवंविधतन्धेत्तस्मिन्नदृष्टे किं दृशोः फलम् ॥३०७९॥
 राज्ञी राजात्मजाधिते पतिष्ठाभङ्गशोषिवः । राजपुत्रभावात्सुस्पष्टमन्यस्कार्यं न मन्यते ॥३०८०॥ 3080
 अटन्ती कुटिलं स्पष्टं सरिर्त्सर्वं लक्ष्यते । कान्ताकुन्तलविध्यन्ती तोयविन्दुरिव क्रमः ॥३०८१॥

३०५४. ^१) Emended with G (sec. manu); A °कारणज्ञा°. ३०५२. ^२) Emended; A हीने. ३०५४. ^१) Emended; A °कासी.
 ३०५५. ^१) Emended; A वा. ३०५६. ^१) Emended; A सीमान्ताप°. ३०६०. ^१) Emended; A °पातिनम्. ३०६१. ^१) Emended
 with C; A प्रापयांमास.—^२) Emended with G (sec. manu); A °नेवीवस्त°. ३०६४. ^१) Doubifal emendation; A
 °तच्छासी. ३०६५. ^१) Emended; A मुग्धास्त्रि°. ३०७०. ^१) Emended; A शक्ते. ३०८१. ^१) Emended with C; A, has first
 written अ-लं and then supplied णि over the lacuna.—^२) Emended with C; A शरत्त्वं°.

- इति ध्यात्वा राजधर्मं सत्यपञ्चोचितं व्यवधात् । धन्यरित्स्त्रहणयोः कार्यं भुतावग्यान्विसर्जयन् ॥३०८२॥
 स्वस्यैवार्थस्य दाढर्थाय सान्द्रहणस्त्रिंशत् दिवसते । समागमावेत्युक्त्वा धन्यो दूतैरनीयत ॥३०८३॥
 मा भैषीदेष संधिन्धुः सैन्यादिति मितानुगः । अवर्तिष्ट तटिन्याः स द्वीपान्तस्तत्पतीक्षया ॥३०८४॥
 3085 सरित्सा जानुदन्नाम्ना भूत्वा धर्मद्वुते हिमे । गगनालिङ्गिभिर्भीमा तरङ्गैः समपद्यत ॥३०८५॥
 अवाप्ता चेष्यैवालङ्घ्यभावं यान्स्यपि दन्तिनाम् । हृदः सिन्धुभावस्तोय हिषां रन्ध्रैविणां वशे ॥३०८६॥
 सिन्धोरुभवतस्तोयैर्व्याप्ततीरभुवोन्तरे । ते हिण्डीरोपमां प्रापुः पिण्डिताः पाण्डुवाससः ॥३०८७॥
 खाशंक्रानां सहस्राणि भोजस्य पतितं बले । स्थितवन्ति निहन्तुं तं तथास्थितमभिनतयन् ॥३०८८॥
 इग्भ्यां संभ्रमदीनाभ्यामघशान्धे स्पृशन्निव । कर्णे सन्द्रहणसूमुस्तान्संतर्ज्यावृजिनोन्नधीत् ॥३०८९॥
 3090 निर्दम्भस्य विस्त्रम्भाद्भावतो विहिते वधे । निरत्ययो निपातः स्यान्नियतं निरये पुनः ॥३०९०॥
 हतोस्मिन्बहुभुवस्य न व शक्तिक्षयः प्रभोः । नैकपक्षक्षये ताड्यैरेहः संहारमर्हति ॥३०९१॥
 अपि वा वाच्यता राज्ञामेवं विस्त्रम्भाधनात् । तुल्यस्तुन्येन कर्तव्यं किमनुध्याय मध्यते ॥३०९२॥
 यथायं वृत्तयेनन्यकर्मा भुपं निवेद्यते । तथा ममापि यजोयं तस्सेवासादने यतः ॥३०९३॥
 युक्तमित्यादि तेनोक्ता अपि निश्चलनिश्चयाः । ते न्यविध्यन्त निर्बन्धात्प्रतिज्ञावात्मनो वधम् ॥३०९४॥
 3095 रात्रौ तथैवादरिद्राभिच्छ्रं तत्रक्षितुं ततः । कारिताः कोशपानं ते तमर्थे सोपि कोपितः ॥३०९५॥
 तेनावेदितनिर्ग्याजतया धीरो महीपतिः । अनुध्यायाय संदिग्धं संधिसिद्धिममुग्धधीः ॥३०९६॥
 भ्रान्तनिश्चयः सिद्धेर्विनान्तःकरणं परैः । अथ प्रास्थापयद्वैर्षीं सामास्यां तारमूलकम् ॥३०९७॥
 राजधर्मविधेयत्वाद्धार्यकुरशक्विनी । प्रस्थानप्रार्थनां भृतुः सा स्वीकृत्य ततोन्नधीत् ॥३०९८॥
 असामान्येष्वमात्येषु कुसृत्यालोकनास्तकृत् । आर्यपुत्र विचार्योस्तिं विस्त्रम्भः किं विरोधिनाम् ॥३०९९॥
 3100 यद्वा निर्मानुषोन्मेषं शोमुषीत्वं विगाहितुम् । प्रयते नु कथंकारं मूर्तेत्वं मर्त्यधर्मिणाम् ॥३१००॥
 देहोपकरणत्वं ते प्राणैर्मम विचिन्त्यते । सतीधर्मस्तु सहने राजधर्मस्य मोचितम् ॥३१०१॥
 व्यञ्जितास्यसदाचारं कलिकृत्यं द्विषि त्वयि । प्रारब्धो देव भोजेन हिमाद्रौ हिमविक्रयः ॥३१०२॥
 न गृह्णाति शर्मं वेत्ति स्वत्यान्यस्य न चान्तरम् । निर्व्यूढमददोषोद्य प्रायेण प्राकृतो जनः ॥३१०३॥
 पुत्रमन्त्यविरोधादिमुद्वाशुद्ध्या प्रभावति । साध्याचारोपि भूपालः कुध्यन्विस्त्रम्भवाधने ॥३१०४॥
 3105 समयालङ्कानामोषगिरा देवेन पीयते । लोकत्रयैकपात्रेस्मिन्वशो नूनं मया सह ॥३१०५॥
 ज्ञातव्यसंक्षयोपेक्ष्यप्राणायामस्वन्यहाशयः । ममैवास्वादयन्त्यादादात्मभरिपुरास्थितिः ॥३१०६॥
 इत्युक्त्वा धिरतां सत्यसंधः सार्धं धरापतिः । शान्तशङ्कामकृत्वा तां समामन्त्र्य न्ययोजयत् ॥३१०७॥
 मङ्गं सर्वानयं त्रातुं प्रयोक्तुं वेतनं नृपः । संरम्भे किमयं ध्यायत्यन्तः सर्वोप्यभिनतयत् ॥३१०८॥

३०८३. १) Emended; A ०विस्तां. ३०८४. १) Emended; A ०शैषीदेष सन्धिस्त्र. ३०८५. १) Emended with C; A ०तीपमतां. ३०८६. १) Emended; A ०सश. — २) Emended; A ०पतिते. — ३) Emended; A ०विन्त्यवत्. ३०८७. १) Emended; A ०तड्यं वृजिनो. ३०९०. १) Emended; A ०विधेः. ३०९२. १) Emended; A ०कोधनात्. ३०९३. १) Emended; A ०कथं. ३०९७. १) The akshara स्त्रां could also be read स्त्रां; thus G. ३०९९. १) Doubtful emendation; A ०विचार्योस्ति. ३१००. १) Conjectural reading; A ०न्मायां. ३१०४. १) Emended with C; A ०कुध्य वि. ३१०६. १) Thus A; the text of this verse requires emendation. ३१०७. १) Conjectural reading; A has written originally ---- न्वको and subsequently filled up the lacuna with माता मन्त्र्या; G (ser. manu) सौनामन्त्र्य.

षडपयेषु प्रयुक्तेषु देवीसंभवावधि । नान्यदस्व प्रयोक्तव्यं यदवाशिष्यत क्वचित् ॥३१०९॥
 स्वपक्षमेदामूर्तुः सबलत्वानलत्वयोः । परीक्षकत्वाद्ये केचिन्माध्यस्थेनावसम्कचित् ॥३११०॥ 3110
 तेप्यल्पे वा महान्ने वा क्षीणशक्तिष्वभूदुलाः । भोजगुणैः सहावभन्कन्यां सर्वेपि डामराः ॥३१११॥
 ते ह्यधिकतदस्यत्वाद्देराज्येस्माभिरिदृशः । भोजः संजात इत्याभु माध्यस्थं परिजहिरे ॥३११२॥
 त्रिल्लको भोजसविधं तनूजं प्राहिणोदुतम् । प्रावेद्यदच्छमालां च चतुष्कं पुष्कलैर्बलैः ॥३११३॥
 ये भिक्षुविग्रहेष्यासन्नाजशक्तिपरक्षिणः । विरोधिसविधं प्रापुस्तेपि नीलाश्वडामराः ॥३११४॥
 लहरादेवसरसाश्लोडार्तथ डामराः । ययो नीलाश्वतथैका डामरी पर्यशिष्यत ॥३११५॥ 3115
 न व्यरंसीदिमं तत्तल्लवन्ये साहृणेर्बले । पतत्यावृट्प्रमत्तौषधोपोम्भोधाविबोद्धतः ॥३११६॥
 भोजस्तु देवीमायान्तीं भुत्वा बलहरं ततः । धुवं संधित्तया बद्ध इति सुव्यक्तमभ्यधात् ॥३११७॥
 पतावन्ति दिनान्यासीत्पुंसो भ्रमयिता पुमान् । संबन्धिनीनां माध्यस्थे स्वकुल्यात्कोन्यथा भवेत् ॥३११८॥
 कुलबुडामणिः मेष्णा स यत्रैव प्रवर्तते । किं स्यादगण्यप्रायाणां कार्कश्यं तत्र मादृशम् ॥३११९॥
 यच्च मायामिमां ब्रूय तत्तथास्वस्मि वञ्चितः । विश्वास्यैव भविष्यामि नाकीर्तीनां निकेतनम् ॥३१२०॥ 3120
 मा च भूहिजवाशा वः समेता निखिला इति । अत्राश्म वेदस्यान्व्यूहानवाक्षाम' वोजतेः ॥३१२१॥
 युक्तियुक्तमिदं चान्यद्योक्तवान्बहु निधयात् । नाशक्यताम्यथा कर्तुं भोजो बलहरादिभिः ॥३१२२॥
 त्रिबाहान्तरितेभिप्रमायेपरमा कथम् । कलकालेसि संवृत्तमिति तं चावदभृपाः ॥३१२३॥
 तारमूलस्थितौ राश्यां ससैन्धौ धन्यैरिल्हणौ । राजपुत्रैः सह ततः पाञ्चिग्राममवापतुः ॥३१२४॥
 प्राप्ताववेत्थ तौ नशास्तीरेवात्रि कृतस्थितौ । परस्मिन्कूलगहने भोजोप्येतावुपाविशत् ॥३१२५॥ 3125
 अभ्रान्तं विशतो दिङ्मुखेभ्यस्नत्कटकं भटान् । पद्यन्तः केपि संधिं न अहधुर्नृपतेर्बले ॥३१२६॥
 हठप्रविष्टात्रिर्वीरानुमत्तमानल्पसैनिकान् । धन्यादीन्नाजवदनो हन्तुं शश्वदचिन्तयत् ॥३१२७॥
 छिन्वा सुप्यपुरान्तेतुं राक्षः सैन्यं जिवांसवः । महापद्मसरोरौषु निभृतं केचनावसन् ॥३१२८॥
 भन्ये तत्साहसोदन्तान्वेषिणः पतनोन्मुखाः । स्वैः स्वैर्मागीस्तथ तत्र तस्युर्भुवदसंमताः ॥३१२९॥
 आस्कन्दं भाङ्गिलेयाद्याः पुरे शंकरवर्मणः । शमालांक्षिसिकावापिं डामराः समचिन्तयन् ॥३१३०॥ 3130
 माप्यं महासरिङ्कूलं त्रिल्लकाद्यैरगण्यत । नीलाश्वडामरैर्वीशां कार्या च नगरान्तरे ॥३१३१॥
 किमन्यद्राजगृहाणां समं सर्वे जिवांसवः । कारणद्वानां तोयान्तर्वेष्टितानामिवाभवन् ॥३१३२॥
 संदिग्धशिक्षितं कार्यं सर्वतः समतं तदा । प्राप वृष्टेरवमाहमहयोगान्तरस्थितेः ॥३१३३॥
 पदे पदे राजचमूपयायोत्थानमिच्छतः । छिन्दन्बलहरस्येच्छां भोजो व्ययत्त्वमपहीत् ॥३१३४॥
 क्षणे क्षणे विसंधानध्यायिना तेन कथन । बध्यमानास्वन्तरावः संविधाद्य व्यधीयत ॥३१३५॥ 3135
 षट्नामुच्यौ यो यो विरोधः कटकहयात् । सखैकामः स्वयं भोजस्वं तं स्वरितमच्छिनत् ॥३१३६॥

३११५. १) A °जूलकालथ. ३११६. १) Emended; A साहृणे बले.—२) Emended with C; A °पमत्तौष. ३११७. १) Doubtful emendation; A दीर्घमायान्ती. —२) Emended A °हरस्ततः. ३१२१. १) Doubtful emendation; A वेदुषां व्युहान-
 पक्षाम; C वेदुषां व्युहानपरोक्षानि. ३१२४. १) Doubtful emendation; A °स्थिते राश्यां; C °स्थिते राशि.—२) Emended
 with C; A °पेष्णा. ३१२६. १) A, gloss आह. ३१३१. १) Thus A; C °देरीर्षां. ३१३२. १) Emended with C; A °भवत्.
 ३१३५. १) Emended; A बध्यमानस्वन्तराव°.

- दूत्ये च कल्यकल्ये वा येहवजागरञ्जकाः । भयेन प्रययुस्ते यद्देकस्य कार्थसंकटे ॥३१३७॥
 कर्णे तत्कथयन्ति दुन्दुभिरिवै राष्ट्रे यदुद्वेषितं तद्ब्रह्माङ्गतरयां वदन्ति करुणं यस्माज्जपावान्भवेत् ।
 श्रावन्ते तदुदीर्यते यदरिणाप्युषं न मर्मान्तकुर्ये केचिन्ननुं शाश्वतौग्यनिभयस्ते भूभुजो रञ्जकाः ॥३१३८॥
 भण्डस्ताण्डवमण्डपे कटुकघावीधीषु कण्ठाकविर्गोष्ठश्चा स्वगृहाङ्गने शिखरिभूगते^१ खटाकुः स्फुटम् ।
 पिण्डीभूरतया विटथ पटुतां भूभृद्दे गहते गच्छन्ति इदकृष्टकच्छपतुलां चित्रं ततोन्वयत्ते ॥३१३९॥
 3140 भूरोद्रेकविपर्यासाच्छान्तोष्मक्षमाभृतस्ततः । वासरः शरणीचक्रे तुङ्गस्योत्तुङ्गमक्षसा ॥३१४०॥
 भानुर्वत्तपहानुरोर्भ्रातुर्गोवलयान्तरे । क्षमाभृच्छिरोर्पितकरो रक्तमण्डलतां दधे ॥३१४१॥
 अहस्त्रियामामुखयो - -^१ मध्यस्थया दधे । संध्यया बन्धनीयत्वं जनस्य^२ व्यञ्जिताञ्जलेः ॥३१४२॥
 कवाटिदन्तैर्विस्फोटाधन्त्रकान्तैः सिरोद्गमः । श्वयधुः पयसां पत्या दधे राह्युदयोन्मुखे ॥३१४३॥
 सदैव्येष्वरविन्देषु हीनहन्वोपजीवनैः । कवाटिनां घटेष्वेव वट्पदैर्घटितं पदम् ॥३१४४॥
 3145 अदृष्टकार्यपर्यन्तास्ततस्ते विषमस्थिताः । सरिचटे सकटकाः पर्यतप्यन्त मन्त्रिणः ॥३१४५॥
 न किञ्चित्पत्यभाससर्वं लघु भ्रान्तं च जानताम् । भोषेन द्वियमाणानामिधैषामश्लम्बनम् ॥३१४६॥
 तीरे परस्मिन्सरितो वसन्बलहरः पुनः । रुद्रः कन्दलितास्कन्धबुद्धिः सान्द्राणिनांसकृत् ॥३१४७॥
 कार्यातिपातादायातं मन्त्रिणां तन्मिमतं बलम् । तस्य प्रवर्धमानस्य ह्यखोच्छेदं बभूव यत् ॥३१४८॥
 वितस्तासिन्धुसंभेदयात्रायां नगरे यथा । तथा तथापतन्नाश्री लोकोभ्रान्तो व्यवर्तत ॥३१४९॥
 3150 लेखिर्दामरसंहारखण्डनाय विसर्जितैः । सान्द्रैर्धयिता बाह्यैर्नानामै राजवीजिनः ॥३१५०॥
 शाद्याश्विनैरनुसरैस्तुमुलोत्पादनैरपि । धीरो धैर्याश्वथाहा स्वैः स क्रष्टुं न पारितः ॥३१५१॥
 सामन्तानामागतानामपिब्रह्मादसंभ्रमम् । न्यङ्कतोयं निपत्याभु कुर्यादस्याहितं रुषा ॥३१५२॥
 कृते च कदर्शकारेण - -^१ समुन्मिषेत् । द्विजानामिव दस्युनां समूहस्तेन सर्वतः ॥३१५३॥
 इति निधैर्याय दुधुक्षुरिव भोजः क्षपास्यये । कुर्मः साहसमित्युक्त्वा निन्द्ये बलहरं समम् ॥३१५४॥तिलकम्॥
 3155 एषां महर्ष्यातातानां सामन्तानां सभोजनः^२ । दाक्षिण्यादिति नाभोजि तेनाप्यभिनस्युश्चा ॥३१५५॥
 तथा स्वमत्यावैमत्यं तमहात्वा तु मन्त्रिणः । निपत्ययास्तेन जातममन्यन्त नवात्ययम् ॥३१५६॥
 पक्षिपक्षस्फुटास्फालशफरस्फुरितेप्यधात् । तेषामासविधास्कन्धः^३ प्रभाववहितभ्रमम् ॥३१५७॥
 कुले परस्मिन्कूलिन्याः स्वाभिसंधाननिर्वृत्तैः । समभाष्यत तैर्नाम्यो रथाङ्गेभ्योभियङ्गभाक् ॥३१५८॥
 महत्काकुत्स्थदूतस्य कपेस्तीर्णाम्बुधेः पिता । तत्रान तेषां दूतानां सरित्पारगती - -^४ ॥३१५९॥

३१३८. ^१) This verse and the following are found in *Vallabhadeva's Subhāshitāvalī*, 462-463 (ed. Peterson and Durgaprasāda).—^२) ब्रह्माङ्गतरया supplied by A₂ in space left by A₁.—^३) Thus corr. by A₂ from करुणां.—^४) Thus corr. by A₂ from A₁ कवावान्.—^५) Thus in *Subhāshitāvalī*, A °पुषेण.—^६) Thus corr. by A₂ from A₁ कर्णं.—^७) अनु supplied by A₂ in space left by A₁. ३१३९. ^१) Emended; A कटुकघावीधीषु, *Subhāsh.* कटुकघावीधीषु.—^२) Thus A₁ in margin and *Subhāsh.*; A₂ in text भूगते. ३१४०. ^१) तुङ्गः supplied by A₂ in space left by A₁. ३१४१. ^१) Thus A₁; C supplements 'मोरपि.—^२) Emended with C; A जनबन्धुञ्जि. ३१४२. ^१) Emended; A °भास्व. ३१४३. ^१) Emended with C; A °स्कन्धोद्धि.—^२) Emended with C; A सान्द्राणिनां. ३१४४. ^१) Emended A °पतन्नाश्री. ३१४५. ^१) वेन supplied by A₂; A₁ indicated originally a lacuna of four aksharas; C supplements सर्व. ३१४६. ^१) A पुष्टु. ३१४६. ^१) Doubtful emendation; A एषां महर्ष्या. —^२) Doubtful emendation; A सभोजनि; C सामन्तानामभोजने. ३१५५. ^१) Doubtful emendation; A सनत्यावै. ३१५६. ^१) Emended, A °स्कन्धम्. ३१५७. ^१) Emended with C, A °काकुत्स्थं.—^२) Thus A; C fills up the lacuna with बलम्.

कीर्णकर्णज्वरांशारीन्पीत्कृतैस्तीरभूरुहाम् । आश्रित्योच्चिरकेणेत्यं निग्युस्ते तां निशीथिनीम् ॥३१६०॥ 3160
 क्षपान्ते क्षमाधरोत्तसहेमतामरसभ्रमम् । उग्रच्छतो रवेर्यावधिच्छिदुर्न करच्छटाः ॥३१६१॥
 चक्राविरहालोकसशोकानामिवागलत् । कुटमलाक्षिपुटाषावक्षैशं माम्भथ वीरुधाम् ॥३१६२॥
 मितपत्तियुतस्तात्रसहकच्छादिनिर्गतः । - - - स्वरयन्युद्धंवाहान्मूर्ध्वङ्किणा स्पृशन् ॥३१६३॥
 रोदुकामाण्डामरीयान्वीरान्दृष्टैर्विलोकितैः । सर्वतो धावतः कुर्वन्योधान्यतिहतौजसः ॥३१६४॥
 पारश्रधी चारुवेधो युवा संमुखमापतन् । युग्याधिकृष्टस्तैः प्रैक्षि संप्राप्तः सरितस्तटम् ॥३१६५॥ कुलकम् ॥ 3165
 अवृष्टपुत्रं तं वृष्ट्वा श्रीखण्डोलिखितालकम् । कुकुमालेपिनं चैते भोजोयमिति मेनिरे ॥३१६६॥
 अतिशय निशां राजवदनं तं विमोहयन् । प्रातश्च तरसामन्व्य स तथा संमुखोद्यमूत् ॥३१६७॥
 प्रविष्टयुग्यं तोयान्तः पाराजावितत्राजिनः । धन्यादयस्तमभ्येष्ट्य मुहिताः पर्ववारयन् ॥३१६८॥
 उदभुक्तुमुलः शब्दस्तलः कटकयोर्द्वयोः । एकत्राकन्दमुखरः परश्रामन्दनिर्भरः ॥३१६९॥
 भाद्रमाकर्ण्य संप्रामन्वुद्ध्या दिग्भ्यः प्रधावितैः । तं परैर्मिलितं वीक्ष्य मूर्ध्व्येताद्यत डामरैः ॥३१७०॥ 3170
 तस्याभिनन्दनालापप्रमुखा प्रक्रियाभवत् । अदैन्यभुद्धधन्यादिष्वनुज्झितनिजक्रमा ॥३१७१॥
 प्रथमानं मनोहर्षं त्रेगास्तंस्तभ्यं सर्वतः । अथेत्यं स्तुवता तत्तस्व धन्येनाभ्यधीयत ॥३१७२॥
 राजपुत्र पावित्र्येयं पृथिवी स्थैर्यशालिना । त्वया धाम्ना ह्यमनसां मेरुणा वा महीभृता ॥३१७३॥
 गवां जयति सर्वासां निर्धिकारतया घसन् । विक्रियोपहतं गीस्ते क्षीरं - क्षीरवारिधेः ॥३१७४॥
 कस्य पुंसकोकिलस्यैव त्वां विनाधममभ्यतः । निर्गत्य निजकुल्यानां सिद्धं मध्यावगाहनम् ॥३१७५॥ 3175
 सदाचारस्य भवता प्रथमं प्रहते पथि । न तच्छिब्रं संचरामधरमं वेत्ततोधिकम् ॥३१७६॥
 इत्यादिप्रसूनालापदत्तोद्गापोधिरोद्यं सः । जयोत्तरङ्गं तुरगं स्तुवद्विस्तेरनीयत ॥३१७७॥
 लत्रन्याः कतिचित्कोशास्त्रिक्रोशन्तस्तदा ययुः । स्वकुल्यैर्नीयमानं तं काका इव पिकान्तिकम् ॥३१७८॥
 स एवमेकविंशोद्दे ज्यैष्ठ्यं दशमेहनि । त्रयस्त्रिंशद्वर्षदेह्यः समगृह्यत भुभुजा ॥३१७९॥
 राज्ञी कृतप्रणामं तं प्रियं पुत्रमिवागतम् । अभ्यनन्दच्छान्तमुत्थमस्याहारमकल्पयत् ॥३१८०॥ 3180
 हन्दुवृक्षादिसंवादिगुणमामवेक्ष्य तम् । प्रागदृष्टवती मेने बन्धिते सा विलोचने ॥३१८१॥
 गुणैरशाद्यदाक्षिण्यमाधुर्याशैरकृत्रिमैः । तस्या विशदशीलं स क्षमापतिममन्यत ॥३१८२॥
 मुखरांगो मनोवृत्तेर्हारीज्ज्वलयं गृहभियः । भर्तृस्वभावस्वाचारो योषितामनुमापकः ॥३१८३॥
 दिनक्षयव्यञ्जिताभ्ररुमं प्रस्थानुमुत्सुकम् । राज्ञोभ्यर्णं विशोत्वेर्षं दाक्षिण्यात्कोपि नाश्रयीत् ॥३१८४॥
 कथंचिदुद्धमाभ्यस्वधैमत्यैः सन्निवैरथ । स त्वादिक्षरपतिराशान्तेष्वोभ्यधीयत ॥३१८५॥ 3185
 राज्ञोभ्यर्णं विशोत्सुक्तेरुपोद्गातोपमं बचः । तत्तस्य भोजशम्कुल्यां - शकुक्रियां व्यधात् ॥३१८६॥

३१६१. १) Thus A; C स शीरस्वर. — २) Emended with C; A °मुत्सुकम्. — ३) The letter न् cannot be read with certainty; C °स्पृशन्. ३१६१. १) Emended; A °काप्ति. ३१७०. १) Thus corr. by A, from डामरैर्षि. ३१७१. १) Emended with G (see. manu); A °मुत्सुकम्. ३१७२. १) Emended with C; A °स्तम्भ. ३१७४. १) Thus A; C supplements तं. ३१७५. १) Emended; A °दन्तोद्गापोधिरो. ३१७६. १) Emended; A °स्त्रीसादि. ३१७९. १) Emended with C; A °ज्यैष्ठ्य. ३१८१. १) Emended; A °हन्दुवृक्षा. ३१८३. १) Emended; A °मुखरांगो. ३१८४. १) Emended with C; A °कृत्रिमा. — २) Emended; A °विशोत्वेर्ष. ३१८५. १) Doubtful emendation; A स त्वादिक्षरपतिराशान्तेष्वोभ्यधीयत. ३१८६. १) Emended; A °विशोत्सु. — २) Thus A; C supplements सदा.

- चिरान्तादितममेव समाश्वास्यैकताय सः । मध्यस्थानां स्थितं स्थैर्यं^१ हासिण्यादोष्ठयोः परम् ॥३१८७॥
 प्राणान्मुमुक्षुस्ते क्लृप्तभविणस्तस्य सान्त्वयैः । मन्दत्वं विक्रियां निन्दुर्बिनयान्तमौलयः ॥३१८८॥
 आचारं चैनमक्लिग्धमपि न्याय्यं वचस्विनम् । न कोपि प्रतिवाक्येन शक्यं जेतुममन्वत ॥३१८९॥
 3190 अथ स्वान्तस्थितस्वामिभैवदयं दर्शयन्निव । दशनांशुधनैर्धन्यो धीरः स्निग्धमभापत ॥३१९०॥
 पद्धतिं राजधर्माणां सदाचारे स्थितां च ते । जानतोपि कथं मोहः क्रमायातेषु वस्तुषु ॥३१९१॥
 किं संधिः सोभिभीषेत वच संधिदर्शनम् । अकृत्वा मन्वत इति पाङ्गो कथमजीगणः ॥३१९२॥
 अनद्यतनभूर्भर्तृद्वलभं भूभुजं तव । ज्ञात्वा सस्त्रोऽज्ज्वलं ज्ञातिधर्मजातपवर्तनम् ॥३१९३॥
 नास्य दम्भस्मयस्तम्भापीतिस्वैर्यखलोक्तयः । आदरादर्शवैशद्ये निःश्वासस्यापि काः भियः ॥३१९४॥
 3195 अस्योपजीवनाथा भीः साभ्राज्यासादनात् सा^१ । प्रकाशो विम्बितो^२ योर्काशीपात्स्याज्ज्वलतः स किम् ॥३१९५॥
 विर्वाणगोष्ठीनिष्ठत्वं शमिनामाभयेषु यत् । तत्पर्ययस्य राजर्षेः --^३ च्चन्दानुबन्धिनः ॥३१९६॥
 एवं च्चगृहसंपाद्यप्रायोनिःश्रेयसस्य ते । स्थानैः भियः समाप्याथ किं स्यादन्यैर्महीधरैः ॥३१९७॥
 मुग्धा न केषन परे गणिताः फणिभ्यः कालानुकूलनिजकुण्डजलत्यजो^४ ये ।
 श्लिष्यन्ति चन्दनतल्लुङ्गिशिशिराक्षिदाद्ये माषेप्यशीतमनर्ध^५ विवरं विशन्ति ॥३१९८॥
 प्राणोपकरणं राशो राश्री राजात्मजाथ ये । तद्धिते यदनौचित्यं तेषामौचित्यमेव तत् ॥३१९९॥
 3200 स्वक्तोऽम्बैकृतं पाथ इव कथितशीतलम् । अनुतापेन ते कृत्यं भूयो वैरस्यमेव्यति ॥३२००॥
 तथा समर्था सामर्थ्यादप्रत्याख्याय भारतीम् । कुण्डशाद्यलवस्तस्थौ प्रस्थानार्थं स मन्धरः ॥३२०१॥
 पथि संपथितस्तोत्रान्वास्तव्यान्कीक्ष्य सर्वतः । अजायताथ संकटकृत्यसाधुत्वदार्ढ्यधीः ॥३२०२॥
 पद्मतिचरणक्षुण्णरेणुव्याजादृश्यत । वल्लभरातलं बद्धसंधीव नमसा समम् ॥३२०३॥
 इधौ -- --^६ भोजः कश्चित्संप्रामुयां नृपम् । कश्चिदमुष्य विद्येत दर्शनं विपलम्बकैः ॥३२०४॥
 3205 आराधन --^७ धासि नान्तरान्तरितो विटैः । स्वामिनां क इनाप्रोति गुणाविष्करणक्षणम् ॥३२०५॥
 शीतोपचारकरणाद्वितो भवेद्यमौर्ध्वार्दितस्य जलधेः प्रसृतं धियेति ।
 कोतो हिमाद्रिपयसो विनिपात एव घासीकृतं तिमिभिराहत --^८ स्यात् ॥३२०६॥
 इत्याविचिन्तास्तैमित्यात्पुरक्षोभाद्यलक्षयम् । सैन्यस्य रुद्धाश्चतयाद्बुद्धासन्नं नृपास्वदम् ॥३२०७॥
 नातिप्रांभुं नातिकृशं सूर्याभुश्यामलाननम् । सरोजकर्णिकागौरं शिथिलस्रथविषहम् ॥३२०८॥
 ककुधत्ककुदोस्तेधिसकम्भमायतवक्षसम् । इमभुगानतिदीर्घेण व्यक्तगण्डगलोकतिम् ॥३२०९॥
 3210 उच्चसं पकविम्बोष्ठं बिस्तीर्णानुल्बणालिकम् । तिर्यग्निप्रेक्ष्य --^९ धीरमन्यरगामिनम् ॥३२१०॥
 समाहितांशुकोष्णीव --^{१०} श्रीखण्डव --^{११} म् । सीमन्त --^{१२} नुम्बिन्या रेखया चन्द्रगौरया ॥३२११॥

३१८७. ^१) Emended with C; A स्थैर्यं. ३१९३. ^१) Emended; A सुलभे. --^२) Emended; A भुभुजां. ३१९४. ^१) Emended with G (sec. manu); A °स्तम्भपी°. ३१९५. ^१) Emended with C; A सः. --^२) Emended with C; A विम्बितो. ३१९६. ^१) Thus A; perhaps read राजर्षेर्विह्वलनां; C °वेर्जनात् हन्वा°. ३१९८. ^१) Emended with C; A °जल-को. --^२) Emended with C; A °शीतम-र्ध. ३२०१. ^१) Doubtful emendation; A समर्थासामर्थ्या-प्रस्था; C °सामर्थ्यात् प्रस्था°. ३२०४. ^१) Thus A; C supplements विद्वत्तरो. ३२०५. ^१) Thus A; C आराधनं प्रसृतं धासि. ३२०६. ^१) Thus A; C °हममेव सत् स्वार्. ३२०७. ^१) Emended; A °सन्ननृपास्वदम्. ३२०९. ^१) Thus A; C °प्रेक्षमाणार्थं. ३२११. ^१) Thus A; C °ष्णीवमौलि. --^२) Thus A; C श्रीखण्डव-र्द्धन. --^३) Thus A; C सीमन्तस्थानसु°.

मन्त्रावच्छेदं हर्म्यस्वसविधेः परिवारितः । --- नावान्तं तमवैशत पाषिर्भः ॥३२१२॥ कुलकम् ॥
 श्रीनिविसकारितपुष्पा राक्षा वृष्टस्ततः सभाम् । सोभ्यादरीव संवाधां कौतुकोत्कम्परैर्भेः ॥३२१३॥
 स्वद्धा पक्षो विषण्णोमे नृपस्यानीय पाणिना । कर्त्रेणुं पाणिबन्धानासनाभे समार्षयत् ॥३२१४॥
 पाणि सफणिवर्षीकं विवृतापाकुलिहयम् । ततोस्य त्रिभुकोपान्ते विन्यस्वग्न्याधिबोद्धवीत् ॥३२१५॥ 3215
 न त्रिभूतं पृथीतोसि नाधुनापि विवर्ध्वते । तदङ्गं कस्माद्दुःखीमः शस्त्रमेतत्स्ववार्पितम् ॥३२१६॥
 व्यजिज्ञपत्स भूपतं देव शस्त्रस्य धारणम् । स्वामिसंरक्षणं स्वस्य परित्राणस्य कारणम् ॥३२१७॥
 देवे निजप्रतापामिगुप्तसप्तसदित्पत्तौ । सेवावकाशो विरलः स्वशस्त्रस्यापि दृश्यते ॥३२१८॥
 लोकान्तरेपि शरयं वरणाभयणं प्रभोः । तत्रान्न लोके किं कार्यं त्राणोपकरणैः परैः ॥३२१९॥
 रात्रा जगद् मे सस्वस्वर्षावन्धेषुना भवान् । निर्व्यूढकृत्वो वाहीन कृत्वं नो वर्तते परम् ॥३२२०॥ 3220
 भोजो बभूवे राक्षियजननावाधुना प्रभोः । दृष्टारते मया किञ्चिद्योपचारार्थमुच्यते ॥३२२१॥
 किं ते न चिन्तितं दुष्टं किं किं न कृतमप्रियम् । वदसिद्धं न तद्यत्किमगादित्यवधार्यताम् ॥३२२२॥
 किं न मङ्गान्वये कथित्कारणेपूदितो भवान् । विद्याः स्नानन्यकुल्यं प्राग्यं वयं चर्मचक्षुषः ॥३२२३॥
 यदा यदा देव वाञ्छामकार्म भवदप्रिये । भूमिस्तदा तदा भूमा भूत् --- भूयसः ॥३२२४॥
 यावत्कवीनां निर्भति प्रतिभानेन भास्वरः । देवाभवत्तः परवत्तः प्रतापस्तारुशस्तव ॥३२२५॥ 3225
 न शोखरे न प्रदरे न हरेप्युज्जितौ मया । प्रालेचे भूम्याः कुक्षे संज्वरस्त्वव्यतापजः ॥३२२६॥
 ततः प्रमृत्त्यवगतिप्रणयः शरणीषिणः । सिद्धः संध्याविषन्धस्वादेव दूरस्थितेर्मे ॥३२२७॥
 अधाभेदाभिलाषेण पापाशक्तिकल वेष्टितम् । स्फुरन्नामावकव्यक्तये न तु तद्विषयापहान् ॥३२२८॥
 स्वत्संबन्धादिमे दिक्षु प्रतीक्ष्याः इमाभुजां वयम् । सङ्गाङ्गाङ्गाम्भसः काचकुम्भसंभावना भुवि ॥३२२९॥
 अद्यापि शोतते शार्ङ्गैराङ्ग्रेन दिगन्तरे । तत्संतानभवनन्तः समूहः क्षत्रजन्मनाम् ॥३२३०॥ 3230
 स्वय्यर्पिते पार्वतीयभूभृत्सङ्केन्वदादि नः । कवचाशनदु --- मुखैः सिद्योन्मुखैरभूत् ॥३२३१॥
 इतीदृशीभिः --- प्रमाणमथ वा प्रभुः । इत्युक्त्वा मूपतेर्भूर्धो सोमृक्कावरणी पुनः ॥३२३२॥
 प्रणामसंभ्रमस्तोष्णीपद्मीं ततो नृपः । तस्योत्थितस्य स्वशिरोवाससा समवस्त्रयत् ॥३२३३॥
 स्वां तां च शशीं तद्व्यस्तामुत्सङ्गे सान्स्वयस्त्वधात् । तस्यासंज्ञोभगाम्भीर्यस्तमूषे च विधेधिनम् ॥३२३४॥
 वने मया विभृदि वा त्वमेते पूजयाथ वा । न शस्त्रमहवैमुक्त्यं कार्यं मच्छासनं त्वया ॥३२३५॥ 3235
 अवन्ध्यासने --- त्वनुवप्रति ते व्यधात् । शक्यै राजानुगत्सैव वन्धिस्याङ्गे स कालवित् ॥३२३६॥
 ततो निर्यन्त्रणस्वस्य नर्मणः सान्स्वनस्य च । शिरसेषीव तत्कालं राज्ञो जायत भाजनम् ॥३२३७॥

3212. ¹) Emended; A 'रितम्.—') Thus A; C अवकृतुन्वन्वान्तं.—') Emended with C; A पाषिर्भम्.
 3213. ¹) Emended with C; A समार्षयत्. 3214. ¹) Emended; A न कर्त्रेण. 3215. ¹) Emended with C; A विषु र्ना.
 3216. ¹) Thus A; C तत्राभूता पाषं कल्पस्य भूयसः; perhaps read भूजा नृः प्रकल्पस्य भूयसः. 3217. ¹) Emended; A
 'वित्तित. 3218. ¹) Emended; A संध्याविष.—') Emended; A दूरस्थिते न. 3219. ¹) Emended with C; A वा-
 च्छक्तिकल. 3220. ¹) Emended; A इमाभुजा. 3221. ¹) Emended; A शार्ङ्गैराङ्ग्रे. 3222. ¹) Thus A; doubtful.—') Thus A;
 C कवचाशनदुर्धोपाद्यैः को. 3223. ¹) Emended with C; A इतीदृ.—') Thus A; C supplements स्तुतिभिः.
 3224. ¹) Emended; A इत्तं. 3225. ¹) Emended; A 'शासनो'; perhaps read अवन्ध्यासने राज्ञोत्सङ्गे; C 'शासनोत्सङ्गे-
 त्.—') Emended; A 'स्वनुवप्रति ते'; the lacuna not indicated.—') Emended; शशी.

- अन्वयविष्टो धन्योय स्वार्चाम - - - बन्कती । कृतमणामो भूपाल स्वहुणकर्णनं विना ॥३२३८॥
 न मणा द्रविणं नाथ गणं निधिक्रिया पुनः । सत्क्रिया स्वामिनोप्यर्थे तस्मात्पार्थिव चिन्तयताम् ॥३२३९॥
 3240 तथापि कथमानं तन्न स्वात्संभावनामुधि । बद्धिर्मिथिन्स्वतेस्माभिरिति भूयो व्यभाषत ॥३२४०॥
 क्षणमुखावचां खर्चा विरचय्य विशां पतिः । भोजेन सार्धं मुद्रान्तं रक्षादेव्यास्ततो बधौ ॥३२४१॥
 कृतमणीमस्तां वीक्ष्य सौजन्यादिगुणोऽज्वलात् । स राजपरिजातं तं मेने कल्पलतावृत्तम् ॥३२४२॥
 मान्योयं देवि सौजन्यज्ञानेयाभ्यामिहागतः । विशिष्यतेसौ पुत्रेषु श्माभृद्योपेत्यभाषत ॥३२४३॥
 सभाजनाथ सौजन्यनिधिर्भोज्यान्वितस्ततः । उद्वहकार्यभारणां दाराणामप्यगाह्वराम् ॥३२४४॥
 3245 अभाणीक्षिपुणा राज्ञी भोजं राज्ञा सहागतम् । अधुनैव नृपस्यासः संवृत्तोसीति सस्मितम् ॥३२४५॥
 लज्जास्मितमुखी पत्युः प्रणत्या स्वागतोक्तिषु । ददत्येवोत्तरं भोजं निर्दिशन्स्यप्यभाषत ॥३२४६॥
 आर्यपुत्र न विस्मर्य प्रत्याख्यातामन्वितम् । मानैकशरणस्यास्य ज्ञातिप्रीतिप्रवर्तनम् ॥३२४७॥
 पूर्वोपकर्तुं सलिलं वृद्धावस्पृशतोऽम्बहम् । पद्मान्स्वकुलपद्मानां युक्तं जेतुं भवाद्दशाम् ॥३२४८॥
 कार्यकृच्छ्रेऽसन्नानाममुष्यागमनं विना । सिध्येदौघस्वसंरक्षा नेह प्रत्यागमथ नः ॥३२४९॥
 3250 उदीपे' रक्षतस्तीरं शरीराभयिणी भवेत् । ध्रुवं वनस्पतेर्षीरुत्संक्षिपातानुपातिनी ॥३२५०॥
 पतिगत्यनुगामिस्त्वं प्राणानां परिचिन्तितम् । तथा कार्यं यथा न स्यान्नातव्यस्यान्यथात्मनः ॥३२५१॥
 राजा जगद तां देवि सर्वकर्तव्यसाक्षिणी । अन्यथाप्रतिपत्तं मे स्वमप्यस्यं न मन्यसे ॥३२५२॥
 निगृहीतवतो दुष्टौ सुज्जिमल्लार्जुनावपि । निस्तारं मम नाद्यापि प्राप्तानुशयमाशयम् ॥३२५३॥
 अथ राजार्थिनः स्थानुं परार्थे धाञ्चि सानुगः । भोजो नामन्यतान्यत्र राजधान्याः स्थिरां स्थितिम् ॥३२५४॥
 3255 विदूराभवनिर्गोप्तृभाषाप्रचुरदर्शिनः । आराधनं धराभर्तुरसाध्ये ध्यातवान्निह सः ॥३२५५॥
 रक्षितृनमहीरुभाषास्थिरं च समकल्पयत् । अनया - नृपं कार्या न ह्यराराधनागमे ॥३२५६॥
 विश्वाय भावं प्रीतेन राज्ञा दत्तं ततो गृहम् । सर्वोपकरणापूर्णं राजधान्यन्तरेभजत् ॥३२५७॥
 राजापि ममतास्कीतप्रीतिभिः स्वैः परैस्त्वया । उपासितस्तत्र रतिं विराभित इवाययौ ॥३२५८॥
 भोगवेलोचिताधर्यदर्शनादौ नृपोपि तम् । प्रियं पुत्रमिवास्मार्षाहूतैः पार्थं मिनाय च ॥३२५९॥
 3260 जमाह दक्षिणे पार्श्वे भुञ्जानं ज्ञातिगौरवान् । स्पर्शास्वाहितभोज्यादिदाने नैव व्यवर्जयत् ॥३२६०॥
 अकृत्रिमं तथा केहमुवाह - - - यथा । लडितं ज्ञातिवत्सर्दिमस्तद्गालापस्यकैः समम् ॥३२६१॥
 तामेवालम्बत व्यक्तां सोपि वृत्तिं यथा यथा । राजा सपरिवर्तोपि विस्मयमविर्गहितम् ॥३२६२॥
 आसन्नाभ्यन्तरा भिक्षा ये द्वेषे तानदर्शयत् । राज्ञां विरक्तिं स्वस्वारिबाहुल्यं च व्यसर्जयत् ॥३२६३॥

३२३८. १) Thus A; C स्वार्चामनलधन्कती. ३२३९. १) Emended with C; A स्वामिनो-र्थे. ३२४०. १) Emended; A बधौस्मि. ३२४१. १) Emended with C; A श्माभृद्योपेत्य. ३२४२. १) Emended; A संवृत्तोसीति; C संवृत्तोऽसीति. ३२४३. १) A; gloss उदीपः अतिवृष्ट्या अस्तुत्रिकजलागमः—') Emended with C; A श्रीरुस्तभि. ३२४४. १) Emended; A प्रतिपत्तं—') Emended with C; A स्वमप्य. ३२४५. १) Emended; A धान्यां. ३२४६. १) Emended; A भाषास्थिरं—') Thus A; the text is here evidently corrupt; C अनयात्तं नृपं; G (sec. manu) अनुमानं नृपे कार्यावृत्ताराधनागमे. ३२४७. १) Emended with C; A सानु. ३२४८. १) —') Written by A, on new paper. ३२४९. १) —') Written by A, on new paper.—') Thus A; C supplements वनको.—') Emended; A स्तब्धलापस्यकैः. ३२५०. १) Conjectural reading; A तामेवालम्बत व्यक्ति. ३२५१. १) Emended; A राज्ञां.

अङ्गविनाशस्य भाषाणां स्वरूपानां समान्तरे । न प्रत्यभाज्जडो नापि धृष्टो नापि वक्रजतः ॥३२६४॥
 प्रमादस्त्वलिते हीनातिरिक्तस्ते च भूपतेः । कार्ये नावदधे क्षुद्रः कविवेव महाकवेः ॥३२६५॥ 3285
 न विक्रमकपालस्य --- व्यकथ्यत । प्राग्भृत्तमन्तरा पृष्ठः सोपस्कारं च नाभ्यधात् ॥३२६६॥
 वि- कात्प्रभोः साम्यसकुल्यत्वादिवाद्भिः । धीराधृष्टैर्दृष्टिपातैरपुनर्मोचिणो भवधात् ॥३२६७॥
 तथा स्पृष्टोप्यनुत्तानाशयोभूदवगाहितम् । न शोकस्ती वया आत्मनर्मवित्पिभुनादवः ॥३२६८॥
 क्षणेष्वसितालोकलोभादिविशराहसु । प्रा- वसथं गच्छच्छाङ्गां कामपि नातनोत् ॥३२६९॥
 यथा यथास्य विशम्भान्नूपोभूच्छिखित्तामहः । तथा तथैव सिद्धोश्च इव नाभावदुद्धतम् ॥३२७०॥ 3270
 सर्वेष्वसरोन्यत्र पश्चाद्दुद्धपदोभवत् । अनिषिद्धोपि मुद्धान्तमन्त्रानाराधगाहने ॥३२७१॥
 विश्वप्यौपयिकावामिपार्थनमादरात्स्वयम् । हुरीचक्रे परापेक्षां शश्वन्संशयिताशयः ॥३२७२॥
 अना- - - समये तस्या- - - रक्षिणः । न स्वप्रवृत्तमप्यासीदवावेद्यं महीभुजे ॥३२७३॥
 मन्थ्यान्तःपुरिकादीनां परस्परविगर्हणम् । नावर्णवशिस्मृतिं च दुष्टस्वप्रभिवानयत् ॥३२७४॥
 सचेतनोपि दुर्मर्मगोष्ठीवन्नुरणन्वयः । अवदस्त्फुरदप्यन्तर्दिष्टानां नाम लाघवम् ॥३२७५॥ 3275
 एवं मुद्धानुभावस्य तस्य कृत्येन कृत्यवित् । पुत्रेभ्योप्यधिकं प्रीतिं क्षिद्यन्भेजे क्रमाकृपः ॥३२७६॥
 कलिकालमहीपालदुस्तरः सिंहभूभुजा । सोयं नोत्रपरित्राणे नवः सेतुः प्रवर्तितः ॥३२७७॥
 इत्थं विद्वाविताशेषोपद्रवस्त्रिहृत्कस्ततः । अमि- - - मपि स्वास्थ- - - भूमृदचिन्तयत् ॥३२७८॥
 अतौ हि निर्दिमोर्षीभृन्मार्गे काले पलायनम् । शाठ्यं सचनस्य तुःसाध्यं वदं ध्यायन्व्यलम्बत ॥३२७९॥
 अतः सुमेधा यात्रायां यावत्क्षणमपैक्षत । सञ्जपालेनाविचारात्तावत्पारम्भि धावनम् ॥३२८०॥ 3280
 अल्पाधिष्ठानसुभटः स देवसरसौजटैः । बहुभिः सहितः सैन्यैर्मात्स्येण्डे त्रिदधे पदम् ॥३२८१॥
 निर्निरोधप्रवेशः स प्रवेशः परिपन्थिभ्यम् । नाशाथ बोधा निःसारा र्पाञ्चेति विवेद सः ॥३२८२॥
 त्रिहृत्कानुचरा युद्धमसंनिहितसायकाः । तेन सार्धं विदधिरे न चाहीयन्त पौरुषम् ॥३२८३॥
 निःसीमसैन्यसहितो लवन्व्योन्यत्र डामरे । तत्र सर्वाभिसारेण धावते युयुधे कुभा ॥३२८४॥
 लुण्ठितप्रविणापूर्णास्ते देवसरसौकसः । सर्वे ततः सञ्जपालं विदुताः परिजहिरे ॥३२८५॥ 3285
 द्विषस्तवर्तवर्षार्थ्यां सर्वत्र बुद्धितेभवन् । अधिष्ठानभटा एव कुलशैला इवोद्धताः ॥३२८६॥
 ते तीक्ष्णतीक्ष्णतरणौ सोढारानिरुपधिरम् । बहुसिंहतवन्तोन्त्यास्तत्र तत्राहवे हताः ॥३२८७॥
 क्षतेषु युधि सर्वेषु विन्दामैर्मण्डलं निजैः । शूरेषु तत्र मार्गाण्डोप्यासीदविरलप्रणः ॥३२८८॥
 रराजाजौ सञ्जपालिर्गौर्यापालो हतेषु यः । त्रिषु वाजिषु चतुर्थात्परानिनीपलक्षितः ॥३२८९॥

३२६६. ¹) Thus A; C supplements 'सञ्जपालाद्यैः स्वं स्व'. ३२६७. ²) Thus A; possible emendations would be विश्व-
 कात्प्रभोः or विगर्हकात्प्रभोः; C विश्वकात्प्रभोः. ३२६९. ¹) Thus A; C प्राज्ञोऽस्वाव.—²) Emended; A गच्छच्छाङ्गां.
 ३२७१. ¹) Emended with C; A गहने. ३२७२. ¹) Conjectural reading; A प्रार्थन-परस्वयम्; C प्रार्थनः स परस्वयम्
 ३२७३. ¹) Thus A; C अनादसमये तस्य न यद्गुः पथि रक्षिणः. ३२७४. ¹)—²) Written by A, on new paper. ३२७५. ¹) Em-
 ended with C; A नोजे. ३२७६. ¹) Thus A; C अर्थापेक्षयति स्वास्थ्यहेतुं मु. ३२८४. ¹) Emended with C; A निःसीमः से.
 ३२८५. ¹) Emended; A 'त्रिभिः'. ३२८६. ¹) Thus corr. by a later hand from A, अधिष्ठानि यदा.—²) Emended with C;
 A इवेद्धताः. ३२८७. ¹) Emended with C; A बहुसिंह. ३२८८. ¹)—²) Written by A, on new paper. ३२८९. ¹) Em-
 ended; A सञ्जपालिः.—²) Emended; A गयपालः; cf. viii. 3322.—³) Emended; A वाजिष्वन्ना; C वाजिष्वन्ना.

- 3290 तस्माद्युपलम्भाभिर्जर्जस्तदनुजः शिशुः । निताव विस्मयं वीरान्घ्रांसंक्षमहाह्वान् ॥३२९०॥
 दक्षिणं दोर्न तच्छक्रे यद्दामं कम्पनापतेः । नदेर्मास्तापवत्यर्कः कुर्याद्भ्रमरशान्तिभुः ॥३२९१॥
 स धावन्वाजिनाराजदेकदोःस्फुरिताबुधः । सधूमदण्डो द्वापयतिः सपक्षोवाविर्भ स्यितः ॥३२९२॥
 तं वैरितुमुने वापमणभङ्गेष्वही पुनः । इच्छावलोठयद्वाजी - - वाक्त्रपद्धतिः ॥३२९३॥
 वर्मगौरमभूच्छकादिन्वासातपीडितः । स विसंभो शिपन्मध्यान्तनयाभ्यां विनिर्दितः ॥३२९४॥
- 3295 कटके सर्वतो ऋष्टे मार्ताण्डप्रान्तान्तरे । विरोध्वसाक्षि क्षिप्त्वा तं तावपासरतां ततः ॥३२९५॥
 तत्रस्थं - - वा क्षमाभृत्वस्थितः प्रयुक्तैर्बलैः । तावन्निः प्राप्यमप्यानु डामरं पिण्डितं व्यधात् ॥३२९६॥
 क्षमापाले विजयक्षेत्रं प्राप्ते चोटितवेष्टनः । सञ्जपालो लवन्व्यस्य वसतीर्निरदाहयत् ॥३२९७॥
 स तादृगपि भूपाले कुर्वे बक्रीकृतभुषि । अदरिद्रो गिरिद्रोणीभेणिभूसुलभाशनः ॥३२९८॥
 संवृत्तो निःसहायश्च परिभ्रष्टबहिष्कृतः । आपरस्कुलमपाण्डित्यमृत्योपालम्भभाजनम् ॥३२९९॥
- 3300 निहृत्तकशशाखोय क्षमापकोपकपेर्व्यधात् । निरालम्भतया - - स स्वशीर्षिकलार्थनाम् ॥३३००॥
 रङ्गादेवीतनूनानां ज्यायान्तं गुन्हणाभिधम् । भीमांल्लोहरराज्येय क्षमावृषा सोभ्यषेचयत् ॥३३०१॥
 पदसमहायनो राजतनयः स वयोधिकान् । नूताङ्कुरो जीर्णतरुनिवेशानजयङ्गुलैः ॥३३०२॥
 अभिवेक्तुं सुतं देव्या यातायाः क्षमाभुजो व्यधुः । शिरःशोणाश्मकिरणैश्चरणी यावकारुणौ ॥३३०३॥
 तत्राभिविक्ते वृद्धधामुपावमहशोषिताम् । देवीभावाभिवेकार्थमितासिन्ध्वन्पथोमुचः ॥३३०४॥
- 3305 भूयोपि राजवदनो विप्रवोत्पादनोत्सुकः । अमन्दमवचस्कन्द जयचन्द्रं नृपाश्रया ॥३३०५॥
 नागभ्रातृवृत्तहिता मार्गेरनुपवेशितः । पथात्परिपिणीः सेनाः सोवधीस्तंकटेष्वनि ॥३३०६॥
 गार्गिः परिभवत्लानाननं तिष्ठन्दिनैस्ततः । नागभ्रातृसुतापण्यमदधाह्लोष्ठकं मृधे ॥३३०७॥
 दुर्गमस्वादनाक्रान्तमन्यैर्वेगात्प्रविश्य च । दग्ध्वा च दिक्षापामं स निरगाह्युषिक्रमः ॥३३०८॥
 तथापि राजवदनो न शौर्यात्पर्यहीयत । न संदधे न चुक्रोध शक्यमस्य विनिर्गमम् ॥३३०९॥
- 3310 अहन्यहनि शीनाभिः सेनाभिर्न्यपतच्चृपि । जयचन्द्रमुखाच्छदसुखान्यवधीभवत् ॥३३१०॥
 क्षमानावकोय निःसीमनखबाह्रससारणः । रणान्तरेय तं तीक्ष्णैर्गूढन्यस्तैरपातयत् ॥३३११॥
 तन्मुण्डगण्डलेखेन सुठना खण्डशः कृतः । क्षटिति वृटितः स्वास्थ्यविटप्यङ्कुरणोन्मुखः ॥३३१२॥
 पृथ्वीहरकुलाच्छेदस्वच्छद्या मेदिनीपतिः । अवधील्लोठनमपि छर्दण्डप्रयुक्तिभिः ॥३३१३॥
 एकवारं वेष्टितोपि रक्षितस्त्रिल्लकेन सः । भूमिभृच्छीतिपाशस्य निपातेनाभ्यवर्तत ॥३३१४॥
- 3315 मल्लकोष्ठक्षुरजप्यसङ्कुचन्द्रादयोभवन् । जीवन्मृताथ शान्नाथ दारिद्र्योपन्नवार्जिताः ॥३३१५॥

३२९०. ३) Emended with C; A °दृष्टसङ्ख्य° ३२९२. ४) Emended with C; A °दण्ड.—) Emended with C; A °प्रापिब. ३२९३. ४) Thus A; C तदन्वावच्छ°. ३२९३. ५) Thus A; C कम्पनापते°. ३२९४. ६) Emended with C; A कुञ्जो.—) Emended with C; A °अन-सुल°. ३३००. ४) Thus A; C supplements तस्य. ३३०१. ५) Emended; A °भीमांली°.—) Written by A₂ on new paper. ३३०२. ६) Written by A₂ on new paper. ३३०३. ७) Emended with C; A °सुतापण्यमद°.—) Comp. viii. 2996. ३३०४. ८) Emended; A स. ३३१०. ९) Doubtful; thus C; A °लान्धवधधीभवत्. ३३१२. ३) Conjectural reading; A °विबोस्वदुतो°; C °विपास्त्रङ्कुरणो°. ३३१३. ४) Emended with C; A °पते.—) Comp. regarding this name the note to viii. 2496.—) Emended; A °छर्दण्ड°. ३३१४. ५) Emended with C; A °अवर्जिता. ३३१५. ६) Thus A; misread °वृचन्ना° in R C; cf. सङ्कुचन्द्रस्व viii. 648.

अथिचिन्वोऽल्लसोणिभृतः प्राणान्विनश्वरान् । ऐश्वर्यैकैडिभूवस्वारनिर्भूव्यवस्थितौ ॥३३१६॥
 मठेभुमितक्रोशास्त्रं तस्यराजाश्रवाग्रते । कुलोद्गहो विहितवांसिहृदेवो व्यवस्थितिन् ॥३३१७॥ युग्मम् ॥
 सुक्ताविहारं पैतृभ्यं पितुर्देवगृहवयम् । तकार्षिसिद्धमासादं परिपूर्णं स्वभार्तृपः ॥३३१८॥
 स एव यामान्सांस्त्रीमहापणसमर्पणैः । निर्दोषपारिवद्यादिहयापिधोषधीर्बधात् ॥३३१९॥
 अशरोधेनुवदनां मृतामुद्दिश्य चन्द्रलाम् । प्रसव्यापि मठोन्नभीर्हारेवारितातिथिः ॥३३२०॥ 3320
 सृष्टो नगरनिर्देशैः सोपि सूर्यमतीमठः । पूर्वाधिकोवगर्षेण तेनैव निरनीयत ॥३३२१॥
 संजाते सस्यपालस्य क्तो लोकान्तराभये । कम्पने निदधे रात्रा गय्यापालस्तदात्मजः ॥३३२२॥
 विपाकसुकुमारोपि दुःसहः अनुनाभवत् । विस्मारितः स सौम्येन शरजानुदिवेन्दुना ॥३३२३॥
 पीप्सोऽम्होषविषमेवविशेषवृत्तेर्मेवोदये । तटतरोस्तटिनीप्रवाहः ।
 पश्यन्नकाण्डतद्विदापतनेन नाशं नाशंसति स्वसलिलस्व विभूतिलाभम् ॥३३२४॥
 आ भिक्षुक्षपणाङ्गैजभञ्जनादपि भूमजः । विपुरे कार्यभाराणां योभूदुदपुरः परम् ॥३३२५॥ 3325
 तस्य तस्मिन्पुत्रते क्षीणप्रक्षीणकण्टके । स धन्व्योन्यसांमान्यमेमा प्रमथमाययौ ॥३३२६॥
 साम्बूलमायात्रिकतां नीत्वाभूनामयात्रिव । आर्षिपन्मधुरावहं जीवं यस्य निजः हृतः ॥३३२७॥
 स जगज्जीवितेनापि रक्षणीयः क्षमापतिः । पदे पदे विपन्ममः प्रजोद्धरणधीरधीः ॥३३२८॥
 व्याधितस्य विनिद्रोपि संसङ्गान्मङ्गलेच्छुभिः । नान्तक्षणे तस्य पार्श्वोक्तज्ञोपावलकृपः ॥३३२९॥
 विषमजस्यामास्यस्य स्वकृपविपरीतता । तस्य कंचिच्छामं जातं जमजीवितदा भवे ॥३३३०॥ 3330
 भूभुजापि माग्धात्सुखानां निभनेन याः । दुःखं वनुः प्रजास्वासां समभाषि तदा ह्यखम् ॥३३३१॥
 हैराज्योपद्रुते राष्ट्रे नवस्य नृपतेरभूत् । अव्यारक्षं यस्साविष्यं तस्य सर्वाभिषङ्गमित् ॥३३३२॥
 कालो बली व्यवहतेर्ननु महदोन्न पूर्वापराचरणविस्मरणे न कस्य ।
 शक्तिः क्षितेर्नहनकर्मणि योग्यतायां निर्दारेणे सुरजितसु वराहतायाम् ॥३३३३॥
 नगराधिकृतो भूत्वा सुज्जेर्निर्वापिते पुरा । चिरमकटां को देशस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ॥३३३४॥
 भद्रः क्रयेषु वीजारम्भवहारोऽव्यवस्थया । निगृह्य तं भ्रष्टकार्केनिर्दिष्टण्डः प्रवर्तितः ॥३३३५॥ 3335
 परिणीताङ्गनाशीलर्षयो गृहपतेरभूत् । दण्डप्रवृत्तिर्या तेन सा विचार्य निवारिता ॥३३३६॥
 एकाम्बतो हितो भूत्वा विद्यामेवं पुनर्बधात् । नगराधिकृतां लब्धा स एव परिपीडनम् ॥३३३७॥
 बद्धाभिर्नैर्तकीभिश्च परिणीतगृहस्थितौ । संप्रयुक्तान्कथ्यमानान्दृतेनादण्डयद्गहून् ॥३३३८॥

३३१६. १) — १) Written by A₃ on new paper. — २) Emended with C; A ऐश्वर्यं क०. ३३१७. १) — १) Written by A₃ on new paper. — २) Emended; A^o स्थितम्. ३३१८. १) — १) Written by A₃ on new paper. — २) Emended with C; A स्वभा०; cf. viii. 246. — ३) Emended with C; A पैतृभ्यम्. — ४) Emended with C; A सुक्ता. ३३१९. १) Emended with G (see. manu); A यामसा०. ३३२०. १) Emended with C; A अश्वत्थम्. — २) Thus A, B, A₃ अश्वत्थम्; C अश्वत्थम्. ३३२१. १) Emended with G (see. manu); A सृष्टो नगरनिर्देश (दृष्टो written by A₃); cf. viii. 1193. 1528. ३३२२. १) Emended; A सौम्येन. ३३२३. १) Emended; A अश्वो मानवसा०. ३३२४. १) Thus A; perhaps read नीत्वाभूना०. — २) Emended with C; A आर्षिपान्मधु०. ३३२५. १) — १) Written by A₃ on new paper. ३३२६. १) — १) Written by A₃ on new paper. ३३२७. १) Emended with C; A अण्डकार्कम्. ३३२८. १) Emended with G (see. manu); A निर्दारेणे. ३३२९. १) Doubtful emendation; A प्रवर्तितः; C प्रवर्तितः. ३३३०. १) Emended; A वीडयत्. ३३३१. १) Emended with C; A^o बद्धाभिर् - तकीभिश्च. — २) Conjectural reading; A परि - तस्य; C परिपीडनम्.

- किं चो --- लेशानां तुषाणाभिष चिन्तनैः । अत्रोहालोभयोर्भूमिर्न तावत्परमवत् ॥३३३९॥
- 3340 भिक्षुमच्छार्त्तुनौ कालानुवृत्त्याभित्तवानपि । नासौ जहौ स्वामिहितं न तौ ---^१ नावधीत् ॥३३४०॥
अक्षीणस्यागदीनस्य विभूतिसमवेत्त्वभूत् । संस्कारौपधिकं नास्य पर्याप्तं निधने धनम् ॥३३४१॥
कृतकतायां राक्षोम्यत्पर्याप्तं किमुदीर्यताम् । यो जीवित इवानीतान्सर्वविभेजेनुजीविनः ॥३३४२॥
लोकान्तरातिथिं विज्जामिधामुद्दिश्य बल्लभाम् । धन्यस्य विज्जानामाहर्षविहारारम्भकारिणः ॥३३४३॥
परलोकं प्रयातस्य निर्माणप्रतिपूरणम् । स्थितं व्यवस्थितेः कं च विनिवोगं चकार सः ॥३३४४॥ युग्मम् ॥
- 3345 भूभृत्कार्मिकतावामद्यकृतोत्सेकवासवैः । युद्धैकवृत्तिभिरपि प्रवृत्ते पुण्यकर्मणि ॥३३४५॥
विपक्षाणां सुभिक्षेण तुरुष्कविषयाभयात् । जन्मभूमेर्वृत्तये वैः क्रौर्यादभ्यन्न शिशितम् ॥३३४६॥
येपि वृत्तिं विरोध्याजिव्यये सुस्सलभुभुजि । कलहावसरेष्वेवं कश्मीरिषु प्रवेदिरे ॥३३४७॥
गेत्रे तेषां क्षत्रियाणां जातः कर्मलियानुजः । राजकीजी सङ्गःखाख्यः प्रतिष्ठां स्वाख्ययाकरोत् ॥३३४८॥
वितस्तापुलिने बाणलिङ्गे तेन निवेशिते । जायते स्वर्धुनीरोधःसंप्रकृद्विमुक्तधीः ॥३३४९॥
- 3350 तदीयं च मठं चैव तपोधनविभूषितम् । वृष्ट्वा निवर्तते रुद्रलोका लोकनकौतुकम् ॥३३५०॥
लोठनेन्यप्रतिष्ठानामधम्यद्विविगार्पणे । न तेनाद्यतने काले संरम्भं भुद्वुष्टिना ॥३३५१॥
उदयस्य प्रिया चिन्ताभिधाना कम्पनापतेः । पुलिनोर्षी वितस्ताया विहारेण व्यभूषयत् ॥३३५२॥
पासादपञ्चकव्याजासद्विहारस्थितः करः । उदस्त इव धर्मेण प्रोत्सुङ्गाङ्गुलिपञ्चकः ॥३३५३॥
सांधिविप्रहिको मङ्गुकाख्योल्कारसोदरः । समवस्याभवच्छः श्रीकण्ठस्य प्रतिष्ठया ॥३३५४॥
- 3355 मठावहारदेवौकोजीर्णोद्धारदिकर्मभिः । अनुजः सुमना नाम रिल्हेणस्यासदनुताम् ॥३३५५॥
भूतेश्वरे मठं कृत्वा त्रिग्राम्यामप्यपाययत् । तोषं कनकवाहिन्या वितस्तायाश्च यः पितृन् ॥३३५६॥
प्रदेशे कश्यपागाराभिधाने नीलभूः सरित् । जीर्णपथेषु जाङ्गल्या यत्र पूर्वा दिशं गतां ॥३३५७॥
उत्ताराय शबादीनां यः सेतुं तत्र बन्धयत् । निर्ममे निर्मलं कर्म संसारोत्तरणक्षमम् ॥३३५८॥
नगरेपि स्वनामाङ्गुष्ठाङ्गुणगरकारिणा । मठो येन कृतोभ्रष्टजटाधरवटाभवः ॥३३५९॥
- 3360 मम्पेश्वरं स सौवर्णमलसारं चकार यः । सोमतीर्थं तथा तोयोद्यानाहुंस्त्रोक्षितान्तिकम् ॥३३६०॥
अत्र क्षमाभुजो^१ वंशे वंशौष्ठ्यधनादिषु । सासूयत्वाद्दाम्पत्यानां धनप्राणादिह्यारिणः ॥३३६१॥
कुप्यन्नवासनाध्यासासूयया वासवोपि वा । प्राभंशयद्विवो देवो^२ मान्धातारं धराभुजम् ॥३३६२॥
अविभ्रुतमतिभृत्यान्कृत्यौष्ठ्यवतोन्वहम् । वृष्ट्वा ध्यातस्वमाहास्यवृद्धिस्तु प्रीयते नृपः ॥३३६३॥
कलशास्त्रापतेः प्राज्ञोपज्ञं भृत्योस्त्य रिल्हेणः । कुर्वन्स्वर्णातपत्राणां प्रतिष्ठां प्रीतिकार्यभूत् ॥३३६४॥

३३३९. ^१) Thus A · C वी भवेद्वल्लेशानां. ३३४०. ^१) Thus R C; A, भिक्षुमच्छार्त्तु. —^२) —^३) Written by A₅ on new paper. —
^४) Thus A₅; C^१ कृत्या भूत. —^२) Emended; A स्वामिहित. —^३) Thus A; C supplements तावपि. ३३४१. ^१) Doubtful emenda-
tion, A^१ नामाख्य. ३३४४. ^१) Emended with G (sec. manu); A निर्वाण. ३३४६. ^१) Emended with C; A तुरुष्कामिषया.
३३४७. ^१) —^२) Written by A₅ on new paper. ३३४८. ^१) —^२) Written by A₅ on new paper. ३३५१. ^१) Emended; A संरम्भे.
३३५५. ^१) Emended; A अनुजा. ३३५६. ^१) Emended; A त्रिग्राम्यामप्यपाययत्; or. वामिन त्रिग्राम्यामप्यपाययत् वितस्ता एतिषेण सु
v. 97. ३३५७. ^१) Emended; A कश्यप. —^२) These two *pādas* and the following three verses are written by A₅
on new paper. ३३६०. ^१) Emended with C; A, B^१ मलसार. —^२) Emended; A₅ R^१ द्यानाहुंस्त्रोक्षित. ३३६१. ^१) Doubtful
emendation; A क्षमाभुजो. —^२) Emended; A^१ स्वकर्णानां. —^३) Emended; विहारीणः. ३३६२. ^१) Emended with C; A
वंशी. ३३६४. ^१) Thus corr. by A₁ from पति. —^२) Thus A; cf. vii. 528 ff.

स्वर्णपत्रं सुरेश्वर्या शिवयोः समवेतयोः । सदीपाराधिकामत्रमैत्रीमेति स्रष्टिकम् ॥३३६५॥ 3365
 बन्धोर्हिमात्रेदेवितः सुताजामावरौ शिवौ । स्वर्णच्छत्रच्छलान्नेरुमुच्छ्वाघानुमुपागतः ॥३३६६॥
 उद्दिश्य यद्दिग्धुद्यममात्मयोनिर्वग्धो मयाङ्गघटनं दयितेन गौर्याः ।
 सिद्धं तद्वच --- 'मुमयेति हेमच्छत्रच्छलाद्दरशथलितोमिच्छन् ॥३३६७॥
 छत्रं तत्र च रिच्छणेन विहितं रौक्मं महद्भुक्तिमणीपेयोमन्दिरमूर्ध्नि नखमधुनादधं परिभाजते ।
 क्षिप्येन भतजावपानजनुषा नष्टं ततः स्वामिना प्राप्तं चक्रमवेक्षितुं स्वदक्षिरे भास्वानिवाभ्यागतः ॥३३६८॥
 तीर्थे मन्मथजित्स्वगध्वजहृदाजयोर्जिताचार्यके साधारामरणं क्रियापरिणति स्वर्णतपत्रं प्रभोः ।
 भात्येकस्य शिखाक्षिफूत्कृतिबलद्रुग्नाञ्जरेणुपर्णं केशान्तस्थितमेघपार्श्वगतद्विस्त्रिण्डाभमन्थस्य च ॥३३६९॥
 सौवर्णद्रुहिण्यङ्कपरपुरे संसूत्रिता छत्रकव्याकोशस्य समुद्रकप्रतिकृता दीर्घार्धित' वने ।
 सङ्गेनेन्दुकिरीटकैटभरिपुश्यामासितालक्रिया सद्रक्षाकरयोः पिधानकरणि स्वर्णतपत्रं गतम् ॥३३७०॥ 3370
 न लोह्रमहीपालमन्वजायन्त भूभुजः । रत्नादेव्या गुणोदाराधत्वारधतुराः सुताः ॥३३७१॥
 गुल्फेनापरादिस्यो राघवेणेव लक्ष्मणः । अभिज्ञभावः संवृद्धिं वर्तते लोह्रे भयन् ॥३३७२॥
 ललितादिस्यदेवेन जयापीडो हि सारकः । भरतेनेव शत्रुघ्नः पाल्यमानः प्रवर्तते ॥३३७३॥
 पाधिवाहस्कराश्चाहनमस्काराशस्करः । पञ्चमः क्षितिभृद्धर्म्यो बालातप इवोदितः ॥३३७४॥
 चपलैः शैशवाच्छदानुभावत्वात्ससौष्ठवैः । लङ्घितैर्ललितादिस्यो भिस्तीरप्यार्द्रयत्यहो ॥३३७५॥ 3375
 दत्तरक्षाञ्जनं ताम्राधरं गौरं तवाननम् । सबालातपभृङ्गाङ्कस्वर्णपञ्जेरुहायते ॥३३७६॥
 आलापास्तस्य माहात्म्यगर्भा बाल्यास्फुटा अपि । अमृतार्द्रा इवोष्णारा मथ्यमानस्य वारिधेः ॥३३७७॥
 महाभिजनसंजातो राजसूनुः स शैशवे । अभिधत्तेनुभावेन भक्ष्येनागामि जृम्भितम् ॥३३७८॥
 अत्यक्मण्डनशिखण्डिशिखोपि तोयस्पर्शासहाश्रितकलापिकलापभङ्ग्या ।
 वापीं निपीतसलिलो बलितं प्रयाति वेष्टोक्तभावमहिमा वरवर्णिभावः ॥३३७९॥
 वतसो मेभिलां राजलक्ष्मीः पसाश्रिया समम् । संजाताः कमला चास्य कन्याः सत्कृत्यवृत्तयः ॥३३८०॥ 3380
 विनोदलीलोषावैर्नित्यकान्तेरपत्यकैः । विद्योतेतेनवधौ ती पावृष्टपुष्पाकरावित्र ॥३३८१॥
 तीर्थोद्यतनपूतेस्मिन्मण्डलेखण्डितैर्ययैः । रङ्गदेव्या पत्र याता भाग्यभावं विभूतयः ॥३३८२॥
 कृतानुयात्रा सा दैववाग्वाह' क्षितिपाङ्गना । राजलक्ष्मीरिवाभाति राजसामन्तमन्त्रिभिः ॥३३८३॥
 सतीवेशे तीर्थसार्थास्त्यजन्त्यस्या निमज्जने । क्षानासक्तसतीमूर्तिस्पर्शानैत्सुक्यमञ्जसा ॥३३८४॥
 चित्रे कालिब यावाह द्रष्टुं वृष्ट्युत्तरैः सदा । यत्पावृष्टिब --- 'यं जीमूतैरनुगम्यते ॥३३८५॥ 3385

३३६५. १) Emended; A 'पत्रां. ३३६०. १) Thus A; C कल्पानुमयेति'.— २) The last *pāda* and the following verse written by A₅. ३३६६. १) Emended with C; A₅ R चक्रविधे'. ३३६९. १) Thus A; C 'पत्रं. ३३७०. १) Thus A; C 'वितापे वने. ३३७१. १) Emended with C; A 'अनुरस्तुताः. ३३७३. १) Emended with C; A ललितालित्य'.— २) Emended with C; A पालमानः. ३३७४. १) The last two *pādas* and the following verse written by A₅ on new paper. ३३७६. १) Emended with C; A 'भृङ्गाङ्कस्वर्ण'. ३३७७. १) Emended; A बालास्फुटा. ३३८०. १) Emended with C; A मेभिला; cf. viii. 3394, 3397. — २) Emended; A संजाता. ३३८१. १) Doubtful emendation; A विद्योतेतवाजवधौ; C योतितावनवधौ. ३३८३. १) Emended with C; A यावाहवति'.— २) These two *pādas* and the first *pāda* of the following verse are written by A₅ on new paper. ३३८५. १) Thus A; C supplements तैश्चैर्ब.

- सा पार्थिवेषु तीर्थेषु ज्ञानाय प्रस्थिता ध्रुवम् । द्विवैर्बर्षमिषातीर्थैः प्रादुह्येत तदीर्ष्यया ॥३३८६॥
 अभ्रंलिहात्र च गिरीत्र च कूलकपा रुदीः । मृद्वङ्गी दुर्गमा मार्गे तीर्थीच्छक्येन वेत्यसौ ॥३३८७॥
 छवद्भीभिः प्रतिष्ठाभिर्जीर्णोद्धारिषु धीरया । तथा चित्रं चतुरया पञ्जुर्दिहा विलङ्किता ॥३३८८॥
 अद्यापि विश्वरत्नीरार्णवकान्तिच्छटाच्छलात् । यो भातीव ह्यभास्यतिसितश्वेताश्मनिर्गतः ॥३३८९॥
 3390 उपमन्योददन्त्याया शरिद्रोपत्रवापहः । यन्त्री रुद्रेश्वरो नाम्ना भीमान्कश्मीरभूषणम् ॥३३९०॥
 जगत्सौन्दर्यसारं स सस्वर्णामलसारकः । शान्तावसादपासादोद्धारश्च विहितस्तया ॥३३९१॥
 सत्त्वानामिव भृत्यानां कोपीर्विकृते नृपे । उदम्बतीव शरणं सिन्धुर्हिमवतीव सां ॥३३९२॥
 स्थिरमहादे भूपाले नियहानुमही क्षणात् । भुभुजामपि संवृत्तावविच्छिन्नौ तद्विच्छया ॥३३९३॥
 सोमपालात्मजो भूमृदुपालः प्रापितस्तया । मानिन्धा मेनिलादेव्या विवाहेन महार्हताम् ॥३३९४॥
 उत्पत्तिर्भूमिद्वलमानुभवो न भूष्ठा कस्याप्यहो व्यभिचरत्यनुभावभावः ।
 3395 तेजस्तमोविलुठनव्रतमुष्णभानोऽभेदं तदुत्थमकरोत्समसोपि चक्रम् ॥३३९५॥
 भुवनाद्भुतसाक्षाज्यमार्जने भुभुजामवत् । प्रातिमाव्यं वृष्टं रत्नाक्रान्तसन्मण्डलावनिः ॥३३९६॥
 कटावां मेनिलादेव्यां परिणेतुरभूदपि । पिता वैमत्यमुत्सृज्य निर्व्याजं राज्यदायकः ॥३३९७॥
 राज्ञः प्राजिधरस्याजौ तरसा भुभुजोनुजः । वैरिभिर्निहतस्यापे वैरसंशोधनोद्यतः ॥३३९८॥
 रज्ञं शरणमेत्योच्चमानीत्कटघो घटोत्कचः । भेजे राज्यभ्रियं प्राप्य चित्रं राज्यभियं पराम् ॥३३९९॥कुलकम्॥
 3400 कृतसाहायकोमास्यै राज्ञः समञ्जिमद्गदम् । राज्यात्प्राभंशंयद्भानुदुर्हं पञ्चवटं नृपम् ॥३४००॥
 भल्लवत्तत्प्रभावास्फारशानाम्बुनिर्मरात् । सरितं खड्गवर्लीं च कूटणां विद्वेषिगोषराम् ॥३४०१॥
 द्वितीयस्योरशाभर्तुरकीर्तिं निर्जबासृजत् । देवप्रभावाद्योधाममत्युग्रपुरममहीन् ॥३४०२॥
 शीनोष्णधारणशशिद्योतकलोलितास्ततः । बहयो वाग्निनीनाथाः प्रथामित्थं प्रपेदिरे ॥३४०३॥
 समाहाविशती राज्यावाप्तेः प्राग्भुजो गता । तावत्येषामपराज्यस्य पञ्चविंशतिवत्सरे ॥३४०४॥
 3405 इववृष्टमनन्यत्र प्रजापुण्यैर्महीभुजः । परिपाकमनोहृत्वं स्थेयाः कल्पातिगाः समाः ॥३४०५॥
 अम्भोपि प्रवहस्त्वभावमज्ञैराहवानमहमायते पावात्मः । जवति ब्रह्मत्वमुदितोद्रेकेषु चावेयुषः ।
 कालस्यास्खलितप्रमाधरमसं भाति मभुस्वेद्भुते कस्यामुष विधानुशक्तिघटिते मार्गे निसर्गः स्थिरः ॥३४०६॥
 प्रयाते व्यधिकेप्यर्धसमापट्कशते कलेः । कश्मीरेष्वास्त गोमन्दः पार्थानां सेवया नृपः ॥३४०७॥
 सूनूर्दामोदरोस्याथ तस्य पत्नी यशोमती । गोमन्दोन्वस्तत्सुतोपि ततोतीत्य महीपतीन् ॥३४०८॥
 पञ्चत्रिंशतमज्ञानुपहाभिजनाभिधाम् । राजामवह्वो नाम सूनुस्तस्य कुशस्ततः ॥३४०९॥

३३८६. १) Emended; A प्रस्थिता. ३३९२. १) Emended with C; A सत्त्वं.—२) The last *pāda* and the following two verses written by A₂ on new paper. ३३९३. १) Emended; A₂ R C °विच्छक्येन°. ३३९५. १) Emended with C; A उत्पत्तिर्भूमि°. ३३९६. १) Emended; A °मार्जनी. ३३९९. १) Emended; A °स्वोच्चं मानीत्क°. ३४००. १) Emended; A राज्यं प्रा.—२) Doubtful emendation; A °घटो. ३४०२. १) The last *pāda* and the following verse written by A₂ on new paper. ३४०२. १) Doubtful emendation of G (*see, manu*); A °कीर्तिनिर्ज°. ३४०३. १) Emended with C; A °विद्वेषु व°. ३४०६. १) Emended with C; A वायोन्व. ३४०८. १) Emended with C; A हानोदरस्याथ.—२) Comp. यशोवती 1. 70.—३) Emended with C; A °पत्नी. ३४०९. १) Emended with C; A राजा ब्रह्मको; cf. अधामवह्वो नाम i. 84.

ही खगेन्द्रपुरेन्द्राख्यौ पुत्रपौत्रावमुष्य तु । गोधरीयान्वकुलजः सुवर्णाक्षस्तदात्मजः ॥३४१०॥ 3410
 तस्मात्मा जयकोप्यासीत्पुनः शय्याः शचीनरः । अथाशौकोभनद्रुद्राक्षोस्य प्रपितृव्यजः ॥३४११॥
 तज्जो जलोक्ताः सन्निधयन्तो दामोदरस्ततः । तुल्यं वयोष ह्युक्तायास्तुरुक्ताभिजनोद्भवाः ॥३४१२॥
 अभिमन्युस्तृतीवोय गोनन्धोस्य विभीषणः । राजेन्द्रजिज्ञावणश्च -- षः क्रमशोभवत् ॥३४१३॥
 भन्धो विभीषणः सिद्ध उष्पलाक्षश्च तदनु । पञ्चानतो हिरण्याक्षहिरण्यकुलयोरभूत् ॥३४१४॥
 राजा वसुकुलस्तस्य पुनः क्यातरिक्षकोटिहा । क्षितिगन्धो वकात्तज्जाहंसुनन्दस्तदात्मजः ॥३४१५॥ 3415
 नरोन्धोक्षस्ततस्माश्रोमा गोकर्णको नृपात् । तस्माज्जरेन्द्रादित्योमूस्तुनरन्धयुधिष्ठिरः ॥३४१६॥
 तस्य प्राभक्षितो भृत्यैरन्याभिजनसंभवः । भूपः प्रतापादित्योभुञ्जलौकोपि तदात्मजः ॥३४१७॥
 तुष्नीनि भिःसुते तज्जे विजयोन्धकुलोद्भवः । जयेन्धेस्य सुतेपुत्रे सचिवः संधिमानभूत् ॥३४१८॥
 युधिष्ठिरस्य पौत्रेण भूपादित्यात्मजन्मना । भीमिषवाहनेनाथ गौनन्दैर्भुदितं कुले ॥३४१९॥
 ॥

ततः प्रवरसेनोन्धस्तोरमाणात्मजः क्षितिम् । लेभे हिरण्यभानृष्यस्तस्य पुत्रो युधिष्ठिरः ॥३४२०॥ 3420
 ततो नरेन्द्रादित्यश्च रणादित्यश्च भूपतिः । क्रमाद्भूतां तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूपतिः ॥३४२१॥
 बालादित्यश्चोदभवद्रणादित्यस्य नन्दनः । बालादित्यस्य जामाता ततो दुर्लभवर्धनः ॥३४२२॥
 सूनुर्दुर्लभकस्तस्य चन्द्रापीडोभवस्ततः । तारापीडोनुजन्मा च मुक्तापीडोस्य चानुजः ॥३४२३॥
 भूपावास्तां कुवलय्यापीडो हैमानुरोस्य च । वज्रादित्यः सुतो राशो मुक्तापीडस्य तस्तुती ॥३४२४॥
 पृथिव्यापीडसंप्रामापीडावतु नृपोभवत् । जयापीडोस्य मन्त्री च जज्जः पुत्रावपि क्रमात् ॥३४२५॥ 3425
 ललितापीडसंप्रामापीडौ ज्येष्ठात्मजस्ततः । श्रीचिष्यटजयापीडः कल्पपालमुद्भवोभवत् ॥३४२६॥
 अभिचारेण तं हत्वा सांमत्वारितरेतरम् । उत्पलाधैरसंभारज्यैस्तन्मातुलैः कृतः ॥३४२७॥
 भ्रातुः पुत्रोजितापीडो जयापीडस्य तल्पदे । अनङ्गापीडनामा च संग्रामापीडजस्ततः ॥३४२८॥
 तमुत्पाट्योत्पलापीडोस्याजितापीडनन्दनः । अवन्तिवर्मा भूरेण तं निवार्याथ मन्त्रिणा ॥३४२९॥

३४१०. ¹) The last three *pādas* and the following verse are no longer found in A as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—²) Emended with C; R G (*prima manu*) सुवर्णाक्षस्तदा³; cf. i. 97.
 ३४१२. ¹) Emended; R C °वरी; the upper strokes of the letters are not legible in A. ३४१३. ²) Thus A; C पितृपुत्रौ
 क्रमात्पौ. ३४१४. ³) Here the name of NARA is omitted.—⁴) Emended; A उष्पलाक्षश्च.—⁵) Thus A; doubtful.—⁶) Emended;
 A हिरण्याक्षोहिरण्यकुलोद्भवः. ३४१५. ¹) C inserts here two *pādas* श्रीचिष्यटो राजा वकात्तज्जाहंसुनन्दस्तदात्मजः.—²) Emended;
 A क्षितिगन्धो वकात्तज्जाहंसु. ३४१६. ¹) Emended; A तुष्नीने; cf. ii. 11.—²) Emended; A जयेन्धेस्य—पुत्रे; C जयेन्धेस्य-
 सुतेपुत्रे. ३४१९. ¹) Thus A; but compare ii. 145 ff.—²) Emended with C; A गौनन्धैर्भुदितं.—³) After this verse C
 inserts the following: ततः प्रवरसेनोन्धस्यः काशमीरमण्डले ॥ तस्तुतुश्च हिरण्योऽभूत् पालवन् क्षितिगण्डले । तानुसुतोऽभवत्तराज्यस्तेन
 वकात्तज्जाहंसु. One verse containing the names of PRAVARASENA I., HIRANYA and MĀTRIGUPTA appears to have been
 omitted here by A. ३४२०. ¹) The remaining portion of this verse, the following verse and the first *pāda* of verse
 3422 are no longer found in A, as the upper portion of fol. 327 has broken off; the text is given from R G.—
²) Thus C; R पुत्रो विष्ठिरात्, corr. *sec. manu* as above; G पुत्रायुधिष्ठिरात्. ३४२१. ¹) Thus C R; G तद्वच विक्रमादित्य
 वर्धनीत्. ३४२२. ²) Thus C R; G °त्ववोदभवद्रणा°.—³) Emended with R G; A °दित्यश्च ६°. ३४२३. ¹) Thus C; R G
 °पीडस्य; in A three *akṣaras* after पुत्रावपि have become illegible. ३४२५. ¹) Emended with C; A जयवपुत्रावपि.
 ३४२६. ²) Emended with C; A °पीडवोद्भवः°. ३४२७. ¹) Emended with C; A सन्मत्वारि°. ३४२९. ¹) Here ends the text of
 A at the foot of fol. 327 *rev.*, the last leaf of the MS. being lost. The text of the remaining verses is given from R G.

- 3430 नमोत्पलस्य विदधे साक्षाज्जे सुखवर्मजः । भूरः शंकरवर्मा स गोपालस्तस्य चात्मजः ॥३४३०॥
 रथागृहीतः माभूच्च तद्गता संकटाभिधः । सुगन्धाख्या तयोर्माता तां विनाइथाय भुजुजम् ॥३४३१॥
 भूरवर्ममंगारं पार्यं तन्निपरातवः । चक्रुर्निजितवर्मजं ततस्तस्व^१ च तत्क्रमात् ॥३४३२॥
 चक्रवर्मा भूरवर्मा चेति निजितवर्मजः । विहिता बहुशो राज्ये तस्तस्मै^२ शंभुवर्धनः ॥३४३३॥
 तदन्तरे लम्हराज्ये मन्त्री व्यापाय तं नृपम् । चक्रवर्मण्यतीतेषु पापी पार्यात्मजः क्रमात् ॥३४३४॥
- 3435 उन्मत्तावन्तिवर्मासीतस्पुत्रे भूरवर्मणि । राज्याद्गृहे द्विजैश्चक्रे राज्ये मन्त्री यशस्करः ॥३४३५॥
 प्रवितृव्यात्मजस्तस्व वर्णटस्तनयोनौ तम् । राज्ये वक्राङ्गिसंग्रामस्तस्थौ निष्पाटय तं ततः ॥३४३६॥
 अमात्यः पर्वगुप्ताख्यो राज्यं द्रोहेण लम्भवान् । क्षेमगुप्तः हतोस्यासीदभिमन्यौ तदात्मजे ॥३४३७॥
 ज्ञान्ते मात्रा पाल्यमाने नन्दिगुप्ते च तत्सुते । ततस्त्रिभुवने भीमगुप्ते च क्रूरचेष्टया ॥३४३८॥
 पौत्रे तथैव निहते स्वयं दिहाख्यया कृतम् । राज्यं संग्रामराजोपि भ्रातृव्येन्ते नृपः कृतः ॥३४३९॥
- 3440 हरिराजानन्तदेवावास्तां तस्यात्मजौ ततः । कलशो नन्ततनयः क्रमाद्भूपौ तदात्मजौ ॥३४४०॥
 उभावुत्कर्षहर्षाख्यावपि निष्पाटय भूपतिम् । हर्षदेवं तमुहामविक्रमोनन्यवंशजः ॥३४४१॥
 भ्रातुः पुत्रस्य दिहाया जस्तराजस्य नमृतः । मङ्गाभिधानादुद्भूतो भूपतामुच्चलोभजत् ॥३४४२॥
 द्रोहेण तं हतवतां भृश्यानामपतस्ततः । शङ्कराजान्वयनामाभूद्भ्रातृख्यः क्षणिको नृपः ॥३४४३॥
 गर्गेण निहते तस्मिन्सल्हो^३ द्वैमातुरोप्यभूत् । तस्योच्चलमहीभर्तुर्भ्राता निर्वध्य तं बली ॥३४४४॥
- 3445 मुस्तलाख्योपहीद्राज्यं माह्लिहृच्चलसोदरः । विरक्तैः पाटिते तस्मिन्नाज्याद्भूतैर्नृपः कृतः ॥३४४५॥
 षण्मासान्हर्षभूर्भर्तुनप्रा भिक्षाचराभिधः । पुनर्निर्वास्य तं प्राप्रराज्ये मुस्तलभृभृति ॥३४४६॥
 क्रमात्तन्वैर्भिश्चसैर्द्विराज्योद्देजिते हते । लवण्यान्निखिलास्तं च^४ हत्वा भिक्षाचरं नृपम् ॥३४४७॥
 सुतः सुस्तलभूर्भर्तुः संग्रह्यप्रतिमक्षमः । नन्दयन्मेदिनीमास्ते जयसिंहो महीपतिः ॥३४४८॥
 गोदावरी सरिदिवोत्तुमुलैस्तरङ्गैर्वक्त्रैः स्फुटं सपदि सप्तभिरापतन्ती ।
 भीकान्तिराजविपुलाभिजनाब्धिमध्ये विभ्रान्तये विशति राजतरङ्गिणीयम् ॥३४४९॥

^१ इति श्रीमहाकविश्रीकल्हणकृतायां राजतरङ्गिण्यामष्टमस्कन्दः^१ ॥

समाप्तेयं राजतरङ्गिणी

कृतिः श्रीमहामात्यकल्हणकप्रभुसूनुर्महाकवेः कल्हणस्य ॥

३४३०. ^१) The last two *pādas* are found in the above form in C; in B.G they are added *sec. manu*, being probably copied from C. ३४३१. ^२) Emended with C; B.G विनाइथ^०. ३४३२. ^३) Thus B.G; cf. v. 287 ff.; C सतः पायस्ततः क्रमात्. ३४३३. ^४) These two *pādas* and the first half of the following verse are omitted in C.—^५) Thus B; G - तस्व. ३४३४. ^६) Thus C.R (*sec. manu*); G.R (*prima manu*) सोमगुप्त. ३४३५. ^७) Emended; B.G.C निहिते.—^८) Emended; B.G राज्ये; C कृते; राज्ये. ३४३६. ^९) Emended; B.G.C मन्त्री; B (*sec. manu*) सन्त्री. ३४३७. ^{१०}) Thus B; G लोत्से च; C लोत्सां च. ३४३८. ^{११}) Emended; B.G.C भीकान्त^०; comp. vii. 1285. *Colophon*. ^{१२})—^{१३}) This part of the *Colophon* is not found in G.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Conto. Roma.

१. १०. For स्कन्धाकारं read स्कन्धाकारं, adding note: ¹) Emended; A स्कन्धाकारं.
१. १०१.¹) For A, भूषोचरी read A, भूषोचरी.
१. ११०. For स्वाधुभीनकचं read स्वाधु भीनकचं.
१. १. For ललनापुं read ललनापुं.
१. ४४. For वीक्षनापाय read वीक्षनापाय.
१. ११६. For संवतिनिविदिना read संवति निविदिना.
१. १००. For जरडं read जरडं, adding note: ¹) A जरडं.
१. १०१. To पुरुवाचमः add note: Subhāshitāvall, 361, reads पुरुवाचमः.
१. ४४२. To निवधस्त्रियं add note: Subhāshitāvall, 579, reads निवधस्त्रियं
To जगतस्त्रियमां add note: Subhāshitāvall, 579, reads जगतस्त्रियमां.
४. ११६. For चोयं read चोयं.
To पराचक्रपाय add note: Subhāshitāvall, 3133, reads जनाचक्रपाय.
४. १४८. For अधिभवंस्तं read अधिभवंस्तं.
४. १३४. To °नकालेतिवाली° add note: Subhāshitāvall, 3023, reads °नकालेति वाली°.
४. ४४८.¹) For A, देस, A, देसो read A, देसो, A, देसं.
४. ११२. For °मुत्तम्य read °मुत्तम्य', adding note: ¹) Emended; A °मुत्तम्य.
५. ११६. For सत्कर्मजन्मसु read सत्कर्म जन्मसु.
५. ११४. For वर्षे एकोनचडे read वर्षे एकोनचडे.
५. १११. For °शिभयन् read °शिभयन्.
५. १४६. For °मुत्तम्य read °मुत्तम्य.
५. ११६.¹) For वराहमन् read वराहमन्.
५. १११. To कनकुकाविधानं add note: Comp. the name of the Sibiya King Kamalā, Alberdāni's Indica (transl. by Sachau) ii. 13.
५. ११०. For °महका read °महका.
५. ११६. For वधुसन्नि read वधुसन्नि.
५. १०६. For भीवकं read भीवकं.

Conto. Roma.

१. १८. For सनर्षवन् read सनर्षवन्, adding note: ¹) Emended; A सनर्षवन्.
१. १४६. For जरडं read जरडं.
१. १४६. For काश्मीरिकावन् read काश्मीरिकावन्.
१. ११०. For स्वप्नामुनोवन् read स्वप्नामुनी भजन.
१. ४४६. For °स्कन्धाकारं' read °स्कन्धाकारं', adding note: ¹) Emended; A °स्कन्धाकारं.
१. ४४०. For वैश्वशिवन् read वैश्वशिवन्.
१. ४८०. For °शिचडेदे° read °शिचडेदे°.
१. ४८८. To कीर्तिम्वदपुरां add note: ¹) Thus A; perhaps read कीर्तिम्वदपुरां; comp. viii. 588.
१. ४४०. For काहवाटं read काहवाटं.
१. ४४१. For °वससीयं read °वससीयं.
१. ४०१.¹) For A प्रयाग्ने read A, प्रयाग्ने.
१. ४४१. For पक्षमधिभयन् read पक्षमधिभयन्.
१. ८०४. To स्तितिरयः add note: Subhāshitāvall, 3132, reads निवधस्त्रियः
To दिव्या स्वैव add note: Subhāshitāvall, 3132, reads देव्याः स्वैव.
१. ८४१. For जरडं read जरडं, adding note: ¹) A जरडः.
१. ८८१. For कोपाचुले read कोपाचुले.
१. ८९६. For हुहुहुं read हुहुहुं.
१. ९५०. For विरलापुं read विरलापुं.
१. ९०९. For काश्मीरिकाणां' read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १००८. For काश्मीरिकाणां' read काश्मीरिकाणां, omitting note.
१. १०११. For हुहुहुं read हुहुहुं.
१. ११११. For संयत्तमुत्तम्यतः read संयत्तमुत्तम्यतः.
१. ११०६. For काश्मीरिकाः' read काश्मीरिकाः, omitting note.
१. ११८६. For स्कन्धाकारं read स्कन्धाकारं, adding note: ¹) Emended; A स्कन्धाकारं.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Canto. Vers.

७. १४७. For नमहालीन^० read नमहादेव^०, adding
note: ^१) Emended; A °हालीन^०.
७. १४८. For चर्चर्चो लोविषत् read चर्चर्चो लोविषत्.
७. १४९. For मूर्त्तिविष्णु^० read मूर्त्तिविष्णु^०.
८. १४४. For °स्वस्वस्वस्वस्व^० read °स्वस्वस्वस्वस्व^०, adding
note: ^१) Emended; A °स्वस्वस्व^०.
८. १८१. For वेद्यायी read वेद्यायी^१, adding
note: ^१) Emended; A वेद्यायी.
८. १७७. For हम्ब read हम्ब.
८. ७४५. For तेजो योषिवा^० read तेजो योषिवा^०.
८. ८८७. For काश्मीरिका^० read काश्मीरिका^०, omitting
note.
For पादवः read पादवः.
८. ९०२. For °तालादीवाद्य^० read °तालादीवाद्य^०.
८. ९११. ९१२. For काश्मीरिका^० read काश्मीरिका^०, omitting
note.
८. ९००८. For °कान्वयुखरे read °कान्वयुखरे.
८. १०५५. For स्वन्यापारं read स्वन्यापारं^१, adding
note: ^१) Emended; A स्वन्यापारं.

Canto. Vers.

८. १०८४. For °भिक्षिकास्थान read °भिक्षिकास्थान^०.
८. ११४८. For काश्मीरके^१ read काश्मीरिका, omitting
note.
८. १११८. For राबालजजनात् read राबालजजनात्.
८. ११४५. For निजमयाः read निजमयी.
८. १०१६. For योतीरसा^० read योतीरसा^०.
८. १०१९. For °स्त्रीहेन्द्री read °स्त्रीहेन्द्री.
८. ११११. For संस्त-वेन^० read संस्त-वेन^०, omitting
note.
८. १०१८. ^१) For PRITHVIMARI'S read PRITHVIMARI'S.
८. १०१७. For काश्मीरिका^१ read काश्मीरिका, omitting
note.
८. १०११. ^१) For तारसा read तारसा.
८. ११४९. For °संस्त-व^१ read °संस्त-व, omitting
note.
८. ११८९. For इन्दुवृष^० read इन्दुवृषा^०.

N.B.—Some letters, especially Y and F, have occasionally broken in the printing.

वीर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल नं० 954.61 STE
लेखक Stein, M. A.
शीर्षक Kalyana Rajatarangini
खण्ड 4525
क्रम संख्या
